RİYÂZÜ'S-SÂLİHÎN

MUSANNİFİN ÖN SÖZÜ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla…

Hamd, bir olan, her şeye egemen olan, aziz ve çok bağışlayan Allah'a mahsustur. O, gerçek kalp ve göz sahiplerine bir hatırlatma, gönül ve akıl sahiplerine bir öğüt olarak geceyi gündüz üzerine bürüyendir. Seçtiği kullarını (gaflet) uykusundan uyandıran, onları dünyaya meyletmekten uzaklaştıran, onları murâkabe, devamlı tefekkür etme ve öğütlerden ibret alma ile meşgul eden de O'dur.

Onları hep itaatte kalmaya, asıl yurda hazırlanmaya, kendi gazabını celb edecek, cehenneme götürecek işlerden uzak durmaya ve değişen hâller ile zamanlar içinde bu durumlarını muhafaza etmeye kendilerini muvaffak kılan da O'dur.

Hamdlerin en belîği, en pâk ve en kapsamlı olanı ve en bereketlisi ile O'na hamd ediyorum.

Şehâdet ederim ki el-Berr, el-Kerîm, er-Raûf, er-Rahîm olan Allah'tan başka bir mabut yoktur. Yine şehâdet ederim ki efendimiz Hz. Muhammed O'nun kulu, resûlü, habîbi ve halîlidir. Dosdoğru yola eriştirecek gerçek hidâyet kaynağı, kusursuz dinine çağıran davetçi odur.

Allah'ın salât ve selâmı Hz. Muhammed'in, diğer peygamberlerin, onlardan her birinin ehli beytinin ve diğer sâlih kulların üzerine olsun…

Evet, Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Bana yedirmelerini de istemiyorum."[1] Bu âyet, insanların kulluk için yaratıldıklarını

1 Zâriyât, 51/56-57.

açıkça ifade etmektedir. Bu nedenle insanların yaratılış gayelerine önem vermeleri ve zühd yolunu tutarak dünya zevklerinden yüz çevirmeleri gerekir. Çünkü dünya geçici bir yurttur, ebedî yaşanacak bir yer değildir. Dünya âhirete ulaştıran bir vasıtadır, eğlence yeri değildir. Ayrılık yeridir, sürekli kalınacak bir yer değildir. Bu yüzden dünya ehlinin en akıllıları, Allah'a en iyi kulluk yapanlardır. İnsanların en akıllıları zühd ve takva sahibi kimselerdir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Dünya hayatının hâli, ancak gökten indirdiğimiz bir yağmurun hâli gibidir ki, insanların ve hayvanların yedikleri yeryüzü bitkileri onunla yetişip birbirine karışmıştır. Nihayet yeryüzü (o bitkilerle) bütün ziynet ve güzelliklerini alıp süslendiği ve sahipleri de onun üzerine (her türlü tasarrufa) kadir olduklarını sandıkları bir sırada, geceleyin veya güpegündüz ansızın ona emrimiz (afetle) geliverir de, bunları, sanki dün yerinde hiç yokmuş gibi, kökünden yolunmuş bir hâle getiririz. İşte düşünen bir toplum için, âyetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz."[2] Bu manaya gelen daha pek çok âyet vardır.

Şu dizelerin sahibi ne güzel söylemiştir:

"Şüphesiz Allah'ın zeki ve anlayışlı kulları vardır.
Dünyadan yüz çevirip, fitnelerden sakınmışlardır.
Onlar dünyaya şöyle ibretle bakınca,
Canlılar için kalıcı bir yurt olmadığını anlayınca,
Kabul ettiler ki o, engin bir denizdir.
Salih amellerimiz de gemilerimizdir."

Dünyanın hâli, bizim hâlimiz ve yaratılış gayemiz anlattığım üzere olduğundan, mükellef olan herkesin hayırlı insanların ardından gitmesi, akıllı ve basiretli kişilerin yolunu tutması, işaret ettiğim hususlarda hazırlıklı olması ve kendisini uyardığım meselelere önem vermesi gerekir. Bunun için izleyeceği en doğru yol, öncekilerin ve sonrakilerin efendisi ve en saygını olan Peygamberimizden gelen sahih hadislerle edeplenmektir. Allah'ın salât ve selâmı, onun ve diğer peygamberlerin üzerine olsun. Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "…İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın…"[3] Sahih olarak nakledilen bir hadisinde Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kul, kardeşine yardım ettiği sürece Allah da ona yardım eder."[4] Ayrıca o şöyle demiştir: "Hayra vesile olan kimseye onu yapanınki kadar sevap verilir."[5], "Doğru bir yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı kadar sevap verilir. Üstelik onların sevaplarından da bir şey eksilmez."[6] Yine o,

2 Yûnus, 10/24.
3 Mâide, 5/2.
4 M6853 Müslim, Zikir, 38.
5 M4899 Müslim, İmâre, 133.
6 M6804 Müslim, İlim, 16.

Hz Ali'ye de şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun ki senin aracılığınla Allah'ın bir kişiye hidayet vermesi, senin için, kızıl develere sahip olmandan daha hayırlıdır."[7]

Bütün bu hususlardan dolayı kişiyi âhirete hazırlayacak, iç ve dış dünyasını güzelleştiren edep ve ahlâk ilkelerini kendisine kazandıracak, iyi ve güzel olana yönlendirip kötü ve çirkin olan davranışlardan uzak tutacak ve Allah yolunda gidenlere mahsus âdâbı –Bu hadisler, zühd hadisleri ve nefsi terbiye edip ahlâkı güzelleştiren, kalpleri arındırıp tedavi eden, bedenin her bir uzvunu günahtan koruyan, eğrilikleri gideren ve âriflerin maksatlarına ulaştıran diğer hadisleridir- da içeren sahih hadislerden müteşekkil muhtasar bir eser oluşturmaya karar verdim.

Bu eserde yalnızca meşhur sahih hadis kitaplarından sahihliği sabit olan hadisleri vermeyi; her konuya Kur'ân-ı Kerîm'den âyet-i kerîmelerle başlamayı, not edilmesi veya şerh edilmesi gereken anlamı kapalı olan kelimeleri güzel notlarla açıklamayı gerekli gördüm. Bir hadisin sonunda "müttefekun aleyh" dediysem bu, "onu Buhârî ve Müslim rivayet etmiştir" anlamına gelmektedir.

Bu kitap tamamlandığında onun, kendisine uymaya özen gösterenleri hayırlara sevk etmesini, kötü ve helâk edici her türlü şeyden alıkoymasını dilerim. Bu kitaptan herhangi bir şekilde yararlanan kardeşimin bana, anne ve babama, hocalarıma, diğer sevdiklerime ve bütün Müslümanlara dua etmesini isterim.

Güvencim sadece Kerîm olan Allah'adır. İşimi yalnızca O'na havale eder ve yalnızca O'na dayanırım. Allah bana yeter, O ne güzel vekildir. Azîz ve Hakîm olan Allah'ın bahşettiğinden başka kudret ve kuvvet yoktur.

---

7 B2942 Buhârî, Cihâd, 102; M6223 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 34.

İhlâs ve İyi Niyet

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

Oysa kendilerine yalnızca Allah'a kulluk etmeleri, içtenlikle sadece O'na iman ederek batıl olan her şeyden uzak durmaları; namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.

(Beyyine, 98/5)

﴿لَنْ يَنَالَ اللّٰهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ﴾

O kurbanların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız ulaşır...

(Hac, 22/37)

﴿قُلْ إِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ﴾

De ki: İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir...

(Âl-i İmrân, 3/29)

١- وَعَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بْنِ نُفَيْلِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى بْنِ رِيَاحِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قُرْطِ بْنِ رَزَاحِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبٍ الْقُرَشِيِّ الْعَدَوِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَى صِحَّتِهِ.

1. Müminlerin emîri Ebû Hafs Ömer b. Hattâb b. Nüfeyl b. Abdüluzzâ b. Riyâh b. Abdullah b. Kurt b. Rezâh b. Adî b. Ka'b b. Lüey b. Gâlib el-Kureşî el-Adevî, Resûlullah'ın Sav şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:
Ameller niyetlere göredir. Herkes sadece niyetinin karşılığını alır. Kim Allah'a ve Resûlü'ne hicret ederse o, (gerçekten) Allah'a ve Resûlü'ne hicret etmiş olur. Kim de erişeceği bir dünyalık veya evleneceği bir kadından dolayı hicret ederse hicreti, hicretine sebep olan şeyedir.

(B1 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1; M4927 Müslim, İmâre, 155)

٢- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ عَبْدِ اللّٰهِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَغْزُو جَيْشٌ الْكَعْبَةَ فَإِذَا كَانُوا بِبَيْدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ». قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، كَيْفَ يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَفِيهِمْ أَسْوَاقُهُمْ وَمَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ؟ قَالَ: «يُخْسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، ثُمَّ يُبْعَثُونَ عَلَى نِيَّاتِهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

2. Ümmü Abdullah künyesi ile anılan mü'minlerin annesi Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir ordu harp etmek için Kâbe'ye yürüyecek; sahraya geldiklerinde ise ordudakilerin hepsi yerin dibine geçirilecek.
Âişe der ki:
"Ey Allah'ın Resûlü, neden hepsi yerin dibine geçirilsin ki? İçlerinde, ticaret için yola çıkanlar olduğu gibi onlardan olmadığı hâlde yollarda orduya katılanlar da vardır, dedim. Resûlullah (sav):
Hepsi birden yerin dibine geçirilirler ve kıyamet günü niyetlerine göre haşrolunurlar." buyurdu.

(B2118 Buhârî, Büyû', 49; M7244 Müslim, Fiten, 8)

٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلٰكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

3. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Mekke'nin fethinden sonra, artık (Medine'ye) hicret etmek yoktur. Yalnız cihad etmek ve cihad niyetinde bulunmak vardır. Cihada çağrıldığınız zaman derhal (orduya) katılın.[1]

(M4831 Müslim, İmâre, 86; B2783 Buhârî, Cihâd, 1)

٤- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزَاةٍ فَقَالَ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَرِجَالاً مَا سِرْتُمْ مَسِيراً، وَلَا قَطَعْتُمْ وَادِياً إِلَّا كَانُوا مَعَكُمْ حَبَسَهُمُ الْمَرَضُ» وَفِي رِوَايَةٍ: «إِلَّا شَرِكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[1] Bir memleket Müslümanlar tarafından fethedilince, artık orası İslâm diyarı olur ve hicrete gerek kalmaz.

ورواهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَجَعْنَا مِنْ غَزْوَةِ تبُوكَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّ أَقْوَامًا خَلْفَنَا بِالْمَدِينَةِ مَا سَلَكْنَا شِعْباً وَلاَ وَادِياً إِلاَّ وَهُمْ مَعَنَا فِيهِ، حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ»

4. Ebû Abdullah Câbir b. Abdullah el-Ensârî (ra) anlatıyor:
Bir askeri seferde Peygamber (sav) ile beraberdik. Resûlullah:
Medine'de kalan öyle kişiler var ki, gittiğimiz her yerde ve geçtiğimiz her vadide (niyetleri sayesinde) sizinle beraberdiler, onları (orduya katılmaktan) hastalıkları alıkoydu, buyurdu.
Başka bir rivayet de "Onlar sizinle aynı mükâfatı alırlar." şeklinde ifade edilmiştir.
Buhârî'nin rivayetine göre Enes (ra) şöyle demiştir:
Peygamber'le Tebük Seferi'nden dönüyorduk; Peygamber (sav) şöyle buyurdu:
Bazı kimseler bizimle gelemedi ve arkamızda Medine'de kaldılar. Geçtiğimiz her boğazda ve vadide onlar (niyetleri sayesinde manen) bizimle beraberdi. Onları, (orduya katılmaktan) mazeretleri alıkoydu.

(M4932, M4933 Müslim, İmâre, 159; B2838, B2839 Buhârî, Cihâd, 35)

٥- وَعَنْ أَبِي يَزِيدَ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْأَخْنَسِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، وَهُوَ وَأَبُوهُ وَجَدُّهُ صَحَابِيُّونَ، قَالَ: كَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا. فَقَالَ: وَاللّٰهِ مَا إِيَّاكَ أَرَدْتُ، فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ، وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

5. Ebû Yezîd Ma'n (ra) anlatıyor:[2]
Babam Yezîd, sadaka olarak dağıtmak için birkaç dinar ayırmış ve onları camide birinin yanına koymuştu. Ben de gelip onları aldım ve babamın yanına gittim. Bunun üzerine babam, "Vallahi (ben o paraları) sana vermek istememiştim." dedi. Babamın da bulunduğu bir ortamda durumu Resûlullah'a arz ettim. Resûlullah (sav):
Yezîd, sen niyetinle sevap kazandın; Ma'n, sen de aldığın malı kazandın, buyurdu.

(B1422 Buhârî, Zekât, 15)

٦- وَعَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ مَالِكِ بْنِ أُهَيْبِ بْنِ عَبْدِ مَنَافِ بْنِ زُهْرَةَ بْنِ كِلاَبِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَىٍّ الْقُرَشِيِّ الزُّهْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَحَدِ الْعَشَرَةِ الْمَشْهُودِ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: «جَاءَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ مَا تَرَى، وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلاَ يَرِثُنِي إِلاَّ ابْنَةٌ لِي، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثَيْ مَالِي؟ قَالَ: لاَ، قُلْتُ: فَالشَّطْرُ يَارَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: لاَ، قُلْتُ فَالثُّلُثُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: اَلثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ أَوْ كَبِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ إِلاَّ أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتّٰى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُخَلَّفُ بَعْدَ أَصْحَابِي؟ قَالَ: إِنَّكَ لَنْ تُخَلَّفَ فَتَعْمَلَ عَمَلاً تَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللّٰهِ إِلاَّ ازْدَدْتَ بِهِ دَرَجَةً وَرِفْعَةً وَلَعَلَّكَ

[2] Bu zatın babasının adı Yezîd, dedesininki ise Ahnes'tir. Kendisi, babası ve dedesi her üçü de sahâbîdir.

أَنْ تُخَلَّفَ حَتّٰى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ. اَللّٰهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي
هِجْرَتَهُمْ، وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلٰى أَعْقَابِهِمْ، لٰكِنَّ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ «يَرْثِي لَهُ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

6. Cennetle müjdelenen on sahâbîden biri olan
Ebû İshâk Sa’d b. Vakkâs[3] (ra) anlatıyor:
Veda Haccı senesinde Resûlullah, ağır hastalığım sebebiyle beni ziyarete geldi. Ben:
–Yâ Resûlallah, hastalığımın ne kadar ilerlediğini görüyorsun. Ben zengin biriyim ve bir kızımdan başka da mirasçım yok. Malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtayım mı, dedim.
–Hayır, öyle yapma, buyurdu.
–Yarısını vasiyet edeyim, dedim. Peygamber Sav yine:
–Hayır, dedi.
–Yâ Resûlallah, malımın üçte birini vasiyet edeyim mi, dedim.
–Evet, üçte biri yeterlidir, hatta üçte biri bile çoktur; zira mirasçılarını zengin olarak bırakman, onları halka el açacak bir hâlde fakir bırakmandan daha hayırlıdır. Allah rızasını gözeterek eşinin ağzına koyduğun lokmaya varıncaya kadar, onlar için yaptığın her türlü harcamadan dolayı sevap kazanırsın, buyurdu. Bunun üzerine:
–Yâ Resûlallah, ashâb seninle Medine’ye dönerken ben Mekke’de kalacak mıyım, diye sordum. Resûl-i Ekrem:
–Mekke’de kalmayacaksın, daha yaşayacak ve Allah rızası için iyi şeyler yapmaya muvaffak olacak ve yükseleceksin. Allah’ın seni uzun ömürlü kılmasını dilerim. (Senin fetihlerinle) Müslümanlar fayda görsün ve inkârcılar zarara uğrasın. Yâ Rabbi, ashâbımın hicretlerini tamamla ve onları geriye çevirme. Asıl zavallı olan Sa’d b. Havle’dir, buyurdu.
Mekke’de öldüğü için Resûlullah ona hep acırdı.

(B1295 Buhârî, Cenâiz, 36; M4209 Müslim, Vasiyye, 5)

---

[3] Kureyş’in Zühre kolundandır. Dedeleri şöyledir: Mâlik > Üheyb > Abd Menâf > Zühre > Kilâb > Mürre > Ka'b > Lüey.

٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَانِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ، وَلاَ إِلَى صُوَرِكُمْ، وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

7. Ebû Hüreyre Abdurrahmân b. Sahr'dan (ra)
rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, sizin cüsselerinize ve şekillerinize değil, kalplerinize ve amellerinize bakar.[4]

(M6542 Müslim, Birr, 33)

٨- وَعَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قَيْسٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً، وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً وَيُقَاتِلُ رِيَاءً، أَيُّ ذٰلِكَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

8. Ebû Mûsâ Abdullah b. Kays el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a *Sav*, kahramanlık taslamak, kabilecilik yapmak ve
gösteriş yapmak maksadıyla savaşanlardan hangisinin
Allah yolunda olduğu soruldu. Resûlullah *Sav*:
Kim, İslâm Dini'nin yükselmesi için savaşırsa, işte o,
Allah yolundadır, karşılığını verdi.

(M4920 Müslim, İmâre, 150; B7458 Buhârî, Tevhîd, 28)

4 Yukarıda kaynak verilen M6542 Müslim, Birr, 33 rivayetinde "cüsselerinize" kelimesinin yerine "bedenlerinize" sözcüğü yer almakta, rivayetin sonundaki "amellerinize" kelimesi bulunmamaktadır. Hadisin diğer varyantı olan M6543 Müslim, Birr, 34 rivayeti ise şu şekildedir: "Allah, sizin şekillerinize ve mallarınıza değil, kalplerinize ve amellerinize bakar."

٩- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ الثَّقَفِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، هٰذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ حَرِيصاً عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

9. Ebû Bekre Nufey' b. Hâris es-Sekafî (ra) anlatıyor: Peygamber *Sav*:
–İki Müslüman birbirine kılıç (silah) çekerse, öldüren de ölen de cehennemdedir, buyurdu. Bunun üzerine ben:
–Yâ Resûlallah, öldürenin durumu belli de, ölen niye cehennemlik oluyor, dedim. Peygamber *Sav*:
–O da arkadaşını öldürmek istiyordu da ondan, buyurdu.

(B6875 Buhârî, Diyât, 2; M7252, M7253 Müslim, Fiten, 14-15)

١٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلاَةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيدُ عَلَى صَلاَتِهِ فِي سُوقِهِ وَبَيْتِهِ بِضْعاً وَعِشْرِينَ دَرَجَةً، وَذٰلِكَ أَنَّ أَحَدَهُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ لاَ يُرِيدُ إِلاَّ الصَّلاَةَ، لاَ يَنْهَزُهُ إِلاَّ الصَّلاَةُ، لَمْ يَخْطُ خُطْوَةً إِلاَّ رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي الصَّلاَةِ مَا كَانَتِ الصَّلاَةُ هِيَ الَّتِي تَحْبِسُهُ، وَالْمَلاَئِكَةُ يُصَلُّونَ عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، يَقُولُونَ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللّٰهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ، مَالَمْ يُؤْذِ فِيهِ، مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

10. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kişinin (camide) cemaatle kıldığı namaz, evinde veya dükkanında kıldığı namazdan yirmi küsur kat üstündür. Şayet bir kimse güzelce abdest alır, sırf namaz kılmak maksadıyla camiye gelirse, camiye girinceye kadar attığı her adımla onun derecesi yükselir ve günahı bağışlanır. Camiye girince de namaz için oturduğu müddetçe sanki namazdaymış gibi sayılır. Namazı kıldığı yerde kaldıkça kimseye sıkıntı vermediği ve abdesti bozulmadığı (yahut günah işlemediği) takdirde, melekler onun için şöyle dua eder: "Allah'ım, sen bu kişiye rahmet et. Allah'ım, onu bağışla. Allah'ım, onun tövbesini kabul et."

(M1506 Müslim, Mesâcid, 272; B477 Buhârî, Salât, 87)

١١- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذٰلِكَ: فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

11. Ebu'l-Abbâs Abdullah b. Abbâs b. Abdulmuttalib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Allah Teâlâ'nın:
Allah, iyilik ve kötülükleri kaydeder, dediğini belirtti ve sonra bunun anlamını şöyle açıkladı:
Bir kimse iyilik yapmaya niyetlenir de, onu yapamazsa, Allah, o kimse için

tam bir iyilik sevabı yazar. Eğer hem niyetlenir hem de o iyiliği yaparsa, on iyilik sevabı yazar ve bu sevabı yedi yüze ve/veya daha fazlasına kadar çıkarır. Eğer kötülük yapmaya niyet eder de, sonra onu yapmaktan vazgeçerse, Allah onun için tam bir iyilik sevabı yazar. Şayet kötü bir işe hem niyetlenir, hem de onu yaparsa, Allah o kimse için sadece bir tek günah yazar.

(B6491 Buhârî, Rikâk, 31; M338 Müslim, Îmân, 207)

١٢- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اِنْطَلَقَ ثَلاَثَةُ نَفَرٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتّٰى آوَوْا الْمَبِيتَ إِلَى غَارٍ فَدَخَلُوهُ، فَانْحَدَرَتْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارَ، فَقَالُوا: إِنَّهُ لاَ يُنْجِيكُمْ مِنْ هٰذِهِ الصَّخْرَةِ إِلاَّ أَنْ تَدْعُوا اللّٰهَ تَعَالَى بِصَالِحِ أَعْمَالِكُمْ. قَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: اَللّٰهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ، وَكُنْتُ لاَ أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلاً وَلاَ مَالاً فَنَأَى بِي طَلَبُ الشَّجَرِ يَوْماً فَلَمْ أُرِحْ عَلَيْهِمَا حَتّٰى نَامَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غَبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُوقِظَهُمَا وَأَنْ أَغْبِقَ قَبْلَهُمَا أَهْلاً أَوْ مَالاً، فَلَبِثْتُ وَالْقَدَحُ عَلَى يَدَيَّ أَنْتَظِرُ اسْتِيقَاظَهُمَا حَتّٰى بَرَقَ الْفَجْرُ وَالصِّبْيَةُ يَتَضَاغَوْنَ عِنْدَ قَدَمَيَّ فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غَبُوقَهُمَا. اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هٰذِهِ الصَّخْرَةِ، فَانْفَرَجَتْ شَيْئاً لاَ يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهُ. قَالَ الْآخَرُ: اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِيَ ابْنَةُ عَمٍّ

كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ. وَفِي رِوَايَةٍ: «كُنْتُ أُحِبُّهَا كَأَشَدِّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ، فَأَرَدْتُهَا عَلَى نَفْسِهَا فَامْتَنَعَتْ مِنِّى حَتّٰى أَلَمَّتْ بِهَا سَنَةٌ مِنَ السِّنِينَ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عِشْرِينَ وَمِائَةَ دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُخَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا فَفَعَلَتْ، حَتّٰى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا» وَفِي رِوَايَةٍ: «فَلَمَّا قَعَدْتُ بَيْنَ رِجْلَيْهَا، قَالَتْ: اِتَّقِ اللّٰهَ وَلاَ تَفُضَّ الْخَاتَمَ إِلاَّ بِحَقِّهِ، فَانْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الذَّهَبَ الَّذِي أَعْطَيْتُهَا، اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ، فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لاَ يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا. وَقَالَ الثَّالِثُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أُجَرَاءَ وَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ فَثَمَّرْتُ أَجْرَهُ حَتّٰى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ أَدِّ إِلَيَّ أَجْرِي، فَقُلْتُ: كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ: مِنَ الْإِبِلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَسْتَهْزِئْ بِي، فَقُلْتُ: لاَ أَسْتَهْزِئُ بِكَ، فَأَخَذَهُ كُلَّهُ فَاسْتَاقَهُ فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ شَيْئاً، اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ، فَانْفَرَجَتِ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْشُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

12. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Ömer b. Hattâb'dan (ra) Resûlullah'ın *Sav* şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Sizden evvel yaşayanlardan üç kişi yola çıkar; geceyi geçirmek için bir mağaraya girerler. Derken dağdan bir taş düşer ve mağaranın ağzını kapatır.

Bunun üzerine: "Bizi buradan iyi amellerimizi hatırlayarak dua etmekten başka hiçbir şey kurtaramaz." derler.

İçlerinden birisi:

Allah'ım, benim ihtiyar bir annem ve babam vardı. Akşam, onlardan evvel ne çocuklarımı doyurur, ne de hayvanlarıma bakardım. Günün birinde odun toplamak için uzaklara gitmiştim. Fakat geldiğimde onları uyumuş buldum. Onları uyandırmayı ve onlardan evvel ailece süt içmeyi hoş görmedim. Çanak elimde olduğu hâlde uyanmalarını bekledim. Nihayet sabah oldu. Çocuklarım ayaklarımın altında açlıktan ağlıyorlardı. Derken annem babam uyandılar ve sütlerini içtiler. Allah'ım, eğer ben bu işi senin rızan için yapmışsam, bu taş yüzünden başımıza gelen sıkıntıyı bizden uzaklaştır, der. Taş bir parça açılır, ancak çıkılacak gibi değildir.

İkincisi şöyle der:

Allah'ım, amcamın bir kızı vardı ve ben onu herkesten çok seviyordum. (Bir rivayete göre; bir erkek bir kadını ne kadar sevebilirse ben de o kadar seviyordum.) Onunla birlikte olmak istedim, ne var ki teklifimi kabul etmedi. Bir kıtlık senesi zorda kalınca bana başvurdu; kendisini bana teslim etmesi şartıyla ona yüz yirmi altın verdim. Kabul etti. Bu fırsatı elde edince (diğer bir rivayet göre; cinsî münasebete başlamak üzere iken), "Allah'tan kork da haksız olarak mührümü bozma, dedi. Ben de (Allah'tan korkarak) bu çok sevdiğim kızdan uzaklaştım; verdiğim altınları da ona bıraktım. Allah'ım, eğer ben bu işi sırf senin rızanı kazanmak için yapmış isem içinde bulunduğumuz sıkıntıyı üzerimizden defet, diye yalvarır. Mağaranın girişindeki taş bir parça daha açılır; fakat yine çıkılabilecek gibi değildir.

Üçüncü şahıs da şöyle der:

Allah'ım, ücretle işçiler tuttum ve ücretlerini verdim, yalnız biri ücretini almadan bıraktı gitti. Onun ücretini çalıştırdım; onun hesabına ayırdığım mal çoğaldı. Bir müddet sonra o adam yanıma gelerek:

Ey Allah'ın kulu! Ücretimi ver, dedi. Ben de:

Şu gördüğün develer, öküzler, koyunlar ve köleler senin alman gereken ücretten çoğalmıştır; hepsini al götür, dedim. O da:

Ey Allah'ın kulu, benimle alay etme, dedi. Ben:

Seninle alay etmiyorum (gerçeği söylüyorum), dedim. Bunun üzerine malları aldı ve hepsini sürüp götürdü; geriye hiçbir şey bırakmadı. İlahî, eğer ben bunu senin rızan için yapmışsam, içinde bulunduğumuz sıkıntıyı üzerimizden defet, der. Taş mağaranın ağzından kayar ve onlar da çıkıp giderler.

(B2272 Buhârî, İcâre, 11; M6949 Müslim, Rikâk, 100)

Tövbe

قَالَ الْعُلَمَاءُ: اَلتَّوْبَةُ وَاجِبَةٌ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ. فَإِنْ كَانَتِ الْمَعْصِيَةُ بَيْنَ الْعَبْدِ
وَبَيْنَ اللّٰهِ تَعَالَى لاَ تَتَعَلَّقُ بِحَقِّ آدَمِيٍّ فَلَهَا ثَلاَثَةُ شُرُوطٍ: أَحَدُهَا أَنْ يُقْلِعَ عَنِ
الْمَعْصِيَةِ، وَالثَّانِي أَنْ يَنْدَمَ عَلَى فِعْلِهَا، وَالثَّالِثُ أَنْ يَعْزِمَ أَنْ لاَ يَعُودَ إِلَيْهَا
أَبَدًا؛ فَإِنْ فُقِدَ أَحَدُ الثَّلاَثَةِ لَمْ تَصِحَّ تَوْبَتُهُ. وَإِنْ كَانَتِ الْمَعْصِيَةُ تَتَعَلَّقُ بِآدَمِيٍّ
فَشُرُوطُهَا أَرْبَعَةٌ: هٰذِهِ الثَّلاَثَةُ وَأَنْ يَبْرَأَ مِنْ حَقِّ صَاحِبِهَا. فَإِنْ كَانَتْ مَالًا أَوْ
نَحْوَهُ رَدَّهُ إِلَيْهِ، وَإِنْ كَانَ حَدَّ قَذْفٍ وَنَحْوَهُ مَكَّنَهُ مِنْهُ أَوْ طَلَبَ عَفْوَهُ، وَإِنْ
كَانَتْ غِيبَةً اسْتَحَلَّهُ مِنْهَا. وَيَجِبُ أَنْ يَتُوبَ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ، فَإِنْ تَابَ
مِنْ بَعْضِهَا صَحَّتْ تَوْبَتُهُ عِنْدَ أَهْلِ الْحَقِّ مِنْ ذٰلِكَ الذَّنْبِ وَبَقِيَ عَلَيْهِ الْبَاقِي.
وَقَدْ تَظَاهَرَتْ دَلاَئِلُ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَإِجْمَاعِ الْأُمَّةِ عَلَى وُجُوبِ التَّوْبَةِ.

Âlimler günahlardan tövbe etmenin vacip olduğunu söylemişlerdir. İşlenen günah yalnız Allah'a karşı olup kul hakkını içermiyorsa, bu tür günahtan tövbe etmenin üç şartı vardır:

1. O günahı kesin olarak terk etmek,
2. Onu işlediğine pişman olmak,
3. O günahı bir daha işlememeye azmetmektir.

Bu üç şarttan birisi eksik olursa tövbe sahih olmaz.

Eğer işlenen günah, insan hakkını ilgilendiriyorsa, o tövbenin dört şartı vardır. Bunlar yukarıda zikrettiğimiz üç şartla birlikte hak sahibinin hakkını

ödemektir. Eğer bu hak, mal ve benzerleri ise tövbe eden kimse onu sahibine iade eder; eğer bu hak, zina suçlaması veya benzeri bir ithamdan dolayı terettüp eden bir ceza (had) ise, bu günahı işleyen kimse, hak sahibinin bu cezanın icrası için hakkını aramasına imkân verir yahut bağışlanmasını diler; eğer o hak, gıybet ise hak sahibinden af diler.

İşte bu şekilde bütün günahlardan tövbe etmek vaciptir.

Eğer bir kimse günahlarının bazısından tövbe ederse, o günahla ilgili tövbesi gerçekleşmiş olur. Diğer günahları ise üzerine vebal olarak kalır.

Tövbenin vacip olduğuna dair Kitab, Sünnet, icma-ı ümmet gibi deliller birbirini desteklemektedir.

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللّٰهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

...Ey müminler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.

(Nûr, 24/31)

﴿اِسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ﴾

...Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na tövbe edin...

(Hûd, 11/3)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوآ إِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحاً﴾

Ey iman edenler, Allah'a içtenlikle tövbe edin...

(Tahrîm, 66/8)

١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سمِعتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، فِي الْيَوْمِ، أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

13. Ebû Hüreyre'nin (ra), Resûlullah'tan (Sav) şöyle işittiği nakledilmiştir:
Yemin ederim ki ben, Allah'a günde yetmiş defadan fazla tövbe ve istiğfar ediyorum.

(B6307 Buhârî, Deavât, 3)

١٤- وَعَنِ الْأَغَرِّ بْنِ يَسَارِ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ تُوبُوا إِلَى اللّٰهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

14. Eğar b. Yesâr el-Müzenî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (Sav) şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar, Allah'a tövbe ve istiğfar edin; ben günde yüz kere tövbe ediyorum.

(M6859 Müslim, Zikir, 42)

١٥- وَعَنْ أَبِي حَمْزَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ خَادِمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَلّٰهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ سَقَطَ عَلَى بَعِيرِهِ وَقَدْ أَضَلَّهُ فِي أَرْضٍ فَلَاةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لَلّٰهُ أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ، فَانْفَلَتَتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيِسَ مِنْهَا، فَأَتَى شَجَرَةً فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا، وَقَدْ أَيِسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ،

فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ هُوَ بِهَا قَائِمَةً عِنْدَهُ، فَأَخَذَ بِخِطَامِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ: اَللّٰهُمَّ أَنْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ، أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ»

15. Resûlullah'ın (sav) hizmetlerini yürüten Ebû Hamza Enes b. Mâlik el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Kulunun tövbesinden dolayı Allah Teâlâ'nın sevinci, sizden birinizin çölde devesini kaybedip de tekrar bulduğu andaki sevincinden daha fazladır.

(B6309 Buhârî, Deavât, 4; M6952 Müslim, Tevbe, 1)

Müslim'in diğer bir rivayeti şöyledir:
Kulunun tövbesinden dolayı Allah'ın sevinci, sizden birinizin çölde devesi ile giderken onu, üzerindeki yiyecek ve içecekle birlikte elinden kaçırmasının ardından bir ağaç altına gelerek ümitsiz bir hâlde yaslanıp yattığında, devesini yanıbaşında görüvermesi üzerine devenin dizginini tutarak, (Ey Allah'ım, sen benim Rabbimsin, ben de senin kulunum diyecek yerde) yanlışlıkla, "Allah'ım, sen benim kulumsun, ben de senin rabbinim!" dediği andaki sevincinden daha çoktur.

(M6960 Müslim, Tevbe, 7)

١٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ قَيْسٍ الْأَشْعَرِيِّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

16. Ebû Mûsâ Abdullah b. Kays el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, gündüz günah işleyenlerin tövbe etmesi için gece mağfiret elini uzatır. Gece günah işleyenlerin tövbe etmesi için de gündüz mağfiret elini uzatır.[5] Güneş batıdan doğuncaya (kıyamet kopuncaya) kadar bu durum böyle devam eder.

(M6989 Müslim, Tevbe, 31)

١٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

17. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse güneş batıdan doğmadan (kıyamet kopmadan) evvel tövbe ederse, Allah onun tövbesini kabul eder.

(M6861 Müslim, Zikir, 43)

١٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَالَمْ يُغَرْغِرْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

18. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kul can çekişmeye başlamadıkça, Allah Teâlâ onun tövbesini kabul eder.

(T3537 Tirmizî, Deavât, 98)

[5] Tövbeyi kabul eder.

١٩- وَعَنْ زِرِّ بن حُبَيْشٍ قالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَسْأَلُهُ عَنِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ فقَالَ: مَا جاءَ بِكَ يَا زِرُّ؟ فَقُلْتُ: ابْتِغاءَ الْعِلْمِ، فَقَالَ: إِنَّ الْمَلائِكَةَ تَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضاءً بِمَا يَطْلُبُ، فَقُلْتُ: إِنَّهُ قَدْ حَكَّ فِي صَدْرِي الْمَسْحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ بَعْدَ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ، وَكُنْتَ امْرءاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجِئْتُ أَسْأَلُكَ: هَلْ سَمِعْتَهُ يَذْكُرُ فِي ذٰلِكَ شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ كَانَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفْراً أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لاَ نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيهِنَّ إِلاَّ مِنْ جَنَابَةٍ، لٰكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ. فَقُلْتُ: هَلْ سَمِعْتَهُ يَذْكُرُ فِي الْهَوَى شَيْئاً؟ قَالَ: نَعَمْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ إِذْ نَادَاهُ أَعْرَابِيٌّ بِصَوْتٍ لَهُ جَهْوَرِيٍّ: يَا مُحَمَّدُ، فَأَجَابَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوًا مِنْ صَوْتِهِ: «هَاؤُمُ» فَقُلْتُ لَهُ: وَيْحَكَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ فَإِنَّكَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ نُهِيتَ عَنْ هٰذَا، فَقَالَ: وَاللّٰهِ لاَ أَغْضُضُ: قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: الْمَرْءُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَمَا زَالَ يُحَدِّثُنَا حَتّٰى ذَكَرَ بَاباً مِنَ الْمَغْرِبِ مَسِيرَةُ عَرْضِهِ أَوْ يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي عَرْضِهِ أَرْبَعِينَ أَوْ سَبْعِينَ عَاماً. قَالَ سُفْيَانُ أَحَدُ الرُّوَاةِ قِبَلَ الشَّامِ خَلَقَهُ اللّٰهُ تَعَالَى يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ مَفْتُوحاً لِلتَّوْبَةِ لاَ يُغْلَقُ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

19. Zir b. Hubeyş anlatıyor:
Mestlere nasıl mesh edileceğini sormak için
Safvân b. Assâl'ın (ra) yanına gittim; bana:
–Zir, niye geldin, dedi.
–İlim öğrenmek için, dedim.
–Melekler, ilim öğrenmek isteyen kimsenin bu tutumundan memnun oldukları için onun üzerine kanatlarını gererler, dedi.
–Abdest bozulduktan sonra mest üzerine meshetmek konusu kalbimi kurcaladı. Siz, Peygamber'in (sav) ashâbından olduğunuz için Resûl-i Ekrem'in bu konuda bir şey söylediğini işitmişsinizdir, diye düşündüm ve size geldim, dedim.
–Evet, yolculuğa çıktığımızda yahut yolcu olduğumuzda [ravi tereddüt ediyor], cünüplük hâli dışında, üç gün ve üç gece mestlerimizi çıkarmamamızı, abdestsizlikten ve uykudan sonra (abdest alırken) mestlere meshetmemizi bize emrederdi, dedi.
–Sevgiye dair bir şey söylediğini işittin mi, dedim.
–Evet, işittim. Peygamber (sav) ile bir yolculukta idik. O sırada bir bedevi, gür sesi ile "Yâ Muhammed" diye bağırdı. Hz. Peygamber de onun sesine yakın bir ses ile "Evet, buradayım" diye cevap verdi. Ben, bedeviye:
–Yazık sana, Resûlullah'ın huzurundasın, sesini kıs, böyle kaba ve yüksek sesle bağırmaktan nehyedildin, dedim.
Bunun üzerine:
–Vallahi sesimi kısmam, dedi. Bedevi sonra:
–Bir topluluğa yetişmediği hâlde kişinin onları sevmesi konusunda ne dersiniz, diye sordu. Resûl-i Ekrem ona:
–İnsan, kıyamet günü sevdiği ile beraber olacaktır, buyurdu.
Safvân b. Assâl sözüne devam etti (Hz. Peygamber uzun bir konuşma yaptı.): Hatta batıda bir kapı vardır. Bu kapının eni kırk yahut yetmiş yıllık yoldur, yahut atlı bir kimse onun bir tarafından diğer tarafına kırk yahut yetmiş yılda varır, dedi.
Şamlı hadis ravilerinden biri olan Süfyân demiştir ki:
–Allah Teâlâ, gökleri ve yeri yarattığı gün, o kapıyı tövbe için açık olarak yaratmıştır. Güneş batıdan doğuncaya kadar, o kapı kapanmayacaktır.[6]

(T3535 Tirmizî, Deavât, 98)

6 Burada Allah'ın, her zaman kullarının tövbesini kabul edeceği mecazî olarak vurgulanmaktadır.

٢٠- وَعَنْ أَبي سَعيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْساً، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْساً، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لاَ فَقَتَلَهُ فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ انْطَلِقْ إِلَى أَرْضِ كَذَا وَكَذَا، فَإِنَّ بِهَا أُنَاساً يَعْبُدُونَ اللّٰهَ تَعَالَى فَاعْبُدِ اللّٰهَ مَعَهُمْ، وَلاَ تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فإِنَّهَا أَرْضُ سَوْءٍ، فَانْطَلَقَ حَتّٰى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ. فَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِباً مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى، وَقَالَتْ مَلاَئِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْراً قَطُّ، فَأَتَاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ أَيْ حَكَماً فَقَالَ قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَإِلَى أَيَّتِهِمَا كَانَ أَدْنَى فَهُوَ لَهُ، فَقَاسُوا فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ فَقَبَضَتْهُ مَلاَئِكَةُ الرَّحْمَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحِ: «فَكَانَ إِلَى الْقَرْيَةِ الصَّالِحَةِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ، فَجُعِلَ مِنْ أَهْلِهَا» وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحِ: «فَأَوْحَى اللّٰهُ تَعَالَى إِلَى هٰذِهِ أَنْ تَبَاعَدِي، وَإِلَى هٰذِهِ أَنْ تَقَرَّبِي وَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَهُمَا، فَوَجَدُوهُ إِلَى هٰذِهِ أَقْرَبَ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ». وَفِي رِوَايَةٍ: «فَنَاءَ بِصَدْرِهِ نَحْوَهَا».

20. Ebû Saîd Sa'd b. Mâlik b. Sînân el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden önceki milletlerin içinde bir adam vardı. Tam doksan dokuz kişi öldürmüştü. Sonra, dünyanın en büyük âlimi kimdir, diye soruşturdu. Ona bir rahip gösterildi. Bunun üzerine rahibin yanına gitti, "Ben doksan dokuz adam öldürdüm, hâlâ tövbe edebilir miyim?" diye sordu. Rahip:
–Hayır (senin tövben kabul olmaz), dedi. Bunun üzerine adam rahibi de öldürdü; onunla sayı yüzü buldu. Sonra yeryüzü halkının en büyük âlimini sorup, araştırdı. Ona âlim bir kimseyi tavsiye ettiler. Âlime sordu: "Yüz adam öldürdüm, tövbe etsem kabul olur mu?" dedi, Âlim:
–Evet, senin tövbe etmene ne engel olabilir ki; filan yere git, orada Allah'a ibadetle meşgul olan insanlar var. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et, memleketine dönme, zira orası kötü bir yer, dedi.
Bunun üzerine adam yola çıktı. Ancak yarı yola varınca öldü. Rahmet melekleri ile azap melekleri bu adam hakkında ihtilafa düştüler. Rahmet melekleri:
–Bu adam, bütün kalbiyle Allah'a yönelerek geldi, dediler. Azap melekleri:
–Bu adam hiçbir iyilik işlemedi ki dediler. Bunun üzerine insan suretinde bir melek onların yanına geldi. Melekler bunu aralarında hakem yaptılar. Melek şöyle dedi: "İki taraftaki mesafeyi ölçün. Hangi tarafa daha yakın ise adam o taraftandır." Mesafeyi ölçtüler, adamı varacağı yere daha yakın buldular. Bundan dolayı onu rahmet melekleri aldılar.

(M7008 Müslim, Tevbe, 46; B3470 Buhârî, Enbiyâ, 54)

Sahîh-i Müslim'deki başka bir rivayete göre o kimse, halkı iyi olan yerleşim yerine bir karış daha yakın olduğundan, o yerleşim yerinin halkından sayıldı.

(M7009 Müslim, Tevbe, 47)

Bir başka rivayette ise Allah Teâlâ meleklere vahyederek: "O taraftan uzaklaştırın ve bu tarafa yaklaştırın." diye vahyetti ve "Mesafeyi ölçün ." dedi. Melekler adamı bu tarafa bir karış daha yakın buldular. Adam da böylece bağışlandı. Başka bir rivayette ise: "Adamın göğsünü bu tarafa doğru buldular." şeklinde yer almaktadır.

(B3470 Buhârî, Enbiyâ, 54)

٢١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، وَكَانَ قَائِدَ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ مِنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ، قَالَ: سَمِعْتُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ بِحَدِيثِهِ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ. قَالَ كَعْبٌ: لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ إِلاَّ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي قَدْ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدٌ تَخَلَّفَ عَنْهُ، إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُونَ يُرِيدُونَ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتّٰى جَمَعَ اللّٰهُ تَعَالَى بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ. وَلَقَدْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الإِسْلاَمِ، وَمَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ، وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي النَّاسِ مِنْهَا وَكَانَ مِنْ خَبَرِي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَنِّي لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى وَلاَ أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَاللّٰهِ مَا جَمَعْتُ قَبْلَهَا رَاحِلَتَيْنِ قَطُّ حَتّٰى جَمَعْتُهُمَا فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُ غَزْوَةً إِلاَّ وَرَّى بِغَيْرِهَا حَتّٰى كَانَتْ تِلْكَ الْغَزْوَةُ، فَغَزَاهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ، وَاسْتَقْبَلَ سَفَراً بَعِيداً وَمَفَازاً. وَاسْتَقْبَلَ عَدَداً كَثِيراً، فَجَلَّى لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرَهُمْ لِيَتَأَهَّبُوا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِمْ الَّذِي يُرِيدُ، وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ

رَسُولِ اللَّهِ كَثِيرٌ وَلاَ يَجْمَعُهُمْ كِتَابٌ حَافِظٌ «يُرِيدُ بِذٰلِكَ الدِّيوَانَ» قَالَ كَعْبٌ: فَقَلَّ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلاَّ ظَنَّ أَنَّ ذٰلِكَ سَيَخْفَى لَهُ مَالَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيٌ مِنَ اللَّهِ، وَغَزَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ الْغَزْوَةَ حِينَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلاَلُ، فَأَنَا إِلَيْهَا أَصْعَرُ، فَتَجَهَّزَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَطَفِقْتُ أَغْدُو لِكَيْ أَتَجَهَّزَ مَعَهُ فَأَرْجِعُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئاً، وَأَقُولُ فِي نَفْسِي: أَنَا قَادِرٌ عَلَى ذٰلِكَ إِذَا أَرَدْتُ، فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ يَتَمَادَى بِي حَتَّى اسْتَمَرَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ، فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَادِياً وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَلَمْ أَقْضِ مِنْ جِهَازِي شَيْئاً، ثُمَّ غَدَوْتُ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئاً، فَلَمْ يَزَلْ ذٰلِكَ يَتَمَادَى بِي حَتَّى أَسْرَعُوا وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ، فَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأُدْرِكَهُمْ، فَيَا لَيْتَنِي فَعَلْتُ، ثُمَّ لَمْ يُقَدَّرْ ذٰلِكَ لِي، فَطَفِقْتُ إِذَا خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْزُنُنِي أَنِّي لاَ أَرَى لِي أُسْوَةً، إِلاَّ رَجُلاً مَغْمُوصاً عَلَيْهِ فِي النِّفَاقِ، أَوْ رَجُلاً مِمَّنْ عَذَرَ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الضُّعَفَاءِ، وَلَمْ يَذْكُرْنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى بَلَغَ تَبُوكَ، فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ: مَا فَعَلَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ؟ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَبَسَهُ بُرْدَاهُ، وَالنَّظَرُ فِي عِطْفَيْهِ. فَقَالَ لَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. بِئْسَ مَا قُلْتَ، وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ إِلاَّ خَيْراً،

فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَبَيْنَا هُوَ عَلَى ذٰلِكَ رَأَى رَجُلاً مُبَيِّضاً يَزُولُ بِهِ السَّرَابُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُنْ أَبَا خَيْثَمَةَ، فَإِذَا هُوَ أَبُو خَيْثَمَةَ الْأَنْصَارِيُّ وَهُوَ الَّذِي تَصَدَّقَ بِصَاعِ التَّمْرِ حِينَ لَمَزَهُ الْمُنَافِقُونَ قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ تَوَجَّهَ قَافِلًا مِنْ تَبُوكَ حَضَرَنِي بَثِّي، فَطَفِقْتُ أَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَأَقُولُ: بِمَ أَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ غَداً وَأَسْتَعِينُ عَلَى ذٰلِكَ بِكُلِّ ذِي رَأْيٍ مِنْ أَهْلِي، فَلَمَّا قِيلَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَظَلَّ قَادِماً زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ حَتّٰى عَرَفْتُ أَنِّي لَمْ أَنْجُ مِنْهُ بِشَيْءٍ أَبَداً فَأَجْمَعْتُ صِدْقَهُ، وَأَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَادِماً، وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَعَلَ ذٰلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ، وَكَانُوا بِضْعاً وَثَمَانِينَ رَجُلاً فَقَبِلَ مِنْهُمْ عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى حَتّٰى جِئْتُ، فَلَمَّا سَلَّمْتُ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ: تَعَالَ، فَجِئْتُ أَمْشِي حَتّٰى جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ لِي: مَا خَلَّفَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ قَدِ ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ، قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي وَاللّٰهِ لَوْ جَلَسْتُ عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنِّي سَأَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ بِعُذْرٍ، وَلَقَدْ أُعْطِيتُ جَدَلًا، وَلَكِنِّي وَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثَ كَذِبٍ تَرْضَى

بِهِ عَنّي لَيُوشِكَنَّ اللّٰهُ أَنْ يُسْخِطَكَ عَلَيَّ، وَإِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صِدْقٍ تَجِدُ عَلَيَّ فِيهِ إِنّي لَأَرْجُو فِيهِ عُقْبَى اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَاللّٰهِ مَا كَانَ لِي مِنْ عُذْرٍ، وَاللّٰهِ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى وَلاَ أَيْسَرَ مِنّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا هٰذَا فَقَدْ صَدَقَ، فَقُمْ حَتّٰى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِيكَ» فَقُمْتُ وَثَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ فَاتَّبَعُونِي، فَقَالُوا لِي: وَاللّٰهِ مَا عَلِمْنَاكَ أَذْنَبْتَ ذَنْباً قَبْلَ هٰذَا، لَقَدْ عَجَزْتَ فِي أَنْ لاَ تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا اعْتَذَرَ بِهِ إِلَيْهِ الْمُخَلَّفُونَ فَقَدْ كَانَ كَافِيكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ. قَالَ: فَوَاللّٰهِ مَا زَالُوا يُؤَنِّبُونَنِي حَتّٰى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُكَذِّبَ نَفْسِي، ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ: هَلْ لَقِيَ هٰذَا مَعِي مِنْ أَحَدٍ؟ قَالُوا: نَعَمْ لَقِيَهُ مَعَكَ رَجُلاَنِ قَالاَ مِثْلَ مَا قُلْتَ، وَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ لَكَ، قَالَ قُلْتُ: مَنْ هُمَا؟ قَالُوا: مُرَارَةُ بْنُ رَبِيعَةَ الْعَامِرِيُّ، وَهِلاَلُ ابْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ؟ قَالَ: فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْراً فِيهِمَا أُسْوَةٌ. قَالَ: فَمَضَيْتُ حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي. وَنَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَلاَمِنَا أَيُّهَا الثَّلاَثَةُ مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ، قَالَ: فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ أَوْ قَالَ: تَغَيَّرُوا لَنَا حَتّٰى تَنَكَّرَتْ لِي فِي نَفْسِي الْأَرْضُ، فَمَا هِيَ بِالْأَرْضِ الَّتِي أَعْرِفُ، فَلَبِثْنَا عَلَى ذٰلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً.

فَأَمَّا صاحِبايَ فاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ، فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ الصَّلاَةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ وَلاَ يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ، وَآتِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ، وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلاَةِ، فَأَقُولُ فِي نَفْسِي: هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلاَمِ أَمْ لاَ؟ ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيباً مِنْهُ وَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ، فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلاَتِي نَظَرَ إِلَيَّ، وَإِذَا الْتَفَتُّ نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي، حَتَّى إِذَا طَالَ ذٰلِكَ عَلَيَّ مِنْ جَفْوَةِ الْمُسْلِمِينَ مَشَيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ جِدَارَ حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللَّهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلاَمَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُنِي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَسَكَتَ، فَعُدْتُ فَنَاشَدْتُهُ فَسَكَتَ، فَعُدْتُ فَنَاشَدْتُهُ فَقَالَ: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَفَاضَتْ عَيْنَايَ، وَتَوَلَّيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ الْجِدَارَ. فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ نَبَطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ: مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؟ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ إِلَيَّ حَتَّى جَاءَنِي فَدَفَعَ إِلَيَّ كِتَاباً مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ، وَكُنْتُ كَاتِباً. فَقَرَأْتُهُ فَإِذَا فِيهِ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنَا أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ، وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللَّهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَلاَ مَضْيَعَةٍ، فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ، فَقُلْتُ حِينَ قَرَأْتُهَا: وَهٰذِهِ أَيْضاً مِنَ الْبَلاَءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّورَ

فَسَجَرْتُهَا حَتّٰى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ مِنَ الْخَمْسِينَ وَاسْتَلْبَثَ الْوَحْيُ إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِينِي، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ، فَقُلْتُ: أُطَلِّقُهَا، أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ؟ فَقَالَ: لَا بَلْ اعْتَزِلْهَا فَلَا تَقْرَبَنَّهَا، وَأَرْسَلَ إِلَى صَاحِبَيَّ بِمِثْلِ ذٰلِكَ. فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: الْحَقِي بِأَهْلِكِ فَكُونِي عِنْدَهُمْ حَتّٰى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِي هٰذَا الْأَمْرِ، فَجَاءَتِ امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ، فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ؟ قَالَ: لَا، وَلٰكِنْ لَا يَقْرَبَنَّكِ. فَقَالَتْ: إِنَّهُ وَاللّٰهِ مَا بِهِ مِنْ حَرَكَةٍ إِلَى شَيْءٍ، وَوَاللّٰهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هٰذَا. فَقَالَ لِي بَعْضُ أَهْلِي: لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي امْرَأَتِكَ، فَقَدْ أَذِنَ لِامْرَأَةِ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ؟ فَقُلْتُ: لَا أَسْتَأْذِنُ فِيهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا يُدْرِينِي مَاذَا يَقُولُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ بِذٰلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ، فَكَمُلَ لَنَا خَمْسُونَ لَيْلَةً مِنْ حِينَ نُهِيَ عَنْ كَلَامِنَا. ثُمَّ صَلَّيْتُ صَلَاةَ الْفَجْرِ صَبَاحَ خَمْسِينَ لَيْلَةً عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِنَا، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى مِنَّا، قَدْ ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِي وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ، سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ

أَوْفَى عَلَى سَلْعٍ يَقُولُ بِأَعْلَى صَوْتِهِ: يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَبْشِرْ، فَخَرَرْتُ سَاجِداً، وَعَرَفْتُ أَنَّهُ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ فَآذَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسَ بِتَوْبَةِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا، فَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُونَ، وَرَكَضَ إِلَيَّ رَجُلٌ فَرَساً وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ قِبَلِي وَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ، وَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ، فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي نَزَعْتُ لَهُ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهُمَا إِيَّاهُ بِبُشْرَاهُ وَاللّٰهِ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا يَوْمَئِذٍ، وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ أَتَأَمَّمُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجاً فَوْجاً يُهَنِّئُونِي بِالتَّوْبَةِ وَيَقُولُونَ لِي: لِتَهْنِكَ تَوْبَةُ اللّٰهِ عَلَيْكَ، حَتّٰى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ، فَقَامَ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُهَرْوِلُ حَتّٰى صَافَحَنِي وَهَنَّأَنِي، وَاللّٰهِ مَا قَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ، فَكَانَ كَعْبٌ لَا يَنْسَاهَا لِطَلْحَةَ. قَالَ كَعْبٌ: فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ، مُذْ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ، فَقُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ؟ قَالَ: لَا بَلْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ حَتّٰى كَأَنَّ وَجْهَهُ قِطْعَةُ قَمَرٍ، وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مِنْهُ، فَلَمَّا جَلَسْتُ

بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللّٰهِ وَإِلَى رَسُولِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، فَقُلْتُ إِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرَ.

وَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى إِنَّمَا أَنْجَانِي بِالصِّدْقِ، وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ لاَ أُحَدِّثَ إِلاَّ صِدْقاً مَا بَقِيتُ، فَوَاللّٰهِ مَا عَلِمْتُ أَحَداً مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْلاَهُ اللّٰهُ تَعَالَى فِي صِدْقِ الْحَدِيثِ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ مِمَّا أَبْلاَنِي اللّٰهُ تَعَالَى، وَاللّٰهِ مَا تَعَمَّدْتُ كَذِبَةً مُنْذُ قُلْتُ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى يَوْمِي هٰذَا، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَحْفَظَنِي اللّٰهُ تَعَالَى فِيمَا بَقِيَ، قَالَ: فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى: ﴿لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ﴾ حَتّٰى بَلَغَ: ﴿إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ. وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتّٰى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ﴾ حَتّٰى بَلَغَ: ﴿اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾. قَالَ كَعْبٌ: وَاللّٰهِ مَا أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ إِذْ هَدَانِي اللّٰهُ لِلإِسْلاَمِ أَعْظَمَ فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لاَ أَكُونَ كَذَبْتُهُ، فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا قَالَ لأَحَدٍ، فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: ﴿سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا

عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ. يَحْلِفُونَ لَكُمْ
لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللّٰهَ لاَ يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾.
قَالَ كَعْبٌ: كُنَّا خُلِّفْنَا أَيُّهَا الثَّلاَثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولٰئِكَ الَّذِينَ قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ حَلَفُوا لَهُ، فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَأَرْجَأَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْرَنَا حَتّٰى قَضَى اللّٰهُ تَعَالَى فِيهِ بِذٰلِكَ،
قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: ﴿وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا﴾. وَلَيْسَ الَّذِي ذُكِرَ مِمَّا
خُلِّفْنَا تَخَلُّفَنَا عَنِ الْغَزْوِ، وَإِنَّمَا هُوَ تَخْلِيفُهُ إِيَّانَا وَإِرْجَاؤُهُ أَمْرَنَا عَمَّنْ حَلَفَ
لَهُ وَاعْتَذَرَ إِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ يَوْمَ
الْخَمِيسِ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَكَانَ لاَ يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ إِلاَّ نَهَاراً فِي الضُّحَى. فَإِذَا قَدِمَ بَدَأَ
بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ فِيهِ»

21. Ka’b b. Mâlik (ra) gözlerini kaybettiği zaman ona eşlik eden oğlu Abdullah şöyle anlatıyor:

Babam Ka’b b. Mâlik’i Tebük Seferi’ne katılamayıp, Resûlullah’tan Sav ayrı (nasıl Medine’de) kaldığını anlatırken dinledim, (Allah ondan razı olsun) şöyle demişti:

Tebük Savaşı dışında Allah Resûlü’nün hiçbir savaşından geri kalmamıştım. Yalnız Bedir Gazası’nda bulunamamıştım. Bu savaşa katılamadığı için hiç kimse kınanmamıştı. Resûlullah ve Müslümanlar, sadece Kureyş’in (ticaret) kervanını takibe çıkmışlardı. Allah onları, önceden bir karşılaşma planı olmaksızın düşmanlarıyla bir araya getiriverdi. Akabe gecesinde İslâm’a bağlı kalacağımıza söz verdiğimizde Allah Resûlü’nün yanında ben de

vardım. Bedir Gazvesi, insanlar arasında her ne kadar Akabe gecesinden daha meşhur ise de, ben Akabe'de bulunacağıma (keşke) Bedir Savaşı'nda bulunsaydım demem. Tebük Seferi'nde Resûlullah'la Sav birlikte savaşa iştirak edemeyişimin hikâyesi ise şöyledir:

Hiçbir zaman fizikî ve maddi durumum o günlerdekinden daha iyi olmadı. Bu gazveye kadar hiçbir zaman iki binek sahibi olmamıştım. Bu sırada ise iki binek hayvanım vardı. Ayrıca Allah Resûlü Sav bu gazaya gelinceye kadar, herhangi bir gaza için hazırlandığında gidilecek yeri söylemez, başka bir yere gider gibi görünürdü. Bu sefer çok uzak bir yere hareket ettiğinden ve bu gazayı aşırı sıcak bir mevsimde yaptığından, kalabalık bir düşmanla karşı karşıya gelme ihtimalini dikkate alarak durumu açıkladı. Savaşın özelliğine göre hazırlıkta bulunabilmeleri için Müslümanlara gidecekleri yeri söyledi. Resûlullah'ın ordusundaki Müslümanlar o kadar çoktu ki, isimleri büyük bir kitaba sığmayacak kadar kalabalıktılar.

Ka'b sözlerine devam ederek şöyle dedi:

Herhangi bir kimse, asker arasından sıvışsa, bu işin vahiy nâzil olmadıkça anlaşılamayacağını zannedebilirdi.

(Yukarıda zikrettiğimiz üzere) Allah Resûlü Sav bu seferi, meyvelerin yetiştiği ve (serin) gölgelerin (çok) arandığı sıcak bir mevsimde yapmıştı. Ben de bunlara çok düşkündüm. Resûlullah Sav ve onunla birlikte Müslümanlar hazırlığa başladılar. Ben de hazırlanmak için çıkıyor, fakat hiçbir şey yapmadan dönüyordum ve kendi kendime, bu işi ne vakit olsa yapabilirim, diyordum. Bu hâlim devam etti. Herkes işini ciddi tuttu. Derken bir gün Resûlullah Sav Müslümanlarla birlikte erkenden yola çıktı. Ben ise henüz hiçbir hazırlıkta bulunmamıştım. Ertesi gün sabahleyin hazırlık için yine çıktım. Yine hiçbir şey yapmadan evime döndüm. Benim bu hâlim devam etti. İnsanlar orduya erişmek için acele etti, fakat savaş vakti geçmişti. Yola çıkıp arkalarından yetişmeyi düşündüm. Keşke yapmış olsaydım, fakat o da mümkün olmadı. Resûlullah bu gazaya gittikten sonra, halk arasına çıktığımda kendime arkadaş olarak ancak münafık damgası vurulmuş kimseleri, yahut Allah'ın mazur gördüğü aciz kimseleri görmek beni kederlendirdi. Allah Resûlü Sav, Tebük'e varıncaya kadar beni anmamış, Tebük'e varınca orada topluca otururlarken:

–Ka'b b. Mâlik ne yaptı, demiş. Bunun üzerine Selimeoğulları'ndan bir adam:

–Yâ Resûlallah, cübbesine ve endamına bakıp gururlanmak onu yola çıkmaktan alıkoydu, demiş. Bunun üzerine Muâz b. Cebel, adama:

–Ne çirkin bir söz söyledin, demiş. Sonra Peygamber'e Sav, dönerek,

–Yâ Resûlallah, Allah'a yemin ederim ki, onun hakkında iyilikten başka bir şey

bilmiyoruz, demiş. Bunun üzerine Allah Resûlü Sav bir şey dememiş. Bu hâlde iken beyaza bürünmüş, serap içinde dalgalanarak gelen bir adam görmüş ve:

–Ebû Hayseme olaydı, demiş. Bir de ne görsün, o adam gerçekten Ensar'dan Ebû Hayseme imiş. Bu zat, bir savaş hazırlığı sırasında, bir sâ' (ölçek) hurma tasadduk ettiği için münafıklar tarafından alay konusu edilen kimsedir.

Ka'b şöyle devam etti:

–Resûlullah'ın Sav Tebük'ten dönüp Medine'ye yöneldiğini haber aldığımda beni bir kaygı sardı. Yalanlar düşünmeye başladım; yarın Allah Resûlü'nün hışmından nasıl kurtulacağım, dedim. Yakınlarımdan aklıma gelenlerin fikirlerine müracaat ettim. Uydurmayı düşündüğüm bütün yalanlar "Resûlullah dönüp geliyor." denildiği zaman, kafamdan dağıldı gitti. Nihayet bunların hiçbirisi ile ondan kurtulamayacağıma kanaat getirdim. Ona doğruyu olduğu gibi söylemeye karar verdim. Allah Resûlü Sav döndü. O, seferden dönünce önce mescide uğrar ve orada iki rekât namaz kılar, sonra halkın işlerini görüşmek için otururdu. Resûlullah bu işleri yapınca, sefere katılmayıp, geri kalanlar yanına geldiler, mazeretler ileri sürdüler, onu inandırmak için yeminler ettiler. Bu durumda olanlar seksen küsur kişiydi. Resûlullah bunların zahirde gösterdikleri mazeretleri kabul edip onlarla biat tazeledi ve onlar için istiğfar ederek içyüzlerini Allah'a havale etti. Nihayet ben geldim. Selâm verdiğimde bana (baktı ve) acı acı gülümsedi, sonra:

–Gel, dedi. Bunun üzerine yürüyerek yanına geldim ve önünde oturdum.

Bana şöyle dedi:

–Niye savaşa katılmadın. Binek satın almamış mıydın? Ben de şöyle dedim:

–Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a yemin ederim ki dünyada senden başka birisine özür beyan edecek olsaydım, mutlaka onun hışmından kurtulmayı becerirdim, zira nasıl söz söyleneceğini bilirim. Vallahi biliyorum ki bugün yalan söyleyip seni memnun edersem de Allah Teâlâ seni bana gücendirebilir. Eğer doğrusunu söylersem sen bana kızacaksın. Ama ben doğru söyleyerek hakkımda Allah'tan hayırlı sonuç beklerim. Yemin ederim ki savaşa katılmamak için hiçbir mazeretim yoktu. Hiçbir zaman, seninle beraber olamadığım bu zamandan daha güçlü ve zengin de değildim.

Resûlullah Sav:

–İşte bu doğru söyledi. Haydi, kalk, hakkında Allah'ın hükmü vahyedilinceye kadar bekle, dedi. Ben de kalktım. Selimeoğullarından birçok kişi peşime takıldı ve:

–Allah'a yemin ederiz ki bundan önce hiçbir günah işlemediğini biliyoruz. Savaşa gitmeyip geride kalanlar gibi Resûlullah'a mazeret beyan edemedin. Suçun için Allah Resûlü'nün Sav istiğfarı kâfi idi, dediler. Beni o kadar

payladılar ki, bir ara Resûlullah'a (sav) geri dönüp kendimi yalanlamayı düşündüm. Sonra onlara sordum:

–Benimle birlikte bu cezaya uğrayan başka kimse var mı?

–Evet, seninle beraber iki kişi daha cezaya uğradı, dediler.

Mürâre b. Rebî'a el-Âmirî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî, dediler. Bedir Gazası'na katılan ve örnek olabilecek iki iyi ve salih adamın adını bana söylediler. Bunları söyleyince ben yoluma devam ettim. Allah Resûlü (sav), bu gazaya katılmayıp, geride kalanlar içerisinde bizim üçümüzle konuşmayı (insanlara) yasakladı."

Ka'b şöyle devam etti:

"Bunun üzerine ahali bizimle konuşmaktan çekindi ve bize karşı tavırlarını değiştirdiler. Hatta memleketim bana yabancı gelmeye başladı, tanıdığım yer olmaktan çıktı. Bu şekilde elli gün geçirdik. Diğer iki arkadaşıma gelince, onlar sindiler; ağlayarak evlerinde oturdular. Ben bunların en genci ve en ısrarcısı olduğumdan evimden çıkar, cemaatle namaza gelirdim ve çarşılarda dolaşırdım. Fakat kimse benimle konuşmazdı. Resûlullah'ın (sav) yanına gelir ve namazdan sonra oturduğu yerde ona selâm verir de kendi kendime, "Acaba selâmımı almak için dudaklarını kımıldattı mı?" der, sonra ona yakın bir yerde namaz kılar (ve namaz içinde) Peygamber'e (sav) gizlice bakardım. Namaza daldığımda Allah Resûlü bana bakar ve kendisine baktığım zaman da benden yüzünü çevirirdi. Müslümanların bu suretle benimle ilişkiyi kesmeleri uzun sürünce, gidip en çok sevdiğim kişi olan amcamın oğlu Ebû Katâde'nin bahçesinin duvarını atladım ve ona selâm verdim. Vallahi o da selâmımı almadı. Bunun üzerine:

–Ey Ebû Katâde, Allah için sana soruyorum. Allah'ı ve Resûlü'nü ne kadar çok sevdiğimi biliyor musun? Sustu, sorumu tekrarladım ve "Allah için sana soruyorum." dedim. Yine sustu. Yine sorumu tekrarladım: "Allah için sana soruyorum." dedim.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine gözümün yaşı dolup taştı, arkama dönüp bahçeden uzaklaştım.

(Günün birinde) Medine çarşısında geziyordum. Yiyecek satmak için Medine'ye gelen Şamlı çiftçilerden birisi:

–Ka'b b. Mâlik'i bana kim gösterir, diyordu. Halk da beni gösterdi. Yanıma geldi ve bana Gassân Meliki'nin mektubunu verdi. Ben de eli kalem tutanlardan olduğum için mektubu okudum. Şöyle diyordu:

"Selâmdan sonra derim ki, efendinin seni sıkıntıya soktuğunu haber aldım. Allah seni hukukun çiğnendiği ve kıymetin bilinmediği bir yerde bırakmasın. Yanımıza gel, sana eşit muamele ederiz." Mektubu okuyunca bu da bir bela dedim ve mektubu ateşe atıp yaktım.

(Durumumuzla ilgili) vahiy gelmeksizin elli günün kırkı geçince Allah Resûlü'nün Sav elçisi geldi:

–Resûlullah sana eşinden ayrı oturmanı emrediyor, dedi. Bunun üzerine:

–Ne yapacağım, onu boşayacak mıyım, dedim.

–Hayır, ondan ayrı oturacaksın, ona yaklaşmayacaksın, dedi. Peygamber Sav iki arkadaşıma da aynı emri gönderdi. Bunun üzerine eşime, anne ve babasının yanına gitmesini söyledim ve "Allah, bu konuda bir hüküm verinceye kadar onların yanında otur." dedim.

Hilâl b. Ümeyye'nin eşi, Allah Resûlü'ne Sav geldi ve:

–Yâ Resûlallah, Hilâl b. Ümeyye düşkün bir ihtiyardır. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsünüz, dedi. Peygamber Sav:

–Hayır, görmem fakat sana yaklaşmasın, dedi. Kadın da şöyle cevap verdi:

–Vallahi onun kımıldayacak hâli yoktur. Allah'a yemin ederim ki, başına gelen o durumdan beri hiç durmadan ağlıyor, dedi.

Ka'b şöyle devam etti: Ailemden bazıları;

–Eşin için, Resûlullah'tan Sav izin isteseydin olmaz mı? Hilâl b. Ümeyye'ye hizmet etmesi için onun hanımına izin vermiş, sen de hanımın için izin istesen ya." dediler.

–Ben gencim, bu hâlimle izin istersem bilmiyorum ki Allah Resûlü Sav bana ne der, dedim. Bu şekilde de on gün kaldım; halkın bizimle konuşmalarının yasaklandığı günden itibaren elli gün geçti. Ellinci gecenin sabahında evlerimizin birinin damında sabah namazını kıldım. Allah Teâlâ'nın bizimle ilgili olarak andığı üzere canımın sıkıldığı ve yeryüzü genişliğine rağmen, bana dar geldiği hâlde otururken Sel Dağı'nın tepesinde birisinin bağırdığını işittim. Çok yüksek bir sesle "Ey Mâlik'in oğlu Ka'b, müjde müjde!" diyordu. Bunun üzerine kurtuluş gününün geldiğini anladım ve secdeye kapandım.

Resûlullah Sav, sabah namazını kılınca, tövbemizin Allah tarafından kabul edildiğini halka ilan etmiş. Bunun üzerine ahali müjdeli haberlerle bize koştular. İki arkadaşıma da müjdeler gitti. Biri bana atla koştu. Eslem'den bir adam da benim tarafıma yaya koştu ve adı geçen dağa çıktı; bunun sesi atlıdan evvel bana ulaştı. Sesini işittiğim adam gelip beni müjdeleyince sırtımdaki iki elbiseyi de çıkardım ve müjdesine karşılık olarak ona giydirdim. Allah'a yemin ederim ki, o gün bundan başka elbisem de yoktu. Emanet iki elbise alıp onları giydim. Allah Resûlü'nü Sav görmek için yola düştüm. İnsanlar bölük bölük beni karşılıyor; tövbemin kabulünü tebrik ediyorlar ve "Allah'ın affı sana kutlu olsun." diyorlardı. Mescide girdim. Resûlullah Sav cemaatin ortasında oturuyordu. Talhâ b. Ubeydullâh (ra) kalktı ve koşarak

gelip elimi sıktı, beni kutladı. Allah'a yemin ederim ki muhacirlerden Talhâ'dan başkası kalkmadı.

Ka'b, Talhâ'nın bu nezaketini hiç unutmazdı. Sözlerine şöyle devam etti: Allah Resûlü'ne *Sav* selâm verdiğimde sevincinden yüzü parlıyordu ve şöyle dedi:

–Annenin seni doğurduğundan beri yaşadığın günlerin en hayırlısı ile seni müjdelerim.

–Yâ Resûlallah, sizin tarafınızdan mı, yoksa Allah tarafından mı, dedim.

–Benim tarafımdan değil, Aziz ve Celil olan Allah'ın katından, dedi.

Sevindiği zaman Allah Resûlü'nün *Sav* yüzü daha da nurlanır, hatta ay parçası gibi olurdu. Çok sevindiğini bundan anlardık. Resûlullah'ın önüne oturduğumda:

–Ey Allah'ın Resûlü, tövbemi tamamlamak için bütün malımı Allah ve Resûlü uğrunda tasadduk edeceğim, dedim. Peygamber *Sav*,

–Malından bir kısmını çoluk çocuğun için bırakman daha hayırlıdır, dedi. Ben de;

–Hayber'deki hissemi onlara bırakıyorum yâ Resûlallah! Allah beni ancak doğru sözlülüğüm sayesinde kurtardı. Hayatta kaldığım müddetçe hep doğruyu söylemek de tövbemin tamamıdır, dedim.

Allah'a yemin ederim ki Resûlullah'a *Sav* bu sözleri söylediğim günden beri doğru sözlülük yüzünden Allah Teâlâ'nın, kimseyi benden daha güzel mükâfatlandırdığını bilmiyorum. Yine yemin ederim ki Resûlullah'a *Sav* bu sözleri söylediğim günden bugüne kadar bilerek hiç yalan söylemedim, kalan ömrümde de Allah Teâlâ'nın beni yalandan koruyacağını umarım.

Ka'b devamla şöyle dedi: Bunun üzerine Cenâb-ı Hak:

"And olsun, Allah, Peygamber'in ve içlerinden bir kısmının kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, güçlük anında ona uyan muhacir ve ensarın tövbelerini kabul etti. (Evet) bir kere daha onların tövbelerini kabul etti. Çünkü o, onlara karşı çok esirgeyendir ve çok merhamet edendir.

Savaşa katılmayıp geride kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları da kendilerini sıktıkça sıkmış, böylece Allah'(ın azabın)dan yine O'na sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönsünler diye, onların tövbelerini de kabul etti. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul eden ve çok merhamet edendir.

Ey iman edenler, Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun."[7] meâlindeki âyetleri inzâl buyurdu.

Ka'b şöyle devam etti: "Allah'a yemin ederim ki Cenâb-ı Hak beni, İslâm nimetine mazhar ettikten sonra, Resûlullah'ın *Sav* huzurunda doğru

---

[7] Tevbe, 9/117-119.

söylediğimden dolayı, yalan söyleyip helâk olanlar durumuna düşmekten kurtararak bana bundan daha büyük bir nimeti vermedi. Vahiy nâzil olduğu zaman da Allah Teâlâ, yalan söyleyenler hakkında kimseye söylemediği ağır sözü söyledi. Ve şöyle buyurdu:

"Yanlarına döndüğünüz zaman, kendilerine ilişmemeniz için size Allah adıyla yemin edeceklerdir. Artık onlara ilişmeyin. Çünkü onlar pistir. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer de cehennemdir.

Kendilerinden razı olasınız diye size yemin edeceklerdir. Siz onlardan razı olsanız bile Allah o fasıklar topluluğundan asla razı olmaz."[8]

Ka'b sözlerini şöyle bitirdi: "Biz üçümüz, Resûlullah'ın Sav yeminlerini ve biatlarını kabul edip istiğfar ettiği kimselerden geriye bırakılmıştık. O, bizim durumumuzu geri bıraktı ve nihayet Allah Teâlâ bu hususta yukarıdaki şekilde hüküm verdi. Allah Teâlâ "Savaştan geri kalan üç kişinin de tövbelerini kabul etti."[9] buyurdu. Allah'ın zikrettiği bu "ayrılış"tan maksat, bizim gazadan geri kalmamız değil, aksine Peygamber'in, kendisine yemin edip özür beyan edenler içerisinden özürlerini kabul ettikleri kimselerin durumunu bizim durumumuzdan ayırıp geriye bırakmasıdır."

(B4418 Buhârî, Megâzî, 80; M7016 Müslim, Tevbe, 53)

Diğer bir rivayette; "Peygamber Sav, Tebük Seferi'ne perşembe günü çıktı. Yola perşembe günü çıkmayı severdi."

(B2950 Buhârî, Cihâd, 103)

Başka bir rivayette, "Ancak gündüzün, kuşluk vakti seferden evine dönerdi. Seferden döndüğünde ilk önce mescide girer ve iki rekât namaz kılar, sonra orada (biraz) otururdu" denilmektedir.

(M1659 Müslim, Müsâfirîn, 74)

٢٢- وَعَنْ أَبِي نُجَيْدٍ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا
أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حُبْلَى
مِنَ الزِّنَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، فَدَعَا نَبِيُّ

---

[8] Tevbe, 9/95-96.
[9] Tevbe, 9/118.

اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِيَّهَا فَقَالَ: أَحْسِنْ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأْتِنِي
فَفَعَلَ فَأَمَرَ بِهَا نَبِيُّ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَشُدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا، ثُمَّ
أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: تُصَلِّي عَلَيْهَا يَا رَسُولَ
اللّٰهِ وَقَدْ زَنَتْ، قَالَ: لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ
الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ وَهَلْ وَجَدْتَ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلّٰهِ عَزَّ
وَجَلَّ؟،» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

22. Ebû Nüceyd İmrân b. Husayn el-Huzâî'den (ra) anlatıyor:
Zina sonucu hamile kalan, Cüheyne kabilesinden bir kadın Peygamber'e (sav) geldi ve:
–Yâ Resûlallah, had (ceza) gerektiren iş yaptım, bana cezamı ver, dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav) emir verdi ve kadının velisini çağırdılar. Ona:
–Bu kadına iyi davran ve doğum yapınca da bana getir, dedi. Adam Resûlullah'ın dediği gibi yaptı ve kadın doğum yaptıktan sonra onu getirdi. Hz. Peygamber emir verdi ve kadının elbisesi sımsıkı bağlandı. Sonra Peygamber'in emriyle kadın taşlandı.[10] Peygamber (kadının cenaze) namazını kıldı. Bunun üzerine Ömer (ra):
–Yâ Resûlallah, zina ettiği hâlde bu kadının namazını mı kılacaksın, dedi. Allah Resûlü şöyle cevap verdi:
–O kadın öyle bir tövbe etti ki, Medine halkından yetmiş kişiye taksim edilseydi, hepsine yeterdi. Allah için canını vermesinden daha hayırlısını biliyor musun?

(M4433 Müslim, Hudûd, 24)

---

[10] Bu rivayette, evli olan birinin gayr-ı meşru birleşmesini itiraf etmesi sonucu uygulanan müeyyide dile getirilmektedir. Bu tür müeyyidelerin tarihi, çok eski devirlere kadar uzanmaktadır. Hatta Kitab-ı Mukaddes'te bu husus sarahaten yer almaktadır (Yuhanna 8:3-7). Hz. Peygamber devrinde de bir ikisi Yahudi olmak üzere birkaç uygulama bulunduğuna dair anlatılar vardır. Hz. Peygamber'in bu hadleri, Nûr, 24/4 âyetinden önce ve devlet başkanı sıfatıyla uygulamış olması da muhtemeldir. Kur'an-ı Kerim'de ise bu yönde bir hüküm bulunmadığı gibi, İslâm tarihi boyunca da bu türden müeyyidelerin neredeyse hiç uygulanmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili rivayetler üzerinde farklı değerlendirmeler ve yorumlar yapılmaktadır.

٢٣- وَعَنْ اِبْنِ عَبَّاسٍ وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ أَنَّ لِابْنِ آدَمَ وَادِياً مِنْ ذَهَبٍ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَادِيَانِ، وَلَنْ يَمْلَأَ فَاهُ إِلاَّ التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلَى مَنْ تَابَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

23. İbn Abbâs ve Enes b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

Âdemoğlunun bir vadi altını olsa ikincisini ister. Onun ağzını topraktan başka bir şey doldurmaz. Allah, tövbe edenin tövbesini kabul eder.

(B6439 Buhârî, Rikâk, 10; M2415-M2417 Müslim, Zekât, 116-117)

٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَضْحَكُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ يَدْخُلَانِ الْجَنَّةَ، يُقَاتِلُ هٰذَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلُ، ثُمَّ يَتُوبُ اللّٰهُ عَلَى الْقَاتِلِ فَيُسْلِمُ فَيُسْتَشْهَدُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

24. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Biri diğerinin canına kıyan ama (sonunda) ikisi de cennete giren şu iki kişiye yüce Allah güler. Bunların biri, Allah yolunda savaşırken diğeri tarafından şehit edilir. Öldüren sonra pişmanlık duyar ve Allah onun tövbesini kabul eder ve adam Müslüman olur; o da Allah yolunda savaşırken şehit düşer.

(B2826 Buhârî, Cihâd, 28; M4892 Müslim, İmâre, 128)

Sabır

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا﴾

Ey iman edenler, sabredin. Birbirinizle sabırda yarışın...

(Âl-i İmrân, 3/200)

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ
وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾

And olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla, bir de mallar, canlar ve ürünlerden eksilterek deneriz. Sabredenleri müjdele.

(Bakara, 2/155)

﴿إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

...Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilir.

(Zümer, 39/10)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir.

(Bakara, 2/153)

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتّٰى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ﴾

And olsun, içinizden, cihad edenleri ve sabredenleri ortaya koyuncaya kadar sizi deneyeceğiz...

(Muhammed, 47/31)

٢٥- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْحَارِثِ بْنِ عَاصِمٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ وَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ. كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو، فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا، أَوْ مُوبِقُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

25. Ebû Mâlik el-Hâris b. Âsım el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Temizlik imanın yarısıdır. *Elhamdülillâh* sözü, mizanı doldurur. *Sübhânallâhi ve'l-hamdülillâhi* ifadeleri de yerle gök arasını doldurur. Namaz, nurdur. Sadaka (samimiyete) delildir. Sabır, aydınlıktır. Kur'an, senin lehine yahut aleyhine hüccettir. Herkes sabaha çıkar ve (gün boyu yaptıklarıyla âdeta) nefsini satarak ya kazanır yahut kaybeder. [11]

(M534 Müslim, Tahâret, 1)

٢٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ نَاساً مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهِ: «مَا يَكُنْ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ. وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْراً وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

26. Ebû Saîd Sa'd b. Mâlik b. Sinân el-Hudrî (ra) anlatıyor:

Ensardan bir grup, Allah Resûlü'nden (sav) mal istediler; o da verdi. Tekrar istediler, yine verdi. Nihayet yanındaki mal bitti. Elinde olan her şeyi verdikten sonra onlara şöyle dedi:

Yanımda bir şeyler daha olsaydı, onları da sizden esirgemezdim. İstemekten sakınanları Allah iffetli kılar. Tok gözlü olanları da Allah zengin eder. Sabretmek isteyenlere, Allah sabır verir. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir şey verilmemiştir.

(M2424 Müslim, Zekât, 124; B6470 Buhârî, Rikâk, 28)

---

[11] İnsan iyilik peşinde koşarsa kendisini kurtarır, kötülük peşinde koşarsa kendisini helâk eder.

٢٧- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجَباً لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذٰلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْراً لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

27. Ebû Yahyâ Suheyb b. Sinân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Müminin durumu ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır. Bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına sevinecek bir hâl geldiğinde şükreder; bu onun için hayır olur. Başına sıkıntı gelecek olursa ona da sabreder; bu da onun için hayır olur.

(M7500 Müslim, Zühd, 64)

٢٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ الْكَرْبُ فَقَالَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: وَا كَرْبَ أَبَتَاهُ، فَقَالَ: «لَيْسَ عَلَى أَبِيكِ كَرْبٌ بَعْدَ الْيَوْمِ» فَلَمَّا مَاتَ قَالَتْ: يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبّاً دَعَاهُ، يَا أَبَتَاهُ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ، يَا أَبَتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نَنْعَاهُ، فَلَمَّا دُفِنَ قَالَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: أَ طَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ؟ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

28. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Peygamber'in Sav hastalığı ağırlaşıp da hayli sıkıntıya düşmeye başlayınca, Fâtıma (ra):

–Vah babacığım, sıkıntın ne kadar da büyük, dedi. Bunun üzerine Resûlullah:
–Bu günden sonra artık baban için sıkıntı yoktur, buyurdu.
Peygamber (sav) ebediyete göçünce Hz. Fâtıma:
–Babacığım, Allah'ın davetine icabet ettin. Vah babacığım, varacağın yer Firdevs bahçesidir. Babacığım, derdimizi artık Cebrail'e yanacağız, dedi.
Peygamber (sav) defnedilince de Hz. Fâtıma:
–Resûlullah'ın (sav) üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı oldu, dedi.

(B4462 Buhârî, Megâzî, 84)

٢٩- وَعَنْ أَبِي زَيْدٍ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحِبِّهِ وَابْنِ حِبِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَرْسَلَتْ بِنْتُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ ابْنِي قَدِ احْتُضِرَ فَاشْهَدْنَا، فَأَرْسَلَ يُقْرِئُ السَّلَامَ وَيَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ» فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لَيَأْتِيَنَّهَا. فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، وَمُعَاذُ ابْنُ جَبَلٍ، وَأُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَرِجَالٌ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّبِيُّ، فَأَقْعَدَهُ فِي حَجْرِهِ وَنَفْسُهُ تَقَعْقَعُ، فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ سَعْدٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا هٰذَا؟

فَقَالَ: «هٰذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللّٰهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

29. Çok sevdiği azatlısı Zeyd b. Hârise'nin oğlu ve çok sevdiği bir zat olan ve Ebû Zeyd olarak bilinen Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'ın kızı (Zeynep), babasına:

–Oğlum ölmek üzere, bize kadar gelir misin, diye haber gönderdi. (Muhtemelen çok önemli bir konu için toplantı hâlinde olan) Resûlullah kızına selâm gönderdi ve:

–Veren de, alan da Allah'tır. O'nun katında, her şeyin vakti belirlidir. Binaenaleyh (söyleyin) sabretsin ve Allah'tan ecir beklesin, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in kızı:

–Allah aşkına söyleyin kendisine, ne olur gelsin, diye tekrar babasına haber gönderdi. Resûlullah da yanında Sa'd b. Ubâde, Muâz b. Cebel, Übey b. Kâ'b, Zeyd b. Sâbit ve daha başkaları olduğu hâlde kalkıp gitti. Çocuğu Resûlullah'a Sav verdiler; onu kucağına oturttu. Çocuk çok sık nefes alıyordu. Hz. Peygamber'in gözleri yaşla doldu. Bunun üzerine Sa'd:

–Yâ Resûlallah, bu ne hâl, dedi. Resûlullah:

–Bu, Allah Teâlâ'nın, kullarının kalplerine koyduğu bir rahmettir, buyurdu.

(B1284 Buhârî, Cenâiz, 32; M2135 Müslim, Cenâiz,11)

Bir rivayete göre:

Dilediği kullarının kalplerine yerleştirir; Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder, demiştir.

(B6635 Buhârî, Eymân, 9)

٣٠- وَعَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ مَلِكٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَكَانَ لَهُ سَاحِرٌ، فَلَمَّا كَبِرَ قَالَ لِلْمَلِكِ: إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ فَابْعَثْ إِلَيَّ غُلَاماً أُعَلِّمْهُ السِّحْرَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِ غُلَاماً يُعَلِّمُهُ، وَكَانَ فِي طَرِيقِهِ إِذَا سَلَكَ رَاهِبٌ، فَقَعَدَ إِلَيْهِ وَسَمِعَ كَلَامَهُ فَأَعْجَبَهُ، وَكَانَ إِذَا أَتَى السَّاحِرَ مَرَّ بِالرَّاهِبِ وَقَعَدَ إِلَيْهِ، فَإِذَا أَتَى السَّاحِرَ ضَرَبَهُ، فَشَكَا ذٰلِكَ إِلَى الرَّاهِبِ فَقَالَ: إِذَا خَشِيتَ السَّاحِرَ فَقُلْ: حَبَسَنِي أَهْلِي، وَإِذَا خَشِيتَ أَهْلَكَ فَقُلْ: حَبَسَنِي السَّاحِرُ. فَبَيْنَمَا هُوَ عَلَى ذٰلِكَ

إِذْ أَتَى عَلَى دَابَّةٍ عَظِيمَةٍ قَدْ حَبَسَتِ النَّاسَ فَقَالَ: اَلْيَوْمَ أَعْلَمُ السَّاحِرُ أَفْضَلُ أَمِ الرَّاهِبُ أَفْضَلُ؟ فَأَخَذَ حَجَراً فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ أَمْرُ الرَّاهِبِ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ أَمْرِ السَّاحِرِ فَاقْتُلْ هٰذِهِ الدَّابَّةَ حَتّٰى يَمْضِيَ النَّاسُ، فَرَمَاهَا فَقَتَلَهَا وَمَضَى النَّاسُ، فَأَتَى الرَّاهِبَ فَأَخْبَرَهُ. فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ: أَيْ بُنَيَّ أَنْتَ الْيَوْمَ أَفْضَلُ مِنِّي، قَدْ بَلَغَ مِنْ أَمْرِكَ مَا أَرَى، وَإِنَّكَ سَتُبْتَلَى، فَإِنِ ابْتُلِيتَ فَلاَ تَدُلَّ عَلَيَّ، وَكَانَ الْغُلاَمُ يُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ، وَيُدَاوِي النَّاسَ مِنْ سَائِرِ الْأَدْوَاءِ. فَسَمِعَ جَلِيسٌ لِلْمَلِكِ كَانَ قَدْ عَمِيَ، فَأَتَاهُ بِهَدَايَا كَثِيرَةٍ فَقَالَ: مَا هٰهُنَا لَكَ أَجْمَعُ إِنْ أَنْتَ شَفَيْتَنِي، فَقَالَ إِنِّي لاَ أَشْفِي أَحَداً، إِنَّمَا يَشْفِي اللّٰهُ، فَإِنْ أَنْتَ آمَنْتَ بِاللّٰهِ تَعَالَى دَعَوْتُ اللّٰهَ فَشَفَاكَ، فَآمَنَ بِاللّٰهِ تَعَالَى فَشَفَاهُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَتَى الْمَلِكَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ كَمَا كَانَ يَجْلِسُ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَنْ رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ؟ قَالَ: رَبِّي. قَالَ: أَوَلَكَ رَبٌّ غَيْرِي ؟، قَالَ: رَبِّي وَرَبُّكَ اللّٰهُ، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتّٰى دَلَّ عَلَى الْغُلاَمِ فَجِئَ بِالْغُلاَمِ، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: أَيْ بُنَيَّ قَدْ بَلَغَ مِنْ سِحْرِكَ مَا تُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَتَفْعَلُ وَتَفْعَلُ فَقَالَ: إِنِّي لاَ أَشْفِي أَحَداً، إِنَّمَا يَشْفِي اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتّٰى دَلَّ عَلَى الرَّاهِبِ، فَجِئَ بِالرَّاهِبِ فَقِيلَ لَهُ: ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى، فَدَعَا بِالْمِنْشَارِ فَوَضَعَ الْمِنْشَارُ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ حَتّٰى وَقَعَ شِقَّاهُ، ثُمَّ جِئَ بِجَلِيسِ الْمَلِكِ فَقِيلَ لَهُ:

ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ فَأَبَى، فَوُضِعَ الْمِنْشَارُ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ، فَشَقَّهُ بِهِ حَتَّى وَقَعَ شِقَّاهُ،ثُمَّ جِئَ بِالْغُلَامِ فَقِيلَ لَهُ: ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ، فَأَبَى، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: اذْهَبُوا بِهِ إِلَى جَبَلِ كَذَا وَكَذَا فَاصْعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ، فَإِذَا بَلَغْتُمْ ذِرْوَتَهُ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاطْرَحُوهُ فَذَهَبُوا بِهِ فَصَعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَرَجَفَ بِهِمُ الْجَبَلُ فَسَقَطُوا، وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ، فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ؟ فَقَالَ: كَفَانِيهِمُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ: اذْهَبُوا بِهِ فَاحْمِلُوهُ فِي قُرْقُورٍ وَتَوَسَّطُوا بِهِ الْبَحْرَ، فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاقْذِفُوهُ، فَذَهَبُوا بِهِ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ، فَانْكَفَأَتْ بِهِمُ السَّفِينَةُ فَغَرِقُوا، وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ. فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ: مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ؟ فَقَالَ: كَفَانِيهِمُ اللّٰهُ تَعَالَى. فَقَالَ لِلْمَلِكِ إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا آمُرُكَ بِهِ. فَقَالَ: مَا هُوَ؟ قَالَ: تَجْمَعُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَتَصْلُبُنِي عَلَى جِذْعٍ، ثُمَّ خُذْ سَهْماً مِنْ كِنَانَتِي، ثُمَّ ضَعِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قُلْ: بِسْمِ اللهِ رَبِّ الْغُلَامِ ثُمَّ ارْمِ، فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذٰلِكَ قَتَلْتَنِي. فَجَمَعَ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، وَصَلَبَهُ عَلَى جِذْعٍ، ثُمَّ أَخَذَ سَهْماً مِنْ كِنَانَتِهِ، ثُمَّ وَضَعَ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ، ثُمَّ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ رَبِّ الْغُلَامِ، ثُمَّ رَمَاهُ فَوَقَعَ السَّهْمُ فِي صُدْغِهِ، فَوَضَعَ يَدَهُ فِي صُدْغِهِ فَمَاتَ. فَقَالَ النَّاسُ:

آمَنَّا بِرَبِّ الْغُلاَمِ، فَأُتِيَ الْمَلِكُ فَقِيلَ لَهُ: أَرَأَيْتَ مَا كُنْتَ تَحْذَرُ قَدْ وَاللهِ
نَزَلَ بِكَ حَذَرُكَ. قَدْ آمَنَ النَّاسُ. فَأَمَرَ بِالْأُخْدُودِ بِأَفْوَاهِ السِّكَكِ فَخُدَّتْ
وَأُضْرِمَ فِيهَا النِّيرَانُ وَقَالَ: مَنْ لَمْ يَرْجِعْ عَنْ دِينِهِ فَأَقْحِمُوهُ فِيهَا أَوْ قِيلَ لَهُ:
اقْتَحِمْ، فَفَعَلُوا حَتَّى جَاءَتِ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا، فَتَقَاعَسَتْ أَنْ تَقَعَ
فِيهَا، فَقَالَ لَهَا الْغُلاَمُ: يَا أُمَّهِ اصْبِرِي فَإِنَّكِ عَلَى الْحَقِّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

30. Suheyb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Sizden evvelkiler içinde bir kral ve bir de onun kâhini vardı. Bu kâhin ihtiyarlayınca krala:

–Ben ihtiyarladım, bana bir genç gönder de ona kâhinlik öğreteyim, dedi. Kral da ona öğretmesi için bir delikanlı gönderdi. Gencin yolu üzerinde bir rahip vardı. Delikanlı rahibin yanında bir müddet oturdu ve sözlerine kulak verdi, söyledikleri hoşuna gitti. Sonra kâhine her gidişinde rahibe uğrar ve onun yanında oturur oldu. Kâhinin yanına geldiğinde (geç kaldın) diye kâhin delikanlıyı döverdi. Delikanlı bu durumu rahibe söyleyince, rahip ona:

Kâhinden korktuğunda, "Evde alıkoydular"; ailenden korktuğunda da, "Kâhin alıkoydu" de, diye tavsiye etti.

Durum böyle devam edip giderken, delikanlı günün birinde insanların yolunu kesen büyük bir hayvana rastladı ve bunun üzerine:

Kâhinin mi yoksa rahibin mi üstün olduğunu işte bugün öğreneceğim, diyerek eline bir taş aldı ve:

Allah'ım, eğer rahibin işlerini, kâhinin işlerinden fazla seviyorsan hayvanı öldür ki insanlar geçsin, dedi ve taşı hayvana attı, onu öldürdü. Halk da yoluna devam etti. Sonra delikanlı rahibin yanına geldi ve olanları ona anlattı. Rahip ona:

–Yavrucuğum, bugün sen benden üstünsün, senin şanın gördüğüm dereceye ermiş, sen yakında muhakkak bir belaya uğrayacaksın. Eğer başına bela gelirse, benim bulunduğum yeri kimseye söyleme, dedi.

Delikanlı, körleri, alaca hastalığına tutulanları kurtarır, insanların diğer hastalıklarını da tedavi ederdi. Kralın meclis arkadaşlarından o günlerde kör olan birisi bunu duydu, birçok hediye ile delikanlının yanına gitti ve:

–Eğer, beni hastalığımdan kurtarırsan bu hediyeleri sana vereceğim, dedi.

Delikanlı da:
–Ben kimseye şifa verememm, ancak Allah Teâlâ şifa verir. Allah'a iman edersen ben de Allah'a dua ederim, O da sana şifa verir, dedi.
Bunun üzerine adam, Allah'a iman etti. Allah Teâlâ ona şifa verdi. Sonra bu adam kralın yanına geldi ve evvelce oturduğu gibi onunla oturdu. Kral:
–Gözünü kim iyileştirdi, diye sordu. O da:
–Rabbim, diye cevap verdi. Kral:
–Senin benden başka Rabbin mi var, dedi. O adam:
–Benim de Rabbim, senin de Rabbin Allah'tır, dedi.
Bunun üzerine kral o adama işkence ettirdi. Nihayet adam, gencin yerini söyledi. Genç getirildi. Kral ona:
–Oğlum, demek senin sihrin körleri ve alaca hastalarını iyi edecek dereceye geldi, şu ve şu işleri yapıyormuşsun öyle mi, dedi. Delikanlı:
–Ben kimseye şifa veremem; ancak Allah Teâlâ şifa verir, dedi.
Bunun üzerine kral onu tuttu ve devamlı surette işkence etti. Nihayet genç, rahibin yerini söyledi. Hemen rahip getirildi ve "dininden dön" denildi; fakat o dinlemedi. Bunun üzerine kral testere istedi ve onu rahibin başının tam orta yerine koyarak rahibi ikiye ayırdı. Her parçası bir yana düştü. Sonra kralın meclis arkadaşı getirildi ve ona da "dininden dön" denildi, fakat o da dinlemedi. Bunun üzerine kral, onun da başını testere ile ikiye ayırdı ve her parçası bir yana düştü. Sonra genç getirildi ve "dininden dön" denildi, fakat dinlemedi. Kral onu kendi arkadaşlarından bir gruba teslim etti ve onlara şöyle dedi:
–Bunu filan dağa götürün ve oraya çıkarın. Dağın tepesine vardığınızda dininden dönerse ne âlâ, dönmezse onu dağın tepesinden aşağı atın.
Onu götürdüler ve dağa çıkardılar. Genç:
–Allah'ım, bunların haklarından gel, dedi. Bunun üzerine dağ sarsıldı ve hepsi aşağı yuvarlandı. Genç yürüyerek kralın yanına geldi. Kral ona:
–Yanındakilere ne oldu, dedi. O:
–Allah beni onlardan kurtardı, dedi. Bunun üzerine kral genci kendi arkadaşlarından diğer bir gruba teslim etti ve:
Bunu karkur denilen gemiye koyup denizin ortasına götürün, dininden dönerse ne âlâ, dönmezse atın denize, dedi. Hemen onu gemiye götürdüler.
Genç:
–Allah'ım, bunların da haklarından gel, bunları benden def et, dedi. Bunun üzerine gemi onlarla beraber devrildi, onlar boğuldular. Genç yürüyerek kralın yanına geldi. Kral ona:
–Yanındakiler ne yaptı, dedi. O:

–Beni, Allah Teâlâ onlardan kurtardı, dedi ve şunu ilave etti:
–Benim emredeceğim işi yapmadıkça sen beni öldüremezsin. Kral:
–Nedir o, dedi. Genç şöyle dedi:
–Halkı geniş bir meydana topla. Beni de hurma kütüğüne bağla. Sonra ok kabımdan bir ok al, onu yayın tam ortasına yerleştir. Sonra, "Bu gencin Rabbi olan Allah'ın adı ile" de ve oku at. Eğer bunu yaparsan beni öldürürsün, dedi.
Bunun üzerine kral, halkı bir meydana topladı. Genci de bir hurma kütüğüne bağladı. Sonra onun ok kabından bir ok aldı. Oku yayın ortasına koydu. "Bu gencin Rabbi olan Allah'ın ismiyle" dedi ve oku attı. Ok, gencin şakağına rastladı. Genç elini şakağına koydu ve öldü. Bunun üzerine ahali, "Bu gencin Rabbine iman ettik." dediler. Sonra (adamları) krala gelerek ona:
–Bak gördün mü? Vallahi korktuğun başına geldi; halk ona iman etti, dediler.
Bunun üzerine sokak başlarına hendekler açılmasını emretti, hendekler alevlerle dolu idi. Kral:
–Yeni dinden dönmeyen kimseleri zorla ateşe atın yahut onları ateşe girmeye zorlayın, dedi. Bunlar yapıldı. Hatta elinde çocuğuyla bir kadın geldi. Kadın biraz duraksadı. Çocuk ona:
–Anneciğim, sabret, zira sen hak üzeresin, dedi.

(M7511 Müslim, Zühd, 73)

٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ: «اِتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي» فَقَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِى، وَلَمْ تَعْرِفْهُ، فَقِيلَ لَهَا: إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ، فَقَالَتْ: لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ: «إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

31. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) bir mezarın başında ağlayan bir kadına rastladı.

Allah'tan kork ve sabret, dedi. Kadın:
Geç git, benim başıma gelen musibet senin başına gelmedi, dedi. Peygamber'i tanıyamamıştı. kendisine "O, Peygamber'di Sav." denilince kadın, Peygamber'in Sav kapısına geldi. Kapıda görevlilerin bulunmadığını gördü ve:
Ben seni tanıyamadım, (diye Peygamber'e özür beyan etti.) Bunun üzerine Peygamber Sav:
Sabır, musibetin ilk anında (gösterilirse sabır)dır, buyurdu.

(B1283 Buhârî, Cenâiz, 31; M2139, M2140 Müslim, Cenâiz, 14-15)

٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

32. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "Mümin bir kulumun dünyada sevdiği dostunu aldığım zaman, o kimse (sabrederse ve) Allah'tan ecir beklerse onun karşılığı cennettir."

(B6424 Buhârî, Rikâk, 6)

٣٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُونِ، فَأَخْبَرَهَا أَنَّهُ كَانَ عَذَاباً يَبْعَثُهُ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَى مَنْ يَشَاءُ، فَجَعَلَهُ اللّٰهُ تَعَالَى رَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ، فَلَيْسَ مِنْ عَبْدٍ يَقَعُ فِي الطَّاعُونِ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِراً مُحْتَسِباً يَعْلَمُ أَنَّهُ لاَ يُصِيبُهُ إِلاَّ مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ إِلاَّ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الشَّهِيدِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

33. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'a Sav veba hastalığını sormuş, Allah Resûlü de ona şöyle cevap vermiştir:
Veba, Allah Teâlâ'nın dilediği topluluğa gönderdiği bir çeşit azaptı. Allah, onu Müminler için rahmet kıldı. Veba hastalığına yakalanan, sabredip ecrini umarak ve başına Allah'ın yazdığından başka hiçbir şey gelmeyeceğini bilerek memleketinde kalan kimse, şehit sevabına nail olur.[12]

(B5734 Buhârî, Tıb, 31)

٣٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ
عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ» يُرِيدُ عَيْنَيْهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

34. Enes'in (ra) Resûlulah'tan Sav şöyle işittiği nakledilmiştir:
Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Herhangi bir kulumu sevgili gözlerini kaybetmekle sınadığımda, eğer sabrederse gözlerine karşılık onu cennete koyarım."

(B5653 Buhârî, Merdâ, 7)

٣٥- وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا
أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ فَقُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هٰذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ
أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ، وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ،
فَادْعُ اللّٰهَ تَعَالَى لِي قَالَ: «إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ، وَإِنْ شِئْتِ

---

[12] Burada tedaviye gerek duymaksızın ölümü bekleme değil bir tür karantina önerilmekte ve vebanın başka yerlere yayılması önlenmektedir.

دَعَوْتُ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْ يُعَافِيَكِ» فَقَالَتْ: أَصْبِرُ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَتَكَشَّفُ،
فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لاَ أَتَكَشَّفَ، فَدَعَا لَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

35. Atâ b. Ebû Rebâh'tan rivayet edilmiştir:
İbn Abbâs (ra) bana:
–Cennetlik bir kadını sana göstereyim mi, dedi. Ben de:
–Evet, (göster) dedim. O:
–İşte şu siyahî kadındır. Bu kadın Peygamber'e *Sav* geldi ve:
–Saram tutuyor ve bedenim açılıyor, benim için Allah'a dua etsen, dedi.
Peygamber *Sav*:
–İster sabret, cennetlik ol; istersen, sana afiyet vermesi için Allah'a dua edeyim, dedi. Bunun üzerine kadın:
–Öyleyse sabredeyim, fakat bedenim açılıyor. Hiç değilse bedenimin açılmaması için dua buyur, dedi. Peygamber de *Sav* onun için dua etti.

(B5652 Buhârî, Merdâ, 6; M6571 Müslim, Birr, 54)

٣٦- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ:
كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ،
صَلَوَاتُ اللّٰهِ وسَلاَمُهُ عَلَيْهِمْ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ وهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ
وَجْهِهِ، وَهُوَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

36. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:
–Şu an sanki Resûlullah'ı *Sav*, peygamberlerden birini anlatırken -Allah'ın salâtı ve selamı onlara olsun- görür gibiyim. Halkı onu dövmüş ve kan içinde bırakmışlar; o, bir yandan yüzünün kanını siliyor, bir yandan da:
–Allah'ım, halkımı bağışla, zira onlar bilmiyorlar, diyormuş.

(B3477 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4646 Müslim, Cihâd, 105)

٣٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلاَ وَصَبٍ وَلاَ هَمٍّ وَلاَ حَزَنٍ وَلاَ أَذًى وَلاَ غَمٍّ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

37. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Allah, Müslüman'ın vücuduna batan bir dikene varıncaya kadar meşakkat, hastalık, endişe, keder, acı ve kaygı gibi musibetleri, onun günahlarına kefâret kılar.

(B5641, B5642 Buhârî, Merdâ, 1; M6566 Müslim, Birr, 50)

٣٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ تُوعَكُ وَعْكاً شَدِيداً قَالَ: «أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلاَنِ مِنْكُمْ» قُلْتُ: ذٰلِكَ أَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ؟ قَالَ: «أَجَلْ ذٰلِكَ، كَذٰلِكَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى، شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا إِلاَّ كَفَّرَ اللّٰهُ بِهَا سَيِّئَاتِهِ، وَحُطَّتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

38. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Peygamber'in (sav) yanına girdim, şiddetli bir sıtmaya yakalanmıştı.
–Yâ Resûlallah, sıtmadan dolayı çok sıkıntı çekiyorsun, dedim.
–Evet, sizden iki kişinin çekebileceği kadar acı çekiyorum, dedi.

–Sana iki kat sevap olduğu için mi, dedim.
–Evet, dedi. Bir Müslüman küçük bir dikenin veya ondan daha büyüğünün acısına maruz kalırsa, Allah bunu o Müslümanın kötülüklerine kefâret kılar. Onun günahları, tıpkı ağacın yapraklarını döktüğü gibi dökülür.

(B5648 Buhârî, Merdâ, 3; M6559 Müslim, Birr, 45)

٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْراً يُصِبْ مِنْهُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

39. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah hayrını dilediği kimseye, –günahlarına kefâret olsun diye– musibet verir.

(B5645 Buhârî, Merdâ, 1)

٤٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «لاَ يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ، فَإِنْ كَانَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً
فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْراً لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ
خَيْراً لِي». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

40. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Başına gelen bir musibetten dolayı hiç kimse ölümü istemesin. Mutlaka bir şey istemek durumunda ise 'Allah'ım, benim için yaşamak hayırlı ise beni yaşat, ölüm hayırlı ise canımı al.' desin.

(B5671 Buhârî, Merdâ, 19; M6814 Müslim, Zikir, 10)

٤١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَقُلْنَا: أَلَا تَسْتَنْصِرُ لَنَا؟ أَلَا تَدْعُو لَنَا؟ فَقَالَ: قَدْ كَانَ مَنْ قَبْلَكُمْ يُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَيُحْفَرُ لَهُ فِي الْأَرْضِ فَيُجْعَلُ فِيهَا، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْمِنْشَارِ فَيُوضَعُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُجْعَلُ نِصْفَيْنِ، وَيُمْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا دُونَ لَحْمِهِ وَعَظْمِهِ، مَا يَصُدُّهُ ذٰلِكَ عَنْ دِينِهِ، وَاللّٰهِ لَيُتِمَّنَّ اللّٰهُ هٰذَا الْأَمْرَ حَتّٰى يَسِيرَ الرَّاكِبُ مِنْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخَافُ إِلَّا اللّٰهَ وَالذِّئْبَ عَلَى غَنَمِهِ، وَلٰكِنَّكُمْ تَسْتَعْجِلُونَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً وَلَقَدْ لَقِينَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ شِدَّةً»

41. Ebû Abdullah Habbâb b. Eret (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü'ne (sav) hâlimizden şikâyet ettik. Kâbe'nin gölgesinde hırkasına yaslanmış oturuyordu.
Bizim için Allah'tan yardım dilemeyecek misin, bizim için Allah'a dua etmeyecek misin, dedik. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
Sizden önceki devirlerde mümin bir adam yakalanır, onun için bir çukur kazılır ve o içine atılır, sonra testere ile baştan aşağı ikiye ayrılır ve demir taraklarla etleri ve kemikleri taranırdı da; bu bile onu dininden çevirmezdi. Allah'a yemin ederim ki Allah Teâlâ bu dini kemale erdirecektir. Hatta binekli bir kimse San'â'dan Hadramut'a kadar gidecek, Allah'tan ve koyunlarına kurdun saldırmasından başka hiçbir şeyden korkmayacaktır. Ne var ki siz sabırsızlanıyorsunuz." buyurdular.

(B6943 Buhârî, İkrâh, 1)

Buhârî'nin diğer bir rivayetinde:
Peygamber (sav) hırkasına bürünmüştü. Biz, müşriklerin şiddetli baskısına maruz kalmıştık, denilmektedir.

(B3852 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 29)

٤٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَاساً فِي الْقِسْمَةِ: فَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ وَأَعْطَى عُيَيْنَةَ بْنَ حِصْنٍ مِثْلَ ذٰلِكَ، وَأَعْطَى نَاساً مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ وَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ. فَقَالَ رَجُلٌ: وَاللّٰهِ إِنَّ هٰذِهِ قِسْمَةٌ مَا عُدِلَ فِيهَا، وَمَا أُرِيدَ فِيهَا وَجْهُ اللّٰهِ، فَقُلْتُ: وَاللّٰهِ لَأُخْبِرَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا قَالَ، فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ حَتّٰى كَانَ كَالصِّرْفِ. ثُمَّ قَالَ: «فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ؟ ثُمَّ قَالَ: يَرْحَمُ اللّٰهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ» فَقُلْتُ: لَا جَرَمَ لَا أَرْفَعُ إِلَيْهِ بَعْدَهَا حَدِيثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

42. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:

Resûlullah *Sav*, Huneyn gününde ganimeti taksim ederken bazı kimselere fazla verdi. Akra' b. Hâbis'e yüz deve, Uyeyne b. Hısn'a da bir o kadar deve verdiği gibi, Arap eşrafından bir topluluğa da hayli miktarda mal verdi. O gün onlara öncelik verdi. Bunun üzerine bir adam:

–Vallahi bu taksimde adalet yoktur, bunda Allah'ın rızası gözetilmemiştir, dedi. Ben de;

–Vallahi bunu Allah Resûlü'ne *Sav* söyleyeceğim, dedim ve Peygamber'in yanına gittim, o adamın sözlerini aktardım. Bunun üzerine Peygamber'in *Sav* yüzünün rengi değişti ve kıpkırmızı oldu. Sonra:

"Allah ve Resûlü adil olmazsa, başka kim adil olur?" dedi. Sonra, "Allah Musa'ya rahmet etsin, o bundan fazla sıkıntıya uğradığı hâlde sabretti." buyurdu. Ben de bundan böyle Peygamber'e *Sav* hiç kimsenin sözünü götürmeyeceğim, diye ahdettim.

(M2447 Müslim, Zekât, 140; B3150 Buhârî, Humus, 19)

٤٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الْخيرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلاَءِ، وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْماً ابْتَلاَهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

43. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah Teâlâ, bir kulunun iyiliğini dilerse onun cezasını dünyada verir. Eğer bir kulunun kötülüğünü dilerse günahı karşılığı onu dünyada cezalandırmaz; kıyamet gününde cezasını tam olarak verir.
Yine Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurdu:
Mükâfatın büyüklüğü, sıkıntının büyüklüğü nispetindedir. Allah Teâlâ bir topluluğu severse onları sıkıntıya uğratır. Kim hâline razı olursa Allah da ondan razı olur. Kim de başına gelenden dolayı öfkelenirse gazaba uğrar.[13]

(T2396 Tirmizî, Zühd, 56)

٤٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَشْتَكِي، فَخَرَجَ أَبُو طَلْحَةَ، فَقُبِضَ الصَّبِيُّ، فَلَمَّا رَجَعَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ: مَا فَعَلَ ابْنِي؟ قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ وَهِيَ أُمُّ الصَّبِيِّ: هُوَ أَسْكَنُ مَا كَانَ، فَقَرَّبَتْ لَهُ الْعَشَاءَ فَتَعَشَّى، ثُمَّ أَصَابَ مِنْهَا، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَتْ: وَارُوا الصَّبِيَّ، فَلَمَّا

13 Sıkıntı ve çilenin sevabı büyüktür diye bunlar aranmaz. Aksine Allah'tan sağlık ve afiyet istenir; fakat başa gelince de sabredilir.

أَصْبَحَ أَبُو طَلْحَةَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فقال: «أَعْرَسْتُمُ اللَّيْلَةَ؟ قَالَ: نعَمْ، قَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمَا» فَوَلَدَتْ غُلاماً فَقَالَ لِي أَبُو طَلْحَةَ: احْمِلْهُ حَتَّى تَأْتِيَ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَبَعَثَ مَعَهُ بتَمرَاتٍ، فَقَالَ: «أَمَعَهُ شَيْءٌ؟» قَالَ: نَعَمْ، تَمرَاتٌ فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَضَغَهَا، ثُمَّ أَخَذَهَا مِنْ فِيهِ فَجَعَلَهَا فِي فِي الصَّبِيِّ ثُمَّ حَنَّكَهُ وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: فَرَأَيْتُ تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَؤُوا الْقُرْآنَ، يَعْنِي مِنْ أَوْلَادِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَوْلُودِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: مَاتَ ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ مِنْ أُمِّ سُلَيْمٍ، فَقَالَتْ لِأَهْلِهَا: لَا تُحَدِّثُوا أَبَا طَلْحَةَ بِابْنِهِ حَتَّى أَكُونَ أَنَا أُحَدِّثُهُ، فَجَاءَ فَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ عَشَاءً فَأَكَلَ وَشَرِبَ، ثُمَّ تَصَنَّعَتْ لَهُ أَحْسَنَ مَا كَانَتْ تَصَنَّعُ قَبْلَ ذَلِكَ، فَوَقَعَ بِهَا، فَلَمَّا أَنْ رَأَتْ أَنَّهُ قَدْ شَبِعَ وَأَصَابَ مِنْهَا قَالَتْ: يَا أَبَا طَلْحَةَ، أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ قَوْماً أَعَارُوا عَارِيَتَهُمْ أَهْلَ بَيْتٍ فَطَلَبُوا عَارِيَتَهُمْ، أَلَهُمْ أَنْ يَمْنَعُوهُمْ؟ قَالَ: لَا، فَقَالَتْ: فَاحْتَسِبْ ابْنَكَ. قَالَ: فَغَضِبَ، ثُمَّ قَالَ: تَرَكْتِنِي حَتَّى إِذَا تَلَطَّخْتُ ثُمَّ أَخْبَرْتِنِي بِابْنِي، فَانْطَلَقَ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ بِمَا كَانَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَارَكَ اللَّهُ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا». قَالَ: فَحَمَلَتْ، قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَهِيَ مَعَهُ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى الْمَدِينَةَ مِنْ سَفَرٍ لَا يَطْرُقُهَا طُرُوقاً فَدَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ،
فَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ، فَاحْتَبَسَ عَلَيْهَا أَبُو طَلْحَةَ، وَانْطَلَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: يَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ يَا رَبِّ أَنَّهُ يُعْجِبُنِي
أَنْ أَخْرُجَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ، وَأَدْخُلَ مَعَهُ
إِذَا دَخَلَ، وَقَدِ احْتُبِسْتُ بِمَا تَرَى. تَقُولُ أُمُّ سُلَيْمٍ: يَا أَبَا طَلْحَةَ مَا أَجِدُ
الَّذِي كُنْتُ أَجِدُ، انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا، وَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ حِينَ قَدِمَا فَوَلَدَتْ
غُلَاماً. فَقَالَتْ لِي أُمِّي: يَا أَنَسُ لَا يُرْضِعُهُ أَحَدٌ حَتَّى تَغْدُوَ بِهِ عَلَى رَسُولِ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ احْتَمَلْتُهُ فَانْطَلَقْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ.

44. Enes (ra) anlatıyor:
Ebû Talhâ'nın oğlu hasta idi. Ebû Talhâ evden ayrılınca, çocuk öldü.
Eve döndüğünde:
–Oğlum nasıl oldu, diye sordu. Çocuğun annesi Ümmü Süleym:
–O şimdi rahata kavuştu, diye karşılık verdi. Ardından akşam yemeğini getirdi.
Ebû Talhâ akşam yemeğini yedikten sonra eşi ile beraber oldu. Bilahare eşi ona:
–Çocuğu gömün, dedi.
Ebû Talhâ sabahleyin Resûlullah'ın Sav yanına gitti, gece olup bitenleri anlattı.
Peygamber Sav, "Bu gece beraber oldunuz mu?" dedi. Ebû Talhâ:
–Evet, dedi. Peygamber Sav, "Allah'ım, bunlara bereket ver." dedi.
Ümmü Süleym bir oğlan çocuğu doğurdu. Bunun üzerine Ebû Talhâ bana:
–Çocuğu al, Peygamber'e Sav götür, dedi. Bir miktar da hurma gönderdi.
Peygamber Sav, "Çocuğun yanında bir şey var mı?" dedi.
–Evet, birkaç hurma var, dedim. Resûlullah, hurmaları ağzına alıp çiğnedikten sonra çıkardı ve çocuğun ağzına koydu; damağını ovdu, adını Abdullah koydu.

(B5470 Buhârî, Akîka, 1; M5613 Müslim, Âdâb, 23)

Buhârî'nin diğer bir rivayetine göre İbn Uyeyne şöyle diyor:
Ensardan bir adam, Abdullah'ın dokuz çocuğunu gördüm, hepsi de Kur'an okuyan kimselerdi, dedi.

(B1301 Buhârî, Cenâiz, 41)

Müslim'in bir rivayetine göre, Ebû Talhâ'nın Ümmü Süleym'den olan bir oğlu vefat etti. Bunun üzerine kadın, ev halkına:
–Ebû Talhâ'ya oğlunun öldüğünü siz söylemeyin, ben kendim söylerim, dedi. Ebû Talhâ eve döndü. Kadın onun akşam yemeğini getirdi. Ebû Talhâ yedi, içti. Sonra kadın, Ebû Talhâ için daha önce hiç yapmadığı kadar güzel bir şekilde süslendi. Ebû Talhâ hanımıyla yattı. Kadın, Ebû Talhâ'nın karnı doyduktan ve kendisiyle beraber olduktan sonra ona şöyle dedi:
–Bir topluluk, bir ev halkına bir şeyi ödünç verirler de, sonra onu geri almak isterlerse ev halkının onu vermemeye hakları olur mu? Bunu doğru görür müsün? Ebû Talhâ:
–Hayır, dedi. Kadın:
–O hâlde oğluna karşılık Allah'tan sevap bekle, dedi. Bunun üzerine adam öfkelendi ve:
–Kirleninceye kadar beni oyaladın, sonra bana oğlumun ölüm haberini verdin, dedi. Hemen Resûlullah'a *Sav* gelerek olup biteni haber verdi. Allah Resûlü *Sav*:
–Allah, gecenizi mübarek kılsın, dedi.
Enes diyor ki: Kadın hamile kaldı. Resûlullah *Sav* sefere çıktı. Kadın da beraberdi. Peygamber *Sav*, seferden döndüğünde geceleyin Medine'ye girmezdi. Medine'ye yaklaştılar. Kadının ağrısı tuttu. Bu yüzden Ebû Talhâ, yolundan kaldı. Resûlullah *Sav* yoluna devam etti.
Enes anlatıyor: Ebû Talhâ şöyle dedi:
–Yâ Rabbi, bilirsin ki Resûlullah *Sav* yolculuğa çıkarken onunla beraber çıkmaktan, döndüğü zaman da onunla beraber dönmekten son derece hoşlanırım. Şimdi ise gördüğün şu hâl beni yoldan alıkoydu. Bunun üzerine Ümmü Süleym:
–Ey Ebû Talhâ, çocuk doğururken evvelce duyduğum ağrıları şimdi duymuyorum, yoluna devam et, dedi. Biz de yürüdük.
Medine'ye döndüklerinde kadının ağrısı ağırlaştı ve bir oğlan çocuğu doğurdu. Annem bana:
–Enes, çocuğu kimse emzirmesin, sabahleyin onu Resûlullah'a *Sav* götür, dedi. Sabah olunca çocuğu aldım, Allah Resûlü'ne *Sav* götürdüm, dedi ve hadisin tamamını anlattı.

(M6322 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 107)

٤٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

45. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Güçlü kimse, insanları güreşte yenen değil, bilakis öfke anında kendisini tutan, iradesine sahip olandır.

(B6114 Buhârî, Edeb, 76; M6643 Müslim, Birr, 107)

٤٦- وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ جَالِساً مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَجُلَانِ يَسْتَبَّانِ وَأَحَدُهُمَا قَدِ احْمَرَّ وَجْهُهُ. وَانْتَفَخَتْ أَوْدَاجُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ، لَوْ قَالَ: أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ. فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

46. Süleymân b. Surad'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle diyor: Peygamber Sav ile birlikte oturuyordum. İki adam birbirine sövüp hakaret ediyordu. Birisinin yüzü kıpkırmızı olmuş ve boyun damarları şişmişti. Bunun üzerine Resûlullah Sav şöyle dedi:
Ben bir söz biliyorum ki eğer bu kişi onu söylerse üzerindeki hâl ondan gider; eğer, "*Eûzü billâhi mineşşeytânirracîm (Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım.)*" derse üzerindeki hâl ondan sıyrılır, dedi. Adama, Peygamber Sav, "Kovulmuş şeytandan Allah'a sığın." dedi, diye söylediler.

(B3282 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 11; M6646 Müslim, Birr, 109)

٤٧- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَظَمَ غَيْظاً، وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنَفِّذَهُ، دَعَاهُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلاَئِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتّٰى يُخَيِّرَهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ مَا شَاءَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

47. Muâz b. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse, öfkeden dilediğini yapmaya gücü yettiği hâlde öfkesini yenerse, Allah Teâlâ kıyamet gününde halkın gözü önünde onu çağırır, hurilerden istediğini seçmesine izin verir.

(D4777 Ebû Dâvûd, Edeb, 3; T2021 Tirmizî, Birr, 74)

٤٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَاراً قَالَ، «لاَ تَغْضَبْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

48. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e (sav):
Bana öğüt ver, dedi. Peygamber (sav) ona "Kızma." buyurdu. Adam isteğini birkaç defa tekrarladı. Peygamber de (sav) "Kızma." buyurdu.

(B6116 Buhârî, Edeb, 76)

٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا يَزَالُ الْبَلآءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

49. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Mümin erkek ve kadının Allah'a günahsız olarak, tertemiz kavuşuncaya kadar, canında, çoluk çocuğunda ve malında sıkıntı eksik olmaz.

(T2399 Tirmizî, Zühd, 56)

٥٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ فَنَزَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحُرِّ بْنِ قَيْسٍ، وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيهِمْ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَانَ الْقُرَّاءُ أَصْحَابَ مَجْلِسِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَمُشَاوَرَتِهِ كُهُولاً كَانُوا أَوْ شُبَّاناً، فَقَالَ عُيَيْنَةُ لِابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِي لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ هٰذَا الْأَمِيرِ فَاسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ، فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ. فَلَمَّا دَخَلَ قَالَ: هِيَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، فَوَاللّٰهِ مَا تُعْطِينَا الْجَزْلَ وَلَا تَحْكُمُ فِينَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ حَتَّى هَمَّ أَنْ يُوقِعَ بِهِ فَقَالَ لَهُ الْحُرُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) وَإِنَّ هٰذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ، وَاللّٰهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ حِينَ تَلَاهَا، وَكَانَ وَقَّافاً عِنْدَ كِتَابِ اللّٰهِ تَعَالَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

50. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Uyeyne b. Hısn Medine'ye geldi ve yeğeni Hur b. Kays'ın evine geldi. Hur, Hz. Ömer'e yakın kimselerden biriydi. Gençlerden ve yaşlılardan oluşan Kurrâ (ilim heyeti), Hz. Ömer'in meclis ve müşavere arkadaşı idiler. Uyeyne, yeğenine şöyle dedi:
–Ey kardeşimin oğlu, bu Emîr'in yanında senin itibarın var. Huzuruna kabul edilmem için kendisinden izin iste, dedi. Talep üzerine Hz. Ömer de izin verdi. Uyeyne, Ömer'in (ra) yanına gelince:

–Ey Hattâb oğlu! Vallahi sen bize çok bir şey vermiyorsun. Aramızda adaletle hükmetmiyorsun, dedi. Ömer (ra), bu söze çok kızdı hatta onu cezalandırmak istedi. Bunun üzerine Hur:
–Ey müminlerin emîri, Allah Teâlâ, Peygamberine Sav, “Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.”[14] buyuruyor; bu da cahillerdendir, dedi. Allah’a yemin ederim ki Hur bu âyeti okuyunca, Ömer daha ileri gitmedi; zira Ömer, Allah’ın Kitabı’na son derece bağlı idi.

(B7286 Buhârî, İ’tisâm, 2)

٥١- وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِى أَثَرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ وَتَسْأَلُونَ اللّٰهَ الَّذِي لَكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

51. İbn Mes’ûd’dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
–Kuşkusuz benden sonra adam kayırmalar ve yadırgayacağınız birtakım işler olacak, buyurdu.
–Ey Allah’ın Resûlü, o zaman ne yapmamızı emredersiniz, dediler. Resûlullah Sav:
–Yükümlülüklerinizi yerine getirir, kendi hakkınızı ise Allah’tan istersiniz, dedi.

(B3603 Buhârî, Menâkıb, 25; M4775 Müslim, İmâre, 45)

٥٢- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَا تَسْتَعْمِلُنِي كَمَا اسْتَعْمَلْتَ فُلَاناً فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[14] A’râf, 7/199.

52. Ebû Yahyâ Üseyd b. Hudayr (ra) anlatıyor:
–Ey Allah'ın Resûlü, filan kimseyi vali tayin ettiğiniz gibi, beni de vali tayin etmez misin, dedi. Peygamber Sav:
–Siz benden sonra adam kayırma gibi durumlarla karşılaşacaksınız, bana (âhirette) havuz başında kavuşuncaya kadar sabredin, buyurdu.

(B3792 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 8; M4779 Müslim, İmâre, 48)

٥٣- وَعَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ، انْتَظَرَ حَتّٰى إِذَا مَالَتِ الشَّمْسُ قَامَ فِيهِمْ فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا اللّٰهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ» ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ، اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

53. Ebû İbrahim Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav, düşmanla karşılaştığı savaş günlerinden birinde, güneş batmaya meyledinceye kadar bekledi. Sonra askerlerine bir konuşma yaptı: Ey insanlar, düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin. Allah'tan afiyet, (huzur ve asayiş) dileyin. Ancak düşmanla karşılaşınca da sabredin, dayanın ve bilin ki cennet, kılıçların gölgeleri altındadır, dedi. Sonra:
Ey Kitab'ı indiren, bulutları gezdiren, düşman güçlerini dağıtan Allah'ım, onları darmadağın et ve onlara karşı bize yardım et, buyurdu.

(M4542 Müslim, Cihâd, 20; B2965, B2966 Buhârî, Cihâd, 112)

Doğru Söylemek (Sıdk)

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِق۪ينَ﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının
ve doğrularla beraber olun.

(Tevbe, 9/119)

﴿وَالصَّادِق۪ينَ وَالصَّادِقَاتِ﴾

…Doğru erkeklerle doğru kadınlar…
(var ya, işte onlar için Allah, bağışlanma
ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.)

(Ahzâb, 33/35)

﴿فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾

...Allah'a verdikleri söze bağlı kalsalardı,
elbette kendileri için daha iyi olurdu.

(Muhammed, 47/21)

٥٤- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيقاً، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّاباً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

54. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* şöyle demiştir: Doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür. İnsan doğru söyleye söyleye Allah katında "sıddîk (dürüst)" olarak tescillenir. Yalan söylemek kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. İnsan yalan söyleye söyleye sonunda Allah katında "yalancı" olarak tescillenir.

(B6094 Buhârî, Edeb, 69; M6637 Müslim, Birr, 103)

٥٥- عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لاَ يَرِيبُكَ، فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَالْكَذِبَ رِيبَةٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

55. Ebû Muhammed el-Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib'den (ra)
rivayet edildiğine göre o, Peygamber'in *Sav*:
"Sena şüphe vereni bırak, şüphe vermeyene bak! Doğruluk, gönül ferahlığı, yalan ise şüphedir." dediğini ezberledim, demiştir.

(T2518 Tirmizî, Kıyâmet, 60)

٥٦- عَنْ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ فِي قِصَّةِ هِرَقْلَ، قَالَ هِرَقْلُ: فَمَاذَا يَأْمُرُكُمْ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَبُو سُفْيَانَ: قُلْتُ: يَقُولُ «اُعْبُدُوا اللّٰهَ وَحْدَهُ لاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلاَةِ وَالصِّدْقِ، وَالْعَفَافِ، وَالصِّلَةِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

56. Ebû Süfyân Sahr b. Harb'den (ra) nakledilen Hirakl ile ilgili uzun anlatıda rivayet edildiğine göre Hirakl şöyle sormuş:
–O, yani Peygamber (Sav) size neleri emrediyor? Ebû Süfyân da:
–Yalnız Allah'a kulluk edin, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Babalarınızın (batıl) sözlerini terk edin, diyor ve bize namaz kılmayı, doğruluğu, iffetli olmayı ve akrabalarla ilişkiyi sürdürmeyi emrediyor, demiştir.

(B7 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1; M4607 Müslim, Cihâd, 74)

٥٧- عَنْ أَبِي ثَابِتٍ، وَقِيلَ: أَبِي سَعِيدٍ، وَقِيلَ: أَبِي الْوَلِيدِ، سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، وَهُوَ بَدْرِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ اللّٰهَ، تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ، وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

57. Bedir Savaşı'nda bulunan, künyesi Ebû Sâbit, Ebû Saîd ya da Ebu'l-Velîd olan Sehl b. Huneyf'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (Sav) şöyle demiştir:
Bir kimse bütün samimiyetiyle Allah'tan şehitlik isterse Allah onu, yatağında ölse dahi şehitler mertebesine erdirir.

(M4930 Müslim, İmâre, 157)

٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «غَزَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِقَوْمِهِ: لَا يَتْبَعَنِّي رَجُلٌ مَلَكَ بُضْعَ امْرَأَةٍ. وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَبْنِيَ بِهَا وَلَمَّا يَبْنِ بِهَا، وَلَا أَحَدٌ بَنَى بُيُوتاً لَمْ يَرْفَعْ سُقُوفَهَا، وَلَا أَحَدٌ اشْتَرَى غَنَماً أَوْ خَلِفَاتٍ وَهُوَ يَنْتَظِرُ أَوْلَادَهَا. فَغَزَا فَدَنَا مِنَ الْقَرْيَةِ صَلَاةَ الْعَصْرِ أَوْ قَرِيباً مِنْ ذٰلِكَ، فَقَالَ لِلشَّمْسِ: إِنَّكِ مَأْمُورَةٌ وَأَنَا مَأْمُورٌ، اَللّٰهُمَّ احْبِسْهَا عَلَيْنَا، فَحُبِسَتْ حَتّٰى فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ، فَجَمَعَ الْغَنَائِمَ، فَجَاءَتْ يَعْنِي النَّارَ لِتَأْكُلَهَا فَلَمْ تَطْعَمْهَا، فَقَالَ: إِنَّ فِيكُمْ غُلُولاً، فَلْيُبَايِعْنِي مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ رَجُلٌ، فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمُ الْغُلُولُ، فَلْتُبَايِعْنِي قَبِيلَتُكَ، فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمُ الْغُلُولُ، فَجَاؤُا بِرَأْسٍ مِثْلِ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنَ الذَّهَبِ، فَوَضَعَهَا فَجَاءَتِ النَّارُ فَأَكَلَتْهَا، فَلَمْ تَحِلَّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ قَبْلَنَا، ثُمَّ أَحَلَّ اللّٰهُ لَنَا الْغَنَائِمَ لَمَّا رَأَى ضَعْفَنَا وَعَجْزَنَا فَأَحَلَّهَا لَنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

58. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Peygamberlerden (as) birisi savaşa çıkacaktı ve ümmetine, "Bir kadınla nikâhlanıp gerdeğe girme niyetinde bulunan ve henüz girmemiş olanlar, ev yapıp henüz tavanını kapatmamış olanlar, keza gebe koyun veya deve satın alıp, onların yavrulamasını bekleyenler, benimle gelmesin." dedi ve yola çıktı.

İkindi vakti veya ikindi vaktine yakın düşman memleketine yaklaştı. Güneşe “Sen de, ben de emir kuluyuz.” diye hitap etti ve: “Ey Allah’ım, güneşin batmasını geciktir” diye dua etti. Bunun üzerine güneş tutuldu. Allah, güneş batıncaya kadar, kasabanın fethini o peygambere müyesser kıldı. Peygamber hemen ganimeti topladı, sonra o ganimeti yakmak için (gökten) bir ateş geldi. Ancak ganimeti yakmadı. Bunun üzerine peygamber: “İçinizde ganimete hıyanet eden var; her kabileden bir kişi gelip bana biat etsin.” dedi. Biat ederken, bir adamın eli peygamberin eline yapıştı. Onun üzerine peygamber, o adama: “Hıyanet sizdedir. Senin kabilenin adamları bana biat etsinler.” dedi. İki yahut üç kişinin daha elleri peygamberin eline yapıştı. Bunun üzerine peygamber onlara, “Ganimetten çalınan mal sizde olmalı.” dedi. Bunlar, inek başına benzeyen bir altın baş getirdiler. Peygamber onu ganimetin içine koydu, ateş de hemen ganimeti yiyip yaktı. Çünkü bizden evvelki hiçbir millete ganimet helâl değildi. Allah, zaafımızı ve acziyetimizi gördüğünden, ganimeti bize helâl kıldı.

(B3124 Buhârî, Humus, 8; M4555 Müslim, Cihâd, 32)

٥٩- عَنْ أَبِي خَالِدٍ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْبَيِّعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا،
فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا، وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ
بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

59. Ebû Hâlid Hakîm b. Hizâm’dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Satıcı ve müşteri, anlaşıp birbirinden ayrılmadıkça, alışverişten vazgeçmekte serbesttirler. Eğer doğru söyler, açıkça konuşurlarsa, alışverişlerinde bereket olur. Eğer saklarlar veya yalan söylerlerse, alışverişlerinin bereketi gider.

(B2079 Buhârî, Büyû‘, 19; M3858 Müslim, Büyû‘, 47)

Her An Allah ile Beraber Olma Bilinci (Murâkabe)

﴿اَلَّذ۪ي يَرٰيكَ ح۪ينَ تَقُومُ ۞ وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِد۪ينَ﴾

O Allah, namaza kalktığında seni ve secde edenler arasında dolaşmanı görüyor.

(Şuarâ, 26/218-219)

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾

...Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir...

(Hadîd, 57/4)

﴿إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ﴾

Şüphesiz yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz.

(Âl-i İmrân, 3/5)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِى الصُّدُورُ﴾

Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.

(Mü'min, 40/19)

٦٠- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لاَ يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلاَ يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتّٰى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلاَمِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلْإِسْلاَمُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ وَتُقِيمَ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلاً. قَالَ: صَدَقْتَ. فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلاَئِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ. قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ

اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ.
قَالَ: مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا.
قَالَ أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ
يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ ثُمَّ انْطَلَقَ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي
مَنِ السَّائِلُ قُلْتُ: اَللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ
دِينَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

60. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:
Bir gün Allah Resûlü'nün (sav) yanında otururken yanımıza bir adam çıkageldi; elbisesi bembeyaz, saçları simsiyahtı, uzak yoldan gelmişe benzemiyordu. Hiçbirimiz onu tanımıyorduk. Peygamber'in (sav) önüne kadar gelip oturdu ve dizlerini Peygamber'in (sav) dizlerine dayadı, ellerini de uyluklarına koydu ve:
–Ey Muhammed, İslâm'ın ne olduğunu bana söyle, dedi. Resûlullah (sav):
–İslâm, "Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Resûlü'dür", diye şehâdet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan orucunu tutman, gücün yeterse hacca gitmendir, buyurdu. Adam:
–Doğru söylüyorsun, dedi. Hem sorup, hem de tasdik etmesi tuhafımıza gitti. Ondan sonra:
–İman nedir, diye sordu. Peygamber de (sav):
–İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmandır, diye cevap verdi. Adam yine:
–Doğru söylüyorsun, dedi ve:
–İhsan nedir, diye sordu. Peygamber (sav) de:
–İhsan, Allah'ı görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmesen de, O seni görüyor, buyurdu. O yine:
–Doğru söylüyorsun, dedi. Sonra:
–Kıyametin vaktini bana söyle, dedi. Peygamber (sav):
–Bu konuda kendisine soru sorulan kişi, sorandan daha bilgili değildir, dedi.
–O hâlde, alâmetlerini söyle, deyince, Resûlullah (sav):

–Annelerin, kendilerine cariye muamelesi yapacak çocuklar doğurması, yalın ayak, çıplak, yoksul koyun çobanlarının yüksek binalar yapmakta birbirleriyle yarışmalarıdır, dedi. Daha sonra o yabancı kalkıp gitti. Ben bir müddet kaldım, sonra Peygamber (sav):

–Ey Ömer, soruları soran kişinin kim olduğunu biliyor musun, dedi.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Resûlullah da:

–O, Cebrail'di, size dininizi öğretmek için gelmişti, buyurdu.

(M93 Müslim, Îmân, 1)

٦١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ، وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ
رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «اِتَّقِ اللّٰهَ
حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ»
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

61. Ebû Zer Cündüb b. Cünâde ve Ebû Abdurrahmân Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Nerede olursan ol, Allah'tan kork; kötülük yaparsan, peşinden hemen iyilik yap ki, kötülüğü silip götürsün; insanlara karşı güzel ahlâkla davran.

(T1987 Tirmizî, Birr, 55)

٦٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْماً فَقَالَ: «يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: «اِحْفَظِ
اللّٰهَ يَحْفَظْكَ اِحْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللّٰهَ، وَإِذَا
اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ، وَاعْلَمْ: أَنَّ الْأُمَّةَ لَو اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ
بِشَيْءٍ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ لَكَ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى

أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلاَّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ
الْأَقْلاَمُ، وَجَفَّتِ الصُّحُفُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ
صَحِيحٌ. وَفِي رِوَايَةٍ غَيْرِ التِّرْمِذِيِّ: «احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعَرَّفْ
إِلَى اللّٰهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ، وَاعْلَمْ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ
لِيُصِيبَكَ، وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ،
وَأَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً»

62. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in Sav arkasında bulunuyordum. Bana şöyle söyledi: "Delikanlı, sana birkaç cümle öğreteyim: Allah'ın emirlerini ve nehiylerini gözet ki, Allah da seni gözetsin. Evet, Allah'ı gözet ki, O'nu yanında bulasın. Bir isteğin varsa Allah'tan iste, yardım dileyeceksen Allah'tan dile ve bil ki bütün insanlar sana bir fayda sağlamak için çalışsalar, ancak Allah'ın senin için yazdığı şeyi sağlayabilirler. Eğer bütün insanlar, sana zarar vermeye kalkışsalar, ancak Allah'ın yazmış olduğu zararı verebilirler. Kalemler kaldırılmış, yazgı tamamlanmıştır."

(T2516 Tirmizî, Kıyâmet, 59)

Tirmizî'nin dışında nakledilen bir rivayet şöyledir:
"Allah'ın emir ve nehiylerini gözet ki, O'nu yanında bulasın; rahat zamanlarında (iyilik ve hayır yaparak) Allah'ı hatırla ki, O da seni zor zamanda kollasın. Bil ki başına gelmesi takdir edilmeyen bir şeye düçar olacak değilsin. Başına gelmesi takdir edilen şeyden de kurtulacak değilsin. Unutma ki, sabreden kazanır. Sıkıntıya katlanan kurtulur, zorluğa göğüs geren kolaylığa erer."

(Beyhakî, Şuabü'l-îmân, XII, 354, hadis no:9529)

٦٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «إِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ أَعْمَالاً هِيَ أَدَقُّ فِي أَعْيُنِكُمْ مِنَ الشَّعْرِ، كُنَّا نَعُدُّهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُوبِقَاتِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

63. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Siz birtakım işler yapıyor ve onları kıldan ince görüyor, hiçe sayıyorsunuz. Hâlbuki Resûlullah (sav) zamanında, biz onları, insanı helâk eden büyük günahlardan sayıyorduk.

(B6492 Buhârî, Rikâk, 32)

٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللّٰهِ تَعَالَى، أَنْ يَأْتِيَ الْمَرْءُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

64. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ gücenir. Allah'ın gücenmesi, kulunun O'nun haram kıldığı şeyleri yapmasından dolayıdır.

(B5223 Buhârî, Nikâh, 108; M6995 Müslim, Tevbe, 36)

٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ ثَلاَثَةً مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ: أَبْرَصَ، وَأَقْرَعَ، وَأَعْمَى، أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكاً، فَأَتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذِرَنِي

النَّاسُ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهُ وَأُعْطِيَ لَوْناً حَسَناً. قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: اَلْإِبِلُ أَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ الرَّاوي فَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللّٰهُ لَكَ فِيهَا. فَأَتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنّي هٰذَا الَّذِي قَذِرَنِي النَّاسُ، فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ. وَأُعْطِيَ شَعْراً حَسَناً. قَالَ فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: اَلْبَقَرُ، فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلاً، وَقَالَ: بَارَكَ اللّٰهُ لَكَ فِيهَا. فَأَتَى الْأَعْمَى فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ النَّاسَ فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: اَلْغَنَمُ فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِداً فَأُنْتِجَ هٰذَانِ وَوَلَّدَ هٰذَا، فَكَانَ لِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهٰذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ، وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ، وَالْمَالَ، بَعِيراً أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فَقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذُرُكَ النَّاسُ، فَقِيراً، فَأَعْطَاكَ اللّٰهُ، فَقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِراً عَنْ كَابِرٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلَى مَا كُنْتَ. وَأَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا، وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ

هٰذَا، فَقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِباً فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ إِلَي مَاكُنْتَ. وَأَتَى الْأَعْمَى
فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فَقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بِيَ
الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلاَ بَلاَغَ لِيَ الْيَوْمَ إِلاَّ بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي
رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاةً أَتَبَلَّغُ بِهَا فِي سَفَرِي؟ فَقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى
فَرَدَّ اللّٰهُ إِلَيَّ بَصَرِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللّٰهِ مَا أَجْهَدُكَ
الْيَوْمَ بِشَيْءٍ أَخَذْتَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. فَقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ
رَضِيَ اللّٰهُ عَنْكَ، وَسَخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

65. Ebû Hüreyre (ra), Peygamber'den (sav) şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir: İsrailoğullarında biri alacalı, diğeri kel ve öbürü kör olan üç kişi vardır. Allah Teâlâ, bu insanları sınamak ister. Onlara bir melek gönderir. Melek, alacalıya gelir, "En çok ne istersin?" diye sorar. Alacalı "Güzel bir renk ve güzel bir cilt, beni insanlara iğrenç gösteren şeyin giderilmesini isterim." der. Melek hemen onu sıvazlar, iğrenç hâl kendisinden gider ve rengi güzelleşir. Melek ona, "En sevdiğin mal nedir?" diye sorar. Alacalı adam, "Deve yahut inek" cevabını verir. (Bunun hangisini söylediği hakkında ravinin şüphesi vardır.) Ona on aylık bir gebe dişi deve verilir ve melek, "Allah, bunları senin için bereketli kılsın." der.

Sonra kel olan adamın yanına gider ve "En çok ne istersin?" diye sorar. O da "Güzel bir saçım olmasını ve insanları iğrendiren bu hâlin benden giderilmesini isterim" der. Melek hemen onu da sıvazlar, iğrenç görüntü gider ve güzel saçları çıkar. Sonra melek ona, "En sevdiğin mal nedir?" diye sorar. "İnek" der. Ona gebe bir inek verilir. Melek, "Allah, bunu senin için bereketli kılsın." der.

Sonra kör olan kişinin yanına gelir ve "En çok ne istersin?" diye sorar. Kör, "Cenâb-ı Hakk'ın gözlerimi geri vermesini ve insanları görebilmeyi." der. Bunun üzerine melek onun da gözlerini sıvazlar, Allah Teâlâ yeniden görmesini sağlar. Melek, "En sevdiğin mal nedir?" der. (Adam,) "Koyun." der. Bunun üzerine kendisine gebe bir koyun verilir. Hayvanlardan deve ile inek yavrular, koyun kuzular. Bu üç kimseden her birinin bir vadiyi dolduracak

kadar develeri, inekleri ve koyunları olur.
Melek alacalının önceki hâline bürünerek tekrar yanına gelir ve “Fakir bir adamım, yola devam etme imkânım kalmadı, bugün ulaşmak istediğim yere, önce Allah’ın sonra senin yardımın sayesinde varabilirim. Rengini ve cildini güzelleştiren zâtın hakkı için senden bana bir deve vermeni istiyorum; ta ki onunla yolculuğumu tamamlayabileyim.” der. (Daha önce alaca hastalığına yakalanan) adam, “Verilmesi lazım gelen haklar çoktur!” karşılığını verir. Bunun üzerine melek, “Ben seni tanır gibi oluyorum, sen alacalı biriydin, insanlar senden iğrenirlerdi, fakirdin, Allah sana mal verdi, öyle değil mi?” der. Alacalı adam, “Bu mal bana dededen, babadan miras olarak intikal etti.” der. Melek, “Eğer yalan söylüyorsan Allah seni önceki hâline döndürsün” der.
Melek daha sonra kelin kılığına girerek onun yanına gelir, ona da ötekine söylediği gibi söyler. Adam ala tenli gibi cevap verir. Melek buna da “Eğer yalan söylüyorsan, Allah seni evvelki hâline çevirsin.” der.
Sonra körün kılık ve kıyafetine girerek onun yanına gelir ve “Yolcu ve fakir bir adamım, yola devam etme imkânım kalmadı. Bugün önce Allah’ın, sonra senin yardımın sayesinde gideceğim yere varabileceğim. Sana tekrar görmeyi bahşeden Allah hakkı için senden bir koyun istiyorum; ta ki onunla yolculuğumu devam ettirebileyim.” der. Bunun üzerine daha evvel kör olan kişi, “Ben kördüm, Allah görmemi sağladı. İstediğini al, istediklerini bırak. Allah’a yemin ederim ki Allah için hiçbir şeyi senden esirgemeyeceğim.” der. Melek, “Malın senin olsun, bu sizin için bir imtihandı. Allah, senden razı oldu ve arkadaşlarına gazap etti.” der.

(M7431 Müslim, Zühd, 10; B3464 Buhârî, Enbiyâ, 51)

٦٦- عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا، وَتَمَنَّى عَلَى اللّٰهِ الْأَمَانِيَّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ

66. Ebû Ya'lâ Şeddâd b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle demiştir:
Akıllı insan, kendini sorgulayan ve ölüm ötesi için çalışandır. Âciz insan ise, nefsini çirkin arzularına uyduran ve Allah'tan olmayacak şeyler umandır.

(T2459 Tirmizî, Kıyâmet, 25)

٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَالاَ يَعْنِيهِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ.

67. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Kendisini ilgilendirmeyen ve faydası olmayan (mâlâyâni) şeyleri terk etmesi, kişinin iyi Müslüman oluşundandır.

(T2317 Tirmizî, Zühd, 11)

٦٨- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَ ضَرَبَ امْرَأَتَهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

68. Hz. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Kişiye, eşini niçin dövdüğü sorulmaz.[15]

(D2147 Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42)

15 Rivayet, bu hâliyle yanlış anlaşılmaya müsaittir: "Allah tarafından hesabı sorulmaz." şeklinde anlaşılmamalıdır. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde (I. 20) aynı isnad ile nakledilen rivayette: "Adama, eşini neden dövdüğünü sorma!" şeklindedir. Burada Hz. Peygamber zamanındaki özel bir olaya işaret edilmektedir. Eşler arası gerilim aile sırrı olarak kaldıkça başkalarının müdahalesi söz konusu olamaz. Ancak adli mercilere intikal ederse yahut aleniyet kesbederse başta yakınlar olmak üzere aralarının düzeltilmesi için girişimde bulunmak insani, dinî ve ahlaki bir vazife olur. Peygamberimiz, kadınlara karşı şiddet kullanmayı yasaklamıştır. Nitekim Medine'de bir grup hanım eşlerinin kendilerine şiddet uyguladıklarını söyleyerek Hz. Peygamber'den yardım istemişler, bunun üzerine Peygamber (sav) bunun çok çirkin bir tutum olduğunu belirtmiş ve insanları bu kabil davranışlardan şiddetle menetmiştir.

Sorumluluk Bilinci (Takva)

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِه۪﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa öylece sakının…

(Âl-i İmrân, 3/102)

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾

Gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı gelmekten sakının...[16]

(Teğâbün, 64/16)

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَد۪يداً﴾

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin…

(Ahzâb, 33/70)

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً ۝ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

...Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu ummadığı yerden rızıklandırır...

(Talâk, 65/2-3)

---

[16] Bu âyet, bir önceki âyeti açıklamaktadır.

﴿إِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَاناً وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾

...Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız; O, size iyiyi kötüden ayırt edecek bir anlayış verir ve sizin kötülüklerinizi örter, sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir.

(Enfâl, 8/29)

٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ؟ قَالَ: «أَتْقَاهُمْ» فَقَالُوا: لَيْسَ عَنْ هٰذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ: «فَيُوسُفُ نَبِيُّ اللّٰهِ ابْنُ نَبِيِّ اللّٰهِ ابْنِ نَبِيِّ اللّٰهِ ابْنِ خَلِيلِ اللّٰهِ». قَالُوا: لَيْسَ عَنْ هٰذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ: فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونِي؟ خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقُهُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

69. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
–Ey Allah'ın Resûlü, insanların en saygını ve değerlisi kimdir, diye soruldu. Peygamber (Sav):
–En muttaki olanlarıdır, buyurdu.
–Yâ Resûlallah, sana bunu sormuyoruz, dediler.
–İnsanların en saygını, Halîlullah (Hz. İbrahim) oğlu peygamber oğlu peygamber oğlu peygamber olan Yusuf'tur (as.), dedi.
–Yâ Resûlallah, biz bunu da sormuyoruz.
–Bana Arap soyundan kimlerin daha seçkin olduğunu mu soruyorsunuz? Câhiliye devrinde hayırlı (seçkin/saygın) olanlar, şayet İslâm'ı yeterince kavrarlarsa İslâmiyet'te de en hayırlı (seçkin/saygın) kimseler olurlar, buyurdu.

(B3353 Buhârî, Enbiyâ, 8; M6161 Müslim, Fedâil, 168)

٧٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللّٰهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ. فَاتَّقُوا الدُّنْيَا واتَّقُوا النِّسَاءَ. فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

70. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Dünya tatlı ve caziptir. Allah sizi dünyada egemen kılacak ve nasıl davranacağınıza bakacaktır. Dünyadan ve kadınlardan sakının. Zira İsrailoğullarının ilk sınavı kadınlar yüzünden olmuştur.

(M6948 Müslim, Rikâk, 99)

٧١- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

71. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle derdi:
Allah'ım, senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isterim.

(M6904 Müslim, Zikir, 72)

٧٢- عَنْ أَبِي طَرِيفٍ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ الطَّائِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ ثُمَّ رَأَى أَتْقَى لِلّٰهِ مِنْهَا فَلْيَأْتِ التَّقْوَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

72. Ebû Tarîf Adî b. Hâtim et-Tâî (ra), Resûlullah'ın *Sav*
şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:
Bir şeyi yapmak üzere yemin eden kimse, sonra takvaya
daha uygun olanı görürse, onu yapsın.

(M4275 Müslim, Eymân, 15)

٧٣- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلَانَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فِي
حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ: «اِتَّقُوا اللّٰهَ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ،
وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا أُمَرَاءَكُمْ،
تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ:
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

73. Ebû Ümâme Sudey b. Aclân el-Bâhilî (ra) anlatıyor:
Vedâ Haccı hutbesinde Resûlullah'ın şöyle dediğini işittim:
Allah'tan sakının, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun;
mallarınızın zekâtını verin ve amirlerinizin sözünü dinleyin ve böylece
Rabbinizin cennetine girin."

(T616 Tirmizî, Cum'a, 80)

Allah'a Kesin İman (Yakîn) ve O'na Dayanmak (Tevekkül)

﴿وَلَمَّا رَاَ الْمُؤْمِنُونَ الْاَحْزَابَ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ
اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ اِلَّٓا اِيمَانًا وَتَسْل۪يمًا﴾

Müminler düşman birliklerini görünce, "İşte bu, Allah'ın ve Resûlü'nün bize vaad ettiği şeydir. Allah ve Resûlü doğru söylemişlerdir" dediler. Bu onların ancak imanlarını ve teslimiyetlerini artırmıştır.

(Ahzâb, 33/22)

﴿اَلَّذ۪ينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ
اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَك۪يلُ * فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَمْ
يَمْسَسْهُمْ سُٓوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظ۪يمٍ﴾

Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, "İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun" dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve "Allah bize yeter, O, ne güzel vekildir!" dediler. Bundan dolayı Allah'tan bir nimet ve lütufla kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan geri döndüler ve Allah'ın rızasını aradılar. Allah, büyük lütuf sahibidir.

(Âl-i İmrân, 3/173-174)

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

Sen, ölümsüz ve diri olana (Allah'a) tevekkül et...

(Furkân, 25/58)

﴿وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾

...Müminler sadece Allah'a tevekkül etsinler...

(İbrâhîm, 14/11)

﴿فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ﴾

...Kesin karar verdiğinde, artık Allah'a tevekkül et...

(Âl-i İmrân, 3/159)

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

...Kim Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter...

(Talâk, 65/3)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ
زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾

Müminler ancak Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen, onlara Allah'ın âyetleri okunduğunda imanları artan kimselerdir; onlar, sadece Rablerine tevekkül ederler.

(Enfâl, 8/2)

٧٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ الْأُمَمُ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ وَمَعَهُ الرُّهَيْطُ وَالنَّبِيَّ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالرَّجُلاَنِ، وَالنَّبِيَّ لَيْسَ مَعَهُ أَحَدٌ إِذْ رُفِعَ لِي سَوَادٌ عَظِيمٌ فَظَنَنْتُ أَنَّهُمْ أُمَّتِي، فَقِيلَ لِي: هٰذَا مُوسَى وَقَوْمُهُ وَلٰكِنِ انْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي انْظُرْ إِلَى الْأُفُقِ الْآخَرِ فَإِذَا سَوَادٌ عَظِيمٌ فَقِيلَ لِي: هٰذِهِ أُمَّتُكَ، وَمَعَهُمْ سَبْعُونَ أَلْفاً يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلاَ عَذَابٍ» ثُمَّ نَهَضَ فَدَخَلَ مَنْزِلَهُ، فَخَاضَ النَّاسُ فِي أُولٰئِكَ الَّذِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِلاَ حِسَابٍ وَلاَ عَذَابٍ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ صَحِبُوا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: فَلَعَلَّهُمُ الَّذِينَ وُلِدُوا فِي الْإِسْلاَمِ، فَلَمْ يُشْرِكُوا بِاللّٰهِ شَيْئاً وَذَكَرُوا أَشْيَاءَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَا الَّذِي تَخُوضُونَ فِيهِ؟» فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ: «هُمُ الَّذِينَ لاَ يَرْقُونَ، وَلاَ يَسْتَرْقُونَ، وَلاَ يَتَطَيَّرُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ» فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِحْصَنٍ فَقَالَ: اُدْعُ اللّٰهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، فَقَالَ: «أَنْتَ مِنْهُمْ» ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: اُدْعُ اللّٰهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَقَالَ: «سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

74. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle demiştir: Bana ümmetler gösterildi; peygamber gördüm yanında küçük bir grup vardı, peygamber gördüm yanında bir veya iki kişi vardı. Peygamber gördüm, yanında kimseler yoktu. Derken önüme büyük bir kalabalık çıktı. Bunları kendi ümmetim zannettim. Bana, bu Musa ve kavmidir, sen ufka bak, dediler. Baktım ki büyük bir karaltı. Diğer ufka bak, dediler. Baktım ki yine büyük bir karaltı. İşte bunlar senin ümmetindir, bunların içinde yetmiş bin kimse var ki, hesapsız ve azapsız cennete girecekler, dediler.

Sonra Peygamber sav kalktı ve evine girdi.

Halk aralarında, hesapsız ve azapsız cennete girecek olan bu yetmiş bin kimseyi konuşmaya başladılar. Bazıları belki de bunlar "Resûlullah'ın sav ashâbıdır." dediler. Bazıları, bunlar İslâm devrinde doğmuş, Allah'a şirk koşmamış kimseler olsa gerek, dediler; daha başka şeyler de söylediler.

Bu esnada Allah Resûlü sav, yanlarına çıktı ve ne hakkında konuşuyorsunuz, dedi. Hesapsız ve azapsız cennete girecekler hakkında konuştuklarını söylediler. Bunun üzerine Peygamber sav, "Bunlar, büyü yapmaz, yaptırmak da istemezler, uğursuzluğa inanmazlar, Rablerine tevekkül ederler." dedi.

Bunun üzerine Ukkâşe b. Mihsan kalktı ve:

–Beni de o zümreden kılması için Allah'a dua et, dedi.

Peygamber sav de:

–Sen onlardansın, dedi. Sonra bir adam daha kalktı ve:

–(Yâ Resûlallah) beni de onlardan kılması için Allah'a dua etsen, dedi.

Peygamber sav:

–Ukkâşe senden evvel davrandı, karşılığını verdi.

(M527 Müslim, Îmân, 374; B5705 Buhârî, Tıb, 17)

٧٥- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ. اَللّٰهُمَّ أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لاَ تَمُوتُ، وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

75. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle derdi: Allah'ım, sana teslim oldum, sana inandım, sana tevekkül ettim ve yüzümü sana döndüm. Allah'ım senin yardımınla mücadele ettim, beni dalalette bırakmaman için izzetine sığındım. Senden başka ilah yoktur, sen ölmeyen dirisin, insanlar ve cinler ise ölümlüdürler.

(M6899 Müslim, Zikir, 67; B7385 Buhârî, Tevhîd, 8)

٧٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَيْضاً قَالَ: «حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ قَالَهَا إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَقَالَهَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَالُوا: «إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا: حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كَانَ آخِرُ قَوْلِ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أُلْقِيَ فِي النَّارِ «حَسْبِيَ اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ».

76. İbn Abbâs (ra) şöyle demiştir:
"Allah bize kâfidir, ne güzel vekildir." (meâlindeki âyetteki ifadeleri) İbrahim (as) ateşe atıldığı zaman söylemiştir. Muhammed (sav) de bu ifadeyi "İnsanlar sizin üzerinize yürümek için toplandılar, onlardan korunun." dediklerinde söylemiştir. (Âyet şöyle devam etmektedir:) "Bu söz Müslümanların imanlarını artırdı ve "Allah bize kâfidir, ne güzel vekildir" dediler."

(B4563 Buhârî, Tefsîr, (Âl-i İmrân) 13)

İbn Abbâs'tan (ra) gelen diğer bir rivayete göre de şöyle demiştir: Ateşe atıldığı zaman İbrahim'in (as) son sözü "Allah bana yeter; O, ne güzel vekildir." olmuştur.

(B4564 Buhârî, Tefsîr, (Âl-i İmrân) 13)

٧٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَقْوَامٌ أَفْئِدَتُهُمْ مِثْلُ أَفْئِدَةِ الطَّيْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

77. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Cennete, kalpleri kuş kalbi gibi (saf ve temiz) olan insanlar girecektir.

(M7162 Müslim, Cennet, 27)

٧٨- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قِبَلَ نَجْدٍ فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَفَلَ مَعَهُمْ، فَأَدْرَكَتْهُمُ الْقَائِلَةُ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاهِ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتَفَرَّقَ النَّاسُ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ، وَنَزَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحْتَ سَمُرَةٍ، فَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ، وَنِمْنَا نَوْمَةً، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُونَا، وَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: «إِنَّ هٰذَا اخْتَرَطَ عَلَيَّ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ، فَاسْتَيْقَظْتُ وَهُوَ فِي يَدِهِ صَلْتاً، قَالَ: مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قُلْتُ: اَللّٰهُ» ثَلَاثاً وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَجَلَسَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ جَابِرٌ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِذَاتِ الرِّقَاعِ، فَإِذَا أَتَيْنَا عَلَى شَجَرَةٍ ظَلِيلَةٍ تَرَكْنَاهَا لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَسَيْفُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَلَّقٌ بِالشَّجَرَةِ، فَاخْتَرَطَهُ فَقَالَ: تَخَافُنِي؟ قَالَ: «لَا» قَالَ: فَمَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟

قَالَ: «اَللّٰهُ». وَفِي رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيِّ فِي صَحِيحِهِ: قَالَ مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟ قَالَ: «اَللّٰهُ» قَالَ: فَسَقَطَ السَّيْفُ مِنْ يَدِهِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّيْفَ فَقَالَ: «مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي؟» فَقَالَ: كُنْ خَيْرَ آخِذٍ، فَقَالَ: «تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ؟» قَالَ: لَا، وَلٰكِنِّي أُعَاهِدُكَ أَنْ لَا أُقَاتِلَكَ، وَلَا أَكُونَ مَعَ قَوْمٍ يُقَاتِلُونَكَ، فَخَلَّى سَبِيلَهُ، فَأَتَى أَصْحَابَهُ فَقَالَ: جِئْتُكُمْ مِنْ عِنْدِ خَيْرِ النَّاسِ.

78. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah Sav ile birlikte Necid istikametinde bir sefere katılmıştı. Beraber dönerlerken, öğle vakti olunca ağaçlı bir vadide Allah Resûlü Sav konaklamıştı. Askerler ağaçların altında gölgelenmek için dağılmışlardı. Resûlullah Sav semüre denilen bir ağacın altına gitmiş, kılıcını da ağacın dalına asmıştı. (Câbir diyor ki;) Uykuya dalmıştık. Derken Resûlullah Sav bizi çağırdı. Yanında bir bedevi duruyordu.

Peygamber Sav şöyle dedi:

Ben uyurken bu bedevi, bana saldırmak için kılıcımı kınından çekmiş.

Uykudan uyandım ki elindeki kılıçla:

–Seni benden kim koruyacak, dedi. Ben de ona:

–Allah (koruyacak), diye üç kere tekrarladım.

(Câbir diyor ki) Peygamber Sav o bedeviyi cezalandırmadı ve adam orada oturdu.

(B2910 Buhârî, Cihâd, 84; M5950, M5951 Müslim, Fedâil, 13-14)

Diğer bir rivayete göre Câbir şöyle diyor: Peygamber Sav ile Zâtürrika denilen yerde idik. Gölgeli bir ağaca rastlarsak onu Peygamber'e Sav bırakırdık. Resûlullah'ın kılıcı ağaçta asılı iken müşriklerden bir adam gelip onu kınından çekerek, "Benden korkuyor musun?" demiş. Peygamber Sav, "Hayır." demiş. "Peki seni benden kim koruyacak?" demiş. Peygamber Sav, "Allah (koruyacak.)" cevabını vermiş.

(M1949 Müslim, Müsâfirîn, 311)

Ebû Bekir el-İsmâilî'nin *Sahîh*'indeki rivayeti şöyledir: Bedevi, "Seni benden kim korur?" dedi. Peygamber *Sav*, "Allah korur." dedi. Bedevi'nin elinden kılıç düşüverdi. Peygamber *Sav* hemen kılıcı aldı ve "Seni benden kim kurtarır?" dedi. Bedevi, "Cezalandıranların hayırlısı ol." dedi. Peygamber *Sav*, "Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim, Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet eder misin?" dedi. Bedevi, "Hayır, fakat sana karşı harp etmemeye ve sana karşı harp edenlerin yanında bulunmamaya söz veririm." dedi. Bunun üzerine Peygamber *Sav* adamı salıverdi. O da arkadaşlarının yanına geldi ve "Size insanların en hayırlısının yanından geliyorum." dedi.

٧٩- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللّٰهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصاً وَتَرُوحُ بِطَانًا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

79. Hz. Ömer'in (ra) Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir: Eğer Allah'a gereği gibi tevekkül etseydiniz, Allah size kuşlara rızık verdiği gibi rızık verirdi. Kuşlar sabahleyin aç çıkarlar, akşamleyin doymuş olarak dönerler.

(T2344 Tirmizî, Zühd, 33)

٨٠- عَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا فُلاَنُ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ. رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ.» فَإِنَّكَ إِنْ مِتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ مِتَّ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَإِنْ أَصْبَحْتَ أَصَبْتَ خَيْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلاَةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ وَقُلْ: وَذَكَرَ نَحْوَهُ ثُمَّ قَالَ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ»

80. Ebû Ümâre el-Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
"Ey filanca, yatağına girdiğinde, "Allah'ım, sana boyun eğdim, yüzümü sana çevirdim, işlerimi sana havale ettim, sana gönül bağladım ve senden korktuğum için sana sığındım; sığınmak veya korunmak için senden başka sığınak yoktur. İndirmiş olduğun Kitabına ve göndermiş olduğun Peygamberine inandım." de. Eğer o gece ölürsen fıtrat üzere ölürsün, eğer sabaha çıkarsan hayra nail olursun."

(B7488 Buhârî, Tevhîd, 34; M6884-M6886 Müslim, Zikir, 57-58)

Buhârî ile Müslim'in *Sahîh*lerinde, Berâ'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sav); "Yatağına gireceğin zaman, namaz için aldığın abdest gibi abdest al, sonra sağ yanına yat ve şöyle de." buyurdu ve yukarıda geçen duayı aynen zikretti. "Uyumadan önce en son sözün bu dua olsun." dedi.

(B6311 Buhârî, Deavât, 6; M6882-M6883 Müslim, Zikir, 56)

٨١- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَامِرِ بْنِ عُمَرَ ابْنِ كَعْبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ تَيْمِ بْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبٍ الْقُرَشِيِّ التَّيْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَهُوَ وَأَبُوهُ وَأُمُّهُ صَحَابَةٌ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: نَظَرْتُ إِلَى أَقْدَامِ الْمُشْرِكِينَ وَنَحْنُ فِي الْغَارِ وَهُمْ عَلَى رُؤُوسِنَا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ لَأَبْصَرَنَا فَقَالَ: «مَا ظَنُّكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِاثْنَيْنِ اللّٰهُ ثَالِثُهُمَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

81. Hz. Ebû Bekir[17] (ra) anlatıyor:
Mağarada müşrikler başımızın ucunda (bizi ararlar)
iken onların ayaklarına baktım da:
"Yâ Resûlallah, eğer bunların birisi (eğilip) ayağının altına bakacak olursa muhakkak bizi görür." dedim. Onun üzerine Peygamber (Sav) şöyle buyurdu:
"Ey Ebû Bekir, üçüncüleri Allah olan bu iki kişi için neden telaş ediyorsun?"

(M6169 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 1; B4663 Buhârî, Tefsîr, (Tevbe) 9)

٨٢- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: «بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُمَا بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ. قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَهَذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ.

82. Müminlerin annesi Ümmü Seleme'den[18] (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (Sav) evinden çıkarken şöyle derdi:
"Allah'ın adıyla; Allah'a tevekkül ederim. Allah'ım! (doğru yoldan) sapmaktan veya saptırılmaktan, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, haksızlık etmekten veya haksızlığa uğramaktan, saygısızlık etmekten veya saygısızlığa uğramaktan sana sığınırım."

(D5094 Ebû Dâvûd, Edeb, 102, 103; T3427 Tirmizî, Deavât, 35)

---

17 Kureyş'in Teym kolundandır. Dedeleri şöyledir: Osman » Âmir > Ömer > Ka'b > Sa'd > Teym > Mürre > Ka'b > Lüey > Ğâlib. Kendisi, babası ve annesi sahâbedendir.

18 Ümmü Seleme'nin ismi Hind'dir. Babası Mahzûm kabilesiden Ebû Ümeyye Huzeyfe'dir.

٨٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَالَ يَعْنِي إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ: بِسْمِ اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ، يُقَالُ لَهُ هُدِيتَ وَكُفِيتَ وَوُقِيتَ، وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ»

83. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse evinden çıkarken, "*Bismillâh tevekkeltü alâllâh lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh (Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet ancak Allah'ın lütfuyladır.)*" derse ona; " sen doğruya eriştirildin, endişelerinden emin kılındın ve korundun." denilir ve şeytan ondan uzaklaşır.

(D5095 Ebû Dâvûd, Edeb, 102, 103; T3426 Tirmizî, Deavât, 34)

٨٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَخَوَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالآخَرُ يَحْتَرِفُ، فَشَكَا الْمُحْتَرِفُ أَخَاهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ»

84. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* zamanında iki kardeş vardı. Birisi (ilim için) Peygamber'in *Sav* meclisine devam eder, diğeri ise işe giderdi. İşe giden kardeş, Peygamber'in meclisine devam eden kardeşini Resûlullah'a şikâyet etti. Peygamber de *Sav*, "(Ne biliyorsun) belki de onun sayesinde sana rızık veriliyordur!" dedi.

(T2345 Tirmizî, Zühd, 33)

Dürüst Olmak (İstikâmet)

﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ﴾

(Öyle ise) emrolunduğun gibi dosdoğru ol...

(Hûd, 11/112)

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۞ نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ۞ نُزُلاً مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾

Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır" deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine peşpeşe melekler iner ve derler ki: "Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) vadedilen cennetle sevinin!" "Biz dünya hayatında da âhirette de sizin dostlarınızız. Çok bağışlayan ve çok merhametli olan Allah'tan bir ikram olarak, orada sizin için canlarınızın çektiği ve istediğiniz her şey var."

(Fussilet, 41/30-32)

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۞ أُولٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

“Şüphesiz Rabbimiz Allah’tır” deyip sonra da dosdoğru olanlara hiçbir korku yoktur, onlar üzülmeyecekler de. Onlar cennetliklerdir. Yaptıklarına karşılık, orada ebedî kalacaklardır.

(Ahkâf, 46/13-14)

٨٥- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو، وَقِيلَ أَبِي عَمْرَةَ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلاً لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً
غَيْرَكَ. قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللّٰهِ: ثُمَّ اسْتَقِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

85. Ebû Amr yahut Ebû Amre Süfyân b. Abdullah (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, Müslümanlığa dair bana bir söz söyle ki, o konuda senden başka hiç kimseye bir şey sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim, dedim.
Peygamber Sav bana:
–Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol, buyurdu.

(M159 Müslim, Îmân, 62)

٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «قَارِبُوا وَسَدِّدُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ» قَالُوا:
وَلاَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «وَلاَ أَنَا إِلاَّ أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ
وَفَضْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

86. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
–İbadetlerinizde ölçülü ve titiz olun; (fakat) bilin ki hiçbiriniz (sadece) ameli sayesinde kurtuluşa eremez.
–Yâ Resûlallah, sen de mi, dediler. (Bunun üzerine Hz. Peygamber Sav şöyle dedi:)
–Evet, Allah, rahmetiyle ve lütfuyla kuşatmamış olsa ben de kurtulamam.

(M7117 Müslim, Münâfikîn, 76)

Yaratılıştaki İhtişamı Düşünmek

﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا﴾

De ki: "Size sadece tek bir öğüt veriyorum; ister başkasıyla birlikte, ister yalnız başınıza Allah için durup iyice bir düşünün…"

(Sebe, 34/46)

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۞ اَلَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُوداً وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ﴾

Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken de, otururken de, yanları üzerine yatarken de Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. "Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden tenzih ederiz..." (derler).

(Âl-i İmrân, 3/190-191)

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ * وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ * وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ * وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ * فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾

Onlar, deveye bakmıyorlar mı, nasıl yaratılmış! Göğe bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiş! Dağlara bakmıyorlar mı, nasıl dikilmişler! Yeryüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılmış! Artık sen öğüt ver! Sen sadece bir öğütçüsün.

(Gâşiye, 88/17-21)

﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا﴾

Onlar yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmadılar mı? (Allah, onları yerle bir etmiştir. İnkâr edenlere de bu akıbetin benzerleri vardır.)

(Muhammed, 47/10)

Hayırlı İşlere Koşmak

﴿فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ﴾

...Haydi, hep hayırlara koşun, yarışın!...

(Bakara, 2/148)

﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾

Rabbinizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer arası kadar olan, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için hazırlanmış bulunan cennete koşun.

(Âl-i İmrân, 3/133)

٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ، فَسَتَكُونُ فِتَنٌ كَقِطَعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِراً، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِراً، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

87. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: İyi işler yapmakta acele edin; yakında karanlık geceler gibi birtakım fitneler meydana gelecek. O vakit insan, mümin olarak sabaha çıkacak, kâfir olarak geceleyecek; mümin olarak geceleyip, kâfir olarak sabaha çıkacaktır; dünya malı karşılığında dinini satacaktır.

(M313 Müslim, Îmân, 186)

٨٨- عَنْ أَبِي سِرْوَعَةَ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ، فَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعاً فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ، فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ، فَرَأَى أَنَّهُمْ قَدْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ، قَالَ: «ذَكَرْتُ شَيْئاً مِنْ تِبْرٍ عِنْدَنَا، فَكَرِهْتُ أَنْ يَحْبِسَنِي، فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: كُنْتُ خَلَّفْتُ فِي الْبَيْتِ تِبْراً مِنَ الصَّدَقَةِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُبَيِّتَهُ»

88. Ebû Sirve'a Ukbe b. Hâris (ra) anlatıyor:
Medine'de Peygamber'in *Sav* arkasında ikindi namazını kıldım. Selâm verdi, sonra aceleyle kalktı, insanların omuzlarından atlayarak eşlerinden birinin odasına gitti. İnsanlar, Peygamber'in *Sav* acele etmesinden dolayı telaşa düştü. Resûlullah kısa bir süre sonra geri geldi ve acele edişinden dolayı onların şaşkınlıklarını gördü ve şöyle dedi:
Evde bir miktar altın ve gümüş olduğunu hatırladım, (Allah'a yönelmekten) beni alıkoyar diye korktum ve onların dağıtılmasını emrettim.

(B851 Buhârî, Ezân, 158)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de şöyledir:
Sadaka malından evde bir miktar altın, gümüş kalmıştı, onların bir gece daha evde kalmasına gönlüm razı olmadı.

(B1430 Buhârî, Zekât, 20)

٨٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ للهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَوْمَ أُحُدٍ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا؟ قَالَ: «فِي الْجَنَّةِ» فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ كُنَّ
فِي يَدِهِ، ثُمَّ قَاتَلَ حَتّٰى قُتِلَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

89. Câbir (ra) anlatıyor:
Uhud Savaşı (nın yaşandığı) gün bir adam:
–Allah uğrunda savaşıp öldürülürsem benim yerim neresidir, diye Peygamber'e *Sav* sordu. Peygamber *Sav* de:
–Cennettir, dedi. Adam elindeki hurmaları hemen yere attı, sonra savaştı ve şehit düştü.

(B4046 Buhârî, Megâzî, 17; M4913 Müslim, İmâre, 143)

٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْراً؟ قَالَ: «أَنْ تَصَدَّقَ
وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ، وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلاَ تُمْهِلْ حَتّٰى إِذَا بَلَغَتِ
الْحُلْقُومَ. قُلْتَ: لِفُلاَنٍ كَذَا وَلِفُلاَنٍ كَذَا، وَقَدْ كَانَ لِفُلاَنٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

90. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Peygamber'e *Sav* bir adam geldi ve:
–Yâ Resûlallah, hangi sadakanın sevabı daha çoktur, dedi. Peygamber *Sav* de:
–Sağlıklı iken, cimriliğin üzerindeyken yoksul düşmekten korktuğun, zengin olmayı umduğun zamanda verdiğin sadakanın sevabı çoktur. Yoksa (vermeyi) ihmal edip de can boğaza geldikten sonra, "Filana bu kadar, filancaya da şu kadar olsun." demende bir fayda yoktur. Zaten o mal, onların olmuştur, buyurdu.

(B1419 Buhârî, Zekât, 11; M2382 Müslim, Zekât, 92)

٩١- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ سَيْفاً يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ: «مَنْ يَأْخُذُ مِنِّي هٰذَا؟ فَبَسَطُوا أَيْدِيَهُمْ، كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ يَقُولُ: أَنَا أَنَا. قَالَ: «فَمَنْ يَأْخُذُهُ بِحَقِّهِ؟ فَأَحْجَمَ الْقَوْمُ، فَقَالَ أَبُو دُجَانَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَا آخُذُهُ بِحَقِّهِ، فَأَخَذَهُ فَفَلَقَ بِهِ هَامَ الْمُشْرِكِينَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

91. Enes (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü *Sav*, Uhud Savaşı (nın yaşandığı) gün eline bir kılıç aldı ve:
–Bu kılıcı kim benden almak ister, diye sordu. Oradakiler ellerini uzattılar ve hepsi, “Ben, ben!” dediler. Sonra Peygamber *Sav*:
–Hakkını vermek üzere onu kim alır, dedi. Bunun üzerine topluluk duraksadı. Ebû Dücâne (ra):
–Hakkını vermek üzere o kılıcı ben alırım, dedi; hemen aldı ve onu müşriklerin başlarına çaldı.

(M6353 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 128)

٩٢- عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ قَالَ: أَتَيْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَشَكَوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ. فَقَالَ: «اِصْبِرُوا فَإِنَّهُ لاَ يَاْتِي زَمَانٌ إِلاَّ وَالَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتّٰى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ» سَمِعْتُهُ مِنْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

92. Zübeyr b. Adî anlatıyor:
Enes b. Mâlik’e (ra) geldik ve Haccâc’dan çektiğimiz(zulümler)i kendisine şikâyet ettik. Enes (bize):
–(Rabbinize kavuşuncaya kadar) sabredin. Zira her gelen gün, geçen günden daha kötü olacak, buyurduğunu Peygamberinizden işittim, dedi.

(B7068 Buhârî, Fiten, 6)

٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعاً، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلاَّ فَقْراً مُنْسِيًا، أَوْ غِنًى مُطْغِيًا، أَوْ مَرَضاً مُفْسِداً، أَوْ هَرَمًا مُفْنِداً أَوْ مَوْتاً مُجْهِزاً أَوِ الدَّجَّالَ فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرَ، أَوِ السَّاعَةَ فَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ،» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

93. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yedi şey gerçekleşmeden önce iyi işler yapmakta acele edin:
Ne bekliyorsunuz? Her şeyi unutturan yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi, sıhhati bozan hastalığı mı, bunaklaştıran ihtiyarlığı mı, ansızın geliveren ölümü mü, beklenenlerin en şerlisi olan Deccâl'i mi? Yoksa kıyameti mi? Kıyamet (hepsinden) daha dehşetli ve daha acıdır!

(T2306 Tirmizî, Zühd, 3)

٩٤- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لَأُعْطِيَنَّ هٰذِهِ الرَّايَةَ رَجُلاً يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْهِ» قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا أَحْبَبْتُ الْإِمَارَةَ إِلاَّ يَوْمَئِذٍ فَتَسَاوَرْتُ لَهَا رَجَاءَ أَنْ أُدْعَى لَهَا، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهَا، وَقَالَ: «امْشِ وَلَا تَلْتَفِتْ حَتّٰى يَفْتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكَ» فَسَارَ عَلِيٌّ شَيْئاً، ثُمَّ وَقَفَ وَلَمْ يَلْتَفِتْ، فَصَرَخَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، عَلَى مَاذَا أُقَاتِلُ النَّاسَ؟ قَالَ: «قَاتِلْهُمْ حَتّٰى

يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ فَقَدْ مَنَعُوا مِنْكَ دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ»

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

94. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) Hayber (savaşı) gününde şöyle buyurmuştur:
–Bu sancağı Allah'ı ve Resûlü'nü çok seven birine vereceğim;
Allah, Hayber'i onun eliyle fethedecektir.
Ömer (ra) diyor ki:
–O gün, komutanlığı arzu ettim ve bunun için beni çağıracağını
umarak Peygamber'e (sav) görünmeye çalıştım.
Fakat Resûlullah (sav), Ali b. Ebû Tâlib'i (ra) çağırdı ve
sancağı ona verdi, sonra da:
–Haydi git, Allah sana fethi ihsan edinceye kadar
başka bir şey düşünme, dedi.
Ali biraz yürüdü, sonra arkasına dönmeden durdu ve:
–Yâ Resûlallah, onlarla ne için savaşayım, diye sordu.
Peygamber (sav):
–Allah'tan başka ilah olmadığını; Muhammed'in, Allah'ın Resûlü
olduğunu ikrar edinceye kadar onlarla savaş. Eğer bunu
yaparlarsa hukuki bir gerekçe olmaksızın, senden mallarını
ve canlarını kurtarmış olurlar (artık onların mallarına ve canlarına
dokunamazsın); hesapları ise Allah'a aittir, buyurdu.

(M6222 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 33)

Allah İçin Çalışmak

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾

Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah iyilik yapanlarla beraberdir.

(Ankebût, 29/69)

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾

Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

(Hicr, 15/99)

﴿وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلاً﴾

Rabbinin adını an ve bütün benliğinle O'na yönel.

(Müzzemmil, 73/8)

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ﴾

Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir.

(Zilzâl, 99/7)

﴿وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْراً وَأَعْظَمَ أَجْراً﴾

...Kendiniz için önceden ne iyilik gönderirseniz, Allah katında onu daha üstün bir iyilik ve daha büyük bir mükâfat olarak bulursunuz...

(Müzzemmil, 73/20)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir.

(Bakara, 2/273)

٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا. فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ. وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ: وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتّٰى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

95. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Kim benim bir dostuma düşmanlık ederse, ben ona karşı harp ilan ederim. Hiçbir kulum bana kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir amelle yaklaşamaz. Nafile ibadetlerle de sürekli bana yakınlaşır, öyle ki sonunda ben onu severim; onu sevince de işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum; benden bir şey isterse istediğini ona veririm, bana sığınırsa onu mutlaka korurum."

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٩٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: «إِذَا تقرَّبَ الْعَبْدُ إِلَيَّ شِبْراً تَقرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعاً، وَإِذَا تَقرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعاً تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعاً، وَإِذَا أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

96. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*, Azîz ve Celîl olan Rabbinden naklettiği bir hadiste şöyle demiştir:
"Kulum, bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım; bana bir arşın yaklaşırsa, ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak gelirim."

(B7536 Buhârî, Tevhîd, 50)

٩٧- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

97. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
İki nimet vardır ki, insanların çoğu onların kıymetini bilmez ve aldanırlar: Sağlık ve boş vakit.

(B6412 Buhârî, Rikâk, 1)

٩٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتّٰى تَتَفطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقُلْتُ لَهُ، لِمَ تَصْنَعُ هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَقدْ غَفرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: «أَفَلَا أُحِبُّ أَنْ أَكُونَ عَبْداً شَكُوراً؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

98. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav, gece kalkar ve ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. (Bir seferinde)
–Yâ Resûlallah, niçin böyle yapıyorsun? Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamıştır, dedim. Peygamber Sav şöyle buyurdu:
–Ben, şükreden bir kul olmayı isteyemez miyim?

(B4837 Buhârî, Tefsîr, (Fetih) 2; M7126 Müslim, Münâfikîn, 81)

٩٩- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَا اللَّيْلَ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

99. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Ramazan'ın son on günü girince Resûlullah Sav, gecelerini ibadetle geçirir ve ailesini de uyandırırdı. Kendisini bütünüyle ibadete verir ve (eşiyle cinsel) ilişkiden de uzak dururdu.

(M2787 Müslim, İ'tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 5)

١٠٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ. اِحْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَلَا تَعْجِزْ. وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلٰكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللّٰهُ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ «لَوْ» تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

100. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Güçlü mümin, zayıf müminden daha hayırlı ve (Allah nezdinde) daha sevgilidir. Bununla beraber hepsinde de hayır vardır. Sana faydalı olan şey için azimle çalış, Allah'tan yardım iste, acizlik gösterme. Eğer başına bir şey gelirse, keşke şöyle yapsaydım, şöyle şöyle olurdu, deme; ancak, Allah takdir etti ve dilediğini yaptı, de. Zira, "keşke" demek, şeytanın vesvesesine yol açar.

(M6774 Müslim, Kader, 34)

١٠١- عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

101. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cehennem, nefsin arzu ettiği şehevî şeylerle, cennet ise nefsin hoşlanmadığı şeylerle perdelenmiştir.

(B6487 Buhârî, Rikâk, 28; M7130 Müslim, Cennet, 1)

١٠٢- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَافْتَتَحَ الْبَقَرَةَ، فَقُلْتُ يَرْكَعُ عِنْدَ الْمِائَةِ، ثُمَّ مَضَى، فَقُلْتُ يُصَلِّي بِهَا فِي رَكْعَةٍ، فَمَضَى. فَقُلْتُ يَرْكَعُ بِهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ النِّسَاءَ، فَقَرَأَهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ فَقَرَأَهَا، يَقْرَأُ مُتَرَسِّلاً إِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَسْبِيحٌ سَبَّحَ، وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعَوُّذٍ تَعَوَّذَ، ثُمَّ رَكَعَ فَجَعَلَ يَقُولُ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ» فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْوًا مِنْ قِيَامِهِ ثُمَّ قَالَ: «سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ» ثُمَّ قَامَ قِيَامًا

طَوِيلاً قَرِيباً مِمَّا رَكَعَ، ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى» فَكَانَ
سُجُودُهُ قَرِيباً مِنْ قِيَامِهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

102. Ebû Abdullah Huzeyfe b. Yemân (ra) anlatıyor:
Bir gece Peygamber *Sav* ile birlikte namaz kıldım. Resûlullah, Bakara sûresini okumaya başladı. Yüz âyet okuduktan sonra, şimdi rükû eder, dedim. Yüz âyeti geçti, sonra, herhâlde bu sûreyi bir rekâtta okuyarak namaz kılacak, dedim, geçti. Rükû edecek, dedim, etmedi; Nisâ sûresine başladı. Onu da okudu, sonra Âl-i İmrân'a başladı, onu da okudu. Tesbihi ihtiva eden âyet geçtiği vakit tesbih ediyor, dileği ihtiva eden âyetleri okuduğu zaman dilekte bulunuyor, istiâzeyi ihtiva eden âyet geçince istiâze ediyordu. Sonra rükû etti. "*Sübhâne rabbiye'l-azîm (Yüce Rabbimi tesbih ederim)*" dedi. Rükûu da aşağı yukarı kıyamı kadar oldu, sonra "*Semiallâhu limen hamideh, rabbenâ leke'l-hamd (Allah Teâlâ, kendisine hamd edeni işitti; ey Rabbimiz, hamd ancak sanadır)*" dedi ve kalktı. Aşağı yukarı rükûda durduğu kadar kıyamda durdu. Sonra secdeye vardı, "*Sübhâne rabbiye'l-a'lâ (Yüce Rabbimi tenzih ederim)*" dedi. Secdesini de aşağı yukarı kıyamda durduğu kadar uzattı.

(M1814 Müslim, Müsâfirîn, 203)

١٠٣- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً، فَأَطَالَ الْقِيَامَ حَتّٰى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سُوءٍ قِيلَ وَمَا هَمَمْتَ بِهِ
قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَجْلِسَ وَأَدَعَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

103. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir gece Peygamber'le *Sav* birlikte namaz kıldım. Kıyamı o kadar uzattı ki, kötü bir iş yapmayı bile düşündüm, dedi.
–Ne yapmayı düşündün, denilince;
–Peygamber'i *Sav* kıyamda bırakıp, oturmayı düşündüm, dedi.

(M1815 Müslim, Müsâfirîn, 204; B1135 Buhârî, Teheccüd, 9)

١٠٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ: أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ: يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ، وَيَبْقَى عَمَلُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

104. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Üç şey ölünün ardından (mezara kadar) gider: Ailesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, birisi kalır. Dönenler ailesi ve malıdır, kalan ise amelidir.

(B6514 Buhârî, Rikâk, 42; M7424 Müslim, Zühd, 5)

١٠٥- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

105. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır; cehennem de öyledir.

(B6488 Buhârî, Rikâk, 29)

١٠٦- عَنْ أَبِي فِرَاسٍ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ اَلْأَسْلَمِيِّ خَادِمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَآتِيهِ بِوَضُوئِهِ، وَحَاجَتِهِ فَقَالَ: «سَلْنِي» فَقُلْتُ: أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ. فَقَالَ: «أَوْ غَيْرَ ذٰلِكَ؟» قُلْتُ: هُوَ ذَاكَ. قَالَ: «فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

106. Resûlullah'ın (sav) hizmetçisi ve Suffe ehlinden Ebû Firâs
Rebîa b. Ka'b el-Eslemî (ra) anlatıyor:
–Geceleri Allah Resûlü (sav) ile beraber kalır, abdest suyunu ve ihtiyaç duyduğu diğer eşyasını ona getirirdim. Peygamber (sav) (bir gün):
–(Hizmetine karşılık) Benden ne istersin, diye sordu.
–Cennette seninle beraber olmak isterim, dedim. Resûlullah (sav):
–Başka bir şey istesen, dedi.
–Benim isteğim budur, dedim.
–O hâlde (bu dileğinin yerine gelmesi için namaz kılmak ve) çok secde etmek suretiyle kendin için bana yardım et, buyurdu.

(M1094 Müslim, Salât, 226)

١٠٧- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ وَيُقَالُ: أَبُو عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ، فَإِنَّكَ لَنْ تَسْجُدَ لِلّٰهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللّٰهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

107. Ebû Abdurrahmân da denilen Allah Resûlü'nün (sav) azatlısı Ebû Abdullah künyeli Sevbân (ra), Resûlullah'ın (sav) şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir: Çok secde etmeye (namaz kılmaya) çalış. Zira sen secde ettikçe Allah dereceni yükseltir ve o secde sayesinde günahını siler.

(M1093 Müslim, Salât, 225)

١٠٨- عَنْ أَبِي صَفْوَانَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ الْأَسْلَمِيِّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ النَّاسِ مَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

108. Ebû Safvân Abdullah b. Büsr el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
İnsanların en hayırlısı, ömrü uzun, ameli güzel olandır.

(T2329 Tirmizî, Zühd, 21)

١٠٩- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: غَابَ عَمِّي أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ قِتَالِ بَدْرٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشْرِكِينَ، لَئِنِ اللّٰهُ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيَنَّ اللّٰهُ مَا أَصْنَعُ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي أَصْحَابَهُ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ، فَقَالَ: يَا سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ الْجَنَّةُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، إِنِّى أَجِدُ رِيحَهَا مِنْ دُونِ أُحُدٍ. قَالَ سَعْدٌ: فَمَا اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَاصَنَعَ، قَالَ أَنَسٌ: فَوَجَدْنَا بِهِ بِضْعاً وَثَمَانِينَ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ، أَوْ طَعْنَةً بِرُمْحٍ، أَوْ رَمْيَةً بِسَهْمٍ، وَوَجَدْنَاهُ قَدْ قُتِلَ وَمَثَّلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلاَّ أُخْتُهُ بِبَنَانِهِ. قَالَ أَنَسٌ: كُنَّا نَرَى أَوْ نَظُنُّ أَنَّ هٰذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ: [مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ] إِلَى آخِرِهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

109. Enes (ra) anlatıyor:
Amcam Enes b. Nadr, Bedir Savaşı'nda bulunamamıştı. Bundan dolayı:
–Yâ Resûlallah, müşriklere karşı yaptığın ilk muharebede bulunamadım.
Eğer Allah, müşriklere karşı yapılacak bir savaşta beni bulundurursa
neler yapacağımı Allah elbette görecektir, dedi.
Sonra Uhud günü Müslümanların safları bozulunca, arkadaşlarını kastederek:
–Yâ Rabbi, bunların yaptıklarından beni mazur görmeni dilerim,
dedi ve müşrikleri kastederek de:
–Bunların yaptıklarından beri olduğumu sana arz ederim, dedi
ve ilerledi. Sa'd b. Muâz ile karşılaştı ve ona:
–Ey Sa'd b. Muâz, cenneti istiyorum, Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki,
Uhud tarafından cennetin kokusunu alıyorum, dedi. Sa'd:
–Yâ Resûlallah, ben onun yaptığını yapamadım, dedi.
Enes (ra) şöyle devam ediyor:
Amcamı öldürülmüş olarak bulduk; üzerinde seksen kadar kılıç, süngü
ve ok yarası vardı. Müşrikler kendisine işkence yaptıklarından kimse onu
tanıyamadı, yalnız kız kardeşi onu parmaklarından tanıdı. Biz şu âyetin
amcam ve benzerleri hakkında inmiş olduğunu düşünüyoruz:
"Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar..."[19]

(B2805 Buhârî, Cihâd, 12; M4918 Müslim, İmâre, 148)

١١٠- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الصَّدَقَةِ كُنَّا نُحَامِلُ عَلَى ظُهُورِنَا. فَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِشَيْءٍ كَثِيرٍ فَقَالُوا: مُرَاءٍ، وَجَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ فَقَالُوا: إِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ عَنْ صَاعِ هٰذَا، فَنَزَلَتْ (اَلَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ إِلاَّ جُهْدَهُمْ) اَلْآيَةُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[19] Ahzâb, 33/23.

110. Bedir Savaşı'na katılan Ebû Mes'ûd Ukbe
b. Amr el-Ensârî (ra) anlatıyor:
Sadaka âyeti nâzil olunca (biz de sadaka verebilmek için) hamallık yapıp sırtımızda yük taşımaya başladık. Bir gün bir adam geldi ve o kadar çok sadaka verdi ki, (bazıları) "gösteriş yapıyor" dediler. Başka biri geldi, bir sâ (miktarı hurma) verdi. (Onun için de) "Allah'ın bunun bir sâ (hurmas)ına ihtiyacı yok." dediler. Bunun üzerine, "Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan müminlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya…"[20] meâlindeki âyet indi.

(B1415 Buhârî, Zekât, 10; M2355, M2356 Müslim, Zekât, 72)

١١١- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِي عَنِ اللّٰهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلاَ تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا

[20] Tevbe, 9/79.

ضُرّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذٰلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئاً، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئاً، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْراً فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذٰلِكَ فَلاَ يَلُومَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ».

قَالَ سَعِيدٌ: كَانَ أَبُو إِدْرِيسَ إِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا الْحَدِيثِ جَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَيْنَا عَنِ الإِمَامِ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلَ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: لَيْسَ لأَهْلِ الشَّامِ حَدِيثٌ أَشْرَفُ مِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ

111. Saîd b. Abdülazîz'in Rebîa b. Yezîd'den, onun Ebû İdrîs el-Havlânî'den,
onun da Ebû Zer Cündüb b. Cünâde'den (ra) rivayet ettiğine göre
Peygamber *Sav*, Allah Teâlâ'dan naklederek şöyle demiştir:
"Ey kullarım, zulmetmeyi kendime haram kıldığım gibi, sizin aranızda da
haram kıldım. Birbirinize zulmetmeyin (haksızlık yapmayın).
Ey kullarım, benim doğru yola eriştirdiklerimden başka, hepiniz yolunuzu
şaşırmışsınız. Benden hidayet isteyin ki, sizi doğru yola ileteyim.
Ey kullarım, benim doyurduklarımdan başka, hepiniz açsınız.
Benden yiyecek isteyin ki, sizi doyurayım.
Ey kullarım, benim giydirdiklerim müstesna, hepiniz çıplaksınız.
Giydirmemi isteyin ki, sizi giydireyim.
Ey kullarım, gece gündüz günah işliyorsunuz. Ben de bütün
günahları bağışlıyorum. İstiğfar edin ki, sizi bağışlayayım.
Ey kullarım, bana zarar vermek elinizden gelmez ki, bana zarar verebilesiniz.
Bana fayda vermek de elinizden gelmez ki, bana faydanız dokunsun.
Ey kullarım, sizden evvelkiler ve sonra gelecekler, bütün insanlar
ve cinler, en iyi, en müttaki insanın duygu ve düşüncesini taşısalar,
yine de benim mülkümde en küçük bir artma olmaz. Ey kullarım,
sizden evvelkiler ve sonrakiler, bütün insanlar ve cinler, en günahkar
kişinin duygu ve düşüncesini taşısalar, yine de benim mülkümde
en küçük bir eksilme olmaz.
Ey kullarım, sizden evvelkiler ve sonra gelecekler, bütün
insanlar ve cinler, bir yerde toplanıp benden dilek dileyecek olsalar,
ben de herkesin dileğini yerine getirsem bu, benim mülkümden
ancak bir iğne denize daldırıldığında onun denizden eksilttiği kadar azaltır.
Ey kullarım, amellerinizi size gösterir, sonra hiç eksiksiz olarak ecirlerinizi
veririm. Şu hâlde iyiliğe nail olanlar Allah'a hamd etsin. Bir kötülükle
karşılaşanlar ise, kendisinden başka kimseyi kınamasın."
Saîd diyor ki:
Ebû İdrîs, bu hadisi rivayet ederken diz çökerdi.[21]

(M6572 Müslim, Birr, 55)

[21] Ahmed b. Hanbel'den rivayet ettiğimize göre Şamlıların bundan daha üstün hadisleri yoktur.

Ömrün Sonlarına Doğru Hayır Hasenâtı Artırmak

﴿أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ﴾

...(Onlara şöyle denilir:) "Sizi, düşünüp öğüt alacak kimsenin düşünüp öğüt alabileceği kadar yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti..."

(Fâtır, 35/37)

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَالْمُحَقِّقُونَ: مَعْنَاهُ: أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ سِتِّينَ سَنَةً، وَيُؤَيِّدُهُ الْحَدِيثُ الَّذِي سَنَذْكُرُهُ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى. وَقِيلَ مَعْنَاهُ: ثَمَانِيَ عَشْرَةَ سَنَةً. وَقِيلَ: أَرْبَعِينَ سَنَةً. قَالَهُ الْحَسَنُ وَالْكَلْبِيُّ وَمَسْرُوقٌ، وَنُقِلَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَيْضاً، وَنَقَلُوا أَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ كَانُوا إِذَا بَلَغَ أَحَدُهُمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً تَفَرَّغَ لِلْعِبَادَةِ. وَقِيلَ هُوَ: اَلْبُلُوغُ. وَقَوْلُهُ تَعَالَى: (وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ) قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَالْجُمْهُورُ: هُوَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقِيلَ: اَلشَّيْبُ. قَالَهُ عِكْرِمَةُ وَابْنُ عُيَيْنَةَ وَغَيْرُهُمَا، وَاللّٰهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs ve meseleyi iyi tetkik eden (muhakkik) âlimler, bu âyetin manasının, “Sizi altmış sene yaşatmadık mı?” demek olduğunu söylemişlerdir. Bu görüşü ileride zikredeceğimiz hadis de teyit ediyor. Bir görüşe göre bu, on sekiz, diğer bir görüşe göre de kırk yıldır. Bu son görüş Hasan, Kelbî ve Mesrûk’a aittir. Bu görüş İbn Abbâs’tan da rivayet edilmiştir.
Medinelilerin kırk yaşına ulaşınca, ibadetle uğraşmak için başka işlerden el çektiklerini de rivayet ettiler; bazıları (âyetin) “Büluğ çağına kadar yaşatmadık mı?” manasına geldiğini söylemişlerdir.
İbn Abbâs ve âlimlerin büyük çoğunluğu Allah Teâlâ’nın “Size nezîr (uyarıcı) de geldi.” sözündeki ‘nezîr’ ile Hz. Peygamber’in (sav) kastedildiğini söylemişlerdir.
Bir kanaate göre ‘nezîr’den murat, ihtiyarlıktır. Bunu da İkrime, İbn Uyeyne ve daha başkaları söylemiştir.
Doğrusunu Allah bilir.

١١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«أَعْذَرَ اللّٰهُ إِلَى امْرِىءٍ أَخَّرَ أَجَلَهُ حَتّٰى بَلَّغَهُ سِتِّينَ سَنَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

112. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ, ölümünü atmış sene ertelediği kimse için mazeret bırakmamıştır.[22]

(B6419 Buhârî, Rikâk, 5)

١١٣- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
يُدْخِلُنِي مَعَ أَشْيَاخِ بَدْرٍ، فَكَأَنَّ بَعْضَهُمْ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ فَقَالَ: لِمَ يَدْخُلُ
هٰذَا مَعَنَا وَلَنَا أَبْنَاءٌ مِثْلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّهُ مِنْ حَيْثُ عَلِمْتُمْ، فَدَعَانِي ذَاتَ
يَوْمٍ فَأَدْخَلَنِي مَعَهُمْ، فَمَا رَأَيْتُ أَنَّهُ دَعَانِي يَوْمَئِذٍ إِلَّا لِيُرِيَهُمْ قَالَ: مَا تَقُولُونَ

22 Bu hadis, altmış yıl kadar yaşayıp da Allah’a gereği gibi kulluk yapmayan kimselerin kıyamet gününde ileri sürecekleri bir mazereti olamaz, şeklinde anlaşılmalıdır.

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: أُمِرْنَا نَحْمَدُ
اللّٰهَ وَنَسْتَغْفِرُهُ إِذَا نُصِرْنَا وَفُتِحَ عَلَيْنَا. وَسَكَتَ بَعْضُهُمْ فَلَمْ يَقُلْ شَيْئاً فَقَالَ
لِى: أَكَذٰلِكَ تَقُولُ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ؟ فَقُلْتُ: لاَ. قَالَ فَمَا تَقُولُ؟ قُلْتُ: هُوَ
أَجَلُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَعْلَمَهُ لَهُ قَالَ: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ
وَالْفَتْحُ﴾ وَذٰلِكَ عَلاَمَةُ أَجَلِكَ ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾
فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلاَّ مَا تَقُولُ. رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ.

113. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Ömer (ra) beni Bedir'e katılan büyük sahâbîlerle birlikte meclisine alırdı. Onlardan bazısı bundan âdeta rahatsızlık duydu ve Ömer'e:
–Bu neden bizimle beraber aynı meclise katılıyor, bizim onun yaşında oğullarımız var, dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer:
–Onun yeri malumunuzdur, dedi ve bir gün beni çağırdı ve onlarla beraber meclisine aldı. Beni onlara ispat etmek için çağırdığı kanaatindeydim. Hz. Ömer:
"Allah'ın yardımı gelip fetih müyesser olunca…"[23] âyeti hakkında ne diyorsunuz, diye sordu. Cemaatten bazıları:
–Yardıma mazhar olup bize fetih müyesser olduğu vakit, Allah'a hamd ve istiğfar etmemiz emredildi, dediler. Bazıları da sustu, hiçbir şey söylemediler. Sonra bana döndü:
–İbn Abbâs, sen de mi böyle diyorsun, dedi.
–Hayır, dedim.
–Peki, ne diyorsun, dedi.
–Bu sûre ile Resûlullah'ın (sav) ecelinin kendisine bildirilmiş olduğunu anlıyorum. "Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde ki, bu senin ölümünün alâmetidir, Rabbine hamd ederek tesbih ve istiğfar et, muhakkak ki o, tövbeleri çok çok kabul edendir." buyuruluyor, dedim. Bunun üzerine Ömer (ra):
–Ben de senin söylediğinden başka bir şey bilmiyorum, dedi.

(B4970 Buhârî, Tefsîr, (Kevser) 4)

---

23 Nasr, 110/1.

١١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَةً بَعْدَ أَنْ نَزَلَتْ عَلَيْهِ ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ إِلاَّ يَقُولُ فِيهَا: «سُبْحَانَكَ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنْهَا: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: «سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي» يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ: «سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ». قَالَتْ عَائِشَةُ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا هٰذِهِ الْكَلِمَاتُ الَّتِي أَرَاكَ أَحْدَثْتَهَا تَقُولُهَا؟ قَالَ: «جُعِلَتْ لِي عَلاَمَةٌ فِي أُمَّتِي إِذَا رَأَيْتُهَا قُلْتُهَا ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ إِلَى آخِرِ السُّورَةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ: «سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ. أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ». قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَرَاكَ تُكْثِرُ مِنْ قَوْلِ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ؟ فَقَالَ: «أَخْبَرَنِي رَبِّي أَنِّي سَأَرَى عَلاَمَةً فِي أُمَّتِي فَإِذَا رَأَيْتُهَا أَكْثَرْتُ مِنْ قَوْلِ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ: فَقَدْ رَأَيْتُهَا: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ فَتْحُ مَكَّةَ، ﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللّٰهِ أَفْوَاجًا، فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾».

114. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav "Allah'ın yardımı ve fetih gelince…" meâlindeki Nasr sûresi nâzil olduktan sonra her namazında, (rükû ve secdelerinde):
Ey Rabbimiz, seni tenzih eder ve sana hamd ederim.
Allah'ım, beni bağışla, derdi.

(B4967 Buhârî, Tefsîr, (Nasr) 1; M1087 Müslim, Salât, 219)

Sahîh-i Buhârî ve *Sahîh-i Müslim*'de Hz. Âişe'den gelen diğer bir rivayet şöyledir:
Resûlullah sav, ilgili Kur'an âyetine dayanarak rükû ve secdelerinde, "Allah'ım, seni tenzih eder ve sana hamdederim. Allah'ım, beni bağışla!" sözünü çok tekrarlamaya başladı.

(B817 Buhârî, Ezân, 139; M1085 Müslim, Salât, 217)

Müslim'in bir rivayetinde de şöyledir:
Resûlullah sav vefatından önce, "Allah'ım, seni tenzih eder, sana hamdederim. Senden bağışlanma dilerim. Sana tövbe ederim." sözünü tekrarlamayı âdet edindi.
Hz. Âişe, Peygamber'e sav:
–Yâ Resûlallah, görüyorum ki birtakım yeni sözler söylüyorsun, bunlar nedir, diye sordum. Peygamber de sav:
–Allah Teâlâ, "Allah'ın yardımı ve fethi geldiğinde…" meâlindeki sûresiyle benim için ümmetimin (halini bana gösteren) bazı işaretler koymuştur. Onları gördüğüm zaman bu sözleri tekrarlıyorum, dedi.

(M1086 Müslim, Salât, 218)

Müslim'in diğer bir rivayetine göre, Resûlullah sav, "Allah'ı tenzih eder ve O'na hamdederim; O'ndan mağfiret diler ve O'na tövbe ederim." sözünü çok söylemeye başladı.
Hz. Âişe şöyle diyor:
–Yâ Resûlallah, senin "Allah'ı tesbih eder, O'na hamdederim; O'ndan mağfiret diler ve O'na tövbe ederim." sözünü tekrar ettiğini görüyorum, dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

–Ümmetimde bir alâmet göreceğimi Rabbim bana haber verdi. O alâmeti gördüğümde, "Allah'ı tesbih eder, O'na hamdederim, O'ndan mağfiret dilerim ve O'na tövbe ederim." sözünü çok söylerim. Ben o alâmeti "Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke Fethi) geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamdederek tesbihte bulun (onu yücelt) ve ondan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir." meâlindeki sûrede gördüm.

(M1088 Müslim, Salât, 220)

١١٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ تَابَعَ الْوَحْيَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ وَفَاتِهِ، حَتّٰى تُوُفِّيَ أَكْثَرَ مَا كَانَ الْوَحْيُ عَلَيْهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

115. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* vefatından önce Azîz ve Celîl olan Allah, vahyi sıklaştırdı.
Peygamber *Sav*, vahyin çok sıklaştığı bir sırada vefat etti.

(M7524 Müslim, Tefsîr, 2; B4982 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 1)

١١٦- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

116. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Her kul, ne hâl üzere ölürse, öyle diriltilir.

(M7232 Müslim, Cennet, 83)

Hayır Yollarının Çokluğu

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.

(Bakara, 2/215)

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ﴾

...Siz ne hayır yaparsanız Allah onu bilir...

(Bakara, 2/197)

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ﴾

Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir.

(Zilzâl, 99/7)

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحاً فَلِنَفْسِهِ﴾

Kim salih bir amel işlerse, kendisi için işlemiş olur...

(Câsiye, 45/15)

١١٧- عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ». قُلْتُ: أَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «أَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا، وَأَكْثَرُهَا ثَمَنًا». قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ؟ قَالَ: «تُعِينُ صَانِعاً أَوْ تَصْنَعُ لِأَخْرَقَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ ضَعُفْتُ عَنْ بَعْضِ الْعَمَلِ؟ قَالَ: «تَكُفُّ شَرَّكَ عَنِ النَّاسِ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ مِنْكَ عَلَى نَفْسِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

117. Ebû Zer Cündüb b. Cünâde (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, hangi amel daha üstündür, dedim.
–Allah'a inanmak, Allah yolunda cihad etmek, dedi.
–Hangi köleyi azat etmenin sevabı daha çoktur, dedim
–Sahipleri için en kıymetli ve en pahalı olanını, dedi.
–Bunları yapamazsam, dedim.
–İşini bilene yardım eder, bilmeyenin de işini görüverirsin, dedi.
–Ya bu işlerden bazısını yapamazsam, dedim.
–İnsanlara kötülük etmekten sakınırsın, bu da senin kendine sadakandır, buyurdu.

(M250 Müslim, Îmân, 136; B2518 Buhârî, Itk, 2)

١١٨- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلَامَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ. وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

118. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sizin her bir ekleminiz için sadaka borcunuz vardır. Öyleyse her tesbih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlil bir sadaka, her tekbir bir sadakadır; marufu (iyiliği) emir, münkerden (kötülükten) nehiy de sadakadır. Kuşluk vaktinde kılınan iki rekât namaz bunların yerini tutar.

(M1671 Müslim, Müsâfirîn, 84)

١١٩- عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ أَعْمَالُ أُمَّتِي حَسَنُهَا وَسَيِّئُهَا فَوَجَدْتُ فِي مَحَاسِنِ أَعْمَالِهَا الْأَذَى يُمَاطُ عَنِ الطَّرِيقِ، وَوَجَدْتُ فِي مَسَاوِى أَعْمَالِهَا النُّخَاعَةَ تَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ لَا تُدْفَنُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

119. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Ümmetimin iyi ve kötü bütün amelleri bana arz olundu. İyi amellerin içinde, insanlara sıkıntı verecek şeylerin yoldan kaldırılmasını da gördüm. Mescidin tükürükle kirletilmesini ve yok edilmeden o şekilde bırakılmasını da kötü, çirkin ameller arasında gördüm.

(M1233 Müslim, Mesâcid, 57)

١٢٠- عَنْهُ: أَنَّ نَاساً قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ قَالَ: «أَوَ لَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ بِهِ: إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةً،

وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ، وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ ؟، قَالَ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ؟ فَكَذٰلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلاَلِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

120. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
Bazı kimseler Peygamber'e Sav:
–Yâ Resûlallah, zenginler de bizim gibi namaz kılıyor, bizim gibi oruç tutuyorlar, (fakat onlar ayrıca) mallarının fazlasından sadaka veriyorlar, bizden daha çok sevap kazanıyorlar, dediler. Resûlullah Sav:
–Allah size sadaka verme imkânı bahşetmedi mi? Her tesbih bir sadaka, her tekbir bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlil bir sadakadır.[24] Marufu (iyiliği) emir bir sadakadır. Münkerden (kötülükten) nehiy bir sadakadır. Hatta eşlerinizle beraber olmanız bile bir sadakadır, buyurdu. Bunun üzerine:
–Yâ Resûlallah, şehvetimizi tatminden dolayı da mı sevap var, dediler.
Resûlullah Sav:
–Birisi bunu haram yoldan tatmin etseydi günah olmayacak mıydı? Helâl yoldan tatmin ettiğinde de (şüphesiz) sevap vardır, buyurdu.

(M2329 Müslim, Zekât, 53)

١٢١- عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلِيقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

121. Ebû Zer (ra) rivayet ediyor:
Peygamber Sav bana şöyle dedi:
Hiçbir iyiliği küçümseme; isterse bu, kardeşini güler yüzle karşılamak olsun.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

24 Tesbih: *Sübhânallâh*; Tekbir: *Allâhü ekber*; Hamd: *Elhamdülillâh*; Tehlil: *Lâ ilâhe illâllah* demektir.

١٢٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ سُلاَمَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ: تَعْدِلُ بَيْنَ الاِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ، فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاَةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهُ خُلِقَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَنِي آدَمَ عَلَى سِتِّينَ وَثَلاَثِمِائَةِ مَفْصِلٍ، فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ، وَحَمِدَ اللّٰهَ، وَهَلَّلَ اللّٰهَ، وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ اللّٰهَ، وَعَزَلَ حَجَراً عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ شَوْكَةً أَوْ عَظْمًا عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ، أَوْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ، عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلاَثِمِائَةِ السُّلاَمَى، فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ»

122. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanın her eklemi için her gün (vermesi gereken) bir sadaka borcu vardır. İki kimse arasında adaletle hükmetmen sadakadır. Bineğine binmesi için bir kimseye yardım etmen yahut yükünü yüklemen sadakadır. Güzel/iyi söz, sadakadır. Namaza giderken atılan her adım, sadakadır. İnsanlara sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırman da sadakadır.

(M2335 Müslim, Zekât, 56; B2989 Buhârî, Cihâd, 128)

Yine Müslim'in Hz. Âişe'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir: Her insanda üç yüz altmış eklem bulunmaktadır. Şu hâlde bir kimse *Allâhu ekber, elhamdülillâh, lâ ilâhe illâllah*, *sübhânâllah* der, Allah'tan mağfiret diler, insanların yolları üzerindeki taş veya diken yahut kemik gibi şeyleri kenara atar, yahut marufu (iyiliği) emir veya münkerden (kötülükten) nehyeder ve bunların hepsi üç yüz altmışı bulursa, o günü, kendisini cehennem ateşinden kurtarmış olarak geçirir.

(M2330 Müslim, Zekât, 54)

١٢٣- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ، أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلاً كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

123. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse sabah veya akşam mescide giderse, her gidişinde Allah Teâlâ onun için cennette yer hazırlar.

(M1524 Müslim, Mesâcid, 285; B662 Buhârî, Ezân, 37)

١٢٤- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لاَ تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

124. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Ey Müslüman kadınlar, hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa, komşusunun ikramını hor görmesin.

(B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90)

١٢٥- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً: فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

125. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
İman yetmiş yahut altmış küsur bölümdür. Bunların en üstünü *lâ ilâhe illâllâh* sözüdür. En aşağısı ise sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.

(M153 Müslim, Îmân, 58; B9 Buhârî, Îmân, 3)

١٢٦- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ، فَوَجَدَ بِئْراً فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ، ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هٰذَا الْكَلْبَ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ قَدْ بَلَغَ مِنِّي، فَنَزَلَ الْبِئْرَ فَمَلَأَ خُفَّهُ مَاءً ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ، حَتّٰى رَقِيَ فَسَقَى الْكَلْبَ، فَشَكَرَ اللّٰهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْراً؟ فَقَالَ: «فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «فَشَكَرَ اللّٰهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ». وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «بَيْنَمَا كَلْبٌ يُطِيفُ بِرَكِيَّةٍ قَدْ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ إِذْ رَأَتْهُ بَغِيٌّ مِنْ بَغَايَا بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَنَزَعَتْ مُوقَهَا فَاسْتَقَتْ لَهُ بِهِ، فَسَقَتْهُ فَغُفِرَ لَهَا بِهِ».

126. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir adam yolda giderken aşırı derecede susar, derken bir kuyu bulur, oraya iner ve suyunu içip çıkar. O esnada bir köpek dilini çıkarıp soluyarak, susuzluktan nemli toprağı yalar. Bunun üzerine adam, "bu köpek de tıpkı benim gibi susamış" der ve tekrar kuyuya iner, pabucuna su doldurur ve onu ağzı ile tutarak kuyudan çıkar, köpeği sular. Bundan dolayı Allah ondan razı olur ve onu bağışlar. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, hayvanlardan dolayı da bize sevap var mı ki, diye sordu.
–Evet, can taşıyan her varlığa yapılan iyilikten dolayı sevap vardır, buyurdu.

(M5859 Müslim, Selâm, 153; B6009 Buhârî, Edeb, 27)

Buhârî'nin diğer bir rivayetine göre "Allah, ondan razı olur ve onu bağışlayıp cennetine koyar." denilmiştir.

(B173 Buhârî, Vudû, 33)

Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetleri ise şöyledir:
Bir köpek bir kuyunun etrafında dolaşıyordu, susuzluktan neredeyse ölecekti. Derken Benî İsrail'in iffetsiz kadınlarından biri onu gördü, hemen pabucunu çıkardı, köpek için onunla su aldı ve onu suladı. Kadın bundan dolayı bağışlandı.

(M5861 Müslim, Selâm, 155; B3467 Buhârî, Enbiyâ, 54)

١٢٧- عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلاً يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ فِي شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيقِ كَانَتْ تُؤْذِي الْمُسْلِمِينَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ فَقَالَ: وَاللّٰهِ لَأُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ لاَ يُؤْذِيهِمْ، فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ، فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللّٰهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ».

127. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *(sav)* şöyle demiştir:
Müslümanlara rahatsızlık veren bir ağacı yol üzerinden kesip attığı için bir adamın cennete girdiğini gördüm.

(M6671 Müslim, Birr, 129)

Diğer bir rivayette de şöyle deniliyor:
Bir adam yol üzerinde bir ağaç dalına rastladı ve:
"Şu dalı buradan kaldırayım da Müslümanlara zarar vermesin." dedi ve bu yüzden cennetlik oldu.

(M6670 Müslim, Birr, 128)

Buhârî ile Müslim'in diğer rivayetleri de şöyledir:
Bir adam yolda giderken yol üzerinde gördüğü dikenli bir dalı oradan attı ve bundan dolayı Allah'ın rızasını kazandı ve bağışlandı.

(B652 Buhârî, Ezân, 32; M6669 Müslim, Birr, 127)

١٢٨- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

128. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra cuma namazına gelir, hutbeyi sessizce dinlerse üç gün ziyadesiyle, bu cumadan diğer cumaya kadar olan (toplam on günlük) vakit içindeki günahları mağfiret olunur. Kim de (hutbeyi güzelce dinlemeyip) mescidin zeminindeki taşlarla oynamak gibi gereksiz bir işle meşgul olursa vaktini boşa geçirmiş olur.[25]

(M1988 Müslim, Cum'a, 27)

١٢٩- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ، أَوِ الْمُؤْمِنُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ، أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[25] Peygamber (sav) devrinde mescidin zemini kum serili idi. Hadiste bu durumdaki bir mescitte hutbeye kulak vermeyip yerdeki çakıllarla meşgul olan kimseler kınanmaktadır.

129. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müslüman yahut mümin kul, abdest alırken yüzünü yıkadığı sırada gözleriyle işlediği günahlar su ile birlikte yahut suyun son damlasıyla yüzünden dökülür. Sonra ellerini yıkadığı sırada, elleriyle yaptığı her günah, tamamıyla arınıncaya kadar su ile birlikte veya suyun son damlasıyla dökülür ve günahlarından arınır. Sonra ayaklarını yıkadığı sırada ayaklarıyla işlediği bütün günahları su ile birlikte yahut suyun son damlasıyla akar gider. Abdestin sonunda insan günahlarından tamamıyla arınmış olur.

(M577 Müslim, Tahâret, 32)

١٣٠- عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

130. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur.
Beş vakit namaz, iki cuma namazı ve iki Ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde aralarında işlenen küçük günahları temizler.

(M552 Müslim, Tahâret, 16)

١٣١- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

131. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü Sav:
–Allah’ın, günahları af yolunu, dereceleri yükseltme
vesilesini size göstereyim mi, dedi.
–Evet, (söyle) yâ Resûlallah dediler. Resûlullah Sav:
–Meşakkatli zamanlarda bile abdesti tam olarak almak, uzak yerden mescide gelmek, bir namazdan sonra ikinci namazı beklemektir. İşte bunlar, düşman hududunda nöbet bekleme gibidir, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٣٢- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

132. Ebû Mûsâ el-Eş’arî’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Serinlik(te kılınan) iki namazı (sabah ve ikindi namazlarını)
kılan kimse, cennete girer.

(B574 Buhârî, Mevâkîtü’s-salât, 26; M1438 Müslim, Mesâcid, 215)

١٣٣- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا مَرِضَ
الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحاً» رَوَاهُ
الْبُخَارِيُّ.

133. Yine Ebû Mûsâ’dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimse hastalanır veya (cihad maksadıyla) sefere çıkarsa, sağlıklı ve mukim iken ne tür ameller yapıyor idiyse, ona aynı amellerin sevabı yazılır.

(B2996 Buhârî, Cihâd, 134)

١٣٤- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ رِوَايَةِ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

134. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Her iyi (maruf) iş, sadakadır.

(B6021 Buhârî, Edeb, 33; Müslim bu hadisi, Huzeyfe (ra) tarikiyle rivayet etmiştir: M2328 Müslim, Zekât, 52)

١٣٥- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْساً إِلاَّ كَانَ مَا أُكِلَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةً، وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةً، وَلاَ يَرْزَؤُهُ أَحَدٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَلاَ يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ غَرْساً، فَيَأْكُلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلاَ دَابَّةٌ وَلاَ طَيْرٌ إِلاَّ كَانَ لَهُ صَدَقَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «لاَ يَغْرِسُ مُسْلِمٌ غَرْساً، وَلاَ يَزْرَعُ زَرْعاً، فَيَأْكُلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلاَ دَابَّةٌ وَلاَ شَيْءٌ إِلاَّ كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً، وَرَوَيَاهُ جَمِيعاً مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

135.
Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Herhangi bir Müslümanın diktiği ağaçtan yenen, çalınan ve alınan şey, o ağacı diken kimse için sadakadır.

(M3968 Müslim, Müsâkât, 7)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:
Herhangi bir Müslüman bir ağaç diker de bundan insan, hayvan veya kuş yerse yenilen şeyler kıyamete kadar o Müslüman için sadaka olur, buyrulmuştur.

(M3971 Müslim, Müsâkât, 10)

Müslim'in bir başka rivayeti de şöyledir:
"Bir Müslümanın diktiği ağaçtan veya ektiği ekinden, insanların, hayvanların vb. yedikleri şeyler, o Müslüman için sadaka olur."

(M3969 Müslim, Müsâkât, 8)

١٣٦- عَنْهُ قَالَ: أَرَادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُمْ: «إِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ؟» فَقَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ أَرَدْنَا ذٰلِكَ، فَقَالَ: «بَنِي سَلِمَةَ دِيَارَكُمْ، تُكْتَبْ اٰثَارُكُمْ، دِيَارَكُمْ، تُكْتَبْ اٰثَارُكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ بِكُلِّ خَطْوَةٍ دَرَجَةً». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ أَيْضاً بِمَعْنَاهُ مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

136. Câbir (ra) anlatıyor:
Selimeoğulları, mescide yakın bir yere taşınmak istediler.
Bunu haber alan Allah Resûlü (sav) onlara:
–Mescide yakın bir yere taşınmak istediğinizi duydum, öyle mi, dedi.
–Evet yâ Resûlallah, bunu istemiştik, dediler. Bunun üzerine Peygamber (sav):
–Ey Selimeoğulları, kendi mahallenizde oturun, atacağınız adımlarınızın sevabı yazılsın, dedi ve bu sözünü iki defa tekrarladı.

(M1519 Müslim, Mesâcid, 280)

Diğer bir rivayette, her adım için bir derece vardır, demiştir.

(M1518 Müslim, Mesâcid, 279)

Buhârî de Enes (ra) vasıtasıyla aynı anlamdaki bu hadisi rivayet etmiştir.

(B655-B656 Buhârî, Ezân, 33)

١٣٧- عَنْ أَبِي الْمُنْذِرِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ لاَ أَعْلَمُ رَجُلاً أَبْعَدَ مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَ لاَ تُخْطِئُهُ صَلاَةٌ فَقِيلَ لَهُ، أَوْ فَقُلْتُ لَهُ: لَوِ اشْتَرَيْتَ حِمَاراً تَرْكَبُهُ فِي الظَّلْمَاءِ، وَفِي الرَّمْضَاءِ فَقَالَ: مَا يَسُرُّنِي أَنَّ مَنْزِلِي إِلَى جَنْبِ الْمَسْجِدِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ يُكْتَبَ لِي مَمْشَايَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَرُجُوعِي إِذَا رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَمَعَ اللّٰهُ لَكَ ذٰلِكَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ لَكَ مَا احْتَسَبْتَ»

137. Ebu'l-Münzir Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Bir adam vardı ki, evi mescide onunkinden daha uzak olan birini bilmiyorum. Bu adam hiçbir cemaat (namazından) geri kalmazdı. Ona denildi ki veya dedim ki:
–Bir merkep satın alsan da mescide gelip giderken karanlıkta ve sıcakta binsen olmaz mı? Bunun üzerine şöyle dedi:
–Evimin, mescidin yanında olmasını istemem. Mescide gidip evime dönme sevabını kazanmayı isterim, dedi. Allah Resûlü *Sav* de:
–Allah, bunların hepsinin sevabını sana verdi, buyurdu

(M1514 Müslim, Mesâcid, 278)

Diğer bir rivayette:
Allah'tan umduklarını alacaksın, denilmiştir.

(M1516 Müslim, Mesâcid, 278)

١٣٨- عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَعْلاَهَا مَنِيحَةُ الْعَنْزِ، مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ مَوْعُودِهَا إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ بِهَا الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

138. Ebû Muhammed Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet
edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Kırk haslet vardır. Bunların en üstünü, sağarak faydalanması için
birine bir keçi vermektir.
Allah'tan sevap bekleyerek ve Allah'ın vaadini umarak bunlardan
birini yapan kimseyi, Allah mutlaka cennete koyar.

(B2631 Buhârî, Hibe, 35)

١٣٩- عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا
عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ
سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ،
وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلاَ يَرَى إِلاَّ النَّارَ
تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ»

139. Adî b. Hâtim (ra) Hz. Peygamber'in Sav
şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:
Bir hurmanın yarısıyla da olsa (onu sadaka olarak vererek)
kendinizi ateşten koruyun.

(B1417 Buhârî, Zekât, 10; M2347 Müslim, Zekât, 66)

Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetleri şöyledir:
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Rabbiniz, sizin her birinizle tercümansız konuşacaktır. (O gün) insan sağına bakar, önceden yapıp gönderdiklerinden başka bir şey görmez. Soluna bakar, evvelce yaptıklarından başka bir şey görmez. Önüne bakar, karşısında ateşten başka bir şey görmez. Şu hâlde yarım hurma ile de olsa kendinizi ateşten koruyun; bunu da bulamayan, bari tatlı sözle (kendisini ateşten) korusun.

(B7512 Buhârî,Tevhîd, 36; M2348 Müslim, Zekât, 67)

١٤٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

140. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Allah Teâlâ, kulun(un) yemek yedikten yahut bir şey içtikten sonra kendisine hamdetmesinden dolayı hoşnut olur.

(M6932 Müslim, Zikir, 89)

١٤١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: «يَعْمَلُ بِيَدَيْهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ»: قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ؟ قَالَ: يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ قَالَ: «يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ أَوِ الْخَيْرِ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَمْ يَفْعَلْ؟ قَالَ: «يُمْسِكُ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

141. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav):
–Her Müslümanın sadaka vermesi gerekir, buyurdu. Ebû Mûsâ;
–Verecek bir şey bulamazsa (ne yapsın), dedi.
–Çalışsın, hem kendisi faydalanır, hem de sadaka vermiş olur, buyurdu. Ebû Mûsâ;
–Yapamazsa, dedi.
–Sıkıntıya düşmüş, muhtaç birine yardım etsin, buyurdu. Ebû Mûsâ;
–Bu da elinden gelmezse, dedi.
–İyi yahut hayırlı olan şeyleri emretsin, buyurdu. Ebû Mûsâ;
–Bunu da yapamazsa, deyince.
–Kötülük yapmaktan uzak dursun, çünkü o da bir sadakadır, buyurdu.

(M2333 Müslim, Zekât, 55; B6022 Buhârî, Edeb, 33)

İbadette Ölçülü Olmak

﴿طٰهٰ * مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقٰى﴾

Tâhâ. (Ey Muhammed!) Biz, Kur'an'ı sana sıkıntı çekesin diye indirmedik.

(Tâhâ, 20/1-2)

﴿يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾

...Allah, sizin için kolaylık diler, zorluk dilemez...

(Bakara, 2/185)

١٤٢- وَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ: مَنْ هٰذِهِ ؟ قَالَتْ: هٰذِهِ فُلاَنَةُ
تَذْكُرُ مِنْ صَلاَتِهَا قَالَ: «مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ، فَوَاللّٰهِ
لاَ يَمَلُّ اللّٰهُ حَتّٰى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَاوَمَ
صَاحِبُهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

142. Hz. Âişe'nin (ra) anlattığına göre yanında bir kadınla otururken Resûlullah içeri girer ve Hz. Âişe'ye, bu kadın kimdir, diye sorar. Hz. Âişe:
–Bu, filan kadındır, diyerek kadının kıldığı namazlardan bahseder.
Resûlulah Sav:
–Tamam, anlatma! Gücünüzün yettiğini yapın. Allah'a yemin ederim ki siz usanırsınız da Allah usanmaz. Allah'ın en sevdiği ibadet, kişinin az da olsa devamlı yaptığı ibadettir, buyurdu.

(B43 Buhârî, Îmân, 32; M1834 Müslim, Müsâfirîn, 221)

١٤٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ ثَلَاثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ
أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَأَنَّهُمْ تَقَالُّوهَا وَقَالُوا: أَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ.
قَالَ أَحَدُهُمْ: أَمَّا أَنَا فَأُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَداً، وَقَالَ الْآخَرُ: وَأَنَا أَصُومُ
الدَّهْرَ أَبَداً وَلَا أُفْطِرُ، وَقَالَ الْآخَرُ: وَأَنَا اعْتَزِلُ النِّسَاءَ فَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَداً،
فَجَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: «أَنْتُمُ الَّذِينَ
قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا ؟، أَمَا وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلّٰهِ وَأَتْقَاكُمْ لَهُ لَكِنِّي
أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ
سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

143. Enes (ra) anlatıyor:
Üç kişi Peygamber'in Sav eşlerinin evlerine gelerek onun nasıl ibadet ettiğini sordular. Anlatılınca da, sanki onu azımsadılar ve:
–Peygamber'in yanında biz kimiz ki! Onun geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanmıştır, dediler. Aralarından birisi:

–Ben, yaşadığım müddetçe geceleri hep namaz kılacağım, dedi. Diğeri:
–Ömrüm boyunca oruç tutacağım, asla oruçsuz günüm olmayacak, dedi.
Üçüncüsü de:
–Kadınlardan uzak kalacağım ve hiç evlenmeyeceğim, dedi.
Peygamber (sav) bunların yanına geldi ve onlara:
–Şöyle şöyle diyenler siz misiniz? Allah'a yemin ederim ki, Allah'tan en çok korkanınız ve ona karşı gelmekten en çok sakınanınız benim. Böyle olduğu hâlde ben bazen oruç tutuyor, bazen de tutmuyorum. Hem namaz kılıyorum hem de uyuyorum ve kadınlarla evleniyorum. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir, dedi.

(B5063 Buhârî, Nikâh, 1; M3403 Müslim, Nikâh, 5)

١٤٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ» قَالَهَا ثَلاَثاً، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

144. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
"Söz ve fiillerinde aşırı gidenler helâk oldular." buyurdu ve bu sözü üç defa tekrarladı.

(M6784 Müslim, İlim, 7)

١٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلاَّ غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.
وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ «سَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَاغْدُوا وَرُوحُوا، وَشَيْءٌ مِنَ الدُّلْجَةِ، اَلْقَصْدَ الْقَصْدَ تَبْلُغُوا»

145. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Din kolaydır. İbadet ve taatta kendisini zorlayan kimse, dine yenik düşer. Şu hâlde aşırıya kaçmayın; orta yolu tutun ve (salih amellerden alacağınız mükâfattan ötürü) sevinin. İbadet için sabah, akşam ve gecenin serin vaktinden istifade edin.

(B39 Buhârî, Îmân, 29)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de şöyledir:
"Aşırıya kaçmayın. Orta yolu tutun. Sabahleyin, sabahla akşam arasında ve geceleyin ibadete vakit ayırın. Orta yolu tutun ki, maksada erişesiniz."

(B6463 Buhârî, Rikâk, 18)

١٤٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ:
«مَا هٰذَا الْحَبْلُ؟ قالُوا، هٰذَا حَبْلٌ لِزَيْنَبَ فَإِذَا فتَرَتْ تَعلَّقَتْ بِهِ.
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُلُّوهُ، لِيُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ،
فَإِذَا فتَرَ فَلْيَرْقُدْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

146. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) mescide girdi ve iki direk arasına çekilmiş bir ip gördü.
–Bu ip de neyin nesidir, diye sordu.
–Bu ip, Zeyneb'indir, (namaz kılarken) yorulduğu zaman ona tutunuyor, dediler.
Bunun üzerine Peygamber (sav):
–Çözün onu. Sizden biri, zinde kaldığı sürece namaz kılsın, yorgunluk basınca yatsın ve uyusun, buyurdu.

(B1150 Buhârî, Teheccüd, 18; M1831 Müslim, Müsâfirîn, 219)

١٤٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي، فَلْيَرْقُدْ حَتّٰى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لاَ يَدْرِي لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

147. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz namaz kılarken uykusu ağır basarsa, uykusu geçinceye kadar yatsın.
Zira biriniz uyuklayarak namaz kılarsa, olabilir ki istiğfar edeyim derken
bilmeden kendisine söver.

(B212 Buhârî, Vudû', 53; M1835 Müslim, Müsâfirîn, 222)

١٤٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَوَاتِ، فَكَانَتْ صَلاَتُهُ قَصْداً وَخُطْبَتُهُ قَصْداً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

148. Ebû Abdullah Câbir b. Semüre'den (ra)
rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Namazları, Peygamber (sav) ile birlikte kılardım.
Onun namazı da hutbesi de mutedil idi.

(M2004 Müslim, Cum'a, 41)

١٤٩- وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: آخَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ سَلْمَانَ وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً فَقَالَ: مَا شَأْنُكِ؟ قَالَتْ: أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ

لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا. فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا، فَقَالَ لَهُ: كُلْ فَإِنِّي صَائِمٌ، قَالَ: مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، فَأَكَلَ، فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ: نَمْ فَنَامَ، ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ فَقَالَ لَهُ: نَمْ، فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ: قُمِ الْآنَ، فَقَامَ فَصَلَّيَا جَمِيعاً، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَدَقَ سَلْمَانُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

149. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) Selmân ile Ebu'd-Derdâ'yı kardeş yapmıştı. Bir gün Selmân, Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret etti. (Hanımı) Ümmü'd-Derdâ'yı pejmürde bir hâlde gördü ve:

–Bu ne hâl, dedi. Ümmü'd-Derdâ:

–Kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünya ile işi yok ki, cevabını verdi. Sonra Ebu'd-Derdâ gelip Selmân için yemek hazırladı ve:

–Ben oruçluyum, sen buyur, dedi. Selmân:

–Sen yemezsen ben de yemem, dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ da yedi. Gece olunca Ebu'd-Derdâ namaz için hazırlandı. Selmân ona:

–Uyu, dedi. Ebu'd-Derdâ da uyudu ve bir müddet geçtikten sonra yine kalkacak oldu. Selmân ona yine:

–Uyu, dedi. Gecenin sonu olunca Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya:

–İşte şimdi kalk, dedi ve ikisi kalkıp birlikte namaz kıldılar. Sonra Selmân, Ebu'd-Derdâ'ya dedi ki:

–Senin üzerinde Rabbinin hakkı var. Nefsinin hakkı var. Ailenin hakkı var. Her hak sahibine hakkını ver, dedi. Ebu'd-Derdâ, Peygamber'e (sav) gelip olanları aktardı. Peygamber (sav):

–Selmân doğru söylemiş, buyurdu.

(B1968 Buhârî, Savm, 51)

١٥٠- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أُخْبِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي أَقُولُ: وَاللّٰهِ لَأَصُومَنَّ النَّهَارَ، وَلَأَقُومَنَّ اللَّيْلَ مَا عِشْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنْتَ الَّذِي تَقُولُ ذٰلِكَ؟ فَقُلْتُ لَهُ: قَدْ قُلْتُهُ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «فَإِنَّكَ لاَ تَسْتَطِيعُ ذٰلِكَ، فَصُمْ وَأَفْطِرْ، وَنَمْ وَقُمْ، وَصُمْ مِنَ الشَّهْرِ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَذٰلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ قُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ قَالَ: فَصُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمَيْنِ، قُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ، قَالَ: «فَصُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يوْمًا، فَذٰلِكَ صِيَامُ دَاوُودَ صَلَّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ أَعْدَلُ الصِّيَامِ». وَفِي رِوَايَةٍ: «هُوَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ» فَقُلْتُ فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ» وَلَأَنْ أَكُونَ قَبِلْتُ الثَّلاَثَةَ الْأَيَّامَ الَّتِي قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِي وَمَالِي. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ النَّهَارَ وَتَقُومُ اللَّيْلَ؟» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «فَلاَ تَفْعَلْ: صُمْ وَأَفْطِرْ، وَنَمْ وَقُمْ فَإِنَّ لِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِعَيْنَيْكَ عَلَيْكَ حَقًّا وَإِنَّ لِزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِزَوْرِكَ عَلَيْكَ حَقًا، وَإِنَّ بِحَسْبِكَ أَنْ تَصُومَ فِي كُلِّ شَهْرٍ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَشْرَ أَمْثَالِهَا،فَإِذَا ذٰلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ» فَشَدَّدْتُ فَشُدِّدَ عَلَيَّ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أَجِدُ

قُوَّةً، قَالَ: «صُمْ صِيَامَ نَبِيِّ اللّٰهِ دَاوُدَ وَلَا تَزِدْ عَلَيْهِ» قُلْتُ: وَمَا كَانَ صِيَامُ دَاوُدَ؟ قَالَ: «نِصْفُ الدَّهْرِ» فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَقُولُ بَعْدَ مَا كَبِرَ: يَالَيْتَنِي قَبِلْتُ رُخْصَةَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَصُومُ الدَّهْرَ، وَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ كُلَّ لَيْلَةٍ؟» فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَلَمْ أُرِدْ بِذٰلِكَ إِلَّا الْخَيْرَ، قَالَ: «فَصُمْ صَوْمَ نَبِيِّ اللّٰهِ دَاوُدَ، فَإِنَّهُ كَانَ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَاقْرَإِ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ شَهْرٍ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ عِشْرِينَ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ عَشْرٍ» قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ قَالَ: «فَاقْرَأْهُ فِي كُلِّ سَبْعٍ وَلَا تَزِدْ عَلَى ذٰلِكَ» فَشَدَّدْتُ فَشُدِّدَ عَلَيَّ، وَقَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ لَا تَدْرِي لَعَلَّكَ يَطُولُ بِكَ عُمْرٌ» قَالَ: فَصِرْتُ إِلَى الَّذِي قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا كَبِرْتُ وَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ قَبِلْتُ رُخْصَةَ نَبِيِّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ: «وَإِنَّ لِوَلَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا»

وَفِي رِوَايَةٍ: لَا صَامَ مَنْ صَامَ الْأَبَدَ» ثَلَاثًا.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صِيَامُ دَاوُدَ، وَأَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى صَلَاةُ دَاوُدَ: كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ، وَيَقُومُ ثُلُثَهُ، وَيَنَامُ سُدُسَهُ، وَكَانَ يَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا، وَلَا يَفِرُّ إِذَا لَاقَى».

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: أَنْكَحَنِي أَبِي امْرَأَةً ذَاتَ حَسَبٍ، وَكَانَ يَتَعَاهَدُ كِنَّتَهُ أَيْ: «امْرَأَةَ وَلَدِهِ» فَيَسْأَلُهَا عَنْ بَعْلِهَا، فَتَقُولُ لَهُ: نِعْمَ الرَّجُلُ مِنْ رَجُلٍ لَمْ يَطَأْ لَنَا فِرَاشاً وَلَمْ يُفَتِّشْ لَنَا كَنَفاً مُنْذُ أَتَيْنَاهُ فَلَمَّا طَالَ ذٰلِكَ عَلَيْهِ ذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ: «الْقَنِى بِهِ» فَلَقِيتُهُ بَعْدُ فَقَالَ: «كَيْفَ تَصُومُ؟» قُلْتُ كُلَّ يَوْمٍ، قَالَ: «وَكَيْفَ تَخْتِمُ؟» قُلْتُ: كُلَّ لَيْلَةٍ، وَذَكَرَ نَحْوَ مَا سَبَقَ وَكَانَ يَقْرَأُ عَلَى بَعْضِ أَهْلِهِ السُّبُعَ الَّذِي يَقْرَؤُهُ، يَعْرِضُهُ مِنَ النَّهَارِ لِيَكُونَ أَخَفَّ عَلَيْهِ بِاللَّيْلِ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَقَوَّى أَفْطَرَ أَيَّامًا وَأَحْصَى وَصَامَ مِثْلَهُنَّ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتْرُكَ شَيْئاً فَارَقَ عَلَيْهِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. كُلُّ هٰذِهِ الرِّوَايَاتِ صَحِيحَةٌ مُعْظَمُهَا فِي الصَّحِيحَيْنِ وَقَلِيلٌ مِنْهَا فِي أَحَدِهِمَا.

150. Ebû Muhammed Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
“Vallahi, yaşadığım müddetçe gündüzleri oruç tutacağım, geceleri de ibadet edeceğim, dediğimi Peygamber’e Sav söylemişler.
Bunun üzerine Peygamber Sav:
–Bu sözü söyleyen sen misin, diye bana sordu.
–Evet, anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah, o sözü ben söyledim, dedim. Resûlullah Sav:
–Bunu yapamazsın. Bazen oruç tut, bazen tutma. Biraz uyu, biraz da ibadet için kalk. Her ay üç gün oruç tut. Bir iyiliğe on misli sevap verildiği için, böyle yapmak, ara vermeden oruç tutmak gibidir, buyurdu.
–Bundan fazlasını yapabilirim, dedim.
–Öyle ise bir gün oruç tut, iki gün tutma, buyurdular.
–Ben bundan fazlasına güç yetirebilirim, dedim.
–O hâlde bir gün oruç tut, bir gün tutma. Bu, Davud’un (as) orucudur ve orucun en ölçülü olanı – diğer bir rivayete göre – oruçların en faziletlisidir, buyurdu.
–Bundan daha fazlasına gücüm yeter, dedim. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Bundan daha faziletlisi yoktur, buyurdu.

Allah Resûlü'nün Sav söylediği üç günü kabul etseydim, bu bana malımdan ve ailemden daha sevgili olacaktı (lakin iş işten geçti).

(B3418 Buhârî, Enbiyâ, 37; M2729 Müslim, Sıyâm, 181)

Diğer bir rivayette şöyle denmiştir: Peygamber Sav:
–Senin gündüzleri oruç tuttuğunu, geceleri ibadetle geçirdiğini bana haber verdiler, öyle mi, dedi.
–Evet yâ Resûlallah, dedim. Resûlullah Sav:
–Öyle yapma. Bazen oruç tut, bazen tutma; biraz uyu, biraz da ibadete kalk. Zira senin üzerinde vücudunun hakkı var. Gözlerinin hakkı var. Eşinin hakkı var. Ziyaretçilerinin hakkı var. Her ayda üç gün oruç tutman senin için kâfidir. Zira her iyilik için on misli ecir vardır. Böyle yapmak bütün ömrün boyunca oruç tutmak gibidir, buyurdu.
Fakat ben güçleştirdim ve güçlüğe uğradım.
–Yâ Resûlallah, kendimi kuvvetli buluyorum, dedim.
–O hâlde Davud Peygamber'in orucunu tut, daha fazlasını yapma, buyurdu.
–Davud orucu nasıl bir şey, dedim.
–Ömrün yarısını oruçlu geçirmektir, buyurdu.
Abdullah, yaşı ilerledikten sonra, keşke Resûlullah'ın Sav verdiği ruhsatı kabul etmiş olsaydım, derdi.

(B1975 Buhârî, Savm, 55)

Diğer bir rivayete göre:
–Sürekli oruç tuttuğunu ve her gece Kur'an okuduğunu bana haber verdiler, öyle mi, dedi.
–Evet, yâ Resûlallah. Hayırdan başka hiçbir maksadım yoktur, dedim.
–O hâlde Davud Peygamber'in orucunu tut. Zira o, en çok ibadet eden kimse idi. Kur'an'ı ayda bir defa oku, buyurdu.
–Ey Allah'ın Peygamberi, ben bundan fazlasını yapabilirim, dedim.
–O hâlde yirmi günde bir oku, buyurdu.
–Ey Allah'ın Peygamberi, bundan fazlasına gücüm yeter, deyince:
–O hâlde on günde bir oku, buyurdu.
–Ey Allah'ın Peygamberi, bundan daha fazlasını yapabilirim, dedim.
–Her yedi günde oku, ondan fazla azaltma, buyurdu.
Fakat ben işi çetinleştirdim ve güçlüğe uğradım. Hâlbuki Peygamber Sav bana:
–Ne bilirsin, belki çok yaşarsın, buyurmuştu. Resûlullah'ın Sav bana dediği gibi yaşlandıkça, keşke Peygamber'in Sav ruhsatını kabul etmiş olsaydım, demeye başladım.

(M2730 Müslim, Sıyâm, 182)

Diğer bir rivayette:
Üzerinde çocuğunun da hakkı vardır, diye varit olmuştur.

(M2731 Müslim, Sıyâm, 183)

Başka bir rivayette:
Bütün ömrünü oruçlu geçiren kimse, oruç tutmamış gibidir, diye üç defa söyledi, denilmiştir.

(M2734 Müslim, Sıyâm, 186)

Diğer bir rivayette de:
Allah Teâlâ'nın en çok sevdiği oruç, Davud'un orucudur. Allah Teâlâ'nın en çok sevdiği namaz da, Davud'un namazıdır. Davud, gece yarısına kadar uyur, sonra gecenin üçte birini ibadetle geçirir, sonra gecenin altıda birinde uyurdu. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı. [Düşmanla karşılaştığında da kaçmazdı][26], denilmiştir.

(M2739 Müslim, Sıyâm, 189)

Diğer bir rivayette ise şöyle deniliyor:
Babam beni itibarlı bir kadınla evlendirdi. Ara sıra gelinine:
–Nasılsın, der ve kocasının hâlini sorardı. Kadın da:
–O, ne iyi bir adamdır, fakat geldiğim günden beri ne yatağıma geldi ne de bana yaklaştı, derdi.
Bu hâl uzayınca, babam durumu Peygamber'e (sav) söylemiş.
Peygamber (sav) de:
–Beni görsün, demiş. Bunun üzerine Peygamber'in (sav) huzuruna gittim.
–Nasıl oruç tutuyorsun, diye sordu.
–Her gün, dedim.
–Nasıl hatim ediyorsun, dedi
–Her gece, dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz yukarıdakine benzer şekilde tavsiyede bulundu.
Abdullah (ra) okuyacağı yedide bir cüzü gece kolaylık olsun diye aile efradından biriyle gündüz mukabele ederek okurdu. Güçlenmek istediği zaman oruca ara verir, bu günleri sayardı. Peygamber'e (sav) verdiği sözü yerine getirmemeyi hoş görmediğinden, o günler sayısınca oruç tutardı.

(B5052 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 34)

---

[26] Parantez içindeki kısım elimizdeki Müslim nüshasında geçmemektedir.

١٥١- وَعَنْ أَبِي رِبْعِيٍّ حَنْظَلَةَ بْنِ الرَّبِيعِ الْأُسَيِّدِيِّ الْكَاتِبِ أَحَدِ كُتَّابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَقَالَ: كَيْفَ أَنْتَ يَا حَنْظَلَةُ؟ قُلْتُ: نَافَقَ حَنْظَلَةُ، قَالَ: سُبْحَانَ اللّٰهِ مَا تَقُولُ؟ قُلْتُ: نَكُونُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُذَكِّرُنَا بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ كَأَنَّا رَأْيَ عَيْنٍ، فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيراً. قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: فَوَاللّٰهِ إِنَّا لَنَلْقَى مِثْلَ هٰذَا، فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ حَتّٰى دَخَلْنَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ نَافَقَ حَنْظَلَةُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا ذَاكَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ نَكُونُ عِنْدَكَ تُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ كَأَنَّا رَأْيَ الْعَيْنِ فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيْعَاتِ نَسِينَا كَثِيراً. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ تَدُومُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ عَلَى فُرُشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ، وَلٰكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

151. Resûlullah'ın (sav) kâtiplerinden birisi olan Kâtip Ebû Rib'î Hanzala b. Rebî' el-Üseyyidî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Ebû Bekir (ra) bana rastladı ve:
–Hanzala, nasılsın, dedi.
–Hanzala münafık oldu, dedim.
–Sübhânâllah, sen ne diyorsun, dedi.
–Resûlullah'ın (sav) huzurunda bulunuyoruz, bize cennet ve cehennemi hatırlatıyor, sanki onları gözlerimizle görüyor gibi oluyoruz.

Allah Resûlü'nün Sav huzurundan çıkıp da çoluk çocuğumuza ve işimizin başına dönünce (bu öğütlerin) çoğunu unutuyoruz, dedim. Ebû Bekir (ra):
–Vallahi biz de aynı hâldeyiz, dedi. Sonra Ebû Bekir'le beraber yürüdük, Peygamber'in Sav huzuruna girdik.
–Yâ Resûlallah, Hanzala münafık oldu, dedim.
Peygamber Sav:
–O nasıl söz, dedi.
–Yâ Resûlallah, senin yanında bulunuyoruz, bize cennet ve cehennemi hatırlatıyorsun, onları gözümüzle görür gibi oluyoruz. Senin yanından çıkıp da çoluk çocuğumuza ve işimizin başına dönünce çoğunu unutuyoruz, dedim. Bunun üzerine Resûlullah Sav şöyle dedi:
–Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki yanımda bulunduğunuz hâl üzere kalıp, zikre devam edebilseydiniz, hem yataklarınızda hem de yollarınızda melekler sizinle musafaha ederlerdi. Fakat ey Hanzala! (İnsan bu) Bazen öyle, bazen böyle! (Bir müddet ibadetle, bir müddet de işlerinizle uğraşmanız yeterlidir), diye üç defa tekrarladı.

(M6966 Müslim, Tevbe, 12)

١٥٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَائِمٍ، فَسَأَلَ عَنْهُ فَقَالُوا: أَبُو إِسْرَائِيلَ نَذَرَ أَنْ يَقُومَ فِي الشَّمْسِ وَلاَ يَقْعُدَ، وَلاَ يَسْتَظِلَّ وَلاَ يَتَكَلَّمَ، وَيَصُومَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوهُ فَلْيَتَكَلَّمْ وَلْيَسْتَظِلَّ وَلْيَقْعُدْ وَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

152. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav hutbe verirken, ayakta duran birini gördü ve onun kim olduğunu sordu.
–Ebû İsrâîl'dir; kendi kendine güneşte durmayı, oturmamayı, gölgelenmemeyi, konuşmamayı ve oruç tutmayı adamıştır, dediler. Peygamber Sav:
–Ona söyleyin, konuşsun, gölgelensin, otursun ve orucunu tamamlasın, buyurdu.

(B6704 Buhârî, Eymân, 31)

Amellerde Devamlılık

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar...

(Hadîd, 57/16)

﴿وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا﴾

...Onların arkasından da Meryem oğlu İsa'yı gönderdik, ona İncil'i verdik ve kendisine uyanların kalplerine şefkat ve merhamet duygusu koyduk. (Kendiliklerinden) icat ettikleri ruhbanlığa gelince; biz onu onlara farz kılmamıştık. Allah'ın rızasını kazanmak için onu kendileri icat etmişlerdi. Fakat ona da gereği gibi uymadılar…

(Hadîd, 57/27)

﴿وَلاَ تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثاً﴾

İpliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın...

(Nahl, 16/92)

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ﴾

Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.

(Hicr, 15/99)

١٥٣- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ مِنَ اللَّيْلِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَقَرَأَهُ مَا بَيْنَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

153. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse, geceleyin Kur'an'dan okumayı âdet edindiği bölümü okumadan yahut tamamlamadan uyuyakalır, sonra sabah namazı ile öğle namazı arasında onu okursa (veya tamamlarsa) o kimse için gece okumuş gibi sevap yazılır.

(M1745 Müslim, Müsâfirîn, 142)

١٥٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

154. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana:
Ey Abdullah! Geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma, buyurdu.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

١٥٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلاةُ مِنَ اللَّيْلِ مِنْ وَجَعٍ أَوْ غَيْرِهِ، صَلَّى مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

155. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir. Resûlullah *Sav*, ağrı veya başka bir sebepten dolayı gece namazını kılamazsa, gündüz on iki rekât namaz kılardı.

(M1743 Müslim, Müsâfirîn, 140)

Sünnete ve Âdâba Uymak

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

...Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin...

(Haşr, 59/7)

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحٰى﴾

O, nefis arzusu ile konuşmuyor. O (Kur'an,) ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.

(Necm, 53/3-4)

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...

(Âl-i İmrân, 3/31)

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ
كَانَ يَرْجُو اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ﴾

And olsun, Allah'ın Resûlü'nde sizin için; Allah'a ve âhiret gününe kavuşmayı uman kimseler için güzel bir örnek vardır...

(Ahzâb, 33/21)

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي
أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar.

(Nisâ, 4/65)

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ
إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ﴾

...Allah'a ve âhiret gününe gerçekten inanıyorsanız, herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüzde, onu Allah ve Resûlü'ne arz edin...

(Nisâ, 4/59)

﴿مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ﴾

Kim peygambere itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur...

(Nisâ, 4/80)

﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ * صِرَاطِ اللّٰهِ﴾

...Şüphesiz ki sen doğru yola iletiyorsun; Allah'ın yoluna...

(Şûrâ, 42/52-53)

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

...Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar.

(Nûr, 24/63)

﴿وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللّٰهِ وَالْحِكْمَةِ﴾

Siz (Peygamber eşleri) evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmeti hatırlayın...

(Ahzâb, 33/34)

١٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «دَعُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ: إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ سُؤَالِهِمْ، وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

156. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Ben sizi (kendi hâlinize) bıraktığım sürece, siz de beni kendi hâlime bırakın.

Sizden önceki milletler, ancak peygamberlerine çok soru sormaları ve onlara muhalefet etmeleri yüzünden helâk oldular. Sizi herhangi bir şeyden menedersem ondan sakının; bir şeyi yapmanızı istediğimde de, onu elinizden geldiği kadar yapın.

(B7288 Buhârî, İ'tisâm, 2; M3257 Müslim, Hac, 412)

١٥٧- عَنْ أَبِي نَجِيحٍ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَأَوْصِنَا. قَالَ: «أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللّٰهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، وَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافاً كَثِيراً. فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

157. Ebû Necîh el-İrbâd b. Sâriye (ra) anlatıyor:
(Bir gün) Resûlullah *Sav*, bize kalpleri ürperten, gözleri yaşartan tesirli bir konuşma yaptı. Bunun üzerine:
–Yâ Resûlallah, bu öğüt, ayrılmak üzere olan birinin öğüdüne benziyor; bize tavsiyede bulunur musun, dedik.
–Allah'tan sakınmanızı (takva), başınızda Habeşli bir köle dahi emîr olsa, onun sözünü dinlemenizi ve ona itaat etmenizi tavsiye ederim. Sizin içinizden hayatta kalanlar pek çok ihtilaflar görecekler. Benim sünnetime ve raşid halifelerin sünnetlerine sımsıkı sarılın. Sonradan icat edilmiş bidatlerden sakının. Zira her bidat dalâlettir.

(D4607 Ebû Dâvûd, Sünnet, 5; T2676 Tirmizî, İlim, 16)

١٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلاَّ مَنْ أَبَى ؛ قِيلَ وَمَنْ يَأْبَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

158. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
–Kaçınanlar hariç ümmetimin hepsi cennete girecektir.
–Yâ Resûlallah, kim (cennete girmekten) kaçınır ki, denildi.
–Bana uyan cennete girer; uymayıp, isyan eden cennete girmekten kaçınmış demektir, buyurdu.

(B7280 Buhârî, İ'tisâm, 2)

١٥٩- عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ، وَقِيلَ: أَبِي إِيَاسٍ سَلَمَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ الأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ. قَالَ: «لاَ اسْتَطَعْتَ» مَا مَنَعَهُ إِلاَّ الْكِبْرُ فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

159. Ebû Müslim ve bir görüşe göre
Ebû İyâs Seleme b. Amr b. Ekva' (ra) anlatıyor:
Bir adam Allah Resûlü'nün (sav) yanında sol eliyle yemek yiyordu.
Resûlullah ona:
–Sağ elinle ye, buyurdu.
–Yapamıyorum, demesi üzerine Peygamber (sav):
–Yapamaz ol, buyurdu.
Peygamber'in sözünü dinlememesi ancak adamın kibrinden dolayıydı.
Adam daha sonra elini ağzına kaldıramaz oldu.

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

١٦٠- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا حَتّٰى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى إِذَا رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا، فَقَامَ حَتّٰى كَادَ أَنْ يُكَبِّرَ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِيًا صَدْرُهُ فَقَالَ: «عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ»

160. Ebû Abdullah Numân b. Beşîr (ra) Resûlullah'ın *Sav*
şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:
Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah aranıza ayrılık verir de
birbirinizden yüz çevirirsiniz.

(B717 Buhârî, Ezân, 71; M978 Müslim, Salât, 127)

Müslim'in bir rivayeti de şöyledir:
Resûlullah *Sav* âdeta okları düzeltir gibi saflarımızı düzeltirdi. Biz alışıncaya kadar böyle yapmaya devam etti. Sonra bir gün Peygamber *Sav* geldi ve namaz kılacağı yerde durdu. Tam tekbir alacağı sırada göğsü saftan ileri çıkmış bir adam gördü, bunun üzerine:
–Ey Allah'ın kulları, ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah aranıza ayrılık verir de birbirinizden yüz çevirirsiniz, buyurdu.

(M979 Müslim, Salât, 128)

١٦١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: احْتَرَقَ بَيْتٌ بِالْمَدِينَةِ عَلَى أَهْلِهِ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا حُدِّثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَأْنِهِمْ قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ النَّارَ عَدُوٌّ لَكُمْ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

161. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Medine'de bir ev, gece içindekilerle beraber yandı.
Olay Peygamber'e (sav) anlatıldığında:
Bu ateş, sizin için bir düşmandır. Uyuyacağınız zaman onu söndürün, buyurdu.

(M5258 Müslim, Eşribe, 101; B6294 Buhârî, İsti'zân, 49)

١٦٢- عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مَثَلَ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَصَابَ أَرْضاً فَكَانَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ طَيِّبَةٌ، قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلَأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَنَفَعَ اللّٰهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا مِنْهَا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَ طَائِفَةً مِنْهَا أُخْرَى، إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلَأً فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللّٰهِ، وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهِ، فَعَلِمَ وَعَلَّمَ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذٰلِكَ رَأْساً وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللّٰهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

162. Yine Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim, bol yağmura benzer; bu yağmur suyu emen iyi bir toprağa yağar ve bol çayır ve ot bitirir.
Bir kısım toprak ise su emmeyen sert bir toprak olup, suyu tutar ve biriktirir; Allah Teâlâ o su ile insanları faydalandırır, insanlar ondan içerler, hayvanlarını sularlar ve onunla eker, biçerler.
Yine o yağmur öyle bir toprağa yağar ki orası kayalıktır; ne suyu tutar, ne de ot bitirir.
İşte, Allah'ın dinini anlayan ve Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilimden faydalanan ve onları öğrenip başkalarına da öğreten kimse ile buna kulak asmayan ve benim getirdiğim hidayeti kabul etmeyen kimsenin misali budur.

(M5953 Müslim, Fedâil, 15; B79 Buhârî, İlim, 20)

١٦٣- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَاراً فَجَعَلَ الْجَنَادِبُ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ، وَأَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

163. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Benim ve sizin hâliniz, ateş yakan ve o ateşe pervane böcekleri ve kelebekler düşmeye başlayınca onları uzaklaştırmaya çalışan kimsenin hâli gibidir. Ben sizi ateşe düşmekten korumak için belinizdeki bağdan tutuyorum; siz ise benim elimden kurtulmaya çalışıyorsunuz.

(M5958 Müslim, Fedâil, 19)

١٦٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَوْعِظَةٍ فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْداً عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ أَلَا وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلَائِقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَلَا وَإِنَّهُ سَيُجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي، فَيُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشِّمَالِ فَأَقُولُ: يَارَبِّ أَصْحَابِي، فَيُقَالُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ، فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: ﴿وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيداً مَا دُمْتُ فِيهِمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ فَيُقَالُ لِي: إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مُنْذُ فَارَقْتَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

164. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* bize yaptığı bir vaaz ve nasihatta şöyle buyurmuştur:
–Ey insanlar, siz, yalın ayak, çıplak ve sünnetsiz olarak Allah'ın huzurunda haşrolunacaksınız. Zira Allah, "Başlangıçta ilk yaratmayı nasıl yaptıysak, üzerimize aldığımız bir vaad olarak onu yine yapacağız. Biz bunu muhakkak yapacağız."[27] buyurdu. Bilin ki kıyamet gününde kendisine ilk elbise giydirilecek kimse, İbrahim (as) olacaktır. Yine bilin ki benim ümmetimden birtakım kimseler getirilecek ve sol tarafa sevk olunacaklar.
–Yâ Rabbi, bunlar benim ashâbımdır (onlara merhamet et), diyeceğim.
–Onların senin ardından neler yaptıklarını sen bilmiyorsun, denilecektir. Ben de salih kul İsa'nın (as) dediği gibi:
Ben aralarında bulunduğum sürece onlara şahit idim. Ama beni içlerinden aldığında, artık onları yalnız sen görüyordun. Sen her şeye hakkıyla şahitsin. Eğer onlara azap edersen, şüphe yok ki onlar senin kullarındır. Eğer bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin,[28] diyeceğim. Bunun üzerine bana:
–Sen onların aralarından ayrıldığın günden itibaren onlar, (gerisin geriye) dönmüştüler, denilecektir.

(M7201 Müslim, Cennet, 58; B3349 Buhârî, Enbiyâ, 8)

١٦٥- عَنْ أَبِي سَعِيدِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ: «إِنَّهُ لاَ يَقْتُلُ الصَّيْدَ، وَلاَ يَنْكَأُ الْعَدُوَّ، وَإِنَّهُ يَفْقَأُ الْعَيْنَ، وَيَكْسِرُ السِّنَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ قَرِيباً لِابْنِ مُغَفَّلٍ خَذَفَ، فَنَهَاهُ وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ: «إِنَّهَا لاَ تَصِيدُ صَيْداً» ثُمَّ عَادَ فَقَالَ: أُحَدِّثُكَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَهَى عَنْهُ، ثُمَّ عُدْتَ تَخْذِفُ! لاَ أُكَلِّمُكَ أَبَداً.

---
[27] Enbiyâ, 21/104.
[28] Mâide, 5/117-118.

165. Ebû Saîd Abdullah b. Muğaffel’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber Sav, elle taş fırlatmayı yasakladı. Zira onunla ne av avlanır ne de düşman yaralanır; o yalnız göz çıkarır ve diş kırar, buyurdu.

(B6220 Buhârî, Edeb, 122; M5050 Müslim, Sayd, 54)

Diğer bir rivayet şöyledir:
İbn Muğaffel’in yakınlarından birisi taş fırlatmıştı. İbn Muğaffel onu taş fırlatmaktan sakındırdı ve:
–Resûlullah Sav bu şekilde taş atmayı yasakladı ve bununla av avlanmaz, dedi. Sonra o adam bu işi tekrarlayınca İbn Muğaffel:
–Sana Peygamber’in Sav bunu yasakladığını söylüyorum, sen ise hâlâ taş atmaya devam ediyorsun. Seninle asla konuşmayacağım, dedi.

(M5053 Müslim, Sayd, 56)

١٦٦- وَعَنْ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، يُقَبِّلُ الْحَجَرَ يَعْنِي الْأَسْوَدَ وَيَقُولُ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ مَا تَنْفَعُ وَلَا تَضُرُّ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

166. Âbis b. Rebîa (ra) anlatıyor:
Ömer b. Hattâb’ı gördüm, Hacer-i Esved’i öperken şöyle diyordu:
–Biliyorum ki sen bir taşsın, ne faydan dokunur, ne de zararın. Eğer Resûlullah’ın Sav seni öptüğünü görmemiş olsaydım, seni öpmezdim.

(B1597 Buhârî, Hac, 50; M3067 Müslim, Hac, 251)

Allah'ın Hükmüne Boyun Eğmek

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ
لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar.

(Nisâ, 4/65)

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ
يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

Aralarında hüküm vermek için Allah'a (Kur'an'a) ve Resûlü'ne davet edildiklerinde, müminlerin söyleyeceği söz ancak, "işittik ve iman ettik" demektir. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.

(Nûr, 24/51)

١٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا نزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ) اَلْآيَةَ اِشْتَدَّ ذٰلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ بَرَكُوا عَلَى الرُّكَبِ فَقَالُوا: أَيْ رَسُولَ اللّٰهِ كُلِّفْنَا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا نُطِيقُ: اَلصَّلاَةَ وَالْجِهَادَ وَالصِّيَامَ وَالصَّدَقَةَ، وَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيْكَ هٰذِهِ الْآيَةُ وَلاَ نُطِيقُهَا. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتُرِيدُونَ أَنْ تَقُولُوا كَمَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ مِنْ قَبْلِكُمْ: سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا؟ بَلْ قُولُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ» فَلَمَّا اقْتَرَأَهَا الْقَوْمُ، وَذَلَّتْ بِهَا أَلْسِنَتُهُمْ، أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي إِثْرِهَا: (آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ) فَلَمَّا فَعَلُوا ذٰلِكَ نَسَخَهَا اللّٰهُ تَعَالَى، فَأَنْزَلَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: (لاَ يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ، رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا) قَالَ: نَعَمْ (رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْراً كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا) قَالَ: نَعَمْ (رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا بِهِ) قَالَ: نَعَمْ (وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلاَنَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

167. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a Sav, "Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker; dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah'ın gücü her şeye yeter."[29] âyeti nâzil olunca, bu durum, Allah Resûlü'nün Sav ashâbına ağır geldi. Bundan sonra Resûlullah'a gelip diz çöktüler ve:
–Yâ Resûlallah şimdiye dek, namaz, cihad, oruç ve sadaka gibi gücümüz yeten amellerle yükümlü tutuluyorduk. Şimdi ise (hatıra gelen şeylerden de sorumlu tutulacağımızı belirten) bu âyet indi, bizim buna gücümüz yetmez, dediler. Resûlullah Sav şöyle buyurdu:
Sizden önceki kitap ehlinin dedikleri gibi "İşittik, fakat söz dinlemeyeceğiz" mi demek istiyorsunuz? (Öyle demeyin) bilakis "işittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, bizi bağışla, bize mağfiret et, nihayet sana varacağız." deyin. Onlar bu sözleri okuyup (işittik ve itaat ettik) demeye alıştıktan sonra Allah Teâlâ şu âyeti indirdi:
"Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: "Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz." Yine "İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, senden bağışlanma dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır." dediler."[30] Ashâb bu sözü söylemeye alışınca Allah Teâlâ bu âyeti neshetti ve şu âyeti indirdi: "Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): Rabbimiz, unutur veya yanılırsak bizi sorumlu tutma. (Allah, evet, dedi). Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. (Allah, evet, dedi). Rabbimiz, bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme. (Allah, evet, dedi). Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et. (Allah, evet, dedi)."[31]

(M329 Müslim, Îmân, 199)

---

29 Bakara, 2/284.
30 Bakara, 2/285.
31 Bakara, 2/286.

Dinde Yenilik (Bid'at)

﴿فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلاَلُ﴾

...Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır...

(Yûnus, 10/32)

﴿مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ﴾

...Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık...

(En'âm, 6/38)

﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ﴾

...Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüzde,
onu Allah ve Resûlü'ne arz edin...

(Nisâ, 4/59)

﴿وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾

İşte bu, benim dosdoğru yolum. Artık ona uyun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi bölerek O'nun yolundan ayırır...

(En'âm, 6/153)

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki,
Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın..."

(Âl-i İmrân, 3/31)

١٦٨- عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

168. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse bizim bu işimizde (dinimizin aslında)
olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey reddedilir.

(M4492 Müslim, Akdiye, 17; B2697 Buhârî, Sulh, 5)

Müslim'in bir rivayeti de şöyledir:
Bir kimse bizim (bu din) işimize uymayan bir iş yaparsa, o, reddedilir.

(M4493 Müslim, Akdiye, 18)

١٦٩- وَعَنْ جَابِرٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا خَطَبَ احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ، وَعَلاَ صَوْتُهُ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ، حَتّٰى كَأَنَّهُ مُنْذِرُ جَيْشٍ يَقُولُ: «صَبَّحَكُمْ وَمَسَّاكُمْ» وَيَقُولُ: «بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ» وَيَقْرُنُ بَيْنَ إِصْبَعَيْهِ، السَّبَّابَةِ، وَالْوُسْطَى، وَيَقُولُ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَخَيْرُ الْهُدَى هُدَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ» ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ. مَنْ تَرَكَ مَالاً فَلِأَهْلِهِ، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعاً، فَإِلَيَّ وَعَلَيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

169. Câbir (ra) anlatıyor:

Resûlullah (sav) hutbe irad ederken gözleri kızarır, sesi yükselir ve “(Düşman yağma etmek için) sabah ve akşam geliyor, kendinizi koruyun!” diye ordusuna seslenen kumandan gibi hiddeti artar ve şehâdet parmağıyla orta parmağını birleştirerek “Ben peygamber olarak gönderildim, kıyametle aram işte şu iki parmak gibi yakındır.” buyururdu. Sonra da: Sözlerin en hayırlısı Allah’ın Kitabı’dır, yolların en hayırlısı ise , Muhammed’in yoludur. İşlerin en kötüleri sonradan uydurulan şeylerdir; her bidat dalalettir.” derdi. En sonra da: “Ben, her bir mümine kendisinden daha yakınım (haklarını daha çok korurum). Bir kimse mal bırakırsa yakınlarına aittir; borç ve bakıma muhtaç yakınlarını bırakacak olursa, onları üstlenmek benim görevimdir.” derdi.

(M2005 Müslim, Cum’a, 43)

İyi veya Kötü Çığır Açmak

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾

Onlar, "Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle" diyenlerdir.

(Furkân, 25/74)

﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا﴾

Onları, emrimizle doğru yolu gösteren önderler yaptık...

(Enbiyâ, 21/73)

١٧٠- عَنْ أَبِي عَمْرٍو جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي صَدْرِ النَّهَارِ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُ قَوْمٌ عُرَاةٌ مُجْتَابِي النِّمَارِ أَوِ الْعَبَاءِ، مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ، عَامَّتُهُمْ بَلْ كُلُّهُمْ مِنْ مُضَرَ، فَتَمَعَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِمَا رَأَى بِهِمْ مِنْ

الْفَاقَةِ، فَدَخَلَ ثُمَّ خَرَجَ، فَأَمَرَ بِلاَلاً فَأَذَّنَ وَأَقَامَ، ثُمَّ صَلَّى ثُمَّ خَطَبَ، فَقَالَ: ﴿يَآ أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ: ﴿إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيباً﴾، وَالْآيَةُ الْأُخْرَى الَّتِي فِي آخِرِ الْحَشْرِ: ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾ تَصَدَّقَ رَجُلٌ مِنْ دِينَارِهِ مِنْ دِرْهَمِهِ مِنْ ثَوْبِهِ مِنْ صَاعِ بُرِّهِ مِنْ صَاعِ تَمْرِهِ حَتّٰى قَالَ: وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِصُرَّةٍ كَادَتْ كَفُّهُ تَعْجِزُ عَنْهَا، بَلْ قَدْ عَجَزَتْ، ثُمَّ تَتَابَعَ النَّاسُ حَتّٰى رَأَيْتُ كَوْمَيْنِ مِنْ طَعَامٍ وَثِيَابٍ، حَتّٰى رَأَيْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَتَهَلَّلُ كَأَنَّهُ مُذْهَبَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

170. Ebû Amr Cerîr b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Bir sabah Resûlullah'ın (sav) huzurunda idik. Yanına üstleri açık bir topluluk geldi. Yünden yapılmış çizgili kumaşı ortasından delerek başlarına geçirmişler [yahut aba giymişler] ve kılıç kuşanmışlardı. Çoğu, belki de hepsi Mudar kabilesinden olan bu kimseleri, böyle yokluk içinde görünce, Peygamberimizin benzi attı, bir içeri girdi, bir dışarı çıktı. Sonra Bilâl'e emretti, o da ezan okudu ve kamet getirdi, sonra Peygamber (sav) namaz kıldı, ardından da bir konuşma yaptı:

“Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabbinize karşı gelmekten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah’a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Şüphesiz Allah sizi görüp, gözetmektedir.”[32] meâlindeki âyetle Haşr sûresindeki: “Ey iman edenler, Allah’a karşı gelmekten sakının ve herkes, yarın için önceden ne göndermiş olduğuna baksın.”[33] (meâlindeki) âyeti okudu ve “Herkes altınından, gümüşünden, giysisinden, bir sâ’ buğdayından ve bir sâ’ hurmasından sadaka versin.” dedi ve “Yarım hurma bile olsa sadaka versin.” sözünü ilave etti. Bunun üzerine ensardan bir adam bir torba getirdi; o kadar ağırdı ki, zorla kaldırıyordu, hatta kaldıramıyordu bile. Sonra halk sökün etti [herkes peş peşe gücü yettiği kadar sadaka getirdi], yiyecek ve giyecekten iki büyük yığın toplandığını gördüm; sevincinden Resûlullah’ın yüzü gülüyordu, âdeta altın gibi parlıyordu. Resûlullah (sav), “Müslümanlıkta iyi bir çığır açan kimseye açtığı çığırın sevabı verileceği gibi, o yolda gidenlerin sevabı da verilir; bununla beraber onların sevabından da hiçbir şey eksilmez. Müslümanlıkta kötü bir çığır açan kimseye açtığı çığırın günahı yüklendiği gibi, kendisinden sonra o yolda gidenlerin günahı da yüklenir; bununla beraber onların günahı da eksilmez.” buyurdu.

(M2351 Müslim, Zekât, 69)

١٧١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلاَّ كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

171. İbn Mes’ûd’dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Haksız yere öldürülen herkesin kanının vebalinden bir hisse Âdem’in ilk oğluna ayrılır, çünkü o, adam öldürme çığırını açan ilk kişidir.

(B7321 Buhârî, İ’tisâm, 15; M4379 Müslim, Kasâme, 27)

---

32 Nisâ, 4/1.
33 Haşr, 59/18.

Hayra Aracılık, Hidayete Çağrı

﴿وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ﴾

...Rabbine çağır...

(Kasas, 28/87)

﴿اُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır…

(Nahl, 16/125)

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ﴾

Sizden, hayra çağıran bir topluluk bulunsun...

(Âl-i İmrân, 3/104)

١٧٢- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

172. Ensardan Bedir Savaşı'na katılmış olan Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir iyiliğe öncülük yapan kimseye, o iyiliği yapanların mükâfatı gibi sevap vardır.

(M4899 Müslim, İmâre, 133)

١٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

173. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Doğru yola çağıran kimseye kendisine uyanların sevabı gibi sevap verilir. Bununla beraber onların sevabından hiçbir şey eksilmez. Sapıklığa çağıran kimseye de ona uyanların günahı gibi günah verilir. Bununla beraber ona uyanların günahlarından hiçbir şey eksilmez.

(M6804 Müslim, İlim, 16)

١٧٤- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: «لَأُعْطِيَنَّ هٰذِهِ الرَّايَةَ غَداً رَجُلاً يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَى يَدَيْهِ، يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، وَيُحِبُّهُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ» فَبَاتَ النَّاسُ يَدُوكُونَ لَيْلَتَهُمْ أَيُّهُمْ يُعْطَاهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ غَدَوْا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَاهَا، فَقَالَ: «أَيْنَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ؟» فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هُوَ يَشْتَكِي عَيْنَيْهِ قَالَ: «فَأَرْسِلُوا إِلَيْهِ» فَأُتِيَ بِهِ، فَبَصَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَيْنَيْهِ، وَدَعَا لَهُ، فَبَرَأَ حَتّٰى كَأَنْ لَمْ يَكُنْ بِهِ وَجَعٌ، فَأَعْطَاهُ الرَّايَةَ. فَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُقَاتِلُهُمْ حَتّٰى يَكُونُوا مِثْلَنَا؟ فَقَالَ: «انْفُذْ عَلَى رِسْلِكَ حَتّٰى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ، ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ مِنْ حَقِّ اللّٰهِ تَعَالَى فِيهِ، فَوَاللّٰهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِداً خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

174. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav Hayber Savaşı'nda:
Bu sancağı yarın öyle bir zata vereceğim ki Allah onun eliyle (Hayber'i) fethedecek; o, Allah'ı ve Peygamberi'ni sever, Allah ve Peygamberi de onu sever, dedi. Bunun üzerine halk geceyi, sancak acaba kime verilecek diye konuşarak geçirdiler. Sabaha çıkınca her biri sancak kendisine verilir ümidiyle koşarak Peygamber'in Sav yanına gitti. Peygamber Sav:
–Ali b. Ebû Tâlib nerede, dedi. Ey Allah'ın Resûlü, o, gözlerinden rahatsız dediler. Peygamber Sav:
–Ona birini gönderin, buyurdu. Bunun üzerine Ali getirildi, Resûlullah Sav onun gözüne okuyup üfledi, tükürük sürdü ve iyileşmesi için dua etti. Ali'nin gözü iyileşti, hiç ağrı çekmemiş gibi oldu. Peygamber Sav sancağı ona verdi. Bunun üzerine Ali (ra):

–Yâ Resûlallah, (onlar) bizim gibi (Müslüman) oluncaya kadar onlarla savaşacak mıyım, dedi. Peygamber (sav):

–Onların yanlarına acele etmeden var, sonra onları İslâm'a çağır ve Allah'ın hakkı olan ve yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini söyle. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın bir kimseye senin aracılığınla hidayet vermesi, senin için kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır, dedi.

(M6223 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 34; B3701 Buhârî, Fedâilü's-sahâbe, 9)

١٧٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ فَتًى مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُرِيدُ الْغَزْوَ وَلَيْسَ مَعِي مَا أَتَجَهَّزُ بِهِ؟ قَالَ: «ائْتِ فُلاَنًا فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ تَجَهَّزَ فَمَرِضَ» فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِئُكَ السَّلاَمَ وَيَقُولُ: أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتَ بِهِ، فَقَالَ: يَا فُلاَنَةُ أَعْطِيهِ الَّذِي تَجَهَّزْتُ بِهِ، وَلاَ تَحْبِسِي مِنْهُ شَيْئاً، فَوَاللّٰهِ لاَ تَحْبِسِينَ مِنْهُ شَيْئاً فَيُبَارَكَ لَكِ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

175. Enes (ra) anlatıyor:

Eslem kabilesinden bir genç Peygamber'e (sav):

–Yâ Resûlallah, savaşa gitmek istiyorum, fakat yol hazırlığına gücüm yetmiyor, dedi. Peygamber (sav):

–Filan adama git. O, gaza için hazırlanmış ve sonra hastalanmıştı, dedi.

Genç, o adamın yanına gitti ve ona:

–Resûlullah (sav) sana selâm söyledi ve yol için hazırladığını bana vermeni söyledi, dedi. Bunun üzerine (hasta olup, yola çıkamayan) adam hanımına seslenerek:

–Yol için hazırladıklarımın hepsini bu gence ver; ondan hiçbir şey isteme. Allah'a yemin ederim ki, eğer ondan hiçbir şey esirgemezsen berekete mazhar olursun, dedi.

(M4901 Müslim, İmâre, 134)

İyilikte ve Takvada Yardımlaşmak

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

﴿وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

And olsun zamana ki, insan gerçekten ziyan içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka onlar ziyanda değillerdir.

(Asr, 103/1-3)[34]

١٧٦- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غَزَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

34 İmam Şâfiî, Asr sûresi hakkında şöyle demiştir: "İnsanların hepsi yahut çoğu bu sûreyi düşünmekten gâfildir."

176. Ebû Abdurrahmân Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah yolunda savaşacak birinin (silah vb. savaş) ihtiyaçlarını karşılayan kimse gaza etmiş gibidir. Savaşan kimsenin geride kalan ailesine sahip çıkan da gaza etmiş gibidir.

(M4902 Müslim, İmâre, 135; B2843 Buhârî, Cihâd, 38)

١٧٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بَعَثَ بَعْثاً إِلَى بَنِي لِحْيَانَ مِنْ هُذَيْلٍ فَقَالَ: «لِيَنْبَعِثْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

177. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü Sav, Hüzeyloğullarından Lihyân kabilesine asker göndermek istemiş ve şöyle demiştir:
Her iki erkekten biri gazaya gitsin (diğeri evde kalsın); sevabı ikisi arasında ortaktır.

(M4904 Müslim, İmâre, 137)

١٧٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِيَ رَكْباً بِالرَّوْحَاءِ فَقَالَ: «مَنِ الْقَوْمُ؟» قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ، فَقَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: «رَسُولُ اللّٰهِ» فَرَفَعَتْ إِلَيْهِ امْرَأَةٌ صَبِيًّا فَقَالَتْ: أَلِهٰذَا حَجٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ وَلَكِ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

178. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav), Medine civarındaki Ravhâ'da develerine
binmiş kalabalık bir gruba rastladı.
–Siz kimsiniz, diye sordu. Onlar da:
–Müslümanlarız, sen kimsin, dediler.
–Ben Allah'ın Resûlü'yüm, dedi. Bunun üzerine bir kadın,
küçük bir çocuğu kaldırıp, Peygamber'e (sav) gösterdi:
–Bu çocuğun haccı olur mu, diye sordu. Peygamber (sav):
–Evet, sana da sevap vardır, buyurdu.

(M3253 Müslim, Hac, 409)

١٧٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «اَلْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ الَّذِي يُنَفِّذُ مَا أُمِرَ بِهِ، فَيُعْطِيهِ كَامِلاً مُوَفَّراً، طَيِّبَةً بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أُمِرَ لَهُ بِهِ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَ فِي رِوَايَةٍ: اَلَّذِي يُعْطِي مَا أُمِرَ بِهِ.

179. Ebû Mûsâ el-Eş'ari'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Güvenilir müslüman hazine görevlisi, uhdesine tevdi edilen görevi yerine
getirmek üzere, (emanetinde bulunan maldan) kendilerine verilmesi
gerekenlere gönül rahatlığıyla tam ve yeterince verirse,
sadaka veren iki kişiden biri olur.
Başka bir rivayete göre ise:
Emredileni veren, denilmektedir.

(M2363 Müslim, Zekât, 79; B1438 Buhârî, Zekât, 25)

Samimiyet (Nasîhat)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾

Müminler ancak kardeştirler...

(Hucurât, 49/10)

﴿وَ قَالَ تَعَالَى إِخْبَارًا عَنْ نُوحٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَأَنْصَحُ لَكُمْ»﴾

Allah Teâlâ Nuh'un (as) şöyle dediğini haber veriyor:
"…Size içten davranıyorum..."

(A'râf, 7/62)

﴿وَعَنْ هُودٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ»﴾

Allah Teâlâ Hûd'un (as) şöyle dediğini haber veriyor:
"...Ben size içtenlikle davranan güvenilir biriyim."

(A'râf, 7/68)

١٨٠- عَنْ أَبِي رُقَيَّةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسٍ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ «لِلّٰهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

180. Ebû Rukayye Temîm b. Evs ed-Dârî (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav):
–Din, samimiyettir, dedi.
–Kime, dedik.
–Allah'a, Allah'ın Kitabı'na, Resûlü'ne, Müslümanların idarecilerine ve bütün Müslümanlara, buyurdu.

(M196 Müslim, Îmân, 95)

١٨١- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

181. Cerîr b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Namaz kılmak, zekât vermek ve Müslüman olan herkese karşı samimi davranmak üzere Resûlullah'a (sav) biat ettim.

(B57 Buhârî, Îmân, 42; M199 Müslim, Îmân, 97)

١٨٢- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

182. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle demiştir: Biriniz, kendisi için istediğini, kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.

(B13 Buhârî, Îmân, 7; M170, M171 Müslim, Îmân, 71-72)

İyiliği Teşvik, Kötülükle Mücadele Etmek (Emr-i Bi'l-Ma'rûf Nehy-i Ani'l-Münker)

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.

(Âl-i İmrân, 3/104)

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten men eder ve Allah'a iman edersiniz...

(Âl-i İmrân, 3/110)

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar...

(Tevbe, 9/71)

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ * كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾

İsrailoğullarından inkâr edenler, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle lânetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve hadlerini aşıyor olmalarından ötürüydü. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmazlardı. Gerçekten de ne kötü şeyler yapıyorlardı!

(Mâide, 5/78-79)

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ﴾

De ki: "Hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin."...

(Kehf, 18/29)

﴿فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ﴾

Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy…

(Hicr, 15/94)

﴿أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا
بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾

...Biz de kötülükten alıkoymaya çalışanları kurtardık. Yoldan çıkmaları sebebiyle zulmedenleri şiddetli bir azapla yakaladık.

(A'râf, 7/165)

١٨٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَراً فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

183. Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir: Sizden kim kötü bir iş görürse, onu eliyle değiştirsin; eğer buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin; buna da gücü yetmezse kalben karşı koysun; bu, imanın asgarî gereğidir.[35]

(M177 Müslim, Îmân, 78)

١٨٤- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللّٰهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلاَّ كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُّونَ وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ، ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَالاَ يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَالاَ يُؤْمَرُونَ،

[35] Son cümle, lafzen "Bu ise, imanın en zayıf şeklidir." şeklinde çevrilebilmektedir. Ancak Arapçadaki "ed'afü'l-îmân" deyimi, yapılması gereken en az ameli ifade eder.

فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذٰلِكَ مِنَ الْاِيمَانِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

184. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Benden önce Allah tarafından bir topluma gönderilen her peygamberin, sünnetine sarılan ve emirlerine uyan sadık ashâbı ve havarileri vardı. Sonra bunların ardından yapmadıkları işleri dile getiren, emredilmedikleri işleri yapan kimseler geldi. Böyleleri ile eliyle mücadele eden kimse mümindir; diliyle mücadele eden mümindir; kalbiyle mücadele eden de mümindir. Bunun ötesinde ise artık hardal tanesi kadar bile iman yoktur.

(M179 Müslim, Îmân, 80)

١٨٥- عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «بَايَعْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ، وَعَلَى أَثَرَةٍ عَلَيْنَا، وَعَلَى أَنْ لاَ نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلاَّ أَنْ تَرَوْا كُفْراً بَوَاحاً عِنْدَكُمْ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى فِيهِ بُرْهَانٌ، وَعَلَى أَنْ نَقُولَ بِالْحَقِّ أَيْنَمَا كُنَّا لاَ نَخَافُ فِي اللّٰهِ لَوْمَةَ لاَئِمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

185. Ebu'l-Velîd Ubâde b. Sâmit'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Zorluk ve kolaylık zamanlarda, neşeli ve kederli zamanlarda söz dinleyip boyun eğmeye ve başkalarını bize tercih etse de sabretmeye, elimizde bulunan kesin delillere göre açık küfür sayılan bir şey görmedikçe iş başındakilerin işlerine karışmamaya, nerede olursak olalım kimsenin kınamasından çekinmeyerek hakikati söyleyeceğimize dair Resûlullah'a (sav) bağlılık sözü verdik."

(B7199-B7200 Buhârî, Ahkâm, 43; M4768 Müslim, İmâre, 41)

١٨٦- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللّٰهِ، وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ فَصَارَ بَعْضُهُمْ أَعْلاَهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلَهَا وَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيبِنَا خَرْقاً وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا، فَإِنْ تَرَكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعاً، وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَوْا جَمِيعاً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

186. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Allah Teâlâ'nın çizdiği sınırlara riayet edenlerle etmeyenler, bir gemide yolculuk yapan şu topluluğa benzer: Onlar gemideki yerlerini kura ile paylaşırlar. Bir kısmına geminin üst katı, diğer bir kısmına da alt katı düşer. Kura neticesi olarak aşağıya yerleşenler, su almak için çıktıkları vakit, üst kattakilerin yanından geçerler. Bunun üzerine, "Hissemize düşen yerden bir delik açsak da yukarıdakileri rahatsız etmesek." derler. Eğer üst kattakiler, onları, istediklerini yapmakta serbest bırakırlarsa hepsi helâk olur. Şayet onları bu tehlikeli işten menederlerse, kendileri kurtulduğu gibi, onları da kurtarmış olurlar.

(B2493 Buhârî, Şirket, 6)

١٨٧- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ الْحَكَمِ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا فَزِعاً يَقُولُ: «لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هٰذِهِ» وَحَلَّقَ بِأُصْبُعَيْهِ الْإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: «نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

187. Müminlerin annesi, Cahş kızı Ümmülhakem Zeyneb (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber Sav, korkudan benzi atmış bir hâlde yanına girdi ve:
–Allah'tan başka ilah yoktur. Yaklaşan büyük felaket yüzünden Araplara yazık olacak. Bugün Yecüc ve Mecüc'ün seddinden şu kadar yer açıldı, dedi ve başparmağıyla şehâdet parmağını birleştirip halka yaptı. Bunun üzerine:
–Ey Allah'ın Resûlü, içimizde iyiler olduğu hâlde de helâk olur muyuz, dedim.
–Evet, kötülükler çoğaldığı zaman (böyle olur), cevabını verdi.

(B3346 Buhârî, Enbiyâ, 7; M7237 Müslim, Fiten, 2)

١٨٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَالَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ، نَتَحَدَّثُ فِيهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ» قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

188. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav:
–Yol üzerinde oturmaktan sakının, demişti. Ashâb:
Yol üzerinde oturmadan edemeyiz; (işlerimizi) orada konuşuyoruz, dediler.
Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Yol üzerinde oturmaktan vazgeçmiyorsanız, (bari) yolun hakkını verin, dedi.
–Yâ Resûlallah, yolun hakkı nedir ki, dediler.
–Gözü sakınmak, rahatsızlık verecek şeyleri ortadan kaldırmak, selâm almak, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaktır, buyurdu.

(B6229 Buhârî, İsti'zân, 2; M5563 Müslim, Libâs, 114)

١٨٩- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ، فَنَزَعَهُ فَطَرَحَهُ وَقَالَ: «يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ،» فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خُذْ خَاتَمَكَ، انْتَفِعْ بِهِ. قَالَ: لاَ وَاللّٰهِ لاَ آخُذُهُ أَبَداً وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

189. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, bir adamın elinde altın yüzük görmüş ve onu parmağından çıkarıp atarak:
–Sizden biri, ateşli koru alıp eline mi takıyor, demişti.
Resûlullah *Sav* gittikten sonra o kimseye:
–Yüzüğünü al da (satmak suretiyle) ondan istifade et, demişlerdi.
–Hayır, Allah Resûlü *Sav* onu alıp attıktan sonra, vallahi (bir daha) onu elimi sürmem, karşılığını vermişti.

(M5472 Müslim, Libâs, 52)

١٩٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ أَنَّ عَائِذَ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَى عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ زِيَادٍ فَقَالَ: أَيْ بُنَيَّ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ» فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ. فَقَالَ لَهُ: اجْلِسْ فَإِنَّمَا أَنْتَ مِنْ نُخَالَةِ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: وَهَلْ كَانَتْ لَهُمْ نُخَالَةٌ إِنَّمَا كَانَتِ النُّخَالَةُ بَعْدَهُمْ وَفِي غَيْرِهِمْ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

190. Ebû Saîd el-Hasan el-Basrî anlatıyor:
Âiz b. Amr (ra), Ubeydullâh b. Ziyâd'ın yanına girdi ve:
–Oğlum, Resûlullah'tan *Sav* "Yöneticilerin en kötüsü, zorba olanlardır." dediğini işittim; sen sakın onlardan olma, dedi. İbn Ziyâd, Âiz'e:

–Sen otur, zira sen Muhammed'in (sav) arkadaşlarının döküntülerindensin, dedi. Âiz b. Amr, (Ashâb içinde değerli değersiz ayrımı yapılamayacağından) şöyle dedi:
–Onların döküntüleri mi olur?! Döküntüler, onlardan sonrakiler veya onlardan başkaları arasında olur, dedi.

(M4733 Müslim, İmâre, 23)

١٩١- عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللّٰهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَاباً مِنْهُ، ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلاَ يُسْتَجَابُ لَكُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

191. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki ya iyiliği emredersiniz ve kötülükten sakındırırsınız ya da Allah Teâlâ size azap gönderir. Sonra Allah'a yalvarırsınız fakat duanız kabul edilmez.

(T2169 Tirmizî, Fiten, 9)

١٩٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

192. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Cihadın en üstünü, zalim yöneticiye karşı adaleti dile getirmektir.

(D4344 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17; T2174 Tirmizî, Fiten, 13)

١٩٣- عَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ الْبَجَلِيِّ الْأَحْمَسِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الْغَرْزِ: أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «كَلِمَةُ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

193. Ebû Abdullah Târık b. Şihâb el-Becelî el-Ahmesî'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) ayağını devenin üzengisine koyduğu sırada bir adam:
–Hangi cihadın sevabı daha çoktur, diye sordu. Peygamber (sav):
–Zalim yöneticiye karşı hakkı dile getirmektir, buyurdu.

(N4214 Nesâî, Bey'at, 37)

١٩٤- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا دَخَلَ النَّقْصُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ كَانَ الرَّجُلُ يَلْقَى الرَّجُلَ فَيَقُولُ: يَا هٰذَا اتَّقِ اللّٰهَ وَدَعْ مَا تَصْنَعُ فَإِنَّهُ لاَ يَحِلُّ لَكَ، ثُمَّ يَلْقَاهُ مِنَ الْغَدِ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، فَلاَ يَمْنَعُهُ ذٰلِكَ أَنْ يَكُونَ أَكِيلَهُ وَشَرِيبَهُ وَقَعِيدَهُ، فَلَمَّا فَعَلُوا ذٰلِكَ ضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ» ثُمَّ قَالَ: ﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ، كَانُوا لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ * تَرَى كَثِيراً مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَاسِقُونَ﴾ ثُمَّ قَالَ: «كَلاَّ، وَاللّٰهِ لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَلَتَأْخُذُنَّ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ، وَلَتَأْطُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْراً، وَلَتَقْصُرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْراً، أَوْ لَيَضْرِبَنَّ اللّٰهُ بِقُلُوبِ

بَعْضِكُمْ عَلَى بَعْضٍ، ثُمَّ لَيَلْعَنَنَّكُمْ كَمَا لَعَنَهُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. هٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ، وَلَفْظُ التِّرْمِذِيِّ.

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَمَّا وَقَعَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ فِي الْمَعَاصِي
نَهَتْهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوا فَجَالَسُوهُمْ فِي مَجَالِسِهِمْ وَوَاكَلُوهُمْ وَشَارَبُوهُمْ
فَضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ وَلَعَنَهُمْ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ
ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) فَجَلَسَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ: «لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتَّى تَأْطِرُوهُمْ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا.»

194. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: İsrailoğulları arasında bozgunluk ilk defa şöyle başladı: Onlardan biri, (günah işleyen) birine rastlayınca: "Be adam, Allah'tan kork, yapmakta olduğun işi bırak, zira o iş, sana helâl değildir." derdi. Ertesi gün yine o adama aynı işi yaparken rastlar. Fakat o adamla yiyip içmekten ve onunla oturup kalkmaktan çekinmezdi. Onlar böyle yapınca, Allah Teâlâ kalplerini birbirine benzetti. Sonra "İsrailoğullarından inkâr edenler, Davud ve Meryemoğlu İsa'nın diliyle lânetlendiler. Çünkü onlar isyan etmiş ve hadlerini aşmışlardı. İşledikleri herhangi bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmeye çalışmamışlardı. Yaptıkları, ne kötüydü. Onlardan birçoğunun, inkâr edenleri dost edindiklerini görürsün. Nefisleri, kendilerine ne kötülükler yaptırmış, Allah da bu yüzden onlara gazap etmiştir. Onlar azap içinde ebedî kalacaklardır. Eğer Allah'a, Peygamber'e ve ona indirilene (Kur'an'a) inanıyor olsalardı onları [müşrikleri] dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fâsık kimselerdir."[36] meâlindeki âyeti okudu, sonra da şöyle buyurdu: Hayır, vallahi ya iyiliği emredersiniz ve kötülükten sakındırırsınız; zalimin zulmetmesine engel olur, onu hakka çevirir ve hak üzerinde durdurursunuz, ya da Allah kalplerinizi birbirine benzetir; sonra sizi de İsrailoğullarını lânetlediği gibi lânetler.

(D4336-D4337 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17)

[36] Mâide, 5/78-81.

Bu metin Ebû Dâvûd'un olup Tirmizî'nin ibaresi de şöyledir:
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İsrailoğulları günaha daldıkları zaman, âlimleri onları nehyettiler. Ancak İsrailoğulları (günah işlemekten) vazgeçmediler; sonra (âlimler) onlarla beraber oturdular ve onlarla yiyip içmeye devam ettiler. Bundan dolayı Allah Teâlâ onların kalplerini birbirine benzetti. Davud ve Meryem oğlu İsa'nın diliyle onlara lânet etti. Bu iş, onların boyun eğmemeleri ve zulmetmeleri yüzünden oldu. Resûlullah (sav) dayanmakta olduğu yerden doğrulup oturdu ve:
Hayır! Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, onları hakka boyun eğdirmediğiniz sürece bu böyle olacaktır, buyurdu.

(T3047 Tirmizî, Tefsîr, 5)

١٩٥- عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ
إِنَّكُمْ تَقْرَؤُونَ هٰذِهِ الْآيَةَ: ﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ
لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى
يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللّٰهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ
وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

195. Ebû Bekir es-Sıddîk'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ey insanlar, siz, "Ey iman edenler, siz kendinizi düzeltin. Siz doğru yolda olursanız yoldan sapan kimseler size zarar veremez."[37] âyetini okuyorsunuz; hâlbuki ben Resûlullah'ın (sav) "İnsanlar zalimi görürler de zulmetmesine mani olmazlarsa, (bilin ki) Allah onların hepsini kısa bir süre sonra cezalandırır." buyurduğunu işittim.

(T2168 Tirmizî, Fiten, 8; D4338 Ebû Dâvûd, Melâhim, 17; Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, X, 88, hadis no: 11092)

[37] Mâide, 5/105.

İyiliği Emredip Kötülükten Nehyettiği Hâlde Aksini Yapmak

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ﴾

Siz Kitabı (Tevrat'ı) okuyup durduğunuz halde, kendinizi unutup başkalarına iyiliği mi emrediyorsunuz? (Yaptığınızın çirkinliğini) anlamıyor musunuz?

(Bakara, 2/44)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.

(Saff, 61/2-3)

﴿وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَى مَا أَنْهٰيكُمْ عَنْهُ﴾

...Ben, yasakladığım şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum...

(Hûd, 11/88)

١٩٦- وَعَنْ أَبِي زَيْدٍ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا،
قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُ بَطْنِهِ،
فَيَدُورُ بِهَا كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَا، فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ
فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ مَالَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى
عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَى، كُنْتُ آمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ،
وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

196. Ebû Zeyd Üsâme b. Zeyd b. Hârise'nin (ra)
Resûlullah'tan Sav şöyle işittiği nakledilmiştir:
Kıyamet gününde bir kimse getirilir ve cehenneme atılır;
bağırsakları karnından dışarıya fırlar; ve o hâliyle değirmen
çeviren merkep gibi döner. Cehennemdekiler onun yanına toplanırlar ve:
–Yâ filan, bu ne hâl! İyiliği emreden ve kötülüğü yasaklayan
sen değil miydin, derler. O da:
–Evet, iyiliği emrederdim fakat onu yapmazdım.
Kötülüğü yasaklardım, fakat onu kendim yapardım, der.

(M7483 Müslim, Zühd, 51; B3267 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 10)

Emanete Riayet Etmek

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾

Allah (cc) size, emanetleri ehline vermenizi emrediyor...

(Nisâ, 4/58)

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً﴾

Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. O çok zalimdir, çok cahildir.

(Ahzâb, 33/72)

١٩٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ»

197. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman ona hıyanet eder.

(B33 Buhârî, Îmân, 24; M211 Müslim, Îmân, 107)

Diğer bir rivayette "O kimse oruç tutsa, namaz kılsa ve kendisinin Müslüman olduğunu iddia etse de (münafıktır.)" ilâvesi vardır.

(M213 Müslim, Îmân, 109)

١٩٨- وَعَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَدِيثَيْنِ قَدْ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا، وَأَنَا أَنْتَظِرُ الْآخَرَ: حَدَّثَنَا أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ نَزَلَ الْقُرْآنُ فَعَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ، وَعَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ، ثُمَّ حَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِ الْأَمَانَةِ فَقَالَ: «يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْوَكْتِ، ثُمَّ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ، فَيَظَلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ أَثَرِ الْمَجْلِ، كَجَمْرٍ دَحْرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَنَفِطَ فَتَرَاهُ مُنْتَبِراً وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ» ثُمَّ أَخَذَ حَصَاةً فَدَحْرَجَهَا عَلَى رِجْلِهِ فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَبَايَعُونَ، فَلاَ يَكَادُ أَحَدٌ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ حَتّٰى يُقَالَ: إِنَّ فِي بَنِي فُلاَنٍ رَجُلاً أَمِينًا، حَتّٰى يُقَالَ لِلرَّجُلِ: مَا أَجْلَدَهُ مَا أَظْرَفَهُ، مَا أَعْقَلَهُ، وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أُبَالِي أَيُّكُمْ بَايَعْتُ، لَئِنْ كَانَ مُسْلِمًا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ دِينُهُ، وَلَئِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا لَيَرُدَّنَّهُ عَلَيَّ سَاعِيهِ، وَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ أُبَايِعُ مِنْكُمْ إِلاَّ فُلاَنًا وَفُلاَنًا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

198. Huzeyfe b. Yemân (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav bize (emanete dair) iki hadis söyledi. Bunlardan birini gördüm, ikincisini bekliyorum. Resûlullah Sav şöyle dedi:
Emanet insanların kalplerinin derinliklerine indi (kökleşti). Sonra Kur'an indi. İnsanlar Kur'an ve sünnet bilgisini edindiler.
Sonra Hz. Peygamber emanetin kalkacağını haber verdi ve şöyle dedi:
Adam bir kere uyur, kalbinden emanet alınır, az bir izi kalır; sonra yine bir uyku uyur; kalbinden yine emanet alınır, ayağını yakan kor ateşten dolayı oluşan kabarcık gibi iz bırakır, şişkin olarak görülür; oysa içinde hiçbir şey yoktur.
Sonra Resûlullah çakıl taşları aldı ve onları ayağında yuvarladı (ve şöyle devam etti):
Bundan sonra insanlar o hâle gelirler ki alışveriş ederler, fakat hiçbirinin emanete riayet etme niyeti yoktur. İş o dereceye gelir ki, "filan kabilede emin bir adam varmış", diye söylenir. (Herhangi bir kimse) hakkında, 'Ne kadar cesur, ne kadar zarif, ne kadar akıllı.' denilir. Hâlbuki kalbinde (emanet şöyle dursun), hardal tanesi kadar bile imandan eser yoktur.
(Huzeyfe devamında şöyle dedi:) Öyle zamanlar geçirdim ki kiminle alışveriş edeyim, diye düşünmezdim; o kimse eğer Müslüman ise benim hakkımı ödemeye onu, imanı sevk ederdi; eğer Hıristiyan veya Yahudi ise vali olan kimse benim hakkımı ondan alır ve bana verirdi. Bugün ise filan ve falan kimselerden başkasıyla alışveriş etmiyorum.

(M367 Müslim, Îmân, 230; B6497 Buhârî, Rikâk, 35)

١٩٩- وَعَنْ حُذَيْفَةَ، وَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَجْمَعُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى النَّاسَ فَيَقُومُ الْمُؤْمِنُونَ حَتّٰى تُزْلَفَ لَهُمُ الْجَنَّةُ، فَيَأْتُونَ آدَمَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ، فَيَقُولُونَ: يَا أَبَانَا اسْتَفْتِحْ لَنَا الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ: وَهَلْ أَخْرَجَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ إِلاَّ خَطِيئَةُ أَبِيكُمْ، لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ، اِذْهَبُوا إِلَى ابْنِي إِبْرَاهِيمَ

خَلِيلِ اللّٰهِ، قَالَ: فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ إِنَّمَا كُنْتُ خَلِيلاً مِنْ وَرَاءَ وَرَاءَ، اِعْمِدُوا إِلَى مُوسَى الَّذِي كَلَّمَهُ اللّٰهُ تَكْلِيمًا، فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُ: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ، اِذْهَبُوا إِلَى عِيسَى كَلِمَةِ اللّٰهِ وَرُوحِهِ فَيَقُولُ عِيسَى: لَسْتُ بِصَاحِبِ ذٰلِكَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّداً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَقُومُ فَيُؤْذَنُ لَهُ، وَتُرْسَلُ الْأَمَانَةُ وَالرَّحِمُ فَيَقُومَانِ جَنْبَتَيِ الصِّرَاطِ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَيَمُرُّ أَوَّلُكُمْ كَالْبَرْقِ» قُلْتُ: بِأَبِي وَأُمِّي، أَيُّ شَيْءٍ كَمَرِّ الْبَرْقِ؟ قَالَ: «أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ يَمُرُّ وَيَرْجِعُ فِي طَرْفَةِ عَيْنٍ؟ ثُمَّ كَمَرِّ الرِّيحِ ثُمَّ كَمَرِّ الطَّيْرِ وَشَدِّ الرِّجَالِ تَجْرِي بِهِمْ أَعْمَالُهُمْ، وَنَبِيُّكُمْ قَائِمٌ عَلَى الصِّرَاطِ يَقُولُ: رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ، حَتّٰى تَعْجِزَ أَعْمَالُ الْعِبَادِ، حَتّٰى يَجِيءَ الرَّجُلُ لاَ يَسْتَطِيعُ السَّيْرَ إِلاَّ زَحْفاً، وَفِي حَافَتَيِ الصِّرَاطِ كَلاَلِيبُ مُعَلَّقَةٌ مَأْمُورَةٌ بِأَخْذِ مَنْ أُمِرَتْ بِهِ، فَمَخْدُوشٌ نَاجٍ وَمَكْدُوسٌ فِي النَّارِ» وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ إِنَّ قَعْرَ جَهَنَّمَ لَسَبْعُونَ خَرِيفاً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

199. Huzeyfe ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

Allah Teâlâ insanları toplar, müminler kalkarlar; cennet onlara iyice yaklaştırılır. Âdem'in (as) yanına giderler ve "Ey babamız, bizim için cennet kapısının açılmasını iste." derler. O da "Sizi cennetten çıkaran şey, babanızın hatasından başka bir şey mi ki? Ben bu işin ehli değilim, oğlum İbrahim Halîlullah'a gidin." der. Hemen İbrahim'e (as) giderler. O da "Ben bu makamın ehli değilim, Halil oldum lakin uzaktan; Allah'la vasıtasız konuşmak şerefine mazhar olan Musa'ya gidin." der. Musa'nın (as) yanına gelirler. O da, "Bu

işin ehli değilim, Allah'ın kelimesi ve ruhu olan İsa'ya gidin." der. İsa'nın (as) yanına varırlar. O da "Bu işin ehli değilim." der. Bunun üzerine Muhammed'e (sav) gelirler. O da kalkar ve dua eder. Kendisine (şefaat) izni verilir, emanet ve akrabalık bağı gönderilirler; bunlar Sırat'ın sağında ve solunda dururlar. Sonra sizin ilk kafileniz şimşek gibi geçer (dedi). Anam, babam feda olsun, 'şimşek gibi geçer' ne demektir, dedim. "Bilmiyor musun, (göz kapağı) bir göz kırpmada nasıl gider, gelir?" (dedi). "Sonra rüzgâr gibi, sonra kuşlar ve süratle koşan piyadeler gibi geçerler, hepsi amelleri oranında yürürler. Peygamberiniz sırat üzerinde durur ve "Ey Rabbim, selâmete çıkar, selâmete çıkar." diye seslenir; nihayet kulların amelleri onları Sırat'tan geçiremez olur; hatta insanın yürümeye gücü yetmez de emekleyerek gider; Sırat'ın iki tarafına takılmış birtakım çengeller vardır ki bunların (vazifeleri), tutulması istenen kimseleri yakalamaktır, çengeller sebebiyle kimisi yaralı bir hâlde kurtulur, kimisi de kurtulamaz ateşe yuvarlanır."
(Hadisin ravisi) "Ebû Hüreyre'nin canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, cehennemin dibi yetmiş yıllık mesafe kadar derindir." (demiştir).

(M482 Müslim, Îmân, 329)

٢٠٠- وَعَنْ أَبِي خُبَيْبٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا وَقَفَ الزُّبَيْرُ يَوْمَ الْجَمَلِ دَعَانِي فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ، فَقَالَ: يَا بُنَيَّ إِنَّهُ لاَ يُقْتَلُ الْيَوْمَ إِلاَّ ظَالِمٌ أَوْ مَظْلُومٌ، وَإِنِّي لاَ أَرَانِي إِلاَّ سَأُقْتَلُ الْيَوْمَ مَظْلُومًا، وَإِنَّ مِنْ أَكْبَرِ هَمِّي لَدَيْنِي أَفَتَرَى دَيْنُنَا يُبْقِي مِنْ مَالِنَا شَيْئًا؟ ثُمَّ قَالَ: يَا بُنَيَّ بِعْ مَالَنَا وَاقْضِ دَيْنِي، وَأَوْصَى بِالثُّلُثِ، وَثُلُثِهِ لِبَنِيهِ، يَعْنِي لِبَنِي عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيرِ ثُلُثُ الثُّلُثِ. قَالَ: فَإِنْ فَضَلَ مِنْ مَالِنَا بَعْدَ قَضَاءِ الدَّيْنِ شَيْءٌ فَثُلُثُهُ لِبَنِيكَ، قَالَ هِشَامٌ: وَكَانَ وَلَدُ عَبْدِ اللّٰهِ قَدْ وَازَى بَعْضَ بَنِي الزُّبَيْرِ خُبَيْبٌ وَعَبَّادٌ، وَلَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعَةُ بَنِينَ وَتِسْعُ بَنَاتٍ. قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ:

فَجَعَلَ يُوصِينِي بِدَيْنِهِ وَيَقُولُ: يَا بُنَيَّ إِنْ عَجزْتَ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَاسْتَعِنْ عَلَيْهِ بِمَوْلاَيَ. قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا دَرَيْتُ مَا أَرَادَ حَتَّى قُلْتُ يَا أَبَتِ مَنْ مَوْلاَكَ؟ قَالَ: اَللَّهُ قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا وَقَعْتُ فِي كُرْبَةٍ مِنْ دَيْنِهِ إِلاَّ قُلْتُ: يَا مَوْلَى الزُّبَيْرِ اقْضِ عَنْهُ دَيْنَهُ، فَيَقْضِيهِ. قَالَ: فَقُتِلَ الزُّبَيْرُ وَلَمْ يَدَعْ دِينَاراً وَلاَ دِرْهَمًا إِلاَّ أَرَضِينَ، مِنْهَا الْغَابَةُ وَإِحْدَى عَشرَةَ دَاراً بِالْمَدِينَةِ. وَدَارَيْنِ بِالْبَصْرَةِ، وَدَاراً بِالْكُوفَةِ وَدَاراً بِمِصْرَ. قَالَ: وَإِنَّمَا كَانَ دَيْنُهُ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ أَنَّ الرَّجُلَ كَانَ يَأْتِيهِ بِالْمَالِ، فَيَسْتَوْدِعُهُ إِيَّاهُ، فَيَقُولُ الزُّبَيْرُ: لاَ وَلٰكِنْ هُوَ سَلَفٌ إِنِّي أَخْشَى عَلَيْهِ الضَّيْعَةَ. وَمَا وَلِيَ إِمَارَةً قَطُّ وَلاَ جِبَايَةَ خَرَاجٍ وَلاَ شَيْئاً إِلاَّ أَنْ يَكُونَ فِي غَزْوٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ مَعَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَحَسَبْتُ مَا كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الدَّيْنِ فَوَجَدْتُهُ أَلْفَيْ أَلْفٍ وَمِائَتَيْ أَلْفٍ! فَلَقِيَ حَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي كَمْ عَلَى أَخِي مِنَ الدَّيْنِ؟ فَكَتَمْتُهُ وَقُلْتُ: مِائَةُ أَلْفٍ. فَقَالَ: حَكِيمٌ: وَاللَّهِ مَا أُرَى أَمْوَالَكُمْ تَسَعُ هٰذِهِ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَرَأَيْتَكَ إِنْ كَانَتْ أَلْفَيْ أَلْفٍ؟ وَمِائَتَيْ أَلْفٍ؟ قَالَ: مَا أَرَاكُمْ تُطِيقُونَ هٰذَا، فَإِنْ عَجزْتُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَاسْتَعِينُوا بِي. قَالَ: وَكَانَ الزُّبَيْرُ قَدِ اشْتَرَى الْغَابَةَ بِسَبْعِينَ وَمِائَةِ أَلْفٍ، فَبَاعَهَا عَبْدُ اللَّهِ بِأَلْفِ أَلْفٍ وَسِتِّمِائَةِ أَلْفٍ، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ: مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ شَيْءٌ فَلْيُوَافِنَا بِالْغَابَةِ،

فَأَتَاهُ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ، وَكَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ أَرْبَعُمِائَةِ أَلْفٍ، فَقَالَ لِعَبْدِ اللهِ: إِنْ شِئْتُمْ تَرَكْتُهَا لَكُمْ؟ قَالَ عَبْدُ اللهِ: لَا، قَالَ فَإِنْ شِئْتُمْ جَعَلْتُمُوهَا فِيمَا تُؤَخِّرُونَ إِنْ أَخَّرْتُمْ، فَقَالَ عَبْدُ اللهِ: لَا، قَالَ: فَاقْطَعُوا لِي قِطْعَةً، قَالَ عَبْدُ اللهِ: لَكَ مِنْ هَاهُنَا إِلَى هَاهُنَا. فَبَاعَ عَبْدُ اللهِ مِنْهَا فَقَضَى عَنْهُ دَيْنَهُ، وَأَوْفَاهُ وَبَقِيَ مِنْهَا أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ وَنِصْفٌ، فَقَدِمَ عَلَى مُعَاوِيَةَ وَعِنْدَهُ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، وَالْمُنْذِرُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَابْنُ زَمْعَةَ. فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ: كَمْ قُوِّمَتِ الْغَابَةُ؟ قَالَ: كُلُّ سَهْمٍ بِمِائَةِ أَلْفٍ قَالَ: كَمْ بَقِيَ مِنْهَا؟ قَالَ: أَرْبَعَةُ أَسْهُمٍ وَنِصْفٌ، فَقَالَ الْمُنْذِرُ بْنُ الزُّبَيْرِ: قَدْ أَخَذْتُ مِنْهَا سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ، وَقَالَ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ: قَدْ أَخَذْتُ مِنْهَا سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ. وَقَالَ ابْنُ زَمْعَةَ: قَدْ أَخَذْتُ سَهْمًا بِمِائَةِ أَلْفٍ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: كَمْ بَقِيَ مِنْهَا؟ قَالَ: سَهْمٌ وَنِصْفُ سَهْمٍ، قَالَ: قَدْ أَخَذْتُهُ بِخَمْسِينَ وَمِائَةِ أَلْفٍ. قَالَ: وَبَاعَ عَبْدُ اللهِ بْنُ جَعْفَرٍ نَصِيبَهُ مِنْ مُعَاوِيَةَ بِسِتِّمِائَةِ أَلْفٍ. فَلَمَّا فَرَغَ ابْنُ الزُّبَيْرِ مِنْ قَضَاءِ دَيْنِهِ قَالَ بَنُو الزُّبَيْرِ: اقْسِمْ بَيْنَنَا مِيرَاثَنَا. قَالَ: وَاللهِ لَا أَقْسِمُ بَيْنَكُمْ حَتَّى أُنَادِيَ بِالْمَوْسِمِ أَرْبَعَ سِنِينَ: أَلَا مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى الزُّبَيْرِ دَيْنٌ فَلْيَأْتِنَا فَلْنَقْضِهِ. فَجَعَلَ كُلَّ سَنَةٍ يُنَادِي فِي الْمَوْسِمِ، فَلَمَّا مَضَى أَرْبَعُ سِنِينَ قَسَمَ بَيْنَهُمْ وَدَفَعَ الثُّلُثَ وَكَانَ لِلزُّبَيْرِ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ، فَأَصَابَ كُلَّ امْرَأَةٍ أَلْفُ أَلْفٍ وَمِائَتَا أَلْفٍ، فَجَمِيعُ مَالِهِ خَمْسُونَ أَلْفَ أَلْفٍ وَمِائَتَا أَلْفٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

200. Ebû Hubeyb Abdullah b. Zübeyr (ra) anlatıyor:
Zübeyr, Cemel Vakası'nda, savaş için yerini alınca beni çağırdı, hemen varıp, yanına dikildim. "Oğlum, bugün öldürülenler ya zalimdir veya mazlumdur. Kendime gelince, mazlum olarak öldürüleceğimi sanıyorum. En büyük endişelerimden birisi borçlarımdır. Ne dersin malımız, borcumuza yetip, artacak mıdır?"
Sonra şöyle devam etti: "Oğlum, malımızı sat da borcumu öde." dedi ve borçtan artan malının üçte birini vasiyet etti. Onun üçte birini de torunlarına, yani Abdullah b. Zübeyr'in oğullarına vasiyet ederek şöyle dedi: "Eğer borcu ödedikten sonra bir şey artarsa, bunun üçte biri senin oğullarının olsun."
Hişâm şöyle diyor: "Abdullah'ın bazı çocukları, Zübeyr'in Hubeyb ve Abbâd gibi oğullarıyla akrandır, o günlerde onun dokuz oğlu, dokuz da kızı vardı."
Abdullah b. Zübeyr şöyle anlatıyor: Borcunu ödememi tavsiye etti ve "Oğlum, eğer âciz kalırsan Mevlâm'dan yardım dile." dedi. Ne demek istediğini anlayamadım ve "Babacığım, Mevlân kim?" dedim; "Allah" dedi. Allah'a yemin ederim ki onun borcu sebebiyle her zor duruma düştüğümde "Ey Zübeyr'in Mevlâsı, onun borcunu öde." derdim, o da hemen öde(me imkânı veri)rdi.
Abdullah b. Zübeyr şöyle anlatıyor:
Zübeyr ölürken altın, gümüş bırakmadı, yalnız biraz arazi bıraktı ki, Gâbe denilen yer bunlardan biriydi. Ayrıca Medine'de on bir, Basra'da iki, Kûfe'de ve Mısır'da birer ev bıraktı. Zübeyr'in borçlanması ise şu suretle olmuştur: Bir kimse Zübeyr'e mal getirir ve emanet bırakmak ister. Zübeyr, "Olmaz, borç olarak bırakabilirsin, aksi hâlde onun zayi olmasından korkarım." derdi. Zübeyr ne bir valilik ne haraç toplama memurluğu yapmış ne de başka bir görev almıştır; sadece Resûlullah (sav), Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la (ra) beraber savaşlara katılmıştır.
Abdullah şöyle diyor: Zübeyr'in borcunu hesap ettim, iki milyon iki yüz bin tuttuğunu gördüm. Sonra Hakîm b. Hizâm, Abdullah b. Zübeyr'e rastladı: "Yeğenim, biraderimin borcu ne kadardır, dedi. (Bir kısmını) gizledim ve yüz bin, dedim. Hakîm "Vallahi malınızın buna yeteceğini zannetmiyorum." dedi. Bunun üzerine Abdullah,

“Ya iki milyon iki yüz bin olursa ne dersin?” dedi. Hâkim “Buna gücünüzün yeteceğini zannetmiyorum, ödeyemediğiniz zaman benden yardım isteyebilirsiniz.” dedi.

Abdullah anlatmaya devam ediyor: Zübeyr Gâbe’yi yüz yetmiş bine satın almıştı, Abdullah onu bir milyon altı yüz bine sattı, sonra, “Kimin Zübeyr’de alacağı varsa Gâbe’de bize gelsin.” dedi. Bunun üzerine Zübeyr’den dört yüz bin alacağı olan Abdullah b. Ca’fer, İbn Zübeyr’in yanına geldi ve ona şöyle dedi: “Eğer isterseniz alacağımı size bağışlayayım.” Abdullah b. Zübeyr, “Hayır, (istemeyiz.)” dedi. (Bunun üzerine o,) “O hâlde eğer borcunuzdan bir kısmını sonraya bırakmak isterseniz, benim alacağımı bırakabilirsiniz.” dedi. Abdullah’ın, “Hayır, (istemeyiz.)” demesi üzerine Abdullah (b. Ca’fer), “O hâlde benim için araziden bir parça ayırın.” dedi. Abdullah b. Zübeyr, “Şuradan şuraya kadar senin olsun.” dedi. Sonra kalanlardan bir kısımını satıp Zübeyr’in borcunu ödedi.

Bu emlak, borcu kapattı ve dört buçuk hisse arttı. Sonra Abdullah (b. Zübeyr) Muâviye’nin yanına gitti; orada Amr b. Osmân, Münzir b. Zübeyr ve İbn Zem’a vardı. Muâviye, Abdullah’a “Gâbe’deki araziye ne kadar kıymet biçildi?” diye sordu. Abdullah, “Her hisseye yüz bin.” dedi. Muâviye, “Bunlardan geriye kaç hisse kaldı?” dedi. Abdullah, “Dört buçuk hisse.” dedi. Bunun üzerine Münzir b. Zübeyr, “Bir hissesini yüz bine aldım.” dedi. Amr b. Osmân, “Ben de bir hissesini yüz bine satın aldım.” dedi. İbn Zem’a da, “Bir hissesini de yüz bine ben aldım” dedi, sonra Muâviye, “Ne kadar kaldı?” diye sordu. Abdullah, “Bir buçuk hisse kaldı.” dedi. Muâviye, “Onu da yüz elli bine ben aldım.” dedi. Abdullah b. Ca’fer de kendi hissesini altı yüz bine Muâviye’ye sattı.

İbn Zübeyr babasının borçlarını ödeyip bitirince, Zübeyr’in oğulları, Abdullah’a, “Mirasımızı aramızda paylaştır.” dediler. Abdullah, “‘Zübeyr’den kimin alacağı varsa bize gelsin, borcunu ödeyelim.’ diye dört sene, (hac) mevsiminde ilan etmedikçe vallahi paylaştırmam.” dedi ve dört sene (hac) mevsiminde ilan etti. Bu müddet geçince mirası aralarında paylaştırdı ve üçte birini ödemiş oldu. Zübeyr’in dört karısı vardı, her birine bir milyon iki yüz bin hisse düştü. Zübeyr’in bütün malı elli milyon iki yüz bindi.

(B3129 Buhârî, Humus, 13)

Haksızlık (Zulüm)

﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ﴾

...Zalimlerin ne sıcak bir dostu, ne de sözü dinlenir bir şefaatçisi vardır.

(Mü'min, 40/18)

﴿وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ﴾

...Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur.

(Hac, 22/71)

٢٠١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

201. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Zulümden (haksızlık etmekten) sakının, zira zulüm, kıyamet gününde (zulmeden için) zifiri karanlık olacaktır.
Cimrilikten de sakının, zira cimrilik sizden evvelkileri helâk etmiştir; onları birbirinin kanını dökmeye, Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl görmeye sevk etmiştir.

(M6576 Müslim, Birr, 56)

٢٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَتُؤَدَّنَّ الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتّٰى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

202. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde haklar sahiplerine mutlaka iade edilecektir. Hatta boynuzlu koyundan boynuzsuz koyunun hakkı dahi alınacaktır.

(M6580 Müslim, Birr, 60)

٢٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا نَتَحَدَّثُ عَنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا، وَلَا نَدْرِي مَا حَجَّةُ الْوَدَاعِ، حَتّٰى حَمِدَ اللّٰهَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ ذَكَرَ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ فَأَطْنَبَ فِي ذِكْرِهِ، وَقَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَنْذَرَهُ أُمَّتَهُ: أَنْذَرَهُ نُوحٌ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ بَعْدِهِ، وَإِنَّهُ إِنْ يَخْرُجْ فِيكُمْ فَمَا خَفِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ شَأْنِهِ فَلَيْسَ يَخْفَي عَلَيْكُمْ، أَنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ، وَإِنَّهُ أَعْوَرُ عَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ. أَلَا إِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اشْهَدْ» ثَلَاثاً «وَيْلَكُمْ أَوْ: وَيْحَكُمْ، اُنْظُرُوا: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

203. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav sağ iken Veda Haccı'ndan söz eder, fakat mahiyetini bilmezdik. Bir gün Resûlullah Sav Allah'a hamdü sena etti. Deccâl'dan söz etti ve onunla ilgili olarak uzun bir konuşma yaptı:
–Allah'ın gönderdiği peygamberlerin hepsi, özellikle de Nuh ve ondan sonra gelenler, ümmetlerini Deccâl'e karşı uyarmışlardır. Eğer Deccâl sizin aranızda çıkarsa, onun hâli size gizli kalmaz; siz, Rabbinizin bir gözünün kör olmadığını (eksiklerden münezzeh olduğunu) bilirsiniz. Deccâl'in ise sağ gözü kördür ve su üzerinde yüzen yaş üzüm gibidir. Bilesiniz ki! Allah, kanlarınızı ve mallarınızı, bu belde ve bu ayda, bu günün hürmeti gibi (birbirinize) haram kıldı. Tebliğ ettim mi, diye buyurdu. Sahâbîler:
–Evet, dediler. Peygamber Sav:
–Allah'ım şahit ol, diye üç defa tekrarladı.
–Aman ha, benden sonra, birbirinin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın, size yazık olur, dedi.

(B4402-B4403 Buhârî, Megâzî, 78; M426 Müslim, Îmân, 274)

٢٠٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ ظَلَمَ قِيدَ شِبْرٍ مِنَ الْأَرْضِ طُوِّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

204. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir insan, başkasının bir karış yerini haksız bir şekilde alırsa, o yerin yedi katı o kimsenin boynuna geçirilir.

(B2453 Buhârî, Mezâlim, 13; M4137 Müslim, Müsâkât, 142)

٢٠٥- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيُمْلِي لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ»، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَكَذٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ﴾. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

205. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kuşkusuz Allah, zalime (biraz) mühlet verir. Bir kere de onu yakaladı mı kaçmasına imkân vermez, buyurdu. Sonra:
"Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte böyledir. Şüphesiz O'nun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir."[38] âyetini okudu.

(B4686 Buhârî, Tefsîr, (Hûd) 5; M6581 Müslim, Birr, 61)

٢٠٦- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ. وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللّٰهِ حِجَابٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

206. Muâz (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* beni (Yemen'e yönetici olarak) gönderirken şöyle buyurdu:
Sen, Ehl-i Kitab olan bir kavme gidiyorsun. Onları, Allah'tan başka ilah olmadığını ve benim de Allah'ın elçisi olduğumu ikrar etmeye davet et. Eğer bunu kabul ederlerse onlara, Allah'ın her gün (kılınan) beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ederlerse Allah'ın onlara zekâtı farz kıldığını bildir ki, o zekât zenginlerinden alınır, fakirlerine verilir. Bunu da kabul ederlerse zekât alırken onların kıymetli mallarına el uzatmaktan sakın. Mazlumun bedduasından da sakın. Çünkü Allah ile mazlumun duası arasında bir engel yoktur.

(M121 Müslim, Îmân, 29; B1496 Buhârî, Zekât, 63)

[38] Hûd, 11/102.

٢٠٧- وَعَنْ أَبِي حُمَيْدٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
قَالَ: اِسْتَعْمَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ: ابْنُ
اللُّتْبِيَّةِ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَلَمَّا قَدِمَ قَالَ: هٰذَا لَكُمْ، وَهٰذَا أُهْدِيَ إِلَيَّ فَقَامَ رَسُولُ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَحَمِدَ اللّٰهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا
بَعْدُ فَإِنِّي أَسْتَعْمِلُ الرَّجُلَ مِنْكُمْ عَلَى الْعَمَلِ مِمَّا وَلاَّنِي اللّٰهُ، فَيَأْتِي فَيَقُولُ:
هٰذَا لَكُمْ، وَهٰذَا هَدِيَّةٌ أُهْدِيَتْ إِلَيَّ، أَفَلاَ جَلَسَ فِي بَيْتِ أَبِيهِ أَوْ أُمِّهِ حَتّٰى
تَأْتِيَهُ هَدِيَّتُهُ إِنْ كَانَ صَادِقاً، وَاللّٰهِ لاَ يَأْخُذُ أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئاً بِغَيْرِ حَقِّهِ إِلاَّ
لَقِيَ اللّٰهَ تَعَالَى، يَحْمِلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَلاَ أَعْرِفَنَّ أَحَداً مِنْكُمْ لَقِيَ اللّٰهَ يَحْمِلُ
بَعِيراً لَهُ رُغَاءٌ، أَوْ بَقَرَةً لَهَا خُوَارٌ، أَوْ شَاةً تَيْعَرُ. ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتّٰى رُؤِيَ بَيَاضُ
إِبْطَيْهِ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ» ثَلاَثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

207. Ebû Humeyd Abdurrahmân b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav, Ezd kabilesinden İbnü'l-Lütbiyye denilen bir adamı zekât toplamakla görevlendirdi. Bu adam görev dönüşünde:
–Şunlar sizindir, şunlar da hediye olarak bana verildi, dedi. Bunun üzerine Resûlullah Sav minbere çıktı ve Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu:
Allah'ın beni yetkili kıldığı işlerden birine bir kimseyi görevlendiriyorum.
Sonra o kimse gelip bana:
–Şu mallar sizin, şunlarsa bana verilen hediyelerdir, diyor. Eğer doğru söylüyorsa babasının veya annesinin evinde otursaydı da, kendisine hediye gelseydi ya! Vallahi, sizden biriniz haksız olarak bir şey alırsa kıyamet gününde o şeyi yüklenerek Allah'ın huzuruna çıkar. Sizden birinin bağıran bir deve, böğüren bir inek ya da meleyen bir koyun yüklenerek Allah huzuruna çıktığını görmeyeyim, dedi. Sonra ellerini koltuk altları görülünceye kadar kaldırıp üç kere:
–Allah'ım, tebliğ ettim mi, buyurdu.

(B6979 Buhârî, Hiyel, 15; M4738 Müslim, İmâre, 26)

٢٠٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ، مِنْ عِرْضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ، فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لاَ يَكُونَ دِينَارٌ وَلاَ دِرْهَمٌ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

208. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse eğer kardeşinin haysiyetine yahut malına haksızlık etmiş ise altın ve gümüşün bulunmayacağı kıyamet gününden evvel onunla bugün helâlleşsin. Aksi takdirde yaptığı zulüm nispetinde onun varsa iyi amellerinden alınıp hak sahibine verilecektir. İyiliği yoksa hak sahibinin günahından alınıp haksızlık edene yüklenecektir.

(B2449 Buhârî, Mezâlim, 10)

٢٠٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللّٰهُ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

209. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların emin olduğu kimsedir. Muhacir de Allah'ın yasakladığı şeylerden kaçınan kimsedir.

(B10-B11 Buhârî, Îmân, 4-5; M161-M162 Müslim, Îmân, 64-65)

٢١٠- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ كِرْكِرَةُ، فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هُوَ فِي النَّارِ» فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غَلَّهَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

210. Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber'in (sav) yolculuklarında yükleri taşıma vazifesini gören Kirkire adlı bir adam vardı. Bu adam öldü. Resûlullah (sav):

–O cehennemdedir, dedi.

Bunun üzerine gidip eşyasına baktılar, ganimetten çaldığı bir aba buldular.

(B3074 Buhârî, Cihâd, 190)

٢١١- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الزَّمَانَ قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ: اَلسَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْراً، مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ: ثَلَاثٌ مُتَوَالِيَاتٌ: ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ، وَالْمُحَرَّمُ، وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَي وَشَعْبَانَ، أَيُّ شَهْرٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ، قَالَ: أَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ؟ قُلْنَا: بَلَى: قَالَ: «فَأَيُّ بَلَدٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ. قَالَ: «أَلَيْسَ الْبَلْدَةَ؟» قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: «فَأَيُّ يَوْمٍ هٰذَا؟» قُلْنَا: اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ. فَقَالَ: «أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ؟» قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: «فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ

هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، وَسَتَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ فَيَسْأَلُكُمْ عَنْ أَعْمَالِكُمْ، أَلَا فَلَا
تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ، أَلَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ،
فَلَعَلَّ بَعْضَ مَنْ يُبَلَّغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ» ثُمَّ قَالَ: «أَلَا
هَلْ بَلَّغْتُ، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «اَللَّهُمَّ اشْهَدْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

211. Ebû Bekre Nüfey' b. Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

Zaman, şimdi Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü şeklindedir. Yıl, on iki ay olup, bunlardan dördü haram aylardır. Üçü, peşpeşe olan Zilkade, Zilhicce ve Muharrem'dir. Diğeri de Cemâziyelâhir ile Şaban arasındaki Mudar'ın Receb ayıdır. (Daha sonra Hz. Peygamber:)

–Bu ay hangi aydır, diye sordu.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine bir an sustu; o kadar ki o aya başka isim vereceğini zannettik.

–Bu ay Zilhicce değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Bu hangi beldedir, buyurdu.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik.

Bunun üzerine bir an sustu; o kadar ki bu beldeye başka ad vereceğini zannettik.

–Burası Belde-i Haram [Mekke] değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Bugün hangi gün, dedi.

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik.

Bunun üzerine bir müddet sükût etti; öyle ki o güne başka bir isim vereceğini zannettik.

–Bugün kurban günü değil mi, dedi.

–Evet, dedik.

–Kanlarınız, mallarınız, şeref ve haysiyetiniz bu ayda, bu şehirde, bugünün saygınlığı gibi, saygındır. Rabbinize kavuşacaksınız ve size nasıl davrandığınızı soracak. Aman ha, benden sonra birbirinizin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın. Aman ha, burada bulunanlar bulunmayanlara bu sözlerimi ulaştırsın. Olabilir ki kendilerine ulaştırılanların bir kısmı, (bugün burada bu sözleri) işitenlerin bazısından daha iyi kavrarlar, dedi. Sonra:

–Söyleyin, tebliğ ettim mi, diye iki kez tekrarladı. Bunun üzerine:
–Evet, dedik. O da:
–Allah'ım şahit ol, buyurdu.
(B4406 Buhârî, Megâzî, 73; M4383-M4386 Müslim, Kasâme, 29-31)

٢١٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِيَاسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْحَارِثِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ فَقَدْ أَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» فَقَالَ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئاً يَسِيراً يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: «وَإِنْ كَانَ قَضِيباً مِنْ أَرَاكٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

212. Ebû Ümâme İyâs b. Sa'lebe el-Hârisi'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
–Bir kimse, yalan yere yemin ederek bir Müslümanın hakkını gasbederse, Allah o kimseye cehennemi vacip kılar ve cenneti haram eder.
Bunun üzerine bir adam:
–Yâ Resûlallah, eğer o hak, küçük bir şey ise, deyince Peygamber (sav):
–İsterse misvak ağacından bir dal parçası olsun, buyurdu.
(M353 Müslim, Îmân, 218)

٢١٣- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَمِيرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ يَقُولُ: «مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلَى عَمَلٍ، فَكَتَمَنَا مِخْيَطاً فَمَا فَوْقَهُ، كَانَ غُلُولاً يَأْتِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ أَسْوَدُ مِنَ الْأَنْصَارِ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ اقْبَلْ عَنِّي عَمَلَكَ قَالَ: «وَمَالَكَ؟» قَالَ: سَمِعْتُكَ تَقُولُ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: «وَأَنَا أَقُولُهُ الْآنَ: مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلَى عَمَلٍ فَلْيَجِيءْ بِقَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ، فَمَا أُوتِيَ مِنْهُ أَخَذَ وَمَا نُهِيَ عَنْهُ انْتَهَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

213. Adî b. Amîre (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*:
–(Zekât tahsiline) memur ettiğimiz biri, bizden bir iğne veya ondan daha küçük (değersiz) bir şey saklasa hıyanet etmiş olur; kıyamet gününde onu beraberinde getirir, buyurdu. Bunun üzerine ensardan siyahî bir adam ayağa kalktı, sanki şimdi onu görüyor gibiyim:
–Yâ Resûlallah, bana vermiş olduğun görevi geri al, dedi. Peygamber *Sav*:
–Sana ne oldu, buyurdu. Adam:
–Şu söylediklerini işittim, dedi. Peygamber *Sav*:
–O sözü şimdi bir daha söylüyorum; bir kimseyi herhangi bir vazifeye memur edersek o malın büyük, küçük hepsini getirsin, verileni alsın, yasaklanandan da sakınsın, buyurdu.

(M4743 Müslim, Îmâre, 30)

٢١٤- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ خَيْبَرَ أَقْبَلَ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: فُلاَنٌ شَهِيدٌ، وَفُلاَنٌ شَهِيدٌ، حَتّٰى مَرُّوا عَلَى رَجُلٍ فَقَالُوا: فُلاَنٌ شَهِيدٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَلاَّ إِنِّي رَأَيْتُهُ فِي النَّارِ فِي بُرْدَةٍ غَلَّهَا أَوْ عَبَاءَةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

214. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:
Hayber Savaşı'nda Peygamber'in *Sav* ashâbından bir grup geldi ve:
–Filan kişi şehit, filan kişi de şehit, dediler. Bir adamın yanından daha geçtiler, filan adam da şehit, dediler.
Peygamber *Sav*:
–Hayır, hayır, ben onu ganimetten çaldığı hırkayı veya abayı giyinmiş hâlde cehennemde gördüm, dedi.

(M309 Müslim, Îmân, 182)

٢١٥- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْحَارِثِ بْنِ رِبْعِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَامَ فِيهِمْ، فَذَكَرَ لَهُمْ أَنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَالْإِيمَانَ بِاللّٰهِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَ تُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرَ مُدْبِرٍ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ قُلْتَ؟» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرَ مُدْبِرٍ، إِلاَّ الدَّيْنَ فَإِنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لِي ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

215. Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* ashâbın arasında ayağa kalkarak, onlara Allah yolunda cihadın ve Allah'a iman etmenin en üstün amel olduğunu anlattı. Bunun üzerine bir adam ayağa kalktı ve:
–Yâ Resûlallah, eğer Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, diye sordu. Resûlullah *Sav* da ona:
–Evet, sabredip yalnızca Allah'tan sevap beklersen ve kaçmayıp düşmana karşı koyarken Allah yolunda öldürülürsen (kefâret olur), dedi.
Sonra Resûlullah *Sav*:
–Nasıl demiştin, dedi. O kimse de:
–Allah yolunda öldürülürsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, diye tekrarladı. Resûlullah *Sav*:
–Evet, sabredip yalnızca Allah'tan sevap beklersen ve kaçmayıp düşmana karşı koyarken Allah yolunda öldürülürsen bu, borçlarından başka bütün günahlarına kefâret olur; bunu bana Cebrail söyledi, dedi.

(M4880 Müslim, İmâre, 117)

٢١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَنِ الْمُفْلِسُ ؟» قَالُوا: اَلْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لاَ دِرْهَمَ لَهُ وَلاَ مَتَاعَ. فَقَالَ: «إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلاَةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي وَقَدْ شَتَمَ هٰذَا، وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا، وَسَفَكَ دَمَ هٰذَا، وَضَرَبَ هٰذَا، فَيُعْطَى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ، أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

216. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
–Biliyor musunuz müflis kimdir, dedi.
–Bizce müflis, parası ve malı olmayan kimsedir, dediler.
Bunun üzerine Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
–Benim ümmetimin müflisi şu kimsedir: Kıyamet gününde namaz, oruç ve zekâtla gelir, fakat şuna sövmüş, buna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş ve şunu dövmüştür. Bundan dolayı onun iyiliklerinden, hak sahiplerinin her birine verilir. Üzerinde olan haklar ödenmeden iyilikleri tükenirse, hak sahiplerinin günahları o kimseye yüklenir, sonra da o kimse cehenneme atılır.

(M6579 Müslim, Birr, 59)

٢١٧- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، وَإِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ أَلْحَنَ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَقْضِي لَهُ بِنَحْوِ مَا أَسْمَعُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ بِحَقِّ أَخِيهِ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

217. Ümmü Seleme’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Ben bir beşerim; siz bana davalarınızı getiriyorsunuz. Bazılarınız belki, delil getirmekte diğerinden daha mahir olabilir ve ben işittiğime göre hüküm veririm. Bu şekilde bir yargı sonucu kime mümin kardeşinin hakkını verirsem gerçekte ona cehennemden bir parça vermişim demektir.

(B6967 Buhârî, Hiyel, 10; M4473 Müslim, Akdiye, 4)

٢١٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِي فُسْحَةٍ مِنْ دِينِهِ مَالَمْ يُصِبْ دَمًا حَرَامًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

218. İbn Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Haksız yere kan dökmedikçe, mümin kişinin gönlü, inanç bakımından olabildiğince ferahtır (Allah tarafından bağışlanma umudu yüksektir).

(B6862 Buhârî, Diyât, 1)

٢١٩- وَعَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ ثَامِرٍ الْأَنْصَارِيَّةِ، وَهِيَ امْرَأَةُ حَمْزَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَعَنْهَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ رِجَالاً يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللّٰهِ بِغَيْرِ حَقٍّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

219. Hamza’nın eşi Havle bnt. Sâmir’in (ra)
Resûlullah’tan *sav* şöyle işittiği nakledilmiştir:
Allah’ın malına (savaş ganimeti olarak elde edilen gelire/kamu malına) haksız olarak dalan kimseler kıyamet günü cehennemi boylayacaklardır.

(B3118 Buhârî, Humus, 7)

Müslümanlar Arası Hukuk

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾

...Kim Allah'ın hürmet edilmesini istediği şeylere saygı gösterirse bu Rabbi katında kendisi için hayırdır...

(Hac, 22/30)

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللّٰهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

…Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

… Ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً
وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً﴾

...Kim, bir insanı, bir can karşılığı (kısasla) veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır...

(Mâide, 5/32)

٢٢٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً» وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

220. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Müminler, birbirine yaslanarak inşa edilmiş bir bina(nın duvarları) gibidirler, dedi ve (bu dayanışmayı göstermek için) parmaklarını birbirine geçirip kenetledi.

(B2446 Buhârî, Mezâlim, 5; M6585 Müslim, Birr, 65)

٢٢١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَرَّ فِي
شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا، أَوْ أَسْوَاقِنَا، وَمَعَهُ نَبْلٌ فَلْيُمْسِكْ، أَوْ لِيَقْبِضْ عَلَى
نِصَالِهَا بِكَفِّهِ أَنْ يُصِيبَ أَحَداً مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْهَا بِشَيْءٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

221. Yine Ebû Mûsâ'dan (ra), rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yanında ok olduğu hâlde mescitlerimizde veya çarşı-pazarımızda dolaşan kimse, Müslümanlara zarar vermemek için okların demirini elinde tutsun.

(B452 Buhârî, Salât, 66; M6665 Müslim, Birr, 124)

٢٢٢- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا
اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

222. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Müminler, birbirlerini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu rahatsızlığı hisseden bir bedene benzer.

(M6586 Müslim, Birr, 66; B6011 Buhârî, Edeb, 27)

٢٢٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَبَّلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ ابْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، وَعِنْدَهُ الْأَقْرَعُ بْنُ
حَابِسٍ، فَقَالَ الْأَقْرَعُ: إِنَّ لِي عَشْرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَداً
فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا
يُرْحَمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

223. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav*, (bir gün) Ali'nin oğlu Hasan'ı (ra) öptü.
O sırada yanında bulunan Akra' b. Hâbis:
–Benim on çocuğum var, onlardan hiçbirisini öpmüş değilim, dedi.
Bunun üzerine Resûlullah *Sav*, ona (hayretle) baktı ve:
–Merhamet etmeyene merhamet edilmez, buyurdu.

(B5997 Buhârî, Edeb, 18; M6028 Müslim, Fedâil, 65)

٢٢٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ عَلَى
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: أَتُقَبِّلُونَ صِبْيَانَكُمْ؟ فَقَالَ:
«نَعَمْ» قَالُوا: لٰكِنَّا وَاللّٰهِ مَا نُقَبِّلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«أَوَ أَمْلِكُ إِنْ كَانَ اللّٰهُ نَزَعَ مِنْ قُلُوبِكُمُ الرَّحْمَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

224. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Çölde yaşayan Araplardan bazıları Resûlullah'ın sav yanına geldiler;
(Müslümanların, çocuklarını öpüp sevdiklerini görünce):
–Siz çocuklarınızı öpüyor musunuz, dediler. Peygamber sav:
–Evet, cevabını verince, onlar:
–Ama biz, vallahi çocuklarımızı öpmeyiz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah sav:
–Allah, sizin kalbinizden merhameti söktüyse ben ne yapabilirim, buyurdu.

(M6027 Müslim, Fedâil, 164; B5998 Buhârî, Edeb, 18)

٢٢٥- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لاَ يَرْحَمِ النَّاسَ لاَ يَرْحَمْهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

225. Cerîr b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle demiştir:
İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez.

(M6030 Müslim, Fedâil, 66; B7376 Buhârî, Tevhîd, 2)

٢٢٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ. وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَذَا الْحَاجَةِ»

226. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Biriniz insanlara namaz kıldırdığında namazı kısa tutsun. Çünkü içlerinde zayıf, hasta ve yaşlı olanlar vardır. Kendi başına kılarken istediği kadar uzatsın.

(B703 Buhârî, Ezân, 62; M1046 Müslim, Salât, 183)

Bir başka rivayette, "İşi olanlar da vardır." buyrulmuştur.

(M1048 Müslim, Salât, 185)

٢٢٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَدَعُ الْعَمَلَ، وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ، خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

227. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, yapmayı sevdiği bir işi, (ondan görerek) halk da yapar ve neticede kendilerine farz olunur endişesiyle, terk ederdi.
(B1128 Buhârî, Teheccüd, 5; M1662 Müslim, Müsâfirîn, 77)

٢٢٨- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: نَهَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوِصَالِ رَحْمَةً لَهُمْ، فَقَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ؟ قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ كَهَيْئَتِكُمْ إِنِّي أَبِيتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

228. Yine Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav*, ashâbına merhamet ettiği için, onlara (hiç) iftar etmeden (peş peşe) oruç tutmalarını yasakladı. Bunun üzerine onlar:
–Ama sen, ara vermeden oruç tutuyorsun, dediler. Resûlullah *Sav*:
–Ben sizin gibi değilim, gece Rabbim bana yedirir ve içirir (bana yiyip içenlerin gücünü verir), buyurdu.
(M2572 Müslim, Sıyâm, 61; B1964 Buhârî, Savm, 48)

٢٢٩- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْحَارِثِ بْنِ رِبْعِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ، وَأُرِيدُ أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ، فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

229. Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î (el-Ensârî)'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Ben uzun kılmak niyetiyle namaza dururum; (arkadan) bir çocuğun ağladığını duyunca annesine sıkıntı vermek istemediğim için namazı kısa keserim.

(B707 Buhârî, Ezân, 65)

٢٣٠- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلاَةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّٰهِ فَلاَ يَطْلُبَنَّكُمُ اللّٰهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبْهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يُدْرِكْهُ، ثُمَّ يَكُبَّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

230. Cündüb b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Sabah namazını kılan kimse, Allah'ın himayesi altındadır. Allah, himayesine karşılık sizden bir şey de istemez! Zira bunun karşılığında kimden bir şey isteyecek olsa, (bu ağır bedele güç yetiremez ve) Allah onu yakalar ve sonra yüzüstü cehennem ateşine atar.

(M1494 Müslim, Mesâcid, 262)

٢٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لاَ يَظْلِمُهُ، وَلاَ يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

231. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müslüman, Müslümanın (din) kardeşidir. Müslüman, kardeşine zulmetmez ve onu haksızlık edenin eline bırakmaz. Her kim, Müslüman kardeşinin yardımında bulunur ve onun ihtiyacını giderirse, Allah da ona yardım eder. Her kim, Müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah buna karşılık onun kıyametteki sıkıntılarından birini giderir. Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.

(B2442 Buhârî, Mezâlim, 3; M6578 Müslim, Birr, 58)

٢٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَخُونُهُ وَلاَ يَكْذِبُهُ وَلاَ يَخْذُلُهُ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ عِرْضُهُ وَمَالُهُ وَدَمُهُ، اَلتَّقْوٰى هٰهُنَا، بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

232. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müslüman Müslümanın kardeşidir; ona ihanet etmez, onu yalanlamaz, onu yalnız ve yardımsız bırakmaz. Her Müslümanın kişiliği, malı, canı diğer Müslümanlar nezdinde saygındır, dokunulmazdır. Takva da işte buradadır. Bir kimseye kötülük olarak, Müslüman kardeşini küçük görmesi yeter.

(T1927 Tirmizî, Birr, 18)

٢٣٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَحَاسَدُوا وَلاَ تَنَاجَشُوا وَلاَ تَبَاغَضُوا وَلاَ تَدَابَرُوا وَلاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَانًا. اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يَحْقِرُهُ وَلاَ

يَخْذُلُهُ. اَلتَّقْوٰى هٰهُنَا وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ
الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَمَالُهُ
وَعِرْضُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

233. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Birbirinize haset etmeyin. Alışverişte pazarlığı kızıştır(arak birbirinizi aldat)mayın. Birbirinize dargın durmayın ve birbirinize yüz çevirmeyin. Birbirinizin (bitmemiş) pazarlığını bozmayın. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Müslüman Müslümanın kardeşidir; ona zulmetmez ve ona hor bakmaz, onu yalnız ve yardımsız bırakmaz.
Resûlullah *sav* göğsüne işaret ederek üç defa:
Takva, işte buradadır. Bir kimseye kötülük olarak Müslüman kardeşini küçük görmesi yeter. Her Müslümanın canı, malı ve kişiliği diğer Müslümanlar nezdinde saygındır, dokunulmazdır.

(M6541 Müslim, Birr, 32)

٢٣٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتّٰى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

234. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur.
Sizden biri, kendisi için istediği bir şeyi, kardeşi için de istemedikçe, iman etmiş olmaz.

(B13 Buhârî, Îmân, 7; M170 Müslim, Îmân, 71)

٢٣٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اُنْصُرْ أَخَاكَ
ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا» فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنْصُرُهُ إِذَا كَانَ مَظْلُومًا

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ ظَالِمًا كَيْفَ أَنْصُرُهُ؟ قَالَ: «تَحْجُزُهُ أَوْ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَإِنَّ ذٰلِكَ نَصْرُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

235. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
–Zalim de olsa, mazlum da olsa, mümin kardeşine yardım et, buyurdu.
Ashâbdan biri:
–Yâ Resûlallah, mazlum olana yardım ederim, fakat zalime nasıl yardım edebilirim, dedi. Resûlullah:
–Zalimi de zulüm yapmaktan alıkoyarsın veya engellersin işte bu ona yardımdır, buyurdu.

(B6952 Buhârî, İkrâh, 7)

٢٣٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: إِذَا لَقِيتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانْصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتْهُ. وَإِذَا مَرِضَ فَعُدْهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ»

236. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Müslümanın Müslüman üzerinde beş hakkı vardır. Bunlar; selâm almak, hastayı ziyaret etmek, cenazeye iştirak etmek, davete icabet etmek, aksırana *yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin.)* demektir.

(B1240 Buhârî, Cenâiz, 2; M5650 Müslim, Selâm, 4)

Müslim'in diğer bir rivayetinde, Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur: Müslümanın Müslüman üzerinde altı hakkı vardır. Karşılaştığın zaman ona selâm ver, davet edilirsen git, nasihat isterse nasihat et, aksırır da Allah'a hamd ederse sen de ona "*yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin.)*" de, hastalandığında ziyaret et, vefatında cenazesine katıl.

(M5651 Müslim, Selâm, 5)

٢٣٧- وَعَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَ نَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ. وَنَهَانَا عَنْ خَوَاتِيمَ أَوْ تَخَتُّمٍ بِالذَّهَبِ، وَعَنْ شُرْبٍ بِالْفِضَّةِ، وَعَنِ الْمَيَاثِرِ الْحُمْرِ، وَعَنِ الْقَسِّيِّ، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَالدِّيبَاجِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: وَإِنْشَادِ الضَّالَّةِ فِي السَّبْعِ الْأُوَلِ.

237. Ebû Umâre el-Berâ b. Âzib' (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah Sav bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Emrettikleri şunlardır: Hastayı ziyaret etmek, cenazeye katılmak ve aksırana "*yerhamükâllah (Allah sana rahmetiyle sağlık ve afiyet versin)*" demek, yemin eden kimsenin sözünü doğru kabul etmek, mazluma yardım etmek, davete icabet etmek, herkese selâm vermek. Yasakladıkları ise şunlardır: Altın yüzük takmak, gümüş kaptan su içmek, ipek minder/şilte kullanmak, ipek karışımı, saf ipek ve ipekli, atlas elbise giymek.

(M5388 Müslim, Libâs, 3; B1239 Buhârî, Cenâiz, 2)

Müslim'in bir rivayetinde, "kayıp malın bulunmasına yardımcı olmak" diye yer almıştır ki ravi bunu emredilen ilk yedi şeye ilave etmiştir.

(M5389 Müslim, Libâs, 3)

Kusurların Örtülmesi

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ
آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

İnananlar arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya;
onlar için dünya ve âhirette çok acıklı bir azap vardır...

(Nûr, 24/19)

٢٣٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَسْتُرُ عَبْدٌ عَبْداً فِي الدُّنْيَا إِلاَّ سَتَرَهُ اللّٰهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

238. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir insan, dünyada diğer bir insanın ayıbını örterse,
Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter.

(M6595 Müslim, Birr, 72)

٢٣٩- وَعَنْهُ قَالَ: سمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّ أَمَّتِي مُعَافىً إِلاَّ الْمُجَاهِرِينَ، وَإِنَّ مِنَ الْمُجاهَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَملاً، ثُمَّ يُصْبِحَ وَقَدْ سَتَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَيَقُولُ: يَا فُلاَنُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ، وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

239. Ebû Hüreyre'nin (ra), Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir:
Kötülüklerini ifşa edenler hariç ümmetimin bütün fertleri,
Allah tarafından (er geç) affedilecektir.
Bir adamın geceleyin bir kötülük yapması ve Allah onu örtmüş iken, sabahleyin "Ey filanca, ben dün gece şöyle şöyle yaptım." demesi, kendi kabahatini teşhirdir. Hâlbuki onun gece işlediği kabahat Rabbi ile kendisi arasındaydı. Böyle yapmakla o, Allah'ın örttüğü kabahati sabahleyin teşhir etmiş, açıklamış oluyor.

(B6069 Buhârî, Edeb, 60; M7485 Müslim, Zühd, 52)

٢٤٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا زَنَتِ الْأَمَةُ فَتَبَيَّنَ زِنَاهَا فَلْيَجْلِدْهَا الْحَدَّ، وَلاَ يُثَرِّبْ عَلَيْهَا، ثُمَّ إِنْ زَنَتِ الثَّانِيَةَ فَلْيَجْلِدْهَا الْحَدَّ وَلاَ يُثَرِّبْ عَلَيْهَا، ثُمَّ إِنْ زَنَتِ الثَّالِثَةَ فَلْيَبِعْهَا وَلَوْ بِحَبْلٍ مِنْ شَعَرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

240. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir cariyenin zina ettiği tespit edilirse cezası verilsin. Ceza tatbik edildikten sonra bu husustan dolayı kendisi aşağılanmasın. Sonra ikinci defa zina ederse yine gereken ceza verilsin, fakat bundan dolayı yine aşağılanmasın. Üçüncü defa zina edecek olursa sahibi onu kıldan bir ip karşılığında dahi olsa satsın.[39]

(B2152 Buhârî, Büyû', 66; M4445 Müslim, Hudûd, 30)

٢٤١- وَعَنْهُ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ خَمْراً قَالَ: «اِضْرِبُوهُ» قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ، وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: أَخْزَاكَ اللّٰهُ، قَالَ: لاَ تَقُولُوا هٰكَذَا لاَ تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

241. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Şarap içen bir kişiyi Peygamber'in (sav) huzuruna getirdiler.
Peygamber (sav):
–Bunu dövün, buyurdu. Ebû Hüreyre diyor ki:
–Bunun üzerine içimizden bazıları eliyle, bazıları da nalın ile, kimi de elbisesi ile vurdu. Cezası icra edildikten sonra, suçlu dönüp gidince oradakilerden biri:
–Allah seni rezil etsin, dedi. Resûlullah (sav):
–Böyle demeyin, onu ayartması için şeytana yardımcı olmayın, buyurdu.

(B6777 Buhârî, Hudûd, 4)

[39] Hz. Peygamber devrinde hizmetçi olarak çalışan bazı köleler kötü yola düşüp, iffetsizlik yapabiliyordu. Hatta bazen bu kölelerin sahipleri onları bu işe zorluyor veya teşvik ediyordu. Hz. Peygamber fuhuş yapan cariyenin o günün şartlarına göre cezalandırılmasını, buna rağmen vazgeçmezse onun mutlaka elden çıkartılıp evden uzaklaştırılmasını tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber'in iffetsizlik yapan bir köleyi dahi aşağılamamayı istemesi dikkat çekicidir.

İhtiyaçların Giderilmesi

﴿وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

…Hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz.

(Hac, 22/77)

٢٤٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لاَ يَظْلِمُهُ وَلاَ يُسْلِمُهُ. مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ
كَانَ اللّٰهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللّٰهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ
كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

242. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müslüman Müslümanın (din) kardeşidir. Müslüman, kardeşine zulmetmez ve onu haksızlık edenin eline bırakmaz. Her kim, Müslüman kardeşinin yardımında bulunur ve onun ihtiyacını giderirse Allah da ona yardım eder. Her kim, Müslümanın bir sıkıntısını giderirse Allah buna karşılık onun kıyametteki sıkıntılarından birini giderir. Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.

(M6578 Müslim, Birr, 58; B2442 Buhârî, Mezâlim, 3)

٢٤٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا، نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللّٰهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللّٰهُ لَهُ بِهِ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ. وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ تَعَالَى، يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ. وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

243. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse bir müminin dünya üzüntülerinden birini giderir ve onu rahatlatırsa
Allah da kıyamet günü onun üzüntülerinden birini giderir.
Her kim eli darda olana kolaylık gösterirse
Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık gösterir.
Her kim bir Müslümanın ayıbını örterse,
Allah da dünya ve âhirette onun ayıbını örter.
Bir insan (din) kardeşine yardımda bulunduğu sürece Allah da ona yardım eder.
Bir kimse ilim tahsili için yola çıkarsa, Allah da ona
cennetin yolunu kolaylaştırır.
Herhangi bir topluluk, Allah'ın evlerinden bir evde toplanıp Kur'an okur ve
aralarında müzakere ederlerse onların üzerine sükûnet/huzur iner, onları
rahmet kaplar ve melekler onları kuşatır. Allah da kendi nezdindeki
meleklere ve peygamberlere onlardan bahseder.
Ameli kendisini geride bırakan kimseyi, soyu ileri götürmez.

(M6853 Müslim, Zikir, 38)

Aracılık Etmek

﴿مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا﴾

Kim güzel bir (işe) aracılık ederse, ona o işin sevabından bir pay vardır...

(Nisâ, 4/85)

٢٤٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ طَالِبُ حَاجَةٍ أَقْبَلَ عَلَى جُلَسَائِهِ فَقَالَ: «اِشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِي اللّٰهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «مَا شَاءَ»

244. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) kendisine sıkıntı içinde biri geldiği zaman, yanındakilere döner ve:
Bu adamın işi için aracılık edin, sevap kazanırsınız; Allah, istediğini Peygamberi'nin diliyle gerçekleştirir, derdi.
Bir başka rivayette, "istediğini" yerine "dilediğini" diye gelmiştir.

(M6691 Müslim, Birr, 145; B1432 Buhârî, Zekât, 21)

٢٤٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي قِصَّةِ بَرِيرَةَ وَزَوْجِهَا قَالَ: قَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ رَاجَعْتِيهِ؟» قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ تَأْمُرُنِي قَالَ: «إِنَّمَا أَشْفَعُ» قَالَتْ: لاَ حَاجَةَ لِي فِيهِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

245. Berîre ve kocası (Muğîs) hadisesi konusunda İbn Abbâs'ın (ra) şöyle dediği rivayet olunmuştur: Peygamber *Sav* Berîre'ye seslenerek:

–Tekrar kocana dönsen (ne iyi olur), dedi. Berîre de,

–Yâ Resûlallah, bunu emrediyor musun? deyince Resûlullah:

–Ben yalnız aracılık ediyorum, buyurdu. Berîre:

–Öyleyse benim ona ihtiyacım yok (beni mazur gör), cevabını verdi.[40]

(B5283 Buhârî, Talâk, 16)

[40] Hz. Âişe tarafından azad edilen Berire, köle olan kocası Muğis'ten ayrılmak istemiş, Hz. Peygamber de ondan ayrılmamasını rica etmişti.

İnsanların Arasını Düzeltmek

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ
أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ﴾

Bir sadaka vermeyi, yahut iyilik yapmayı, yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenler hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur...

(Nisâ, 4/114)

﴿وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾

...Uzlaşmak daha hayırlıdır...

(Nisâ, 4/128)

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ﴾

…Allah’a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin…

(Enfâl, 8/1)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾

Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin.

(Hucurât, 49/10)

٢٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ سُلاَمَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ: تَعْدِلُ بَيْنَ الْإِثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا، أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاَةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

246. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Güneşin doğduğu her gün, insanın her eklemi için, bir sadaka borcu vardır. İki kimse arasında doğrulukla hükmetmen sadakadır. Bineğine binmesi için bir kimseye yardım etmen yahut yükünü yüklemen sadakadır. Hoş söz, sadakadır. Namaza giderken atılan her adım, sadakadır. İnsanlara sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırman da sadakadır.

(M2335 Müslim, Zekât, 56; B2989 Buhârî, Cihâd, 128)

٢٤٧- وَعَنْ أُمِّ كُلْثُومِ بِنْتِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِي خَيْراً، أَوْ يَقُولُ خَيْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ زِيَادَةٌ، قَالَتْ: وَلَمْ أَسْمَعْهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُهُ النَّاسُ إِلاَّ فِي ثَلاَثٍ، تَعْنِي: الْحَرْبَ، وَالْإِصْلاَحَ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثَ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثَ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا.

247. Ukbe b. Ebû Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm'ün (ra),
Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:
İnsanların arasını bulmak için hayırlı haber eriştiren
veya hayır söyleyen kimse yalancı sayılmaz.

(B2692 Buhârî, Sulh, 2; M6633 Müslim, Birr, 101)

Müslim'in bir rivayetinde şöyle bir ilave nakledilmiştir:
Ümmü Gülsüm, "Resûlullah'ın yalnız şu üç konuda yalana müsaade ettiğini işittim: Harpte, insanların arasını bulmada, kadının kocasına, kocanın da hanımına karşı (ailenin dirliği için) konuşmasında." demiştir.

(M6634 Müslim, Birr, 101)

٢٤٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَوْتَ خُصُومٍ بِالْبَابِ عَالِيَةً أَصْوَاتُهُمَا، وَإِذَا أَحَدُهُمَا يَسْتَوْضِعُ
الْآخَرَ وَيَسْتَرْفِقُهُ فِي شَيْءٍ، وَهُوَ يَقُولُ: وَاللّٰهِ لَا أَفْعَلُ، فَخَرَجَ عَلَيْهِمَا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَيْنَ الْمُتَأَلِّي عَلَى اللّٰهِ لَا يَفْعَلُ
الْمَعْرُوفَ؟» فَقَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَلَهُ أَيُّ ذٰلِكَ أَحَبَّ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

248. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bir gün kapının önünde kavga edenlerin yükselen seslerini işitti. Biri öbüründen borcunun bir kısmından vazgeçmesini ve kendisine hoşgörüyle muamele etmesini rica ediyordu. Diğeri:
–Vallahi yapmam, diye diretiyordu. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem çıktı ve:
–İyilik yapmayacağım diye Allah'a yemin eden hanginiz (öyle şey mi olur), diye sordu. Adam:
–Benim, yâ Resûlallah; o hâlde nasıl istiyorsa öyle olsun (borcunu nasıl ödeyebilecekse öyle ödesin), dedi.

(B2705 Buhârî, Sulh, 13; M3983 Müslim, Müsâkât, 19)

٢٤٩- وَعَنْ أَبي العَبَّاسِ سَهلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلَغَهُ أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَرٌّ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْلِحُ بَيْنَهمْ فِي أُنَاسٍ مَعَهُ، فَحُبِسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتِ الصَّلاةُ، فَجَاءَ بِلالٌ إِلَى أَبي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ حُبِسَ، وَحَانَتِ الصَّلاةُ، فَهَلْ لَكَ أَنْ تَؤُمَّ النَّاسَ؟ قَالَ: نَعمْ إِنْ شِئْتَ، فَأَقَامَ بِلاَلٌ الصَّلاةَ، وَتقدَّمَ أَبُو بَكْرٍ فكَبَّرَ وَكَبَّرَ النَّاسُ، وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي فِي الصُّفوفِ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ، فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيقِ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لاَ يَلْتَفِتُ فِي صَلاَتِه، فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ الْتَفتَ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَهُ فَحمِدَ اللَّهَ، وَرَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَاءَهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ، فَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَصَلَّى لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فقَالَ: «أَيُّها النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلاَةِ أَخَذْتُمْ فِي التَّصْفِيقِ ؟ إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ. مَنْ نَابَهُ شَيءٌ فِي صَلاَتِه فَلْيَقُلْ: سُبْحَانَ اللَّهِ! فَإِنَّهُ لاَ يَسْمَعُهُ أَحدٌ حِينَ يَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، إِلاَّ الْتَفَتَ. يَا أَبَا بَكْرٍ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ حِينَ أَشَرْتُ إِلَيْكَ؟» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا كَانَ يَنْبَغِي لاِبْنِ أَبي قُحافَةَ أَنْ يُصلِّيَ بِالنَّاسِ بيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

249. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav (bir kere) Amr b. Avf oğulları arasında kavga çıktığını haber almıştı. Aralarını bulmak için bir grup kimseyle oraya gitti. Peygamber sav onları barıştırmakla meşgul iken (ikindi) namaz(ı) vakti geldi.
Bunun üzerine Bilâl, Ebû Bekir'e gelerek:
–Ey Ebû Bekir, Allah Resûlü sav onları barıştırmakla meşgul. Namaz vakti de geldi. İnsanlara namazı kıldırır mısın?, dedi. Hz. Ebû Bekir:
–Peki, istersen kılalım, cevabını verdi.
Bilâl ezan okudu, Ebû Bekir namaza başladı. Tekbir aldı ve cemaat de tekbir aldılar, Resûlullah sav da o sırada geldi, safları geçerek birinci safa vardı. Bunun üzerine cemaat el çırpmaya başladı. Ebû Bekir namaz kılarken, başını çevirip hiçbir tarafa bakmazdı. Cemaat el çırpmayı artırınca başını çevirip baktı ve Resûlullah'ı sav gördü. Resûlullah sav, yerinde durmasını işaret etti.
Ebû Bekir (ra) ellerini kaldırıp Resûlullah'ın sav bu iltifatından dolayı Allah'a hamdü sena etti. Sonra safa girinceye kadar geriledi. Resûllullah sav öne geçti ve namazı kıldırdı.
Namazdan çıkınca cemaate dönerek:
–Size ne oldu da, namazda bir şey görünce hemen el çırpmaya başladınız? El çırpmak kadınlara mahsustur. Namazda iken kim bir şeye dikkat çekmek isterse, *sübhânâllâh* desin. Çünkü tesbihi işiten kimse dönüp bakar, dedi (sonra Ebû Bekir'e (ra)):
–Ey Ebû Bekir, sana işaret ettiğim vakit, namazı kıldırmaya niye devam etmedin, diye sordu. Ebû Bekir (ra) de:
–Resûlullah'ın sav önünde durup namaz kıldırmak Ebû Kuhâfe'nin oğluna (yani bana) düşmez, cevabını verdi.

(B1234 Buhârî, Sehv, 9; M949 Müslim, Salât, 102)

Yoksullar

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلاَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut. (Dünya hayatının zinetini arzu edip de) gözlerini onlardan ayırma!..

(Kehf, 18/28)

٢٥٠- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ، أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ عُتُلٍّ جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

250. Hârise b. Vehb'in (ra) Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir: Cennetliklerin kimler olduğunu size bildireyim mi? İnsanlar tarafından hor görülüp hiçe sayılan, zayıf, alçak gönüllü kimselerdir; eğer Allah'a yemin etse Allah onu yemininde doğru çıkarır.
Cehennemliklerin kim olduğunu bildireyim mi? Onlar da, katı kalpli, kaba saba ve kurularak yürüyen, kibirli kimselerdir.

(B4918 Buhârî, Tefsîr, (Kalem)1; M7187 Müslim, Cennet, 46)

٢٥١- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِرَجُلٍ عِنْدَهُ جَالِسٍ: «مَا رَأْيُكَ فِي هٰذَا؟» فَقَالَ: رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِ النَّاسِ هٰذَا وَاللّٰهِ حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ يُنْكَحَ وَإِنْ شَفَعَ أَنْ يُشَفَّعَ. فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ مَرَّ رَجُلٌ آخَرُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا رَأْيُكَ فِي هٰذَا؟» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هٰذَا رَجُلٌ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِينَ، هٰذَا حَرِيٌّ إِنْ خَطَبَ أَنْ لاَ يُنْكَحَ، وَإِنْ شَفَعَ أَنْ لاَ يُشَفَّعَ، وَإِنْ قَالَ أَنْ لاَ يُسْمَعَ لِقَوْلِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هٰذَا خَيْرٌ مِنْ مِلْءِ الْأَرْضِ مِثْلَ هٰذَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

251. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Peygamber'in (sav) yanından bir adam geçti.
Resûlullah (sav) yanında oturan kimseye:
–Şu adam hakkında ne düşünürsün, diye sordu. O da:
–Eşraftan biridir, herhangi bir kadınla evlenmek istese, isteği kabul edilmeye, bir konuda aracılık etse sözü dinlenmeye layık biridir, dedi.
Resûlullah (sav) sustu, bir şey söylemedi. Sonra başka biri geçti.
Bu defa Resûlullah (sav):
–Bunun hakkında ne düşünüyorsun? diye sordu. Adam:
–Yâ Resûlallah (sav), bu yoksul bir Müslümandır; biriyle evlenmek istese isteği geri çevrilir, aracılığına itibar edilmez, bir şey söylese sözüne kulak asılmaz, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Bu (fakir), öteki adam gibi dünya dolusu insandan daha hayırlıdır, buyurdu.

(B6447 Buhârî, Rikâk, 16; İM4120 İbn Mâce, Zühd, 5)[41]

---

[41] Hadisin "müttefekun aleyh" olduğu belirtilmişse de elimizdeki Müslim nüshasında böyle bir rivayet bulunamamıştır.

٢٥٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِحْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ: فِيَّ الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فِيَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَمَسَاكِينُهُمْ فَقَضَى اللّٰهُ بَيْنَهُمَا: إِنَّكِ الْجَنَّةُ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَإِنَّكِ النَّارُ عَذَابِي أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَلِكِلَيْكُمَا عَلَيَّ مِلْؤُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

252. Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cennetle cehennem şöyle münakaşa ettiler. Cehennem:
–Bende zorbalar ve kibirliler var, dedi. Cennet de:
–Bende ise zayıf ve yoksullar var, dedi. Allah bunların
çekişmesini şöyle çözüme ulaştırdı:
–Ey cennet, sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime rahmet ederim. Ve ey cehennem, sen de benim azabımsın, seninle de dilediğime azap ederim. Her ikinizi de doldurmak bana aittir, buyurdu.

(M7172-M7176 Müslim, Cennet, 34-36)

٢٥٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ السَّمِينُ الْعَظِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزِنُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

253. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde iri, şişman bir adam gelir ki, onun Allah yanında bir sineğin kanadı kadar bile kıymeti yoktur.

(B4729 Buhârî, Tefsîr, (Kehf) 6; M7045 Müslim, Münâfikîn, 18)

٢٥٤- وَعَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَتْ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ، أَوْ شَابًّا، فَفَقَدَهَا، أَوْ فَقَدَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَ عَنْهَا أَوْ عَنْهُ، فَقَالُوا: مَاتَ. قَالَ: «أَفَلاَ كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ» فَكَأَنَّهُمْ صَغَّرُوا أَمْرَهَا، أَوْ أَمْرَهُ، فَقَالَ: دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ» فَدَلُّوهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ الْقُبُورَ مَمْلُوءَةٌ ظُلْمَةً عَلَى أَهْلِهَا، وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُنَوِّرُهَا لَهُمْ بِصَلاَتِي عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

254. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Siyahî bir kadın veya bir genç, mescidi süpürüp temizlerdi. Resûlullah Sav bu kadını veya erkeği göremeyince sordu. Onun, öldüğünü, söylediler.
–Bana haber verseydiniz ya, buyurdu. Sahâbîler ona ehemmiyet vermemişlerdi. Resûlullah Sav, bana onun kabrini gösterin, dedi.
Ashâb gömüldüğü yeri gösterince, Peygamber Sav onun namazını kıldı ve sonra:
–Bu kabirler, içindekiler için zulmet (karanlık) ile doludur;
Allah Teâlâ, benim namazımla onları aydınlatır, buyurdu.

(M2215 Müslim, Cenâiz, 71; B458 Buhârî, Salât, 72)

٢٥٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رُبَّ أَشْعَثَ أَغْبَرَ مَدْفُوعٍ بِالأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

255. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Saçları dağınık, keçeleşip tozlanmış ve kapılardan kovulmuş nice kimse vardır ki Allah'ın lütfunu umarak bir konuda yemin etse, Allah onu doğru çıkarır (yeminini ve duasını kabul eder).

(M6682 Müslim, Birr, 138)

٢٥٦- وَعَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ. وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

256. Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cennetin kapısında durdum. Baktım ki, oraya girenlerin çoğu yoksullar. Zenginler ise (hesapları görülmek için) alıkonulmuştu. Yalnız, cehennemlik olanların cehenneme götürülmeleri için emir verilmişti; (bu sefer) cehennemin kapısında durdum, baktım ki, oraya girenlerin genelinin kadınlar olduğunu gördüm.[42]

(B6547 Buhârî, Rikâk, 51; M6937 Müslim, Zikir, 93)

٢٥٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلاَّ ثَلاَثَةٌ: عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ، وَكَانَ جُرَيْجٌ رَجُلاً عَابِداً، فَاتَّخَذَ صَوْمَعَةً فَكَانَ فِيهَا، فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: يَارَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي فَأَقْبَلَ عَلَى صَلاَتِهِ فَانْصَرَفَتْ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي. فَأَقْبَلَ عَلَى صَلاَتِهِ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُو يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ فَقَالَ: أَيْ رَبِّ أُمِّي وَصَلاَتِي، فَأَقْبَلَ

[42] Burada özel bir durum dolayısıyla hanımlara vurgu yapılmıştır. Yoksa herkes amelinin karşılığını eksiksiz olarak alacaktır.

عَلَى صَلاَتِهِ، فَقَالَتْ: اَللّٰهُمَّ لاَ تُمِتْهُ حَتّٰى يَنْظُرَ إِلَى وُجُوهِ الْمُومِسَاتِ.

فَتَذَاكَرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرَيْجاً وَعِبَادَتَهُ، وَكَانَتِ امْرَأَةٌ بَغِيٌّ يُتَمَثَّلُ بِحُسْنِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ شِئْتُمْ لَأَفْتِنَنَّهُ، فَتَعَرَّضَتْ لَهُ، فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا، فَأَتَتْ رَاعِيًا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ، فَأَمْكَنَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا فَوَقَعَ عَلَيْهَا. فَحَمَلَتْ، فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ: هُوَ مِنْ جُرَيْجٍ، فَأَتَوْهُ فَاسْتَنْزَلُوهُ وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ، وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ؟ قَالُوا: زَنَيْتَ بِهٰذِهِ الْبَغِيِّ فَوَلَدَتْ مِنْكَ. قَالَ: أَيْنَ الصَّبِيُّ؟ فَجَاءُوا بِهِ فَقَالَ: دَعُونِي حَتّٰى أُصَلِّيَ فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ وَقَالَ: يَا غُلاَمُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: فُلاَنٌ الرَّاعِي، فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرَيْجٍ يُقَبِّلُونَهُ وَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ وَقَالُوا: نَبْنِي لَكَ صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ: لاَ، أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ، فَفَعَلُوا.

وَبَيْنَا صَبِيٌّ يَرْضَعُ مِنْ أُمِّهِ، فَمَرَّ رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى دَابَّةٍ فَارِهَةٍ وَشَارَةٍ حَسَنَةٍ فَقَالَتْ أُمُّهُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ ابْنِي مِثْلَ هٰذَا، فَتَرَكَ الثَّدْيَ وَأَقْبَلَ إِلَيْهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهِ فَجَعَلَ يَرْتَضِعُ» فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَحْكِي ارْتِضَاعَهُ بِأُصْبُعِهِ السَّبَّابَةِ فِى فِيهِ، فَجَعَلَ يَمُصُّهَا، قَالَ: «وَمَرُّوا بِجَارِيَةٍ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا، وَيَقُولُونَ: زَنَيْتِ سَرَقْتِ، وَهِيَ تَقُولُ: حَسْبِيَ اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ. فَقَالَتْ أُمُّهُ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهَا، فَتَرَكَ الرَّضَاعَ وَنَظَرَ إِلَيْهَا فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَهُنَالِكَ تَرَاجَعَا الْحَدِيثَ فَقَالَتْ: مَرَّ رَجُلٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ

فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهُ فَقُلْتَ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، وَمَرُّوا بِهٰذِهِ الْأَمَةِ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ: زَنَيْتِ سَرَقْتِ، فَقُلْتَ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلِ ابْنِي مِثْلَهَا فَقُلْتَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا ؟، قَالَ: إِنَّ ذٰلِكَ الرَّجُلَ كَانَ جَبَّاراً فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ لاَ تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، وَإِنَّ هٰذِهِ يَقُولُونَ زَنَيْتِ، وَلَمْ تَزْنِ، وَسَرَقْتِ، وَلَمْ تَسْرِقْ، فَقُلْتُ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

257. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Üç kişinin dışında beşikte iken konuşan olmamıştır. Bunlar, Meryem oğlu İsa ve Cüreyc'e şahitlik yapan çocuktur. Cüreyc âbid bir adamdı. Kendine bir ibadethane edinerek orada ibadete koyulmuştu. (Bir gün) namaz kılarken annesi gelip:
–Ey Cüreyc, diye seslendi. Cüreyc (içinden):
–Yâ Rabbi, anneme cevap vermekle, namaza devam etmek arasında kaldım dedi ve namaza devam etti. Annesi dönüp gitti. Ertesi gün yine gelip:
–Ey Cüreyc, diye çağırdı. Oğlu (yine içinden):
–Yâ Rab, anneme cevap vermekle namaza devam etmek arasında kaldım, dedi; yine namazına devam etti. Ertesi gün yine gelip;
–Ey Cüreyc, diye çağırdı. Oğlu:
–Yâ Rab, anneme cevap vermekle namaza devam etmek arasında kaldım, dedi; yine namazına devam etti. Bunun üzerine annesi:
–Allah'ım, fahişe kadınların yüzüne bakmadıkça bunun canını alma, diye beddua etti.
Bir gün İsrailoğulları Cüreyc'ten ve onun ibadetinden söz ederken güzelliği ile meşhur fahişe bir kadın da orada bulunuyordu. Bu kadın:
–Eğer isterseniz bu âbid kişiyi ben yoldan çıkarabilirim, dedi ve onu yoldan çıkarmak için uğraşmaya başladı. Fakat Cüreyc kadına iltifat etmedi. (Yoldan çıkaramayacağını anlayan kadın) Cüreyc'in ibadetgâhına sığınmakta olan bir çobana gelip onunla cinsi münasebette bulunarak gebe kaldı ve çocuğu doğurunca da onun Cüreyc'ten olduğunu ileri sürdü. Bunun üzerine halk, Cüreyc'in başına üşüştü, onu oradan çıkardı ve ibadethaneyi de yıktı, Cüreyc'i de dövmeye başladı. Cüreyc:
–Ne oluyor size, ne yapıyorsunuz, deyince:
–Sen bu kadınla zina etmişsin ve bu çocuğu senden (hamile kalarak)

doğurmuş, dediler. Cüreyc:
–Çocuk nerede, dedi. Çocuğu getirdiler. Cüreyc:
–Beni bırakın da namaz kılayım, dedi. Namazı kıldıktan sonra çocuğa gelip karnına dürttü ve:
–Ey çocuk, senin baban kim, dedi. Çocuk da:
–Filan çobandır, diye cevap verdi. Bunun üzerine halk Cüreyc'e dönerek onu öpmeye ve üstünü başını sıvazlamaya başladılar ve:
–Yıkılan mabedini tekrar, hem de altından yapacağız, dediler.
Fakat o:
–Hayır, olmaz; ibadethaneyi önceki gibi kerpiçten yapın, dedi ve o şekilde yaptılar.
Günün birinde bir çocuk, annesini emerken oradan, atlı, iyi giyinmiş, yakışıklı soylu bir adam geçti. Çocuğun annesi:
–Allah'ım, çocuğumu buna benzet, dedi. Çocuk memeyi bırakarak süvariye döndü ve ona bir müddet baktıktan sonra:
–Allah'ım beni ona benzetme, dedi, sonra annesinin memesini emmeye devam etti.
(Ravi anlatmaya devam ediyor):
Peygamber'in Sav şehâdet parmağını ağzına koyarak çocuğun emişini taklit edişi hâlâ gözümün önündedir, dedi ve parmağını emmeye başladı.
Sonra şöyle buyurdular:
(Anne ile çocuk) halkın zina ve hırsızlık suçu ile dövdükleri bir cariyenin yanından geçtiler. Cariye:
–*Hasbiyallâhu ve ni'me'l-vekîl (Bana Allah yeter, o ne güzel vekildir.)*, diyordu.
Çocuğun annesi:
–Allah'ım, çocuğumu bu kadının durumuna düşürme, dedi. Bu sefer çocuk, emmeyi bırakarak cariyeye baktı ve:
–Allah'ım beni onun gibi yap, dedi. Bunun üzerine birbirleriyle konuşmaya başladılar. (Kadın çocuğunun niçin kendisine muhalefet ettiğini anlamak için:)
–İyi ve düzgün kıyafetli bir adam geçti. Ben de: "Allah'ım, oğlumu buna benzet." diye temennide bulundum. Sen ise, "Allah'ım, beni ona benzetme." dedin. Şu cariyeyi, "Zina ettin, çaldın." diye döverek yanımızdan geçirdiler. Bunu görünce ben: "Yâ Rabbi, çocuğumu buna benzetme." dedim. Sen ise, "Allah'ım, beni onun gibi yap." dedin, deyince, çocuk şöyle cevap verdi:
–O adam, zorba ve merhametsizin biriydi. Bu sebeple, "Yâ Rabbi, beni böyle zorba yapma." dedim. Cariyeye gelince, halk ona, "Sen zina ettin." diyorlardı. Hâlbuki o zina etmemişti. "Çaldın." diyorlardı, hâlbuki o çalmamıştı. Bundan dolayı, "Allah'ım, beni bunun gibi (günahtan beri) kıl." diye dilekte bulundum.

(M6509 Müslim, Birr, 8; B3436 Buhârî, Enbiyâ, 48)

Muhtaçları Himaye Etmek

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

...Ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلاَ تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut. Dünya hayatının zinetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma!..

(Kehf, 18/28)

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلاَ تَقْهَرْ * وَأَمَّا السَّائِلَ فَلاَ تَنْهَرْ﴾

Öyleyse sakın yetimi horlama! Sakın isteyeni azarlama!

(Duhâ, 93/9-10)

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ * فَذٰلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ * وَلاَ يَحُضُّ
عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾

Gördün mü, o hesap ve ceza gününü yalanlayanı! İşte o, yetimi itip kakan, yoksula yedirmeyi özendirmeyen kimsedir.

(Mâûn, 107/1-3)

٢٥٨- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةَ نَفَرٍ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اُطْرُدْ هٰؤُلَاءِ لَا يَجْتَرِئُونَ عَلَيْنَا، وَكُنْتُ أَنَا وَابْنُ مَسْعُودٍ وَرَجُلٌ مِنْ هُذَيْلٍ وَبِلَالٌ وَرَجُلَانِ لَسْتُ أُسَمِّيهِمَا، فَوَقَعَ فِي نَفْسِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَقَعَ فَحَدَّثَ نَفْسَهُ، فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى: (وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

258. Sa'd b. Ebû Vakkâs (ra) anlatıyor:
Altı kişi Peygamber *Sav* ile birlikte bulunuyorduk. Müşrikler Peygamber'e *Sav*:
–Bunları kov ki, bize karşı bir haddini bilmezlik etmesinler, dediler.
Orada benimle İbn Mes'ûd ve Hüzeyl kabilesinden bir zat, Bilâl ve ismini söylemeyeceğim iki kişi daha vardı. Resûlullah'ın *Sav* gönlüne bazı şeyler doğdu ve içinden (müşriklerin teklifi yönünde) bazı düşünceler geçirdi. Bunun üzerine Allah Teâlâ, "Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na dua edenleri yanından kovma!"[43] meâlindeki âyeti indirdi.

(M6241 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 46)

٢٥٩- وَعَنْ أَبِي هُبَيْرَةَ عَائِذِ بْنِ عَمْرٍو الْمُزَنِيِّ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ أَتَى عَلَى سَلْمَانَ وَصُهَيْبٍ وَبِلَالٍ فِي نَفَرٍ فَقَالُوا: مَا أَخَذَتْ سُيُوفُ اللّٰهِ مِنْ عَدُوِّ اللّٰهِ مَأْخَذَهَا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَتَقُولُونَ هٰذَا لِشَيْخِ قُرَيْشٍ وَسَيِّدِهِمْ؟ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ لَعَلَّكَ أَغْضَبْتَهُمْ؟ لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُمْ

[43] En'âm, 6/52.

لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ؟ فَأَتَاهُمْ فَقَالَ: يَا إِخْوَتَاهُ آغْضَبْتُكُمْ؟ قَالُوا: لاَ، يغْفِرُ اللّٰهُ لَكَ يَا أُخَيَّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

259. Rıdvan Biatı'na (Hudeybiye Antlaşması'na) katılanlardan Ebû Hübeyre Âiz b. Amr el-Müzenî (ra) anlatıyor:
Ebû Süfyan; aralarında Selmân, Suheyb ve Bilâl'in de bulunduğu bir grup Müslümanın yanına geldiğinde onlar:
–Allah'ın kılıçları (Müslümanlar), Allah'ın düşmanı (Ebû Süfyan) üzerine gereği gibi işlemedi, dediler. Ebû Bekir:
–Kureyş'in ulusu ve efendisi hakkında böyle mi konuşuyorsunuz, diye karşılık verdi. Sonra da Peygamber'e *Sav* gelerek durumu bildirdi. Resûlullah *Sav*:
–Ebû Bekir, onları gücendirmiş olabilirsin. Eğer onları gücendirmiş isen Rabbini de gücendirmiş ve onun gazabını celbetmişsin demektir, buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) onların yanlarına gelerek:
–Kardeşlerim (Ebû Süfyân yüzünden) sizleri gücendirdim mi, deyince, onlar:
–Hayır, sana gücenmedik. Allah sana (her zaman) affıyla muamele etsin, güzel kardeşimiz, dediler.

(M6412 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 170)

٢٦٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هٰكَذَا» وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى، وَفَرَّجَ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

260. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ben ve yetimin sorumluluğunu üstlenen kimse, cennette şöylece beraber bulunacağız, buyurdu ve şehâdet parmağıyla orta parmağını gösterdi ve iki parmağının arasını açtı.

(B5304 Buhârî, Talâk, 25)

٢٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ، أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ» وَأَشَارَ الرَّاوِي وَهُوَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

261. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kendisinin yahut bir başkasının yetimlerinin sorumluluğunu üstlenen kimse ile ben, cennette şöyle olacağız.
Hadisi rivayet eden Mâlik b. Enes, şehâdet parmağıyla orta parmağını birleştirerek göstermişti.

(M7469 Müslim, Zühd, 42)

٢٦٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ التَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلاَ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ إِنَّمَا الْمِسْكِينُ الَّذِي يَتَعَفَّفُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي «الصَّحِيحَيْنِ»: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلٰكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لاَ يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلاَ يُفْطَنُ بِهِ فَيُتَصَدَّقَ عَلَيهِ، وَلاَ يَقُومُ فَيَسْأَلَ النَّاسَ»

262. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yoksul kimse, kapı kapı dolaşıp bir iki hurma, bir iki lokma ile savuşturulan kimse değildir. Gerçek yoksul, (sadaka isteyemeyen) iffetli ve nezih kimsedir.

(B4539 Buhârî, Tefsîr, (Bakara) 48; M2394 Müslim, Zekât, 102)

Buhârî ve Müslim'deki bir rivayete göre "İnsanları dolaşıp bir iki lokma ve bir iki hurma ile savuşturulan, yoksul değildir. Gerçek yoksul, geçimini sağlayacak imkânı bulunmayan ve halk tarafından durumu bilinmediği için sadaka verilemeyen ve kendisi de kalkıp sadaka isteyemeyen kimsedir." buyurmuştur.

(B1479 Buhârî, Zekât, 53; M2393 Müslim, Zekât, 101)

٢٦٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلسَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» وَأَحْسَبُهُ قَالَ: «وَكَالْقَائِمِ الَّذِي لاَ يَفْتُرُ، وَكَالصَّائِمِ الَّذِى لاَ يُفْطِرُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

263. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Dul kadınların ve yoksulların işlerine koşanlar, Allah yolunda cihad etmiş gibi mükâfat alırlar.
Ravi, sanıyorum "(O kimseler), bıkmadan gece ibadet eden, ara vermeksizin oruç tutan kimse gibidir." buyurdu, dedi.

(B6007 Buhârî, Edeb, 26; M7468 Müslim, Zühd, 41)

٢٦٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ، يُمْنَعُهَا مَنْ يَأْتِيهَا، وَيُدْعَى إِلَيْهَا مَنْ يَأْبَاهَا، وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ وَرَسُولَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَحِيحَيْنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مِنْ قَوْلِهِ:
«بِئْسَ الطَّعَامُ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى إِلَيْهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»

264. Yine Ebû Hüreyre'den (ra), rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Yemeklerin en kötüsü gelmek isteyenlerin çağrılmayıp, gelmeyeceklerin davet edildiği düğün yemeğidir. (Mazeretsiz) düğün davetine icabet etmeyen, (âdeta) Allah'a ve Resûlü'ne *sav* karşı gelmiş olur.[44]

(M3525 Müslim, Nikâh, 110)

Buhârî ve Müslim'de yer alan Ebû Hüreyre (ra) rivayeti şöyledir:
Yemeklerin en kötüsü zenginlerin çağırıldığı, fakirlerin davet edilmediği düğün yemeğidir.

(B5177 Buhârî, Nikâh, 73; M3521 Müslim, Nikâh, 107)

٢٦٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتّٰى تَبْلُغَا جَاءَ يَومَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ»
وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

265. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav*:
Her kim iki kız çocuğunu yetişkin oluncaya kadar büyütürse kıyamet günü ben ve o kimse şöylece yan yana bulunacağız, buyurmuş ve parmaklarını bitiştirmiştir.

(M6695 Müslim, Birr, 149)

٢٦٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَتْ عَلَيَّ اِمْرَأَةٌ وَمَعَهَا
اِبْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئاً غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا

[44] Bu hadis, toplumsal dayanışmanın, kaynaşmanın ve sevinçli gününde Müslüman kardeşinin coşkusuna iştirak etmenin önemini vurgulamak için söylenmiş olmalıdır. Bilhassa bu sözün söylendiği zamanda Medine'de Müslümanlar düğün ve benzeri toplantılar aracılığıyla dayanışmalarını perçinlemeye çok muhtaçtılar. Bu nedenle davete katılmamak, âdeta Allah'a ve Resûlü'ne asi gelmekle eş tutulmuştur. Hadis şarihleri davete katılmanın bir vecibe olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir.

فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: «مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْراً مِنَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

266. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir gün bir kadın, beraberinde iki kız çocuğu ile gelmiş ve yardım istemişti. Yanımda tek bir hurmadan başka şey yoktu. Onu kadına verdim. Kendisi hiç tatmadan çocukları arasında hurmayı paylaştırdıktan sonra kalktı ve gitti. O sırada Peygamber Sav geldi. Durumu ona anlattım. Bunun üzerine:
Bir kimseye Allah bu kızlardan verir de, o da onlara iyi bakarsa o kız çocukları, bakan kimse için cehenneme karşı siper olurlar, buyurdu.

(B1418 Buhârî, Zekât, 10; M6693 Müslim, Birr, 147)

٢٦٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: جَاءَتْنِي مِسْكِينَةٌ تَحْمِلُ ابْنَتَيْنِ لَهَا، فَأَطْعَمْتُهَا ثَلاَثَ تَمَرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً وَرَفَعَتْ إِلَى فِيهَا تَمْرَةً لِتَأْكُلَهَا، فَاسْتَطْعَمَتْهَا ابْنَتَاهَا، فَشَقَّتِ التَّمْرَةَ الَّتِى كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَهَا بَيْنَهُمَا، فَأَعْجَبَنِي شَأْنُهَا، فَذَكَرْتُ الَّذِي صَنَعَتْ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا بِهَا الْجَنَّةَ، أَو أَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

267. Yine Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir gün bana yoksul bir kadın gelmişti. Kadıncağız iki kızını sırtına sarmış, yardım istiyordu. Kadına üç tane hurma verdim. Kadın herbirine birer hurma verdi, kalan bir hurmayı da yemek için ağzına götürmüştü ki kızları onu da istediler. Kadıncağız yemek istediği bu hurmayı da ikiye ayırarak kızlarına verdi. Kadının bu davranışı hoşuma gitti. Durumu Resûlullah'a *Sav* anlattım. Resûlullah *Sav*:
–Allah, şefkati yüzünden o kadını cennetlik kıldı veya bu sayede onu cehennemden azat etti, buyurdu.

(M6694 Müslim, Birr, 148)

٢٦٨- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ خُوَيْلِدِ بْنِ عَمْرٍو اَلْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

268. Ebû Şüreyh Hüveylid b. Amr el-Huzâî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'ım, ben, iki zayıfın, yani yetimin ve kadının haklarını hatırlatıyorum (onların haklarını çiğnemenin haram olduğunu üzerine basarak bildiriyorum).

(Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, VIII, 254, hadis no: 9105)

٢٦٩- وَعَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَى سَعْدٌ أَنَّ لَهُ فَضْلاً عَلَى مَنْ دُونَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

هٰكَذَا مُرْسَلاً، فَإِنَّ مُصْعَبَ ابْنَ سَعْدٍ تَابِعِيٌّ، وَرَوَاهُ الْحَافِظُ
أَبُو بَكْرٍ الْبَرْقَانِيُّ فِي صَحِيحِهِ مُتَّصِلاً عَنْ مُصْعَبٍ
عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ.

269. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın oğlu Mus'ab (ra), anlatıyor:
Bazı meziyetleri dolayısıyla Sa'd, daha aşağı seviyedekilere göre kendisinin üstün olduğunu sanırdı. Bunun üzerine Peygamber Sav:
Allah size ancak zayıflarınızın (duası, ibadeti ve ihlâsları) sayesinde yardım ediyor ve rızık veriyor, buyurdu.

(B2896 Buhârî, Cihâd, 76)

Buhârî, hadisi mürsel olarak rivayet ediyor.
Çünkü Sa'd'ın oğlu Mus'ab tâbiûndandır.
Bu hadisi, Hafız Ebû Bekr el-Berkâni Sahîh'inde, Mus'ab aracılığıyla babasından muttasıl olarak rivayet ediyor.

٢٧٠- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عُوَيْمِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَبْغُونِي الضُّعَفَاءَ، فَإِنَّمَا تُنْصَرُونَ، وَتُرْزَقُونَ بِضُعَفَائِكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

270. Ebu'd-Derdâ Üveymir'in (ra), Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir:
Fakirleri arayın, görüp gözetin, size ancak fakirleriniz sayesinde yardım edilir ve rızık verilir.
(Bu hadisi, Ebû Dâvûd iyi bir isnadla rivayet etmiştir.)

(D2594 Ebû Dâvûd, Cihâd, 70)

Hanımlara İyi Davranmak

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

...Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin...

(Nisâ, 4/19)

﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلاَ تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ
فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوراً رَحِيمًا﴾

Ne kadar uğraşırsanız uğraşın, kadınlar arasında adaleti yerine getiremezsiniz. Öyle ise (birine) büsbütün gönül verip ötekini (kocası hem var, hem yok) askıda kalmış kadın gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir.

(Nisâ, 4/129)

٢٧١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْراً، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ مَا فِي الضِّلَعِ أَعْلاَهُ، فَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهُ

كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ، لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ: «الْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ إِنْ أَقَمْتَهَا كَسَرْتَهَا، وَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا، اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ»

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِن ضِلَعٍ، لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ، فَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا، اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَفِيهَا عِوَجٌ، وَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهَا كَسَرْتَهَا، وَكَسْرُهَا طَلاَقُهَا»

271. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum. Kadın eğe kemiği gibi (kırılgan) yaratılmıştır. Eğe kemiğinin en eğri tarafı, üst kısmıdır. Onu düzeltmek istersen kırarsın; buna kalkışmazsan o hâlinde devam eder. Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum![45]

(B3331 Buhârî, Enbiyâ, 1; M3644 Müslim, Radâ', 60)

Buhârî ve Müslim'in bir rivayetine göre:
Kadın eğe kemiği gibidir. Onu doğrultmak istersen kırarsın; onunla yararlı, hayırlı bir birliktelik istersen o hâliyle de bunu yapabilirsin. buyurmuştur.

(B5184 Buhârî, Nikâh, 80; M3650 Müslim, Radâ', 65)

Müslim'in bir rivayetinde:
Kadın eğe kemiği gibi (kırılgan) yaratılmıştır; senin istediğin yolda yürümeyebilir, bu hâliyle dahi onunla faydalı ve hayırlı bir birliktelik yapabilirsin. Düzeltmeye kalkarsan onu kırarsın, kırılması ise boşanmasıdır.

(M3643 Müslim, Radâ', 59)

٢٧٢- وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ زَمْعَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، وَذَكَرَ النَّاقَةَ وَالَّذِي عَقَرَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

[45] Burada mecazî bir anlatımla hanımların narin ve kırılgan yapıda oldukları anlatılmak isteniyor. Rivayetle ilgili farklı değerlendirmeler de mevcuttur. Kadınları aşağılayan bir içeriğe sahip olduğu gerekçesiyle bu ve benzeri haberleri olumsuz değerlendirmeye tabi tutanlar olmuştur. Ancak burada çevirildiği gibi hadiste kadınların aşağılanması değil bilakis narin ve hassas tabiatları dile getirilmiştir.

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا» انْبَعَثَ لَهَا رَجُلٌ عَزِيزٌ، عَارِمٌ مَنِيعٌ فِي رَهْطِهِ» ثُمَّ ذَكَرَ النِّسَاءَ، فَوَعَظَ فِيهِنَّ، فَقَالَ: «يَعْمِدُ أَحَدُكُمْ فَيَجْلِدُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ فَلَعَلَّهُ يُضَاجِعُهَا مِنْ آخِرِ يَوْمِهِ» ثُمَّ وَعَظَهُمْ فِي ضَحِكِهِمْ مِنَ الضَّرْطَةِ وَقَالَ: «لِمَ يَضْحَكُ أَحَدُكُمْ مِمَّا يَفْعَلُ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

272. Abdullah b. Zem'a (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* bir gün hutbede (Salih'e (as) mucize olarak) verilen dişi deveyi ve onu öldüreni zikretti, "Semûd kabilesi arasında gücü ve şirretiyle tanınan en bedbaht birisi o deveyi öldürmek için aralarından fırladı." dedi ve sonra sözü kadınlara getirerek onlar hakkında öğütlerde bulundu ve "Sizden biriniz eşini köle döver gibi dövmeye kalkışıyor, muhtemelen de o gece kendisiyle aynı yatağı paylaşıyor." dedi. Daha sonra yellenmeden ötürü gülüşmeye değinerek "Bazılarınız kendisinin de yaptığı bir şeye niçin güler ki?" buyurdu.

(B4942 Buhârî, Tefsîr, (Şems) 1; M7191 Müslim, Cennet, 49)

٢٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقاً رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ» أَوْ قَالَ: «غَيْرَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

273. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Mümin bir kimse, mümin hanımından nefret etmesin; çünkü onun bazı huylarından hoşlanmasa da diğer huylarından hoşlanabilir.

(M3645 Müslim, Radâ', 61)

٢٧٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْأَحْوَصِ الْجُشَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَقُولُ بَعْدَ أَنْ حَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَأَثْنَى

عَلَيْهِ وَذَكَّرَ وَوَعَظَ، ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْراً، فَإِنَّمَا هُنَّ عَوَانٌ عِنْدَكُمْ لَيْسَ تَمْلِكُونَ مِنْهُنَّ شَيْئاً غَيْرَ ذٰلِكَ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ، فَإِنْ فَعَلْنَ فَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ، وَاضْرِبُوهُنَّ ضَرْباً غَيْرَ مُبَرِّحٍ، فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً، أَلاَ إِنَّ لَكُمْ عَلَى نِسَائِكُمْ حَقًّا، وَلِنِسَائِكُمْ عَلَيْكُمْ حَقًّا، فَحَقُّكُمْ عَلَيْهِنَّ أَنْ لاَ يُوطِئْنَ فُرُشَكُمْ مَنْ تَكْرَهُونَ، وَلاَ يَأْذَنَّ فِي بُيُوتِكُمْ لِمَنْ تَكْرَهُونَ، أَلاَ وَحَقُّهُنَّ عَلَيْكُمْ أَنْ تُحْسِنُوا إِلَيْهِنَّ فِي كِسْوَتِهِنَّ وَطَعَامِهِنَّ» رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

274. Amr b. Ahvas el-Cüşemî (ra) anlatıyor:
Peygamber'in (sav), Veda Haccı sırasındaki hutbesinde, Allah'a hamdü sena ettikten ve halka bazı öğütler verdikten sonra şöyle buyurduğunu işittim: İnsanlar, kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum. Çünkü onlar, sizin himayeniz altındadır; bunun dışında bir tahakküme hakkınız yoktur. Şayet apaçık bir iffetsizlik yapacak olurlarsa onlarla yataklarınızı ayırın ve kendilerini hafifçe dövün. Eğer (iffetsizlik durumundan vazgeçerek) sizi dinlerlerse artık onları hırpalamaya bahane aramayın (daha ileri gitmeyin).
Şunu bilin ki, sizin kadınlar üzerinde haklarınız olduğu gibi, kadınların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlardaki haklarınız, yatağınızı yabancılardan korumaları, müsaadeniz olmadıkça hoşlanmadığınız kimselerin evinize girmesine izin vermemeleridir. Onların sizin üzerinizdeki hakları ise kıyafetleri ve beslenmeleri konusunda gerekeni en güzel biçimde yapmanızdır."

(T1163 Tirmizî, Radâ', 11)

٢٧٥- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا حَقُّ زَوْجَةِ أَحَدِنَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: «أَنْ تُطْعِمَهَا إِذَا طَعِمْتَ، وَتَكْسُوهَا

إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلاَ تَضْرِبِ الْوَجْهَ، وَلاَ تُقَبِّحْ، وَلاَ تَهْجُرْ إِلاَّ فِي الْبَيْتِ»
حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

275. Muâviye b. Hayde (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, hanımlarımızın bizim üzerimizdeki hakkı nedir, diye sordum.
–Yediğinden ona da yedirmek, giyindiğin gibi onu da giydirmek. Ayrıca yüzüne vurma, onu kötüleme, bir de darılıp ayrı yatmaya mecbur kaldığında bunu sadece evinde yap, buyurdu.

(D2142 Ebû Dâvûd, Nikâh, 40, 41)

٢٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

276. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İmanı en mükemmel mümin, ahlâkı en güzel olandır; en hayırlınız ise hanımlarına en güzel davranandır.

(T1162 Tirmizî, Radâ', 11)

٢٧٧- وَعَنْ إِيَاسِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللّٰهِ» فَجَاءَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: ذَئِرْنَ النِّسَاءُ عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ، فَرَخَّصَ فِي ضَرْبِهِنَّ فَأَطَافَ بِآلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «وَلَقَدْ أَطَافَ بِآلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أُولٰئِكَ بِخِيَارِكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

277. İyâs b. Abdullah b. Ebû Zübâb (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav), "Allah'ın kadın kullarını dövmeyin." buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer, Resûlullah'a (sav) geldi ve:
–Yâ Resûlallah, kadınlar eşlerine karşı fazla cesurlaştılar, dedi. Resûlullah (sav) da bu konuda (sessiz kalarak âdeta) ruhsat verdi. Fakat birçok kadın Resûlullah'ın (sav) eşlerine gelerek kocalarının kendilerini dövdüğünden şikâyet ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Çok sayıda kadın Muhammed'in evine gelerek kocalarından şikâyet ediyorlar. Bu adamlar, hayırlı adamlar değildir, buyurdu.[46]

(D2146 Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42)

٢٧٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِهَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

278. Amr b. Âs'ın oğlu Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Dünya nimetlerle doludur. Onun en gözde nimeti de saliha kadındır.

(M3649 Müslim, Radâ', 64)

---

[46] Bu hadise Medine'de Müslümanların yaşadıkları ciddi sosyal sorunlardan birisine işaret etmektedir. Hz. Peygamber, Câhiliye devrinden kalma anlayışları değiştirmek ve insanca yaşamanın ölçülerini yerleştirmek için uğraş vermiştir. Kendisi ömrü boyunca hiçbir kimseye haksız yere şiddet uygulamadığı, eşlerine ve hizmetinde bulunanlara kaba davranmadığı gibi, bilhassa hanımlara karşı sert davranmayı ve onları dövmeyi kesin bir dille yasaklamıştır. Eşler arasında meydana gelen ihtilaflar kendisine intikal ettirilince, özellikle Hz. Ömer'in tercüman olduğu şekilde bazı kadınların hırçınlığını gerekçe göstererek kuvvet kullanımına izin isteyenlere, böyle abes bir istek karşısında hoşnutsuzluğundan olsa gerek, sükûtla karşılık verdiği anlaşılmaktadır. Zira Peygamber'in "evet eşlerinizi dövebilirsiniz" dediği yönünde erken dönem hadis kaynaklarında açık bir ifade yoktur. Olması da düşünülemez. Dördüncü asırdan sonraki eserlerde yer alan bu anlama gelebilecek ifadelerin raviler tarafından bir çıkarsama olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in sükûtunu, izin olarak anlayanların çirkin ve kaba davranışlarını şikâyet için hanımlar kendisine gelince derhal bir toplantı yapmış ve eşlerine karşı kaba kuvvet kullananların hayırsız insanlar olduklarını sert bir biçimde dile getirmiştir. Her işte affı, yumuşaklığı, ihsanı ve kolaylığı tavsiye eden bir Peygamber'in böyle demesinden daha doğal bir şey olamaz.

Kocanın, Eşi Üzerindeki Hakları

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ﴾

Erkekler, kadınların hamisidirler. Çünkü Allah insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. İyi kadınlar, itaatkârdırlar. Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da "gayb"ı korurlar...

(Nisâ, 4/34)

٢٧٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتّٰى تُصْبِحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: «إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ هَاجِرَةً فِرَاشَ زَوْجِهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئِكَةُ حَتّٰى تُصْبِحَ»

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «والَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلاَّ كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطاً عَلَيْهَا حَتّٰى يَرْضَى عَنْهَا»

279. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimse eşini yatağına davet eder de hanımı, (mazereti olmadığı hâlde) gelmez ve eşi ona gücenmiş olarak gecelerse, melekler sabaha kadar o kadının iyilikten uzak kaldığını tekrarlarlar.

(B3237 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 7; M3541 Müslim, Nikâh, 122)

Buhârî ve Müslim'in başka bir rivayetlerinde:
Kadın kocasının yatağını (mazeretsiz) terk ederek gecelerse melekler sabaha kadar o kadının iyilikten uzak kaldığını tekrarlarlar, şeklinde varit olmuştur.

(M3538 Müslim, Nikâh, 120; B5194 Buhârî, Nikâh, 86)

Başka bir rivayette ise şöyle denilmektedir:
Bu canımı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, bir adam eşi ile beraber olmak ister de kadın (mazereti olmaksızın) gelmezse gök ehli, o kadına, kocası kendisinden razı oluncaya kadar dargın kalır.[47]

(M3540 Müslim, Nikâh, 121)

٢٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضاً أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ، وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

47 Bu rivayetlerde kadının evlilik hukukunu çiğneyerek protesto edici bir tutumla mazeretsiz olarak eşini terk etmesi söz konusudur.

280. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kocası yanında iken onun izni olmadan bir kadının (nafile) oruç tutması ve yine onun izni olmadan evine birilerinin girmesine izin vermesi, helâl olmaz.

(B5195 Buhârî, Nikâh, 84; M2370 Müslim, Zekât, 84)

٢٨١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْأَمِيرُ رَاعٍ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلَى بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

281. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz. Yönetici sorumludur. Evin erkeği, aile efradından sorumludur. Evin hanımı da kocasının evinden ve çocuklarından sorumludur.
Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.

(B5200 Buhârî, Nikâh, 91; M4724 Müslim, İmâre, 20)

٢٨٢- وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَأْتِهِ وَإِنْ كَانَتْ عَلَى التَّنُّورِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

282. Ebû Ali Talk b. Ali’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Kadın, eşi kendisine ihtiyaç duyup çağırdığında, yemek pişirmekle meşgul olsa dahi (onu erteleyip) eşinin yanına gelsin.[48]

(T1160 Tirmizî, Radâ', 10)

٢٨٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «لَوْ كُنْتُ آمِراً أَحَداً أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ
لِزَوْجِهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

283. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimsenin bir başkasına secde etmesini isteseydim, (herhâlde) kadının kocasına secde etmesini isterdim.[49]

(T1159 Tirmizî, Radâ', 10)

٢٨٤- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَتْ وَزَوْجُهَا عَنْهَا رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ
التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

284. Ümmü Seleme’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kadın, kocası kendisinden hoşnut olduğu hâlde ölürse, cennete girer.

(T1161 Tirmizî, Radâ', 10)

---

[48] Rivayetin açıklaması yapılırken eşler arasındaki cinsel ilişki öne çıkarılmakta ve önemine atıfta bulunulmaktadır. Şurası bir gerçek ki eşlerden hangisi diğerine ihtiyaç duyar da onu çağırırsa icabet etmesi hem insanî ve ahlâkî bir vazife hem de evlilik hukukunun gereğidir.

[49] Burada vurgulanmak istenen eşlerin hukukunun ağırlığıdır. Yoksa hiçbir faninin bir faniye secde etmesi gibi bir teşbih anlamlı olamaz.

٢٨٥- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تُؤْذِي امْرَأَةٌ زَوْجَهَا فِي الدُّنْيَا إِلاَّ قَالَتْ زَوْجَتُهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ لاَ تُؤْذِيهِ قَاتَلَكِ اللّٰهُ، فَإِنَّمَا هُوَ عِنْدَكِ دَخِيلٌ يُوشِكُ أَنْ يُفَارِقَكِ إِلَيْنَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

285. Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Dünyada bir kadın kocasına eziyet ederse, onun hurilerden olan eşi şöyle der: "Allah canını alsın, bu adama eziyet etme. O, şimdilik senin yanında bir misafirdir; yakında senden ayrılıp bize kavuşacaktır."

(T1174 Tirmizî, Radâ', 19)

٢٨٦- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةً هِيَ أَضَرُّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

286. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Erkekler için, kadınlardan daha ağır/zararlı bir sınanma vesilesi bilmiyorum/bırakmıyorum.[50]

(B5096 Buhârî, Nikâh, 18; M6945 Müslim, Rikâk, 97)

50 Burada erkeklerin kadınlara karşı zafiyetine ve bu zafiyet sonucu dünyada yahut âhirette başlarına gelebilecek zarar ve felakete işaret edilmektedir.

Ailenin Geçimini Sağlamak

﴿وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾

...Onların (annelerin) yiyeceği, giyeceği, örfe uygun olarak babaya aittir...

(Bakara, 2/233)

﴿لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا
آتَاهُ اللّٰهُ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْساً إِلَّا مَا آتَاهَا﴾

Eli geniş olan, elinin genişliğine göre nafaka versin. Rızkı dar olan da, Allah'ın ona verdiğinden (o ölçüde) harcasın. Allah bir kimseyi ancak ona verdiği ile yükümlü kılar...

(Talâk, 65/7)

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾

...Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir...

(Sebe, 34/39)

٢٨٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ، وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى مِسْكِينٍ، وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ، أَعْظَمُهَا أَجْراً الَّذِي أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

287. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah yolunda sarfettiğin, bir köleyi azad etmek için verdiğin, bir fakire tasadduk ettiğin ve ailen için yaptığın harcamalar arasında ecri en büyük olanı ailen için harcadığındır.

(M2311 Müslim, Zekât, 39)

٢٨٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ وَيُقَالُ: أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ثَوْبَانَ بْنِ بُجْدُدَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

288. Allah Resûlü'nün *sav* azadlı kölesi Ebû Abdullah -Ebû Abdurrahmân da denilir- Sevbân b. Bücdüd'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir adamın hayır için harcadığı paranın en değerlisi, ailesi için harcadığı ile Allah yolunda kullanacağı hayvan için verdiği ve bir de Allah rızası için (mücahit) arkadaşlarına sarf ettiğidir.

(M2310 Müslim, Zekât, 38)

٢٨٩- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، هَلْ لِي فِي بَنِي أَبِي سَلَمَةَ أَجْرٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ، وَلَسْتُ بِتَارِكَتِهِمْ هٰكَذَا وَلاَ هٰكَذَا، إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ؟ فَقَالَ: «نَعَمْ لَكِ أَجْرُ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

289. Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, (merhum eşim) Ebû Seleme'nin çocukları için yaptığım harcamalardan dolayı bana bir mükâfat var mı? Ben onları asla aç açık bırakarak ihmal etmiyorum, onlar benim evlatlarım, dedim. Resûlullah *Sav*:
–Evet, onlar için yaptığın harcamalardan dolayı da sana sevap vardır, buyurdu.

(B5369 Buhârî, Nafakât, 14; M2320 Müslim, Zekât, 47)

٢٩٠- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ الَّذِي قَدَّمْنَاهُ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ فِي بَابِ النِّيَّةِ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ إِلاَّ أُجِرْتَ بِهَا حَتّٰى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

290. Kitabın başında, "Niyet" bölümünde Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) naklettiğimiz uzun bir hadiste, Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah rızasını gözeterek eşinin ağzına koyduğun lokmaya varıncaya kadar, onlar için yaptığın her türlü harcama karşılığında sevap kazanırsın.

(B1295 Buhârî, Cenâiz, 36; M4209 Müslim, Vasiyye, 5)

٢٩١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً يَحْتَسِبُهَا فَهِيَ لَهُ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

291. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir insan Allah'ın rızasını umarak aile efradı için harcamada bulunursa bu,
o kimse için bir sadakadır.

(B55 Buhârî, Îmân, 41; M2322 Müslim, Zekât, 48)

٢٩٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ بِمَعْنَاهُ قَالَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يَحْبِسَ عَمَّنْ يَمْلِكُ قُوتَهُ»

292. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi,
bir insana günah olarak yeter.

(D1692 Ebû Dâvûd, Zekât, 45)

Müslim'in *Sahih*'inde bu manada:
Emri altında bulunanların nafakasını kısmak, bir insana
günah olarak yeter, buyrulmuştur.

(M2312 Müslim, Zekât, 40)

٢٩٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ،
فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقاً خَلَفاً، وَيَقُولُ الْآخَرُ:
اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكاً تَلَفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

293.
Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
İnsanlara her sabah iki melek gelir. Birisi:
–Allah'ım, malını hayır yolunda harcayan şu kişiye
(harcadığı malın yerine) yenisini ver, der. Diğeri de:
–Allah'ım, (malını hayır yolunda harcamayarak) elinde tutan
(cimrilik eden) şu kişinin malını telef et, der.

(B1442 Buhârî, Zekât, 27; M2336 Müslim, Zekât, 57)

٢٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ
الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى، وَمَنْ
يَسْتَعْفِفْ، يُعِفَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

294. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Veren el, alan elden hayırlıdır. (İnfak ederken önce) bakmakla yükümlü olduklarından başla. En hayırlı sadaka, ihtiyaç fazlası olan maldan gönüllü olarak verilen sadakadır. Bir kimse istemekten sakınırsa Allah onu iffetli kılar, kanaat edenleri de Allah başkalarına muhtaç etmez.

(B1427 Buhârî, Zekât, 18 (Hakîm b. Hizâm'dan); B1428 Buhârî, Zekât, 18 (Ebû Hüreyre'den))

Malın En İyisinden İnfak Etmek

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾

Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz...

(Âl-i İmrân, 3/92)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾

Ey iman edenler kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. (Kendinizin göz yummadan alamayacağınız) bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın…

(Bakara, 2/267)

٢٩٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالاً مِنْ نَخْلٍ، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَحَاءَ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ

مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ قَالَ أَنَسٌ: فَلَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى أَنْزَلَ عَلَيْكَ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) وَإِنَّ أَحَبَّ مَالِي إِلَيَّ بَيْرَحَاءُ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلّٰهِ تَعَالَى أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى، فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللّٰهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَخٍ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ» فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَسَّمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ، وَبَنِي عَمِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

295. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ (ra), ensar içinde en çok hurmalığa sahip olan kişiydi. En sevdiği hurmalığı da Mescid-i Nebevî'nin karşısındaki Beyrahâ' denilen hurma bahçesi idi. Resûlullah (sav) zaman zaman o bahçeye girer ve içindeki tatlı sudan içerdi.

Enes (ra) diyor ki: "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz."[51] âyeti nâzil olunca, Ebû Talhâ, Resûlullah'ın (sav) huzuruna çıkarak:

–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyrahâ' bahçesidir. Onu, Allah rızası için sadaka olarak vermek istiyorum. Allah katında onun benim için hayır olmasını ve âhiret azığı olmasını diliyorum. Onu Allah'ın sana göstereceği şekilde kullan, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

–Dur bakalım. Bu çok kıymetli ve çok kar getirici bir maldır. Ben senin dediklerini işitttim; fakat senin onu yakınlarına tahsis etmeni daha uygun görürüm, dedi. Ebû Talhâ da:

–Peki, öyle yapayım yâ Resûlallah dedi ve hurmalığını akrabaları ve amca çocukları arasında taksim etti.

(B1461 Buhârî, Zekât, 44; M2315 Müslim, Zekât, 42)

---

51 Âl-i İmrân, 3/92.

Aile Fertlerine Allah'a İtaat Şuuru Vermek

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾

Ailene namazı emret ve kendin de ona devam et...

(Tâhâ, 20/132)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾

Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun...

(Tahrîm, 66/6)

٢٩٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَخْ كَخْ، إِرْمِ بِهَا، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ»

296. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Hz. Ali’nin oğlu Hasan (ra) sadaka hurmalarından
bir tanesini alıp ağzına koymuştu:
Resûlullah Sav hemen:
–Tü, tü, at onu ağzından, bizim sadaka/zekât malı yemediğimizi
bilmiyor musun, diye onu ikaz etmişti.

(M2473 Müslim, Zekât, 161; B3072 Buhârî, Cihâd, 188)

Bir rivayete göre de;
Sadaka/zekât, bize helâl değildir, buyrulmuştur.

(M2474 Müslim, Zekât, 161)

٢٩٧- وَعَنْ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ
الأَسَدِ رَبِيبِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
كُنْتُ غُلاَمًا فِي حَجْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلاَمُ سَمِّ اللّٰهَ تَعَالَى،
وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ» فَمَا زَالَتْ تِلْكَ
طِعْمَتِي بَعْدُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

297. Resûlullah’ın himayesine aldığı Ebû Hafs Ömer b.
Ebû Seleme Abdullah b. Abdülesed anlatıyor:
Ben, Resûlullah’ın Sav bakımında olan bir çocuktum.
Yemek yerken elim kabın her tarafına uzanıyordu. Resûlullah Sav:
–Yavrucuğum, besmele çek, sağ elinle ve önünden ye, buyurdu. Ben de
ondan sonra hep bu şekilde yedim.

(B5376 Buhârî, Et’ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٢٩٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، اَلْإِمَامُ رَاعٍ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

298. İbn Ömer'in (ra) Resûlullah'tan Sav şöyle işittiği nakledilmiştir: Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz. Yönetici sorumludur, memurlarından mesuldür. Evin erkeği, aile efradından sorumludur ve onlardan mesuldür. Evin kadını da kocasının evinden sorumludur; ondan mesuldür. Hizmetçi efendisinin malından sorumludur ve ondan mesuldür. Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.

(B893 Buhârî, Cum'a, 11; M4724 Müslim, İmâre, 20)

٢٩٩- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرٍ، وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

299. Amr b. Şuayb'ın babası aracılığıyla dedesi Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Çocuklarınızdan yedi yaşına geldiklerinde namaz kılmalarını isteyin. On yaşına bastıklarında ise namaz kılmaları için paylayın; (kardeş de olsalar) yataklarını ayırın."[52]

(D495 Ebû Dâvûd, Salât, 26)

٣٠٠- وَعَنْ أَبِي ثُرَيَّةَ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ لِسَبْعِ سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرِ سِنِينَ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَلَفْظُ أَبِي دَاوُدَ: «مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ»

300. Ebû Süreyye Sebre b. Ma'bed el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Çocuğa yedi yaşında namaz kılmayı öğretin. On yaşına geldiğinde (kılmazsa) paylayın.[53]

(T407 Tirmizî, Salât, 182; D494 Ebû Dâvûd, Salât, 26)

Ebû Dâvûd'un metninde "yedi yaşına girdiğinde çocuktan namaz kılmasını isteyin." buyrulmuştur.

---

52 Bu rivayet, çocukların namaza alışmaları için zorlanabilecekleri ifadesini içerdiğinden pedegojik açıdan eleştirilmektedir. Zor kullanmanın bir eğitim aracı olamayacağı ve hele hele Hz. Peygamber'in böyle bir yönlendirmede bulunamayacağı gerekçesiyle bilhassa günümüzde çeşitli değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca namazın bir ibadet olduğu ve ibadetlerde de gönüllülüğün esas olduğu malumdur. Rivayetin hadis tekniği bakımından problemli olduğu görülmektedir. Bu konudaki hadislerin tamamının 'aile isnadları' türünden olması, özellikle Ebû Dâvûd (Ebû Dâvûd, Salât, 26) ve Ahmed b. Hanbel (İbn Hanbel, II, 181, 188) gibi hadisçilerin eserinde yer alan versiyonun *Amr b. Şuayb an ebîhi an ceddihi* şeklinde bir senedle gelmesi calib-i dikkattir. Zira bu kanalla gelen haberler tenkitten kurtulamamıştır.

53 Çocukların namaz kılmaları için zorlanmaları, hatta paylanmalarını ifade eden bu ve benzeri rivayetler tenkit konusu yapılmıştır. Bu tenkitlerde zorlama ve dayağın bir eğitim ve terbiye yöntemi olmayacağından hareket edilmiştir. Bu konuda geniş bilgi için klâsik şerhlere ve konuyla ilgili çağdaş çalışmalara bakılmalıdır.

Komşu Hakkı

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى
وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez...

(Nisâ, 4/36)

٣٠١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَعَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتّٰى ظَنَنْتُ أَنَّهُ
سَيُوَرِّثُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

301. İbn Ömer ve Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cebrail bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki, onu mirasçı kılacak sandım.

(B6015 Buhârî, Edeb, 28; M6685-M6687 Müslim, Birr, 140-141)

٣٠٢- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا طَبَخْتَ مَرَقَةً، فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، وَتَعَاهَدْ جِيرَانَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصَانِي: «إِذَا طَبَخْتَ مَرَقاً فَأَكْثِرْ مَاءَهُ ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ، فَأَصِبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ»

302. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey Ebû Zer, çorba pişirdiğin zaman suyunu çok koy ve komşularını da gözet.

(M6688 Müslim, Birr, 142)

Müslim'in Ebû Zer'den bir rivayetinde, Ebû Zer şöyle demiştir:
Dostum (Resûlullah) (sav) bana şöyle vasiyet etti:
Çorba pişirdiğin zaman suyunu fazla koy, sonra da komşularına bak,
onlar(dan muhtaç olanlar)a da bir miktar ayır.

(M6689 Müslim, Birr, 143)

٣٠٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَاللّٰهِ لاَ يُؤْمِنُ، وَاللّٰهِ لاَ يُؤْمِنُ، وَاللّٰهِ لاَ يُؤْمِنُ» قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «الَّذِي: لاَ يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لاَ يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ»

303. Ebû Hüreyre'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Peygamber'in sav üç defa:
–Vallahi iman etmiş olmaz, diye tekrarladığını işittim.
–Yâ Resûlallah, kim iman etmiş olmaz, diye sordular.
–Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, buyurdu.

(B6016 Buhârî, Edeb, 29; M172 Müslim, Îmân, 73)

Müslim'in rivayetinde "Komşusu şerrinden emin olmayan kimse, cennete giremez." şeklinde yer almıştır.

٣٠٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لاَ تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسِنَ شَاةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

304. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Ey Müslüman kadınlar! Hiçbir komşu kadın, bir koyun paçası bile olsa komşusunun/komşusuna verdiği şeyi küçümsemesin.

(B2566 Buhârî, Hibe, 1; M2379 Müslim, Zekât, 90)

٣٠٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لاَ يَمْنَعْ جَارٌ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً فِي جِدَارِهِ» ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَالِي أَرَاكُمْ عَنْهَا مُعْرِضِينَ، وَاللّٰهِ لَأَرْمِيَنَّ بِهَا بَيْنَ أَكْتَافِكُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

305. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Bir komşu, komşusunu, duvarına ağaç dayamaktan menetmesin.
Ebû Hüreyre (ra), bunu aktardıktan sonra "Neden bundan kaçınıyorsunuz? Vallahi bu sünneti aranızda yerleştirene kadar uğraşacağım." demiştir.

(B2463 Buhârî, Mezâlim, 20; M4130 Müslim, Müsâkât, 136)

٣٠٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلاَ يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

306. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'a ve âhiret gününe iman eden, komşusuna eziyet etmesin.
Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ya da sussun.

(B6018 Buhârî, Edeb, 31; M174 Müslim, Îmân, 74)

٣٠٧- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُحْسِنْ إِلَى جَارِهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَسْكُتْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِهٰذَا اللَّفْظِ، وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ.

307. Ebû Şüreyh el-Huzâî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'a ve âhiret gününe inanan, komşusuna iyi davransın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden, ya hayır söylesin ya da sussun.

(M176 Müslim, Îmân, 77)

٣٠٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ، فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِى؟ قَالَ: «إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَاباً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

308. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah (sav), iki komşum var, ikramda bulunurken hangisinden başlayayım, diye sordum. Resûlullah (sav):
–Sana kapısı en yakın olan komşunla, buyurdu.

(B2595 Buhârî, Hibe, 16)

٣٠٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

309. Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah nezdinde dostların en hayırlısı, dostuna karşı hayırlı davranandır. Allah katında komşuların en hayırlısı ise, komşusuna karşı hayırlı davranandır.

(T1944 Tirmizî, Birr, 28)

Anne Babaya İyilik Etmek, Akrabayı Gözetmek

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِه۪ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى
وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّب۪يلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin...

(Nisâ, 4/36)

﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذ۪ي تَسَاءَلُونَ بِه۪ وَالْاَرْحَامَ﴾

...Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının...

(Nisâ, 4/1)

﴿وَالَّذ۪ينَ يَصِلُونَ مَا اَمَرَ اللّٰهُ بِه۪ اَنْ يُوصَلَ﴾

Onlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği ilişkileri gözetirler...

(Ra'd, 13/21)

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا﴾

Biz insana, ana babasına iyilik etmesini emrettik...

(Ankebût, 29/8)

﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلاً كَرِيمًا * وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً﴾

Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi, senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf!" bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: "Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı."

(İsrâ, 17/23-24)

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ﴾

İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik.
Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır.
Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: "Bana ve anne babana şükret."...

(Lokmân, 31/14)

٣١٠- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «اَلصَّلاَةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

310. Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Peygamber'e *Sav*:
–Allah'ın en sevdiği amel nedir, diye sordum. Peygamber *Sav*:
–Vaktinde kılınan namazdır, buyurdu.
–Sonra hangisidir, dedim.
–Anne babaya iyilik etmektir, buyurdu.
–Sonra hangisidir, dedim.
–Allah yolunda cihad etmektir, buyurdu.

(B527 Buhârî, Mevâkît, 5; M252 Müslim, Îmân, 137)

٣١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَجْزِي وَلَدٌ وَالِداً إِلاَّ أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا، فَيَشْتَرِيَهُ، فَيُعْتِقَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

311. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Hiçbir çocuk babasının hakkını tam olarak ödeyemez. Ancak babası birinin kölesi olur da, o da onu satın alıp azat etmiş olursa belki.

(M3799 Müslim, Itk, 25)

٣١٢- وَعَنْهُ أَيْضاً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

312. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'a ve âhiret gününe inanan misafirine ikram etsin. Allah'a ve âhiret gününe inanan akrabasını gözetsin. Allah'a ve âhiret gününe inanan ya hayır söylesin ya da sussun. [54]

(B6138 Buhârî, Edeb, 85; M173 Müslim, Îmân, 74)

٣١٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ الْخَلْقَ حَتّٰى إِذَا فَرَغَ مِنْهُمْ قَامَتِ الرَّحِمُ، فَقَالَتْ: هٰذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِكَ مِنَ الْقَطِيعَةِ، قَالَ: نَعَمْ أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ، وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ؟ قَالَتْ: بَلَى، قَالَ فَذٰلِكَ لَكِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اقْرَؤُوا إِنْ شِئْتُمْ: (فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: «مَنْ وَصَلَكِ، وَصَلْتُهُ، وَمَنْ قَطَعَكِ قَطَعْتُهُ»

---

[54] Müslim rivayetlerinde "akrabayı gözetmek" ifadesi yerine "komşuya ikram etmek/eziyet etmemek" ibaresi geçmektedir.

313. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ mahlûkatı yaratınca akrabalık bağı (rahim),
Allah'ın huzuruna geldi ve:
–Bu makam, koparılmaktan sana sığınanın makamdır, dedi. Allah:
–Evet, seni gözeteni gözetmeme ve seninle münasebeti kesenle münasebeti kesmeme razı olmaz mısın, buyurdu.
–Evet, buna razıyım, dedi. Allah:
–Sana bu hak verilmiştir; Allah (cc) bunu senin için yaparım, buyurdu.
Sonra Peygamber (sav), eğer isterseniz "Ya yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkarır ve akrabalık bağlarını koparırsanız? İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir."[55] meâlindeki âyeti celileyi okuyun, buyurdu.

(M6518 Müslim, Birr, 16; B5987 Buhârî, Edeb, 13)

Buhârî'nin bir rivayetinde Allah Teâlâ, "(Ey akrabalık bağı), seni gözeteni gözetir, seninle ilgisini kesen ile ilgiyi keserim." buyurmuştur.

(B5988 Buhârî, Edeb, 13)

٣١٤- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «أَبُوكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟ قَالَ: «أُمُّكَ ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أُمُّكَ، ثُمَّ أَبُوكَ، ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ»

[55] Muhammed, 47/22-23.

314. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'a sav gelerek:
–Yâ Resûlallah sav, insanlar içinde iyi davranmama en fazla layık olan kimdir, diye sordu. Resûlullah sav:
–Annendir, buyurdu. Adam:
–Sonra kim, dedi. Resûlullah:
–Annen, dedi. Adam:
–Sonra kim, dedi. Resûlullah yine
–Annen, dedi. Adam:
–Sonra kim, diye sordu. Resûlullah:
–Baban, buyurdu.

(B5971 Buhârî, Edeb, 2; M6500 Müslim, Birr, 1)

Müslim'in bir rivayetinde:
–Yâ Resûlallah sav, iyi davranmaya en çok layık olan kimdir? sorusuna:
–Annen, annen, annen; sonra baban, sonra sırasıyla yakın akrabalarındır, buyurdu.

(M6501 Müslim, Birr, 2)

٣١٥- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُ مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ الْكِبَرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا، فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

315. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav:
Ana babasının ihtiyarlık zamanlarında, onlardan birine veya her ikisine yetişip de (lâyık oldukları hürmeti göstermediği için) cennete giremeyen kimsenin burnu yerlerde sürünsün, buyurmuş ve bunu üç kere tekrarlamıştır.

(M6510 Müslim, Birr, 9)

٣١٦- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونَنِي، وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ، وَلاَ يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

316. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah *Sav*, benim akrabalarım var. Ben onlarla akrabalık ilişkilerimi sürdürüyorum, fakat onlar benimle ilişkiyi kesiyorlar. Onlara iyilik yapıyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar, dedi. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Eğer dediğin gibi yapıyorsan, senin bu tutumun onlara ağır geliyor (âdeta iyiliklerin karşısında sıcak kül yutmuş gibi zorlanıyorlar). Böyle (ilişkiyi ve iyiliği sürdürerek) davranmaya devam ettiğin sürece, onlara karşı Allah'ın desteği seninle olur, buyurdu.

(M6525 Müslim, Birr, 22)

٣١٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

317. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Rızkının bol olmasını ve ömrünün uzun olmasını isteyen kimse, akrabalık ilişkilerini gözetsin.

(B5986 Buhârî, Edeb, 12; M6523 Müslim, Birr, 20)

٣١٨- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالاً مِنْ نَخْلٍ، وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرَحَاءَ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا، وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ، فَلَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) وَإِنَّ أَحَبَّ مَالِي إِلَيَّ بَيْرَحَاءُ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلّٰهِ تَعَالَى، أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى، فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللّٰهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَخٍ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذٰلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ» فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَسَّمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

318. Enes (ra) anlatıyor:

Ebû Talhâ (ra), ensar içinde en çok hurmalığa sahip olan kişiydi. En sevdiği hurmalığı da Mescid-i Nebevî'nin karşısındaki Beyrahâ' denilen hurma bahçesi idi. Peygamber *(sav)* zaman zaman o bahçeye girer ve içindeki tatlı sudan içerdi. Enes (ra) diyor ki: "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz."[56] âyeti nâzil olunca, Ebû Talhâ, Peygamber'in *(sav)* huzuruna çıkarak:

–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz." buyuruyor. Benim en sevdiğim malım ise Beyrahâ'

---

[56] Âl-i İmrân, 3/92.

bahçesidir. Onu, Allah rızası için sadaka olarak vermek istiyorum. Allah katında onun benim için hayır olmasını ve âhiret azığı olmasını diliyorum. Onu Allah'ın sana göstereceği şekilde kullan, dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem'in Sav:

–Dur bakalım. Bu çok kıymetli ve çok kâr getirici bir maldır. Ben senin dediklerini işitttim; fakat senin onu yakınlarına tahsis etmeni daha uygun görürüm, dedi. Ebû Talhâ da:

–Peki, öyle yapayım yâ Resûlallah, dedi ve hurmalığını akrabaları ve amca çocukları arasında taksim etti.

(B1461 Buhârî, Zekât, 44; M2315 Müslim, Zekât, 42)

٣١٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أُبَايِعُكَ عَلَى الْهِجْرَةِ وَالْجِهَادِ أَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى. قَالَ: «فَهَلْ لَكَ مِنْ وَالِدَيْكَ أَحَدٌ حَيٌّ؟» قَالَ: نَعَمْ بَلْ كِلَاهُمَا قَالَ: «فَتَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَارْجِعْ إِلَى وَالِدَيْكَ، فَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: جَاءَ رَجُلٌ فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ: «أَحَيٌّ وَالِدَاكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ»

319. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:

Bir gün Allah Resûlü'ne Sav bir kişi geldi ve:

–Ecrini Allah'tan umarak hicret ve cihad etmek şartıyla sana biat ediyorum, dedi. Resûlullah Sav:

–Anne ve babandan sağ olan var mı, diye sordu. O:

–Evet, ikisi de sağdır, dedi. Peygamber Sav:

–Allah'tan mükâfat bekliyor musun, buyurdu. O:

–Evet, dedi. Bunun üzerine Peygamber Sav:

–Öyleyse anne babana dön, onlara iyi bak, buyurdu.

(M6507 Müslim, Birr, 6)

Bu hadis, Müslim'in *Sahih*'indeki metindir. Buhârî ile Müslim'in diğer rivayetlerinde:

Cihada izin istemek üzere gelen birine Resûlullah *Sav*:

–Annen baban sağ mı? diye sordu.

–Evet, cevabını alınca:

–O hâlde git, onlar için çalış, buyurdu.

(M6504 Müslim, Birr, 5; B3004 Buhârî, Cihâd, 138)

٣٢٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ وَلٰكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

320. Yine Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:

Akrabalarla ilişkiyi sürdüren, akrabasından gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık veren kimse değil, akrabası kendisine iyiliği kestiğinde dahi onunla ilişkiyi sürdürendir.

(B5991 Buhârî, Edeb, 15)

٣٢١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلرَّحِمُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ تَقُولُ: مَنْ وَصَلَنِي وَصَلَهُ اللّٰهُ، وَمَنْ قَطَعَنِي، قَطَعَهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

321. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:

Akrabalık bağı (rahim), arşa tutunmuş şöyle demektedir:

Beni görüp gözeteni Allah gözetsin, benimle ilgisini kesenden de Allah rahmetini kessin."

(M6519 Müslim, Birr, 17; B5988-B5989 Buhârî, Edeb, 13)

٣٢٢- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا
أَعْتَقَتْ وَلِيدَةً وَلَمْ تَسْتَأْذِنِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُهَا
الَّذِي يَدُورُ عَلَيْهَا فِيهِ، قَالَتْ: أَشَعَرْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَلِيدَتِي؟
قَالَ: «أَوَ فَعَلْتِ؟» قَالَتْ: نَعمْ قَالَ: «أَمَا إِنَّكِ لَوْ أَعْطَيْتِهَا أَخْوَالَكِ كَانَ
أَعْظَمَ لِأَجْرِكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

322. Müminlerin annesi Meymûne bnt. el-Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, Peygamber'e (sav) bildirmeden bir cariye azat etmişti.
Peygamber (sav) yanına geldiğinde:
–Yâ Resûlallah (sav) haberin var mı? Cariyemi azat ettim, dedi.
Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Hakikaten azat ettin mi, diye sordu.
–Evet, cevabını vermesi üzerine:
–Eğer sen bu cariyeyi dayılarına vermiş olsaydın daha fazla sevap kazanmış olurdun, buyurdu.

(B2592 Buhârî, Hibe, 15; M2317 Müslim, Zekât, 44)

٣٢٣- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ:
قَدِمَتْ عَلَيَّ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَاسْتَفْتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ: قَدِمَتْ عَلَيَّ أُمِّى وَهِىَ
رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُ أُمِّي؟ قَالَ: «نَعَمْ صِلِي أُمَّكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

323. Esmâ bnt. Ebû Bekir'den (ra) anlatıyor:
Müşrik olan annem, Resûlullah (sav) zamanında yanıma gelmişti. Resûlullah'a (sav) sordum ve dedim ki:
–Annem geldi, beni özlemiş, ona evlatlık vazifemi yapabilir miyim? Resûlullah (sav):
–Evet, annene evlatlık vazifeni yap, buyurdu.

(B2620 Buhârî, Hibe, 29; M2325 Müslim, Zekât, 50)

٣٢٤- وَعَنْ زَيْنَبَ الثَّقَفِيَّةِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَعَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَصَدَّقْنَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ» قَالَتْ: فَرَجَعْتُ إِلَى عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّكَ رَجُلٌ خَفِيفُ ذَاتِ الْيَدِ وَإِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، فَأْتِهِ فَاسْأَلْهُ، فَإِنْ كَانَ ذٰلِكَ يُجْزِئُ عَنِّي وَإِلاَّ صَرَفْتُهَا إِلَى غَيْرِكُمْ. فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ: بَلِ ائْتِيهِ أَنْتِ، فَانْطَلَقْتُ، فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ بِبَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجَتِي حَاجَتُهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أُلْقِيَتْ عَلَيْهِ الْمَهَابَةُ. فَخَرَجَ عَلَيْنَا بِلاَلٌ، فَقُلْنَا لَهُ: ائْتِ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبِرْهُ أَنَّ امْرَأَتَيْنِ بِالْبَابِ تَسْأَلاَنِكَ: أَتُجْزِئُ الصَّدَقَةُ عَنْهُمَا عَلَى أَزْوَاجِهِمَا وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حُجُورِهِمَا؟ وَلاَ تُخْبِرْهُ مَنْ نَحْنُ، فَدَخَلَ بِلاَلٌ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ هُمَا؟» قَالَ: امْرَأَةٌ مِنَ الأَنْصَارِ وَزَيْنَبُ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَيُّ الزَّيَانِبِ هِيَ؟» قَالَ: امْرَأَةُ عَبْدِ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَهُمَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

324. Abdullah b. Mes'ûd'un (ra) hanımı Zeyneb es-Sekafî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:

Ey kadınlar topluluğu, takılarınızdan da olsa sadaka verin, buyurmuştu.

Ben, Abdullah b. Mes'ûd'a:

–Senin elin dar, mali durumun zayıf. Resûlullah sav, sadaka vermemizi emir buyurdu. Resûlullah'a git de sor bakalım, eğer senin ve çocukların için yapacağım harcama sadaka yerine geçiyorsa elimdekinden sana vereyim, geçmiyorsa başkalarına sarf edeyim, dedim. Abdullah'ın:

–Sen git, demesi üzerine Resûlullah'a gittim. Baktım ki ensardan aynı maksatla gelmiş başka bir kadın daha var ve kapıda durmakta. Peygamber'in sav huzuruna girmekten çekiniyorduk. Önümüze Bilâl çıktı. Ona:

–Peygamber'e git de, "Kapıda iki kadın duruyor, sizden kocalarına ve himayelerinde bulunan yetimlere harcadıkları şeyler, sadaka yerine geçer mi, diye soruyorlar." de, ama bizim kim olduğumuzu söyleme, dedik.

Bunun üzerine Bilâl (ra), Allah Resûlü'nün sav yanına girdi ve ona sordu.

Resûlullah sav:

–Kim onlar, buyurdu. Bilâl de:

–Ensardan bir kadın ile Zeyneb'dir, dedi. Bunun üzerine Resûlullah:

–Hangi Zeyneb, dedi.

–Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı, cevabını verdi. Resûlullah sav:

–Onun için iki ecir vardır. Biri yakınlık ecri, diğeri de sadaka ecri, buyurdu.

(B1466 Buhârî, Zekât, 48; M2318 Müslim, Zekât, 45)

٣٢٥- وَعَنْ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ فِي قِصَّةِ هِرَقْلَ أَنَّ هِرَقْلَ قَالَ لِأَبِي سُفْيَانَ: فَمَاذَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ؟ يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قُلْتُ: يَقُولُ: «اُعْبُدُوا اللّٰهَ وَحْدَهُ، وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ، وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ، وَالصِّدْقِ، وَالْعَفَافِ، وَالصِّلَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

325. Ebû Süfyân Sahr b. Harb'den (ra) rivayet edilen Hirakl kıssasına dair uzun bir hadise göre Hirakl, Ebû Süfyân'a (ra):
–Peygamber size ne emrediyor? diye sordu. Ebû Süfyân:
–Bize yalnız Allah'a ibadet edin, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın ve babalarınızın (batıl olarak) söylediklerini bırakın diyor ve bize namazı, doğruluğu, iffeti ve akrabayı görüp gözetmeyi emrediyor, dedi.

(B7 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1)

٣٢٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَ أَرْضاً يُذْكَرُ فِيهَا الْقِيرَاطُ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «سَتَفْتَحُونَ مِصْرَ وَهِيَ أَرْضٌ يُسَمَّى فِيهَا الْقِيرَاطُ، فَاسْتَوْصُوا بِأَهْلِهَا خَيْراً، فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا»

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَإِذَا افْتَتَحْتُمُوهَا، فَأَحْسِنُوا إِلَى أَهْلِهَا، فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا» أَوْ قَالَ «ذِمَّةً وَصِهْراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

326. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Siz, yakında "kîrat"tan söz edilen bir yeri fethedeceksiniz.
Bir başka rivayette:
"Siz Mısır'ı yani 'kîrat' denilen para ölçüsü olan bir yeri fethedeceksiniz. Oranın halkına iyi davranmanızı tavsiye ediyorum, çünkü onların (bizimle) zimmet (güvence) ve akrabalık bağı vardır." buyrulmuştur.[57]
Bir rivayet de:

---

[57] Onların akrabalığının İsmail'in (as) Mazer halkından olması, yakınlığının da Resûlullah'ın oğlu İbrahim'in annesi Mariye'nin Mısır'dan gelmiş olması sebebiyledir denilmiştir. Hadiste geçen "kîrat" kelimesine farklı anlamlar verilmiştir. Rivayetlerde yukarıdaki anlamdan başka "kîrat" kelimesi üç şekilde geçmektedir. Birisi Hz. Peygamber'in çocukluğunda davar güttüğü Mekke'deki Ecyad bölgesinde bulunan bir mahallin adıdır. Diğeri bir müslümanın cenazesine iştirak edenlere verilecek sevap miktarıdır. Üçüncüsü de bu rivayette sözü edilen "kîrat"tır. Bunun Mısırlıların toplu olarak kutladıkları bayram ve şölenlere verdikleri bir isim olduğu da belirtilmiştir. Bu anlamı için bkz. İbn Hibbân, *el-İhsân*, İbn Belbân tertibi, 2. baskı, Beyrut 1993, XV. 67.

“Mısır’ı fethettiğinizde halkına iyi davranın, çünkü onlar (bizim) güvence verdiğimiz kimseler ve hısımlarımızdır.” şeklindedir.

(M6493-M6494 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 226-227)

٣٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ) دَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُرَيْشًا فَاجْتَمَعُوا فَعَمَّ، وَخَصَّ وَقَالَ: «يَا بَنِي عَبْدِ شَمْسٍ، يَا بَنِي كَعْبِ بْنِ لُؤَيٍّ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي مُرَّةَ بْنِ كَعْبٍ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي هَاشِمٍ أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، يَا فَاطِمَةُ أَنْقِذِي نَفْسَكِ مِنَ النَّارِ، فَإِنِّي لاَ أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئاً، غَيْرَ أَنَّ لَكُمْ رَحِمًا سَأَبُلُّهَا بِبِلاَلِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

327. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

“Yakın akrabalarını uyar.”[58] âyet-i celilesi nâzil olduğu vakit Resûlullah (sav), Kureyş kabilesini çağırdı, onlar da toplandılar. Onlara hem genel olarak hem de ayrı ayrı kabilelerini zikrederek seslendi:

–Ey Abdüşemsoğulları, ey Ka’b b. Lüey oğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Mürre b. Ka’b oğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdümenâfoğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Haşimoğulları, kendinizi cehennemden kurtarın. Ey Abdülmuttaliboğulları, kendinizi ateşten kurtarın. Ey Fâtıma, sen de kendini cehennemden kurtar, çünkü Allah katında sizin için benim elimde hiçbir şey yoktur. Şu kadar var ki ben, sizinle akrabalık ilişkilerimi canlı tutacağım.

(M501 Müslim, Îmân, 384)

---

[58] Şuarâ, 26/214.

٣٢٨- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِهَاراً غَيْرَ سِرٍّ يَقُولُ: «إِنَّ آلَ بَنِي فُلاَنٍ لَيْسُوا بِأَوْلِيَائِي إِنَّمَا وَلِيِّيَ اللّٰهُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ، وَلٰكِنْ لَهُمْ رَحِمٌ أَبُلُّهَا بِبِلاَلِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ.

328. Ebû Abdullah Amr b. Âs'ın (ra)
Resûlullah'tan (sav) açıkça şöyle işittiği nakledilmiştir:
Filanca oğulları benim dostum değildir. Benim dostum ancak Allah'tır ve iyi müminlerdir. Ne var ki ötekilerin de bizimle akrabalığı var ve ben ona riayet edeceğim.

(B5990 Buhârî, Edeb, 14; M519 Müslim, Îmân, 366)

٣٢٩- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ اَلْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، وَيُبَاعِدُنِي مِنَ النَّارِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ، وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

329. Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, cennete girmeme sebep olacak ve beni cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle, dedi. Resûlullah (sav):
–Allah'a ibadet et ve O'na hiçbir şeyi ortak koşma, namaz kıl, zekât ver, akrabalık ilişkilerini gözet, buyurdu.

(B5983 Buhârî, Edeb, 10; M104 Müslim, Îmân, 12)

٣٣٠- وَعَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ تَمْراً، فَالْمَاءِ، فَإِنَّهُ طَهُورٌ» وَقَالَ: «اَلصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِينِ صَدَقَةٌ، وَعَلَى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ: صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

330. Selmân b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz iftar ettiği zaman orucunu hurma ile açsın, çünkü hurma bereketlidir.
Hurma bulamazsa su ile iftar etsin, su da temizdir.
(Peygamber) sözüne devam ederek:
Yoksula bir şey vermek sadakadır. Akrabaya tasaddukta ise iki sevap vardır:
Birisi, sadaka sevabı, diğeri de akrabayı görüp gözetme sevabıdır, buyurdu.

(T658 Tirmizî, Zekât, 26)

٣٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَتْ تَحْتِي امْرَأَةٌ، وَكُنْتُ أُحِبُّهَا، وَكَانَ عُمَرُ يَكْرَهُهَا، فَقَالَ لِي: طَلِّقْهَا فَأَبَيْتُ، فَأَتَى عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَلِّقْهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

331. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Bir eşim vardı ve ben onu çok seviyordum. (Babam) Ömer ise onu
beğenmiyor ve boşamamı istiyordu. Ben de buna yanaşmıyordum.
Bunun üzerine babam, Peygamber'e *Sav* gelerek durumu arz etti.
Peygamber *Sav* de bana:
–Ondan boşan, dedi.

(D5138 Ebû Dâvûd, Edeb, 119, 120; T1189 Tirmizî, Talâk, 13)

٣٣٢- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ أُمِّي تَأْمُرُنِي بِطَلاَقِهَا؟ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «اَلْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَإِنْ شِئْتَ فَأَضِعْ ذٰلِكَ الْبَابَ، أَوِ احْفَظْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

332. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre, bir adam kendisine gelip:
–Bir eşim var, annem onu boşamamı istiyor (bense eşimi bırakmak istemiyorum). Bu hususta ne dersin, dedi. Ebu'd-Derdâ:
–Ben Resûlullah'ın (sav) "Anne ve baba cennetin orta kapısıdır (insanı cennete ulaştıracak en kolay yol ana babaya iyilik etmektir.) Dolayısıyla o kapıyı istersen bırak, istersen tut." buyurduğunu işittim, cevabını verdi.[59]

(T1900 Tirmizi, Birr, 3)

٣٣٣- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

333. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Teyze, anne gibidir.

(T1904 Tirmizî, Birr, 6)

59 İslâm sebepsiz yere boşanmayı en çirkin fiillerden saymış ve boşanmanın Allah'ın hoşuna gitmeyen bir davranış olduğunu ifade etmiştir.

٣٣٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ يَعْنِى فِي أَوَّلِ النُّبُوَّةِ فَقُلْتُ لَهُ:
مَا أَنْتَ؟ قَالَ: «نَبِيٌّ» فَقُلْتُ: وَمَا نَبِيٌّ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي اللّٰهُ تَعَالَى»
فَقُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي بِصِلَةِ الْأَرْحَامِ
وَكَسْرِ الْأَوْثَانِ وَأَنْ يُوَحِّدَ اللّٰهَ لاَ يُشْرَكُ بِهِ شَيْءٌ.»

334. Amr b. Abese (ra) anlatıyor:
Mekke'de iken, peygamberliğinin ilk zamanlarında
Peygamber'in Sav yanına geldim ve:
–Sen nesin, dedim. Resûlullah Sav:
–Peygamberim, cevabını verdi.
–Peygamber ne demek, dedim.
–Beni Allah gönderdi, dedi.
–Ne ile gönderdi, diye sordum:
–Akrabalık ilişkilerini gözetmek, putları kırmak, Allah'ın birliğini
kabul etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamakla, buyurdu.

(M1930 Müslim, Müsâfirîn, 294)

Anne Babaya İsyan Etmek ve Akraba ile İlişkiyi Kesmek

﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ *
أُولٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمٰى أَبْصَارَهُمْ﴾

Demek, yüz çevirdiğinizde yeryüzünde bozgunculuk çıkaracak ve akrabalık bağlarını koparacaksınız, öyle mi? İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir.

(Muhammed, 47/22-23)

﴿وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللّٰهُ بِهِ أَنْ
يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾

Allah'a verdikleri sözü, pekiştirilmesinden sonra bozanlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği ilişkileri (akrabalık bağlarını) koparanlar ve yeryüzünde fesat çıkaranlar var ya; işte lânet onlara, yurdun kötüsü (cehennem) de onlaradır.

(Ra'd, 13/25)

﴿وَقَضٰى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ
أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا *
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾

Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi ve anaya babaya iyi davranmanızı emretti. Eğer onlardan biri, ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara "öf!" bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: "Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi, sen de onlara acı."

(İsrâ, 17/23-24)

٣٣٥- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ نُفَيْعِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟» ثَلَاثاً قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: «اَلْإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وَكَانَ مُتَّكِئاً فَجَلَسَ، فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتّٰى قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

335. Ebû Bekre Nüfey' b. Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
–En büyük günahları size söyleyeyim mi, buyurdu ve bu sözünü üç defa tekrar etti.
–Evet yâ Resûlallah, dedik. Resûlullah:
–Allah'a ortak koşmak, ana babaya asi olmak, buyurdu. Dayanmış olduğu yerden doğrulup oturdu ve:
–Bir de, yalan söylemek ve yalancı şahitlik, dedi ve bunu o kadar tekrar etti ki biz:
–Keşke sussa, diye arzuladık.

(B5976 Buhârî, Edeb, 6; M259 Müslim, Îmân, 143)

٣٣٦- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْكَبَائِرُ: اَلْإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

336. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Büyük günahlar, Allah'a ortak koşmak, anne babaya asi olmak, haksız yere adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.

(B6675 Buhârî, Eymân, 16)

٣٣٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنَ الْكَبَائِرِ شَتْمُ الرَّجُلِ وَالِدَيْهِ،» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَهَلْ يَشْتُمُ الرَّجُلُ وَالِديْهِ ؟، قَالَ: «نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَلْعَنَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ،» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ يَلْعَنُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ ؟، قَالَ: «يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ، فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ، فَيَسُبُّ أُمَّهُ»

337. Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Bir kimsenin anne ve babasına sövmesi büyük günahlardandır, buyurdu.
Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, bir adam kendi anne babasına söver mi, dediler.
–Evet, bir kimse başkasının babasına söver, o da (karşılık olarak) onun babasına söver; başkasının annesine söver, o da onun annesine söver, buyurdu.

(M263 Müslim, Îmân, 146; B5973 Buhârî, Edeb, 4)

Başka bir rivayette Resûlullah *Sav*:
Bir kimsenin kendi anne ve babasına lânet etmesi en büyük günahlardandır, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, insan anne ve babasına nasıl lânet eder, diye sordular.
Resûlullah *Sav*:
–Başkasının babasına söver, o da (karşılık olarak) onun babasına söver; annesine söver, o da onun annesine söver, şeklinde yer almıştır.

(B5973 Buhârî, Edeb, 4)

٣٣٨- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ» قَالَ سُفْيَانُ فِي رِوَايَتِهِ: يَعْنِي: قَاطِعَ رَحِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

338. Ebû Muhammed Cübeyr b. Mut'im'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Hısım ve akraba ile ilişkiyi kesenler cennete giremez.
Süfyân (b. Uyeyne) bu hadisi rivayet ederken, "Peygamber, *kâtı'un* kelimesiyle, 'akraba ile ilgiyi kesen kimseyi' kastetmiştir." dedi.

(B5984 Buhârî, Edeb, 11; M6520 Müslim, Birr, 18)

٣٣٩- وَعَنْ أَبِي عِيسَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ، وَمَنْعاً وَهَاتِ، وَوَأْدَ الْبَنَاتِ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

339. Ebû İsa Muğîre b. Şu'be'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ size, annelerinize itaatsizliği, vermeniz gereken şeyleri vermemeyi, hakkınız olmayan şeyleri almayı, kız çocuklarını diri diri gömmeyi haram kılmıştır. Allah, dedikodu yapmanızı, çok soru sormanızı, mallarınızı ziyan etmenizi de çirkin görmüştür.

(B5975 Buhârî, Edeb, 6; M4483 Müslim, Akdiye, 10)

Anne Babanın Dostlarına, Yakınlara ve Eşe İyilik Etmek

٣٤٠- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ وُدَّ أَبِيهِ»

340. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
En güzel iyilik, bir kimsenin, baba dostunu görüp gözetmesidir.

(M6514 Müslim, Birr, 12)

٣٤١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ
رَجُلاً مِنَ الْأَعْرَابِ لَقِيَهُ بِطَرِيقِ مَكَّةَ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ، وَحَمَلَهُ
عَلَى حِمَارٍ كَانَ يَرْكَبُهُ، وَأَعْطَاهُ عِمَامَةً كَانَتْ عَلَى رَأْسِهِ، قَالَ ابْنُ دِينَارٍ:
فَقُلْنَا لَهُ: أَصْلَحَكَ اللّٰهُ إِنَّهُمُ الأَعْرَابُ وَهُمْ يَرْضَوْنَ بِالْيَسِيرِ. فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ
عُمَرَ: إِنَّ أَبَا هٰذَا كَانَ وُدّاً لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَإِنِّي سَمِعْتُ
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ صِلَةُ الرَّجُلِ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنِ ابْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ كَانَ لَهُ حِمَارٌ يَتَرَوَّحُ عَلَيْهِ إِذَا مَلَّ رُكُوبَ الرَّاحِلَةِ، وَعِمَامَةٌ يَشُدُّ بِهَا رَأْسَهُ، فَبَيْنَا هُوَ يَوْمًا عَلَى ذٰلِكَ الْحِمَارِ إِذْ مَرَّ بِهِ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: أَلَسْتَ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ؟ قَالَ: بَلَى: فَأَعْطَاهُ الْحِمَارَ، فَقَالَ: ارْكَبْ هٰذَا، وَأَعْطَاهُ الْعِمَامَةَ وَقَالَ: اشْدُدْ بِهَا رَأْسَكَ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ، أَعْطَيْتَ هٰذَا الْأَعْرَابِيَّ حِمَاراً كُنْتَ تَرَوَّحُ عَلَيْهِ، وَعِمَامَةً كُنْتَ تَشُدُّ بِهَا رَأْسَكَ؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَبَرِّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ بَعْدَ أَنْ يُوَلِّيَ» وَإِنَّ أَبَاهُ كَانَ صَدِيقاً لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، رَوَى هٰذِهِ الرِّوَايَاتِ كُلَّهَا مُسْلِمٌ.

341. Abdullah b. Dînâr, Abdullah b. Ömer'den (ra) şöyle rivayet ediyor:
Bir bedevi, Mekke yolunda Abdullah b. Ömer'le karşılaşmıştı. Abdullah b. Ömer, bedeviye selâm vermiş ve onu kendi bindiği merkebine bindirmiş ve başındaki sarığı da ona vermişti.

Hadisi rivayet eden İbn Dînâr diyor ki: Biz Abdullah b. Ömer'e:

–Allah hayrını versin, bunlar bedevidir. Bedeviler, az bir şeye razı olurlar, dedik. Abdullah b. Ömer:

–Bu kişinin babası, Ömer b. Hattâb'ın dostu idi. Ben, Resûlullah'ın Sav "En güzel iyilik bir adamın, baba dostunun ailesini görüp gözetmesidir." buyurduğunu işittim, diye cevap verdi.

İbn Dînâr'ın İbn Ömer'den bir rivayetinde ise şöyle denilmiştir:
İbn Ömer Mekke'ye doğru yolculuğa çıktığında, deveye binmekten usandığında daha rahat binebileceği bir de merkep bulundururdu. Başına sardığı bir de sarığı vardı. Bir gün böyle merkep üzerinde giderken ona bir bedevi rastladı. İbn Ömer:

–Sen filanın oğlu filan değil misin, dedi. O:

–Evet, cevabını verdi. Abdullah b. Ömer merkebini ve sarığını bedeviye verip:

–Buna bin, şu sarığı da başına sar, dedi. Bunun üzerine dostları:

–Ey İbn Ömer, Allah iyiliğini versin, rahat rahat bineceğin merkebi tuttun bu adama verdin. (Üstelik) başına sardığın sarığı da ona verdin, diye hayret ettiklerinde:
–Ben Resûlullah'ın (sav) "En güzel iyilik, insanın babası öldükten sonra, baba dostunu görüp gözetmesidir." buyurduğunu işittim. Bu bedevinin babası da (babam) Ömer'in (ra) dostu idi, diyerek karşılık verdi.

(M6513-M6515 Müslim, Birr, 11-13)

٣٤٢- وَعَنْ أَبِي أُسَيْدٍ مَالِكِ بْنِ رَبِيعَةَ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هَلْ بَقِيَ مِنْ بِرِّ أَبَوَيَّ شَيْءٌ أَبَرُّهُمَا بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِمَا؟ فَقَالَ: «نَعَمْ، اَلصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا، وَالْإِسْتِغْفَارُ لَهُمَا، وَإِنْفَاذُ عَهْدِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا، وَصِلَةُ الرَّحِمِ الَّتِي لَا تُوصَلُ إِلَّا بِهِمَا، وَإِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

342. Ebû Üseyd Mâlik b. Rebîa es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Bir gün biz, Resûlullah'ın (sav) yanında otururken, Selemeoğullarından bir adam gelerek:
–Yâ Resûlallah, anne ve babamın vefatından sonra onlar için yapabileceğim bir iyilik var mı, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Evet, onlara hayır dua eder, onlar için istiğfar eder, vasiyetlerini yerine getirirsin; akrabalarını görüp gözetir, dostlarına da ikram edersin, buyurdu.

(D5142 Ebû Dâvûd, Edeb, 119, 120)

٣٤٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا غِرْتُ عَلَى أَحَدٍ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا غِرْتُ عَلَى خَدِيجَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا. وَمَا رَأَيْتُهَا قَطُّ، وَلٰكِنْ كَانَ يُكْثِرُ ذِكْرَهَا، وَرُبَّمَا ذَبَحَ الشَّاةَ، ثُمَّ يُقَطِّعُهَا أَعْضَاءً، ثُمَّ يَبْعَثُهَا فِي صَدَائِقِ خَدِيجَةَ، فَرُبَّمَا قُلْتُ لَهُ: كَأَنْ لَمْ يَكُنْ فِي الدُّنْيَا إِلاَّ خَدِيجَةُ، فَيَقُولُ: «إِنَّهَا كَانَتْ وَكَانَتْ وَكَانَ لِي مِنْهَا وَلَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ وَإِنْ كَانَ لَيَذْبَحُ الشَّاةَ، فَيُهْدِي فِي خَلاَئِلِهَا مِنْهَا مَا يَسَعُهُنَّ.

وَفِي رِوَايَةٍ كَانَ إِذَا ذَبَحَ الشَّاةَ يَقُولُ: «أَرْسِلُوا بِهَا إِلَى أَصْدِقَاءِ خَدِيجَةَ».

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ: اِسْتَأْذَنَتْ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ أُخْتُ خَدِيجَةَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَفَ اِسْتِئْذَانَ خَدِيجَةَ، فَارْتَاحَ لِذٰلِكَ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ»

343. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Ben Peygamber'in (sav) hanımları içerisinde Hatice'yi (ra) kıskandığım kadar hiçbirini kıskanmazdım. Oysa onu hiç görmemiştim. Fakat Peygamber onun adını çok anardı. Çok vakit bir koyun kestiği zaman onu parçalar, sonra da Hatice'nin dostlarına yollardı. Bazen ona "Sanki dünyada, Hatice'den başka bir kadın yokmuş." derdim. Peygamber (sav):
–O şöyle, şöyle idi, (diyerek birçok özelliğini saydıktan sonra):
–Üstelik o, çocuklarımın da annesi, derdi.

(B3818 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20; M6277 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 74)

Bir rivayette de, Peygamber bir koyun kesecek olsa, "Hatice'nin dostlarına da yetecek kadar gönderip, ikram ederdi." denmiştir.

(B3816 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20)

Müslim'in bir rivayetinde:
Resûlullah koyun kestiği zaman, "Hatice'nin dostlarına da gönderin." derdi.

(M6278 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 75)

Buhârî ve Müslim'in diğer bir rivayetinde:
Hatice'nin kız kardeşi Hâle bnt Huveylid, bir gün Resûlullah'ın huzuruna girmek için müsaade istedi. Hâle'nin seslenişi Hz. Hatice'ninkine benzediğinden Resûlullah (sav) çok sevindi ve:
–Allah'ım, (bu baldızım) Hâle bnt. Huveylid olmalı, dedi.

(B3820 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20; M6282 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 78)

٣٤٤- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي سَفَرٍ، فَكَانَ يَخْدُمُنِي فَقُلْتُ لَهُ: لاَ تَفْعَلْ، فَقَالَ: إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ الْأَنْصَارَ تَصْنَعُ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً آلَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَنْ لاَ أَصْحَبَ أَحَداً مِنْهُمْ إِلاَّ خَدَمْتُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

344. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Bir gün Cerîr b. Abdullah el-Becelî (ra) ile yolculuğa çıkmıştım. Bana hizmet ediyordu. Bunu yapmamasını söyledim. Bunun üzerine Cerîr: Ben ensarın Peygamber'e (sav) gösterdikleri hürmeti gördüm de, "Ensardan biri ile arkadaş olursam, ona hürmet edeceğim." diye kendi kendime yemin ettim, dedi.

(B2888 Buhârî, Cihâd, 71; M6428 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 181)

Ehl-i Beyt'e Saygı Göstermek

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً﴾

...(Ey Peygamberin ev halkı!) Allah sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.

(Ahzâb, 33/33)

﴿وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

…Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

٣٤٥- وَعَنْ يَزِيدَ بْنِ حَيَّانَ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَحُصَيْنُ بْنُ سَبْرَةَ، وَعَمْرُو بْنُ مُسْلِمٍ إِلَى زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا جَلَسْنَا إِلَيْهِ قَالَ لَهُ حُصَيْنٌ: لَقَدْ لَقِيتَ يَا زَيْدُ خَيْراً كَثِيراً، رَأَيْتَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَسَمِعْتَ حَدِيثَهُ، وَغَزَوْتَ مَعَهُ، وَصَلَّيْتَ خَلْفَهُ: لَقَدْ لَقِيتَ يَا زَيْدُ خَيْراً كَثِيراً، حَدِّثْنَا يَا زَيْدُ مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي وَاللّٰهِ

لَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي، وَقَدُمَ عَهْدِي، وَنَسِيتُ بَعْضَ الَّذِي كُنْتُ أَعِي مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَا حَدَّثْتُكُمْ، فَاقْبَلُوا، وَمَا لاَ فَلاَ تُكَلِّفُونِيهِ ثُمَّ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فِينَا خَطِيباً بِمَاءٍ يُدْعَى خُمًّا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، فَحَمِدَ اللّٰهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعَظَ، وَذَكَّرَ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ: أَلاَ أَيُّهَا النَّاسُ، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبَ، وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَوَّلُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ، وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ» فَحَثَّ عَلَى كِتَابِ اللّٰهِ، وَرَغَّبَ فِيهِ. ثُمَّ قَالَ «وَأَهْلُ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي» فَقَالَ لَهُ حُصَيْنٌ: وَمَنْ أَهْلُ بَيْتِهِ يَا زَيْدُ؟ أَلَيْسَ نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ؟ قَالَ: نِسَاؤُهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَلٰكِنْ أَهْلُ بَيْتِهِ مَنْ حُرِمَ الصَّدَقَةَ بَعْدَهُ، قَالَ: وَمَنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمْ آلُ عَلِيٍّ، وَآلُ عَقِيلٍ، وَآلُ جَعْفَرٍ، وَآلُ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُلُّ هُؤلاَءِ حُرِمَ الصَّدَقَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَلاَ وَإِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَحَدُهُمَا كِتَابُ اللّٰهِ وَهُوَ حَبْلُ اللّٰهِ، مَنِ اتَّبَعَهُ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى ضَلاَلَةٍ»

345. Yezîd b. Hayyân anlatıyor:
Bir gün ben, Husayn b. Sebre ve Amr b. Müslim ile birlikte Zeyd b. Erkâm'a (ra) gitmiştim. Yanına oturunca Husayn:
–Zeyd, sen büyük hayırlara kavuştun, Resûlullah'ı Sav gördün, onun sözünü işittin, onunla birlikte savaşa katıldın ve arkasında namaz kıldın. İşte ey Zeyd, böylece sen çok hayra mazhar oldun. Resûlullah'tan Sav duyduklarından bize de anlat, dedi. Zeyd:
–Ey kardeşimin oğlu, yaşım ilerledi, aradan çok zaman geçti. Dinlediğim şeylerden bazılarını unuttum. Size bildirdiklerimi kabul edin, söyleyemediklerim konusunda ise beni zorlamayın. Sonra sözlerine şöyle devam etti.

Bir gün Resûlullah Sav, Mekke ile Medine arasında "Humm" denilen suyun başında bize yaptığı bir konuşmasında Allah'a hamdü sena ettikten ve bizlere vaaz ve nasihat ettikten sonra şöyle dedi:
–Ey insanlar, ben sadece bir beşerim. Rabbimin elçisinin bana geleceği, benim de ona icabet edeceğim zaman yaklaştı. Size önemli iki emanet bırakıyorum: (Bu emanetin) biri, hidayet ve nur kaynağı olan Allah'ın Kitabı'dır. Ona sımsıkı sarılın, buyurdu ve Allah'ın Kitabı'na sarılmaya bizleri teşvik etti. Sonra devamla:
–İkincisi de Ehl-i Beytimdir. Ehl-i Beytim hakkında size Allah'ı hatırlatırım. (Allah'tan korkun, onlara karşı hürmette kusur etmeyin) buyurdu ve iki defa tekrarladı.
Bunun üzerine Husayn:
–Ey Zeyd, Peygamber'in Ehl-i Beyti kimdir, eşleri de Ehl-i Beytinden değil midir, dedi. Zeyd:
–Eşleri de Ehl-i Beyt'tendir. Ancak asıl Ehl-i Beyt, kendisinden sonra sadaka alması haram olanlardır, dedi.
–Onlar kimdir, sualine:
–Ali, Akîl, Ca'fer, Abbâs aileleridir, dedi. Husayn:
–Onların hepsine sadaka haram mıdır? diye sordum.
Zeyd:
–Evet, cevabını verdi.

(M6225 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 36)

Bir rivayette de, "Bilesiniz ki ben size önemli iki emanet bıraktım. Birisi Alah'ın Kitabı (Kur'an) dır. O, Allah'ın sağlam ipidir. Ona yapışan hidayet yolunu bulur. Onu bırakan dalâlette kalır." şeklindedir.

(M6228 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 37)

٣٤٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ مَوْقُوفاً عَلَيْهِ أَنَّهُ قَالَ: ارْقُبُوا مُحَمَّداً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَهْلِ بَيْتِهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

346. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Ebû Bekir (ra) şöyle demiştir:
Ehl-i Beyt'i gözetmek hususunda Muhammed'in Sav tavsiyesini tutun.

(B3713 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 12)

Âlimlere, Büyüklere ve Fazilet Ehline Saygı Göstermek

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾

...De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.

(Zümer, 39/9)

٣٤٧- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْبَدْرِيِّ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللّٰهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً، فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُمْ سِنًّا وَلاَ يَؤُمَّنَّ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي سُلْطَانِهِ، وَلاَ يَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَأَقْدَمُهُمْ سِلْمًا» بَدَلَ «سِنًّا»: أَيْ إِسْلاَمًا.

وَفِي رِوَايَةٍ: يَؤُمُّ الْقَوْمَ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللّٰهِ، وَأَقْدَمُهُمْ قِرَاءَةً، فَإِنْ كَانَتْ قِرَاءَتُهُمْ سَوَاءً فَيَؤُمُّهُمْ أَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَلْيَؤُمَّهُمْ أَكْبَرُهُمْ سِنًّا»

347. Ebû Mes’ûd Ukbe b. Amr el-Bedrî el-Ensârî’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Bir topluluğa, içlerinde Kur’an’ı en iyi okuyan kişi imam olsun. Eğer kıraatta eşit iseler sünneti en iyi bilen; şayet sünnet bilgisinde de eşit iseler en önce hicret etmiş olan; hicrette de eşit iseler, en yaşlı olan imam olsun. Bir adam, misafiri olduğu kimseye imam olmasın ve izni olmadıkça da onun yerine oturmasın.

(M1532 Müslim, Mesâcid, 290)

Müslim’in bir diğer rivayetinde “yaşı büyük olan” yerine “daha erken Müslüman olan” şeklinde yer almıştır.

(M1532 Müslim, Mesâcid, 290)

Müslim’in bir rivayetinde; “Bir topluluğa, içlerinde Kur’an’ı en iyi okuyan ve bilen kişi imam olsun. Eğer kıraatları eşit ise daha önce hicret eden imam olsun. Eğer hicretleri de eşit ise yaşça en büyükleri hangisi ise o imam olsun.” buyrulmuştur.

(M1534 Müslim, Mesâcid, 291)

٣٤٨- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مناكِبَنَا فِي الصَّلاَةِ وَيَقُولُ: «اِسْتَوُوا وَلاَ تخْتَلِفُوا، فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُوا الْأَحْلاَمِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

348. Yine Ebû Mes’ûd (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah sav, namazda omuzlarımıza dokunur ve:
Safları düzgün tutun, dağınık durmayın. Sonra kalpleriniz de dağınık olur. Namaz kılarken, içinizde yaşı kemale ermiş, aklı başında olgun insanlar bana yakın dursunlar. Sonra onlara yakın olanlar dursunlar. Sonra da onlara yakın olanlar dursunlar, buyururdu.

(M972 Müslim, Salât, 122)

٣٤٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُوا الأَحْلاَمِ وَالنُّهى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» ثَلاَثاً «وإِيَّاكُمْ وَهَيْشَاتِ الْأَسْوَاقِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

349. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
"(Namaz kılarken) içinizde yaşı kemale ermiş ve aklı başında olgun insanlar bana yakın dursunlar, sonra sırasıyla bunlara yakın olanlar dursunlar."
buyurdu ve bunu üç kere tekrarladı.
"Çarşı ve pazardakine benzer gürültü ve kargaşadan sakının." buyurdu.

(M974 Müslim, Salât, 123)

٣٥٠- وَعَنْ أَبي يَحْيَى وَقِيلَ: أَبي مُحَمَّدٍ سَهْلِ بْنِ أَبي حَثْمَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: انْطَلَقَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ ابْنُ مَسْعُودٍ إِلَى خَيْبَرَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ صُلْحٌ، فَتَفَرَّقَا. فَأَتَى مُحَيِّصَةُ إِلَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَهْلٍ وَهُوَ يَتَشَحَّطُ فِي دَمِهِ قَتِيلاً، فَدَفَنَهُ، ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَانْطَلَقَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ وَحُوَيِّصَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَهَبَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ: «كَبِّرْ كَبِّرْ» وَهُوَ أَحْدَثُ الْقَوْمِ، فَسَكَتَ، فَتَكَلَّمَا فَقَالَ: «أَتَحْلِفُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ قَاتِلَكُمْ؟» وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

350. Ebû Yahyâ'dan -Ebû Muhammed de denilir-
Sehl b. Ebû Hasme el-Ensârî (ra) anlatıyor:
Abdullah b. Sehl ve Muhayyisa b. Mes'ûd, Hayber şehrine gitmişti. O vakit Hayberle Müslümanlar arasında barış vardı. Bu iki zat (kendi işlerini görmek için) ayrıldılar. Muhayyisa dönünce, Abdullah b. Sehl'i kanlar içinde can çekişir bir hâlde buldu. Onu defnettikten sonra Medine'ye döndü. Bunun üzerine (maktulün kardeşi) Abdurrahmân b. Sehl ile Mes'ûd'un oğulları Muhayyisa ve Huveyyisa, Peygamber'e gittiler. Abdurrahmân olayı anlatmaya başlayınca, Peygamber *Sav* "Sözü büyüğünüze bırakın." buyurdu. Abdurrahmân, yaşça kavminin en küçüğü idi. O susunca, hadiseyi diğerleri anlattı. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*: "Katilden hak talep edebilmeniz için yemin eder misiniz?" buyurdu. (Ravi hadisin tamamını zikretmiştir.)

(B3173 Buhârî, Cizye, 12; M4342 Müslim, Kasâme, 1)

٣٥١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ يَعْنِي فِي الْقَبْرِ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّهُمَا أَكْثَرُ أَخْذاً لِلْقُرْآنِ؟» فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

351. Câbir (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* Uhud Savaşı'nda şehit düşenleri ikişer ikişer defnediyor ve "Bunlardan hangisi Kur'an'ı daha çok bilirdi" diye sorduktan sonra, hangisi gösterilirse onu kıbleden yana koyuyordu.

(B1343 Buhârî, Cenâiz, 72)

٣٥٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرَانِي فِي الْمَنَامِ أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكٍ، فَجَاءَنِي رَجُلَانِ، أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَنَاوَلْتُ السِّوَاكَ الْأَصْغَرَ، فَقِيلَ لِي: كَبِّرْ، فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ مُسْنَداً وَالْبُخَارِيُّ تَعْلِيقاً.

352. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav şöyle buyurmuştur:
Rüyamda kendimi bir misvakla dişlerimi ovalarken gördüm. Yanıma, biri diğerinden yaşlı iki kişi geldi. Mivsakı küçüğüne uzattım. Bana (Cebrail tarafından) "Büyüğüne ver." denildi. Ben de büyüğüne verdim.

(M7508 Müslim, Zühd, 70; B246 Buhârî, Vudû, 74)

٣٥٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ إِجْلَالِ اللّٰهِ تَعَالَى إِكْرَامَ ذِى الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْغَالِي فِيهِ، وَالْجَافِي عَنْهُ وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسِطِ»
حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

353. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Saçı sakalı ağarmış Müslümanlara, Kur'an'ın belirlediği sınırları aşmayan ve ondan uzak kalmayan Kur'an hafızlarına, adil hükümdarlara saygı göstermek, Allah'a duyulan saygıdan ileri gelir.

(D4843 Ebû Dâvûd, Edeb, 20)

٣٥٤- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا، وَيَعْرِفْ شَرَفَ كَبِيرِنَا» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.
وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ «حَقَّ كَبِيرِنَا»

354. Amr b. Şuayb'ın babası aracılığıyla dedesinden (ra)
rivayet ettiğine göre Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:

Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimizin
kıymetini bilmeyen bizden değildir.

(T1920 Tirmizî, Birr, 15; D4943 Ebû Dâvûd, Edeb, 58)

Ebû Dâvûd'un rivayetinde "büyüklerimizin hakkını tanımayan" denmiştir.

٣٥٥- وَعَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَبِيبٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا مَرَّ بِهَا سَائِلٌ، فَأَعْطَتْهُ كِسْرَةً، وَمَرَّ بِهَا رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابٌ وَهَيْئَةٌ، فَأَقْعَدَتْهُ، فَأَكَلَ فَقِيلَ لَهَا فِي ذٰلِكَ؟ فَقَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنْزِلُوا النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

لٰكِنْ قَالَ: مَيْمُونٌ لَمْ يُدْرِكْ عَائِشَةَ. وَقَدْ ذَكَرَهُ مُسْلِمٌ فِي أَوَّلِ صَحِيحِهِ تَعْلِيقاً فَقَالَ: وَذُكِرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُنْزِلَ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ، وَذَكَرَهُ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ فِي كِتَابِهِ «مَعْرِفَةُ عُلُومِ الْحَدِيثِ» وَقَالَ: هُوَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

355. Meymûn b. Ebû Şebîb (ra) anlatıyor:
Bir gün Âişe'ye (ra) bir dilenci gelmişti. Ona bir parça ekmek verdi. Kılığı kıyafeti yerinde bir adam daha gelmişti. Onu da sofraya oturtmuş, o kimse de yemek yemişti. Sebebini soranlara Âişe:
"Resûlullah, 'Herkese konumuna göre davranın.' buyurdu." diye cevap verdi.

(D4842 Ebû Dâvûd, Edeb, 20)

Ancak ravi Meymûn, Hz. Âişe'ye erişmemiştir. Müslim bu hadisi, *Sahîh*'inin baş kısmında isnadsız olarak rivayet etmiş ve şöyle demiştir:
Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, "Resûlullah *Sav* bize, insanlara, konumlarına göre muamele etmemizi emir buyurmuştu." demiştir.[60]

(Müslim, Mukaddime)

[60] Hâkim, bu hadisi, *Ma'rifetü ulûmi'l-hadîs* adlı kitabında kaydetmiş ve sahih hadis olduğunu söylemiştir (I, 95).

٣٥٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِمَ عُيَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ، فَنَزَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحُرِّ بْنِ قَيْسٍ، وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيهِمْ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَانَ الْقُرَّاءُ أَصْحَابَ مَجْلِسِ عُمَرَ وَمُشَاوَرَتِهِ، كُهُولاً كَانُوا أَوْ شُبَّانًا، فَقَالَ عُيَيْنَةُ لِابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِي لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ هٰذَا الْأَمِيرِ، فَاسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ، فَاسْتَأْذَنَ لَهُ، فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَلَمَّا دَخَلَ: قَالَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ: فَوَاللّٰهِ مَا تُعْطِينَا الْجَزْلَ، وَلَا تَحْكُمُ فِينَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ حَتّٰى هَمَّ أَنْ يُوقِعَ بِهِ، فَقَالَ لَهُ الْحُرُّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) وَإِنَّ هٰذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ. وَاللّٰهِ مَا جَاوَزَهَا عُمَرُ حِينَ تَلَاهَا عَلَيْهِ، وَكَانَ وَقَّافاً عِنْدَ كِتَابِ اللّٰهِ تَعَالَى. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

356. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Bir gün Uyeyne b. Hısn (Medine'ye) gelip kardeşinin oğlu Hur b. Kays'ın evine misafir olmuştu. Hur, Ömer'e (ra) yakın olanlardandı. Ömer'in meclis arkadaşları ve müşavere heyeti üyeleri gençlerden ve orta yaşlılardan müteşekkil olgun, âlim kimselerdi.
Uyeyne, kardeşinin oğluna:
–Ey kardeşimin oğlu, senin müminlerin emiri Ömer'in nazarında bir yerin var, huzuruna girmem için bana müsade al, diye rica etti. Hur, amcası için izin istedi ve Hz. Ömer de izin verdi.
Uyeyne huzura girdiğinde:
–Ey Hattab'ın oğlu, vallahi bize az veriyorsun; hakkımızda adaletle hükmetmiyorsun, diye çıkışınca Hz. Ömer öfkelendi, hatta onu cezalandırmak istedi. Bunun üzerine Hur, Hz. Ömer'e:

–Ey müminlerin emiri, Allah Teâlâ, Peygamberine *Sav*:
"Affa sarıl, iyiliği emret, cahillerle uğraşmaktan vazgeç." buyurdu. Bu adam da cahillerdendir, dedi. Allah'a yemin ederim ki Hur bu âyeti[61] okuyunca Ömer daha ileri gitmedi; zira o, Allah'ın Kitabı'na son derece bağlı idi.

(B4642 Buhârî, Tefsîr, (A'râf) 5)

٣٥٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ كُنْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُلاَمًا، فَكُنْتُ أَحْفَظُ عَنْهُ، فَمَا يَمْنَعُنِي مِنَ الْقَوْلِ إِلاَّ أَنَّ هٰهُنَا رِجَالاً هُمْ أَسَنُّ مِنِّي. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

357. Ebû Saîd Semüre b. Cündüb (ra) şöyle demiştir:
Ben, Resûlullah *Sav* zamanında genç idim. Ondan öğrendiklerim vardı. Ancak (şu an) burada benden daha yaşlı insanların bulunması, konuşmama engel oluyor.

(M2237 Müslim, Cenâiz, 88; bkz. B332 Buhârî, Hayız, 29)

٣٥٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخاً لِسِنِّهِ إِلاَّ قَيَّضَ اللّٰهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

358. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Herhangi bir genç, bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet ederse, Allah da ihtiyarlığında ona hizmet edecek kimseler lütfeder.

(T2022 Tirmizî, Birr, 75)

---

[61] A'râf, 7/199.

Hayırlı İnsanları Ziyaret Etmek

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَيٰهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا
... قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا﴾

Hani Mûsâ, beraberindeki gence şöyle demişti: "İki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım, ya da uzun zaman gideceğim." …Mûsâ ona, "Sana öğretilen bilgilerden bana, doğruya iletici bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?" dedi.

(Kehf, 18/60, 66)

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte nefsini tut!

(Kehf, 18/28)

٣٥٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُهَا، فَلَمَّا انْتَهَيَا

إِلَيْهَا، بَكَتْ، فَقَالاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ أَمَا تَعْلَمِينَ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَتْ: إِنِّي لاَ أَبْكِي إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِندَ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلٰكِنْ أَبْكِي أَنَّ الْوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ. فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلاَ يَبْكِيَانِ مَعَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

359. Enes (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın *sav* vefatından sonra Ebû Bekir, Ömer'e (ra) "Haydi, Ümmü Eymen'e (ra) gidelim ve Resûlullah'ın *sav* sağlığında yaptığı gibi onu biz de ziyaret edelim." dedi. Yanına vardıkları zaman Ümmü Eymen ağladı. Ebû Bekir ve Ömer:
–Niye ağlıyorsun, Allah katındaki nimetlerin Resûlullah *sav* için daha hayırlı olacağını bilmiyor musun, dediler. Ümmü Eymen:
–Ben, Allah nezdindeki şeylerin Resûlullah *sav* hakkında hayırlı olduğunu bilmediğim için değil, (esas) vahyin kesilmesinden dolayı ağlıyorum, dedi. Onları da duygulandırdı ve Ümmü Eymen'le birlikte onlar da ağlamaya başladılar.

(M6318 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 103)

٣٦٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخاً لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكاً، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخاً لِي فِي هٰذِهِ الْقَرْيَةِ. قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا عَلَيْهِ؟ قَالَ: لاَ، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللّٰهِ تَعَالَى، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللّٰهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

360. Ebû Hüreyre'den (ra), rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Birisi, başka bir beldede bulunan (din) kardeşini ziyarete giderken, Allah Teâlâ yolda onu bekleyen bir melek görevlendirdi. Adam, meleğin yanına gelince melek ona nereye gittiğini sordu:
–Şu beldede bir kardeşim var, onu ziyarete gidiyorum, cevabını aldı.
–Ondan sağlayacağın bir çıkar mı var, dedi. O da:
–Hayır, ben o zatı sadece Allah için seviyorum, dedi. Bunun üzerine Melek:
–Ben Allah'ın sana yolladığı elçisiyim. Sen o adamı nasıl seviyorsan, Allah da seni öyle seviyor, dedi.

(M6549 Müslim, Birr, 38)

٣٦١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَادَ مَرِيضاً أَوْ زَارَ أَخاً لَهُ فِي اللّٰهِ، نَادَاهُ مُنَادٍ: بِأَنْ طِبْتَ، وَطَابَ مَمْشَاكَ، وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلاً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ غَرِيبٌ.

361. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Her kim bir hastayı ziyaret eder veya Allah için sevdiği bir zatı ziyaret ederse bir melek, "Dünya hayatın hoş olsun. Âhiretin de hoş olsun. Makamın cennet olsun." diye seslenir.

(T2008 Tirmizî, Birr, 64)

٣٦٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَجَلِيسِ السُّوءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ، وَنَافِخِ الْكِيرِ. فَحَامِلُ الْمِسْكِ، إِمَّا أَنْ يُحْذِيَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ

تَجِدَ مِنْهُ رِيحاً طَيِّبَةً. وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحاً مُنْتِنَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

362. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali, güzel koku satanla demircinin misali gibidir. Güzel koku satan adam, ya sana güzel kokusundan bir miktar verir veya sen satın alırsın, yahut ondan hoş koku koklarsın. Körük üfüren demirciye gelince, ondan sana ya bir kıvılcım isabet eder elbiseni yakarsın yahut körüğün kötü kokusundan rahatsız olursun.

(B5534 Buhârî, Zebâih, 31; M6692 Müslim, Birr, 146)

٣٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

363. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kadınla dört şey için evlenilir: Zenginliği, soyu, güzelliği ve dindarlığı için. Sen dindar olanı seç ki elin bereket görsün.

(M3635 Müslim, Radâ', 53; B5090 Buhârî, Nikâh, 16)

٣٦٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِجِبْرِيلَ: «مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَكْثَرَ مِمَّا تَزُورُنَا؟» فَنَزَلَتْ: (وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذٰلِكَ) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

364. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* Cebrail'e "Bizi niçin daha çok ziyaret etmiyorsun?" dedi. Bunun üzerine "Biz ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzdekiler, arkamızdakiler ve bunlar arasındakiler hep O'nundur... "[62] meâlindeki âyet nâzil oldu.

(B4731 Buhârî, Tefsîr, (Meryem) 2)

٣٦٥- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تُصَاحِبْ إِلاَّ مُؤْمِنًا، وَلاَ يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلاَّ تَقِيٌّ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ لاَ بَأْسَ بِهِ.

365. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ancak mümin (kimseler) ile arkadaş ol, yemeğini de ancak Allah'tan sakınan (muttaki kimseler) yesin.

(D4832 Ebû Dâvûd, Edeb, 16; T2395 Tirmizî, Zühd, 55)

٣٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

366. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kişi, dostunun dini üzeredir. Dolayısıyla kişi kiminle dost olduğuna dikkat etsin.

(D4833 Ebû Dâvûd, Edeb, 16; T2378 Tirmizî, Zühd, 45)

62 Meryem, 19/64.

٣٦٧- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟ قَالَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ»

367. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den[63] (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kişi sevdiği ile beraberdir.

(B6168 Buhârî, Edeb, 96; M6718 Müslim, Birr, 165)

Bir rivayette, Resûlullah'a *Sav*:
–Yâ Resûlallah, bir adam bir topluluğu sever,
fakat onlara kavuşamazsa ne buyurursun, diye sorulduğunda:
–Kişi sevdiği ile beraberdir, buyurmuştur.

(B6170 Buhârî, Edeb, 96)

٣٦٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَالَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟» قَالَ: حُبَّ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ قَالَ: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ كَثِيرِ صَوْمٍ، وَلَا صَلَاةٍ، وَلَا صَدَقَةٍ، وَلٰكِنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ.

---

[63] Bu hadis, basılı Buhârî ve Müslim nüshalarında Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet edilmiştir. Nevevî'nin bu hadisin ardından verdiği diğer hadis (B6170) Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den nakledilmiştir.

368. Enes (ra) anlatıyor:
Bir bedevi Resûlullah'a sav:
–Kıyamet ne zaman kopacak? diye sordu. Resûlullah sav:
–Kıyamet için ne hazırladın? buyurdu. Adam;
–Allah ve Resûlü'nün sevgisini hazırladım, dedi.
–Öyle ise sen, sevdiğin ile berabersin, buyurdular.

(M6710 Müslim, Birr, 161)

Bu metin Müslim'de yer alan metindir. Buhârî ve Müslim'in birlikte yer verdikleri rivayette:
–Çok oruç, çok namaz ve sadaka hazırlayamadım, fakat Allah'ı ve Resûlü'nü seviyorum, şeklinde yer almıştır.

(B6171 Buhârî, Edeb, 96; M6715 Müslim, Birr, 164)

٣٦٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

369. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir adam Allah Resûlü'ne sav geldi ve:
–Yâ Resûlallah, bir topluluğu seven fakat onlara yetişemeyen kimse hakkında ne buyuruyorsun, diye sordu. Resûlullah sav da:
–Kişi sevdiği ile beraberdir, cevabını verdi.

(B6169 Buhârî, Edeb, 96; M6718 Müslim, Birr, 165)

٣٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «النَّاسُ مَعَادِنُ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقُهُوا. وَالْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَاكَرَ مِنْهَا، اخْتَلَفَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَى الْبُخَارِيُّ قَوْلَهُ: «اَلْأَرْوَاحُ» إلخ، مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا.

370. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
İnsanlar, altın ve gümüş madenleri gibi birer madendir. Câhiliye devrinde hayırlı ve şerefli olanlar, kavrayışlı (fakih) oldukları takdirde İslâmiyet'te de hayırlıdırlar. Ruhlar, bir araya gelmiş topluluklardır. (Ruhlar âleminde) birbirleriyle uyuşanlar, dünyada da birbiriyle kaynaşırlar; birbirleriyle uyuşmayanlar ise ayrılırlar.

(M6709 Müslim, Birr, 160; B3336 Buhârî, Enbiyâ, 2)

Müslim, hadisin tamamını, Buhârî ise (ruhlar) sözünden itibaren Hz. Âişe'den rivayet etmiştir.

٣٧١- وَعَنْ أُسَيْرِ بْنِ عَمْرٍو وَيُقَالُ: ابْنُ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِذَا أَتَى عَلَيْهِ أَمْدَادُ أَهْلِ الْيَمَنِ سَأَلَهُمْ: أَ فِيكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ حَتّٰى أَتَى عَلَى أُوَيْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُ: أَنْتَ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَكَانَ بِكَ بَرَصٌ، فَبَرَأْتَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: لَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ، ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ، فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى

اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ، فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ» فَاسْتَغْفِرْ لِي فَاسْتَغْفَرَ لَهُ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْكُوفَةَ، قَالَ: أَلاَ أَكْتُبُ لَكَ إِلَى عَامِلِهَا؟ قَالَ: أَكُونُ فِي غَبْرَاءِ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيَّ. فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ حَجَّ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِهِمْ فَوَافَقَ عُمَرَ فَسَأَلَهُ عَنْ أُوَيْسٍ فَقَالَ: تَرَكْتُهُ رَثَّ الْبَيْتِ قَلِيلَ الْمَتَاعِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرَنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلاَّ مَوْضِعَ دِرْهَمٍ لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ فَإِنِ سْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَكَ فَافْعَلْ فَأَتَى أُوَيْسًا فَقَالَ: إِسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: أَنْتَ أَحْدَثُ عَهْدًا بِسَفَرٍ صَالِحٍ فَاسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: لَقِيتَ عُمَرَ؟ قَالَ: نَعَمْ فَاسْتَغْفَرَ لَهُ، فَفَطِنَ لَهُ النَّاسُ فَانْطَلَقَ عَلَى وَجْهِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

371. İbn Câbir diye de anılan Üseyr b. Amr anlatıyor:
Yemen askerleri geldikçe Ömer b. Hattâb (ra) onlara:
–Aranızda Üveys b. Âmir var mı? diye sorardı. Sonunda Üveys gelince onun yanına gitti ve:
–Üveys b. Âmir sen misin, dedi. Üveys:
–Evet, dedi.
–Sen Murad kabilesinin Karen kolundan mısın, diye sordu.
–Evet, dedi.
–Sanırım sende alaca hastalığı vardı ve küçük bir yer dışında her tarafın iyileşti, değil mi, dedi.
–Evet.
–Annen var mı? diye sordu
–Evet, dedi.
–Resûlullah'tan *Sav* işittim: "Size, Yemen askerleriyle birlikte Murad kabilesinin Karen kolundan Üveys b. Âmir adında biri gelecektir. Alaca hastası iken ondan kurtulmuş, vücudunda yalnız çok az bir yer kalmıştır. Kendisine çok

iyi davrandığı ve hizmetinde kusur etmediği bir annesi vardır. Eğer Üveys, bir şey hakkında Allah'a yemin edecek olsa, Allah onu doğru çıkarır ve duasını kabul eder. Kendin için istiğfar ettirebilirsen bunu yap, çünkü o, duası makbul bir zattır." buyurmuştu. Benim için Allah'tan beni bağışlamasını diler misin, deyince Üveys, Ömer (ra) için istiğfar etti. Ömer:

–Nereye gitmek istiyorsun, diye sordu. Üveys:

–Kûfe'ye, diye cevap verdi.

–Kûfe valisine senin için (bir tavsiye mektubu) yazayım mı, dedi.

–Fakir halk arasında bulunmayı daha çok severim, karşılığını verdi. Aradan bir sene geçtikten sonra Yemen eşrafından bir zat, hacca gelmişti. Ömer onunla karşılaşınca Üveys'i sordu. O da

–Ben gelirken o bomboş, eski bir evde kalıyordu, cevabını verdi. Ömer:

–Resûlullah'tan Sav işittim:

"Size, Yemen askerleriyle birlikte Murad kabilesinin Karen kolundan Üveys b. Âmir adında biri gelecektir. Alaca hastası iken ondan kurtulmuş, vücudunda yalnız çok az bir yer kalmıştır. Kendisine çok iyi davrandığı ve hizmetinde kusur etmediği bir annesi vardır. Eğer Üveys, bir şey hakkında Allah'a yemin edecek olsa Allah onu doğru çıkarır ve duasını kabul eder. Kendin için istiğfar ettirebilirsen bunu yap, çünkü o, duası makbul bir zattır." buyurmuştu, dedi.

O adam Hicaz dönüşünde Üveys'in yanına gelerek:

–Benim için Allah'tan mağfiret dile, diye rica etmişti. Üveys:

–Sen mübarek bir seferden yeni geldin (hacıların duası umulur), benim için sen dua et, diye mukabele etti. (Adam dua talebinde ısrar edince) Üveys:

–Ömer'le mi görüştün, dedi.

–Evet, cevabını verdi. Bunun üzerine Üveys, adam için af ve mağfiret dileğinde bulundu. Halk, onun bu yönünü fark edince de, Üveys Kûfe'den ayrıldı.

(M6492 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 225)

٣٧٢- وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ أَيْضًا: عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَفَدُوا عَلَى عُمَرَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ وَفِيهِمْ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ يَسْخَرُ بِأُوَيْسٍ فَقَالَ عُمَرُ: هَلْ هٰهُنَا أَحَدٌ مِنَ الْقَرَنِيِّينَ؟ فَجَاءَ ذٰلِكَ

الرَّجُلُ فَقَالَ عُمَرُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ قَالَ: (إِنَّ رَجُلاً يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ لاَ يَدَعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمٍّ لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللّٰهَ تَعَالَى فَأَذْهَبَهُ إِلاَّ مَوْضِعَ الدِّينَارِ أَوِ الدِّرْهَمِ فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ.)

372. Yine Müslim'in bir rivayetinde Üseyr b. Câbir (ra) şöyle anlatıyor: Kûfe halkı, Ömer'e (ra) gelmişlerdi. İçlerinde fakirliğinden dolayı Üveys'i küçümseyen birisi de bulunuyordu. Ömer (ra):
–Sizin orada Karenlilerden biri var mı? deyince alaycı adam yanına geldi. Ömer (ra):
–Resûlullah *Sav*, "Size Yemen'den Üveys adında bir zat gelecek. Annesinden başka kimsesi olmayan bu zat (sırf annesinin hizmetinden geri kalmamak için) Yemen'den ayrılmıyordu. O, alaca denilen hastalığa tutuldu. Allah'a dua etti. Allah da hastalığını giderdi. Yalnız, çok az bir yer kaldı. Sizden, onunla karşılaşanlar, kendileri için istiğfar ettirsinler." buyurdu, dedi.

(M6490 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 223)

٣٧٣- وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ عُمَرَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ وَلَهُ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَمُرُوهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ.»

373. Müslim'in diğer bir rivayetinde Hz. Ömer'in (ra) Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir:
Tabiinin en hayırlısı Üveys adında bir zattır. Onun annesinden başka kimsesi yoktur. Üveys'in vücudu alacalıdır. Ona rastlarsanız, söyleyin sizin için istiğfar etsin.

(M6491 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 224)

٣٧٤- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اِسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ، فَأَذِنَ لِي، وَقَالَ: «لَا تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ» فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا.

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «أَشْرِكْنَا يَا أُخَيَّ فِي دُعَائِكَ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

374. Hz. Ömer (ra) anlatıyor:
Umre yapmak için Peygamber'den *Sav* izin istemiştim, bana izin verdi ve "Kardeşim, bizi de duandan unutma." buyurdu. Ayrıca bana bir şey daha söyledi ki benim için dünyaya bedeldir.
Bir rivayette de "Kardeşim bizi de duana ortak et." denilmiştir.

(D1498 Ebû Dâvûd, Vitir, 23; T3562 Tirmizî, Deavât, 109)

٣٧٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُ قُبَاءَ رَاكِباً وَمَاشِيًا، فَيُصَلِّي فِيهِ رَكْعَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءَ كُلَّ سَبْتٍ رَاكِبًا وَمَاشِيًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ.

375. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* her cumartesi bazen binek üzerinde, bazen de yaya olarak Kubâ'yı ziyaret eder ve orada iki rekât namaz kılardı.

(B1194 Buhârî, Fadlü's-salât, 4; M3390 Müslim, Hac, 516)

Buhârî'nin rivayetinde, "Peygamber *Sav* her cumartesi günü (namaz kılmak için) bazen binek üzerinde, bazen de yaya olarak Kubâ Mescidi'ne gelirdi. Abdullah b. Ömer de böyle yapardı." denilmiştir.

(B1193 Buhârî, Fadlü's-salât, 3)

Allah İçin Sevmek

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾

Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı sert, birbirlerine karşı ise merhametlidirler...

(Fetih, 48/29)

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ﴾

Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler...

(Haşr, 59/9)

٣٧٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «ثَلاَثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلاَوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لاَ يُحِبُّهُ إِلاَّ لِلّٰهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللّٰهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

376. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimsede şu üç özellik bulunursa imanın hazzını duyar: Allah ve Resûlü'nü her şeyden çok sevmek, bir kimseyi yalnızca Allah rızası için sevmek, Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra tekrar ona dönmeyi ateşe atılırcasına korkunç görmek.

(M165 Müslim, Îmân, 67; B21 Buhârî, Îmân, 14)

٣٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَأَخْفَاهَا حَتّٰى لاَ تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

377. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir gölgenin (himayenin) bulunmadığı günde, Arş'ın gölgesinde gölgelendirir (yani himaye eder):
Adaletli devlet başkanı,
Allah'a ibadet ederek yetişen genç,
Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,
Allah için birbirini seven ve bu şekilde biraraya gelip,
bu sevgi ile ayrılan iki dost,
Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine
"Ben Allah'tan korkarım." cevabını veren kimse,
Sağ elinin verdiği sadakayı, sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimse,
Tenha yerlerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimse."

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٣٧٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلاَلِي؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلِّي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

378. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ kıyamet gününde, "Birbirini benim için sevenler neredeler? Onları benim gölgemden (himayemden) başka gölge (himaye) bulunmayan bir günde (Arşımın gölgesinde) gölgelendireceğim (özel olarak himaye edeceğim)." buyurur.

(M6548 Müslim, Birr, 37)

٣٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتّٰى تُؤْمِنُوا، وَلاَ تُؤْمِنُوا حَتّٰى تَحَابُّوا، أَوَ لاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

379. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz ve birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız zaman birbirinize olan sevginizi artıracak bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayın.

(M194 Müslim, Îmân, 93)

٣٨٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَّ رَجُلاً زَارَ أَخاً لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللّٰهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكاً» وَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى قَوْلِهِ: «إِنَّ اللّٰهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

380. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir gün birisi başka bir beldedeki (din) kardeşini ziyarete gitmekte iken Allah Teâlâ o zatın yolu üzerinde bir melek görevlendirmişti. (Hadisi rivayet eden) Ebû Hüreyre, bundan evvelki babda zikrolunan [360 numaralı] hadisi, "Sen nasıl onu Allah için seviyorsan, Allah da seni öyle seviyor." sözüne kadar zikretmiştir.

(M6549 Müslim, Birr, 38)

٣٨١- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْأَنْصَارِ: «لاَ يُحِبُّهُمْ إِلاَّ مُؤْمِنٌ، وَلاَ يُبْغِضُهُمْ إِلاَّ مُنَافِقٌ، مَنْ أَحَبَّهُمْ أحبَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ أَبْغَضَهُ اللّٰهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

381. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav*, ensar hakkında şöyle buyurmuştur:
Ensarı ancak mümin olan sever ve onlara münafıktan başkası kin gütmez. Onları seveni Allah da sever, onlara kin güdenlere Allah da buğzeder.

(M237 Müslim, Îmân, 129; B3783 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 4)

٣٨٢- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: اَلْمُتَحَابُّونَ فِي جَلاَلِي، لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ»

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

382. Muâz b. Cebel'in (ra), Resûlullah'tan Sav şöyle işittiği nakledilmiştir: Allah Teâlâ, "Benim için birbirini sevenlere, nebîlerin ve şehitlerin bile imrenecekleri nurdan minberler vardır." buyurmuştur.

(T2390 Tirmizî, Zühd, 53)

٣٨٣- وَعَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلاَنِيِّ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَسْجِدَ دِمَشْقَ، فَإِذَا فَتًى بَرَّاقُ الثَّنَايَا وَإِذَا النَّاسُ مَعَهُ، فَإِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ، أَسْنَدُوهُ إِلَيْهِ، وَصَدَرُوا عَنْ رَأْيِهِ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ، فَقِيلَ: هٰذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ، هَجَّرْتُ، فَوَجَدْتُهُ قَدْ سَبَقَنِي بِالتَّهْجِيرِ، وَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي، فَانْتَظَرْتُهُ حَتّٰى قَضَى صَلاَتَهُ، ثُمَّ جِئْتُهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، ثُمَّ قُلْتُ: وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، فَقَالَ: آللّٰهِ؟ فَقُلْتُ: اَللّٰهِ، فَقَالَ: آللّٰهِ؟ فَقُلْتُ: اَللّٰهِ، فَأَخَذَنِي بِحَبْوَةِ رِدَائِي، فَجَبَذَنِي إِلَيْهِ، فَقَالَ: أَبْشِرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ بِإِسْنَادِهِ الصَّحِيحِ.

383. Ebû İdris el-Havlânî (Allah rahmet eylesin) anlatıyor:
Bir gün Şam Mescidi'ne gitmiştim, baktım ki orada nur yüzlü güzel bir genç vardı, halk etrafına toplanmış ihtilafa düştükleri meselelerin çözümü için ona soru soruyor ve görüşünü de kabul ediyorlardı. Onun kim olduğunu sordum:
–Muâz b. Cebel, diye cevap verdiler. Ertesi gün kuşluk vakti mescide gittim. O zatı, orada benden evvel gelmiş ve namaz kılarken buldum. Namazı bitirinceye kadar kendisini bekledim, sonra önüne gelerek selâm verdim ve:

–Vallahi ben seni seviyorum, dedim. Bana:
–Allah için mi seviyorsun, dedi.
–Evet, Allah için seviyorum, dedim.
–Allah için seviyorsun değil mi, dedi.
–Evet, Allah için seviyorum, dedim. Bunun üzerine elbisemin kenarından tutarak beni kendisine doğru çekti ve şöyle dedi:
–Sana müjde, ben Resûlullah'ın *Sav* şöyle dediğini duydum:
"Allah Teâlâ "Sırf benim için birbirini seven, benim için toplanan, benim için birbirini ziyaret eden ve benim için infak edenler, benim sevgime hak kazanmışlardır." buyurdu."

(MU1748 Muvatta', Şa'r, 5)

٣٨٤- عَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «إِذَا أَحَبَّ الرَّجُلُ أَخَاهُ، فَلْيُخْبِرْهُ أَنَّهُ يُحِبُّهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

384. Ebû Kerîme el-Mikdâm b. Ma'dîkerib'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kimse (din) kardeşini severse, sevdiğini ona söylesin.

(D5124 Ebû Dâvûd, Edeb, 112, 113; T2391 Tirmizî, Zühd, 53)

٣٨٥- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ: «يَا مُعَاذُ وَاللّٰهِ، إِنِّي لَأُحِبُّكَ، ثُمَّ أُوصِيكَ يَا مُعَاذُ لَا تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ تَقُولُ: اللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

385. Muâz b. Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav), (bir gün) Muâz'ın elini tutmuş ve:
"Yâ Muâz, vallahi ben seni seviyorum." demiş, sonra da, "Yâ Muâz,
her namazın ardından, "*Allâhümme e'innî alâ zikrike ve şükrike ve hüsni 'ibâdetike* (Allah'ım, seni zikretmek, sana şükretmek ve sana ibadet etmek için bana yardım et.)" duasını hiçbir zaman bırakmamanı tavsiye ediyorum." buyurmuştur.

(D1522 Ebû Dâvûd, Vitir, 26; N1304 Nesâî, Sehv, 60)

٣٨٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّ هٰذَا، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَأَعْلَمْتَهُ؟» قَالَ: لاَ قَالَ: «أَعْلِمْهُ» فَلَحِقَهُ، فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّكَ فِي اللّٰهِ، فَقَالَ: أَحَبَّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ.

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

386. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in (sav) yanına birisi geldi ve:
–Yâ Resûlallah ben şu adamı seviyorum, dedi.
Peygamber (sav):
–Sevdiğini ona söyledin mi, diye sordu. Adam:
–Hayır, dedi.
–Öyle ise bunu kendisine söyle, buyurdu. Bunun üzerine o zat, adama yetişerek:
–Ben seni Allah için seviyorum, dedi. O da:
–Öyle ise beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin, diye dua etti.

(D5125 Ebû Dâvûd, Edeb, 112, 113)

Allah'ın Kulunu Sevmesi

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."

(Âl-i İmrân, 3/31)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي
اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى
الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ
ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayanın kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.

(Mâide, 5/54)

٣٨٧- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا، فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتّٰى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ، كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي أَعْطَيْتُهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

387. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, "Kim benim dostlarımdan birine düşmanlık ederse, ben de ona harp açarım. Bir kulum, kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir amel ve ibadetle bana yaklaşmaz. Fakat kulum bana nafile ibadetlerle de sürekli yaklaşır, sonunda ben onu severim. Bir kere de onu sevdim mi, artık o kulumun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Eğer benden bir şey dilerse onu verir; bana sığınırsa mutlaka onu himaye ederim." buyurdu.

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٣٨٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِذَا أَحَبَّ اللّٰهُ تَعَالَى الْعَبْدَ، نَادَى جِبْرِيلَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُحِبُّ فُلَانًا، فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، فَيُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ فُلَانًا، فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ

تَعَالَى إِذَا أَحبَّ عَبْداً دَعَا جِبْرِيلَ، فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّ فُلاَنًا فَأَحْبِبْهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ، فَيَقُولُ: إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ فُلاَنًا، فَأَحِبُّوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ القَبُولُ فِي الْأَرْضِ، وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْداً دَعَا جِبْرِيلَ، فَيَقُولُ: إِنِّي أُبْغِضُ فُلاَنًا، فَأَبْغِضْهُ، فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ فُلاَنًا، فَأَبْغِضُوهُ، فَيُبْغِضُونَهُ ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ الْبَغْضَاءُ فِي الْأَرْضِ»

388. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ bir kulunu sevdiği zaman Cebrail'e:
–Allah filanı seviyor, onu sen de sev, der.
Cebrail de onu sever ve gök ehline:
–Allah filanı seviyor, siz de onu sevin, diye seslenir. Bunun üzerine göktekiler o kimseyi severler. Sonra da o kişi, yeryüzünde herkesin sevgisine mazhar olur.

(B3209 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 6)

Müslim'in bir rivayetine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ bir kulu severse Cebrail'e:
–Ben filanı seviyorum, onu sen de sev, der. Cebrail onu sever ve sonra semaya seslenerek:
–Allah filanı seviyor, siz de onu sevin, der. Bunun üzerine gökte bulunanlar da onu severler ve sonra o kişi yeryüzünde herkesin sevgisine mazhar olur.
Allah Teâlâ bir kulunu sevmezse, Cebrail'e:
–Ben filanı sevmiyorum, sen de sevme, diye hitap eder; Cebrail de onu sevmez. Sonra göktekilere, Allah filan kulunu sevmiyor, siz de onu sevmeyin, diye seslenir. Bunun üzerine göktekiler ondan nefret ederler. Sonra da yeryüzündeki herkes ondan nefret eder.

(M6705 Müslim, Birr, 157)

٣٨٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، بَعَثَ رَجُلاً عَلَى سَرِيَّةٍ، فَكَانَ يَقْرَأُ لِأَصْحَابِهِ فِي
صَلَاتِهِمْ، فَيَخْتِمُ بِـ(قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ) فَلَمَّا رَجَعُوا، ذَكَرُوا
ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «سَلُوهُ لِأَيِّ
شَيْءٍ يَصْنَعُ ذٰلِكَ؟» فَسَأَلُوهُ، فَقَالَ: لِأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمٰنِ،
فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يُحِبُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

389. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) bir askeri birliği başlarında bir zatla sefere göndermişti. O zat askeri birliğe imam olduğunda kıraatini İhlâs sûresi ile bitiriyordu. Birlik dönünce Resûlullah'a (sav), bu zatın namazda kıraatini İhlâs sûresi ile bitirdiğini söylemişlerdi. Resûlullah (sav):
–Bunu ne maksatla yaptığını kendisine sorun, dedi. O zat:
–Allah'ın sıfatlarını içerdiği için ben İhlâs sûresini okumayı seviyorum, cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Onu müjdeleyin, Allah da onu seviyor, buyurdu.

(B7375 Buhârî, Tevhîd, 1; M1890 Müslim, Müsâfirîn, 263)

Başkalarına Eziyet Vermemek

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ* وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾

Öyleyse sakın yetimi horlama! Sakın isteyeni azarlama!

(Duhâ, 93/9-10)

٣٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي الْبَابِ قَبْلَ هٰذَا: «مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ»

390. Yukarıda (387 numaralı hadiste) bahsi geçen, “Kim benim dostlarımdan birine düşmanlık ederse, ben de ona harp açarım.” anlamındaki Ebû Hüreyre hadisidir.

(B6502 Buhârî, Rikâk, 38)

٣٩١- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ السَّابِقُ فِي بَابِ
مُلاَطَفَةِ الْيَتِيمِ، وَقَوْلُهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَا أَبَا بَكْرٍ
لَئِنْ كُنْتَ أَغْضَبْتَهُمْ لَقَدْ أَغْضَبْتَ رَبَّكَ»

391. Muhtaçlara şefkatle kol kanat germek bahsinde geçen 258 numaralı Sa'd b. Ebû Vakkâs hadisi ile "Ebû Bekir, onları gücendirmiş olabilirsin. Eğer onları gücendirmiş isen Rabbini de gücendirmiş ve onun gazabını celbetmişsin demektir." meâlindeki 259 numaralı hadistir.

(M6241 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 46; M6412 Müslim, Fedâilül's-sahâbe, 170)

٣٩٢- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلاَةَ الصُّبْحِ،
فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّٰهِ، فَلاَ يَطْلُبَنَّكُمُ اللّٰهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ
مَنْ يَطْلُبْهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ، يُدْرِكْهُ، ثُمَّ يَكُبُّهُ عَلَى وَجْهِهِ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

392. Cündüb b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sabah namazını kılan kimse, Allah'ın koruması altındadır. Allah, korumasına karşılık sizden bir şey de istemez! Zira koruması karşılığında kimden bir şey isteyecek olsa, (bu ağır bedele güç yetiremez ve) Allah onu yakalar ve sonra yüzüstü cehennem ateşine atar.[64]

(M1494 Müslim, Mesâcid, 262)

---

[64] Hadisin ikinci cümlesini şöyle çevirmek de mümkündür: "Sakın ola ki Allah, bu güvencesine halel getirecek bir şey/fiil sebebiyle sizi talep etmesin! Zira Allah güvencesine halel getiren bir şey sebebiyle her kimi talep ederse, (muhakkak) yakalar ve sonra o kimseyi yüzüstü cehennem ateşine sürer."

İnsanları Yaptıklarına Göre Değerlendirmek, İç Hâllerini Allah'a Bırakmak

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

...Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse, onları serbest bırakın...

(Tevbe, 9/5)

٣٩٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

393. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın peygamberi olduğuna şehâdet edip, namaz kılıncaya ve zekât verinceye kadar inkârcılarla savaşmakla[65] emrolundum. Bunu yaptıkları zaman, hukukun gerektirdiği yükümlülükler dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. Gizli hâllerinin hesabı ise Allah'a kalmıştır.[66]

(B25 Buhârî, Îmân, 1; M129 Müslim, Îmân, 36)

٣٩٤- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ طَارِقِ بْنِ أَشْيَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَكَفَرَ بِمَا
يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

394. Ebû Abdullah Târık b. Eşyem'in (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Bir kimse, Allah'tan başka tanrı yoktur der ve Allah'tan başka tapılan ilâhları inkâr ederse, onun malı, canı dokunulmazdır. Gizli hâllerinin hesabı ise Allah'a aittir.

(M130 Müslim, Îmân, 37)

٣٩٥- وَعَنْ أَبِي مَعْبَدٍ الْمِقْدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ
لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَأَيْتَ إِنْ لَقِيتُ رَجُلاً مِنَ الْكُفَّارِ،
فَاقْتَتَلْنَا، فَضَرَبَ إِحْدَى يَدَيَّ بِالسَّيْفِ، فَقَطَعَهَا ثُمَّ لاَذَ مِنِّي بِشَجَرَةٍ،
فَقَالَ: أَسْلَمْتُ لِلّٰهِ، أَأَقْتُلُهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ بَعْدَ أَنْ قَالَهَا؟ فَقَالَ: «لاَ تَقْتُلْهُ»،

[65] Bu ifade, Hz. Peygamber'in Medine'de dini ve Müslüman toplumu koruyabilmek için öteki ile savaşması istikametinde Allah'tan aldığı bazı emirler sonrasında söylenmiş olmalıdır. Yoksa insanları savaş zoruyla İslâmlaştırma şeklinde anlaşılmamalıdır.

[66] Bu rivayette Hz. Peygamber'in tebliğ etmekle yükümlü olduğu dini herkese iletme azmi dile getirilmektedir. Bu tebliğ esnasında ortaya çıkacak engelleri bertaraf etmesinin ve insanlarla Allah'ın dinini hür biçimde tercih edip etmemeleri arasında bir engelin kalmaması için mücadele etmekle emrolunduğu vurgulanmaktadır.

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَطَعَ إِحْدَى يَدَيَّ، ثُمَّ قَالَ ذٰلِكَ بَعْدَمَا قَطَعَهَا؟ فَقَالَ: «لاَ تَقْتُلْهُ، فَإِنْ قَتَلْتَهُ، فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ. وَإِنَّكَ بِمَنْزِلَتِهِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ كَلِمَتَهُ الَّتِي قَالَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

395. Ebû Ma'bed el-Mikdâd b. Esved (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah'a (sav):
–Yâ Resûlallah, şayet kâfirlerden biriyle karşılaşıp vuruşurken, elimin birini kılıcıyla koparıp, sonra da benden kurtulmak için bir ağaca sığınır ve ben Müslüman oldum, derse ne buyurursun; böyle dedikten sonra onu öldürebilir miyim, diye sordum.
–Sakın öldürme, buyurdu.
–Yâ Resûlallah, o benim bir elimi kopardıktan sonra bu sözü söylüyor, dedim. Resûlullah:
–Hayır, öldürme. Eğer bu kelimeyi söyledikten sonra onu öldürürsen o adam, senin onu öldürmeden evvelki konumuna sen de onun o sözü söylemesinden evvelki konumuna düşersin.[67]

(B4019 Buhârî, Megâzî, 12; M274 Müslim, Îmân, 155)

٣٩٦- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحُرَقَةِ مِنْ جُهَيْنَةَ، فَصَبَّحْنَا الْقَوْمَ عَلَى مِيَاهِهِمْ، وَلَحِقْتُ أَنَا وَرَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ رَجُلاً مِنْهُمْ فَلَمَّا غَشِينَاهُ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، فَكَفَّ عَنْهُ الأَنْصَارِيُّ، وَطَعَنْتُهُ بِرُمْحِي حَتّٰى قَتَلْتُهُ، فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ، بَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لِي: «يَا أُسَامَةُ أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّمَا كَانَ مُتَعَوِّذاً،

[67] Kısaca o Müslüman olur, sen ise küfre düşersin demektir.

فَقَالَ: «أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ؟،» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا عَلَيَّ حَتّٰى تَمَنَّيْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَسْلَمْتُ قَبْلَ ذٰلِكَ الْيَوْمِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَقَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَقَتَلْتَهُ ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّمَا قَالَهَا خَوْفاً مِنَ السِّلاَحِ، قَالَ: «أَفَلاَ شَقَقْتَ عَنْ قَلْبِهِ حَتّٰى تَعْلَمَ أَقَالَهَا أَمْ لاَ؟» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتّٰى تَمَنَّيْتُ أَنِّي أَسْلَمْتُ يَوْمَئِذٍ.

396. Üsâme b. Zeyd (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav bizi Cüheyne kabilesinin (meskun olduğu) Huraka bölgesine göndermişti. Onları sabahleyin sularının başında bastırdık. Ensardan biri ile birlikte bir adamı yakaladık. Üzerine gidince:
–*Lâ ilâhe illâllâh (Allah'tan başka tanrı yoktur.),* dedi. Bunun üzerine ensarî arkadaşım onu bıraktı; ben mızrağımı adama sapladım ve onu öldürdüm. Medine'ye geldiğimizde Peygamber sav durumdan haberdar oldu ve bana:
–Yâ Üsâme, *Lâ ilâhe illâllâh* dediği hâlde sen o adamı öldürdün öyle mi? buyurdu.
–Yâ Resûlallah, sırf hayatını kurtarmak için şehâdet getirdi, dedim. Onun üzerine:
–O, *Lâ ilâhe illâllâh* dedikten sonra onu öldürdün öyle mi? buyurdu ve bu sözü (bir kaç kere) tekrarladı. Öyle ki ben "Keşke bu olaydan evvel Müslüman olmamış olsaydım." diye içimden geçirdim.

(B6872 Buhârî, Diyât, 2; M278 Müslim, Îmân, 159)

Müslim'in bir rivayetinde, *Lâ ilâhe illâllâh* dediği hâlde sen onu öldürdün mü, dedi.
–Yâ Resûlallah, kelime-i tevhidi kılıç korkusundan söylemişti, dedim. Bunun üzerine:
–Kalbini mi yardın, korkudan söyleyip söylemediğini ne biliyorsun, buyurdu. Ve bu sözü o kadar çok tekrarladı ki, (yaptığımın ağırlığı yüzünden daha önce değil de) o gün Müslüman olmuş olmayı istedim.

(M277 Müslim, Îmân, 158)

٣٩٧- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ بَعْثاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَأَنَّهُمُ الْتَقَوْا، فَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِذَا شَاءَ أَنْ يَقْصِدَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَصَدَ لَهُ فَقَتَلَهُ، وَأَنَّ رَجُلاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَصَدَ غَفْلَتَهُ، وَكُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَلَمَّا رَفَعَ عَلَيْهِ السَّيْفَ، قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، فَقَتَلَهُ، فَجَاءَ الْبَشِيرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَهُ، وَأَخْبَرَهُ، حَتّٰى أَخْبَرَهُ خَبَرَ الرَّجُلِ كَيْفَ صَنَعَ، فَدَعَاهُ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: «لِمَ قَتَلْتَهُ؟» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوْجَعَ فِي الْمُسْلِمِينَ، وَقَتَلَ فُلاَنًا وَفُلاَنًا وَسَمَّى لَهُ نَفراً وَإِنِّي حَمَلْتُ عَلَيْهِ، فَلَمَّا رَأَى السَّيْفَ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَقَتَلْتَهُ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَكَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ»، إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اسْتَغْفِرْ لِي. قَالَ: «وَكَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ» إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» فَجَعَلَ لاَ يَزِيدُ عَلَى أَنْ يَقُولَ: «كَيْفَ تَصْنَعُ بِـ«لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ» إِذَا جَاءَتْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

397. Cündüb b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, Müslümanlardan bir askeri birliği müşrik bir topluluğa göndermişti. Bunlar (düşmanla) karşılaşınca müşriklerden biri, Müslümanlardan yakaladığını öldürüyordu. Müslümanlardan bir zat da onu gafil avlamak için fırsat kolluyordu. Biz:
–Bu zatın, Üsâme b. Zeyd olduğunu söylerdik. Üsâme kılıcını kaldırınca, adam şehâdet getirdiyse de onu öldürdü. Resûlullah'a *Sav* müjdeci geldi. Ona orduda olup biteni sordu. O da herşeyi anlattı. Hatta Üsâme'nin ne yaptığını da haber verdi. Bunun üzerine Resûlullah *Sav* Üsâme'yi çağırdı ve:

–O adamı niye öldürdün, diye sordu. Üsâme de:
–Yâ Resûlallah, o adam Müslümanların canına tak etti, filanı filanı öldürdü, dedi –birkaç kimsenin ismini söyledi– ve ben de ona bir hamle yaptım. Kılıcı görünce, *lâ ilâhe illâllâh* dedi, dedi. Resûlullah Sav:
–(Şehâdet getiren) o adamı öldürdün mü? buyurdu.
–Evet, dedim. Bunun üzerine:
–Kıyamet günü bu *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, dedi. Üsâme:
–Yâ Resûlallah, benim için istiğfar buyur, diye rica ettiyse de Resûlullah Sav:
–Kıyamet günü bu *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, *lâ ilâhe illâllâh* karşına çıktığında ne yapacaksın, sözünden başka bir şey söylemiyordu. (Üsâme'nin, "Benim için istiğfar et." demesine aldırış etmiyordu.)

(M279 Müslim, Îmân, 160)

٣٩٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَقُولُ: «إِنَّ نَاساً كَانُوا يُؤْخَذُونَ بِالْوَحْيِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّ الْوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ، وَإِنَّمَا نَأْخُذُكُمُ الْآنَ بِمَا ظَهَرَ لَنَا مِنْ أَعْمَالِكُمْ، فَمَنْ أَظْهَرَ لَنَا خَيْراً، أَمِنَّاهُ، وَقَرَّبْنَاهُ وَلَيْسَ لَنَا مِنْ سَرِيرَتِهِ شَيْءٌ، اَللّٰهُ يُحَاسِبُهُ فِي سَرِيرَتِهِ، وَمَنْ أَظْهَرَ لَنَا سُوءاً، لَمْ نَأْمَنْهُ، وَلَمْ نُصَدِّقْهُ وَإِنْ قَالَ إِنَّ سَرِيرَتَهُ حَسَنَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

398. Abdullah b. Utbe b. Mes'ûd anlatıyor:
Hz. Ömer'den işittim, "İnsanlar Resûlullah Sav zamanında vahiy ile gelen bilgiye göre sorumlu tutuluyorlardı. Artık (Peygamber'in Sav vefatı üzerine) vahiy kesilmiş bulunuyor. Bugün sizi açıkça gördüğümüz davranışlarınız ile hesaba çekeriz. Binaenaleyh bize iyi davranışlar sergileyen kimseyi emin sayar ve onu kendimize yakın hissederiz. Onların gizli hâllerini araştırmak bize düşmez. Gizli hâllerinin hesabı Allah'a aitir. Bize karşı kötü davranışlar sergileyenlerden ise emin olamayız, niyetinin iyi olduğunu söylese bile ona inanamayız.

(B2641 Buhârî, Şehâdat, 5)

Allah'tan Korkmak (Havf)

﴿وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ﴾

...Yalnız benden korkun.

(Bakara, 2/40)

﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾

Şüphesiz, Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

(Bürûc, 85/12)

﴿وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ
شَدِيدٌ ۞ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ
مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ۞ وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَعْدُودٍ ۞
يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ ۞
فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ﴾

Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte böyledir! Şüphesiz O'nun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir. Şüphesiz, âhiret azabından korkanlar için bunda bir ibret vardır. Bu, insanların (hesap ve ceza için) toplanacakları bir gündür. Bu, herkesin toplanıp bir araya geleceği bir gündür. Biz onu ancak belirli bir zamana kadar erteliyoruz. O gün geldiği zaman Allah'ın izni olmadan hiçbir kimse konuşamaz. Onlardan bahtsız (cehennemlik) olanlar da vardır, bahtiyar (cennetlik) olanlar da. Bahtsız olanlara gelince; onlar cehennemdedirler. Onların orada şiddetli bir soluyuşları vardır.

(Hûd, 11/102-106)

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ﴾

...Allah asıl sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uyarmaktadır...

(Âl-i İmrân, 3/28)

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ ۞ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۞
وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ۞ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ ۞ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾

Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.

(Abese, 80/33-37)

﴿يَٓا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۞ يَوْمَ تَرَوْنَهَا
تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى
النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيدٌ﴾

Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Çünkü kıyamet sarsıntısı çok büyük bir şeydir. Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirmekte olduğu çocuğundan geçer ve her hamile kadın da karnındaki çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş görürsün; hâlbuki onlar sarhoş değillerdir. Ne var ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir.

(Hac, 22/1-2)

﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ﴾

Rabbinin huzurunda (hesap vermek üzere) duracağından korkan kimseye iki cennet vardır.

(Rahmân, 55/46)

﴿وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۞ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۞ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ ۞ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ﴾

Birbirlerine dönüp ("Ne iyilik yaptınız da bu nimetlere ulaştınız?" diye) sorarlar. Derler ki: "Şüphesiz daha önce biz, ailemiz içinde yaşarken (Allah'a isyandan) korkardık." "Allah da bize lütfetti ve bizi iliklere işleyen cehennem azabından korudu." "Gerçekten biz bundan önce O'na yalvarıyorduk. Şüphesiz O, iyilik edendir, çok merhametlidir."

(Tûr, 52/25-28)

٣٩٩- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذٰلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ

الْمَلَكُ، فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيدٌ. فَوَ الَّذِي لاَ إِلٰهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتّٰى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتّٰى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاَّ ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

399. İbn Mes'ûd'un (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah (sav) –ki o doğru söyler, sözü de hep doğrulanır– bize şöyle dedi: Herbiriniz ana rahminde nutfe olarak kırk günde şekillenir. Sonra, o kadarlık bir sürede rahim çeperine yapışık alaka olarak kalır. Sonra yine o kadarlık bir zaman içinde bir çiğnem et parçası (*mudğa*) olur. Ondan sonra da Allah bir melek gönderir. Ona ruh üfler ve şu dört konuda yazgısını yazması emrolunur: rızkı, eceli, ameli, şakî/kötü yahut said/iyi olacağı. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz cennetliklerin yaptığı işleri yapar, hatta kendisi ile cennet arasında yalnız bir arşın mesafe kalır; fakat yazgısı ağır basar ve o cehennemliklerin işlerini yapmaya başlar ve cehenneme girer. Yine sizden biri, cehennemliklerin işledikleri işleri yapa yapa kendisi ile cehennem arasında ancak bir arşın mesafe kalır, derken yazgısı ağır basar, bu defa o kimse cennetliklerin işlerini yapar ve cennete girer. [68]

(M6723 Müslim, Kader, 1; B6594 Buhârî, Kader, 1)

٤٠٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجُرُّونَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[68] Burada insanın ana rahmindeki ilk şekillenmesine işaret edilmekte ve Peygamber (sav) devri insanının bilgi düzeyine uygun bir açıklama ile kendilerine bu oluşum hakkında bilgi verilmektedir. Bu hadis, farklı şekillerde yorumlanmıştır. Hatta kimi alimler hadisin kendisini tartışma konusu yapmışlardır. Bu hadiste dile getirilen embriyonun gelişimi tıp biliminin verileriyle birlikte değerlendirilerek anlaşılmalıdır. Hadiste insan hayatının belirsizliği vurgulanmakta, hiç kimsenin kendi âkıbetinden emin olmaması gerektiğinin altı çizilmektedir. İnsanın özgür iradesiyle hep iyi ve güzeli araması ve ölünceye kadar salih ameller yapmaya gayret etmesi gerektiği hatırlatılmaktadır.

400. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
O gün cehennem, her birini yetmiş bin meleğin çektiği yetmiş bin yularla (bağlı olarak) getirilir.[69]

(M7164 Müslim, Cennet, 29)

٤٠١- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَرَجُلٌ يُوضَعُ فِي أَخْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ مَا يَرَى أَنَّ أَحداً أَشَدُّ مِنْهُ عَذَاباً، وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَاباً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

401. Numân b. Beşîr'in (ra), Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir:
Kıyamet günü ateşe girenlerin en hafif azap göreni şu kimsedir: Ayak oyuklarına iki kor konmuş ve (onun tesiriyle) beyni kaynamaktadır. Hiç kimsenin kendisi kadar çetin bir azap çekmediğini düşünür; oysa o, azabı en hafif olandır.

(M516-M517 Müslim, Îmân, 363-364; B6561 Buhârî, Rikâk, 51)

٤٠٢- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَعْبَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ إِلَى حُجْزَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ إِلَى تَرْقُوَتِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[69] Bu ifadeler temsilîdir. Cehennemin büyüklüğü ve azametini ifade için kullanılmıştır.

402. Semüre b. Cündüb'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ateş, cehennemdekilerin kiminin topuklarına, kiminin dizlerine ve kiminin de beline kadar, bazılarının ise köprücük kemiklerine kadar çıkar.

(M7170 Müslim, Cennet, 33)

٤٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حَتّٰى يَغِيبَ أَحَدُهُمْ فِي رَشْحِهِ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

403. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanlar, âlemlerin Rabbi (nin huzuruna gitmek) için (kabirlerinden) kalkarlar. Bazıları kulaklarının yarısına kadar ter içinde kalır.

(B4938 Buhârî, Tefsîr, (Mutaffifîn) 1; M7203 Müslim, Cennet, 60)

٤٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» فَغَطّٰى أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ، وَلَهُمْ خَنِينٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: بَلَغَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَصْحَابِهِ شَيْءٌ فَخَطَبَ، فَقَالَ: «عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ، وَلَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» فَمَا أَتَى عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمٌ أَشَدُّ مِنْهُ غَطَّوْا رُؤُسَهُمْ وَلَهُمْ خَنِينٌ.

404. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav), benzerini daha önce işitmediğim bir konuşma yaptı ve:
Eğer siz benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız, dedi.
Bunun üzerine Resûlullah'ın (sav) arkadaşları yüzlerini kapatıp
hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(B4621 Buhârî, Tefsîr, (Mâide) 12)

Müslim'in bir rivayetinde:
Resûlullah'a (sav), arkadaşlarından bazı şeyler ulaştı. Bunun üzerine bir konuşma yaptı ve:
Bana cennet ve cehennem gösterildi. Hayır ve şer yönünden o günkü gibisini görmedim. Eğer siz, benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız, dedi.
Sahabiler, o günkü kadar ağır bir gün geçirmedi; yüzlerini kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(M6119 Müslim, Fedâil, 134)

٤٠٥- وَعَنِ الْمِقْدَادِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تُدْنَي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ حَتّٰى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ» قَالَ سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ الرَّاوِي عَنِ الْمِقْدَادِ: فَوَاللّٰهِ مَا أَدْرِي مَا يَعْنِي بِالْمِيلِ، أَمَسَافَةَ الْأَرْضِ أَمِ الْمِيلِ الَّذِي تُكْتَحَلُ بِهِ الْعَيْنُ «فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حِقْوَيْهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ إِلْجَامًا» وَأَشَارَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

405. Mikdâd'ın (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir:
Kıyamet gününde güneş, insanlara bir mil kalıncaya kadar yaklaşır.
Mikdâd'dan rivayet eden Süleym b. Âmir:
Vallahi Resûlullah'ın (sav), mil ile, yeryüzü mesafesini mi yoksa göze sürmek çekmek için kullanılan mili mi kastettiğini bilmiyorum, demiştir.
"İnsanlar, amelleri nispetinde ter içinde kalırlar. Onlardan bir kısmı topuklarına, bir kısmı dizlerine, bir kısmı kuşak yerlerine kadar tere batarlar. Bazılarının da ter âdeta ağzına gem vurur." buyurarak Allah Resûlü (sav) eliyle ağzına işaret etti.

(M7206 Müslim, Cennet, 62)

٤٠٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَعْرَقُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتّٰى يَذْهَبَ عَرَقُهُمْ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ ذِرَاعاً، وَيُلْجِمُهُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ آذَانَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

406. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyametin dehşetinden insanlar öyle terler ki, çıkan terleri yerin yetmiş arşın derinliğine kadar nüfuz eder. Ter onların kulaklarına kadar ulaşır, onlar tere boğulurlar.

(B6532 Buhârî, Rikâk, 47; M7205 Müslim, Cennet, 61)

٤٠٧- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَا هٰذَا؟» قُلْنَا: اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هٰذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مُنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفاً فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ حَتّٰى انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا، فَسَمِعْتُمْ وَجْبَتَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

407. Yine Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) ile beraber olduğumuz esnada bir gürültü duyduk.
Resûlullah (sav):
–İşittiğiniz gürültünün ne olduğunu biliyor musunuz, dedi. Biz de:
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine:
–Bu, yetmiş sene önce cehenneme atılmış bir taştır. Bugüne kadar durmadan yuvarlanıyordu. Nihayet cehennemin dibine düştü. Şimdi gürültüsünü işitmiş bulunuyorsunuz, buyurdu.[70]

(M7167-M7168 Müslim, Cennet, 31)

٤٠٨- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلاَّ سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ، فَيَنْظُرُ أَيْمَنَ مِنْهُ، فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ أَشْأَمَ مِنْهُ فَلاَ يَرَى إِلاَّ مَا قَدَّمَ، وَيَنْظُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَلاَ يَرَى إِلاَّ النَّارَ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَاتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

408. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
(Kıyamet gününde) Rabbiniz sizin her birinizle tercümansız olarak konuşur. O adam sağa bakar. Yalnız (dünyada iken) yaptığı iyi amelleri görür. Soluna bakar yine yaptıklarından başkasını göremez. Önüne bakar, bu defa karşısında yalnız cehennemi görür. Bir hurmanın yarısıyla da olsa, kendinizi ateşten koruyun.

(B7512 Buhârî, Tevhîd, 36; M2348 Müslim, Zekât, 67)

---

[70] Kıyamet, cennet ve cehennem ve bunlara dair verilen haberlerin hepsi, âhirete ve gayb âlemine mahsus hâllerdir. Binaenaleyh onları dünya âlemindeki maddi ölçülerle ölçmemek gerekir. Onların mahiyetini ancak Allah bilir. Hz. Peygamber burada arkadaşlarına mecazen bir şeyler anlatmak istemektedir.

٤٠٩- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي أَرَى مَا لاَ تَرَوْنَ، أَطَّتِ السَّمَاءُ وَحُقَّ لَهَا أَنْ تَئِطَّ، مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعَ إِلاَّ وَمَلَكٌ وَاضِعٌ جَبْهَتَهُ سَاجِداً لِلَّهِ تَعَالَى، وَاللّٰهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً، وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعُدَاتِ تَجْأَرُونَ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

409. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Ben sizin göremediklerinizi görüyor, bilemediklerinizi biliyorum.
Gök çatırdadı ve bunda da haklı idi. Çünkü orada her dört
parmaklık yere Allah'a secde etmek için bir melek kapanmıştır.
Vallahi eğer benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler, çok ağlardınız;
yatakta eşlerinizden zevk alamaz, yüksek sesle Allah'a yalvararak
yollara dökülürdünüz.

(T2312 Tirmizî, Zühd, 9)

٤١٠- وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ نَضْلَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ فِيهِ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ، وَفِيمَا أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

410. Ebû Berze Nadle b. Ubeyd el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz: Ömrünü nerede ve ne suretle harcadığından; ilmi ile ne yaptığından; malını nereden kazandığından ve nerelere sarf ettiğinden; vücudunu, sıhhatini nerede ve ne suretle yıprattığından.

(T2417 Tirmizî, Kıyâmet, 1)

٤١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا) ثُمَّ قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَا أَخْبَارُهَا؟» قَالُوا: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ أَخْبَارَهَا أَنْ تَشْهَدَ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ أَوْ أَمَةٍ بِمَا عَمِلَ عَلَى ظَهْرِهَا، تَقُولُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا فِي يَوْمِ كَذَا وَكَذَا، فَهٰذِهِ أَخْبَارُهَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

411. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav, "İşte o gün yeryüzü, kendi haberlerini anlatır."[71] meâlindeki âyeti okudu, sonra da:
–Yeryüzünün haberleri nedir biliyor musunuz, buyurdu. Arkadaşları:
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Resûl-i Ekrem:
–Onun haberleri, herkesin yeryüzünde neler yaptığına şahitlik edip "Sen, şu günde şöyle şöyle yapmıştın." demesidir. İşte yeryüzünün haberleri budur, buyurdu.

(T2429 Tirmizî, Kıyâmet, 7)

[71] Zilzâl, 99/4.

٤١٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ أَنْعَمُ وَصَاحِبُ الْقَرْنِ قَدِ الْتَقَمَ الْقَرْنَ، وَاسْتَمَعَ الْإِذْنَ مَتَى يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ فَيَنْفُخُ» فَكَأَنَّ ذٰلِكَ ثَقُلَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُمْ: «قُولُوا: حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

412. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Nasıl zevk ve safaya yönelirim ki! İsrafil sûr ağzında, ne zaman üfüreceğine ilişkin emir beklemektedir. Emri alır almaz üfürecektir. (Yerde ve gökteki varlıklar hep ölecektir.)
Bu haber (kıyametin yakın olduğu haberi) ashâba çok ağır gelince Resûlullah *Sav*:
–Hasbünâllâhü ve ni'me'l-vekîl (Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.)
deyin, buyurdu.

(T2431 Tirmizî, Kıyâmet, 8)

٤١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَافَ أَدْلَجَ، وَمَنْ أَدْلَجَ، بَلَغَ الْمَنْزِلَ أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ غَالِيَةٌ، أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللّٰهِ الْجَنَّةُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

413. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Gecikmekten korkan kimse geceden yola çıkar. Gece hareket eden varacağı yere ulaşır. Şunu bilin ki, Allah'ın vereceğinin bedeli pahalıdır. Yine bilin ki Allah'ın vereceği bedel cennettir.

(T2450 Tirmizî, Kıyâmet, 18)

٤١٤- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلاً» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَلرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ جَمِيعاً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ،؟ قَالَ: «يَا عَائِشَةُ اَلْأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يُهِمَّهُمْ ذٰلِكَ».
وَفِي رِوَايَةٍ: «اَلْأَمْرُ أَهَمُّ مِنْ أَنْ يَنْظُرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

414. Hz. Âişe (ra), Resûlullah'ın *sav* şöyle buyurduğunu işittim, demiştir:
İnsanlar kıyamet gününde yalınayak, çıplak ve sünnetsiz olarak haşrolunacaktır.
–Yâ Resûlallah, kadınlarla erkekler bir aradı mı haşrolunacaklar, bunlar birbirlerine bakarlar, dedim.
–Yâ Âişe, o gün iş bunu düşenemeyecek kadar ağırdır, buyurdu.
Bir rivayet de:
–İş, birbirine bakamayacak kadar ağırdır, şeklindedir.

(B6527 Buhârî, Rikâk, 45; M7198 Müslim, Cennet, 56)

Allah'tan Yana Ümitvar Olmak (Recâ)

﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾

De ki: "Ey kendilerine karşı aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir."

(Zümer, 39/53)

﴿وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ﴾

...Biz (bu şekilde) ancak nankörleri cezalandırırız.

(Sebe, 34/17)

﴿إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾

Şüphesiz bize, azabın yalanlayan ve yüz çevirenlere olacağı vahyolundu.

(Tâhâ, 20/48)

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ﴾

...Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır...

(A'râf, 7/156)

٤١٥- وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُولُهُ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ، أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ النَّارَ»

415. Ubâde b. Sâmit'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir insan, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâhü vahdehû lâ şerîke leh ve enne Muhammeden abdühû ve resûlühû*" der, İsa'nın Allah'ın kulu, elçisi ve O'nun Hz. Meryem'e ilka ettiği sözü olup, Allah tarafından (yaratılmış) bir ruh olduğuna, cennet ve cehennemin hak olduğuna şehâdet ederse, Allah o kimseyi, amellerine göre, cennete koyar.

(B3435 Buhârî, Enbiyâ, 47; M140 Müslim, Îmân, 46)

Müslim'in bir rivayetine göre:
Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet eden kimseye Allah cehennemi haram kılar, buyrulmuştur.

(M142 Müslim, Îmân, 47)

٤١٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ، فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا أَوْ أَزِيدُ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ، فَجزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ. وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شِبْراً، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعاً، وَمَنْ تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعاً، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعاً، وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي، أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً، وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

416. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah, "Bir iyilik yapana, onun on mislini hatta daha fazlasını veririm. Bir kötülük edene kötülüğü kadar ceza veririm, yahut mağfiret ederim. Bana bir karış yaklaşana, ben bir arşın, bir arşın yaklaşana da bir kulaç yaklaşırım. Bir kimse bana yürüyerek gelirse, ben, ona koşarak gelirim. Bana ortak koşmayan bir kişi, dünya kadar günah ile bana gelse dahi, ben onu, o kadar mağfiretle karşılarım." buyurmuştur.[72]

(M6833 Müslim, Zikir, 22)

٤١٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، مَا الْمُوجِبَتَانِ؟ فَقَالَ: «مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً دَخَلَ النَّارَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[72] Bu hadiste Allah Teâlâ hakkında kullanılan karış, arşın, kulaç gibi ölçü birimleri mecazî tabirler olup O'nun çok çabuk karşılık vermesinden ve kulunun ibadetini kat kat sevapla karşılamasından kinayedir.

417. Câbir (ra) anlatıyor:
Bir gün bedevilerden biri Peygamber'e (sav) gelerek:
–Yâ Resûlallah, (cennet ve cehenneme girmeyi) gerektiren durumlar nelerdir, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Allah'a şirk koşmadan ölen kimse cennete girer,
Allah'a şirk koşarak ölen de cehenneme girer, buyurdu.

(M269 Müslim, Îmân, 151)

٤١٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمُعَاذٌ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ: «يَا مُعَاذُ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَسَعْدَيْكَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَارَسُولَ اللّٰهِ وَسَعْدَيْكَ. قَالَ: «يَا مُعَاذُ» قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا، قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ» قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَفَلَا أُخْبِرُ بِهَا النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: «إِذًا يَتَّكِلُوا» فَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأَثُّمًا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

418. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav), bineğinin arkasındaki Muâz'a üç defa:
–Ey Muâz, diye seslenmiş, onun da her seferinde:
–Buyur yâ Resûlallah, diye karşılık vermesi üzerine:
–Bir insan samimi olarak, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâh ve enne Muhammeden abdühû ve resûlühû*" derse, Allah ona cehennemi haram kılar, buyurdu. Muâz:
–Yâ Resûlallah, bu müjdeyi halka haber vereyim de sevinsinler mi? deyince Resûlullah (sav):
–Söylersen, onlar buna güvenirler (ve ibadet ve taatta gevşeklik gösterirler), buyurdu.
Muâz bunu (gizlediğinden dolayı günaha girmekten korktuğu için) ölürken söylemiştir.

(M148 Müslim, Îmân, 53; B128 Buhârî, İlim, 45)

٤١٩- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَوْ أَبي سَعيد الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: شَكَّ الرَّاوي، وَلاَ يَضُرُّ الشَّكُّ فِي عَيْنِ الصَّحابِيِّ، لِأَنَّهُمْ كُلُّهُمْ عُدُولٌ، قالَ: لَمَّا كَانَ غَزْوَةُ تبوكَ، أَصابَ النَّاسَ مَجاعَةٌ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ أَذِنْتَ لَنا فَنَحَرْنَا نَوَاضِحَنا، فَأَكَلْنا وادَّهَنَّا؟ فَقالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «افْعَلُوا» فَجاءَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنْ فَعلْتَ قَلَّ الظَّهْرُ، وَلٰكِنْ ادْعُهُمْ بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ، ثُمَّ ادْعُ اللّٰهَ لَهُمْ عَلَيْهَا بِالْبَرَكَةِ لَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يَجْعَلَ فِي ذٰلِكَ الْبَرَكَةَ. فَقالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ» فَدَعَا بِنِطَعٍ فَبَسَطَهُ، ثُمَّ دَعَا بِفَضْلِ أَزْوَادِهِمْ، فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِكَفِّ ذُرَةٍ وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكَفِّ تَمْرٍ، وَيَجِيءُ الْآخَرُ بِكِسْرَةٍ حَتّٰى اجْتَمَعَ عَلَى النِّطَعِ مِنْ ذٰلِكَ شَيْءٌ يَسِيرٌ، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبَرَكَةِ، ثُمَّ قَالَ «خُذُوا فِي أَوْعِيَتِكُمْ، فَأَخَذُوا فِي أَوْعِيَتِهِمْ حَتّٰى مَا تَرَكُوا فِي العَسْكَرِ وِعَاءً إِلاَّ مَلَأُوهُ، وَأَكَلُوا حَتّٰى شَبِعُوا وَفَضَلَتْ فَضْلَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ لاَ يَلْقَى اللّٰهَ بِهِمَا عَبْدٌ غَيْرَ شَاكٍّ، فَيُحْجَبَ عَنِ الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

419. Ebû Hüreyre yahut Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor (Burada haberi nakleden sahâbînin kim olduğu konusundaki tereddüt önemli değildir. Zira sahâbîlerin hepsi güvenilir kabul edilmektedir):

Tebük Seferi'nde ordu açlıkla karşı karşıya kalmıştı. Sahâbîler:

–Yâ Resûlallah, müsade buyursan da develerimizi kessek, etini yesek ve yağlarını da kullansak, dediler. Resûlullah Sav:

–Peki, öyle yapın, diyerek müsade etti. Bunu duyan Ömer (ra), Resûlullah'a Sav gelmiş ve:

–Yâ Resûlallah, buna izin verirsen binecek hayvan azalır. Onlara ellerindeki azıklarının fazlasını getirmelerini emretsen, sonra bu azıkların bereketlenmesi için de dua etsen; olur ki Allah bereketini verir, dedi. Bunun üzerine:

–Evet, öyle yapalım, buyurdu ve deriden yapılmış bir yaygı getirterek onu serdi. Ellerinde olan erzakın kalanının getirilmesini emretti. Kimisi avuç dolusu darı, kimisi bir avuç hurma ve kimisi de ekmek parçaları ile gelmeye başladı. Yaygının üzerinde bir miktar yiyecek toplandı.

Resûlullah bereketlenmesi için dua etti ve sonra:

–Bunları kaplarınıza koyun, diye emretti. Onlar da kaplarını doldurmaya başladılar. Öyle ki askerin elindeki bütün kaplar dolduruldu. Doyuncaya kadar da yedikleri hâlde, yine de arttı. Bunun üzerine Resûlullah Sav:

–Allah'tan başka ilâh olmadığına, kendimin de Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet ederim ki Allah'ın birliğine ve Muhammed'in risaletine şeksiz, şüphesiz inanarak Allah'a kavuşanlar mutlaka cennete gireceklerdir.

(M139 Müslim, Îmân, 45)

٤٢٠- وَعَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْراً،
قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي لِقَوْمِي بَنِي سَالِمٍ، وَكَانَ يَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ وَادٍ إِذَا
جَاءَتِ الْأَمْطَارُ، فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ قِبَلَ مَسْجِدِهِمْ، فَجِئْتُ
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصَرِي،

وَإِنَّ الْوَادِيَ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَ قَوْمِي يَسِيلُ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ، فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ، فَوَدِدْتُ أَنَّكَ تَأْتِي، فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَأَفْعَلُ» فَغَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ، وَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَذِنْتُ لَهُ، فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ: «أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ؟» فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَبَّرَ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ، فَحَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرَةٍ تُصْنَعُ لَهُ، فَسَمِعَ أَهْلُ الدَّارِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي، فَثَابَ رِجَالٌ مِنْهُمْ حَتَّى كَثُرَ الرِّجَالُ فِي الْبَيْتِ، فَقَالَ رَجُلٌ: مَا فَعَلَ مَالِكٌ لَا أَرَاهُ، فَقَالَ رَجُلٌ: ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَى؟» فَقَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، أَمَّا نَحْنُ فَوَاللَّهِ مَا نَرَى وُدَّهُ، وَلَا حَدِيثَهُ إِلَّا إِلَى الْمُنَافِقِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

420. Bedir Savaşı'na katılan (ensardan) İtbân b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Ben, kabilem olan Sâlimoğullarına namaz kıldırırdım. Onlarla aramızda bir dere vardı; yağmur yağdığı zaman mescide gitmem zorlaşırdı. Bunun üzerine Resûlullah'a (sav) gelip:
–Ey Allah'ın Resûlü, gözlerim zayıfladı. Yağmur yağdığında aramızdaki dere taşıyor geçmekte zorlanıyorum. İstiyorum ki bana gelip evimin bir yerinde namaz kıldırsan, ben de orayı namazgâh edinsem, dedim. Resûlullah (sav):
–Olur, geleyim, diye söz verdi. Ertesi sabah Resûlullah (sav) Ebû Bekir (ra) ile birlikte öğlene doğru bana geldiler. Allah Resûlü (eve girmek için) izin istedi. Ben de buyur ettim. Eve girince oturmadan "Evinin neresinde namaz kılmamı istersin?" diye sordu. Namaz kılmasını istediğim yeri kendisine gösterdim. Resûlullah (namaza durup) tekbir aldı. Biz de arkasında saf tuttuk. İki rekât kıldırıp selâm verdi. Biz de selâm verdik. İç yağı ile hazırlanmış un çorbasını ikram etmek için Peygamber'i alıkoydum. Mahalle halkı Resûlullah'ın (sav) evimi teşriflerini haber alınca, evime gelip doldular. İçlerinden biri "Mâlik ne yaptı, onu göremiyorum?" diye sordu. Mecliste bulunanlardan birisi de:
–O, Allah'ı ve Resûlü'nü sevmeyen bir münafıktır, dedi. Resûlullah (sav) ona:
–Böyle deme, o Allah'ın rızasını arzu ederek *lâ ilâhe illâllâh* diyor, görmüyor musun, buyurdu. Adam:
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, ama biz yemin ederiz ki, Mâlik münafıkları seviyor ve onlarla konuşuyor; bunu görüyoruz, dedi. Resûlullah (sav):
–Allah'ın rızasını gözeterek *lâ ilâhe illâllâh* diyen kimseyi Allah, cehenneme haram kılmıştır, buyurdu.

(B1186 Buhârî, Teheccüd, 36; M1496 Müslim, Mesâcid, 263)

٤٢١- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْيٍ فَإِذَا امْرَأَةٌ مِنَ السَّبْيِ تَسْعَى، إِذْ وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلْزَقَتْهُ بِبَطْنِهَا، فَأَرْضَعَتْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَرَوْنَ هٰذِهِ الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟ قُلْنَا: لَا وَاللّٰهِ. فَقَالَ: «اَللّٰهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هٰذِهِ بِوَلَدِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

421. Ömer b. Hattâb (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah *Sav* esirler arasında koşuşturan bir kadın gördü. Kadın, rast geldiği bir çocuğu hemen kucağına aldı ve emzirmeye başladı. Resûlullah *Sav* arkadaşlarına:
–Bu kadın çocuğunu hiç ateşe atar mı, ne dersiniz, dedi. Onlar:
–Hayır, asla atmaz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–O hâlde bilin ki, Allah'ın kullarına merhameti, bu kadının çocuğuna olan merhametinden çok daha fazladır, buyurdu.

(M6978 Müslim, Tevbe, 22; B5999 Buhârî, Edeb, 18)

٤٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابٍ، فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي»

وَفِي رِوَايَةٍ: «غَلَبَتْ غَضَبِي» وَفِي رِوَايَةٍ «سَبَقَتْ غَضَبِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

422. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah mahlûkatı yarattığı zaman, "Benim rahmetim gazabımdan fazladır." diye yazdı. O yazı, arşın üstünde, O'nun katındadır.

(B7404 Buhârî, Tevhîd, 15; M6969 Müslim, Tevbe, 14)

Bir rivayet de, "Rahmetim gazabımı aştı." şeklindedir.

(B3194 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 1)

Diğer bir rivayet ise "Rahmetim gazabımı geçti." şeklinde yer almıştır.

(B7422 Buhârî, Tevhîd, 22)

٤٢٣- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: جَعَلَ اللّٰهُ الرَّحْمَةَ مِائَةَ جُزْءٍ، فَأَمْسَكَ عِنْدَهُ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ، وَأَنْزَلَ فِي الْأَرْضِ

جُزْءًا وَاحِداً، فَمِنْ ذٰلِكَ الْجُزْءِ يَتَرَاحَمُ الْخَلاَئِقُ حَتّٰى تَرْفَعَ الدَّابَّةُ حَافِرَهَا عَنْ وَلَدِهَا خَشْيَةَ أَنْ تُصِيبَهُ»

وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى مِائَةَ رَحْمَةٍ أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ وَالإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ، فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ، وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلَى وَلَدِهَا، وَأَخَّرَ اللّٰهُ تَعَالَى تِسْعاً وَتِسْعِينَ رَحْمَةً يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى مِائَةَ رَحْمَةٍ فَمِنْهَا رَحْمَةٌ يَتَرَاحَمُ بِهَا الْخَلْقُ بَيْنَهُمْ، وَتِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ»

وَفِي رِوَايَةٍ «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ يَومَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ مِائَةَ رَحْمَةٍ كُلُّ رَحْمَةٍ طِبَاقُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَجَعَلَ مِنْهَا فِي الْأَرْضِ رَحْمَةً فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا وَالْوَحْشُ وَالطَّيْرُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ»

423. Yine Ebû Hüreyre'nin (ra) Resûlullah'tan *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir: Allah, rahmeti yüz parçaya bölmüştür. Doksan dokuzunu kendi katında tutmuş, bir parçasını da yeryüzüne indirmiştir. İşte bu bir parça ile yaratılmışlar birbirine şefkat eder. Hatta hayvan, yavrusunu (emzirirken) incitirim korkusuyla ayağını bu rahmetle kaldırır.

(M6972 Müslim, Tevbe, 17; B6000 Buhârî, Edeb, 19)

Bir rivayette ise şöyledir:
Allah Teâlâ'nın yüz rahmeti vardır. Bunlardan birini cin, insan, hayvanat ve

haşerat arasına indirmiştir. Onlar bu yüzden birbirlerine sevgi, şefkat ve merhametle muamele ederler; bununla bir yabani hayvan, yavrusunun üzerine titrer. Allah Teâlâ, doksan dokuz rahmeti de kullarına merhamet etmek için, kıyamet gününe bırakmıştır.

(M6974 Müslim, Tevbe, 19)

Müslim'in Selmân-ı Fârisî'den rivayetine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın yüz rahmeti vardır. Bunlardan bir rahmet vardır ki, bu sayede yaratılmışlar birbirlerine merhamet ederler. Doksan dokuzunu da kıyamet günü için saklamıştır.

(M6975 Müslim, Tevbe, 20)

Bir rivayet de şöyledir:
Allah Teâlâ, yeri ve gökleri var ettiği gün yüz rahmet yaratmıştır. Her bir rahmet, yerle gök arasını dolduracak kadardır. Bu yüz rahmetten yeryüzüne bir tek rahmet indirmiştir ki, bu yüzden anne yavrusuna, yabani hayvanlar ve kuşlar birbirine merhamet ederler. Kıyamette ise Allah, bu rahmetin tamamı ile kullarına merhamet eder.

(M6977 Müslim, Tevbe, 21)

٤٢٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ، تَبَارَكَ وَتَعَالَى، قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْباً، فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْباً، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْباً، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْباً، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي فَلْيَفْعَلْ مَا شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

424. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) Allah Teâlâ'dan naklederek şöyle demiştir:
Bir kul bir günah işler ve "Allah'ım, benim günahımı bağışla." diye niyaz ederse Allah Teâlâ, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı." buyurur. Sonra tekrar o günahı işler de; "Ey Rabbim, beni bağışla." der. Bunun üzerine Allah Tebâreke ve Teâlâ, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı." der. Sonra yine o günaha döner ve yine; "Ey Rabbim, beni bağışla." diye niyaz eder. Bunun üzerine Allah Teâla, "Kulum bir günah işledi, fakat günahını bağışlayacak veya o yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu hatırladı. Bu kulumu ben affettim, artık dilediğini yapsın." buyurur.[73]

(M6986 Müslim, Tevbe, 29)

٤٢٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا، لَذَهَبَ اللّٰهُ بِكُمْ، وَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ، فَيَسْتَغْفِرُونَ اللّٰهَ تَعَالَى، فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

425. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, siz günah işlememiş olsaydınız, Allah sizi yok eder, yerinize günah işleyip, istiğfar edecek bir topluluk getirir, sonra da onları bağışlardı.[74]

(M6965 Müslim, Tevbe, 11)

---

[73] Günahın tekrar etmesi, samimi ve hakiki olarak yapılan tövbenin kabulüne mâni değildir. Burada maksat tövbeye teşviktir.

[74] Bu ve sonraki hadiste, kullarının az veya çok mutlaka günah işleyeceklerini bilen Yüce Allah, onların hata edip istiğfar dilemelerinden hoşlandığını farazî bir ifade ile belirterek tövbe ve istiğfara teşvik etmektedir.

٤٢٦- وَعَنْ أَبي أَيُّوبَ خَالِدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْلاَ أَنَّكُمْ تُذْنِبُونَ، لَخَلَقَ اللّٰهُ خَلْقاً يُذْنِبُونَ، فَيَسْتَغْفِرُونَ، فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

426. Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd'in (el-Ensârî) (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir:
Eğer siz günah işlemeseydiniz, (Allah sizi yok eder) yerinize günah işleyip, istiğfar edecek bir topluluk getirir, sonra da onları bağışlardı.

(M6963 Müslim, Tevbe, 9)

٤٢٧- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا قُعُوداً مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي نَفَرٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا، فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا، فَخَشِينَا أَنْ يُقْتَطَعَ دُونَنَا، فَفَزِعْنَا، فَقُمْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ، فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى أَتَيْتُ حَائِطاً لِلأَنْصَارِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ إِلَى قَوْلِهِ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اذْهَبْ فَمَنْ لَقِيتَ وَرَاءَ هٰذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ، مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

427. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) ile oturuyorduk. Yanımızda Ebû Bekir (ra) ile Ömer (ra) ve birkaç kişi daha vardı. Resûlullah (sav) kalkıp aramızdan ayrıldı. Gecikince, bir şey oldu endişesiyle telâşa düştük. İlk önce de ben telâşa kapıldım. Hemen Resûlullah'ı (sav) aramaya çıktım. Ensara ait bir bahçeye geldim.
(Ravi bu uzun hadisi şuraya kadar aktarmıştır.)
Resûlullah (sav):

Git ve bu bahçenin dışında Allah'tan başka ilâh olmadığına canı gönülden şehâdet eden kime rastlarsan, onu cennetle müjdele, buyurdu.

(M147 Müslim, Îmân, 52)

٤٢٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلاَ قَوْلَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (رَبِّ
إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيراً مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي، وَقَوْلَ عِيسَى صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: (إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) فَرَفَعَ
يَدَيْهِ وَقَالَ «اَللّٰهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي» وَبَكَى، فَقَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: «يَا جِبْرِيلُ اذْهَبْ
إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ، فَسَلْهُ مَا يُبْكِيهِ؟» فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا قَالَ: وَهُوَ أَعْلَمُ، فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: (يَا جِبْرِيلُ اذْهَبْ إِلَى
مُحَمَّدٍ فَقُلْ: إِنَّا سَنُرْضِيكَ فِي أُمَّتِكَ وَلاَ نَسُوؤُكَ). رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

428. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav , Allah Teâlâ'nın İbrahim (as) hakkındaki, "Rabbim, çünkü o putlar insanlardan birçoğunu saptırdı. Artık kim bana uyarsa o bendendir." meâlindeki[75] âyeti ile İsa (as) hakkındaki, "Eğer onlara azap edersen şüphe yok ki, onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, yine şüphe yok ki sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin." meâlindeki[76] âyeti okudu. Sonra ellerini kaldırarak: "Allah'ım, ümmetim, ümmetim!" dedi ve ağladı. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Ey Cebrail, Muhammed'e git, –Rabbin her şeyi daha iyi bildiği hâlde– ona neden ağladığını sor." buyurdu. Cebrail, Resûlullah'ın söylediklerini – Allah çok daha iyi bilmesine karşın– O'na haber verdi. Allah Teâlâ: "Ey Cebrail, Muhammed'e git ve ümmetin konusunda seni memnun edeceğiz ve seni üzmeyeceğiz." dediğimi ona söyle, buyurdu.

(M499 Müslim, Îmân, 346)

---

[75] İbrâhîm, 14/36.
[76] Mâide, 5/118.

٤٢٩- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ كُنْتُ رِدْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللّٰهِ عَلَى عِبَادِهِ، وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللّٰهِ؟ قُلْتُ: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ حَقَّ اللّٰهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ، وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَحَقَّ الْعِبَادِ عَلَى اللّٰهِ أَنْ لاَ يُعَذِّبَ مَنْ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَفَلاَ أُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: «لاَ تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَّكِلُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

429. Muâz b. Cebel (ra) anlatıyor:
Bir gün, ben bir merkep üzerinde Peygamber'in *Sav* arkasında bulunuyordum. Resûlullah *Sav*:
–Ey Muâz, Allah'ın kulları üzerindeki hakkını ve kulların Allah üzerindeki hakkını biliyor musun, buyurdu.
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Resûlullah *Sav*:
–Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, onların Allah'a ibadet etmeleri ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, Allah'ın kendisine ortak koşmayan kimseye azap etmemesidir, buyurdu. Bunun üzerine:
–Ey Allah'ın Resûlü, halka bunu müjdeleyeyim mi, dedim.
–Onlara bunu müjdeleme, çünkü onlar buna güvenirler (ve ibadet ve taatta gevşek davranabilirler), buyurdu.

(B2856 Buhârî, Cihâd, 46; M144 Müslim, Îmân, 48)

٤٣٠- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُسْلِمُ إِذَا سُئِلَ فِي الْقَبْرِ يَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، فَذٰلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: (يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

430. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Müslüman, kabirde sorguya çekildiği zaman, *eşhedü en lâ ilâhe illâllâh ve enne Muhammeden Resûlullah*, der. İşte "Allah, iman edenleri, hem dünya hayatında hem de âhirette sabit bir sözle sağlamlaştırır."[77] meâlindeki âyet, bunu ifade eder.

(B4699 Buhârî, Tefsîr, (İbrahim) 2; M7219 Müslim, Cennet, 73)

٤٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الكَافِرَ إِذَا عَمِلَ حَسَنَةً، أُطْعِمَ بِهَا طُعْمَةً مِنَ الدُّنْيَا، وَأَمَّا الْمُؤْمِنُ، فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَدَّخِرُ لَهُ حَسَنَاتِهِ فِي الْآخِرَةِ، وَيُعْقِبُهُ رِزْقاً فِي الدُّنْيَا عَلَى طَاعَتِهِ».
وَفِي رِوَايَةٍ: «إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا، وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ، فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ مَا عَمِلَ لِلَّهِ تَعَالَى، فِي الدُّنْيَا حَتّٰى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

431. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
İnkârcı biri, bir iyilik yaptığı zaman ona iyiliği karşılığında dünyalık verilir. İnanana gelince, Allah Teâlâ onun iyiliklerini âhirete saklar, dünyada da itaatine göre rızık verir.

(M7090 Müslim, Münâfıkîn, 57)

Bu konuda bir başka rivayet ise şu şekildedir:
Allah, bir müminin iyiliklerini mükâfatsız bırakmaz, ona dünyada iken (karşılığını) verdiği gibi âhirette de iyiliğinin sevabını verir. Kâfire gelince, yaptığı iyiliklere karşılık dünyada kendisine rızık verilir. Âhirete geldiğinde, orada kendisine mükâfat verilecek bir iyiliği yoktur.

(M7089 Müslim, Münâfıkîn, 56)

---

[77] İbrâhîm, 14/27.

٤٣٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهَرٍ جَارٍ غَمْرٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

432. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Beş vakit namaz, birinizin kapısı önünde akan ve içinde her gün beş kere yıkandığı suyu bol bir nehir gibidir.

(M1523 Müslim, Mesâcid, 284)

٤٣٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلاً لاَ يُشْرِكُونَ بِاللّٰهِ شَيْئاً إِلاَّ شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

433. İbn Abbâs'ın (ra) Resûlullah'tan şöyle işittiği nakledilmiştir: Bir Müslüman ölür de Allah'a ortak koşmayan kırk kişi onun cenaze namazını kılarsa, Allah onların (bu şahitlikleri sebebiyle) (onun hakkındaki) şefaatlerini kabul eder.

(M2199 Müslim, Cenâiz, 59)

٤٣٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةٍ نَحْواً مِنْ أَرْبَعِينَ، فَقَالَ: «أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبُعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟» قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا نِصْفَ

أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَذٰلِكَ أَنَّ الْجَنَّةَ لاَ يَدْخُلُهَا إِلاَّ نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ، وَمَا أَنتُمْ فِي أَهْلِ الشِّرْكِ إِلاَّ كَالشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ، أَوْ كَالشَّعْرَةِ السَّوْدَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَحْمَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

434. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir defasında Resûlullah (sav) ile birlikte kırk kadar kişi ile beraber bir çadırda bulunuyorduk. Peygamber (sav):
–Siz cennet halkının dörtte biri olmaya razı mısınız, buyurdu. Biz:
–Evet, dedik. Resûlullah (sav):
–Cennet ehlinin üçte biri olmaya razı mısınız, dedi.
–Evet, dedik. Bunun üzerine Peygamberimiz:
–Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, cennet halkının yarısı olacağınızı umarım; çünkü Müslüman olanlardan başkası cennete giremez. Hâlbuki siz, müşriklere nispetle siyah sığırın derisindeki beyaz benek veya kızıl sığırın üzerindeki siyah benek gibisiniz, buyurdu.

(M530 Müslim, Îmân, 377; B6528 Buhârî, Rikâk, 45)

٤٣٥- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللّٰهُ إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا فَيَقُولُ: هٰذَا فِكَاكُكَ مِنَ النَّارِ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بِذُنُوبٍ أَمْثَالِ الْجِبَالِ فَيَغْفِرُهَا اللّٰهُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

435. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü Allah, her Müslümana bir Yahudi veya Hıristiyan verecek ve bu, senin ateşten kurtuluş fidyendir, diyecektir.

(M7011 Müslim, Tevbe, 49)

Müslim'in, Ebû Mûsâ'dan bir rivayetinde, Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde Müslümanlardan bir kısmı dağlar gibi günahlarla gelirler de Allah onları bağışlar.[78]

(M7014 Müslim, Tevbe, 51)

٤٣٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُدْنَى الْمُؤْمِنُ يومَ الْقِيَامَةِ مِنْ رَبِّهِ حَتّٰى يَضَعَ كَنَفَهُ عَلَيْهِ، فَيُقَرِّرُهُ بِذُنُوبِهِ، فَيَقُولُ: أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: رَبِّ أَعْرِفُ، قَالَ: فَإِنّي قَدْ سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ، فَيُعْطَى صَحِيفَةَ حَسَنَاتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

436. İbn Ömer (ra), Resûlullah'ın *sav* şöyle dediğini işittiğini nakletmiştir:
Kıyamet günü mümin, Rabbine (lütuf ve inayetine) o kadar yaklaşır ki, Allah onu rahmetiyle kuşatır ve günahlarını ikrar ettirir, sonra da şöyle der:
–Şu günahı biliyor musun? Şu günahı biliyor musun?
–Yâ Rab, biliyorum, der. Allah Teâlâ:
–Ben bu günahı dünyada gizlemiştim, bugün de bağışlıyorum, buyurur.
Bunun üzerine o kimseye iyiliklerinin yazıldığı defter verilir.

(B2441 Buhârî, Mezâlim, 2; M7015 Müslim, Tevbe, 52)

---

[78] Müslim'in Ebû Mûsâ'dan diğer bir rivayetine göre Yahudi ve Hıristiyan yerine "kâfirlerden bir kişi" denilmiştir. Burada müminlerin Allah'ın affına mazhar olacağı, inkârcıların ise bu affa mazhar olamayıp, işledikleri günahlarının karşılığını göreceği vurgulanmaktadır. Yani müminler bağışlanırken inkârcılar böyle bir bağışa mazhar olmayacaklar, denilmektedir. Aksi takdirde bir inkârcının bir inanana fidye olmasını izah etmek zordur.

٤٣٧- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى: (وَأَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفاً مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلِي هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

437. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir adam bir kadını öpmüştü. Peygamber'e Sav gelerek olayı anlattı. Bunun üzerine Allah Teâlâ, "(Ey Muhammed) gündüzün iki tarafında ve gecenin gündüze yakın vakitlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir."[79] meâlindeki âyeti indirdi. Adam:
–Yâ Resûlallah, bu hüküm yalnız benim için mi geçerli, deyince, Resûlullah Sav:
–Ümmetimin tamamı için geçerlidir, buyurdu.

(B526 Buhârî, Mevâkît, 4; M7001 Müslim, Tevbe, 39)

٤٣٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَصَبْتُ حَدّاً، فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، وَحَضَرَتِ الصَّلاَةُ فَصَلَّى مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلاَةَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا، فَأَقِمْ فِيَّ كِتَابَ اللّٰهِ، قَالَ: «هَلْ حَضَرْتَ مَعَنَا الصَّلاَةَ؟» قَالَ: نَعَمْ: قَالَ«قَدْ غُفِرَ لَكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[79] Hûd, 11/114.

438. Enes (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e *Sav* gelip:
–Yâ Resûlallah, ben ceza gerektiren bir harekette bulundum, cezam neyse bana onu ver, diye arz etti. O sırada namaz vakti gelmişti. Adam Resûlullah'la *Sav* beraber namaz kıldı. Namaz bitince:
–Yâ Resûlallah, ben ceza gerektiren bir suç işledim. Allah'ın Kitabı'nda bildirilen cezayı bana tatbik buyur, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Bizimle namazda bulundun mu, diye sordu.
–Evet, cevabını verdi. Öyle ise bağışlanmışsındır, dedi.[80]

(M7006 Müslim, Tevbe, 44; B6823 Buhârî, Hudûd, 27)

٤٣٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ، فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا، أَوْ يَشْرَبَ الشَّرْبَةَ، فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

439. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, yeyip içtikten sonra kendisine hamd eden kulundan razı olur.

(M6932 Müslim, Zikir, 99)

٤٤٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى، يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

[80] Bu zatın işlediği günahın başkalarının hukukunu ilgilendiren ve dinen cezalandırılması gerekli suçlardan olmayıp, namazla silinebilecek günahlardan olduğu anlaşılmaktadır.

440. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, gündüz günah işleyenlerin tövbe etmesi için gece mağfiret elini uzatır. Gece günah işleyenlerin tövbe etmesi için de gündüz mağfiret elini uzatır. Güneş batıdan doğuncaya (kıyamet kopuncaya) kadar bu böyle devam eder.

(M6989 Müslim, Tevbe, 31)

٤٤١- وَعَنْ أَبِي نَجِيحٍ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ وَأَنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَظُنُّ أَنَّ النَّاسَ عَلَى ضَلاَلَةٍ، وَأَنَّهُمْ لَيْسُوا عَلى شَيْءٍ، وَهُمْ يَعْبُدُونَ الْأَوْثَانَ، فَسَمِعْتُ بِرَجُلٍ بِمَكَّةَ يُخبِرُ أَخْبَاراً، فَقَعَدْتُ عَلَى رَاحِلَتِي، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَخْفِيًا جُرَآءُ عَلَيْهِ قَوْمُهُ، فَتَلَطَّفْتُ حَتّٰى دَخَلْتُ عَلَيْهِ بِمَكَّةَ، فَقُلْتُ لَهُ: مَا أَنْتَ؟ قَالَ: «أَنَا نَبِيٌّ» قُلْتُ: وَمَا نَبِيٌّ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي اللّٰهُ» قُلْتُ: وَبِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي بِصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَكَسْرِ الْأَوْثَانِ، وَأَنْ يُوَحَّدَ اللّٰهُ لاَيُشْرَكُ بِهِ شَيْءٌ» قُلْتُ: فَمَنْ مَعَكَ عَلَى هٰذَا؟ قَالَ: «حُرٌّ وَعَبْدٌ» وَمَعَهُ يَوْمَئِذٍ أَبُو بَكْرٍ وَبِلاَلٌ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا. قُلْتُ: إِنِّي مُتَّبِعُكَ، قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ ذٰلِكَ يَوْمَكَ هٰذَا. أَلاَ تَرَى حَالِي وَحَالَ النَّاسِ؟ وَلٰكِنِ ارْجِعْ إِلَى أَهْلِكَ فَإِذَا سَمِعْتَ بِي قَدْ ظَهَرْتُ فَأْتِنِي» قَالَ فَذَهَبْتُ إِلَى أَهْلِي، وَقَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ. وَكُنْتُ فِي أَهْلِي. فَجَعَلْتُ أَتَخَبَّرُ الْأَخْبَارَ، وَأَسْأَلُ النَّاسَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ حَتّٰى

قَدِمَ عَلَيَّ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَقُلْتُ : مَا فَعَلَ هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي قَدِمَ الْمَدِينَةَ؟ فَقَالُوا: النَّاسُ إِلَيْهِ سِرَاعٌ وَقَدْ أَرَادَ قَوْمُهُ قَتْلَهُ، فَلَمْ يَسْتَطِيعُوا ذٰلِكَ، فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَتَعْرِفُنِي؟ قَالَ: «نَعَمْ أَنْتَ الَّذِي لَقِيتَنِي بِمَكَّةَ» قَالَ: فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي عَمَّا عَلَّمَكَ اللّٰهُ وَأَجْهَلُهُ، أَخْبِرْنِي عَنِ الصَّلَاةِ؟ قَالَ: «صَلِّ صَلَاةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ اَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتّٰى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ قِيدَ رُمْحٍ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ حِينَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ، ثُمَّ صَلِّ، فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ. حَتّٰى يَسْتَقِلَّ الظِّلُّ بِالرُّمْحِ، ثُمَّ اَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ، فَإِنَّهُ حِينَئِذٍ تُسْجَرُ جَهَنَّمُ، فَإِذَا أَقْبَلَ الْفَيْءُ فَصَلِّ، فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ ثُمَّ اَقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتّٰى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، فَإِنَّهَا تَغْرُبُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ».

قَالَ: فَقُلْتُ : يَا نَبِيَّ اللّٰهِ، فَالْوُضُوءُ حَدِّثْنِي عَنْهُ؟ فَقَالَ: «مَا مِنْكُمْ رَجُلٌ يُقَرِّبُ وَضُوءَهُ، فَيَتَمَضْمَضُ وَيَسْتَنْشِقُ فَيَنْتَثِرُ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا وَجْهِهِ وَفِيهِ وَخَيَاشِيمِهِ. ثُمَّ إِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ كَمَا أَمَرَهُ اللّٰهُ إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا وَجْهِهِ مِنْ أَطْرَافِ لِحْيَتِهِ مَعَ الْمَاءِ. ثُمَّ يَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا يَدَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَمْسَحُ رَأْسَهُ، إِلَّا خَرَّتْ خَطَايَا رَأْسِهِ مِنْ أَطْرَافِ شَعْرِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَغْسِلُ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ،

إِلاَّ خَرَّتْ خَطَايَا رِجْلَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، فَإِنْ هُوَ قَامَ فَصَلَّى، فَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَمَجَّدَهُ بِالَّذِي هُوَ لَهُ أَهْلٌ، وَفَرَّغَ قَلْبَهُ لِلّٰهِ تَعَالَى إِلاَّ انْصَرَفَ مِنْ خَطِيئَتِهِ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ» فَحَدَّثَ عَمْرُو بْنُ عَبَسَةَ بِهٰذَا الْحَدِيثِ أَبَا أُمَامَةَ صَاحِبَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو أُمَامَةَ: يَا عَمْرَو بْنَ عَبَسَةَ، اُنْظُرْ مَا تَقُولُ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ يُعْطَى هٰذَا الرَّجُلُ؟ فَقَالَ عَمْرٌو: يَا أَبَا أُمَامَةَ. لَقَدْ كَبِرَتْ سِنِّي، وَرَقَّ عَظْمِي، وَاقْتَرَبَ أَجَلِي، وَمَا بِي حَاجَةٌ أَنْ أَكْذِبَ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى، وَلاَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلاَّ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً، حَتّٰى عَدَّ سَبْعَ مَرَّاتٍ، مَا حَدَّثْتُ أَبَداً بِهِ، وَلٰكِنِّي سَمِعْتُهُ أَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

441. Ebû Necîh Amr b. Abese el-Sülemî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ben Câhiliye devrinde bile halkın sapıklıkta olduğunu ve hiçbir esas üzere bulunmadıklarını düşünürdüm. Onlar putlara tapıyorlardı. Bu sırada Mekkeli birinin mühim haberler yaydığını duydum. Hayvanıma binerek yanına geldim. Bir de ne göreyim? Resûlullah *Sav* gizli gizli davet yapıyor, kavmi de kendisine karşı baskı uyguluyor. Peygamber'le *Sav* gizlice görüşmenin bir yolunu aradım ve yanına gidip:

–Sen nesin, dedim.

–Peygamberim, dedi.

–Peygamber nedir, deyince.

–Beni Allah gönderdi, cevabını verdi.

–Ne ile gönderdi, dedim.

–Akrabalık ilişkilerini gözetmek, putları kırmak, Allah'ın birliğini kabul etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamakla gönderdi, dedi.

–Senin bu davetine kimler uyuyor, dedim.

–Bir hür ve bir de köle, dedi. O gün beraberinde Ebû Bekir ve

Bilâl (ra) bulunuyordu. Bunun üzerine:

–Ben sana tabi olacağım (senin yanında kalıp İslâmiyeti yaymak için çalışacağım) dedim.

–Bugün buna gücün yetmez; hâlimi ve halkın durumunu görmüyor musun? Ailenin yanına dön, İslâmiyet'in yayılışını duyduğun zaman bana gel, dedi. Bunun üzerine ailemin yanına geri döndüm, Peygamber daha sonra Medine'ye teşrif etti. Ben de kavmim arasında oturuyor, haber almaya çalışıyordum. Medine'ye gelip gelmediğini halktan soruşturmaya başladım. Derken Medineli birkaç kişi geldi. Onlara:

–Medine'ye gelen şu zat ne yaptı, diye sordum.

–Kavmi onu öldürmek istediği hâlde insanlar ona koşuyor. Fakat bunu yapamadılar, dediler. Bunun üzerine Medine'ye gelip Peygamber'in yanına girdim ve:

–Yâ Resûlallah, beni tanıdın mı, dedim.

–Evet, Mekke'de sen benimle buluşmuştun, dedi.

Ravi devamla diyor ki:

–Yâ Resûlallah, Allah'ın sana öğrettiği ve benim bilmediğim şeyleri bana öğret; namazı öğret, dedim. Resûlullah Sav:

–Sabah namazını kıl, sonra güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar ara ver; çünkü güneş şeytanın boynuzları arasından doğar ve o vakitte kâfirler ona secde ederler. Sonra dikilmiş mızrağın gölgesi azalıp bitinceye kadar (nafile) namaz kıl; çünkü bu namaza melekler şahit olur, taat ehli de hazır bulunur. Sonra ara ver, zira o vakit cehennem iyice alevlenir. Mızrağın gölgesi artmaya başlayınca öğle namazını kıl. Çünkü bu namaza melekler katılır ve namaza tanıklık ederler. Nihayet ikindiyi kıl; sonra güneş batıncaya kadar ara ver; çünkü güneş şeytanın iki boynuzu arasından batar ve o zaman kâfirler ona taparlar.

Ravi diyor ki:

–Yâ Resûlallah, bana abdesti öğret, dedim. Resûlullah Sav:

–Sizden her kim abdest suyunu hazırlayıp ağzına, burnuna su verir ve burnunu temizlerse yüzünün, ağzının ve burnunun günahları dökülür. Sonra Allah'ın emri üzere yüzünü yıkarsa su ile beraber sakalının etrafından yüzünün günahları düşer. Sonra dirsekleriyle beraber ellerini yıkarsa, su ile birlikte elinin günahları parmaklarının ucundan akar gider. Sonra başını meshederse saçının uçlarından başının günahları su ile beraber dökülür.

Sonra topuklarıyla birlikte ayaklarını yıkarsa muhakkak ayaklarının günahları parmaklarının ucundan su ile birlikte akar gider. Bu adam kalkıp namaz kılar, Allah'a hamd eder ve layık olduğu vasıflarla O'nu yüceltir ve kalbini de tam manasıyla Allah'a bağlarsa muhakkak o kimse, günahlarından sıyrılır ve annesindan doğduğu günkü gibi olur.
Ravi Amr b. Abese bu hadisi, Resûlullah'ın ashâbından Ebû Ümâme'ye haber verdiği zaman Ebû Ümâme:
–Ey Amr b. Abese, dediğine dikkat et! Bu kadar büyük sevap bir adama verilir mi, demişti. Bunun üzerine Amr:
–Ey Ebû Ümâme, yaşım ilerledi, kemiklerim zayıfladı, ecelim de yaklaştı, Allah ve Resûlü'ne yalan söylemek zorunda değilim. Eğer bu hadisi Resûlullah'tan bir, iki, üç, hatta yedi defa duymamış olsaydım, bunu hiçbir zaman söylemezdim. Fakat bu hadisi ondan defalarca duydum, demiştir.

(M1930 Müslim, Müsâfirîn, 294)

٤٤٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ تَعَالَى، رَحْمَةَ أُمَّةٍ، قَبَضَ نَبِيَّهَا قَبْلَهَا، فَجَعَلَهُ لَهَا فَرَطاً وَسَلَفاً بَيْنَ يَدَيْهَا، وَإِذَا أَرَادَ هَلَكَةَ أُمَّةٍ، عَذَّبَهَا وَنَبِيُّهَا حَيٌّ، فَأَهْلَكَهَا وَهُوَ حَيٌّ يَنْظُرُ، فَأَقَرَّ عَيْنَهُ بِهِلاَكِهَا حِينَ كَذَّبُوهُ وَعَصَوْا أَمْرَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

442. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, bir topluma merhametiyle tecelli edeceği zaman, o toplumun peygamberinin canını onlardan evvel alır (öldürür). Onu, kendilerine âhirette önder ve kılavuz yapar. Bir ümmetin de helâkını dilediğinde, peygamberlerinin sağlığında o millete azap eder ve onun gözü önünde onları yok eder. Onların, peygamberi yalanlayıp emrine karşı gelmeleri sebebiyle helâk edilmelerinden sonra peygamberin gözleri ışıldar (onların verdiği sıkıntıdan kurtulur, feraha kavuşur).

(M5965 Müslim, Fedâil, 24)

Ümitvar Olmanın Sevabı

﴿وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ* فَوَقٰيهُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا﴾

...Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz Allah kullarını hakkıyla görendir." Allah onu, onların hilelerinin kötülüklerinden korudu.

(Mü'min, 40/44-45)

٤٤٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «قَالَ اللّٰهُ، عَزَّ وَجَلَّ، أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ حَيْثُ يَذْكُرُنِي، وَاللّٰهِ لَلّٰهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ يَجِدُ ضَالَّتَهُ بِالْفَلَاةِ، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شِبْرًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِذَا أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْشِي، أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أُهَرْوِلُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ إِحْدَى رِوَايَاتِ مُسْلِمٍ وَتَقَدَّمَ شَرْحُهُ فِي الْبَابِ قَبْلَهُ. وَرُوِيَ فِي الصَّحِيحَيْنِ: (وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي) بِالنُّونِ وَفِي هٰذِهِ الرِّوَايَةِ (حَيْثُ) بِالثَّاءِ وَكِلَاهُمَا صَحِيحٌ.

443. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Aziz ve Celil olan Allah buyuruyor ki:
Ben, kulumun hakkımdaki tasavvuru nasılsa öyleyim; beni zikrettiği yerde onunlayım (rahmetim, tevfik ve inayetim onunla beraberdir).
Allah'a yemin ederim ki, kulunun tövbesinden dolayı, Allah Teâlâ'nın hoşnutluğu, sizden birinizin ıssız çölde kaybettiği devesini bulduğu zamanki sevincinden daha büyüktür. Bana bir karış yaklaşana ben bir arşın yaklaşırım; bir arşın yaklaşana da bir kulaç yaklaşırım; bana yürüyerek gelene, ben koşarak gelirim.[81]

(M6952 Müslim, Tevbe, 1)

Bu, Müslim'in rivayetinden birisinin metni olup bundan evvelki babda geçmiştir. Buhârî ve Müslim'de "Kulum beni zikrettiği vakit onunla beraberim." meâlinde rivayet edilmiş, bu rivayette ise "beni zikrettiği yerde" şeklinde yer almıştır. İkisi de sahihtir.

(M6805 Müslim, Zikir, 2; bkz. B7405 Buhârî, Tevhîd, 15)

٤٤٤- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلاَثَةِ أَيَّامٍ يَقُولُ: «لاَ يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلاَّ وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

444. Câbir b. Abdullah'tan (ra) şöyle demiştir:
Vefatından üç gün evvel Peygamber'in sav şöyle buyurduğunu işittim.
Ölürken Allah'a (bağışlayacağını umarak) hüsnü zan besleyerek ölün.

(M7231 Müslim, Cennet, 82)

[81] İnsanlar iyi amelleriyle Allah'ın lütf u ihsanına yaklaşırlar, Cenâb-ı Hak da onlara amellerine karşılık cömertliğiyle daha çok ve daha çabuk ihsan eder, demektir.

٤٤٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي
وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلاَ أُبَالِي يَا ابْنَ آدَمَ،
لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ، ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ،
يَا ابْنَ آدَمَ، إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي
لاَ تُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

445. Enes'in (ra) Resûlullah'tan Sav şöyle işittiği nakledilmiştir: Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "Ey Âdemoğlu, sen bana dua edip ricada bulunduğun müddetçe, ne kadar olduğuna bakmadan günahlarını bağışlarım. Ey Âdemoğlu, günahların yerle gökleri dolduracak kadar olsa da bana istiğfar edersen, onları bağışlarım. Ey Âdemoğlu, yeryüzü dolusu günahla huzuruma gelsen, şirk koşmadığın sürece, ben de seni yeryüzü dolusu mağfiretle bağışlarım.

(T3540 Tirmizi, Deavât, 98)

Korku ile Ümit Arasında Yaşamak

﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللّٰهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Yoksa onlar Allah'ın tuzağından emin mi oldular? Oysa Allah'ın tuzağından ancak ziyana uğrayan toplum emin olur.

(A'râf, 7/99)

﴿إِنَّهُ لَا يَايْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾

...Çünkü Allah'ın rahmetinden ümidi sadece kâfirler güruhu keser.

(Yûsuf, 12/87)

﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾

O gün bazı yüzler ağarır, bazı yüzler kararır...

(Âl-i İmrân, 3/106)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

...Şüphesiz Rabbin, elbette cezayı çabuk verendir. Şüphesiz O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.

(A'râf, 7/167)

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾

Şüphesiz, iyiler Naîm cennetindedirler. Şüphesiz, günahkârlar da cehennemdedirler.

(İnfitâr, 82/13-14)

﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ * فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ* وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ * فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ﴾

İşte o vakit, kimin tartıları ağır gelmişse, artık o, hoşnut olacağı bir hayat içinde olacaktır. Ama kimin de tartıları hafif gelirse, işte onun anası (varacağı yer, kızgın bir ateş olan) Hâviye'dir.

(Kâria, 101/6-9)

٤٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

446. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Mümin, Allah'ın katında ne kadar azap olduğunu bilse, O'nun cennetini ümit etmezdi. Kâfir de Allah'ın rahmetinin ne kadar çok olduğunu bilse, O'nun cennetinden ümit kesmezdi.

(M6979 Müslim, Tevbe, 23)

٤٤٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إذا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا النَّاسُ أَوِ الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ: قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ: يَا وَيْلَهَا، أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا؟ يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلاَّ الْإِنْسَانُ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

447. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cenaze tabuta konulup da insanlar onu omuzlarına aldığı zaman, ölen kimse salihlerden ise "Beni bir an evvel yerime ulaştırın!" der. Eğer salihlerden değilse "Eyvah, beni nereye götürüyorsunuz?" der ve onun sesini insanlardan başka her şey duyar. Eğer insan bu sesi duysaydı, (dehşetten) bayılıp düşerdi.

(B1314 Buhârî, Cenâiz, 50)

٤٤٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَالنَّارُ مِثْلُ ذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

448. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır; cehennem de öyledir."

(B6488 Buhârî, Rikâk, 29)

Allah Korkusuyla Ağlamak

﴿وَيَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعاً﴾

Onlar ağlayarak yüzüstü yere kapanırlar. Bu da onların derin saygısını artırır.

(İsrâ, 17/109)

﴿أَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ * وَتَضْحَكُونَ وَلاَ تَبْكُونَ﴾

Şimdi siz bu söze (Kur'an'a) mi şaşıyorsunuz, gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz?

(Necm, 53/59-60)

٤٤٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ، وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ ؟، قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي» فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ، حَتّٰى جِئْتُ إِلَى هٰذِهِ الْآيَةِ: (فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هٰؤُلاَءِ شَهِيداً قَالَ: «حَسْبُكَ الْآنَ» فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ. فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

449. İbn Mes’ûd (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber Sav “Bana Kur’an oku!” diye emir buyurdu.
“Yâ Resûlallah, Kur’an sana nâzil olmuşken ben sana nasıl Kur’an okuyayım!” dedim. Resûlullah’ın Sav:
“Ben Kur’an’ı başkasından dinlemeyi severim.” buyurması üzerine, kendisine Nisâ sûresini okumaya başladım. “Her ümmetten şahit getirdiğimiz ve onlara da seni şahit kıldığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak?”[82] meâlindeki âyet-i celileye geldiğimde:
“Şimdilik bu kadar (okuman) yeter.” buyurdu. Baktım ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

(B4582 Buhârî, Tefsîr, (Nisâ) 9; M1867 Müslim, Müsâfirîn, 247)

٤٥٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةً مَا سَمِعْتُ مِثْلَهَا قَطُّ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ
مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلاً وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيراً» قَالَ: فَغَطَّى أَصْحَابُ
رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وُجُوهَهُمْ وَلَهُمْ خَنِينٌ.
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَسَبَقَ بَيَانُهُ فِي بَابِ الْخَوْفِ.

450. Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah Sav, benzerini daha önce işitmediğim bir konuşma yaptı ve:
Eğer siz benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, az güler çok ağlardınız, dedi.
Ravi diyor ki: Bunun üzerine Resûlullah’ın Sav arkadaşları, yüzlerini kapatıp hıçkıra hıçkıra ağladılar.

(B4621 Buhârî, Tefsîr, (Mâide) 12; M6119 Müslim, Fedâil, 134)

---

[82] Nisâ, 4/41.

٤٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ حَتّٰى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَلاَ يَجْتَمِعُ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

451. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sağılan süt nasıl memeye (tekrar) girmezse, Allah korkusundan ağlayan kimse de cehenneme girmez. Allah yolunda çarpışırken meydana gelen toz ile cehennemin dumanı bir araya gelmez.

(T1633 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 8)

٤٥٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إلاَّ ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللّٰهِ تَعَالَى. وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ. وَرَجُلاَنِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ. وَتَفَرَّقَا عَلَيهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ. فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ. وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتّٰى لاَتَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ. وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

452. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yedi sınıf insan vardır ki Allah Teâlâ onları hiçbir gölgenin (himayenin) bulunmadığı günde, Arş'ın gölgesinde gölgelendirir
(yani onları himaye eder):
Adaletli devlet başkanı,

Allah'a ibadet ederek yetişen genç,
Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,
Allah için birbirini seven ve bu şekilde biraraya gelip,
bu sevgi ile ayrılan iki dost,
Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine
"Ben Allah'tan korkarım." cevabını veren kimse,
Sağ elinin verdiği sadakayı, sol eli bilmeyecek kadar gizli veren kimse,
Tenha yerlerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimse.

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٤٥٣- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي وَلِجَوْفِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمِرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ.
حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ. وَالتِّرْمِذِيُّ فِي الشَّمَائِلِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

453. Abdullah b. Şıhhîr (ra) şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah'ın (sav) yanına gelmiştim. Namaz kılıyordu ve ağlamaktan dolayı göğsü, (âdeta) kaynayan kazan gibi ses çıkarıyordu.

(D904 Ebû Dâvûd, Salât, 156, 157)

٤٥٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ: لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا» قَالَ: وَسَمَّانِي؟ قَالَ: «نَعَمْ» فَبَكَى أُبَيٌّ.
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَجَعَلَ أُبَيٌّ يَبْكِي.

454. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah sav Übey b. Ka'b'a (ra) seslenerek:
–Allah Teâlâ, Beyyine sûresini sana okumamı emretti, buyurdu. Übey b. Ka'b:
–Allah benim ismimi sana andı mı, deyince Resûlullah sav:
–Evet, buyurdu. Bunun üzerine Übey b. Ka'b (sevincinden) ağladı.
(B3809 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 16; M1865 Müslim, Müsâfirîn, 246)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:
Übey ağlamaya başladı, denilmiştir.
(M1864 Müslim, Müsâfirîn, 245)

٤٥٥- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمِّ أَيْمَنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، نَزُورُهَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُهَا. فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَيْهَا بَكَتْ. فقَالاَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ؟ أَمَا تَعْلَمِينَ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَتْ: إِنِّي لاَ أَبْكِي، أَنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلٰكِنِّي أَبْكِي أَنَّ الوَحْيَ قَدِ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلاَ يَبْكِيَانِ مَعَهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَقَدْ سَبَقَ فِي بَابِ زِيَارَةِ أَهْلِ الْخَيْرِ.

455. Enes (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın sav vefatından sonra Ebû Bekir, Ömer'e (ra) "Haydi, Ümmü Eymen'e (ra) gidelim ve Resûlullah'ın sav sağlığında yaptığı gibi onu biz de ziyaret edelim." demişti. Yanına vardıkları zaman Ümmü Eymen ağladı. Ebû Bekir ve Ömer:

–Niye ağlıyorsun, Allah katındaki nimetlerin Resûlullah (sav) için daha hayırlı olacağını bilmiyor musun, dediler. Ümmü Eymen:
–Ben, Allah nezdindeki şeylerin Resûlullah (sav) hakkında hayırlı olduğunu bilmediğim için değil, vahyin kesilmesinden dolayı ağlıyorum, dedi. Onları da duygulandırdı ve Ümmü Eymen'le birlikte onlar da ağlamaya başladılar.

(M6318 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 103)

٤٥٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعُهُ قِيلَ لَهُ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ» فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ غَلَبَهُ الْبُكَاءُ» فَقَالَ: «مُرُوهُ فَلْيُصَلِّ»

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

456. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın (sav) hastalığı ağırlaşınca, namazı kim kıldırsın diye kendisine soruldu:
–Ebû Bekir'e söyleyin, halka namazı kıldırsın, buyurdu.
Bunun üzerine Âişe (ra):
–Ebû Bekir pek yufka yüreklidir. Kur'an okuduğu zaman kendisini tutamaz ağlar, deyince, Resûlullah (sav):
–Ebû Bekir'e söyleyin, halka namazı o kıldırsın (diyorum), buyurdu.

(B682 Buhârî, Ezân, 46; M948 Müslim, Salât, 101)

Hz. Âişe'den (ra) bir rivayette ise o, şöyle demiştir:
Ebû Bekir, senin makamında durunca, ağlamaktan dolayı halka sesini duyuramaz, dedim.

(B716 Buhârî, Ezân, 70)

٤٥٧- وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أُتِيَ بِطَعَامٍ وَكانَ صَائِمًا، فَقَالَ: قُتِلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ خَيْرٌ مِنّي، فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيهِ إِلاَّ بُرْدَةٌ إِنْ غُطِّيَ بِهَا رَأْسُهُ بَدَتْ رِجْلاَهُ، وَإِنْ غُطِّيَ بِهَا رِجْلاَهُ بَدَا رَأْسُهُ، ثُمَّ بُسِطَ لَنَا مِنَ الدُّنْيَا مَا بُسِطَ أَوْ قَالَ: أُعْطِينَا مِنَ الدُّنْيَا مَا أُعْطِينَا قَدْ خَشِينَا أَنْ تَكُونَ حَسَنَاتُنَا عُجِّلَتْ لَنَا. ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي حَتّٰى تَرَكَ الطَّعَامَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

457. İbrahim b. Abdurrahmân b. Avf'tan (ra) rivayet edildiğine göre oruçlu olan Abdurrahmân b. Avf'ın önüne yemek getirdiler. Bunun üzerine dedi ki: Benden hayırlı olan Mus'ab b. Umeyr (ra), (Uhud Savaşı'nda) şehit edildi, kendisine bir bürdeden (kare şeklinde çizgili bir kumaştan) başka kefen bulunamadı. Onunla başı örtülse ayakları, ayakları örtülse başı açıkta kalıyordu. Sonra tam manasıyla dünya ayaklarımızın altına serildi yahut dünyalık namına bize her şey verildi. O kadar ki iyiliklerimizin karşılığı bu dünyada veriliyor, âhirete bir şey kalmıyor diye korktuk, dedi ve ağlamaya başladı, yemeği de bıraktı (iftar edemedi).

(B1275 Buhârî, Cenâiz, 26)

٤٥٨- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلاَنَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى مِنْ

قَطْرَتَيْنِ. وَأَثَرَيْنِ: قَطْرَةُ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَقَطْرَةُ دَمٍ تُهْرَاقُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَأَمَّا الْأَثَرَانِ فَأَثَرٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالَى وَأَثَرٌ فِي فَرِيضَةٍ مِنْ فَرَائِضِ اللّٰهِ تَعَالَى» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَفِي الْبَابِ أَحَادِيثُ كَثِيرَةٌ، مِنْهَا: حَدِيثُ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرِفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ» وَقَدْ سَبَقَ فِي بَابِ النَّهْيِ عَنِ الْبِدَعِ.

458. Ebû Ümâme Sudey b. Aclân el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah katında iki damla ve iki izden daha sevimli bir şey yoktur:
Allah korkusundan dolayı akan gözyaşı ve
Allah yolunda dökülen kan damlası.
İki ize gelince:
Allah yolunda alınan yara izleriyle ve Allah'ın farzlarından biri olan
namazdaki secdeden dolayı oluşan izlerdir.

(T1669 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

Allah korkusundan ağlama konusunda pek çok hadis vardır.
Bidatler babında geçen İrbâd b. Sâriye'den (ra) rivayet olunan
"Resûlullah *Sav*, bize kalpleri ürperten, gözleri yaşartan etkili bir vaaz
ve nasihat etti." meâlindeki hadis bu cümledendir.

(D4607 Ebû Dâvûd, Sünne, 5; T2676 Tirmizî, İlim, 16)

Dünyaya Meyletmemek (Zühd)

﴿إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ
مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتّٰى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ
أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتٰيهَا أَمْرُنَا لَيْلاً أَوْ نَهَاراً فَجَعَلْنَاهَا حَصِيداً كَأَنْ
لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

Dünya hayatının misali, ancak gökten indirdiğimiz yağmurun misali gibidir ki, insanların ve hayvanların yedikleri yeryüzü bitkileri onunla yetişip birbirine karışmıştır. Nihayet yeryüzü (o bitkilerle) bütün zinet ve güzelliklerini alıp süslendiği ve sahipleri de onun üzerine (her türlü tasarrufa) kadir olduklarını sandıkları bir sırada, geceleyin veya güpegündüz ansızın ona emrimiz (afetimiz) geliverir de, bunları, sanki dün yerinde hiç yokmuş gibi, kökünden yolunmuş bir hâle getiririz. İşte düşünen bir toplum için, âyetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz.

(Yûnus, 10/24)

﴿وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ
فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللّٰهُ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِراً * اَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا﴾

Onlara dünya hayatının örneğini ver: (Dünya hayatı), gökten indirdiğimiz yağmur gibidir ki, onun sebebiyle yeryüzünün bitkileri boy verip birbirine karışırlar. Fakat bütün bu canlılık sonunda rüzgârın savurduğu kuru bir çer çöpe döner. Allah, her şey üzerinde kudret sahibidir. Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır.

(Kehf, 18/45-46)

﴿اِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾

Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Âhirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.

(Hadîd, 57/20)

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ﴾

Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.

(Âl-i İmrân, 3/14)

﴿يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ﴾

Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Sakın çok aldatan (Şeytan) sizi Allah (affeder avuntusu) ile aldatmasın.

(Fâtır, 35/5)

﴿اَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُ ۝ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ﴾

Çoklukla övünmek sizi, kabirlere varıncaya (ölünceye) kadar oyaladı. Hayır; ileride bileceksiniz! Hayır, Hayır! İleride bileceksiniz! Hayır, kesin olarak bir bilseniz...

(Tekâsür, 102/1-5)

﴿وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾

Bu dünya hayatı ancak bir eğlence ve oyundan ibarettir. Âhiret yurduna gelince, işte gerçek hayat odur. Keşke bilselerdi!

(Ankebût, 29/64)

٤٥٩- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجِزْيَتِهَا فَقَدِمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ، فَوَافَوْا صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، انْصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَآهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدِمَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ» فَقَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَالَ: «أَبْشِرُوا وَأَمِّلُوا مَا يَسُرُّكُمْ، فَوَاللّٰهِ مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلٰكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسَطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا فَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

459. Amr b. Avf el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı (ra) cizye gelirlerinin tahsili için Bahreyn'e göndermişti. Ebû Ubeyde, oradan çok miktarda mal ile döndü. Ensar, Ubeyde'nin geldiğini duyunca, sabah namazını Resûlullah'la (sav) birlikte kılmaya geldiler. Peygamber (sav) namazı kılıp dönünce, ensar işaretle sordular. Resûlullah (sav) da onları böyle görünce gülümseyerek:

–Sanırım Ebû Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şeylerle geldiğini işittiniz, buyurdu. Onlar da:

–Evet, yâ Resûlallah, diye tasdik ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

–Sevinin ve ileride sizi sevindirecek şeyleri bekleyin. Vallahi bundan böyle sizin için fakirlikten korkmuyorum, fakat dünyanın, sizden evvelki ümmetlerin önüne serilmesi gibi sizin önünüze de serilmesinden, onların birbirleriyle kıyasıya yarıştıkları gibi sizin de yarışmanızdan; onları helâk ettiği gibi sizi de helâk etmesinden endişe ediyorum.

(B4015 Buhârî, Megâzî, 12; M7425 Müslim, Zühd, 6)

٤٦٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَلَسَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ: «إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

460. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) minbere oturdu. Biz de etrafına oturduk ve o:
Benden sonra, dünya nimetlerinin ve zinetlerinin size açılmasından (ve onlara gönlünüzü kaptırmanızdan) endişe ediyorum, buyurdu.

(B1465 Buhârî, Zekât, 47; M2423 Müslim, Zekât, 123)

٤٦١- عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

461. Yine Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Dünya tatlı ve caziptir. Allah sizi dünyada egemen kılacak ve nasıl davranacağınıza bakacaktır. Dünyadan ve kadınlardan sakının.[83]

(M6948 Müslim, Zikir, 99)

٤٦٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ لاَ عَيْشَ إِلاَّ عَيْشُ الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[83] Dünyanın ve kadınların çekiciliğinden, cazibe ve büyüsünden sakınmak tavsiye edilmiştir. İnsanın dünya hırsı ve şehvet tutkusuna kapılarak, yaratılışın amacını unutmaması hatırlatılmıştır.

462. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'ım, (gerçek) hayat, ancak âhiret hayatıdır.

(B6413 Buhârî, Rikâk, 1; M4672 Müslim, Cihâd, 126)

٤٦٣- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَتْبَعُ الْمَيِّتَ ثَلاَثَةٌ: أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ: فَيَرْجِعُ اثْنَانِ، وَيَبْقَى وَاحِدٌ: يَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

463. Yine Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Üç şey ölenin ardından (mezara kadar) gider: Ailesi, malı ve ameli. Bunlardan ikisi döner, birisi kalır. Dönenler ailesi ve malıdır, kalan ise amelidir.

(B6514 Buhârî, Rikâk, 42; M7424 Müslim, Zühd, 5)

٤٦٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُصْبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ خَيْراً قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لاَ وَاللّٰهِ يَارَبِّ. وَيُؤْتَي بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْساً فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُصْبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ بُؤْساً قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لاَ، وَاللّٰهِ، مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ، وَلاَ رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

464. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü cehennemliklerden dünyada en müreffeh hayat süren biri getirilir ve cehenneme bir kere daldırılır. Sonra da:
–Ey Âdemoğlu, sen hayatında iyi bir gün geçirdin mi,
hiç hayırlı gün gördün mü, diye sorulur.
–Vallahi görmedim yâ Rabbi, diye cevap verir.
Dünyada en fazla şiddet ve ızdıraba uğrayan cennetliklerden biri getirilir ve cennete bir kere daldırılır. Sonra ona da:
–Ey Âdemoğlu, sen hayatında hiç sıkıntı çektin mi,
hiç şiddete maruz kaldın mı, diye sorulur.
–Hayır, vallahi hiç sıkıntı çekmedim, hiç şiddete maruz kalmadım, der.

(M7088 Müslim, Münâfıkîn, 55)

٤٦٥- وَعَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ إِلاَّ مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ. فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعُ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

465. Müstevrid b. Şeddâd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Âhiretin yanında dünyanın değeri, ancak sizden birinizin parmağını denize daldırmasına benzer. Parmağı ile denizden alabildiği suya bir baksın.

(M7197 Müslim, Cennet, 55)

٤٦٦- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِالسُّوقِ وَالنَّاسُ كَنَفَتَيْهِ، فَمَرَّ بِجَدْيٍ أَسَكَّ مَيِّتٍ، فَتَنَاوَلَهُ، فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ هٰذَا لَهُ بِدِرْهَمٍ؟» فَقَالُوا: مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَيْءٍ، وَمَا نَصْنَعُ بِهِ؟ ثُمَّ قَالَ: «أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ؟ قَالُوا: وَاللّٰهِ لَوْ كَانَ

حَيًّا كَانَ عَيْباً، إِنَّهُ أَسَكُّ. فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ، فَقَالَ: «فَوَاللّٰهِ لَلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذَا عَلَيْكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

466. Câbir (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* bir gün çarşıya uğramıştı. Halk da etrafında idi. Derken küçük kulaklı bir erkek oğlak ölüsüne rastladı. Onu kulağından tutarak:
–Hanginiz bunu bir dirhem karşılığında almak ister, diye sordu.
–Biz ona hiçbir şey vermeyiz, o bizim ne işimize yarar ki, diye cevap verdiler.
Peygamber *Sav*:
–Sizin olmasını istemez misiniz, buyurdu.
–Vallahi, bunun dirisi bile kusurludur, çünkü kulakları küçüktür. Ölüsünü ne yapalım, dediler. Bunun üzerine Peygamber *Sav*:
–Vallahi, dünyanın Allah nezdindeki değeri, bunun sizin yanınızdaki değerinden daha azdır, dedi.

(M7418 Müslim, Zühd, 2)

٤٦٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي حَرَّةٍ بِالْمَدِينَةِ، فَاسْتَقْبَلَنَا أُحُدٌ فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ». قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَقَالَ: «مَا يَسُرُّنِي أَنَّ عِنْدِي مِثْلَ أُحُدٍ هٰذَا ذَهَباً تَمْضِي عَلَيَّ ثَلاثَةُ أَيَّامٍ وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ، إِلاَّ شَيْءٌ أَرْصُدُهُ لِدَيْنٍ، إِلاَّ أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللّٰهِ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، ثُمَّ سَارَ فَقَالَ: «إِنَّ الْأَكْثَرِينَ هُمُ الْأَقَلُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلاَّ مَنْ قَالَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ خَلْفِهِ «وَقَلِيلٌ مَا هُمْ». ثُمَّ قَالَ لِي: «مَكَانَكَ لاَ تَبْرَحْ حَتّٰى آتِيَكَ. ثُمَّ انْطَلَقَ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ حَتّٰى تَوَارَى، فَسَمِعْتُ صَوْتاً قَدِ ارْتَفَعَ، فَتَخَوَّفْتُ أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ قَدْ عَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَرَدْتُ أَنْ آتِيَهُ فَذَكَرْتُ قَوْلَهُ: «لاَ تَبْرَحْ حَتّٰى آتِيَكَ» فَلَمْ أَبْرَحْ
حَتّٰى أَتَانِي، فَقُلْتُ: لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتاً تَخَوَّفْتُ مِنْهُ، فَذَكَرْتُ لَهُ. فَقَالَ:
«وَهَلْ سَمِعْتَهُ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ
أُمَّتِكَ لاَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، قُلْتُ: وَإِنْ زَنٰى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: وَإِنْ
زَنٰى وَإِنْ سَرَقَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

467. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
(Bir gün) Peygamber'le sav birlikte Medine'nin Harre bölgesinde yürüyorduk. Uhud'a baktık. Resûlullah sav:
–Ebû Zer, dedi.
–Buyur yâ Resûlallah, dedim. Allah Resûlü sav:
–Bu Uhud kadar altınım olsa borç için ayırdığımdan başka bir tek dinarın dahi yanımda üç gün kalması hoşuma gitmez. Bunu da Allah'ın kullarından şöyle şöyle kimseler arasında sarf ederdim, buyurarak sağına, soluna ve arkasına işaret etti. Sonra yola devam etti ve:
–Dünyada zengin olanların âhirette sevapları azdır. Yalnız şöyle şöyle infak edenler müstesnadır, buyurarak sağına, soluna ve arkasına işaret etti ve:
–Böyle kimseler ne kadar da az, dedi. Sonra bana:
–Ben dönüp gelinceye kadar yerinden ayrılma, diye tenbih etti ve gecenin karanlığında kayboluncaya kadar yürüdü. O sırada yüksek bir ses işittim. Peygamber'e sav birinin saldırmış olmasından korktum da onun yanına gelmek istedim. Fakata "Dönüp gelinceye kadar sakın yerinden ayrılma." emrini hatırladığım için bulunduğum yerden ayrılamadım. Nihayet yanıma geldi.
–Yâ Resûlallah, bir ses duydum, ondan korktum, dedim. Resûlullah sav:
–O sesi duydun mu, dedi.
–Evet, dedim.
–İşte o bana gelen Cebrail idi. "Ümmetinden, Allah'a ortak koşmayarak ölen kimse cennete girer." dedi, buyurdu.
–O kimse zina ve hırsızlık etse bile mi, dedim.
–Zina da etse, hırsızlık da etse (sonunda mutlaka) cennete girer, buyurdu.

(B6444 Buhârî, Rikâk, 14; M2304 Müslim, Zekât, 32)

٤٦٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ كَانَ لِي مِثْلُ أُحُدٍ ذَهَباً، لَسَرَّنِي أَنْ لاَ تَمُرَّ عَلَيَّ ثَلاَثُ لَيَالٍ وَعِنْدِي مِنْهُ شَيْءٌ إِلاَّ شَيْءٌ أُرْصِدُهُ لِدَيْنٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

468. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Eğer benim Uhud Dağı kadar altınım olsa, isterim ki borç için sakladığımdan başka bir şey üç gece dahi yanımda kalmasın.

(B2389 Buhârî, İstikrâz, 3; M2302 Müslim, Zekât, 31)

٤٦٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اُنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسفَلَ مِنْكُمْ وَلاَ تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لاَ تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

وَ فِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ: إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ.

469. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İmkânları sizden daha aşağıda olanlara bakın. Sizden iyi olanlara bakmayın. Allah'ın size verdiği nimeti hor görmemeniz için uygun olan davranış budur.

(M7430 Müslim, Zühd, 9)

Bu metin Müslim'in rivayetidir. Buhârî'nin bir rivayeti ise şöyledir:
Sizden biri mal ve yaratılış bakımından kendisinden üstün kimseye bakacağına, kendisinden daha aşağıdakine baksın.

(B6490 Buhârî, Rikâk, 30)

٤٧٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ وَالْقَطِيفَةِ وَالْخَمِيصَةِ، إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ، وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

470. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Altına, gümüşe, kadifeye ve işlemeli elbiseye kul olanlara yazıklar olsun; eğer bunlara (bir şeyler) verilirse hoşlanırlar, verilmezse hoşlanmazlar.

(B2886 Buhârî, Cihâd, 70)

٤٧١- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ، إِمَّا إِزَارٌ، وَإِمَّا كِسَاءٌ، قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ، فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ. وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ. فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

471. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Suffe Ashâbı'ndan yetmiş kişi gördüm. İçlerinde ridâsı (belinden yukarısını örtecek gömleği) olan bir tek kimse yoktu. Ya izâr (peştamal) kuşanır yahut boyunlarına bağladıkları bir elbise giyerlerdi ki kiminin bacaklarının yarısına, kiminin de topuklarına ancak varabiliyordu. Her biri, namazda avret yerinin görülmesini istemediği için giydiğini eliyle toplardı.

(B442 Buhârî, Salât, 58)

٤٧٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

472. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir.[84]

(M7417 Müslim, Zühd, 1)

٤٧٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ». وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

473. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) omzumu tuttu ve bana:
–Ey Abdullah, dünyada bir garip gibi veya bir yolcu gibi ol, buyurdu.
İbn Ömer diyor ki:
–(Ey mümin) akşama eriştiğinde sabahı, sabaha çıktığında da akşamı bekleme. Sıhhatli iken hastalık hâlini ve hayatta iken ölümü düşünerek çalış [sağlığının ve hayatının kıymetini bil].

(B6416 Buhârî, Rikâk, 3)

---

[84] Âhiretteki makamlarına nispetle, dünya, müminler için zindan mesabesindedir. Âhiretteki yerlerine nispetle de dünya, kâfirler için cennet gibidir. Bu hadis kimi hadisçiler tarafından tenkit edilmiştir.

٤٧٤- وَعَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللّٰهُ، وَأَحبَّنِي النَّاسُ، فَقَالَ: «اِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللّٰهُ، وَازْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ» حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ حَسَنَةٍ.

474. Ebu'l-Abbâs Sehl b. Sa'd es-Sâidî (ra) anlatıyor:
Bir gün bir adam Peygamber'in (sav) yanına gelip:
–Yâ Resûlallah, bana öyle bir amel söyle ki onu yaptığımda Allah da, insanlar da beni sevsin, dedi. Resûlullah (sav) da:
–Dünyaya rağbet etme ki, Allah seni sevsin; insanların elindekine göz dikme ki, insanlar da seni sevsin, buyurdu.

(İM4102 İbn Mâce, Zühd, 1)

٤٧٥- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، مَا أَصَابَ النَّاسُ مِنَ الدُّنْيَا، فَقَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَظَلُّ الْيَوْمَ يَلْتَوِي مَا يَجِدُ مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

475. Nu'mân b. Beşîr (ra) anlatıyor:
Bir gün Ömer b. Hattâb (ra), insanların elde ettikleri dünya nimetlerini dile getirerek:
–Ben Resûlullah'ın (sav) bütün gün açlıktan kıvrandığını, karnını doyuracak kötü bir hurma bile bulamadığını gördüm, demiştir.

(M7461 Müslim, Zühd, 36)

٤٧٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَا فِي بَيْتِي مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلاَّ شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتّٰى طَالَ عَلَيَّ، فَكِلْتُهُ فَفَنِيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

476. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) vefat ettiğinde, evimde bir miktar arpadan başka bir insanın yiyeceği hiçbir şey yoktu. Arpadan uzun müddet yedim, sonra (geriye ne kaldığını anlamak için) ölçtüm (kısa süre sonra) tükeniverdi.

(B3097 Buhârî, Humus, 3; M7451 Müslim, Zühd, 27)

٤٧٧- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ أَخِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عِنْدَ مَوْتِهِ دِينَاراً وَلاَ دِرْهَمًا، وَلاَ عَبْداً، وَلاَ أَمَةً، وَلاَ شَيْئاً إِلاَّ بَغْلَتَهُ الْبَيْضَاءَ الَّتِي كَانَ يَرْكَبُهَا، وَسِلاَحَهُ، وَأَرْضاً جَعَلَهَا لِابْنِ السَّبِيلِ صَدَقَةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

477. Müminlerin annesi Cüveyriye bnt. el-Hâris'in kardeşi
Amr b. Hâris (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) vefat ettiği zaman geride ne gümüş, ne altın, ne köle, ne cariye, ne de başka bir şey bıraktı. Yalnız binmekte olduğu beyaz katırıyla silâhını ve bir de yolcular için vakfettiği araziyi bıraktı.

(B2739 Buhârî, Vesâya, 1)

٤٧٨- وَعَنْ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالَى فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللّٰهِ، فَمِنَّا مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئاً. مِنْهُم مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَتَرَكَ نَمِرَةً، فَكُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ، بَدَتْ رِجْلَاهُ، وَإِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رِجْلَيْهِ، بَدَا رَأْسُهُ، فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنْ نُغَطِّيَ رَأْسَهُ، وَنَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ شَيْئاً مِنَ الْإِذْخِرِ، وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ. فَهُوَ يَهْدِبُهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

478. Habbâb b. Eret (ra) anlatıyor:
Allah Teâlâ'nın rızasını kazanmak maksadıyla Resûlullah Sav ile (Medine'ye) hicret etmiştik. Allah (lütfu ile) mükâfatımızı verecekti. Arkadaşlarımızdan bazıları ecrinden hiçbir şey tatmadan öldü. Mus'ab b. Umeyr bunlardan birisi idi. Uhud günü şehit edilmişti. Yünden mamül kilim gibi bir örtü bırakmıştı. Bununla şehidi kefenledik; başını örterken ayakları açılıyor, ayaklarını kapatırken başı açık kalıyordu. Bunun üzerine Resûlullah Sav , şehidin başını örtmemizi, ayaklarına da bir parça 'izhir' denilen ottan koymamızı emretti. İçimizden öyleleri de var ki, hicretinin meyvesi olgunlaşmış ve onu devşirmiştir.

(B6448 Buhârî, Rikâk, 16; M2177 Müslim, Cenâiz, 44)

٤٧٩- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ، مَا سَقَى كَافِراً مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ. وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

479. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Eğer dünya, Allah katında sivrisineğin kanadına denk olsa idi,
hiçbir kâfire dünyada bir içim su vermezdi.

(T2320 Tirmizî, Zühd, 13)

٤٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا، إِلَّا ذِكْرَ اللّٰهِ تَعَالَى، وَمَا وَالاَهُ وَعَالِمًا وَمُتَعَلِّمًا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

480. Ebû Hüreyre'nin (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir:
(İnsanı ihtirasa sevkeden ve kalbini maddi arzularla dolduran) dünya ve dünya malı lânetlenmiştir. Ancak dünyada Allah Teâlâ'yı anmak ve O'nun rızasına uygun şeyler yapmak, öğreten ve öğrenen olmak istisna edilmiştir.[85]

(T2322 Tirmizî, Zühd, 14)

٤٨١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

481. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Siz (sizi fazlasıyla oyalayacak ve yaratılış amacınızı unutturacak kadar çok) mal mülk edinmeyin ki, gönlünüzü dünyaya kaptırmayasınız.

(T2328 Tirmizî, Zühd, 20)

---

[85] Burada zengin olmak, mal mülk sahibi olmak değil, yaratılış gayesini ve Allah'ın hoşnutluğunu unutacak biçimde materyalist ve maddeperest olmak kınanmıştır.

٤٨٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نُعَالِجُ خُصًّا لَنَا فَقَالَ: «مَا هٰذَا؟» فَقُلْنَا: قَدْ وَهَى، فَنَحْنُ نُصْلِحُهُ، فَقَالَ: «مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلَّا أَعْجَلَ مِنْ ذٰلِكَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

482. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) bize uğramıştı. Biz de oturduğumuz kulübeyi tamir ediyorduk. Resûlullah (sav):
–Ne yapıyorsunuz, dedi. Biz de:
–Yıkılmak üzere olan bu evi onarıyoruz, diye cevap verdik. Bunun üzerine:
–Ben ölümün bundan daha çabuk geleceği kanaatindeyim, buyurdu.

(T2335 Tirmizî, Zühd, 25; D5236 Ebû Dâvûd, Edeb, 156, 157)

٤٨٣- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عِيَاضٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةً، فِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

483. Ka'b b. İyâz'ın (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir:
Her ümmetin bir imtihan vesilesi vardır. Ümmetimin imtihan vesilesi de maldır.

(T2336 Tirmizî, Zühd, 26)

٤٨٤- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو وَيُقَالُ: أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ، وَيُقَالُ: أَبُو لَيْلَى عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هٰذِهِ الْخِصَالِ: بَيْتٌ يَسْكُنُهُ، وَثَوْبٌ يُوَارِي عَوْرَتَهُ وَجِلْفُ الْخُبْزِ، وَالْمَاءِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

484. Ebû Amr ya da Ebû Abdullah ve Ebû Leylâ künyeleriyle tanınan Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Âdemoğlunun şunlardan başka bir hakkı yoktur:
Barınacağı ev, bedenini örtecek elbise, yiyecek ekmek ve su koyacak kap.

(T2341 Tirmizî, Zühd, 30)

٤٨٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الشِّخِّيرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُ: (أَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُ) قَالَ: «يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي، مَالِي، وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلاَّ مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

485. Abdullah b. Şihhîr (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'e *Sav* gelmiştim. O sırada Tekâsür sûresini okuyordu. (Okumayı bitirdikten sonra) şöyle buyurdu:
Âdemoğlu malım malım, diyor. Ey Âdemoğlu, yiyip de tükettiğin, veya giyip de eskittiğin yahut tasadduk edip de önceden gönderdiğinden başka senin malın mı var? (Geri kalan senin değil, mirasçılarındır.)

(M7420 Müslim, Zühd, 3)

٤٨٦- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، فَقَالَ: «انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ؟» قَالَ: وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ: «إِنْ كُنْتَ تُحِبُّنِي فَأَعِدَّ لِلْفَقْرِ تِجْفَافاً، فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

486. Abdullah b. Muğaffel (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e sav gelip:
–Yâ Resûlallah, vallahi ben seni seviyorum, dedi.
–Ne söylediğini iyi düşün, deyince, üç defa:
–Vallahi seni seviyorum, diyerek sözünü yineledi. Bunun üzerine Peygamber sav:
–Eğer beni seviyorsan, fakirliğe karşı korunmaya bak; çünkü fakirlik, beni sevenlere karşı tepeden gelen selden daha çabuk gelir, buyurdu.[86]

(T2350 Tirmizî, Zühd, 36)

٤٨٧- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلاَ فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

487. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Bir koyun sürüsüne salıverilen iki aç kurdun verdiği zarar, servet ve mevki düşkünü bir adamın inancına verdiği zarardan daha büyük değildir.

(T2376 Tirmizî, Zühd, 43)

٤٨٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَوِ اتَّخَذْنَا لَكَ وِطَاءً، فَقَالَ: «مَالِي وَلِلدُّنْيَا؟ مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلاَّ كَرَاكِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

488. Abdullah b. Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav bir hasır üzerinde uyumuştu. Uykudan kalktı, hasır vücudunda iz yapmıştı. Bunun üzerine:

[86] Bu hadis, Hz. Peygamber'i sevdiğini iddia eden kişinin iddiasını sözle değil bu hususta başına gelebilecek sıkıntılara göğüs germek suretiyle fiilen ispat etmesi gerektiğini ifade etmektedir.

–Yâ Resûlallah, sizin için bir yatak temin etsek olmaz mı, dediler.
–Benim dünya ile ne işim var. Ben dünyada, bir ağaç altında gölgelenip de sonra onu bırakıp giden bir yolcu gibiyim, buyurdu.

(T2377 Tirmizî, Zühd, 44)

٤٨٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِخَمْسِمِائَةِ عَامٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

489. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre;
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Fakirler, cennete zenginlerden beş yüz yıl önce girerler.[87]

(T2353 Tirmizî, Zühd, 37)

٤٩٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ. وَاطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. مِنْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ. ورواهُ الْبُخَارِيُّ أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ.

490. İbn Abbâs ve İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Cennete baktım, ahalisinin çoğunun fakirler olduğunu gördüm. Cehenneme baktım, oradakilerin çoğunun da kadınlar olduğunu gördüm.[88]

(B5198 Buhârî, Nikâh, 89; M6938 Müslim, Rikâk, 94)

---

87 Burada sabreden fakirlerin, mal ve mülke sahip olup da şükretmeyen zenginlerden daha üstün oldukları vurgulanmak istenmektedir. Yoksa, fakirliğin zenginliğe veya zenginliğin fakirliğe bir üstünlüğü olamaz.

88 Bu hadiste, sabretmeleri hâlinde fakirlerin, taşkınlık yapmaları hâlinde de kadınların akıbetinin ne olacağı hatırlatılmaktadır. Arap dilinde konunun önemini vurgulamak için muhataplara bu şekilde seslenmek bir tür hitap tarzıdır. Böylece Hz. Peygamber fakirleri sabra teşvik etmekte, hanımları da taşkınlığa karşı uyarmaktadır.

٤٩١- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَكَانَ عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ. وَأَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ، غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

491. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Cennetin kapısında durdum. Oraya girenlerin çoğu yoksullardı. Zenginler ise (hesapları görülmek için) alıkonulmuştu. Yalnız, cehennemlik olanların cehenneme girdirilmeleri için emir verilmişti.

(B6547 Buhârî, Rikâk, 2; M6937 Müslim, Rikâk, 93)

٤٩٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَصْدَقُ كَلِمَةٍ قَالَهَا شَاعِرٌ كَلِمَةُ لَبِيدٍ:
أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللّٰهَ بَاطِلٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

492. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Şairlerin söylediği en doğru söz, Lebîd'in şu sözüdür:
İyi bilin ki, Allah'tan başka her şey yok olmaya mahkûmdur.

(B6147 Buhârî, Edeb, 90; M5889 Müslim, Şiir, 3)

Sade Yaşamak

﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾

Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır. Ancak tövbe edip inanan ve salih amel işleyenler başka. Onlar cennete, girecekler ve hiçbir haksızlığa uğratılmayacaklardır.

(Meryem, 19/59-60)

﴿فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ * وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا﴾

Kârûn, zineti ve görkemi içerisinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzu edenler, “Keşke Kârûn’a verilen (servet) gibi bizim de (servetimiz) olsaydı. Şüphesiz o büyük bir servet sahibidir” dediler. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise, “Yazıklar olsun size! İman edip de iyi işler yapanlara Allah’ın vereceği mükâfat daha hayırlıdır. (Ona da ancak sabredenler kavuşturulur.)” dediler.

(Kasas, 28/79-80)

﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾

Sonra o gün, nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz!

(Tekâsür, 102/8)

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلٰيهَا مَذْمُومًا مَدْحُوراً﴾

Kim bu geçici dünyayı isterse orada ona, (evet) dilediğimiz kimseye dilediğimiz kadar hemen veririz. Sonra da cehennemi ona mekan yaparız. O, buraya kınanmış ve Allah'ın rahmetinden kovulmuş olarak girer.

(İsrâ, 17/18)

٤٩٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خُبْزِ شَعِيرٍ يَوْمَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ حَتّٰى قُبِضَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: مَا شَبِعَ آلُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ مِنْ طَعَامِ الْبُرِّ ثَلَاثَ لَيَالٍ تِبَاعاً حَتّٰى قُبِضَ.

493. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Muhammed'in Sav ailesi, onun vefatına kadar iki gün peşpeşe arpa ekmeğiyle karınlarını doyuramamıştır.

(B6454 Buhârî, Rikâk, 17; M7445 Müslim, Zühd, 22)

Müslim'in bir rivayetinde:
Muhammed'in Sav aile efradı, Medine'ye geldiklerinden itibaren vefatına kadar üç gün peşpeşe buğday ekmeğiyle karınlarını doyurmuş değillerdir, denilmiştir.

(M7443 Müslim, Zühd, 20)

٤٩٤- وَعَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: وَاللّٰهِ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنْ كُنَّا نَنْظُرُ إِلَى الْهِلاَلِ ثُمَّ الْهِلاَلِ ثُمَّ الْهِلاَلِ ثَلاَثَةَ أَهِلَّةٍ فِي شَهْرَيْنِ. وَمَا أُوقِدَ فِي أَبْيَاتِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَارٌ. قُلْتُ: يَا خَالَةُ فَمَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: اَلْأَسْوَدَانِ: اَلتَّمْرُ وَالْمَاءُ إِلاَّ أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِيرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ. وَكَانَتْ لَهُمْ مَنَايِحُ وَكَانُوا يُرْسِلُونَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَلْبَانِهَا فَيَسْقِينَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

494. Urve'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir: Vallahi kızkardeşimin oğlu, Peygamber'in eşleri bizler, peşpeşe iki ayda üç hilâl görürdük (iki ay geçer, üçüncü aya girerdik de) bu müddet zarfında Resûlullah'ın evlerinde ocak yanmazdı.
–(Peki) teyzeciğim, ne ile geçinirdiniz, diye sordum.
–Hurma ve su ile. Şu kadar ki Resûlullah'ın Sav ensardan sağmal hayvanları olan komşuları vardı, onlar Allah Resûlü'ne Sav süt gönderirlerdi, o da içmemiz için bizlere verirdi, diye cevap verdi.

(B2567 Buhârî, Hibe, 1; M7452 Müslim, Zühd, 28)

٤٩٥- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ شَاةٌ مَصْلِيَّةٌ. فَدَعَوْهُ فَأَبَى أَنْ يَأْكُلَ، وَقَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الدُّنْيَا وَلَمْ يَشْبَعْ مِنْ خُبْزِ الشَّعِيرِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

495. Ebû Saîd el-Makburî'nin Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre: Bir gün (Ebû Hüreyre) önlerinde kızartılmış koyun bulunan bir topluluğun yanından geçti. Kendisini sofraya davet ettilerse de o, yemekten kaçındı ve: Resûlullah Sav arpa ekmeğiyle bile karnını doyurmadan dünyadan göç etti, dedi.

(B5414 Buhârî, Et'ime, 23)

٤٩٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمْ يَأْكُلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى خِوَانٍ حَتّٰى مَاتَ، وَمَا أَكَلَ خُبْزاً مُرَقَّقاً حَتّٰى مَاتَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: وَلاَ رَأَى شَاةً سَمِيطاً بِعَيْنِهِ قَطُّ.

496. Enes'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Peygamber *Sav* vefatına kadar (donatılmış bir) sofrada yemek yememiştir; ölünceye kadar halis undan yapılmış ekmek de yemiş değildir.

(B6450 Buhârî, Rikâk, 16)

Buhârî'nin bir rivayetinde:
Peygamber *Sav*, asla kızartılmış koyun görmedi, denilmiştir.

(B6457 Buhârî, Rikâk, 17)

٤٩٧- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقَلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

497. Nu'mân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Ben Peygamberinizi *Sav* gördüm; karnını doyuracak kadar kötü bir hurma bile bulamadığı günler olurdu.

(M7459 Müslim, Zühd, 34)

٤٩٨- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّقِيَّ مِنْ حِينَ ابْتَعَثَهُ اللّٰهُ تَعَالَى حَتّٰى قَبَضَهُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَقِيلَ لَهُ هَلْ كَانَ لَكُمْ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنَاخِلُ؟ قَالَ: مَا رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُنْخُلاً مِنْ حِينَ

ابْتَعَثَهُ اللّٰهُ تَعَالَى حَتّٰى قَبَضَهُ اللّٰهُ تَعَالَى، فَقِيلَ لَهُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَأْكُلُونَ الشَّعِيرَ غَيْرَ مَنْخُولٍ؟ قَالَ: كُنَّا نَطْحَنُهُ وَنَنْفُخُهُ، فَيَطِيرُ مَا طَارَ، وَمَا بَقِيَ ثَرَّيْنَاهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

498. Sehl b. Sa'd'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah *Sav* peygamberliğinden itibaren vefatına kadar elenmiş un görmedi. Bunun üzerine:
–Peygamber zamanında elek var mıydı, diye soruldu. Sehl:
–Peygamber olduğu zamandan ölümüne kadar elek de görmedi, dedi.
–Elenmemiş arpayı nasıl yiyordunuz, denildiğinde:
–Biz onu öğütüp savuruyorduk, (kepeğin) uçanı uçuyor, kalanını da ıslatıp hamur yapıyorduk, dedi.

(B5413 Buhârî, Et'ime, 23)

٤٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ أَوْ لَيْلَةٍ، فَإِذَا هُوَ بِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ: «مَا أَخْرَجَكُمَا مِنْ بُيُوتِكُمَا هٰذِهِ السَّاعَةَ؟» قَالاَ: اَلْجُوعُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «وَأَنَا، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَأَخْرَجَنِي الَّذِي أَخْرَجَكُمَا قُومَا» فَقَامَا مَعَهُ، فَأَتَى رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ، فَإِذَا هُوَ لَيْسَ فِي بَيْتِهِ، فَلَمَّا رَأَتْهُ الْمَرْأَةُ قَالَتْ: مَرْحَباً وَأَهْلاً. فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْنَ فُلاَنٌ» قَالَتْ: ذَهَبَ يَسْتَعْذِبُ لَنَا الْمَاءَ، إِذْ جَاءَ الْأَنْصَارِيُّ، فَنَظَرَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، مَا أَحَدٌ الْيَوْمَ أَكْرَمَ أَضْيَافاً مِنِّي فَانْطَلَقَ فَجَاءَهُمْ بِعِذْقٍ فِيهِ بُسْرٌ وَتَمْرٌ وَرُطَبٌ، فَقَالَ: كُلُوا،

وَأَخَذَ الْمُدْيَةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِيَّاكَ وَالْحَلُوبَ»
فَذَبَحَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا مِنَ الشَّاةِ وَمِنْ ذٰلِكَ الْعِذْقِ وَشَرِبُوا. فَلَمَّا أَنْ شَبِعُوا وَرَوُوا
قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا:
«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتُسْأَلُنَّ عَنْ هٰذَا النَّعِيمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَخْرَجَكُمْ مِنْ
بُيُوتِكُمُ الْجُوعُ، ثُمَّ لَمْ تَرْجِعُوا حَتّٰى أَصَابَكُمْ هٰذَا النَّعِيمُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

499. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav bir gün yahut bir gece evinden çıkmıştı.
Ebû Bekir ile Ömer'e (ra) rastladı. Peygamber Sav:
–Bu vakitte sizi evinizden dışarı çıkaran sebep nedir, dedi.
–Açlık yâ Resûlallah, dediler. Resûlullah Sav:
–Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, sizi evinizden çıkaran şey beni de çıkardı; (haydi) kalkın, buyurdu. Onlar da Peygamber'le Sav birlikte kalktılar. Ensardan bir zata geldiler. O da o sırada evinde değildi. Hanımı Peygamber'i Sav görünce:
–Buyrun, hoş geldiniz, dedi.
Resûlullah Sav, kadına:
–(Evin sahibi) filan nereye gitti, diye sordu. Kadın:
–Bize tatlı su getirmeye gitti, diye cevap verdi. O sırada ensardan olan zat evine geldi. Allah Resûlü Sav ile iki arkadaşını görünce:
–Allah'a hamd olsun, bugün hiç kimse böyle kıymetli misafirleri olduğu için benim kadar bahtiyar olmamıştır, dedi. Hemen girip misafirlerine bir hurma salkımı getirdi; salkımda koruk hâlinde, olgunlaşmış ve yaş her türden hurma vardı. Buyrun, yiyin, dedi ve (bir hayvan kesmek üzere) bıçağını aldı.
Resûlullah Sav:
–Sakın ha, sağılanlara dokunma, buyurdu. Ev sahibi onlara bir koyun kesti. Koyun etiyle hurma yediler ve tatlı su içtiler. Karınları doyup suya kanınca Resûlullah Sav, Ebû Bekir ve Ömer'e (ra) yönelerek:
–Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet günü bu nimetlerden sorulacaksınız. Açlık sizi evinizden çıkardı, eve dönmeden bu nimetler size ulaştı, buyurdu.

(M5313 Müslim, Eşribe, 140)

٥٠٠- وَعَنْ خَالِدِ بْنِ عُمَرَ الْعَدَوِيِّ قَالَ: خَطَبَنَا عُتْبَةُ بْنُ غزْوَانَ، وَكَانَ أَمِيراً عَلَى الْبَصْرَةِ، فَحمِدَ اللّٰهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَنَتْ بِصُرْمٍ، وَوَلَّتْ حَذَّاءَ، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلاَّ صُبَابَةٌ كَصُبَابَةِ الْإِنَاءِ يَتَصَابُّهَا صَاحِبُهَا، وَإِنَّكُمْ مُنْتَقِلُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لاَ زَوَالَ لَهَا، فَانْتَقِلُوا بِخَيْرِ مَا بِحَضْرَتِكُمْ فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَيَهْوِى فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا لاَ يُدْرِكُ لَهَا قَعْراً، وَاللّٰهِ لَتُمْلَأَنَّ. أَفَعَجِبْتُمْ؟ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ عَامًا، وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٌ مِنَ الزِّحَامِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَنَا طَعَامٌ إِلاَّ وَرَقُ الشَّجَرِ، حَتّٰى قَرِحَتْ أَشْدَاقُنَا، فَالْتَقَطْتُ بُرْدَةً فَشَقَقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَاتَّزَرْتُ بِنِصْفِهَا، وَاتَّزَرَ سَعْدٌ بِنِصْفِهَا، فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ مِنَّا أَحَدٌ إِلاَّ أَصْبَحَ أَمِيراً عَلَى مِصْرٍ مِنَ الأَمْصَارِ. وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللّٰهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا وَعِنْدَ اللّٰهِ صَغِيراً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

500. Hâlid b. Ömer el-Adevî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Basra emiri olan Utbe b. Ğazvân bize yaptığı bir konuşmada, Allah'a hamdü sena ettikten sonra şöyle dedi:

Dünya, faniliğini ilan etti ve arkasını dönüp hızla gidiyor. Kendisinden geriye ancak içildikten sonra bir su kabında artan kadar az bir şey kaldı. Siz bu dünyadan, sonu olmayan bir yere göç edeceksiniz. Şu hâlde oraya en hayırlı amellerle gitmeye çalışın; çünkü bize haber verildiğine göre cehennemin yukarı tarafından atılan bir taş, yetmiş sene zarfında dibine ulaşamaz. Allah'a yemin ederim ki cehennem mutlaka doldurulacaktır. Siz bu işe

şaşıyor musunuz? Bize zikrolunduğuna göre cennet kapılarının iki kanadı arasında kırk senelik yürüme mesafesi vardır. Bir vakit gelecek ki, cennet dolacak, izdihamdan yer bulunmayacaktır. Ben ilk defa Müslüman olan yedi kişiden yedincisi olduğumu biliyorum ve (öyle zamanlar yaşadık ki) ağaç yaprağından başka azığımız yoktu, yaprak yemekten dudaklarımızın yanları yara olmuştu. Benim elime bir örtü geçmişti ve onu Sa'd b. Mâlik ile aramızda paylaşmıştık. Örtünün yarısıyla ben, yarısıyla da Sa'd b. Mâlik örtünmüştü. Bugün ise her birimiz bir şehre vali olmuş bulunuyoruz. Ben kendimi büyük görmekten ve Allah'ın yanında küçük düşmekten O'na sığınırım.

(M7435 Müslim, Zühd, 14)

٥٠١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى اَلْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْرَجَتْ لَنَا عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا كِسَاءً وَإِزَاراً غَلِيظاً قَالَتْ: قُبِضَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هٰذَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

501. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin[89] (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Bir gün Âişe (ra) bize bir omuz örtüsü ile kalın bir izar (peştamal) çıkardı ve "Resûlullah (sav) bunların içinde vefat etti." dedi.

(B5818 Buhârî, Libâs, 19; M5442-M5443 Müslim, Libâs, 34-35)

٥٠٢- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي لَأَوَّلُ الْعَرَبِ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَلَقَدْ كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا وَرَقُ الْحُبْلَةِ. وَهٰذَا السَّمُرُ، حَتّٰى إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ مَا لَهُ خَلْطٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[89] Elimizdeki Buhârî ve Müslim nüshalarında hadisin ravisi Ebû Mûsâ el-Eş'arî değil oğlu Ebû Bürde'dir.

502. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Allah yolunda ok atan ilk Arap benim. Resûlullah *Sav* ile birlikte harbettiğimiz vakitlerde, ağaç yapraklarından başka bir yiyecek bulamadığımız oluyordu. Semür denilen ağaç yaprağını yediğimizden dolayı dışkımız, koyun dışkısı gibi olurdu.

(M7433 Müslim, Zühd, 12; B6453 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللّٰهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

503. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Allah'ım, Muhammed'in ailesine, ancak yetecek kadar rızık ihsan et, diye dua buyurmuştur.

(M7440 Müslim, Zühd, 18; B6460 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَاللّٰهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ، إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَبِدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ، وَإِنْ كُنْتُ لَأَشُدُّ الْحَجَرَ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ. وَلَقَدْ قَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ مِنْهُ، فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَبَسَّمَ حِينَ رَآنِي، وَعَرَفَ مَا فِي وَجْهِي وَمَا فِي نَفْسِي، ثُمَّ قَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «الْحَقْ» وَمَضَى، فَاتَّبَعْتُهُ، فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لِي فَدَخَلْتُ، فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ: «مِنْ أَيْنَ هٰذَا اللَّبَنُ؟» قَالُوا: أَهْدَاهُ لَكَ فُلاَنٌ أَوْ فُلاَنَةٌ قَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «الْحَقْ إِلَى أَهْلِ

الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي». قَالَ: وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ الْإِسْلَامِ، لَا يَأْوُونَ عَلَى أَهْلٍ، وَلَا مَالٍ، وَلَا عَلَى أَحَدٍ، وَكَانَ إِذَا أَتَتْهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ. وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئاً، وَإِذَا أَتَتْهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ وَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَاءَنِي ذٰلِكَ فَقُلْتُ: وَمَا هٰذَا اللَّبَنُ فِي أَهْلِ الصُّفَّةِ؟ كُنْتُ أَحَقَّ أَنْ أُصِيبَ مِنْ هٰذَا اللَّبَنِ شَرْبَةً أَتَقَوَّى بِهَا، فَإِذَا جَاءُوا أَمَرَنِي، فَكُنْتُ أَنَا أُعْطِيهِمْ، وَمَا عَسَى أَنْ يَبْلُغَنِي مِنْ هٰذَا اللَّبَنِ، وَلَمْ يَكُنْ مِنْ طَاعَةِ اللّٰهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُدٌّ. فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ، فَأَقْبَلُوا وَاسْتَأْذَنُوا، فَأَذِنَ لَهُمْ وَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ مِنَ الْبَيْتِ قَالَ: «يَا أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «خُذْ فَأَعْطِهِمْ» قَالَ: فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ، فَأُعْطِيهِ الْآخَرَ فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوَى، ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ،حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ، فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدِهِ، فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ، فَقَالَ: «أَبَا هِرٍّ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: «بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ» قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «اقْعُدْ فَاشْرَبْ» فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ: فَقَالَ: «اشْرَبْ» فَشَرِبْتُ، فَمَا زَالَ يَقُولُ: «اشْرَبْ» حَتّٰى قُلْتُ: لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكاً، قَالَ: «فَأَرِنِي» فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ، فَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، وَسَمَّى وَشَرِبَ «الْفَضْلَةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

504. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin olsun ki, açlıktan yerde kıvrandığım ve karnımın sırtıma yapıştığı olurdu. Bir gün halkın gelip geçtiği yola oturdum. Peygamber (sav) yanımdan geçti, beni görünce gülümsedi (içimdeki yemek ihtiyacını yüzümden anladı da):

–Ebû Hirr, dedi.[90]

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Arkamdan gel, dedi ve yürüdü, ben de arkasından yürüdüm.

Resûlullah eve girdi. O da içeri girmek için izin istedi. Ebû Hüreyre:

–Allah Resûlü müsaade edince girdim. Peygamber Efendimiz bir kap süt gördü ve:

–Bu süt nereden geldi, diye sordu. Filan adam veya filan kadın sana hediye etti, diye cevap verdiler. Bunun üzerine:

–Ebû Hirr, dedi. Ben de:

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Suffe'dekilere git, onları bana çağır, dedi. Ebû Hüreyre diyor ki:

Suffe ehli İslâm'ın konuklarıdır. Gidecek aileleri, malları ve kimseleri yoktur. Hz. Peygamber'e bir yerden sadaka gelirse kendisi ondan hiçbir şey yemez, onlara gönderirdi. Eğer bir hediye gelecek olursa hediyeden bir parça alır, onlara da gönderir ve böylece hediyeyi onlarla paylaşırdı.

Onları da çağırması benim hoşuma gitmedi. (Kendi kendime) Ashâb-ı Suffe'ye bu sütten ne düşer, bunun hepsini ben içip açlığımı gidermeliydim, dedim. Onlar gelince, Resûlullah (sav) sütü önce kendilerine sunmamı istedi. Ben kendi kendime, onlara içirirsem bana ne kalacak ki diye düşündüm. Fakat Allah ve Resûlü'ne (sav) itaatten başka çarem olmadığından gittim ve Suffe'dekileri davet ettim, onlar da hepsi geldiler. Girmek için izin istediler, Peygamber (sav) de onlara müsaade buyurdu. Evde yerlerine oturdular. Resûlullah (sav):

–Ebû Hirr, dedi.

–Buyur yâ Resûlallah, dedim.

–Sütü al ve onlara ver, dedi. Süt kabını aldım ve birine verdim. O da kanıncaya kadar içip geri verdi. Bu defa başka birisine verdim, o da kanıncaya kadar içtikten sonra bana iade etti. Nihayet sıra Peygamber'e (sav) geldi. Cemaat de tamamen süte kanmıştı. Resûlullah (sav) süt kabını alarak elinde tuttu ve bana bakarak gülümsedi, sonra da:

---

[90] Sahâbî Ebû Hüreyre'nin adı Abdurrahmân'dır. Hz. Peygamber onu kucağındaki kedisiyle görünce kendisine "kedici" anlamında "Ebû Hüreyre" lakabını vermiştir. Bununla da meşhur olmuştur. Bu rivayette ise kendisini çok sevdiğini belli etmek için künyesini kısaltarak latife yollu "Ebû Hir" yani "kedici" diyerek ona seslenmiştir. (Konuyla ilgili olarak bkz. İbn Hacer, *İsâbe*, Dâru'l-ceyl, Beyrut 1402, 7. 426.)

–Ebû Hirr, dedi.
–Buyur yâ Resûlallah, dedim.
–Bir ben kaldım, bir de sen, buyurdu.
–Evet, yâ Resûlallah, dedim.
–Otur ve iç, dedi, oturup içtim; sonra yine iç dedi, içtim; sonra yine iç dedi, içtim. Peygamber Sav durmadan iç diyordu. Sonunda:
–Seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki artık içecek yerim kalmadı, dedim.
–Kabı bana ver, dedi; süt kabını kendisine verdim. Allah'a hamdetti ve besmele çekerek kalan sütü içti.

(B6452 Buhârî, Rikâk, 17)

٥٠٥- وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِنِّي لَأَخِرُّ فِيمَا بَيْنَ مِنْبَرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى حُجْرَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا مَغْشِيًّا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي، فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَى عُنُقِي، وَيَرَى أَنِّي مَجْنُونٌ وَمَا بِي مِنْ جُنُونٍ، مَا بِي إِلَّا الْجُوعُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

505. Muhammed b. Sîrîn'den rivayet edildiğine göre Ebû Hüreyre (ra) şöyle demiştir:
Ben Resûlullah'ın Sav minberiyle Âişe'nin (ra) odası arasında bayılıp düştüğümü biliyorum. Gelenler beni mecnun sanıp (âdetleri üzere) ayaklarını boynuma koyarlardı. Hâlbuki ben mecnun değildim. Açlıktan (kaynaklanan dermansızlıktan) başka bir şeyim yoktu.

(B7324 Buhârî, İ'tisâm, 16)

٥٠٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ عِنْدَ يَهُودِيٍّ فِي ثَلَاثِينَ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

506. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* vefat ettiği zaman zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında bir Yahudide rehin bulunuyordu.

(B2916 Buhârî, Cihâd, 89; M4114 Müslim, Müsâkât, 124)

٥٠٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَهَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِرْعَهُ بِشَعِيرٍ، وَمَشَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخُبْزِ شَعِيرٍ، وَإِهَالَةٍ سَنِخَةٍ، وَلَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَا أَصْبَحَ لِآلِ مُحَمَّدٍ صَاعٌ وَلَا أَمْسَى وَإِنَّهُمْ لَتِسْعَةُ أَبْيَاتٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

507. Enes (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, zırhını arpa parası karşılığında rehin bırakmıştı. Ben, Peygamber'e *Sav* bir arpa ekmeği ve bir miktar bayat içyağı götürdüm. Resûlullah'ın *Sav* şöyle dediğini işittim:
Muhammed'in ailesi dokuz hane idiler. Bir ölçek arpa ile sabahladıkları veya akşamladıkları olmamıştır.[91]

(B2508 Buhârî, Rehin, 1)

٥٠٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ، إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ، قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ، فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

---

[91] Hz. Peygamber'in Medine'de ailesiyle birlikte çok zor zamanlar yaşadığı anlaşılmaktadır.

508. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Suffe Ashâbı’ndan yetmiş kişi gördüm. İçlerinde ridâsı (belinden yukarısını örtecek gömleği) olan bir tek kimse yoktu. Ya izâr (peştamal) kuşanır yahut boyunlarına bağladıkları bir elbise giyerlerdi ki, kiminin bacaklarının yarısına, kiminin de topuklarına ancak varabiliyordu. Her biri, namazda avret yerinin görülmesini istemediği için giydiğini eliyle toplardı.

(B442 Buhârî, Salât, 58)

٥٠٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ فِرَاشُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِن أُدْمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

509. Hz. Âişe’nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah’ın Sav yatağı deridendi ve içi hurma lifiyle doluydu.

(B6456 Buhârî, Rikâk, 17)

٥١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا جُلُوساً مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَسَلَّمَ عَلَيهِ، ثُمَّ أَدْبَرَ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَخَا الْأَنْصَارِ، كَيْفَ أَخِي سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ؟» فَقَالَ: صَالِحٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يَعُودُهُ مِنْكُمْ؟» فَقَامَ وَقُمْنَا مَعَهُ، وَنَحْنُ بِضْعَةَ عَشَرَ مَا عَلَيْنَا نِعَالٌ وَلاَ خِفَافٌ، وَلاَ قَلاَنِسُ، وَلاَ قُمُصٌ نَمْشِي فِي تِلْكَ السِّبَاخِ، حَتّٰى جِئْنَاهُ، فَاسْتَأْخَرَ قَوْمُهُ مِنْ حَوْلِهِ حَتّٰى دَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ الَّذِينَ مَعَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

510. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Biz Resûlullah'la sav oturuyorduk, bu sırada ensardan biri gelip selâm verdikten sonra döndü. Bunun üzerine Resûlullah sav:
–Ey ensar kardeş, kardeşim Sa'd b. Ubâde nasıl, diye sordu. O da:
–İyi, cevabını verdi, Resûlullah sav:
–Sizden kim onu ziyaret etmek ister, buyurdu ve kalktı. Biz de onunla beraber on, on beş kişi kalktık; ayaklarımız çıplak ve başlarımız açıktı, üzerimizde gömleğimiz bile yoktu. Çorak bir zeminde yürüyerek Sa'd'ın yanına geldik. Yakınları geri çekildiler ve Resûlullah'la sav ashâbı onun yanına kadar geldiler.

(M2138 Müslim, Cenâiz, 13)

٥١١- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «خَيْرُكُمْ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» قَالَ عِمْرَانُ: فَمَا أَدْرِي قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً «ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَهُمْ قَوْمٌ يَشْهَدُونَ وَلاَ يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ وَلاَ يُؤْتَمَنُونَ، وَيَنْذِرُونَ وَلاَ يُوفُونَ، وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السِّمَنُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

511. İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav şöyle buyurmuştur:
Sizin hayırlılarınız, benim devrimde yaşayanlardır. Sonra onlardan sonra gelenler, sonra da onların ardından gelenlerdir, buyurdu.
Hadisi rivayet eden İmrân:
Peygamber'in sav, "Onlardan sonra gelenler." diye iki defa mı, yoksa üç defa mı söylediğini hatırlamıyorum, demiştir.
Peygamber sav sözüne devam ederek:
Bunlardan sonra öyle bir topluluk gelir ki, kendilerinden şahitlik istenmediği hâlde şahitlik ederler, hıyanet ederler de kendilerine güvenilmez, adakta bulunurlar ama yerine getirmezler, (yiyip içmekten başka düşünceleri olmadığından) onlarda şişmanlık görülmeye başlar.

(B6428 Buhârî, Rikâk, 7; M6475 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 214)

٥١٢- وَعَنْ أَبي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا ابْنَ آدَمَ: إِنَّكَ إِنْ تَبْذُلِ الْفَضْلَ خَيْرٌ لَكَ، وَإِنْ تُمْسِكْهُ شَرٌّ لَكَ، وَلاَ تُلاَمُ عَلَى كَفَافٍ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

512. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Ey Âdemoğlu, ihtiyacından fazlasını infak etmen senin için hayırlıdır. Şayet onu elinde tutacak olsan bu senin için kötüdür. İhtiyaç duyduğun kadarı(nı elinde bulundurduğun) için kınanmazsın. Harcamaya, önce bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla.

(T2343 Tirmizî, Zühd, 32)

٥١٣- وَعَنْ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ مِحْصَنٍ الْأَنْصَارِيِّ الْخَطْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ، مُعَافًى فِي جَسَدِهِ، عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ، فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا بِحَذَافِيرِهَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

513. Ubeydullâh b. Mihsan el-Ensârî el-Hatmî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz can ve malından emin, hastalıktan salim ve günlük azığı da yanında bulunduğu hâlde sabaha çıkarsa, sanki bütün dünya kendisine verilmiş demektir.

(T2346 Tirmizî, Zühd, 34)

٥١٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافًا، وَقَنَّعَهُ اللّٰهُ بِمَا آتَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

514. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğine kanaat eden kimse, muhakkak kurtulmuştur.

(M2426 Müslim, Zekât, 125)

٥١٥- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافاً، وَقَنِعَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

515. Ebû Muhammed Fedâle b. Ubeyd el-Ensârî'nin (ra)
Resûlullah'ı *Sav* şöyle işittiği nakledilmiştir:
Müslüman olup da yeteri kadar rızkı bulunan ve buna kanaat eden kimseye müjdeler olsun!

(T2349 Tirmizî, Zühd, 35)

٥١٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبِيتُ اللَّيَالِيَ الْمُتَتَابِعَةَ طَاوِيًا، وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عَشَاءً، وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْزِهِمْ خُبْزَ الشَّعِيرِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

516. İbn Abbâs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* günlerce aç kalırdı ve ailesi akşam yemeğini bulamazdı.
Onların ekmekleri çoğunlukla arpa ekmeği idi.

(T2360 Tirmizî, Zühd, 38)

٥١٧- وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخِرُّ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخَصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ حَتّٰى يَقُولُ الْأَعْرَابُ: هٰؤُلَاءِ مَجَانِينُ، فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى، لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقال حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

517. Fedâle b. Ubeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), ashâbı ile namaz kılarken Ashâb-ı Suffe'den açlıktan dolayı namazda ayakta duramayıp bayılan ve düşenler oluyordu. Dışarıdan gelen bedeviler, bunlar deli mi, derlerdi. Peygamber (sav) namazı kılınca düşenlerin yanına varır:
Allah Teâlâ katında sizin için hazırlanan şeyleri bilseydiniz, daha fazla yoksul ve muhtaç olmayı isterdiniz, buyururdu.

(T2368 Tirmizî, Zühd, 39)

٥١٨- وَعَنْ أَبِي كَرِيمَةَ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أُكُلَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ، فَثُلُثٌ لِطَعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفْسِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

518. Ebû Kerîme el-Mikdâm b. Ma'dîkerib'in (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği nakledilmiştir: Âdemoğlu midesinden daha zararlı bir kap doldurmamıştır. Oysa belini doğrultacak birkaç lokma insana yeter. Daha fazla yemek mecburiyetinde ise karnının üçte birini yemeğe, üçte birini içeceği suya ve üçte birini de nefesine ayırsın.

(T2380 Tirmizî, Zühd, 47)

٥١٩- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِيَاسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْأَنْصَارِيِّ الْحَارِثِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: ذَكَرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عِنْدَهُ الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا تَسْمَعُونَ؟ أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ إِنَّ الْبَذَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ» يَعْنِي: اَلتَّقَحُّلَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

519. Ebû Umâme İyâs b. Sa'lebe el-Ensârî el-Hârisî (ra) anlatıyor: Bir gün ashâb, Resûlullah'ın (sav) yanında dünyadan bahsettiler. Resûlullah (sav): "İşitmiyor musunuz? İşitmiyor musunuz? Sade yaşamak imandandır, sade yaşamak imandandır." buyurdu.

(D4161 Ebû Dâvûd, Tereccül, 1)

٥٢٠- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَّرَ عَلَيْنَا أَبَا عُبَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، نَتَلَقَّي عِيراً لِقُرَيْشٍ، وَزَوَّدَنَا جِرَاباً مِنْ تَمْرٍ لَمْ يَجِدْ لَنَا غَيْرَهُ، فَكَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ يُعْطِينَا تَمْرَةً تَمْرَةً، فَقِيلَ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِهَا؟ قَالَ: نَمَصُّهَا كَمَا يَمَصُّ الصَّبِيُّ، ثُمَّ نَشْرَبُ عَلَيْهَا مِنَ الْمَاءِ، فَتَكْفِينَا يَوْمَنَا إِلَى اللَّيْلِ، وَكُنَّا نَضْرِبُ بِعِصِيِّنَا الْخَبَطَ، ثُمَّ نَبُلُّهُ بِالْمَاءِ فَنَأْكُلُهُ. قَالَ: وَانْطَلَقْنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ،

فَرُفِعَ لَنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ كَهَيْئَةِ الْكَثِيبِ الضَّخْمِ، فَأَتَيْنَاهُ فَإِذَا هِيَ دَابَّةٌ تُدْعَى العَنْبَرَ، فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: مَيْتَةٌ، ثُمَّ قَالَ: لاَ، بَلْ نَحْنُ رُسُلُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَفِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَقَدِ اضْطُرِرْتُمْ فَكُلُوا، فَأَقَمْنَا عَلَيْهِ شَهْراً، وَنَحْنُ ثَلاثُمِائَةٍ، حَتّٰى سَمِنَّا، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْتَرِفُ مِنْ وَقْبِ عَيْنِهِ بِالْقِلاَلِ الدُّهْنِ وَنَقْتَطِعُ مِنْهُ الْفِدَرَ كَالثَّوْرِ أَوْ كَقَدْرِ الثَّوْرِ. وَلَقَدْ أَخَذَ مِنَّا أَبُو عُبَيْدَةَ ثَلاثَةَ عَشَرَ رَجُلاً فَأَقْعَدَهُمْ فِي وَقْبِ عَيْنِهِ وَأَخَذَ ضِلَعاً مِنْ أَضْلاَعِهِ فَأَقَامَهَا ثُمَّ رَحَلَ أَعْظَمَ بَعِيرٍ مَعَنَا فَمَرَّ مِنْ تَحْتِهَا وَتَزَوَّدْنَا مِنْ لَحْمِهِ وَشَائِقَ، فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ أَتَيْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا ذٰلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «هُوَ رِزْقٌ أَخْرَجَهُ اللّٰهُ لَكُمْ، فَهَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٌ فَتُطْعِمُونَا؟» فَأَرْسَلْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ فَأَكَلَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

520. Ebû Abdullâh Câbir b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav bir Kureyş kervanını yakalamak üzere bizi gönderdi ve Ebû Ubeyde'yi de başımıza kumandan tayin etti. Yiyecek olarak da bir heybe hurmadan başka verecek bir şey bulamadı. Ebû Ubeyde bize birer hurma veriyordu. O hurma ile nasıl yapıyordunuz, diye sordular. Çocuğun meme emmesi gibi hurmayı emiyor, üstüne de su içiyorduk, o gün, akşama kadar bize bu yetiyordu.
Biz habat denilen yaprağı değneklerimizle dalından düşürüyor, onu su ile ıslatarak yiyorduk. Derken deniz sahiline geldik, sahilde büyük kum tepesi gibi bir şey göründü. Yanına vardığımızda onun "anber" denilen bir balık olduğunu öğrendik. Bunun üzerine Ebû Ubeyde, "Bu bir ölüdür." dedi. Sonra, "Hayır, biz Allah'ın elçisinin elçileriyiz ve Allah yolundayız. Zor durumda kalmış bulunduğumuz için ondan yiyebilirsiniz." dedi. Biz üç yüz kişi bir ay onunla yaşadık, hatta biraz kilo bile aldık. Biz onun göz çukurundan "kılal" denilen kapla yağ alıyorduk ve ondan öküz büyüklüğünde parçalar kesiyorduk. Ebû Ubeyde bizden on üç kişiyi balığın göz çukuruna oturttu ve onun kaburga

kemiklerinden birini alıp dikti. Develerin en büyüğünü eğerleyerek onların altından geçirdi. Balığın etinden kurutup sakladık. Medine'ye geldiğimizde olanları Resûlullah'a (sav) anlattık. Resûlullah (sav):
Bu, Allah'ın size lütfettiği bir rızıktır. Yanınızda etinden bir şeyler var mı, bize de ikram edin, buyurdu. Biz de Allah Resûlü'ne (sav) ondan bir parça gönderdik ve o da yedi.

(M4998 Müslim, Sayd, 17)

٥٢١- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الرُّصْغِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

521. Esmâ bnt. Yezîd (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) gömleğinin kolu bileğine kadar uzanırdı.

(D4027 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1765 Tirmizî, Lîbâs, 28)

٥٢٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّا كُنَّا يَوْمَ الْخَنْدَقِ نَحْفِرُ، فَعَرَضَتْ كُدْيَةٌ شَدِيدَةٌ فَجَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: هٰذِهِ كُدْيَةٌ عَرَضَتْ فِي الْخَنْدَقِ. فَقَالَ: «أَنَا نَازِلٌ» ثُمَّ قَامَ وَبَطْنُهُ مَعْصُوبٌ بِحَجَرٍ، وَلَبِثْنَا ثَلاثَةَ أَيَّامٍ لاَ نَذُوقُ ذَوَاقاً، فَأَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِعْوَلَ، فَضَرَبَ فَعَادَ كَثِيباً أَهْيَلَ، أَوْ أَهْيَمَ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ائْذَنْ لِي إِلَى الْبَيْتِ، فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً مَا فِي ذٰلِكَ صَبْرٌ فَعِنْدَكِ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ: عِنْدِي شَعِيرٌ وَعَنَاقٌ، فَذَبَحْتُ الْعَنَاقَ، وَطَحَنَتِ

الشَّعِيرَ حَتّٰى جَعَلْنَا اللَّحْمَ فِي الْبُرْمَةِ، ثُمَّ جِئْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْعَجِينُ قَدِ انْكَسَرَ وَالْبُرْمَةُ بينَ الْأَثَافِيِّ قَدْ كَادَتْ تَنْضَجُ. فَقُلْتُ : طُعَيْمٌ لِي فَقُمْ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَرَجُلٌ أَوْ رَجُلاَنِ، قَالَ: «كَمْ هُوَ ؟» فَذَكَرْتُ لَهُ فَقَالَ: «كَثِيرٌ طَيِّبٌ، قُلْ لَهَا لاَ تَنْزِعِ الْبُرْمَةَ، وَلاَ الْخُبْزَ مِنَ التَّنُّورِ حَتّٰى آتِيَ» فَقَالَ: «قُومُوا» فَقَامَ الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهَا فَقُلْتُ: وَيْحَكِ قَدْ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُهَاجِرُونَ، وَالأَنْصَارُ وَمَنْ مَعَهُمْ، قَالَتْ: هَلْ سَأَلَكَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: «ادْخُلُوا وَلاَ تَضَاغَطُوا» فَجَعَلَ يَكْسِرُ الْخُبْزَ، وَيَجْعَلُ عَلَيْهِ اللَّحْمَ، وَيُخَمِّرُ الْبُرْمَةَ وَالتَّنُّورَ إِذَا أَخَذَ مِنْهُ، وَيُقَرِّبُ إِلَى أَصْحَابِهِ ثُمَّ يَنْزِعُ فَلَمْ يَزَلْ يَكْسِرُ الْخُبْزَ وَيَغْرِفُ حَتّٰى شَبِعُوا، وَبَقِيَ مِنْهُ، فَقَالَ: «كُلِي هٰذَا وَأَهْدِي، فَإِنَّ النَّاسَ أَصَابَتْهُمْ مَجَاعَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ جَابِرٌ: لَمَّا حُفِرَ الْخَنْدَقُ رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصاً، فَانْكَفَأْتُ إِلَى امْرَأَتِي فَقُلْتُ : هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ، فَإِنِّي رَأَيْتُ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصاً شَدِيداً. فَأَخْرَجَتْ إِلَيَّ جِرَاباً فِيهِ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ، وَلَنَا بُهَيْمَةٌ، دَاجِنٌ فَذَبَحْتُهَا، وَطَحَنَتِ الشَّعِيرَ فَفَرَغَتْ إِلَى فَرَاغِي، وَقَطَّعْتُهَا فِي بُرْمَتِهَا، ثُمَّ وَلَّيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: لاَ تَفْضَحْنِي بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ مَعَهُ، فَجِئْتُهُ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا، وَطَحَنَّا

صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ، فَتَعَالَ أَنْتَ وَنَفَرٌ مَعَكَ، فَصَاحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ: إِنَّ جَابِراً قَدْ صَنَعَ سُؤْراً فَحَيَّهَلاً بِكُمْ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُنْزِلُنَّ بُرْمَتَكُمْ وَلاَ تَخْبِزُنَّ عَجِينَكُمْ حَتّٰى أَجِيءَ». فَجِئْتُ، وَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْدُمُ النَّاسَ، حَتّٰى جِئْتُ امْرَأَتِي فَقَالَتْ: بِكَ وَبِكَ، فَقُلْتُ: قَدْ فَعَلْتُ الَّذِي قُلْتِ. فَأَخْرَجَتْ لَهُ عَجِينًا فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ، ثُمَّ عَمَدَ إِلَى بُرْمَتِنَا فَبَصَقَ وَبَارَكَ، ثُمَّ قَالَ: «ادْعُ خَابِزَةً فَلْتَخْبِزْ مَعَكِ، وَاقْدَحِي مِنْ بُرْمَتِكُمْ وَلاَ تُنْزِلُوهَا» وَهُمْ أَلْفٌ، فَأُقْسِمُ بِاللّٰهِ لأَكَلُوا حَتّٰى تَرَكُوهُ وَانْحَرَفُوا، وَإِنَّ بُرْمَتَنَا لَتَغِطُّ كَمَا هِيَ، وَإِنَّ عَجِينَنَا لَيُخْبَزُ كَمَا هُوَ.

522. Câbir (ra)anlatıyor:
Biz Hendek Savaşı günü hendek kazarken çok sert bir kayaya rastladık. Ashâb Peygamber'e Sav gelip sert bir kayayla karşılaştıklarını söyleyince, Resûlullah Sav:
–Hendeğe ben inerim, buyurdu. Sonra yerinden kalktı, açlıktan karnı sırtına yapışmıştı. Orada kaldığımız üç gün içinde hiçbir şey yememiştik. Nebî Sav kazmayı eline alıp, indirince, o sert kaya kum gibi dağıldı. Daha sonra ben:
–Yâ Resûlallah, eve kadar gitmeme müsaade buyur, dedim.
Hanımıma seslenerek:
–Ben Peygamber'i Sav tahammül edilemeyecek bir hâlde gördüm, evde yiyecek bir şey yok mu, dedim. Biraz arpa ile bir oğlak var, dedi. Ben oğlağı kestim, eşim arpayı öğütüp ekmek yaptı, eti de tencereye koyduk. Ekmek pişerken, tencere de taşlar üzerinde kaynamakta idi. Peygamber'in Sav yanına geldim ve:
–Yâ Resûlallah, biraz yemeğimiz var, bir iki kişiyle bize kadar buyursan, diye rica ettim. Peygamber Sav:
–Ne kadar, diye sordu. Olanı söyledim:
–Hem çok, hem iyi. Hanımına, ben gelinceye kadar tencereyi ateşten indirmemesini, ekmeği de fırından çıkarmamasını, tenbih et, dedi. Ashâbına da:

–Kalkın, emrini verdi. (Orada bulunan) muhacir ve ensar birlikte kalktılar. Ben hanımımın yanına girdim ve:
–Vay başımıza gelenler! Peygamber Sav, muhacir, ensar ve onlara katılanlarla beraber geliyor, dedim. (Hanımım):
–Peygamber Sav, hazırlığınız nedir, diye sordu mu, dedi.
–Evet, dedim. Peygamber Sav:
–Girin, sıkışmayın, dedi.
Peygamber Sav ekmeği kesiyor, eti üzerine koyuyor ve her alışından sonra tencere ile fırını kapatıyordu. Aldığı et ile ekmeği devamlı ashâbın önüne koyuyordu. Sonunda doydular, bir miktar da arttı. Câbir'in hanımına hitap ederek:
–Bunu ye ve komşularına da hediye et. Çünkü insanlar da açlık çekmekte, buyurdu.

(B4101 Buhârî, Megâzî, 30; M5315 Müslim, Eşribe, 141)

Bir rivayette Câbir diyor ki:
–Hendek kazılırken Peygamber'i Sav çok acıkmış gördüm. Hanımımın yanına döndüm. "Yiyecek bir şeyler var mı, Resûlullah'ı Sav çok acıkmış gördüm." dedim. O da içinde bir ölçek arpa bulunan bir kap çıkardı. Bir de besili kuzumuz vardı. Onu kestim. Hanımım da ben işimi bitirinceye kadar ekmeği hazırladı. Eti parçalayıp tencereye koydum. Sonra Resûlullah'ın Sav yanına gelmek üzere ayrılırken hanımım:
–Resûlullah'ın Sav ve arkadaşlarının yanında beni mahcup etme, dedi.
Bundan dolayı Peygamber'e Sav gidip gizlice:
–Yâ Resûlallah, bir kuzumuz vardı, onu kestik, hanımım da bir miktar ekmek yaptı, birkaç kişiyle birlikte buyursan, dedim. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Ey Hendek ehli, Câbir bize yemek hazırlamış, haydi gidelim, dedi ve Câbir'e:
–Ben gelinceye kadar tencereyi ateşten indirmeyin, hamuru pişirmeyin, dedi. Ben eve geldim. Peygamber Sav de cemaatin önünde idi. Eşim yanına varınca bana çıkıştı. Ben de söylediğini yaptım, dedim. Hamuru çıkardı. Peygamber Sav ona üfleyerek bereketi için dua etti. Sonra tencerenin yanına geldi, ona da üfleyerek bereketi için dua buyurdu ve:
–Bir kadın daha çağır da sana ekmek yaparken yardım etsin. Tencereyi de ateşten indirme, ondan kepçe ile al da dök, dedi.
Peygamber'le Sav gelenler bin kişi idiler. Ravi diyor ki:
Allah'a yemin ederim ki onlar yiyip ayrıldıklarında tenceremiz hâlâ kaynıyor, ekmeklik hamur da öylece duruyordu.

(B4102 Buhârî, Megâzî, 30)

٥٢٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ أَبُو طَلْحَةَ لِأُمِّ سُلَيْمٍ: قَدْ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَعِيفاً أَعْرِفُ فِيهِ الْجُوعَ، فَهَلْ عِندَكِ مِنْ شَيْءٍ؟ فَقَالَتْ: نَعَمْ، فَأَخْرَجَتْ أَقْرَاصاً مِن شَعِيرٍ، ثُمَّ أَخَذَتْ خِماراً لَهَا فَلَفَّتِ الْخُبْزَ بِبَعْضِهِ، ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحتَ ثَوْبِي وَرَدَّتْنِي بِبَعْضِهِ، ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَهَبْتُ بِهِ، فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً فِي الْمَسْجِدِ، وَمَعَهُ النَّاسُ، فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ: «أَلِطَعَامٍ» فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِمَنْ مَعَهُ «قُومُوا» فَانْطَلَقُوا وَانطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ حَتّٰى جِئْتُ أَبَا طَلْحَةَ فَأَخبَرْتُهُ، فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: يَا أُمَّ سُلَيْمٍ: قَدْ جَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ وَلَيْسَ عِنْدَنَا مَا نُطْعِمُهُمْ؟ فَقَالَتْ: اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَانْطَلَقَ أَبُو طَلْحَةَ حَتّٰى لَقِيَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَقْبَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ حَتّٰى دَخَلاَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هَلُمِّي مَا عِنْدَكِ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ» فَأَتَتْ بِذٰلِكَ الْخُبْزِ، فَأَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَفُتَّ، وَعَصَرَتْ عَلَيْهِ أُمُّ سُلَيْمٍ عُكَّةً فَادَمَتْهُ، ثُمَّ قَالَ فِيهِ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ، ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» فَأَذِنَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ خَرَجُوا، ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» فَأَذِنَ لَهُمْ، فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا، ثُمَّ خَرَجُوا، ثُمَّ ثُمَّ قَالَ: «ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ» حَتَّى أَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوا، وَالْقَوْمُ سَبْعُونَ رَجُلاً أَوْ ثَمَانُونَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَمَا زَالَ يُدْخِلُ عَشَرَةً وَيُخْرِجُ عَشَرَةً، حَتَّى لَمْ يَبْقَ مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلاَّ دَخَلَ، فَأَكَلَ حَتَّى شَبِعَ، ثُمَّ هَيَّأَهَا فَإِذَا هِيَ مِثْلُهَا حِينَ أَكَلُوا مِنْهَا.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَأَكَلُوا عَشَرَةً عَشَرَةً، حَتَّى فَعَلَ ذٰلِكَ بِثَمَانِينَ رَجُلاً ثُمَّ أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذٰلِكَ وَأَهْلُ الْبَيْتِ، وَتَرَكُوا سُؤْراً.

وَفِي رِوَايَةٍ: ثُمَّ أَفْضَلُوا مَا أَبْلَغُوا جِيرَانَهُمْ.

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَوَجَدْتُهُ جَالِساً مَعَ أَصْحَابِهِ، وَقَدْ عَصَّبَ بَطْنَهُ بِعِصَابَةٍ، فَقُلْتُ لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ: لِمَ عَصَّبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَطْنَهُ؟ فَقَالُوا: مِنَ الْجُوعِ. فَذَهَبْتُ إِلَى أَبِي طَلْحَةَ، وَهُوَ زَوْجُ أُمِّ سُلَيْمٍ بِنْتِ مِلْحَانَ، فَقُلْتُ: يَا أَبَتَاهُ، قَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَصَّبَ بَطْنَهُ بِعِصَابَةٍ، فَسَأَلْتُ بَعْضَ أَصْحَابِهِ، فَقَالُوا: مِنَ الْجُوعِ. فَدَخَلَ أَبُو طَلْحَةَ عَلَى أُمِّي فَقَالَ: هَلْ مِنْ شَيْءٍ؟

قَالَتْ: نَعَمْ عِنْدِي كِسَرٌ مِنْ خُبْزٍ وَتَمَرَاتٌ، فَإِنْ جَاءَنَا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحْدَهُ أَشْبَعْنَاهُ، وَإِنْ جَاءَ آخَرُ
مَعَهُ قَلَّ عَنْهُمْ، وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ.

523. Enes (ra) anlatıyor:
Ebû Talhâ, Ümmü Süleym'e:
–Resûlullah'ın (sav) sesi kulağıma oldukça zayıf geliyor ve onun aç olduğunu biliyorum, yanında yiyecek bir şeyler var mı, dedi. O da:
–Var, cevabını verdi ve hemen birkaç tane arpa ekmeği çıkardı, sonra örtüsünü alarak bir kenarda ekmekleri sardı ve elbisemin altına yerleştirdi, örtünün geri kalanını da bana verdi. Sonra beni (Enes) Resûlullah'ın (sav) yanına gönderdi. Ben o sıra mescitte bulunan Resûlullah'a (sav) gittim. Yanında bazı adamlar vardı. Yanlarına gelince ayakta dikildim. Resûlullah (sav):
–Seni Ebû Talhâ mı gönderdi, buyurdu.
–Evet, dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Yemek için mi, dedi.
–Evet, dedim. Yanındakilere:
–Haydi kalkın, buyurdu. Onlar kalkıp yürüdüler. Ben de onların önünde yürüdüm. Ebû Talhâ'ya gelerek durumu haber verdim, bunun üzerine Ebû Talhâ:
–Ey Ümmü Süleym, Allah Resûlü (sav) yanındakilerle birlikte geldi. Onları doyuracak kadar yemeğimiz yok, deyince kadın:
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine Ebû Talhâ gitti ve Resûlullah'ı (sav) karşıladı. Resûlullah (sav) onunla birlikte içeriye girdi ve:
–Yâ Ümmü Süleym, yanınızda ne varsa buraya getir, dedi. O da olan ekmekleri getirdi. Resûl-i Ekrem'in isteği üzerine, ekmekleri ufaladılar. Ümmü Süleym yağ tulumunu sıktı ve bu suretle ekmeğe katık yaptı. Resûl-i Ekrem de ekmek üzerine dualar okudu. Sonra:
–On kişiyi içeri alın, dedi. Onlar içeri alındılar. Doyuncaya kadar yediler sonra çıktılar. Sonra yine:
–On kişiyi alın, dedi. Onlar da yiyip çıktılar. Sonra:
–On kişiyi daha alın, dedi. İşte bu suretle cemaatin hepsi yediler ve doydular. Hepsi yetmiş veya seksen kişiden ibaretti.

(M5316 Müslim, Eşribe, 142; B6688 Buhârî, Eymân, 22)

Diğer bir rivayet şöyledir:
Onlar onar onar girip çıkıyorlardı. Nihayet onlardan sofraya oturmayan kimse kalmadı. Doyuncaya kadar da yediler. Sonra sofrada kalan yemekleri topladı, yemekler sanki el değmemiş gibi duruyordu.

(M5317 Müslim, Eşribe, 143)

Diğer bir rivayet şöyledir:
Onar kişi onar kişi yediler. Seksen kişinin hepsi de yedi; en son Peygamber *Sav* ile hane sahipleri yediler, yine de yemek arttı.

(M5319 Müslim, Eşribe, 143)

Diğer bir rivayet şöyledir:
Komşularına dağıtacak kadar arttı, deniliyor.
Enes bir rivayetinde diyor ki:
Bir gün Resûlullah'a *Sav* gelmiştim. Onu ashâbıyla beraber otururken gördüm. Karnını bir sargı ile bağlamıştı. Ashâbdan bazılarına:
–Peygamber *Sav*, karnını niçin sarmış, diye sordum.
–Açlıktan, dediler. Bunun üzerine Ümmü Süleym'in eşi Ebû Talhâ'ya gittim.
–Babacığım, ben, Resûlullah'ı *Sav* kuşakla belini sarmış gördüm ve ashâbdan bazılarına niçin sarmış, diye sordum; açlıktan, cevabını verdiler, dedim. Bunun üzerine Ebû Talhâ, annemin yanına girdi ve:
–Yiyecek bir şeyler var mı, dedi. O da:
–Evet, biraz ekmekle birkaç hurma var. Resûlullah *Sav* yalnız başına gelirse doyurabiliriz ama yanında başkaları bulunursa yemeğimiz az gelir, dedi. Enes hadisin tamamını zikretti.[92]

(M5323 Müslim, Eşribe, 143)

---

[92] Bu rivayetler ilk Müslümanların ellerinde bulunanları biribirleriyle nasıl paylaştıklarını, zor zamanda örnek bir dayanışma gösterdiklerini bildirmektedir. Hz. Peygamber'in duası bereketiyle ve sahâbîlerin samimiyetiyle az miktardaki yiyecekle doyma hissine erdiklerini ve kanaatlerinin karşılığını gördüklerini ifade etmektedir.

Kanaat ve Tokgözlülük

﴿وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا﴾

Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah'a âit olmasın...

(Hûd, 11/6)

﴿لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا﴾

(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. Onlar insanlardan arsızca (bir şey) istemezler...

(Bakara, 2/273)

﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذٰلِكَ قَوَامًا﴾

Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.

(Furkân, 25/67)

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ * مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ﴾

Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum.

(Zâriyât, 51/56-57)

٥٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلٰكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

524. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Zenginlik mal çokluğu değil, göz tokluğudur.

(B6446 Buhârî, Rikâk, 15; M2420 Müslim, Zekât, 120)

٥٢٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ، وَرُزِقَ كَفَافاً، وَقَنَّعَهُ اللّٰهُ بِمَا آتَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

525. Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Müslüman olup da kendisine yetecek kadar rızık verilen ve Allah'ın kendisine verdiğine kanaat eden kimse, muhakkak kurtulmuştur.

(M2426 Müslim, Zekât, 125)

٥٢٦- وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: «يَا حَكِيمُ، إِنَّ هٰذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا لِيُعْطِيَهُ الْعَطَاءَ، فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا. ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ، فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَهُ. فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ، أُشْهِدُكُمْ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ الَّذِي قَسَمَهُ اللّٰهُ لَهُ مِنْ هٰذَا الْفَيْءِ، فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ. فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُوُفِّيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

526. Hakîm b. Hizâm (ra) anlatıyor:
Resûlullah'tan Sav mal istedim, verdi; yine istedim, yine verdi. Tekrar istedim, tekrar verdi. Sonra da:
–Yâ Hakîm, bu mal cazip ve tatlıdır; bir kimse malı gönül hoşluğu ile alırsa o mal ona mübarek olur; eğer göz dikerek tamah ile alırsa o malın bereketi olmaz. Böyle bir adam yediği hâlde doymayan kimse gibidir. Veren el, alan elden hayırlıdır.
Hadisi rivayet eden Hakîm diyor ki:
–Yâ Resûlallah, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, hayatım boyunca senden sonra hiç kimseden bir şey almayacağım, dedim.
Ebû Bekir (ra), ona beytülmalden alacağı hissesini vermek için çağırdı, Hakîm onu kabul etmedi. Sonra Ömer (ra) hilâfeti zamanında tahsisatını vermek için Hakîm'i çağırdı; ondan da hiçbir şey kabul etmedi. Bunun üzerine Ömer (ra):
–Ey Müslümanlar, Hakîm'in durumundan haberiniz olsun; bu ganimetten Allah'ın ona ayırdığı hissesini veriyorum, ama o kabul etmiyor, dedi. İşte bu şekilde Hakîm, Peygamber'den Sav sonra ölünceye kadar hiçkimseden bir şey almadı.

(B1472 Buhârî, Zekât, 50; M2387 Müslim, Zekât, 96)

٥٢٧- وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ:
خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ، وَنَحْنُ سِتَّةُ نَفَرٍ
بَيْنَنَا بَعِيرٌ نَعْتَقِبُهُ، فَنَقِبَتْ أَقْدَامُنَا، وَنَقِبَتْ قَدَمِي، وَسَقَطَتْ أَظْفَارِي، فَكُنَّا
نَلُفُّ عَلَى أَرْجُلِنَا الْخِرَقَ، فَسُمِّيَتْ غَزْوَةَ ذَاتِ الرِّقَاعِ لِمَا كُنَّا نَعْصِبُ
عَلَى أَرْجُلِنَا مِنَ الْخِرَقِ، قَالَ أَبُو بُرْدَةَ: فَحَدَّثَ أَبُو مُوسَى بِهٰذَا الْحَدِيثِ،
ثُمَّ كَرِهَ ذٰلِكَ، وَقَالَ: مَا كُنْتُ أَصْنَعُ بِأَنْ أَذْكُرَهُ، قَالَ: كَأَنَّهُ كَرِهَ أَنْ
يَكُونَ شَيْئاً مِنْ عَمَلِهِ أَفْشَاهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

527. Ebû Bürde'den rivayet edildiğine göre
Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) ile bir sefere çıkmıştık. Biz bir deveye altı kişi nöbetle binerdik.
Ayaklarımız parçalandı, benim de ayağım delindi ve tırnaklarım düştü.
Ayaklarımızı bez parçalarıyla sardık; bundan dolayı bu gazveye Zâtü'r-Rikâ' denildi.
Ebû Bürde diyor ki:
Ebû Mûsâ bunu anlattı, sonra hoşuna gitmedi ve bunu
zikredip de ne yapacağım, dedi.
Ravi diyor ki:
Muhtemelen, Ebû Mûsâ yapmış olduğu iyiliklerin ifşa olunmasını hoş görmedi.
(M4699 Müslim, Cihâd, 149; B4128 Buhârî, Megâzî, 32)

٥٢٨- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ تَغْلِبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِمَالٍ أَوْ سَبْيٍ فَقَسَمَهُ، فَأَعْطَى رِجَالاً، وَتَرَكَ رِجَالاً، فَبَلَغَهُ
أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا، فَحَمِدَ اللّٰهَ، ثُمَّ أَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ،
فَوَاللّٰهِ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَأَدَعُ الرَّجُلَ، وَالَّذِي أَدَعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي

أُعْطِي، وَلٰكِنْ إِنَّمَا أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ، وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللّٰهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ، مِنْهُمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ» قَالَ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ: فَوَاللّٰهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُمْرَ النَّعَمِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

528. Amr b. Tağlib (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a (sav) ganimet malı veya esirler getirildi. Bunları dağıttı; kimine verdi, kimine vermedi. Bir şey verilmeyenlerin bu duruma söylendiklerini haber alması üzerine Allah'a hamdü senadan sonra şöyle buyurdu:
Ben bazılarına (ganimet malından) veriyor, bazılarına vermiyorum; vermediğim kimseler bana daha sevimlidir. Bazılarının kalplerindeki sabırsızlığı gördüğüm için onlara veriyorum, bazılarını da Allah'ın kalplerine koyduğu kanaate ve hayra havale ediyorum. Amr b. Tağlib de bunlardandır.
Amr b. Tağlib diyor ki:
Vallahi, Resûlullah'ın (sav) hakkımda sarf ettiği bir söz, benim için kızıl develerimin olmasından daha sevimlidir.

(B923 Buhârî, Cum'a, 29)

٥٢٩- وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

529. Hakîm b. Hizâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Üstteki (veren) el, alttaki (alan) elden hayırlıdır. (İnfak ederken) bakmakla yükümlü olduklarından başla. En hayırlı sadaka, ihtiyaç fazlasından gönüllü olarak verilen sadakadır. Bir kimse istemekten sakınırsa Allah onu iffetli kılar, kanaat edenleri de Allah başkalarına muhtaç etmez.

(B1427 Buhârî, Zekât, 18; M2386 Müslim, Zekât, 95)

٥٣٠- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ صَخْرِ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُلْحِفُوا فِي الْمَسْأَلَةِ، فَوَاللّٰهِ لاَ يَسْأَلُنِي أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئاً، فَتُخْرِجَ لَهُ مَسْأَلَتُهُ مِنِّي شَيْئاً وَأَنَا لَهُ كَارِهٌ، فَيُبَارَكَ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتُهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

530. Ebû Abdurrahmân Muâviye b. Ebû Süfyân Sahr b. Harb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Israrla istemeyin. Vallahi biriniz benden bir şey ister de onun istemesi benim hoşuma gitmediği hâlde benden bir şey koparırsa, o verdiğim şeyin o kimseye bereketi olmaz.

(M2390 Müslim, Zekât, 99)

٥٣١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِسْعَةً أَوْ ثَمَانِيَةً أَوْ سَبْعَةً، فَقَالَ: أَلاَ تُبَايِعُونَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا حَدِيثَ عَهْدٍ بِبَيْعَةٍ، فَقُلْنَا: قَدْ بَايَعْنَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ تُبَايِعُونَ رَسُولَ اللّٰهِ؟» فَبَسَطْنَا أَيْدِيَنَا وَقُلْنَا قَدْ بَايَعْنَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَعَلاَمَ نُبَايِعُكَ؟ قَالَ: «عَلَى أَنْ تَعْبُدُوا اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ وَتُطِيعُوا» وَأَسَرَّ كَلِمَةً خَفِيَّةً: «وَلاَ تَسْأَلُوا النَّاسَ شَيْئاً» فَلَقَدْ رَأَيْتُ بَعْضَ أُولٰئِكَ النَّفَرِ يَسْقُطُ سَوْطُ أَحَدِهِمْ فَمَا يَسْأَلُ أَحَداً يُنَاوِلُهُ إِيَّاهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

531. Ebû Abdurrahmân Avf b. Mâlik el-Eş'caî (ra) anlatıyor:
Biz dokuz veya sekiz ya da yedi kişi, Resûlullah'ın *Sav*
yanında oturuyorduk. Resûlullah *Sav*:
Allah'ın Resûlü'ne *Sav* biat etmeyecek misiniz, dedi.
Hâlbuki biz ona yeni biat etmiştik.
–Yâ Resûlallah, sana biat ettik ya, dedik. Sonra yine:
–Allah'ın Resûlü'ne biat etmeyecek misiniz, buyurdu. Bunun
üzerine Peygamber'e *Sav* ellerimizi uzattık ve:
–Yâ Resûlallah, sana biat etmiştik, ikinci defa ne diye
biat edeceğiz, dedik. Resûlullah *Sav*:
–Yalnız Allah'a ibadet edip, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, beş vakit namaz
kılmak ve itaat etmek üzere biat edin, dedi ve yavaşça şu sözü söyledi:
Kimseden bir şey istemeyin!
Ravi diyor ki:
Orada bulunanlardan herhangi birinin kamçısının yere düştüğünü görürdüm
de, o kamçının bile kendisine verilmesini asla kimseden istemezdi.

(M2403 Müslim, Zekât, 108)

٥٣٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَزَالُ الْمَسْأَلَةُ بِأَحَدِكُمْ حَتّٰى يَلْقَى اللّٰهَ تَعَالَى وَلَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةُ لَحْمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

532. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Dilenmek, sizi o dereceye getirir ki, kıyamet gününde yüz etleri dökülmüş
hâlde [yüzsüz] olarak Allah'ın huzuruna çıkarır."

(M2396 Müslim, Zekât, 103; B1474 Buhârî, Zekât, 52)

٥٣٣- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْأَلَةِ: «اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ، وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

533. Yine İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah (sav) minberde, iffettinden dolayı sadaka istemekten kaçınmanın faziletinden bahsetti ve "Üstteki el, alttaki elden hayırlıdır." buyurdu. Üstteki el, veren el; alttaki el ise isteyen/dilenen eldir.

(B1429 Buhârî, Zekât, 18; M2385 Müslim, Zekât, 94)

٥٣٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكَثُّراً فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْراً، فَلْيَسْتَقِلَّ أَوْ لِيَسْتَكْثِرْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

534. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Servet toplamak için halktan dilenen, hakikatte ateş koru istiyor demektir; artık ister az, ister çok dilensin.

(M2399 Müslim, Zekât, 105)

٥٣٥- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ: «إِنَّ الْمَسْأَلَةَ كَدٌّ يَكُدُّ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ، إِلاَّ أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ سُلْطَانًا أَوْ فِي أَمْرٍ لاَ بُدَّ مِنْهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

535. Semüre b. Cündüb'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Dilenmek yüz karasıdır. İnsan onunla kendi yüzünü karartır; yalnız yöneticiden hak ettiğini istemek veya zaruret sebebi ile istemek müstesnadır.

(T681 Tirmizî, Zekât, 38)

٥٣٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ، وَمَنْ أَنْزَلَهَا بِاللّٰهِ، فَيُوشِكُ اللّٰهُ لَهُ بِرِزْقٍ عَاجِلٍ أَوْ آجِلٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

536. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse muhtaç olur da, bunun için insanlara başvurursa ihtiyacı karşılanmaz. Ama bir kimse ihtiyacını Allah'a arzederse, Allah'ın hemen veya ileride ona rızık vermesi umulur.

(D1645 Ebû Dâvûd, Zekât, 28; T2326 Tirmizî, Zühd, 18)

٥٣٧- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَكَفَّلَ لِي أَنْ لاَ يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئاً، وَأَتَكَفَّلُ لَهُ بِالْجَنَّةِ؟» فَقُلْتُ : أَنَا، فَكَانَ لاَ يَسْأَلُ أَحَداً شَيْئاً، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

537. Sevbân'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse halktan bir şey dilenmeyeceğine dair bana söz verirse ben de onun cennete girmesine kefil olurum, dedi. Bunun üzerine, ben söz veriyorum, dedim.
Ravi diyor ki:
Sevbân, hiç kimseden bir şey istemezdi.

(D1643 Ebû Dâvûd, Zekât, 27)

٥٣٨- وَعَنْ أَبِي بِشْرٍ قَبِيصَةَ بْنِ الْمُخَارِقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: تَحَمَّلْتُ حَمَالَةً فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُهُ فِيهَا، فَقَالَ: «أَقِمْ حَتّٰى تَأْتِيَنَا الصَّدَقَةُ فَنَأْمُرَ لَكَ بِهَا» ثُمَّ قَالَ: «يَا قَبِيصَةُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لاَ تَحِلُّ إِلاَّ لِأَحَدِ ثَلاَثَةٍ: رَجُلٌ تَحَمَّلَ حَمَالَةً، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتّٰى يُصِيبَهَا، ثُمَّ يُمْسِكُ. وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ اجْتَاحَتْ مَالَهُ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتّٰى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، أَوْ قَالَ: سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ، وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ، حَتّٰى يَقُولَ ثَلاَثَةٌ مِنْ ذَوِي الْحِجَى مِنْ قَوْمِهِ: لَقَدْ أَصَابَتْ فُلاَنًا فَاقَةٌ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتّٰى يُصِيبَ قِوَامًا مِنْ عَيْشٍ، أَوْ قَالَ: سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ. فَمَا سِوَاهُنَّ مِنَ الْمَسْأَلَةِ يَا قَبِيصَةُ سُحْتٌ، يَأْكُلُهَا صَاحِبُهَا سُحْتاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

538. Ebû Bişr Kabîsa b. Muhârık (ra) anlatıyor:
Kefil olduğum için borç edindim, sonra bu hususta (yardım istemek üzere) Resûlullah'a (sav) müracaat ettim. Resûlullah (sav) da:
Sadaka malı gelinceye kadar bekle, ondan sana verilmesini emrederiz, dedi. Sonra:

Yâ Kabîsa, istemek yalnız üç kimse için helâldir:
Kefalet üstlenen kimse için borcunu ödeyinceye kadar istemesi helâldir, sonra istemeyi bırakır.
Büyük bir kazaya uğrayıp bütün malını kaybeden kimsenin geçimini yoluna koyacak kadar istemesi helâldir.
Biri son derece fakir düşer de kavminden aklı başında en az üç kişi, "Çok fakir kaldı." derlerse o takdirde o kimsenin geçimini temin edecek kadar istemesi de helâl olur. İşte yâ Kabîsa, bunun haricindeki istemeler haramdır, bunu yapan şüphesiz haram yemiş olur.

(M2404 Müslim, Zekât, 109)

٥٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلٰكِنَّ الْمِسْكِينَ الَّذِي لاَ يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلاَ يُفْطَنُ لَهُ، فَيُتَصَدَّقُ عَلَيْهِ، وَلاَ يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

539. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
İnsanları dolaşıp bir iki lokma ve bir iki hurma ile savuşturulan, yoksul değildir. Hakiki yoksul, geçimini sağlayacak imkânı bulunmayan ve halk tarafından durumu bilinmediği için sadaka verilemeyen ve kendisi de kalkıp sadaka isteyemeyen kimsedir.

(B1479 Buhârî, Zekât, 53; M2393 Müslim, Zekât, 101)

İstenmeden Verilen Sadakanın Alınması

٥٤٠- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ، فَأَقُولُ: أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ: «خُذْهُ، إِذَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ شَيْءٌ، وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلاَ سَائِلٍ، فَخُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ فَإِنْ شِئْتَ كُلْهُ، وَإِنْ شِئْتَ تَصَدَّقْ بِهِ، وَمَا لاَ، فَلاَ تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ» قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ لاَ يَسْأَلُ أَحَداً شَيْئاً، وَلاَ يَرُدُّ شَيْئاً أُعْطِيَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

540. Sâlim b. Abdullah b. Ömer, babası Abdullah b. Ömer aracılığıyla Ömer'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

Resûlullah (sav) bana ganimetten pay verdi, ben de:

–Yâ Resûlallah, bunu benden daha muhtaç olan fakirlere ver, dedim.

Resûlullah (sav):

–Bunu al, bu maldan, göz dikmeden ve istemeden eline geçen şeyden çekinme. Onu al, istersen ye, istersen başkasına tasadduk et; bundan başka suretle gelen malın peşinden koşma.

Sâlim diyor ki: Bunun için (babam) Abdullah hiç kimseden az veya çok bir şey istemedi, ama verilen şeyi de reddetmedi.

(B1473 Buhârî, Zekât, 51; M2406 Müslim, Zekât, 111)

El Emeğiyle Geçinmek

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ﴾

(Cuma) namazı kılınınca yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın...

(Cum'a, 62/10)

٥٤١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ أَحْبُلَهُ ثُمَّ يَأْتِيَ الْجَبَلَ، فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةٍ مِنْ حَطَبٍ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا، فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهُ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ، أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

541. Ebû Abdullah ez-Zübeyr b. Avvâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Birinizin ipini alarak dağa gidip, sırtında odun getirerek satması, Allah'ın da bu suretle onun şerefini koruması, istediği verilse de verilmese de halktan dilenmesinden daha hayırlıdır.

(B1471 Buhârî, Zekât, 50)

٥٤٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَحْتَطِبَ أَحَدُكُمْ حُزْمَةً عَلَى ظَهْرِهِ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ أَحَداً، فَيُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

542. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Kuşkusuz birinizin sırtında odun taşıyıp satması, herhangi bir kimseden dilenmesinden daha hayırlıdır; o kimse ister versin, ister vermesin.

(B2074 Buhârî, Büyû', 15; M2400 Müslim, Zekât, 106)

٥٤٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ دَاوُدُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ لاَ يَأْكُلُ إِلاَّ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

543. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:
Davud (as), elinin emeğinden başka bir şey yemezdi.

(B2073 Buhârî, Büyû', 15)

٥٤٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلاَمُ نَجَّاراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

544. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Zekeriya (as), marangozdu.

(M6162 Müslim, Fedâil, 169)

٥٤٥- وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيكَرِبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْراً مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ دَاوُدَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

545. Mikdâm b. Ma'dîkerib'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
İnsan, elinin emeğinden daha hayırlı bir şey yememiştir. Allah'ın peygamberi Davud (as) da ancak kendi elinin emeğini yerdi.

(B2072 Buhârî, Büyû', 15)

Cömertlik

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ﴾

...Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerine bir başkasını verir...

(Sebe', 34/39)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ وَمَا تُنْفِقُوا
مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾

...Hayır olarak ne harcarsanız, bu, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah'ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız –hiç hakkınız yenmeden– karşılığı size tastamam ödenir.

(Bakara, 2/272)

﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir.

(Bakara, 2/273)

٥٤٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

546. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Ancak şu iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın kendisine mal verip de onu Hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse ile Allah'ın kendisine ilim ve hikmet ihsan ettiği, onunla hükmedip onu öğreten kimsedir.

(B73 Buhârî, İlim, 15; M1896 Müslim, Müsâfirîn, 268)

٥٤٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّكُمْ مَالُ وَارِثِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلاَّ مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ. قَالَ: «فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ وَمَالَ وَارِثِهِ مَا أَخَّرَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

547. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav):
- Hanginize mirasçısının malı, kendi malından daha hoş gelir? diye sordu.
Sahâbîler:
- Yâ Resûlallah, hepimize kendi malı başkasınınkinden daha hoş gelir, dediler.
Bunun üzerine Resûlullah (sav):
(Kişinin hayır yaparak) önce gönderdiği malı, kendi malıdır, geriye bıraktığı da vârisinin malıdır, buyurdu.

(B6442 Buhârî, Rikâk, 12)

٥٤٨- وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

548. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet olunduğuna göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bir hurmanın yarısı ile de olsa (sadaka vererek) kendinizi ateşten koruyun.

(B1417 Buhârî, Zekât, 9; M2349 Müslim, Zekât, 68)

٥٤٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً قَطُّ فَقَالَ: لاَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

549. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre:
Allah Resûlü'nden *sav* bir şey istendiğinde, "hayır" dediği asla vaki olmamıştır.

(B6034 Buhârî, Edeb, 39; M6018 Müslim, Fedâil, 56)

٥٥٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلاَّ مَلَكَانِ يَنْزِلاَنِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقاً خَلَفاً، وَيَقُولُ الآخَرُ: اللّٰهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكاً تَلَفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

550. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanlara her sabah iki melek gelir. Birisi:
"Allah'ım, malını hayır yolunda harcayan şu kişiye (harcadığı malın yerine) yenisini ver" der. Diğeri de "Allah'ım, malını (hayır yolunda harcamayarak) elinde tutan (cimrilik eden) şu kişinin malını telef et" der.

(B1442 Buhârî, Zekât, 27; M2336 Müslim, Zekât, 57)

٥٥١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: أَنْفِقْ يَا ابْنَ آدَمَ يُنْفَقْ عَلَيْكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

551. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Ey Âdemoğlu, infak et ki, sana da infak edilsin."

(B5352 Buhârî, Nafakât, 1; M2308 Müslim, Zekât, 36)

٥٥٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلاً
سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «تُطْعِمُ
الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

552. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'a (sav),
–Müslümanlıktaki hangi davranış daha hayırlıdır, diye sordu. Resûlullah (sav):
-Yemek yedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermen, buyurdu.

(B12 Buhârî, Îmân, 6; M160 Müslim, Îmân, 63)

٥٥٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرْبَعُونَ خَصْلَةً
أَعْلَاهَا مَنِيحَةُ الْعَنْزِ مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصْدِيقَ
مَوْعُودِهَا إِلَّا أَدْخَلَهُ اللّٰهُ تَعَالَى بِهَا الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

553. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kırk haslet vardır: bunların en üstünü, sağarak faydalanması için birine
bir keçi vermektir.[1] Allah'tan sevap bekleyerek ve Allah'ın vaadini umarak
bunlardan birini yapan kimseyi Allah cennete koyar.

(B2631 Buhârî, Hibe, 35)

1 Hz. Peygamber o günkü şartlarda, yardımlaşma ve dayanışmada en kolay ve yararlı olan bir örnek vermektedir.

٥٥٤- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلاَنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ إِنْ تَبْذُلِ الفَضْلَ خَيْرٌ لَكَ، وَإِنْ تُمْسِكْهُ شَرٌّ لَكَ، وَلاَ تُلاَمُ عَلَى كَفَافٍ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

554. Ebû Ümâme Suday b. Aclân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey Âdemoğlu, ihtiyacından fazlasını infak etmen senin için hayırlıdır, şayet onu elinde tutacak olsan, bu senin için kötüdür. İhtiyaç duyduğun kadarı(nı elinde bulundurduğun) için kınanmazsın. Harcamaya, önce bakmakla yükümlü olduğun kimselerden başla. Veren el, alan elden hayırlıdır.

(M2388 Müslim, Zekât, 97)

٥٥٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْإِسْلاَمِ شَيْئاً إِلاَّ أَعْطَاهُ، وَلَقَدْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَأَعْطَاهُ غَنَمًا بَيْنَ جَبَلَيْنِ، فَرَجَعَ إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ: يَا قَوْمِ أَسْلِمُوا فَإِنَّ مُحَمَّداً يُعْطِي عَطَاءَ مَنْ لاَ يَخْشَى الفَقْرَ، وَإِنْ كَانَ الرَّجُلُ لَيُسْلِمُ مَا يُرِيدُ إِلاَّ الدُّنْيَا، فَمَا يَلْبَثُ إِلاَّ يَسِيراً حَتّٰى يَكُونَ الْإِسْلاَمُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

555. Enes'ten (ra) rivayet olunduğuna göre Resûl-i Ekrem (sav), Müslüman olmak karşılığında ne istenirse, onu mutlaka verirdi. Bir defa kendisine bir adam gelmişti, ona iki dağ arasında (otlamakta) olan koyunları vermişti. Adam döndüğü zaman:
-Ey kavmim, siz de Müslüman olun. Çünkü Muhammed (sav) fakirlik korkusu olmayan biri gibi mal dağıtıyor. (Enes diyor ki) Bazı kimseler, dünyalık için

Müslüman oluyorlardı, çok geçmeden İslâmiyet kendilerine dünyadan ve dünyadaki her şeyden daha sevimli hâle geliyordu.

(M6020, M6021 Müslim, Fedâil, 57-58)

٥٥٦- وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْمًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لَغَيْرُ هٰؤُلَاءِ كَانُوا أَحَقَّ بِهِ مِنْهُم؟ قَالَ: «إِنَّهُمْ خَيَّرُونِي أَنْ يَسْأَلُونِي بِالْفُحْشِ فَأُعْطِيَهُمْ أَوْ يُبَخِّلُونِي، وَلَسْتُ بِبَاخِلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

556. Hz. Ömer (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) ganimet malı taksim ediyordu.
–Yâ Resûlallah, bunların dışındaki kimseler, ganimet vermeye onlardan kesinlikle daha layıktı, dedim.
–Onlar beni iki şey arasında tercih yapmak durumunda bıraktılar. Ya taşkınlık yaparak isteyecekler ve ben vereceğim veya (vermeyeceğim de) beni cimrilikle itham edecekler. Ben cimri değilim, dedi.

(M2428 Müslim, Zekât, 127)

٥٥٧- وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يسِيرُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَقْفَلَهُ مِن حُنَيْنٍ، فَعلِقَهُ الْأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ، حَتّٰى اضْطَرُّوهُ إِلَى سَمُرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ، فَوَقَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَعْطُونِي رِدَائِي، فَلَوْ كَانَ لِي عَدَدُ هٰذِهِ الْعِضَاهِ نَعَمًا، لَقَسَمْتُهُ بَيْنَكُمْ، ثُمَّ لاَ تَجِدُونِي بَخِيلاً وَلاَ كَذَّاباً وَلاَ جَبَانًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

557. Cübeyr b. Mut'im (ra) anlatıyor:
Huneyn Gazvesi dönüşünde Hz. Peygamber ile yürürken bedeviler gelip ganimeti aralarında taksim etmesini istediler. Öyle ki onu semüre ağacına sıkıştırdılar, giysisi ağacın çalılarına takıldı. Hz. Peygamber, durdu ve:
–Giysimi bana verin, bu ağaçlar sayısı kadar hayvanım olsaydı aranızda taksim ederdim. Neticede benim cimri, yalancı ve korkak olmadığımı görürdünüz, buyurdu.

(B2821 Buhârî, Cihâd, 24)

٥٥٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْداً بِعَفْوٍ إِلَّا عِزّاً، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

558. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Sadaka, malı eksiltmez. Allah, affeden bir kulunun ancak şerefini artırır. Allah için alçak gönüllü davrananı, Allah Teâlâ yüceltir.

(M6592 Müslim, Birr, 69)

٥٥٩- وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ الْأَنْمَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «ثَلَاثَةٌ أُقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثاً فَاحْفَظُوهُ: مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ، وَلَا ظُلِمَ عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللّٰهُ عِزّاً، وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ، أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا. وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثاً فَاحْفَظُوهُ. قَالَ إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَفَرٍ: عَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالاً وَعِلْماً، فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ

رَحِمَهُ، وَيَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا فَهٰذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ. وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ عِلْمًا، وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالاً فَهُوَ صَادِقُ النِّيَّةِ يَقُولُ: لَو أَنَّ لِي مَالاً لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فُلاَنٍ، فَهُوَ نِيَّتُهُ، فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ. وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللّٰهُ مَالاً، وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا، فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ، لاَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ وَلاَ يَصِلُ رَحِمَهُ، وَلاَ يَعلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا، فَهٰذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ. وَعَبْدٍ لَمْ يَرْزُقْهُ اللّٰهُ مَالاً وَلاَ عِلْمًا، فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالاً لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فُلاَنٍ، فَهُوَ نِيَّتُهُ، فَوِزْرُهُمَا سَوَاءٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

559. Ebû Kebşe Amr b. Sa'd el-Enmârî'nin (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Üç şey vardır ki, ben onlar hakkında yemin ederek size bir şeyler söyleyeceğim, onları hatırınızda tutun. Sadaka, kulun malını eksiltmez. Bir kimse haksızlığa maruz kalıp da sabrederse, Allah, onun şerefini arttırır. Dilencilik kapısını açan kimseye Allah fakirlik kapısını açar (Ravi "Yahut buna benzer bir ifade kullandı." diyor).
Bir söz daha söyleyeceğim, onu da hatırınızda tutun:
Dünyada dört çeşit insan vardır:
1. Bir adam vardır ki, Allah ona mal ve ilim verir. O da Allah korkusuyla hareket eder, hısım akrabasını görüp gözetir ve bunda Allah'ın hakkı olduğunu da bilir. İşte bu kimse en yüksek mertebededir.
2. Diğerine, Allah ilim verir, fakat mal vermez. Fakat o samimi olarak, "Eğer malım olsaydı filanca gibi yapardım." der. O da niyetinin karşılığını alır. İkisinin mükâfatı eşittir.
3. Bir diğeri de vardır ki, Allah kendisine mal verilir, fakat ilim vermez. Bu kimse malı rastgele sağa sola harcar, onu harcarken Allah'tan sakınmaz, akrabasını gözetmez ve o malda Allah'ın hakkı olduğunu bilmez. İşte bu adam en kötü mertebededir.
4. Sonuncu kişiye ise Allah, mal da ilim de vermez. O kişi "Malım olsaydı, filanca (üçüncü gruptaki) gibi yapardım" derse, niyeti sebebiyle günaha girer. Her ikisinin günahı da eşittir.

(T2325 Tirmizî, Zühd, 17)

٥٦٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهُمْ ذَبَحُوا شَاةً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَقِيَ مِنْهَا؟» قَالَتْ: مَا بَقِيَ مِنْهَا إِلاَّ كَتِفُهَا، قَالَ: «بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

560. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber'in ailesi bir koyun kesti (ve fakirlere dağıttı). Hz. Peygamber sav:
–Ondan geriye ne kaldı, buyurdu.
–Sadece kürek kemiği kaldı, denilince:
–Şu hâlde kürek kemiği dışında hepsi duruyor demektir, buyurdu.

(T2470 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 33)

٥٦١- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُوكِي فَيُوكِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ». وَفِي رِوَايَةٍ «أَنْفِقِي أَوْ أَنْفَحِي أَو أَنْضِحِي، وَلاَ تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ، وَلاَ تُوعِي فَيُوعِيَ اللّٰهُ عَلَيْكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

561. Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav bana şöyle söyledi:
–Kesenin ağzını bağlama, senin rızkın da bağlanır.
Bir başka rivayette:
–Malını infak et, sayarak verme; yoksa Allah da sana kıt verir. Malını tutup cimrilik etme; Allah da senin rızkını kapatır.

(M2376 Müslim, Zekât, 88; B1433, B1434 Buhârî, Zekât, 21-22)

٥٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ، كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِن حَدِيدٍ مِنْ ثُدِيِّهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا، فَأَمَّا الْمُنْفِقُ، فَلاَ يُنْفِقُ إِلاَّ سَبغَتْ، أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ، وَتَعْفُوَ أَثَرَهُ، وَأَمَّا الْبَخِيلُ، فَلاَ يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئاً إِلاَّ لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا، فَهُوَ يُوَسِّعُهَا فَلاَ تَتَّسِعُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

562. Ebû Hüreyre'nin (ra)
Resûlullah'tan Sav şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Cimri kimse ile cömert kimse, göğüslerinden boğazlarına kadar demirden birer zırh giyinmiş iki kişiye benzerler. Cömert kimse, infak ettikçe üzerindeki zırh genişler, parmaklarını örter ve ayak izlerini siler. Cimriye gelince, infak etmek istese dahi (zırhın) her halkası olduğu yere yapışır kalır; her ne kadar genişletmeye çalışsa da genişlemez (Bir türlü infak edemez.).

(B1443 Buhârî, Zekât, 28; M2360 Müslim, Zekât, 76)

٥٦٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلاَ يَقْبَلُ اللَّهُ إِلاَّ الطَّيِّبَ فَإِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُهَا بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهَا، كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

563. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimse helâl kazancından bir hurma ağırlığınca tasadduk ederse – ki Allah ancak helâl olanı kabul eder – Allah, o sadakayı büyük bir hoşnutlukla kabul eder. Sonra onu, sahibi için, sizden birinizin tayını büyüttüğü gibi özenle dağ gibi olana kadar büyütür.

(B1410 Buhârî, Zekât, 8; M2342 Müslim, Zekât, 63)

٥٦٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ، فَسَمِعَ صَوْتاً فِي سَحَابَةٍ: اِسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ، فَتَنَحَّى ذٰلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ، فَإِذَا شَرْجَةٌ مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ فَتَتَبَّعَ الْمَاءَ، فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ مَا اسْمُكَ قَالَ: فُلَانٌ، لِلْاِسْمِ الَّذِي سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ، فَقَالَ لَهُ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ لِمَ تَسْأَلُنِي عَنْ اِسْمِي؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتاً فِي السَّحَابِ الَّذِي هٰذَا مَاؤُهُ يَقُولُ: اِسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ لِإِسْمِكَ، فَمَا تَصْنَعُ فِيهَا؟ فَقَالَ: أَمَّا إِذْ قُلْتَ هٰذَا، فَإِنِّي أَنْظُرُ إِلَى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، فَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهِ، وَآكُلُ أَنَا وَعِيَالِي ثُلُثاً، وَأَرُدُّ فِيهَا ثُلُثَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

564. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiği üzere
Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:
Bir adam çölde giderken bulut tarafından "Filancanın bahçesini sula!" diye bir ses işitir, sonra bulut oradan ayrılır ve Harre (denilen) yere suyunu boşaltır. Derken su yollarından biri, o suyun hepsini toplar. Adam suyu takip eder. Bu sırada bahçesinde bulunan bir adamın, çapasıyla o suyu öteye beriye çevirdiğini görür ve:

–Ey Allah'ın kulu, senin ismin nedir, diye sorar. Adam:

–Filancayım, der ve buluttan işittiği ismi söyler. Sonra da ona:

–Ey Allah'ın kulu, benim ismimi niye soruyorsun, der. O da:

–Ben, şu suyu yağdıran buluttan, adını anarak "Filancanın bahçesini sula!" diye bir ses duydum (da onun için soruyorum). Sen bu lütufa ne ile mazhar oldun, diye sorar. Adam da:

–Madem ki soruyorsun, söyleyeyim: Bahçeden çıkan mahsulün üçte birini tasadduk eder, üçte birini aile efradımla kendim yerim, üçte birini ise tohumluk yaparım, der.

(M7473 Müslim, Zühd, 45)

Cimrilik

﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى ۞ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى ۞ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰى ۞ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدّٰى﴾

Fakat, kim cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz. Cehenneme yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez.

(Leyl, 92/8-11)

﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

...Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

(Teğâbün, 64/16)

٥٦٥- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ، فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

565. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
Zulümden kaçının, çünkü zulüm kıyamette karanlıklara sebeptir. Cimrilikten de sakının, çünkü cimrilik sizden evvel yaşayanları helâk etmiş, onları birbirlerinin kanını dökmeye, haramları helâl görmeye sevketmiştir.

(M6576 Müslim, Birr, 56)

Başkasını Kendine Tercih Etmek (Îsâr)

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾

...Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler...

(Haşr, 59/9)

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا * إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا * إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا * فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا﴾

Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler. (Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) "Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz." "Çünkü biz, o suratsız kapkara günden (o günün azabından dolayı) Rabbimizden korkarız." Allah da onları o günün kötülüğünden korur ve yüzlerine bir aydınlık ve içlerine bir sevinç verir.

(İnsân, 76/8-11)

٥٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي مَجْهُودٌ، فَأَرْسَلَ إِلَى بَعْضِ نِسَائِهِ، فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أُخْرَى. فَقَالَتْ مِثْلَ ذٰلِكَ، حَتّٰى قُلْنَ كُلُّهُنَّ مِثْلَ ذٰلِكَ: لاَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا عِنْدِي إِلاَّ مَاءٌ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُضِيفُ هٰذَا اللَّيْلَةَ؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى رَحْلِهِ، فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ لِامْرَأَتِهِ: هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ: لاَ، إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي قَالَ: فَعَلِّلِيهِمْ بِشَيْءٍ وَإِذَا أَرَادُوا الْعَشَاءَ، فَنَوِّمِيهِمْ، وَإِذَا دَخَلَ ضَيْفُنَا، فَأَطْفِئِي السِّرَاجَ، وَأَرِيهِ أَنَّا نَأْكُلُ، فَقَعَدُوا وَأَكَلَ الضَّيْفُ وَبَاتَا طَاوِيَيْنِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، غَدَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَ: «لَقَدْ عَجِبَ اللّٰهُ مِنْ صَنِيعِكُمَا بِضَيْفِكُمَا اللَّيْلَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

566. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Hz. Peygamber'in huzuruna bir adam gelerek:
–Açlıktan takatim kesildi, dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Sav, eşlerinden birine haber gönderdi. O da:
–Seni Hak Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, sudan başka bir şeyim yok, dedi. Sonra bir diğerine haber gönderdi. O da evvelki gibi cevap verdi, hanımları hepsi benzer cevabı verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber Sav:
–Bu gece bu adamı kim misafir edecek, buyurdu. Ensardan biri:
–Yâ Resûlallah, ben misafir ederim, dedi, onu alıp evine götürdü ve hanımına:
–Peygamber'in misafirine yemek hazırla, dedi.

Diğer rivayete göre eşine:
–Yiyecek bir şeyler var mı, dedi.
–Hayır, yalnızca çocukların yiyeceği şu kadar bir şey var, dedi.
–Öyle ise onları bir şeylerle avut, akşam yemeği isterlerse onları uyut. Misafirimiz eve girince kandili söndür; ona, kendimiz de yiyormuş gibi yapalım, dedi. Sofraya oturdular. Misafir karnını doyurdu, onlar geceyi aç geçirdiler. Sabah olunca ev sahibi Hz. Peygamber'e gitti. Resûlullah *Sav* kendisine:
–Bu gece misafiriniz için yaptığınız, Allah'ın hoşuna gitti, dedi.

(M5359 Müslim, Eşribe, 172; B3798 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 10)

٥٦٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَعَامُ الْاِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِم عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْاِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْاِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ».

567. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter.

(B5392 Buhârî, Et'ime, 11; M5367 Müslim, Eşribe, 178)

Müslim'in Câbir'den rivayetine göre Hz. Peygamber şöyle demiştir:
Bir kişinin yiyeceği iki kişiye, iki kişinin yiyeceği dört kişiye, dört kişininki ise sekiz kişiye yeter, denilmiştir.

(M5368 Müslim, Eşribe, 179)

٥٦٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، فَجَعَلَ

يَصْرِفُ بَصَرَهُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مِنْ زَادٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ» فَذَكَرَ مِن أَصْنَافِ الْمَالِ مَا ذَكَرَ حَتّٰى رَأَيْنَا أَنَّهُ لاَ حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّا فِي فَضْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

568. Ebû Sa'îd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) ile birlikte bir seferde idik, bu sırada devesine binmiş bir adam geldi. Adam (açlıktan yiyecek bir şeyler bulmak ümidiyle) sağa sola bakınmaya başladı. Resûlullah (sav):
-Fazladan binek hayvanı olanlar olmayanlara versin, fazla azığı olanlar da azığı olmayanlara versin, buyurdu ve olabilecek her türlü malı zikretti. Böylece hiçbirimizin fazla mal saklamaya hakkı olmadığını anlamış olduk.

(M4517 Müslim, Lukata, 18)

٥٦٩- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبُرْدَةٍ مَنْسُوجَةٍ، فَقَالَتْ: نَسَجْتُهَا بِيَدَيَّ لِأَكْسُوكَهَا، فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجاً إِلَيْهَا، فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ، فَقَالَ فُلاَنٌ اكْسُنِيهَا مَا أَحْسَنَهَا، فَقَالَ: «نَعَمْ» فَجَلَسَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ، ثُمَّ رَجَعَ فَطَوَاهَا، ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ: فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: مَا أَحْسَنْتَ، لَبِسَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجاً إِلَيْهَا، ثُمَّ سَأَلْتَهُ، وَعَلِمْتَ أَنَّهُ لاَ يَرُدُّ سَائِلاً، فَقَالَ: إِنِّي وَاللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ لِأَلْبَسَهَا، إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي. قَالَ سَهْلٌ: فَكَانَتْ كَفَنَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

569. Sehl b. Sa’d (ra) anlatıyor:
Bir kadın Resûlullah’a (sav) giysi getirdi.
-Bunu kendi elimle size giydirmek için dokudum, dedi. (Bunun üzerine) Peygamber (sav) onu aldı, çünkü ona ihtiyacı vardı. Onu (belinden aşağı) sarındı ve yanımıza çıktı. Ashâbdan biri:
–Ne güzel giysi imiş, bana verir misiniz, dedi. Resûlullah (sav):
–Olur, buyurdu ve bir müddet oturduktan sonra evine gitti, o kumaşı dürüp, adama gönderdi. Sahâbîler adama:
–İyi yapmadın, Peygamber’in (sav), ona ihtiyacı vardı ve o yüzden sarınmıştı. Hz. Peygamber’in kendisinden bir şey isteyeni boş çevirmediğini bildiğin hâlde ondan giysisini istedin, diyerek çıkıştılar. Adam:
-Vallahi ben onu giyinmek için değil, kendime kefen yapmak için istedim, dedi. Sehl’in dediğine göre o kumaş, o adamın kefeni olmuş.

(B2093 Buhârî, Büyû’, 31)

٥٧٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْأَشْعَرِيِّينَ إِذَا أَرْمَلُوا فِي الْغَزْوِ، أَوْ قَلَّ طَعَامُ عِيَالِهِمْ بِالْمَدِينَةِ، جَمَعُوا مَا كَانَ عِنْدَهُمْ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ اقْتَسَمُوهُ بَيْنَهُمْ فِي إِنَاءٍ وَاحِدٍ بِالسَّوِيَّةِ فَهُمْ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

570. Ebû Mûsâ’dan (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur.
Eş’arîler, herhangi bir savaşta yiyecekleri bitmeye yüz tuttuğunda, yahut Medine’de ailelerinin yiyecekleri azaldığında ellerinde olan bütün erzakı bir yaygıda toplarlar, bir kapla eşit olarak aralarında paylaşırlar. Onlar benden, ben de onlardanım.

(B2486 Buhârî, Şirket, 1; M6408 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 167)

İyilikte Yarışmak

﴿وَفِي ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ﴾

(Onun içiminin sonu bir misktir, ağızda misk gibi koku bırakır). İşte yarışanlar, bunun için yarışsınlar.

(Mutaffifîn, 83/26)

٥٧١- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم أُتِيَ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ مِنهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلاَمٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ الْأَشْيَاخُ، فَقَالَ لِلْغُلاَمِ: «أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هٰؤُلاَءِ؟ فَقَالَ الْغُلاَمُ: لاَ وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ لاَ أُوثِرُ بِنَصِيبِي مِنْكَ أَحَداً، فَتَلَّهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

571. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a *Sav* içecek bir şey getirilmişti, ondan içti. (Bu sırada) sağında bir genç ve solunda da ihtiyarlar oturuyordu. Resûlullah *Sav* gence, (elindeki içecek kabını göstererek):
-Bunu büyüklere verebilir miyim, diye sordu. Genç:
-Hayır, vallahi olmaz yâ Resûlallah; sizin peşinizden aynı kaptan içme imtiyazını kimseye veremem, dedi. Peygamber *Sav* de kabı delikanlının eline verdi.[2]

(B2451 Buhârî, Mezâlim, 12; M5292 Müslim, Eşribe, 127)

[2] Hadiste sözü edilen genç İbn Abbâs'tır.

٥٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَا أَيُّوبُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ يَغتَسِلُ عُرْيَانًا، فَخَرَّ عَلَيْهِ رِجْلُ جَرَادٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْثِي فِي ثَوْبِهِ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يَا أَيُّوبُ، أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عمَّا تَرى؟، قَالَ: بَلَى وَعِزَّتِكَ، وَلٰكِنْ لاَ غِنَى بِي عَنْ بَرَكَتِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

572. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir gün Eyyûb (as) çıplak vaziyette yıkanırken altın (sarısı) çekirgeler üzerine serpildi. Eyyûb (as) elbisesini açarak onları toplamaya çalıştı.
Bunun üzerine Allah Teâlâ:
-Ey Eyyûb, ben sana bu gördüklerinden daha fazlasını vermedim mi, diye seslendi. Eyyûb (as):
-Şanına yemin olsun ki, evet verdin, ancak senin (lütuf ve) bereketinden müstağni değilim, dedi.

(B279 Buhârî, Gusül, 20)

Helâl Kazanıp Helâl Yolda Harcamak

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطٰى وَاتَّقٰى * وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى * فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرٰى﴾

Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz.

(Leyl, 92/5-7)

﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقٰى * الَّذ۪ي يُؤْت۪ي مَالَهُ يَتَزَكّٰى * وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ
تُجْزٰى * إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلٰى * وَلَسَوْفَ يَرْضٰى﴾

Temizlenmek için malını hayra veren en muttaki (Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan) kimse o ateşten uzak tutulacaktır. Yüce Rabbinin rızasını istemekten başka onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak nimet yoktur ve o (buna kavuşarak) hoşnut olacaktır.

(Leyl, 92/17-21)

﴿إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

Sadakaları açıktan verirseniz ne güzel! Fakat onları gizlice fakirlere verirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da kefâret olur. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

(Bakara, 2/271)

﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.

(Âl-i İmrân, 3/92)

٥٧٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

573. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ancak şu iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın kendisine mal verip de onu Hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse ile Allah'ın kendisine ilim ve hikmet ihsan ettiği, onunla hükmedip, onu öğreten kimsedir.

(B73 Buhârî, İlim, 15; M1896 Müslim, Müsâfirîn, 268)

٥٧٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ. وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَهُوَ يُنْفِقُهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

574. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yalnız şu iki kişiye gıpta edilir: Birisi, Kur'an öğrenip gece gündüz onunla amel eden kimse; diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz Allah yolunda harcayan kimse.

(M1894 Müslim, Müsâfirîn, 266; B7529 Buhârî, Tevhîd, 45)

٥٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ. فَقَالَ: «ومَا ذَاكَ؟» فَقَالُوا: يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ وَلاَ نَتَصَدَّقُ، وَيَعْتِقُونَ وَلاَ نَعْتِقُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «أَفَلاَ أُعَلِّمُكُمْ شَيْئاً تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ، وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلاَ يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «تُسَبِّحُونَ، وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ، دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ مَرَّةً» فَرَجَعَ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: سَمِعَ إِخْوَانُنَا أَهْلُ الْأَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا،
فَفَعَلُوا مِثْلَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ.

575. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Muhacirlerin yoksullarından bazıları bir gün Allah Resûlü'ne gelip:
-Zenginler üstün dereceleri ve ebedî nimetleri (elde edip) götürdüler, dediler. Peygamber Sav:
–Ne yaptılar (da götürdüler), deyince;
–Onlar da bizim gibi namaz kılıyor, bizim gibi oruç tutuyor, fazla olarak da sadaka veriyorlar; biz ise veremiyoruz. Onlar köle azat ediyorlar, biz yapamıyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Sizden öncekilerin mertebelerine ulaşabileceğiniz, sonrakileri geçeceğiniz ve sizin yaptıklarınızı yapmadıkları sürece kimsenin sizden daha faziletli olamayacağı bir şeyi öğreteyim mi size, buyurdu. Onlar da:
–Evet, öğretin yâ Resûlallah, dediler. Resûlullah Sav:
–Her namazın sonunda otuz üçer kere sübhânallâh, elhamdülillâh ve Allâhü ekber, deyin, buyurdu. Bir müddet sonra fakir muhacirler tekrar gelerek:
–Zengin kardeşlerimiz bizim yaptıklarımızı işittiler, onlar da bizim gibi yapmaya başladılar, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Bu, Allah'ın bir lütfudur ve onu dilediğine verir, buyurdu.

(M1347 Müslim, Mesâcid, 142; B843 Buhârî, Ezân, 155)

Ölümü Hatırlamak

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ
عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَٓا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾

Her canlı ölümü tadacaktır. Ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete sokulursa gerçekten kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı metadan başka bir şey değildir.

(Âl-i İmrân, 3/185)

﴿وَمَا تَدْر۪ي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَداًۜ وَمَا تَدْر۪ي نَفْسٌ بِاَيِّ اَرْضٍ تَمُوتُۜ﴾

...Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez.
Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez...

(Lokmân, 31/34)

﴿فَاِذَا جَٓاءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾

...Ecelleri geldiği zaman ise ne bir ân geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.

(Nahl, 16/61)

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَمَنْ
يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۞ وَاَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ
يَأْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ اَخَّرْتَنِي اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيبٍ فَاَصَّدَّقَ
وَاَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَٓاءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir. Herhangi birinize ölüm gelip de, "Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!" demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın. Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla ertelemez. Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

(Münâfikûn, 63/ 9-11)

﴿حَتّٰٓى إِذَا جَٓاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۞ لَعَلّ۪يٓ أَعْمَلُ صَالِحاً
فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَٓائِلُهَا وَمِنْ وَرَٓائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۞
فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَٓا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَٓاءَلُونَ ۞ فَمَنْ ثَقُلَتْ
مَوَازِينُهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ الَّذِينَ خَسِرُٓوا
أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ۞ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ۞
أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾

Nihayet onlardan birine ölüm gelince, "Rabbim! Beni dünyaya geri gönderiniz ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım" der. Hayır! Bu, sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. Onların arkasında, tekrar dirilecekleri güne

kadar (devam edecek, dönmelerine engel) bir perde (berzah) vardır. Sûr'a üfürüldüğü zaman, (işte) o gün ne aralarında soy-sop yakınlığı kalacak, ne de birbirlerini arayıp soracaklardır. Artık kimin tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kimlerin de tartıları hafif gelirse, işte onlar da kendilerini ziyana uğratanların ta kendileridir. Onlar cehennemde ebedî kalacaklardır. Ateş yüzlerini yalar ve onlar orada sırıtır kalırlar. Allah, "Âyetlerim size okunuyordu da siz onları yalanlıyordunuz, değil mi?" der.

(Mü'minûn, 23/99-105)

﴿قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ۞ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ ۞ قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۞ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثاً وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ﴾

Allah, (inkârcılara) "Yeryüzünde kaç sene kaldınız?" diye sorar. Onlar, "Bir gün, ya da bir günden daha az bir süre kaldık. Hesap tutanlara sor" derler. Allah, şöyle der: "Çok az bir zaman kaldınız. Keşke bunu (daha önce) bilmiş olsaydınız." "Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"

(Mü'minûn, 23/112-115)

﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾

İman edenlerin Allah'ı zikretmekten ve inen haktan dolayı kalplerinin saygı ile ürpermesinin zamanı gelmedi mi? Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar. Onların çoğu fâsık kimselerdir.

(Hadîd, 57/16)

٥٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبِي فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ» وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ، فَلاَ تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

576. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah (sav) omzumu tuttu ve "Dünyada bir garip veya bir yolcu gibi yaşa." dedi.
İbn Ömer, "Akşama ulaştığında sabahı bekleme, sabaha ulaştığında da akşamı bekleme. Hastalığın için sıhhatinden ve ölümün için hayatından istifade et (vaktini boş geçirme)." derdi.

(B6416 Buhârî, Rikâk, 3)

٥٧٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ، يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلاَّ وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «يَبِيتُ ثَلاَثَ لَيَالٍ» قَالَ ابْنُ عُمَرَ: مَا مَرَّتْ عَلَيَّ لَيْلَةٌ مُنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذٰلِكَ إِلاَّ وَعِنْدِي وَصِيَّتِي.

577. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:
Vasiyet edecek bir şeylere sahip olan Müslümanın, yanı başında yazılı vasiyeti olmaksızın iki gece geçirmesi uygun değildir.

(B2738 Buhârî, Vesâyâ, 1; M4204 Müslim, Vasiyye, 4)

Müslim'in rivayetinde, "üç gece" şeklindedir.
İbn Ömer (ra), "Resûlullah'tan Sav bu sözleri işittiğimden beri yanımda vasiyetname olmaksızın bir gece dahi geçirmedim." demiştir.

(M4207 Müslim, Vasiyye, 4)

٥٧٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم
خُطُوطاً فَقَالَ: «هٰذَا الْإِنْسَانُ وَهٰذَا أَجَلُهُ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذٰلِكَ إِذْ جَاءَ
الْخَطُّ الْأَقْرَبُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

578. Enes (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav (yere) birtakım çizgiler çizdi ve çizgileri göstererek "Bu insan[3], şu da onun eceli. İnsan, emellerinin peşinde koşarken en yakın olan (ölüm) çizgi(si) karşısına çıkıverir." buyurdu.

(B6418 Buhârî, Rikâk, 4)

٥٧٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّم خَطًّا مُرَبَّعاً، وَخَطَّ خَطًّا فِي الْوَسَطِ خَارِجاً مِنْهُ، وَخَطَّ خُطَطاً
صِغَاراً إِلَى هٰذَا الَّذِي فِي الْوَسَطِ مِنْ جَانِبِهِ الَّذِي فِي الْوَسَطِ، فَقَالَ:
«هٰذَا الْإِنْسَانُ، وَهٰذَا أَجَلُهُ مُحِيطاً بِهِ أَوْ قَدْ أَحَاطَ بِهِ وَهٰذَا الَّذِي هُوَ
خَارِجٌ أَمَلُهُ وَهَذِهِ الْخُطَطُ الصِّغَارُ الْأَعْرَاضُ، فَإِنْ أَخْطَأَهُ هٰذَا، نَهَشَهُ
هٰذَا، وَإِنْ أَخْطَأَهُ هٰذَا نَهَشَهُ هٰذَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

---

3 Elimizdeki Buhârî metninde, Hz. Enes'ten gelen rivayetteki bu ifade "هَذَا الْأَمَلُ" şeklinde yer almaktadır. Bu farklılık, Nevevî'nin kullandığı Buhârî nüshasının bizdekilerden farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir.

579. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Peygamber *Sav* bir kare çizdi ve onun ortasından geçerek dışarı uzanan bir çizgi; sonra karenin kenarından, ortadan dışarıya uzanan çizgiye gelecek şekilde küçük çizgiler çizdi ve şöyle dedi: "Şu, insandır. Şu da onu kuşatan ecelidir. Bu dışarı uzanan da emelidir. Şu küçük çizgiler de başına gelen musibetlerdir. Bunlardan biri başına gelmezse diğeri gelir çatar. O da olmazsa bir başkası gelir."

(B6417 Buhârî, Rikâk, 4)

٥٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعاً، هَلْ تَنْتَظِرُونَ إِلاَّ فَقْراً مُنْسِيًا، أَوْ غِنًى مُطْغِيًا، أَوْ مَرَضاً مُفْسِداً، أَوْ هَرَمًا مُفَنِّداً، أَوْ مَوْتاً مُجْهِزاً، أَوِ الدَّجَّالَ، فَشَرُّ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةَ فَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ؟،» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

580. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yedi şey gerçekleşmeden önce iyi işler yapmakta acele edin: Ne bekliyorsunuz? Her şeyi unutturan yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi, sıhhati bozan hastalığı mı, bunaklaştıran ihtiyarlığı mı, ansızın geliveren ölümü mü, görünmez beklenenlerin en şerlisi olan Deccâl'i mi? Yoksa kıyameti mi? Ki kıyamet (hepsinden) daha dehşetli ve daha acıdır.

(T2306 Tirmizî, Zühd, 3)

٥٨١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم: «أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ» يَعْنِي الْمَوْتَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

581. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ağız tadını bozan ölümü çok hatırlayın, buyurmuştur.

(T2307 Tirmizî, Zühd, 4)

٥٨٢- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، قَامَ فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللّٰهَ، جَاءَتِ الرَّاجِفَةُ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ، جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ، جاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُكْثِرُ الصَّلاةَ عَلَيْكَ، فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلاتِي؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ» قُلْتُ الرُّبُعُ؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: فَالنِّصْفُ؟ قَالَ «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: فَالثُّلُثَيْنِ؟ قَالَ: «مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ» قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلاتِي كُلَّهَا؟ قَالَ: إِذاً تُكْفَي هَمَّكَ، وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

582. Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) gecenin üçte biri geçince uyanıp kalktı ve şöyle dedi:
–Ey insanlar, Allah'ı zikredin. Yeri göğü savuran şiddetli bir sarsıntı vuku bulacak, bunu ikincisi takip edecek ve ölüm öyle şiddetli gelecek, öyle şiddetli gelecek ki! Bunun üzerine ben:
–Ey Allah'ın Resûlü! Ben sana çok salâvat getirmek istiyorum. (Gece namaza ayıracağım vaktin ne kadarında) sana salâvat getireyim, diye sordum.
–İstediğin kadar, buyurdu. Ben:
–Dörtte biri yeter mi, dedim. Peygamber (sav):
–İstediğin kadar, fakat artırman senin için daha hayırlıdır, buyurdu. Ben:
–Yarısına ne dersiniz, dedim. O:
–İstediğin kadar yap; ancak artırman senin için daha hayırlı olur, diye tekrarladı.
–Üçte ikisi kâfi midir, dedim. Bu defa:
–İstediğin kadar yap; fakat artırman daha hayırlıdır, dedi.
–(Gece namazına ayıracağım vaktin) hepsini sana salâvat getirmeye ayırayım mı? deyince:
–İşte o zaman Allah senin sıkıntılarını giderir ve günahlarını bağışlar, buyurdu.

(T2457 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 23)

Kabir Ziyareti

٥٨٣- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.
وَفِي رِوَايَةٍ «فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَزُورَ الْقُبُورَ فَلْيَزُرْ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُنَا الْآخِرَةَ».

583. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Size kabir ziyaretini yasaklamıştım; ama artık ziyaret edebilirsiniz.

(M2260 Müslim, Cenâiz, 106)

Başka bir rivayet ise şöyledir:
Kabirleri ziyaret etmek isteyen etsin. Zira kabir ziyareti bize, âhireti hatırlatmaktadır.

(T1054 Tirmizî, Cenâiz, 60; D3235 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 75, 77)

٥٨٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كُلَّمَا كَانَ لَيْلَتُهَا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ إِلَى الْبَقِيعِ، فَيَقُولُ: «اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَأَتَاكُمْ مَا تُوعَدُونَ غَداً مُؤَجَّلُونَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَهْلِ بَقِيعِ الْغَرْقَدِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

584. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) onun yanında olduğu her gece, gecenin sonuna doğru (Medine'nin kabristanlığı olan)

Bakî’ye gider ve şöyle derdi:
Selâm size ey müminler diyarının sakinleri! Bir gün geleceği vaat olunan şey (ölüm) size geldi. İnşallah biz de size katılacağız. Allah’ım, Ğargat ağaçlarının bulunduğu Bakî’ mezarlığındakileri bağışla!

(M2255 Müslim, Cenâiz, 102)

٥٨٥- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ أَنْ يَقُولَ قَائِلُهُمْ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لاَحِقُونَ، أَسْأَلُ اللّٰهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

585. Büreyde’den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber *Sav* ashâbına, kabir ziyaretine gittiklerinde şöyle demelerini tavsiye ederdi:
“es-Selâmü aleyküm ehle’d-diyâri mine’l-mü’minîne ve’l-müslimîn ve innâ inşâallâhu biküm lâhikûn, es’elü’llâhe lenâ ve lekümü’l-âfiye
(Bu diyarın Mümin ve müslüman sakinleri! Selâm olsun sizlere. Bizler de inşallah size katılacağız. Bizim için de, sizin için de Allah’tan afiyet dilerim)”.

(M2257 Müslim, Cenâiz, 104)

٥٨٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم بِقُبُورٍ بِالْمَدِينَةِ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ، يَغْفِرُ اللّٰهُ لَنَا وَلَكُمْ، أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْأَثَرِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

586. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* Medine’de bir kabristana uğradı ve yüzünü onlara dönerek şöyle dedi: “Ey bu kabirlerde yatanlar! Size selâm olsun. Allah, sizi de, bizi de bağışlasın. Siz, bizden önce gittiniz. Biz de peşinizden geleceğiz.”

(T1053 Tirmizî, Cenâiz, 59)

Ölümü Temenni Etmemek

٥٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا، فَلَعَلَّهُ يَزْدَادُ، وَإِمَّا مُسِيئاً فَلَعَلَّهُ يَسْتَعْتِبُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِم عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «لاَ يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ، وَلاَ يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ، إِنَّهُ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ، وَإِنَّهُ لاَ يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمْرُهُ إِلاَّ خَيْراً».

587. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Herhangi biriniz ölümü temenni etmesin. Zira o iyi bir kimse ise (yaşadıkça) iyiliğini artırır; eğer kötü birisi ise, belki (pişman olur ve) Allah'ın rızasını kazanmaya çalışır.

(B7235 Buhârî, Temennî, 6; M6814 Müslim, Zikir, 10)

Müslim'in Ebû Hüreyre'den diğer bir rivayetinde,
Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, ölümü istemesin. Vakti gelmeden evvel ölmek için dua etmesin. Zira ölünce ameli kesilir. Hâlbuki müminin hayatta kalması onun hayrını arttırır.

(M6819 Müslim, Zikir, 13)

٥٨٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِضُرٍّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً، فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْراً لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْراً لِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

588. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Sizden biri başına gelen beladan dolayı ölümü temenni etmesin. Eğer bunu yapmak zorunda kalırsa şöyle desin: "Allah'ım, hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, benim için ölüm hayırlı olduğu zaman ise, canımı al."

(B5671 Buhârî, Merdâ, 19; M6814 Müslim, Zikir, 10)

٥٨٩- وَعَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ نَعُودُهُ وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ فَقَالَ: إِنَّ أَصْحَابَنَا الَّذِينَ سَلَفُوا مَضَوْا، وَلَمْ تَنْقُصْهُمُ الدُّنْيَا، وَإِنَّا أَصَبْنَا مَا لاَنجِدُ لَهُ مَوْضِعاً إِلاَّ التُّرَابَ وَلَوْلاَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَدْعُوَ بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ ثُمَّ أَتَيْنَاهُ مَرَّةً أُخْرَى وَهُوَ يَبْنِي حَائِطاً لَهُ، فَقَالَ: إِنَّ الْمُسْلِمَ لَيُؤْجَرُ فِي كُلِّ شَيْءٍ يُنْفِقُهُ إِلاَّ فِي شَيْءٍ يَجْعَلُهُ فِي هٰذَا التُّرَابِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ.

589. Kays b. Ebû Hâzim anlatıyor:
Habbâb b. Eret (ra) hastalandığı vakit onu ziyarete gittik. Vücudunu yedi yerinden dağla(t)mıştı. Şöyle dedi: "Eski dostlarımız gelip geçtiler. Dünya onlardan hiçbir şey eksiltmedi. Biz ise sahip olduğumuz malları toprak/kerpiç evlere harcadık. Eğer Peygamber *Sav* ölümü istemekten bizi menetmemiş olsaydı, ölmek için dua ederdim."
(Ravi Kays b. Ebû Hâzim şu açıklamayı yapmıştır:)
Bir başka zaman onun yanına gittik. Gittiğimizde, duvar örüyordu. Bize şunları söyledi: "Müslüman, şu (ev yapmak için) toprağa yatırdığı maldan başka, (Allah için) harcadığı her şeyden sevap kazanır."

(B5672 Buhârî, Merdâ, 19; M6817 Müslim, Zikir, 12)

Günahlardan Korunmak ve Şüpheli Şeylerden Sakınmak (Vera')

﴿وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيمٌ﴾

...Ve bunu (iftirayı) önemsiz bir iş sanıyordunuz. Hâlbuki bu, Allah katında büyük bir günahtır.

(Nûr, 24/15)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

٥٩٠- وَعَنِ النُّعمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَقُولُ: «إِنَّ الحَلاَلَ بَيِّنٌ، وَإِنَّ الْحَرامَ بيِّنٌ، وَبيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ، اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ، وَقَعَ فِي الْحَرامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلاَ وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلاَ وَإِنَّ حِمَى اللّٰهِ

مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ: أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

590. Numân b. Beşîr'in (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Helâl bellidir, haram da bellidir. İkisinin arasında çoğu kimsenin bilmediği şüpheli şeyler vardır. Kim bu şüpheli şeylerden sakınırsa dinini (inancını) ve ırzını (iffetini, saygınlığını) korumuş olur. Şüpheli iş işleyenler, bir koruluk etrafında davarlarını otlatan bir çobanın sürüsünün oraya dalması gibi, çok sürmez harama düşer. Bilin ki, her hükümdarın bir korusu vardır. Unutmayın ki, Allah'ın korusu da haram kıldığı şeylerdir. Şunu da bilin ki, bedende bir et parçası vardır. O sağlıklı olursa bütün vücut sağlıklı olur. Eğer o bozulursa, bütün vücut bozulur. Bilesiniz ki, bu et parçası, kalptir.

(M4094 Müslim, Müsâkât, 107; B52 Buhârî, Îmân, 39)

٥٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ تَمْرَةً فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ: «لَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ لَأَكَلْتُهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

591. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) yolda (terk edilmiş) bir hurma (salkımı) gördü ve:
Sadaka olma ihtimalinden çekinmeseydim, onu alır yerdim, buyurdu.[4]

(B2431 Buhârî, Lukata, 6; M2478 Müslim, Zekât, 164)

٥٩٢- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

[4] Muhtemelen sözü edilen hurma salkımı yol kenarına terk edilmiştir. Hz. Peygamber ziyan olmaması için ve ashâbına da nimetleri zayi etmemek gerektiğini öğretmek için bu şekilde davranmış olmalıdır.

592. Nevvâs b. Sem'an'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
İyilik (birr) güzel ahlâktır. Günah ise vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğin şeydir, buyurdu.

(M1516, M1517 Müslim, Birr, 14-15)

٥٩٣- وَعَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ: «اِسْتَفْتِ قَلْبَكَ، اَلْبِرُّ: مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ، وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ، وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالدَّارِمِيُّ فِي «مُسْنَدَيْهِمَا».

593. Vâbisa b. Ma'bed (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah'a gelmiştim.
-İyiliğin (birr) ne demek olduğunu sormak için geldin değil mi, dedi.
-Evet yâ Resûlallah, dedim.
-İnsanlar fetva verse de sen kalbine danış. İyilik, kalbinin yattığı, gönlünün yatıştığı şeydir. Günah ise seni rahatsız eden, kalbinin tereddüt ettiği şeydir, buyurdu.

(HM18164 İbn Hanbel, IV, 227; DM2561 Dârimî, Büyû', 2)

٥٩٤- وَعَنْ أَبِي سِرْوَعَةَ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةً لِأَبِي إِهَابَ بْنِ عَزِيزٍ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي قَدْ تَزَوَّجَ

بِهَا، فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ: مَا أَعْلَمُ أَنَّكِ أَرْضَعْتِنِي وَلاَ أَخْبَرْتِنِي، فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ، فَسَأَلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ، وَقَدْ قِيلَ؟،» فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَنَكَحَتْ زَوْجاً غَيْرَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

594. Ebû Sirve'a Ukbe b. Hâris'ten nakledildiğine göre o, Ebû İhâb b. Azîz'in kızı ile evlenmişti. Bir kadın geldi ve:
–Ben Ukbe'yi de, evlendiği kadını da emzirmiştim, dedi. Ukbe:
–Senin beni emzirdiğini bilmiyorum, bana şimdiye kadar da bunu söylemedin, dedi ve hayvanına binerek Medine'ye kadar geldi, Peygamber'e (sav) meselenin hükmünü sordu. Allah resûlü (sav):
–Bu söylendikten sonra nasıl evli kalabilirsin, buyurdu. Bunun üzerine Ukbe eşinden ayrıldı. Kadın da bir başkasıyla evlendi.

(B88 Buhârî, İlim, 26)

٥٩٥- وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لاَ يَرِيبُكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

595. Hasan b. Ali şöyle demiştir:
Ben Peygamber'in (sav) şu sözünü hafızamda tuttum: "Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe vermeyene bak."

(T2518 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 60)

٥٩٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ لِأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ غُلَامٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يَأْكُلُ مِنْ خَرَاجِهِ، فَجَاءَ يَومًا بِشَيْءٍ، فَأَكَلَ مِنْهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ لَهُ الْغُلَامُ: تَدْرِي مَا هٰذَا؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لِإِنْسَانٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا أُحْسِنُ الْكَهَانَةَ إِلاَّ أَنِّي خَدَعْتُهُ، فَلَقِيَنِي، فَأَعْطَانِي لِذٰلِكَ هٰذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ، فَأَدْخَلَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

596. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Ebû Bekir es-Sıddîk'ın (ra) bir hizmetçisi vardı. Hizmetçi, kazancının bir kısmını Ebû Bekir'e veriyordu. O da, onun verdiğinden yiyordu. Bir gün bu hizmetçi, kazancından bir şeyler getirdi. Ebû Bekir de onu yedi. Hizmetçi:
–Bunun ne olduğunu biliyor musun, diye sordu. Ebû Bekir:
–Nedir, deyince:
–Câhiliye devrinde birinin falına baktım. (Oysa) fal bakmayı iyi bilmediğim için onu aldatmıştım. Onunla karşılaştım, bana ücret olarak bu yediğin şeyi verdi, dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir parmağını boğazına soktu ve midesindeki her şeyi çıkardı.

(B3842 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 26)

٥٩٧- وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، كَانَ فَرَضَ لِلْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ أَرْبَعَةَ آلَافٍ، وَفَرَضَ لِابْنِهِ ثَلَاثَةَ آلَافٍ وَخَمْسَمِائَةٍ،

فَقِيلَ لَهُ: هُوَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ فَلِمَ نَقَصْتَهُ؟ فَقَالَ: إِنَّمَا هَاجَرَ بِهِ أَبُوهُ يَقُولُ: لَيْسَ هُوَ كَمَنْ هَاجَرَ بِنَفْسِهِ . رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

597. Nâfî' anlatıyor:
Ömer b. Hattâb (ra) ilk muhacirlere dört biner dirhem maaş bağladı. Oğluna ise üç bin beş yüz dirhem verdi. Kendisine:
–Oğlun da ilk muhacirlerden olduğu hâlde ona niçin eksik verdin, diye sorulduğunda:
–O, babasıyla birlikte hicret etti. Dolayısıyla yalnız başına hicret edenlerle bir tutulamaz, karşılığını verdi.

(B3912 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 45)

٥٩٨- وَعَنْ عَطِيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ. قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لاَيَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتّٰى يَدَعَ مَالاَ بَأْسَ بِهِ حَذَراً مِمَّا بِهِ بَأْسٌ» . رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

598. Sahâbî Atıyye b. Urve es-Sa'dî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir kul günaha girme endişesiyle, mahzurlu olmayan bazı şeylerden de sakınmadıkça muttakilerden olamaz.

(T2451 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 19)

İnsanlardan Uzaklaşarak Tek Başına Yaşamak (Uzlet)

﴿فَفِرُّوا إِلَى اللّٰهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾

O hâlde Allah'a koşun. Şüphesiz ben, size O'nun katından gönderilmiş açık bir uyarıcıyım.

(Zâriyât, 51/50)

٥٩٩- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

599. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir: Allah, muttaki, (gönlü) zengin, kendi işiyle ve ibadetiyle meşgul olan kulunu sever.

(M7432 Müslim, Zühd, 11)

٦٠٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ مُجَاهِدٌ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِي شِعْبٍ مِن الشِّعَابِ يَعْبُدُ رَبَّهُ». وَفِي رِوَايَةٍ «يَتَّقِي اللّٰهَ وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

600. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, insanlardan hangisi daha üstündür, diye sordu.Resûlullah *Sav*:
–Canı ve malı ile Allah yolunda cihad eden mümin, dedi.
–Sonra kimdir, deyince;
–Dağ geçitlerinden bir geçite çekilip Rabbine ibadet edendir, buyurdu.[5]
Başka bir rivayet ise:
Allah'tan korkan ve insanları kendi şerrinden uzak tutan mümindir, şeklindedir.

(M4886, M4887 Müslim, İmâre, 122-123; B2786 Buhârî, Cihâd, 2)

٦٠١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَتَبَّعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

601. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Yakında Müslümanın en hayırlı malı, peşi sıra dağ başlarına ve otlaklara gittiği koyun (sürüsü) olacaktır; bu şekilde dinini (imanını) fitneden koruyacaktır.

(B19 Buhârî, Îmân, 12)

---

5 Hangi sebeple olursa olsun, İslâm'da uzlet ve ruhbanlık yasaklanmıştır. İnsanlardan uzaklaşıp, herhangi bir dağa, mağaraya çekilmek ideal bir davranış sayılamaz. Ancak, tabiatları gereği bazı insanlar, sakin bir hayatı, kendi hâlinde yaşam tarzını tercih edebilir. Hadiste vurgulanan husus, halk içinde kaldığı zaman onlara eli, dili, hâli ve tavrıyla zarar vermekten uzaklaşan kimsenin tutumudur.

٦٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ» فَقَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ قَالَ: «نَعَمْ، كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

602. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın gönderdiği bütün peygamberler koyun gütmüştür. Ashâb:
–Sen de mi güttün (yâ Resûlallah), diye sorduğunda:
–Evet, Mekkelilerin koyunlarını (Ciyâd bölgesindeki) Karârît denilen yerde/
birkaç kîrât karşılığında güderdim, dedi.

(B2262 Buhârî, İcâre, 2)

٦٠٣- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم أَنَّهُ قَالَ: «مِنْ خَيْرِ مَعَاشِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ عِنَانَ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، يَطِيرُ عَلَى مَتْنِهِ، كُلَّمَا سَمِعَ هَيْعَةً أَوْ فَزْعَةً، طَارَ عَلَيْهِ يَبْتَغِي الْقَتْلَ، أَوِ الْمَوْتَ مَظَانَّهُ، أَوْ رَجُلٌ فِي غُنَيْمَةٍ فِي رَأْسِ شَعَفَةٍ مِنْ هٰذِهِ الشَّعَفِ، أَوْ بَطْنِ وَادٍ مِنْ هٰذِهِ الْأَوْدِيَةِ، يُقِيمُ الصَّلاَةَ وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْبُدُ رَبَّهُ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْيَقِينُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ إِلاَّ فِي خَيْرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

603. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Geçim bakımından insanların en hayırlısı, atının dizginini tutup da Allah yoluna düşendir. O, savaşa çağıran veya yardım isteyen bir ses duyduğunda ölümün kol gezdiği yere uçarcasına gider. Yahut da şu tepelerden veya derelerden birinde küçük bir davar sürüsünün başında olup namazını kılan, zekâtını veren ve ölünceye kadar Rabbine ibadet edip daima insanların yararına işler yapan kimsedir.

(M4889 Müslim, İmâre, 125)

İyiliklerden Yana Olmak ve Fenalıklardan Kaçınmak

﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى﴾

...İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın...

(Mâide, 5/2)

Tevazu ve Şefkat

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

…ve müminlerden sana uyanlara kanatlarını indir.

(Şu'arâ, 26/215)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾

Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurludurlar...

(Mâide, 5/54)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ أَتْقَاكُمْ﴾

Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır...

(Hucurât, 49/13)

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾

...Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, Allah'a karşı gelmekten sakınanları en iyi bilendir.

(Necm, 53/32)

﴿وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ۞ أَهٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾

A'râftakiler simalarından tanıdıkları birtakım adamlara da seslenir ve şöyle derler: "Ne çokluğunuz, ne de taslamakta olduğunuz kibir size bir yarar sağladı!" "Sizin, 'Allah bunları rahmete erdirmez' diye yemin ettikleriniz şunlar mı?" (Sonra cennetliklere dönerek) "Haydi, girin cennete. Size korku yok. Siz üzülecek de değilsiniz" derler.

(A'râf, 7/48-49)

٦٠٤- وَعَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتّٰى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

604. İyâz b. Himâr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Allah bana, "Öyle mütevazı olun ki, kimse kimseye karşı böbürlenmesin ve taşkınlık yapmasın." diye vahyetti.

(M7210 Müslim, Cennet, 64)

٦٠٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم قَالَ: «مَا نَقَصتْ صَدقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْداً بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزّاً، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

605. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sadaka, malı eksiltmez. Allah, affeden bir kulunun ancak şerefini artırır. Allah için alçak gönüllü davrananı Allah yüceltir.

(M6592 Müslim, Birr, 69)

٦٠٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَفْعَلُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

606. Enes (ra), çocukların yanından geçerken onlara selâm verdi ve Peygamber (sav) de böyle yapardı, dedi.

(B6247 Buhârî, İsti'zân, 15; M5665 Müslim, Selâm, 15)

٦٠٧- وَعَنْهُ قَالَ: إِنْ كَانَتِ الْأَمَةُ مِنْ إِمَاءِ الْمَدِينَةِ لَتَأْخُذُ بِيَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَنْطَلِقُ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

607. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre:
Medine'deki hizmetçi kız çocuklarından/cariyelerden biri Hz. Peygamber'in (sav) elini tutar ve onu (sav) istediği yere kadar götürürdü.

(B6072 Buhârî, Edeb, 61)

٦٠٨- وَعَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ: سُئِلَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي: خِدْمَةَ أَهْلِهِ فإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاَةُ، خَرَجَ إِلَى الصَّلاَةِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

608. Esved b. Yezîd'den rivayet edildiğine göre,
–Peygamber (sav) evinde ne yapardı, diye Hz. Âişe'ye soruldu.
–Ev işiyle uğraşırdı, yani ailesine hizmet ederdi; namaz vakti gelince de namaza giderdi, cevabını verdi.

(B676 Buhârî, Ezân, 44)

٦٠٩- وَعَنْ أَبِي رِفَاعَةَ تَمِيم بْنِ أُسَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَخْطُبُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، رجُلٌ غَرِيبٌ جَاءَ يَسْأَلُ عَنْ دِينِهِ لاَ يَدْرِي مَا دِينُهُ؟ فَأَقْبَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَرَكَ خُطْبَتَهُ حَتّٰى انْتَهَى إِلَيَّ، فَأُتِىَ بِكُرْسِيٍّ، فَقَعَدَ عَلَيْهِ، وَجَعَلَ يُعَلِّمُنِي مِمَّا عَلَّمَهُ اللّٰهُ، ثُمَّ أَتَى خُطْبَتَهُ، فَأَتَمَّ آخِرَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

609. Ebû Rifâa Temîm b. Useyd (ra) anlatıyor:
Bir gün minberde konuşurken Resûlullah'ın yanına geldim ve:
Yâ Resûlallah, dinini bilmeyen yabancı bir adam geldi ve dinini öğrenmek istiyor, dedim. Bunun üzerine Resûlullah konuşmasını kesti ve yanıma kadar geldi. Hemen Peygamber'e (sav) bir oturak getirdiler, üzerine oturdu. Allah'ın kendisine öğrettiği şeylerden bana öğretmeye başladı, sonra gitti konuşmasına devam etti ve tamamladı.

(M2025 Müslim, Cum'a, 60)

٦١٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلاَثَ قَالَ: وَقَالَ: «إِذَا سَقَطَتْ
لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ»
وَأَمَرَ أَنْ تُسْلَتَ الْقَصْعَةُ قَالَ: «فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ
الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

610. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav yemek yedikten sonra üç parmağını yalardı.
Enes sözüne şöyle devam ediyor:
Peygamber Sav, "Sizden birinizin lokması yere düşerse onu temizleyip yesin; onu şeytana bırakmasın." dedi ve tabağın da sıyrılmasını istedi ve "bereketin, yemeğin neresinde olduğunu bilemezsiniz." buyurdu.[6]

(M5306 Müslim, Eşribe, 136)

٦١١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم
قَالَ: «مَا بَعَثَ اللّٰهُ نَبِيًّا إِلاَّ رَعَى الْغَنَمَ» قَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ فَقَالَ:
«نَعَمْ كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

611. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın gönderdiği bütün peygamberler koyun gütmüştür. Ashâb:
–Sen de mi güttün (yâ Resûlallah), diye sorduğunda:
–Evet, Mekkelilerin koyunlarını (Ciyâd bölgesindeki) Karârît denilen yerde/ birkaç kîrât karşılığında güderdim, dedi.

(B2262 Buhârî, İcâre, 2)

---

6 Hz. Peygamber'in bu tavsiyesinde o günkü ekonomik şartların yanı sıra, israf edilmemesi, kibirlenen/büyüklük taslayan kimseler gibi davranılmaması esprisi yatmaktadır. Bununla birlikte temizlik ve sağlık da dikkate alınmalıdır.

٦١٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ دُعِيتُ إِلَى كُرَاعٍ أَوْ ذِرَاعٍ لَأَجَبْتُ. وَلَوْ أُهْدِيَ إِلَيَّ ذِرَاعٌ أَوْ كُرَاعٌ لَقَبِلْتُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

612. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:
Eğer (sadece) kol-paça yemeye davet edilsem icabet ederim ve bana yalnızca kol-paça gönderilse onu da kabul ederim.[7]

(B2568 Buhârî, Hibe, 2)

٦١٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَتْ نَاقَةُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَضْبَاءُ لاَ تُسْبَقُ، أَوْ لاَ تَكَادُ تُسْبَقُ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ لَهُ، فَسَبَقَهَا، فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ حَتّٰى عَرَفَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «حَقٌّ عَلَى اللّٰهِ أَنْ لاَ يَرْتَفِعَ شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا إِلاَّ وَضَعَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

613. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre:
Resûlullah'ın Adbâ adlı devesi yarışlarda geçilemezdi; hatta hiçbir deve ona yaklaşamazdı bile. Bir seferinde bir bedevi devesi üzerinde geldi ve onu geçti. Bu durum Müslümanların ağırına gitti. Bunu fark eden Peygamber Sav, "Dünyada yükselen her şeyi (geri) indirmek Allah'ın bir kanunudur." buyurdu.

(B2872 Buhârî, Cihâd, 59)

---

[7] Hz. Peygamber alçak gönüllülüğünü ifade etmek ve hediyeleşmeyi teşvik için böyle söylemektedir.

Kibir ve Gurur

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذ۪ينَ لَا يُر۪يدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًاۜ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّق۪ينَ﴾

İşte âhiret yurdu. Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

(Kasas, 28/83)

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme...

(İsrâ, 17/37)

﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًاۜ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾

Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez.

(Lokmân, 31/18)

﴿إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسٰى فَبَغٰى عَلَيْهِمْ وَاٰتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَٓا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوٓءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لاَ تَفْرَحْ إِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْفَرِحِينَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فَخَسَفْنَا بِهِ وَ بِدَارِهِ الْأَرْضَ﴾

Şüphesiz Kârûn, Mûsâ'nın kavmindendi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik. Hani, kavmi kendisine şöyle demişti: "Böbürlenme! Çünkü Allah, böbürlenip şımaranları sevmez."

(Kasas, 28/76; bkz: 77-81)

٦١٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ» فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا، وَنَعْلُهُ حَسَنًا قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ اَلْكِبْرُ بَطَرُ الحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

614. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
–Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez, buyurdu.
Sahâbîlerden biri:
–(Yâ Resûlallah), insan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasından hoşlanır, dedi. Resûlullah da:
–Allah güzeldir, güzeli sever. Kibir ise hakkı kabul etmemek ve insanları küçümsemektir, buyurdu.

(M265 Müslim, Îmân, 147)

٦١٥- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لاَ أَسْتَطِيعُ، قَالَ: «لاَ اسْتَطَعْتَ» مَا مَنَعَهُ إِلاَّ الْكِبْرُ. قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

615. Seleme b. Ekva'dan (ra) rivayet edildiğine göre;
Bir adam Resûlullah'ın (sav) yanında sol eliyle yemek yiyordu. Peygamber:
– Sağ elinle ye, dedi. Adam (kibirlenerek):
–Yapamıyorum, dedi. Resûlullah da:
– Yapamaz ol, dedi.
Adamın sağ elle yemesine engel olan şey kibirden başkası değildi. O adam bundan böyle elini ağzına götüremez oldu.[8]

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

٦١٦- وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟: كُلُّ عُتُلٍّ جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

616. Hârise b. Vehb'in (ra)
Resûlullah'tan (sav) şöyle dediğini işittiği nakledilmiştir:
Cehennemlikleri size haber vereyim mi? Onlar katı kalpli, büyüklük taslayan, kibirli kimselerdir.

(B6071 Buhârî, Edeb, 61; M7187 Müslim, Cennet, 46)

---

8 Yeme, içme vb. işlerde sağ eli kullanmak sünnettir. Hatta Müslümanlar için ayırıcı bir vasıf sayıldığından herhangi birinin sırf sünnete muhalefet etmek amacıyla böyle yapması veya yabancı bir kültüre özenerek sol elini kullanması yerilmiştir. Genetik olarak veya herhangi bir özürden dolayı sol elini kullanmak durumunda olanların bu yasağın dışında kalacağı açıktır.

٦١٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «احْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ النَّارُ: فِيَّ الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فِيَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَمَسَاكِينُهُمْ. فَقَضَى اللّٰهُ بَيْنَهُمَا: إِنَّكِ الْجَنَّةُ رَحْمَتِي، أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَإِنَّكِ النَّارُ عَذَابِي، أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَلِكِلَيْكُمَا عَلَيَّ مِلْؤُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

617. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennet ile cehennem aralarında şöyle tartıştılar: Cehennem, "Bende zorbalar ve kibirliler var." dedi. Cennet de "Bende insanların zayıf ve fakirleri var." dedi. Allah aralarındaki çekişmeyi şu şekilde çözüme kavuşturdu:
"Ey cennet! Sen benim rahmetimsin, seninle dilediğime rahmet ederim. Ey cehennem! Sen de benim azabımsın. İstediğime seninle azap ederim; her ikinizi doldurmak da bana aittir."

(M7172, M7176 Müslim, Cennet, 34-36)

٦١٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

618. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Allah, kibrinden dolayı elbisesini yerde sürükleyen kimseye kıyamet gününde rahmet nazarıyla bakmaz.

(B5788 Buhârî, Libâs, 5; M5463 Müslim, Libâs, 48)

٦١٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

619. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Alah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah kıyamette şu üç kişi ile ne konuşur, ne onları temize çıkarır, ne de yüzlerine bakar. Onlar için şiddetli bir azap vardır: Zina eden ihtiyar, yalancı hükümdar ve kibirli fakir.

(M296 Müslim, Îmân, 172)

٦٢٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللّٰهُ عزَّ وَجَلَّ: اَلْعِزُّ إِزَارِي، وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، فَمَنْ يُنَازِعُنِي فِي وَاحِدٍ مِنْهُمَا فَقَدْ عَذَّبْتُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

620. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Allah Teâlâ buyurdu ki[9]:
"Nasıl ki giysi kişiye özgü ise azamet ve büyüklük de benim sıfatımdır, bana özgüdür. Bu hususlarda bana benzemek isteyen herkese azap ederim." buyurmuştur.[10]

(M6680 Müslim, Birr, 136)

---

9 Bu rivayet elimizdeki Müslim nüshasında merfû hadis olarak yer almaktadır.

10 Hadisin lafzî olarak çevirisi şöyledir: "Azamet benim izarım, büyüklük de ridâm'dır…" Buradaki "izâr" ve "ridâ" insanın altına ve üstüne giydiği giysidir. Allah Teâlâ için böyle bir şey söz konusu olamayacağından hadis mecazen anlaşılmak durumundadır. Dolayısıyla giyisiler kişilere özgü olduğu gibi, azamet ve büyüklük de Allah'a özgüdür anlamı vermek daha uygun görülmüştür.

٦٢١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي فِي حُلَّةٍ تُعْجِبُهُ نَفْسُهُ، مُرَجِّلٌ رَأْسَهُ، يَخْتَالُ فِي مِشْيَتِهِ، إِذْ خَسَفَ اللّٰهُ بِهِ، فَهُوَ يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

621. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir adam, kıymetli ve gösterişli bir elbise içinde kendini beğenmiş bir hâlde, saçını başını taramış ve kasıla kasıla yürürken Allah onu ansızın yerin dibine geçiriverir. O kimse, kıyamet gününe kadar debelenerek yerin dibine batmaya devam eder.

(B5789 Buhârî, Libâs, 5; M5467 Müslim, Libâs, 50)

٦٢٢- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَزَالُ الرَّجُلُ يَذْهَبُ بِنَفْسِهِ حَتّٰى يُكْتَبَ فِي الْجَبَّارِينَ، فَيُصِيبُهُ مَا أَصَابَهُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

622. Seleme b. Ekva'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İnsan kibirlene kibirlene kendini beğene beğene zalimler gurubuna dahil edilir. Dolayısıyla zalimlerin başına gelen, onun da başına gelir.

(T2000 Tirmizî, Birr, 61)

Güzel Ahlâk

﴿وَإِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.

(Kalem, 68/4)

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾

Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir.

(Âl-i İmrân, 3/134)

٦٢٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

623. Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *sav* insanların en güzel ahlâklısı idi.

(B6203 Buhârî, Edeb, 112; M1500 Müslim, Mesâcid, 267)

٦٢٤- وَعَنْهُ قَالَ: مَا مَسَسْتُ دِيبَاجاً وَلاَ حَرِيراً أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ شَمَمْتُ رَائِحَةً قَطُّ أَطْيَبَ مِن رَائِحَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَقَدْ خَدَمْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ، فَمَا قَالَ لِي قَطُّ: أُفٍّ، وَلاَ قَالَ لِشَيْءٍ فَعَلْتُهُ: لِمَ فَعَلْتَهُ؟ وَلاَ لِشَيْءٍ لَمْ افعَلْهُ: أَلاَ فَعَلْتَ كَذَا؟ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

624. Enes (ra) şöyle demiştir:
Ben, Allah Resûlü'nün avucundan daha yumuşak ne bir atlasa, ne de bir ipeğe dokundum; onun kokusundan daha hoş bir şey de koklamadım.

(B3561 Buhârî, Menâkıb, 23; M6053 Müslim, Fedâil, 81)

Ben Peygamber'e on sene hizmet ettim; bir defa olsun bana "öf!" demedi. Yaptığım bir şey için, "Bunu neden yaptın?" veya yapmadığım bir iş için de "Neden böyle yapmadın?" demedi.

(M6011 Müslim, Fedâil, 51; B6038 Buhârî, Edeb, 39)

٦٢٥- وَعَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَهْدَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِماراً وَحْشِيًّا، فَرَدَّهُ عَلَيَّ، فَلَمَّا رَأَى مَا فِي وَجْهِي قَالَ: «إِنَّا لَمْ نَرُدَّهُ عَلَيْكَ إِلاَّ لأَنَّا حُرُمٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

625. Sa'b b. Cessâme (ra) şöyle demiştir:
Ben Resûlullah'a (avladığım) bir yabani merkep hediye ettim; ancak kabul etmedi. Üzüldüğümü görünce de, "(Avını) ihramda olduğumuz için kabul edemedik." diye açıklama yaptı.

(B2573 Buhârî, Hibe, 6; M2845 Müslim, Hac, 50)

٦٢٦- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ فَقَالَ: «اَلْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ: مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

626. Nevvâs b. Sem'ân (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a iyilik ve günahı sordum. "İyilik (*birr*) güzel ahlâktır. Günah ise vicdanını rahatsız eden ve insanların bilmesini istemediğin şeydir." buyurdu.

(M6516 Müslim, Birr, 14)

٦٢٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشاً وَلاَ مُتَفَحِّشاً. وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلاَقاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

627. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah Sav ne çirkin söz söyler, ne de çirkin bir davranışa yeltenirdi. O, "Sizin en hayırlılarınız, ahlâkı en güzel olanlarınızdır." buyururdu.

(B3559 Buhârî, Menâkıb, 23; M6033 Müslim, Fedâil, 68)

٦٢٨- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلُ فِي مِيزَانِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ. وَإِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِىَّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

628. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde mümin kulun (amel) terazisinde güzel ahlâktan daha ağır gelecek bir şey yoktur. Allah, söz ve fiilleri çirkin kimselere öfkelenir.

(T2002 Tirmizî, Birr, 62)

٦٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: «تَقْوَى اللّٰهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ فَقَالَ: «اَلْفَمُ وَالفَرْجُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

629. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a;
-İnsanların cennete girmelerine en çok vesile olan şeyler nelerdir, diye soruldu. Peygamber:
-Allah'tan sakınmak (takva) ve güzel ahlâktır, buyurdu.
-İnsanların cehenneme girmelerine en çok sebep olan şeyler nelerdir, diye soruldu. Allah Resûlü:
-Ağız/dil ve cinsel organlarıdır, cevabını verdi.

(T2004 Tirmizî, Birr, 62)

٦٣٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحسَنُهُمْ خُلُقاً، وَخِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

630. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en güzel olandır. En hayırlılarınız da, hanımlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır.

(T1162 Tirmizî, Radâ, 11)

٦٣١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ درجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

631. Hz. Âişe'nin (ra) Resûlullah'tan (sav) şöyle işittiği bildirilmiştir:
Mümin güzel ahlâkı sayesinde, gündüzlerini oruçla, gecelerini namazla geçiren kişinin derecesine ulaşır.

(D4798 Ebû Dâvûd, Edeb, 7)

٦٣٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا زَعِيمٌ بِبَيْتٍ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ. وَإِنْ كَانَ مُحِقّاً، وَبِبَيْتٍ فِي وَسَطِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَرَكَ الْكَذِبَ، وَإِنْ كَانَ مَازِحاً، وَبِبَيْتٍ فِي أَعْلَى الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

632. Ebû Ümâme el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ben, haklı olsa dahi, münakaşayı terk eden kimse için cennetin kıyısında bir köşk verileceğine; şakayla bile olsa yalan söylemeyen kimseye cennetin ortasında bir köşk verileceğine; ahlâkı güzel olan kimseye de cennetin en yüksek yerinde bir köşk verileceğine kefilim.

(D4800 Ebû Dâvûd, Edeb, 7)

٦٣٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ، وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِساً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَحَاسِنَكُمْ أَخْلَاقاً. وَإِنَّ مِنْ أَبْغَضِكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدِكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيْهِقُونَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ، فَمَا الْمُتَفَيْهِقُونَ؟ قَالَ: «الْمُتَكَبِّرُونَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

633. Câbir (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav);
-Sizden en çok sevdiğim ve kıyamet gününde meclisime en yakın olacak kişiler, ahlâkı en güzel olanlarınızdır. Gösteriş için uzun uzun konuşan, sözünü beğendirmek için avurdunu şişire şişire, ukalaca konuşan ve bilgiçlik taslayan kimseler ise hiç sevmediğim kişilerdir ve onlar kıyamet gününde benden en uzak olanlardır, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, bilgiçlik taslayanlar kimlerdir, diye sordular.
–Kibirlenen kimselerdir, cevabını verdi.

(T2018 Tirmizî, Birr, 71)

٦٣٤- وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْمُبَارَكِ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي تَفْسِيرِ حُسْنِ الْخُلُقِ قَالَ: هُوَ طَلَاقَةُ الْوَجْهِ. وَبَذْلُ الْمَعْرُوفِ، وَكَفُّ الْأَذَى.

634. Tirmizî'den rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mübârek (ra) güzel ahlâkın açıklaması ile ilgili olarak şöyle demiştir:
Güzel ahlâk, güler yüz, iyi ve güzel şeyleri yaygınlaştırmak ve başkalarına rahatsızlık vermekten kaçınmaktır.

(T2005 Tirmizî, Birr, 62)

Yumuşak Huylu Olmak (Hilm) ve Ölçülü Hareket Etmek (Teennî)

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ * وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ﴾

İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Bu güzel davranışa ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak (hayırdan ve olgunluktan) büyük payı olanlar kavuşturulur.

(Fussilet, 41/34-35)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٣٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَشَجِّ عَبْدِ الْقَيْسِ: «إِنَّ فِيكَ خَصْلَتَيْنِ يُحِبُّهُمَا اللّٰهُ: اَلْحِلْمُ وَالْأَنَاةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

635. İbn Abbâs'tan[11] (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) Abdülkays kabilesinden olan Eşecc'e şöyle dedi: Sende Allah'ın sevdiği iki haslet var: Akıllı/yumuşak hareket etmek ve teenni ile davranmak.

(M117, M118 Müslim, Îmân, 25-26)

٦٣٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

11 Bu hadis elimizdeki nüshada Muaz'dan (M117) ve Ebû Saîd el-Hudrî'den (M118) rivayet edilmiştir.

636. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah, zariftir/rıfk sahibidir ve her işte zarif/yumuşak davranılmasını sever.

(B6927 Buhârî, İstitâbe, 4; M5656 Müslim, Selâm, 10)

٦٣٧- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَالاَ يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لاَ يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

637. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah, zariftir/rıfk sahibidir; zarafeti/kolaylık gösterilmesini sever. Kolaylıkla yapılan işlere, güçleştirilen işlere veya başka şeylere vermediği sevabı verir.

(M6601 Müslim, Birr, 77)

٦٣٨- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الرِّفْقَ لاَ يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ زَانَهُ، وَلاَ يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ شَانَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

638. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Zarafet/Yumuşak huyluluk, bulunduğu her şeyi güzelleştirir; bulunmadığı şeyleri ise çirkinleştirir.

(M6602 Müslim, Birr, 78)

٦٣٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَالَ أَعْرَابِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَامَ النَّاسُ إِلَيْهِ لِيَقَعُوا فِيهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَعُوهُ

وَأَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلاً مِنْ مَاءٍ، أَوْ ذَنُوباً مِنْ مَاءٍ، فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ
وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

639. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir bedevi (altı kum serili, duvarları kerpiçten olan mescide geldi ve) mescide çişini yaptı; sahâbîler kalkıp üzerine yürüdüler. Bunun üzerine Peygamber Sav: “Onu bırakın; çişini yaptığı yere bir kova su döküverin. Siz zorlaştırmak için değil, kolaylaştırmak için gönderildiniz.” buyurdu.

(B220 Buhârî, Vudû’, 58)

٦٤٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«يَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا. وَبَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

640. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; sevdirin, nefret ettirmeyin.

(B69 Buhârî, İlim, 11; M4525 Müslim, Cihâd, 6)

٦٤١- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ كُلَّهُ»
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

641. Cerîr b. Abdullah’ın (ra) Resûlullah’tan Sav şöyle işittiği rivayet edilmiştir:
Zarafetten/Yumuşak huyluluktan mahrum olan, bütün hayırlardan mahrum demektir, buyurmuştur.

(M6598 Müslim, Birr, 74)

٦٤٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَاراً، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

642. Ebû Hüreyre'den (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, bana nasihatte bulun(ur musunuz), dedi. Peygamber Sav:
–Öfkelenme, buyurdu. Adam aynı sözü birkaç kere tekrarladı. Peygamber her defasında:
–Öfkelenme, buyurdu.

(B6116 Buhârî, Edeb, 76)

٦٤٣- وَعَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَةَ وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

643. Ebû Ya'lâ Şeddâd b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü Sav şöyle buyurmuştur:
Allah bütün işlerinizi güzel ve özenerek yapmanızı emretti. Canlı bir varlığı öldürmeniz gerektiğinde (ona eziyet vermeyecek şekilde) güzelce öldürün: Bir hayvan kestiğinizde de güzelce kesin; bıçağınızı iyice bileyin ve hayvana acı vermeyin.

(M5055 Müslim, Sayd, 57)

٦٤٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا خُيِّرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ أَمْرَيْنِ قَطُّ إِلاَّ أَخَذَ أَيْسَرَهُمَا، مَا لَمْ يَكُنْ إِثْمًا، فَإِنْ كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ. وَمَا انْتَقَمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِنَفْسِهِ فِي شَيْءٍ قَطُّ، إِلاَّ أَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللّٰهِ، فَيَنْتَقِمَ لِلّٰهِ تَعَالَى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

644. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) iki işten birini seçmek durumunda kalırsa, günah olmadığı sürece en kolay olanını seçerdi. Yapılacak şey günah ise ondan herkesten daha fazla uzaklaşırdı. Resûl-i Ekrem, herhangi bir şeyden dolayı kendisi için asla intikam almadı; eğer Allah'ın bir yasağı çiğnenirse işte o zaman Allah için müeyyide uygulardı.

(B6126 Buhârî, Edeb, 80; M6045 Müslim, Fedâil, 77)

٦٤٥- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلاَ أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ تَحْرُمُ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ لَيِّنٍ سَهْلٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

645. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Size (cehennem) ateşine kimin haram olduğunu veya kime (cehennem) ateşinin haram olduğunu söyleyeyim mi? Cana yakın, geçimli, yumuşak huylu, insanlara kolaylık gösteren herkese.

(T2488 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 45)

Affedici Olmak

﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾

Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.

(A'râf, 7/199)

﴿فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ﴾

...Sen şimdi güzel bir şekilde hoşgörü ile muamele et.

(Hicr, 15/85)

﴿وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا اَلَا تُحِبُّونَ اَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ﴾

...Onlar affetsinler, vazgeçip iyi muamelede bulunsunlar. Allah'ın sizi bağışlamasını arzu etmez misiniz?...

(Nûr, 24/22)

﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...(Onlar) insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٤٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ أَتٰى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمِ أُحُدٍ؟ قَالَ: «لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكِ، وَكَانَ أَشَدُّ مَا لَقِيتُهُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ، إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ ابْنِ عَبْدِ كُلاَلٍ، فَلَمْ يُجِبْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ، فَانْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِي، فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلاَّ وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، وَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي، فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ، فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ، وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ، فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ، وَأَنَا مَلَكُ الْجِبَالِ، وَقَدْ بَعَثَنِي رَبِّي إِلَيْكَ لِتَأْمُرَنِي بِأَمْرِكَ، فَمَا شِئْتَ: إِنْ شِئْتَ: أَطْبَقْتُ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبَيْنِ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللّٰهُ مِنْ أَصْلاَبِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ وَحْدَهُ لاَ يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

646. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Peygamber'e Sav:
–Yâ Resûlallah, Uhud gününden daha zor bir gün yaşadın mı, diye sordum.
Şöyle cevap verdi:
–Evet, senin kavminden çok kötülük gördüm; en ağırı da, Akabe günü onlardan gördüğüm şey oldu. Ben Abdükülâl'in oğlu İbn Abdüyâlîl'e sığınmak istedim, ancak isteğimi reddetti. Ben de çok üzüntülü bir şekilde geri döndüm; öyle ki Karn-ı Seâlib'e gelinceye kadar kendime gelemedim. Başımı kaldırdığımda, bir bulutun beni gölgelediğini gördüm. Dikkatlice baktım; Cebrail de bulutun içinde idi; bana şöyle seslendi:
–Yüce Allah, kavminin sana söylediklerini ve seni nasıl reddettiklerini işitti. Onlar hakkında ne yapılmasını istiyorsan emretmen için sana dağlar(dan sorumlu) meleğini gönderdi.
O anda, dağlar meleği de selâm verdi ve bana seslendi:
–Ey Muhammed, kavminin sana söylediklerini Allah işitti. Ben dağlardan sorumlu meleğim. Ne emredersen onu yapmam için Rabbim beni sana gönderdi. Dilersen Ahşebeyn denilen şu iki dağı, onların üzerlerine kapayıvereyim.
Bunun üzerine ben:
–Hayır, ben ümit ediyorum ki, Allah bunların soyundan, yalnız kendine ibadet edecek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayacak kimseler çıkaracaktır, dedim.

(B3231 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 7; M4653 Müslim, Cihâd, 111)

٦٤٧- وَعَنْهَا قَالَتْ: مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً قَطُّ بِيَدِهِ، وَلاَ امْرَأَةً وَلاَ خَادِمًا، إِلاَّ أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إِلاَّ أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِن مَحَارِمِ اللّٰهِ تَعَالَى: فَيَنْتَقِمُ لِلّٰهِ تَعَالَى. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

647. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* Allah yolunda savaş dışında, ne bir kadına, ne bir hizmetçiye ne de başka birine vurdu. Kendisine verilen hiçbir zarardan dolayı kimseden intikam almaya kalkmadı. Sadece Allah'ın yasakları çiğnendiğinde, Yüce Allah için müeyyide uyguladı.

(M6050 Müslim, Fedâil, 79)

٦٤٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ، فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ، فَجَبَذَهُ بِرِدَائِهِ جَبْذَةً شَدِيدَةً، فَنَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ أَثَّرَتْ بِهَا حَاشِيَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ جَبْذَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللّٰهِ الَّذِي عِنْدَكَ. فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ، فَضَحِكَ، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

648. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah'la *Sav* birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış sert ve kalın bir hırka vardı. Arkasından bir bedevi yetişti ve Peygamber'in hırkasını sert bir şekilde çekti. Bu çekişin şiddetinden hırkanın kenarı, Peygamber'in boynunda iz bıraktı. Bedevi:
–Ey Muhammed, sende bulunan Allah'ın malından bana da vermelerini emretsene, dedi. Resûlullah *Sav*, bedeviye doğru döndü ve güldü, sonra da ona bir şeyler verilmesini emretti.

(B6088 Buhârî, Edeb, 68; M2429 Müslim, Zekât, 128)

٦٤٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، صَلَوَاتُ اللّٰهِ وَسَلاَمُهُ عَلَيْهِمْ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَدْمَوْهُ، وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ، وَيَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

649. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın Peygamberlerden *Sav* birinin hâlini anlatışı hâlâ gözümün önündedir. Kavmi onu dövüp yaralamış; o ise yüzündeki kanları silerken şöyle diyormuş: "Allah'ım sen kavmimi bağışla; çünkü onlar (gerçeği) bilmiyorlar."

(B3477 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4646 Müslim, Cihâd, 105)

٦٥٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

650. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir:
Güçlü insan güreşte rakibini yenen değildir; asıl güçlü kimse öfkesine hâkim olandır.

(B6114 Buhârî, Edeb, 76; M6643 Müslim, Birr, 107)

Eziyetlere Katlanmak

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

...Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever.

(Âl-i İmrân, 3/134)

﴿وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

Her kim de sabreder ve bağışlarsa, işte bu elbette yapılmaya değer işlerdendir.

(Şûrâ, 42/43)

٦٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ
لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي، وَأُحسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ
وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلاَ
يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ مَا دُمْتَ عَلَى ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

651. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:

–Yâ Resûlallah (sav), benim akrabalarım var. Ben onlarla akrabalık ilişkilerimi sürdürüyorum, fakat onlar benimle ilişkiyi kesiyorlar. Onlara iyilik yapıyorum, onlar bana kötülük ediyorlar. Onlara yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba davranıyorlar, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

–Eğer dediğin gibi yapıyorsan, senin bu tutumun onlara ağır geliyor (sanki sıcak kül yutmuş gibi zorlanıyorlar).Böyle (ilişkiyi ve iyiliği sürdürerek) davranmaya devam ettiğin sürece, onlara karşı Allah Teâlâ'nın desteği seninle olur, buyurdu.

(M6525 Müslim, Birr, 22)

Dinî Konularda Hassas Olmak

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾

...Kim Allah'ın hürmet edilmesini istediği şeylere saygı gösterirse bu Rabbi katında kendisi için bir hayırdır...

(Hac, 22/30)

﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾

...Eğer siz Allah'a yardım ederseniz (emrini tutar, dinini uygularsanız), O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır.

(Muhammed, 47/7)

٦٥٢- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرِو الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِن أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَضِبَ فِي مَوْعِظَةٍ قَطُّ أَشَدَّ مِمَّا غَضِبَ يَوْمَئِذٍ، فَقَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ: إِنَّ مِنكُمْ مُنَفِّرِينَ. فَأَيُّكُمْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيُوجِزْ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِهِ الْكَبِيرَ وَالصَّغِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

652. Ebû Mes'ûd Ukbe b. Amr el-Bedrî (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e Sav gelip:
–Ben filanın namazı uzatması yüzünden sabah namazına gelemiyorum, dedi. (Bunu duyan) Peygamber Sav öyle kızdı ki, hiçbir konuşmasında o günkü kadar hiddetlendiğini görmedim. (Kalktı ve):
–İçinizde usandıranlar var. Sizden kim imamlık yaparsa namazı kısa tutsun; çünkü arkasında yaşlısı var, çocuğu var, ihtiyaç sahibi var, buyurdu.

(B702 Buhârî, Ezân, 61; M1044 Müslim, Salât, 182)

٦٥٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سَفَرٍ، وَقَدْ سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ، فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَتَكَهُ وَتَلَوَّنَ وَجْهُهُ وَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ: أَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

653. Hz. Âişe (ra) analatıyor:
Odamın girişine resimli bir örtü asmıştım. Resûlullah Sav seferden dönünce bunu gördü, benzi attı, perdeyi çekip yırttı ve şöyle dedi:
–Ey Âişe, kıyamet günü Allah'ın nezdinde en çok azap çekecekler, Allah'ın yaratıklarını resmederek O'na benzemeye çalışanlardır.[12]

(M5528 Müslim, Libâs, 92; B5954 Buhârî, Libâs, 91)

[12] Hadiste sözü edilen resim yasağının tapınmak maksadıyla resim yapmak olduğu şeklinde açıklamalar yapılmıştır. Nitekim Hz. Peygamber'in resimli perdenin yastık yapılarak kullanımına bir şey dememesi, bu yaklaşımı teyit etmektedir. Taberî de bu hadisin tapınmak üzere yapılan suretlerle ilgili olduğunu söylemiştir. (İbn Allân, *Delîlü'l-fâlihîn*, V, 110). Buna karşın hadisin her türlü canlı resmini yapmayı men ettiği yorumu yaygındır. Ayrıca bu sözüyle Hz. Peygamber'in putperestlikten yeni çıkmış kimselere, resimlerin yer aldığı şeyleri kapı, duvar vb. göz önündeki yerlere asmamayı öğütlediği de söylenebilir.

٦٥٤- وَعَنْهَا أَنَّ قُرَيْشاً أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقَالُوا:
مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالُوا: مَنْ يَجْتَرِيءُ
عَلَيْهِ إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَكَلَّمَهُ
أُسَامَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ
حُدُودِ اللّٰهِ تَعَالَى؟» ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ قَبْلَكُم
أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ
أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَايْمُ اللّٰهِ، لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ
يَدَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

654. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Mahzûm kabilesinden bir kadının hırsızlık yapması Kureyşlilerin ağırına gitti. Bunun üzerine, bu kadının affedilmesi için Resûlullah'la kim konuşabilir, diye kendi aralarında soruşturdular ve bunu ancak Allah Resûlü'nün çok sevdiği Üsâme b. Zeyd'in yapabileceğine karar verdiler. Üsâme de konuyu Peygamber'e arz etti. Resûlullah (sav):
–Yüce Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun, dedi. Sonra kalkıp bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu: Sizden evvelkilerin helâk olmalarının sebebi, içlerinden asil biri hırsızlık yaptığında ona dokunmayıp, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yaptığında onu cezalandırmalarıdır. Vallahi Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, onun da elini keserdim.[13]

(B3475 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4410 Müslim, Hudûd, 8)

---

[13] Hırsızlık cezasına tarih içerisinde değişik toplum ve zamanlarda biribirinden farklı müeyyideler uygulanmıştır. Arap toplumunda da bu ceza İslâm öncesinde elin kesilmesi şeklinde tatbik edilmiştir. İslâm, bu tür cezaları belli kaideler çerçevesinde yeniden düzenlemiş ve caydırıcılık esas olmak üzere cezaların insanîleştirilmesi yolunda tedricilik esasını getirmiştir. Kur'an'da da yer aldığı üzere kimi mevcut cezalar harfi olarak muhafaza edilmiş, ancak onların uygulanma alanları olabildiğince daraltılmış ve zamanla uygulanmaları fiilen askıya alınmıştır. Nitekim İslâm tarihi boyunca bu kabil müeyyidelerin hemen hemen hiç uygulanmadığı görülür. Hadisteki ana fikir hırsızlık gibi şahıs ve topluma karşı işlenen bir suçun müeyyidesiz bırakılmamasıdır. Müeyyidenin tarzı, miktarı ve uygulanışı sosyo-psikolojik, ekonomik yapı ve hukukî düzenlemelerle ilgilidir.

٦٥٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ. فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَيْهِ حَتّٰى رُؤِيَ فِي وَجْهِهِ، فَقَامَ فَحَكَّهُ بِيَدِهِ فَقَالَ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلاَتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ، وَإِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ، فَلاَ يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قِبَلَ الْقِبْلَةِ... مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

655. Enes (ra) anlatıyor:

Peygamber Sav, (altı kum serili, duvarları kerpiçten ve üstü hurma dalları ile örtülü olan Medine) mescidinin kıble tarafındaki duvarında tükürük gördü; bu duruma o kadar üzüldü ki, bu yüzünden belli oldu. Hemen kalkıp onu eliyle kazıdı ve şöyle buyurdu: "Biriniz namaza durduğu zaman Rabbine yönelmiş (âdeta onunla konuşmaya başlamış) olur. (Sanki) Rabbi onunla kıble arasındadır. Sakın kimse kıbleye karşı tükürmesin..."[14]

(B405 Buhârî, Salât, 33; M1225, M1226 Müslim, Mesâcid, 52)

---

[14] Bedevilerin alışkanlık ve görgüsüzlüğü zaman zaman bu kabil uygunsuz davranışlara yol açabilmiştir. Hz. Peygamber, bu şekilde davranabilen insanları en güzel biçimde eğitmiş ve ahlâk örneği bir toplumun oluşmasını temin etmiştir.

Yöneten Yönetilen İlişkilerinde Ölçü

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

Müminlerden sana uyanlara kanatlarını indir.

(Şuarâ, 26/215)

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَآءِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.

(Nahl, 16/90)

٦٥٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ: اَلْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْؤُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا، وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْؤُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

656. İbn Ömer'in (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *sav* şöyle demiştir:
Hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz de gözetiminizde bulunanlardan mesulsünüz.
Yöneticiler sorumludur. Evin erkeği, aile efradından sorumludur.
Evin hanımı da kocasının evinden ve çocuklarından sorumludur.
Hizmetçi (köle) de efendisinin malından sorumludur.
Hülâsa, hepiniz sorumlusunuz ve hepiniz de idarenizde
bulunanlardan mesulsünüz.

(B893 Buhârî, Cum'a, 11; M7424 Müslim, İmâre, 20)

٦٥٧- وَعَنْ أَبِي يَعْلَى مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللّٰهُ رَعِيَّةً، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ، إِلاَّ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَلَمْ يَحُطْهَا بِنُصْحِهِ لَمْ يَجِدْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أُمُورَ الْمُسْلِمِينَ، ثُمَّ لاَ يَجْهَدُ لَهُمْ، وَيَنْصَحُ لَهُمْ، إِلاَّ لَمْ يَدْخُلْ مَعَهُمُ الْجَنَّةَ».

657. Ebû Ya'lâ Ma'kıl b. Yesâr'ın (ra) işittiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'ın kendisine bir toplumun yöneticiliğini nasip ettiği kul, halkına hıyanet
ederek ölürse, Allah ona cenneti haram kılar.

(M363 Müslim, Îmân, 227; B7151 Buhârî, Ahkâm, 8)

Bir başka rivayet de şöyledir:
Allah'ın kendisine bir toplumun yöneticiliğini nasip ettiği kul, halkın
tamamına aynı içtenlikle sahip çıkmazsa cennetin kokusunu bile alamaz.

(B7150 Buhârî, Ahkâm, 8)

Müslim'in bir rivayetinde:
Müslümanların yönetimini üstlenen fakat, onlar için bütün gücüyle
çalışmayıp, bütün içtenliği ile hepsini kucaklamayan yönetici, onlarla birlikte
cennete giremez, buyurulmuştur.

(M366 Müslim, Îmân, 229)

٦٥٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رسول اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي بَيْتِي هٰذَا: «اللّٰهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئاً فَشَقَّ عَلَيْهِمْ فَاشْقُقْ عَلَيْهِ، وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئاً فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

658. Hz. Âişe'nin (ra) anlatıyor:
Ben evimde Resûlullah'ı *Sav* şöyle dua ederken işittim:
Allah'ım! Ümmetimin yönetimiyle ilgili bir görev üstlenip de, onları sıkıntı ve meşakkate düşürene, sen de sıkıntı ver; ümmetimin yönetimini üstlenip de onlara kolaylık gösteren, onları rahatlık ve refaha kavuşturana, sen de kolaylık göster.

(M4722 Müslim, İmâre, 19)

٦٥٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ، كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ، وَإِنَّهُ لاَ نَبِيَّ بَعْدِي، وَسَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ فَيَكْثُرُونَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: «أَوْفُوا بِبَيْعَةِ الْأَوَّلِ فَالْأَوَّلِ، ثُمَّ أَعْطُوهُمْ حَقَّهُمْ، وَاسْأَلُوا اللّٰهَ الَّذِي لَكُمْ، فَإِنَّ اللّٰهَ سَائِلُهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

659. Ebû Hüreyre'den (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* şöyle buyurdu:
İsrailoğulları peygamberler tarafından idare ediliyor; biri ölünce bir başka peygamber onun yerine geçiyordu. Benden sonra ise peygamber gelmeyecektir; halifeler olacak, sayıları çoğalacaktır. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, bu şartlarda bize ne tavsiye edersiniz, diye sorduklarında,
Peygamber *Sav*:
–Öncelik sırasına göre onlara biat edin; onlara karşı yükümlülüklerinizi yerine getirin ve alamadığınız haklarınızı da Allah'tan isteyin. Zira Allah onlara, halka karşı görevlerini yapıp yapmadıklarını soracaktır, buyurdu.

(B3455 Buhârî, Enbiyâ, 50; M4773 Müslim, İmâre, 44)

٦٦٠- وَعَنْ عَائِذِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُبَيْدِ اللّٰهِ ابْنِ زِيَادٍ، فَقَالَ لَهُ: أَيْ بُنَيَّ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ شَرَّ الرِّعَاءِ الْحُطَمَةُ» فَإِيَّاكَ أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

660. Âiz b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, Ubeydullah b. Ziyâd'ın yanına girmiş ve ona şöyle demiştir:
Oğlum, ben Resûlullah'ın Sav, "Yöneticilerin en kötüsü, zorba olanlardır." dediğini işittim. Sen, sakın onlardan olma.

(M4733 Müslim, İmâre, 23)

٦٦١- وَعَنْ أَبِي مَرْيَمَ الْأَزْدِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ وَلَّاهُ اللّٰهُ شَيْئاً مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَاحْتَجَبَ دُونَ حَاجَتِهِمْ وَخَلَّتِهِمْ وَفَقْرِهِمْ، احْتَجَبَ اللّٰهُ دُونَ حَاجَتِهِ وَخَلَّتِهِ وَفَقْرِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَجَعَلَ مُعَاوِيَةُ رَجُلاً عَلَى حَوَائِجِ النَّاسِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ.

661. Ebû Meryem el-Ezdî'den (ra) nakledildiğine göre o, Muâviye'ye (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın Sav, "Allah birini Müslümanların başına idareci yapar da o kimse, (halkla arasına engeller koyarak) Müslümanların dertleri, sıkıntıları ve ihtiyaçlarıyla ilgilenmezse, Allah da kıyamet gününde onun derdi, sıkıntısı ve ihtiyacı ile ilgilenmez." buyurduğunu işittim.
Bunun üzerine Muâviye, halkın (şikâyetlerini dinlemek) ve ihtiyaçlarını kendisine iletmek üzere bir adam görevlendirdi.

(D2948 Ebû Dâvûd, İmâre, 13; T1332 Tirmizî, Ahkâm, 6)

Adaletli Yönetici

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾

Şüphesiz Allah, adaleti ve ihsanı … emreder...

(Nahl, 16/90)

﴿وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

...ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.

(Hucurât, 49/9)

٦٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللّٰهِ تَعَالَى، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ، اجْتَمَعَا عَلَيْهِ، وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ، فَقَالَ: إِنِّي أَخَافُ اللّٰهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ، فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

662. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Yedi sınıf insan vardır ki Allah onları hiçbir gölgenin
(himayenin) bulunmadığı günde (kıyamet gününde),
kendi gölgesinde gölgelendirir (özel olarak himaye eder):
Adaletli devlet reisi,
Yüce Allah'a ibadet ederek yetişen genç,
Gönlü mescitlere bağlı olan kimse,
Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle bir araya gelip,
yine bu sevgi ile ayrılan iki dost,
Mevki sahibi güzel bir kadının birlikte olma isteğine
"Ben Allah'tan korkarım." cevabını veren kimse,
Sağ elinin verdiğini sol eli duymayacak kadar gizli sadaka veren kimse,
Tenha yerlerde Allah'ı zikrederek gözleri yaşla dolan kimse.

(B1423 Buhârî, Zekât, 16; M2380 Müslim, Zekât, 91)

٦٦٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الْمُقْسِطِينَ عِنْدَ اللّٰهِ
عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ: الَّذِينَ يَعْدِلُونَ فِي حُكْمِهِمْ وَأَهْلِيهِمْ وَمَا وَلُوا»
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

663. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Ailesi ve idaresi altında bulunanların hak ve hukukunda adaletle davrananlar,
Allah katında nurdan koltuklara otururlar.

(M4721 Müslim, İmâre, 18)

٦٦٤- وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «خِيَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُحِبُّونَهُمْ

وَيُحِبُّونَكُمْ، وَتُصَلُّونَ عَلَيْهِمْ وَيُصَلُّونَ عَلَيْكُمْ، وَشِرَارُ أَئِمَّتِكُمُ الَّذِينَ تُبْغِضُونَهُمْ وَيُبْغِضُونَكُمْ، وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ» قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَفَلاَ نُنَابِذُهُمْ؟ قَالَ: «لاَ، مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلاَةَ، لاَ، مَا أَقَامُوا فِيكُمُ الصَّلاَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

664. Avf b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü'nün Sav:
–İdarecilerinizin en hayırlısı, sizi seven, sizin tarafınızdan da sevilenlerdir. Siz onlara dua edersiniz, onlar da size dua ederler. İdarecilerinizin kötüsü de, sizin tarafınızdan sevilmeyen; sizi de sevmeyenlerdir. Siz onlara lânet edersiniz, onlar da size lânet okur, buyurduğunu işittim. Biz:
–Yâ Resûlallah, onlarla mücadeleye girişelim mi, diye sorduk. Resûlullah Sav:
–Sizinle namaz kıldıkları müddetçe, hayır; sizinle namaz kıldıkları müddetçe hayır, karşılığını verdi.

(M4805 Müslim, İmâre, 66)

٦٦٥- وَعَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلاَثَةٌ: ذُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٌ مُوَفَّقٌ، وَرَجُلٌ رَحِيمٌ رَقِيقُ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ، وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

665. İyâz b. Himâr'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur: Cennet ehli üç sınıftır: adaleti gözeten başarılı yöneticiler; bütün akrabalarına ve Müslümanlara karşı yumuşak kalpli ve şefkatli olanlar; (muhtaç durumda) çoluk çocuğu olduğu hâlde harama el uzatmayan ve kimseden de bir şey istemeyen kişiler.

(M7207 Müslim, Cennet, 63)

Yöneticilere İtaatte Ölçü

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ülü'l-emre (idarecilere) de...

(Nisâ, 4/59)

٦٦٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ، إِلاَّ أَنْ يُؤْمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلاَ سَمْعَ وَلاَ طَاعَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

666. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Günah işlemesi istenmedikçe, hoşuna gitsin veya gitmesin, müminin, (idarecileri) dinlemesi ve onlara itaat etmesi gerekir. Günah işlemesi istendiğinde ise dinlemek de, itaat etmek de yoktur.

(M4763 Müslim, İmâre, 38; B7144 Buhârî, Ahkâm, 4)

٦٦٧- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا بَايَعْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ يَقُولُ لَنَا: «فِيمَا اسْتَطَعْتُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

667. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Biz “dinlemek ve itaat etmek üzere” biat ettiğimizde, Resûlullah (sav), “gücünüz yettiği kadar” kaydını ilave ederdi.

(B7202 Buhârî, Ahkâm, 43; M4836 Müslim, İmâre, 90)

٦٦٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ خَلَعَ يَداً مِنْ طَاعَةٍ لَقِيَ اللّٰهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ حُجَّةَ لَهُ، وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

668. İbn Ömer’in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kimse (meşru bir sebep olmaksızın) yöneticilere itaattan vazgeçerse, kıyamet gününde, Allah’ın huzuruna dayanacağı bir delili olmaksızın çıkar. Biatsız ölen bir kimse de, Câhiliye ölümü ile ölür.[15]

(M4793 Müslim, İmâre, 58)

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «وَمَنْ مَاتَ وَهُوَ مُفَارِقٌ لِلْجَمَاعَةِ، فَإِنَّهُ يَمُوتُ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً».

Müslim’in diğer bir rivayeti de:
Müslüman topluluktan ayrılmış olarak ölen kimse, Câhiliye ölümü ile ölür, şeklindedir.

(M4788 Müslim, İmâre, 54)

---

15 Hz. Peygamber, Câhiliye olarak adlandırılan, hukuk ve adaletin olmadığı bir toplumu, getirdiği insanî ilkeler ve gerçekleştirdiği sosyo-politik düzenlemelerle objektif kurallara sahip bir topluma dönüştürmüştür. Akabe Biatları adı verilen sosyal sözleşmeler ve daha sonra Müslüman olanlardan alınan sözlerle fert ve toplulukların bu objektif kurallara bağlı kalacakları teyit edilmiştir. Bu mekanizma İslâm kültüründe “biat” olarak isimlendirilmiştir. Böylece biat, hukuksuz bir sosyal düzenekten, yani Câhiliye toplumundan, hukuku olan bir sosyal düzeneğe geçmenin simgesi olmuştur. Hadiste sözü edilen “Câhiliye ölümü üzerine ölür” ifadesi, inanç ve hukuk bakımından Câhiliyedeki insanlara benzeyerek ölür anlamına gelmektedir.

٦٦٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، وَإِنِ اسْتُعْمِلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ، كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

669. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Başı siyah üzüm gibi olan Habeşli bir köle dahi başınıza yönetici yapılsa onu dinleyin ve ona itaat edin.[16]

(B7142 Buhârî, Ahkâm, 4)

٦٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَيْكَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ فِي عُسْرِكَ وَيُسْرِكَ وَمَنْشَطِكَ وَمَكْرَهِكَ وَأَثَرَةٍ عَلَيْكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

670. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Varlıkta, darlıkta, hoşnutluk ve hoşnutsuzluk hâlinde, hatta başkası sana tercih edildiğinde bile, dinle ve itaat et.

(M4754 Müslim, İmâre, 35)

٦٧١- وَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلاً، فَمِنَّا مَنْ

---

16 Hz. Peygamber kabileciliğin ve asaletin yegane kriter kabul edildiği bir devirde insanlara yönetimin emanet, ehliyet, liyakat ve meşruiyet üzere verilmesi gerektiğine işaret etmekte; bu nitelikteki yönetimin de soyuna ve rengine, kabilesine ve boyuna bakmaksızın meşru sayılması ve bu meşruiyetin getirdiği yükümlülüğün de üstlenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

يُصْلِحُ خِبَاءَهُ، وَمِنَّا مَنْ يَنْتَضِلُ، وَمِنَّا مَنْ هُوَ فِي جَشَرِهِ، إِذْ نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلصَّلَاةَ جَامِعَةً. فَاجْتَمَعْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي إِلاَّ كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتَهُ عَلَى خَيْرِ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَيُنْذِرَهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَإِنَّ أُمَّتَكُمْ هٰذِهِ جُعِلَ عَافِيَتُهَا فِي أَوَّلِهَا، وَسَيُصِيبُ آخِرَهَا بَلَاءٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا، وَتَجِيءُ فِتْنَةٌ يُرَقِّقُ بَعْضُهَا بَعْضاً، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ مُهْلِكَتِي، ثُمَّ تَنْكَشِفُ، وَتَجِيءُ الْفِتْنَةُ فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: هٰذِهِ هٰذِهِ، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ. وَمَنْ بَايَعَ إِمَامًا فَأَعْطَاهُ صَفْقَةَ يَدِهِ، وَثَمَرَةَ قَلْبِهِ، فَلْيُطِعْهُ إِنِ اسْتَطَاعَ، فَإِنْ جَاءَ آخَرُ يُنَازِعُهُ، فَاضْرِبُوا عُنُقَ الْآخَرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

671. Abdullah b. Amr (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* ile birlikte bir seferdeydik. Bir yerde konakladık; kimimiz çadırını düzeltiyor, kimimiz ok atış talimleri yapıyor, kimimiz de hayvanlarını otlatıyordu. O sırada Peygamber'in müezzini "Namaz için toplanın." diye seslendi. Biz de Resûlullah'ın yanına toplandık. Bize şöyle dedi:
–Benden evvel gelen bütün peygamberlerin görevi, ümmeti için hayırlı bildiklerini onlara öğretmek, kötü bildikleri şeylerden de onları sakındırmaktı. Size gelince, bu ümmetin huzuru ilk döneme mahsustur. Sonrakilerin başına belalar gelir ve hoşlanmadıkları birtakım işlerle karşılaşırlar. Öyle fitneler gelir ki bir sonraki öncekini unutturur. Öyle fitnelerle karşılaşılır ki bir mümin, bu beni helâk edecek der; sonra da ondan

kurtulur ve ardından bir başkası gelir. Mümin, işte bundan kurtuluş yoktur, der. Bir kimse cehennemden kurtulmayı ve cennete girmeyi isterse, Allah'a ve kıyamet gününe iman ederek ölmelidir. Kendinize nasıl davranılmasını istiyorsanız, siz de başkalarına öyle davranın. Bir kimse devlet başkanına biat eder; elini tutup kalbini ona bağlarsa elinden geldiği kadar ona itaat etsin. Eğer başka biri çıkıp yönetimi elde etmek için ayaklanırsa, derhal onu uzaklaştırın/boynunu vurun.[17]

(M4776 Müslim, İmâre, 46)

٦٧٢- وَعَنْ أَبِي هُنَيْدَةَ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلَ سَلَمَةُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللّٰهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ قَامَتْ عَلَيْنَا أُمراءُ يَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ، وَيَمْنَعُونَا حَقَّنَا، فَمَا تَأْمُرُنَا؟ فَأَعْرَضَ عَنْهُ، ثُمَّ سألَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اِسْمَعُوا وَأَطِيعُوا، فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَاحُمِّلُوا وَعلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

672. Ebû Hüneyde Vâil b. Hucr (ra) anlatıyor:
Seleme b. Yezîd el-Cu'fî, Resûlullah'a:
-Ey Allah'ın Resûlü! Başımıza, kendilerine karşı yükümlülüklerimizi yerine getirmemizi bekleyen, ancak bize karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen yöneticiler geçerse, bize ne yapmamızı tavsiye edersin, dedi. Peygamber (sav) ondan yüz çevirdi (ve başka bir şeyle meşgul odu). Ancak Seleme b. Yezîd sorusunu tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:
–Dinleyin ve itaat edin; onlar kendi yükümlülüklerinden, siz de kendi yükümlülüklerinizden sorumlusunuz.

(M4782 Müslim, İmâre, 49)

---

[17] Rivayette halkın onayını almış bir yönetimin kuvvet kullanılarak ele geçirilmesi girişimine karşı halkın meşru yönetime sahip çıkması teşvik edilmektedir.

٦٧٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ بَعْدِي أَثَرَةٌ، وَأُمُورٌ تُنْكِرُونَهَا،» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، كَيْفَ تَأْمُرُ مَنْ أَدْرَكَ مِنَّا ذٰلِكَ؟ قَالَ: «تُؤَدُّونَ الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَتَسْأَلُونَ اللّٰهَ الَّذِي لَكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

673. Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle dedi:
–Benden sonra kayırmalar ve hoşunuza gitmeyecek işler olacaktır. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, bizden o günlere erişecekler için ne buyurursunuz, diye sordular. Resûlullah (sav):
–Onlara karşı yükümlülüklerinizi yerine getirin; alamadığınız haklarınızı da Allah'tan isteyin, buyurdu.[18]

(M4775 Müslim, İmâre, 45; B3603 Buhârî, Menâkıb, 25)

٦٧٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللّٰهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ، وَمَنْ يُطِعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي، وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

674. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiş, bana isyan eden de Allah'a isyan etmiş olur. (Benim görevlendirdiğim) yetkiliye itaat eden bana itaat etmiş, ona isyan eden de, bana isyan etmiş olur.[19]

(B2957 Buhârî, Cihâd, 110; M4747 Müslim, İmâre, 32)

[18] Hadiste yöneticilerin halka karşı haksızlıklarına suskun kalınmasının tavsiye edildiği zannedilmemelidir. Konuya ilişkin rivayetler birlikte düşünüldüğünde toplumsal kargaşaya yol açmadan hak aramanın teşvik edildiği fark edilir.

[19] Hadiste Hz. Peygamber'in Allah'ın kendisine vahyettiği hak ve adalet esaslarına göre talepte bulunduğu, dolayısıyla Peygambere itaatın da doğal olarak Allah'a itaat manası taşıyacağı belirtilmektedir. Peygamber'in tayin ettiği yönetici de onun koyduğu esaslara göre hareket edeceğinden, emire itaat de Peygambere itaat anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber'in ancak maruf ve meşru olan hususlarda otoriteye itaat edilmesi gerektiği yönündeki beyanları da bu çerçevede hatırda tutulmalıdır.

٦٧٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَرِهَ مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئاً فَلْيَصْبِرْ، فَإِنَّهُ مَنْ خَرَجَ مِنَ السُّلطَانِ شِبْراً مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

675. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Amirinde hoşuna gitmeyen bir şey gören kimse sabretsin. Çünkü yöneticiye itaattan bir karış bile ayrılan kimse, Câhiliye ölümü ile ölür.

(B7053 Buhârî, Fiten, 2; M4791 Müslim, İmâre, 56)

٦٧٦- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ أَهَانَ السُّلطَانَ أَهَانَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

676. Ebû Bekre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Kim (meşru) devlet başkanını aşağılarsa, Allah tarafından aşağılanır.

(T2224 Tirmizî, Fiten, 47)

İdareciliğin İstenmemesi

﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾

İşte âhiret yurdu! Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

(Kasas, 28/83)

٦٧٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ سَمُرَةَ: لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا، وَإِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وُكِلْتَ إِلَيْهَا، وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا، فَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَكَفِّرْ عَنْ يَمِينِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

677. Ebû Saîd Abdurrahmân b. Semüre (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, bana şu nasihatte bulundu:
Ey Abdurrahman, yöneticiliğe talip olma; şayet sen istemeden tayin olunursan yardım görürsün. Eğer sen istediğin için verilirse, o görevle baş başa bırakılırsın. Bir konuda yemin eder de başka bir davranışı daha hayırlı görürsen hayırlı olanı yap; yemininin kefâretini de öde.

(B6722 Buhârî, Keffâretü'l-eymân, 10; M4281 Müslim, Eymân, 19)

٦٧٨- وَعَنْ أَبِي ذر رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِنِّي أَرَاكَ ضَعِيفاً، وَإِنِّي أُحِبُّ لَكَ مَا أُحِبُّ لِنَفْسِي، لاَ تَأَمَّرَنَّ عَلَى اثْنَيْنِ وَلاَ تَوَلَّيَنَّ مَالَ يَتِيمٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

678. Ebû Zer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah Sav (bana): Ebû Zer, ben seni (idarecilik yönünden) zayıf görüyorum. Kendim için istediğimi, senin için de isterim. Sen, iki kişi için bile olsa sakın yönetici olma, yetim malının sorumluluğunu da üstlenme, buyurdu.
(M4720 Müslim, İmâre, 17)

٦٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلاَ تَسْتَعْمِلُنِي؟ فَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى مَنْكِبِي ثُمَّ قَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّكَ ضَعِيفٌ، وَإِنَّهَا أَمَانَةٌ، وَإِنَّهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ خِزْيٌ وَنَدَامَةٌ، إِلاَّ مَنْ أَخَذَهَا بِحَقِّهَا، وَأَدَّى الَّذِي عَلَيْهِ فِيهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

679. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
–Yâ Resûlallah, beni yönetici olarak tayin etmez misin, dedim. Elini omzuma koydu ve bana şöyle dedi:
–Ebû Zer sen zayıfsın, yöneticilik ise bir emanettir. Onu layık olduğu biçimde üstlenen ve gereğini hakkıyla yerine getiren kimseler dışındakiler için o, kıyamet günü rezillik ve pişmanlık sebebidir.
(M4719 Müslim, İmâre, 16)

٦٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَحْرِصُونَ عَلَى الْإِمَارَةِ، وَسَتَكُونُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

680. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Siz yöneticiliği çok isteyeceksiniz. Oysa o, kıyamet gününde (ehil olmayanlar için) pişmanlık sebebi olacak.
(B7148 Buhârî, Ahkâm, 7)

Yönetimde İstişare ve İşbirliği

﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾

O gün Allah'a karşı gelmekten sakınanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar.

(Zuhruf, 43/67)

٦٨١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا بَعَثَ اللَّهُ مِن نَبِيٍّ، وَلَا اسْتَخْلَفَ مِنْ خَلِيفَةٍ إِلَّا كَانَتْ لَهُ بِطَانَتَانِ: بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ، وَبِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالشَّرِّ وَتَحُضُّهُ عَلَيْهِ وَالْمَعْصُومُ مَنْ عَصَمَ اللَّهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

681. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah'ın gönderdiği her peygamberin ve iş başına getirilen her halifenin iki tür yardımcısı olur. Bunlardan biri, ona iyiliği emreder ve kendisini iyiliğe teşvik eder; diğeri ise kötü yolu gösterir ve kötülüğe teşvik eder; onların kötülüklerinden ancak Allah'ın koruduğu kimseler kurtulabilir.

(B7198 Buhârî, Ahkâm, 42)

٦٨٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ بِالْأَمِيرِ خَيْراً، جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ صِدْقٍ، إِنْ
نَسِيَ ذَكَّرَهُ، وَإِنْ ذَكَرَ أَعَانَهُ، وَإِذَا أَرَادَ بِهِ غَيْرَ ذٰلِكَ جَعَلَ لَهُ وَزِيرَ
سُوءٍ، إِنْ نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ، وَإِنْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ
جَيِّدٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

682. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah bir idareci için hayır dilerse, ona dürüst bir yardımcı nasip eder ki, unutursa hatırlatsın ve hatırladıklarını gerçekleştirmesine de yardımcı olsun. Ama Allah, bir yönetici için hayır dilemezse ona da kötü bir kişiyi yardımcı yapar. Ne unuttuğu şeyleri hatırlatır, ne de hatırladığı şeylerde kendisine yardımcı olur.

(D2932 Ebû Dâvûd, İmâre, 4)

İdareciliğin Hırslılara Verilmemesi

٦٨٣- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا وَرَجُلاَنِ مِنْ بَنِي عَمِّي، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمِّرْنَا عَلَى بَعْضِ مَا وَلاَّكَ اللّٰهُ عَزَّ وَجلَّ، وَقَالَ الْآخَرُ مِثْلَ ذٰلِكَ، فَقَالَ: «إِنَّا وَاللّٰهِ لاَ نُوَلِّي هٰذَا الْعَمَلَ أَحَداً سَأَلَهُ، أَوْ أَحَداً حَرَصَ عَلَيْهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

683. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Amcaoğullarımdan ikisiyle birlikte Peygamber'in *Sav* yanına geldik. Onlardan biri:
–Yâ Resûlallah, Yüce Allah'ın size verdiği görevlerden birine beni tayin etseniz, dedi. Diğeri de buna benzer bir talepte bulundu.
Bunun üzerine Peygamber *Sav*:
–Vallahi biz bu görevi, bizden talep eden ve ona hırs gösteren kimselere vermeyiz, buyurdu.

(M4717 Müslim, İmâre, 14; B7149 Buhârî, Ahkâm, 7)

EDEB

Hayâ

٦٨٤- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

684. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, hayâ konusunda kardeşine nasihat eden ensardan bir adama rastladı ve "Onu rahat bırak; zira hayâ imandandır." buyurdu.

(B24 Buhârî, Îmân, 16; M154 Müslim, Îmân, 59)

٦٨٥- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «اَلْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ» أَوْ قَالَ: «اَلْحَيَاءُ كُلُّهُ خَيْرٌ».

685. İmrân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Hayâ, sadece hayır getirir, buyurmuştur.

(B6117 Buhârî, Edeb, 77; M156 Müslim, İmân, 60)

Müslim'in bir diğer rivayetinde:
Hayâ, bütünüyle hayırdır, buyrulmuştur.

(M157 Müslim, Îmân, 61)

* * *

٦٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

686. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İman, yetmiş veya altmış küsur bölümdür; bunların en üstünü *lâ ilâhe illâllah* sözüdür. En aşağısı ise geçenlere sıkıntı veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür.

(M153 Müslim, Îmân, 58; B9 Buhârî, Îmân, 3)

* * *

٦٨٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدَّ حَيَاءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِي خِدْرِهَا، فَإِذَا رَأَى شَيْئاً يَكْرَهُهُ عَرَفْنَاهُ فِي وَجْهِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

687. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), örtüsü içindeki genç bir kızdan daha hayâlı idi. Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde, biz bunu yüzünden anlardık.

(B6102 Buhârî, Edeb, 72; M6032 Müslim, Fedâil, 67)

Sır Saklamak

﴿وَأَوْفُوا۟ بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.

(İsrâ, 17/34)

٦٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلَ يُفْضِي إِلَى الْمَرْأَةِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

688. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü, Allah nezdinde derecesi en kötü olan insan, karı-koca olduktan sonra eşinin (yataktaki) sırlarını yayandır.

(M3542 Müslim, Nikâh, 123)

٦٨٩- وَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ حِينَ تَأَيَّمَتْ بِنْتُهُ حَفْصَةُ قَالَ: لَقِيتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَفْصَةَ فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ؟ قَالَ:

سَأَنْظُرُ فِي أَمْرِي فَلبِثْتُ لَيَالِيَ، ثُمَّ لَقِيَنِي، فَقَالَ: قَدْ بَدَالِي أَنْ لاَ أَتزَوَّجَ يَوْمِي هٰذَا، فَلَقِيتُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِيقَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ. فَقُلْتُ: إِنْ شِئْتَ أَنْكَحْتُكَ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ، فَصَمَتَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئاً، فَكُنْتُ عَلَيْهِ أَوْجَدَ مِنِّي عَلَى عُثْمَانَ، فَلَبِثْتُ لَيَالِيَ، ثُمَّ خَطَبَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَنْكَحْتُهَا إِيَّاهُ، فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ: لَعَلَّكَ وَجَدْتَ عَلَيَّ حِينَ عَرَضْتَ عَلَيَّ حَفْصَةَ فَلَمْ أَرْجِعْ إِلَيْكَ شَيْئاً؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَإِنَّهُ لَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَرْجِعَ إِلَيْكَ فِيمَا عَرَضْتَ عَلَيَّ اِلاَّ أَنِّي كُنْتُ عَلِمْتُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَهَا، فَلَمْ أَكُنْ لِأُفْشِيَ سِرَّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَوْ تَرَكَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَبِلْتُهَا، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

689. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Ömer, kızı Hafsa dul kaldığında şunları anlatmıştır:
Osman b. Affân (ra) ile görüştüm ve "İstersen Hafsa'yı sana nikahlayayım." diyerek ona bir teklif yaptım, fakat o, 'düşüneyim' dedi. Birkaç gün bekledim.
Sonra tekrar karşılaştık ve bana:
–Bu günlerde yeni bir evlilik yapamam, dedi. Ardından
Ebû Bekir es-Sıddîk (ra) ile görüştüm.
–İstersen Hafsa'yı sana nikahlayayım, dedim. Ebû Bekir (ra) sustu; bana hiç cevap vermedi. Ebû Bekir'e Osman'dan daha fazla gücendim. Aradan birkaç gün geçti, Peygamber Hafsâ'yı istedi. Ben de Hafsâ'yı onunla evlendirdim.
Sonra Ebû Bekir'le karşılaştım, bana:
–Hafsa'yla evlenmemi teklif ettiğin zaman cevap vermediğim için belki bana gücendin, dedi. Ben de, evet, dedim. Ebû Bekir:
–Hz. Peygamber'in, Hafsa'yı andığını bildiğim için, yaptığın teklife cevap vermedim. Peygamber'in sırrını ifşa edemezdim. Peygamber fikrinden vazgeçmiş olsaydı, ben Hafsa'yı kabul ederdim, dedi.

(B4005 Buhârî, Megâzî, 12)

٦٩٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّ أَزْوَاجُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَهُ، فَأَقْبَلَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا تَمْشِي. مَا تُخْطِىءُ مِشْيَتُهَا مِنْ مِشْيَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئاً، فَلَمَّا رَآهَا رَحَّبَ بِهَا وَقَالَ: «مَرْحَباً بِابْنَتِي» ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ. ثُمَّ سَارَّهَا فَبَكَتْ بُكَاءً شَدِيداً، فَلَمَّا رَأَى جَزَعَهَا سَارَّهَا الثَّانِيَةَ فَضَحِكَتْ، فَقُلْتُ لَهَا: خَصَّكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ نِسَائِهِ بِالسِّرَارِ، ثُمَّ أَنْتِ تَبْكِينَ؟ فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلْتُهَا: مَا قَالَ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ: مَا كُنْتُ لِأُفْشِيَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِرَّهُ. فَلَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ: عَزَمْتُ عَلَيْكِ بِمَا لِي عَلَيْكِ مِنَ الْحَقِّ، لَمَا حَدَّثْتِنِي مَا قَالَ لَكِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَتْ: أَمَّا الْآنَ فَنَعَمْ، أَمَّا حِينَ سَارَّنِي فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى فَأَخْبَرَنِي «أَنَّ جِبْرِيلَ كَانَ يُعَارِضُهُ الْقُرْآنَ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ، وَأَنَّهُ عَارَضَهُ الْآنَ مَرَّتَيْنِ، وَإِنِّي لَا أَرَى الْأَجَلَ إِلَّا قَدِ اقْتَرَبَ، فَاتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي، فَإِنَّهُ نِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكِ» فَبَكَيْتُ بُكَائِيَ الَّذِي رَأَيْتِ، فَلَمَّا رَأَى جَزَعِي سَارَّنِي الثَّانِيَةَ، فَقَالَ: «يَا فَاطِمَةُ أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ، أَوْ سَيِّدَةَ نِسَاءِ هٰذِهِ الْأُمَّةِ؟» فَضَحِكْتُ ضَحِكِي الَّذِي رَأَيْتِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

690. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:

Hanımları Peygamber'in yanında iken, Fâtıma (ra) geldi; onun yürüyüşü Peygamber'in (sav) yürüyüşüne benzerdi. Resûlullah (sav) onu:

–Hoşgeldin kızım, diyerek karşıladı. Sağ veya sol tarafına oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyledi, Fâtıma hıçkırarak ağlamaya başladı. Peygamber (sav) Fatıma'nın çok üzüldüğünü görünce, ona gizlice bir şey daha söyledi. Bu defa Hz. Fâtıma güldü. Bunun üzerine ben Fâtıma'ya:

–Resûlullah, eşlerinin önünde, sana özel gizli bir şey söyledi, sen ise ağlıyorsun, dedim. Peygamber kalkınca da ona:

–Sana ne söyledi, diye sordum. Fâtıma:

–Resûlullah'ın sırrını ifşa edemem, dedi.

Resûlullah (ra) vefat edince:

–Üzerindeki hakkım için, Peygamber'in sana söylediğini, bana bildirmeni istiyorum, dedim. Fâtıma:

–Şimdi olur, dedi.

–İlk seferinde, "Her sene Cebrail benimle Kur'an'ı bir (veya iki) defa mukabele ederdi. Bu yıl iki kere mukabele etti. Bundan ecelimin yaklaştığını anlıyorum. Allah'a karşı saygıda kusur etme ve sabret. Ben, senin için iyi bir öncü olacağım (senden önce gideceğim)." buyurdu. Bunun üzerine, gördüğünüz gibi, ağladım. Üzüntümü görünce de, ikinci defa: "Fâtıma, mümin kadınların veya bu ümmetin kadınlarının hanımefendisi olmaya razı değil misin?" buyurdu. O zaman da, gördüğünüz gibi, güldüm, dedi.

(B6285 Buhârî, İsti'zân, 43; M6313 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 98)

٦٩١- وَعَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى عَلَيَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ، فَسَلَّمَ عَلَيْنَا، فَبَعَثَنِي فِي حَاجَتِهِ، فَأَبْطَأْتُ عَلَى أُمِّي، فَلَمَّا جِئْتُ قَالَتْ: مَا حَبَسَكَ؟ فَقُلْتُ:

بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَةٍ، قَالَتْ: مَا حَاجَتُهُ؟ قُلْتُ: إِنَّهَا سِرٌّ. قَالَتْ: لاَ تُخْبِرَنَّ بِسِرِّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَداً. قَالَ أَنَسٌ: وَاللّٰهِ لَوْ حَدَّثْتُ بِهِ أَحَداً لَحَدَّثْتُكَ بِهِ يَا ثَابِتُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ مُخْتَصَراً.

691. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), ben çocuklarla oynarken yanıma geldi ve bize selâm verdi. Beni bir işe yolladı. Bu yüzden annemin yanına gelmekte geciktim. Geldiğimde annem:

–Neden geç kaldın, diye sordu.

–Peygamber beni bir işe yolladı, dedim.

–Ne için (nasıl bir iş için) yolladı, deyince:

–O bir sırdır, dedim. Bunun üzerine annem:

–Peygamber'in sırrını hiç kimseye söyleme, dedi.

Enes: "Ey Sâbit, yemin ederim ki, eğer bu sırrı birine söyleyecek olsaydım, onu mutlaka sana söylerdim." dedi.

(M6378 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 145)

Buhârî bu hadisi kısaltarak nakletmiştir.

(B6289 Buhârî, İsti'zân, 46)

Ahde Vefa ve Sözünde Durmak

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur.

(İsrâ, 17/34)

﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللّٰهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ﴾

Antlaşma yaptığınız zaman, Allah'a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin...

(Nahl, 16/91)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾

...Ey iman edenler! Sözleşmelerinizin gereğini yapın...

(Mâide, 5/1)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ
تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ﴾

Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir.

(Saff, 61/2-3)

٦٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

زَادَ فِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ».

692. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman, ona hıyanet eder.

(B33 Buhârî, Îmân, 24; M211 Müslim, Îmân, 107)

Müslim'in bir rivayetine:
O kimse oruç tutsa, namaz kılsa ve kendisinin Müslüman olduğunu iddia etse de (münafıktır), ifadesi eklenmiştir.

(M214 Müslim, Îmân, 110)

٦٩٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقاً خَالِصاً. وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

693. Abdullah b. Amr b. Âs’tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Dört şey var ki, bunlar kimde bulunursa o tam bir münafık olur. Kimde bunlardan biri bulunursa onu terk edinceye kadar, kendisinde bir parça münafıklık olur: Kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, husumet hâlinde haddi aşar.

(B34 Buhârî, Îmân, 24; M210 Müslim, Îmân, 106)

٦٩٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا» فَلَمْ يَجِيءْ مَالُ الْبَحْرَيْنِ حَتّٰى قُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَمَرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَنَادَى: مَنْ كَانَ لَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ فَلْيَأْتِنَا. فَأَتَيْتُهُ وَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِي كَذَا وَ كَذَا، فَحَثَى لِي حَثْيَةً، فَعَدَدْتُهَا، فَإِذَا هِيَ خَمْسُمِائَةٍ، فَقَالَ لِي: خُذْ مِثْلَيْهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

694. Câbir (ra) anlatıyor:
Peygamber Sav bana:
–Bahreyn (zekât veya cizye) malları gelince, sana şunları şunları şunları veririm, dedi. Fakat Peygamber vefat edinceye kadar oradan bir şey gelmedi.
Bahreyn malları gelince Ebû Bekir (ra):
–Resûlullah’ın kime sözü veya borcu varsa gelsin, diye ilân ettirdi. Ben de gittim ve:
–Peygamber bana şöyle şöyle vaatte bulunmuştu, dedim. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) bana bir avuç para ayırdı; saydım beş yüz (dinar/dirhem) idi.
–Bunun iki mislini daha al, dedi.

(B2296 Buhârî, Kefâlet, 3; M6023 Müslim, Fedâil, 60)

Hayırlı İşleri Sürdürmek

﴿إِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾

...Şüphesiz ki, bir toplum kendi iç dünyalarını değiştirmedikçe Allah da onların durumunu değiştirmez...

(Ra'd, 13/11)

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّت۪ي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثاً﴾

İpliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın...

(Nahl, 16/92)

﴿وَلَا يَكُونُوا كَالَّذ۪ينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

...Daha önce kendilerine kitap verilip de, üzerinden uzun zaman geçen, böylece kalpleri katılaşanlar gibi olmasınlar...

(Hadîd, 57/16)

﴿فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا﴾

...Fakat o (icat ettikleri ruhbanlığa) da gereği gibi uymadılar...

(Hadîd, 57/27)

٦٩٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ، لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ، كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

695. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* bana, “Ey Abdullah, sen, geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma.” dedi.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

Güler Yüzlü ve Tatlı Sözlü Olmak

﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾

...ve müminlere (şefkat) kanadını indir.

(Hicr, 15/88)

﴿وَلَوْ كُنْتَ فَظّاً غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾

...Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi...

(Âl-i İmrân, 3/159)

٦٩٦- عَنْ عدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

696. Adî b. Hâtim'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir hurmanın yarısı ile de olsa (sadaka vererek) kendinizi ateşten koruyun.
Bunu da bulamazsanız tatlı sözlerle (kendinizi ateşten) koruyun.

(B6023 Buhârî, Edeb, 34; M2349, M2350 Müslim, Zekât, 68)

٦٩٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

697. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Güzel söz, sadakadır, buyurmuştur.[20]

(B2891 Buhârî, Cihâd, 72; M2335 Müslim, Zekât, 56)

٦٩٨- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تحْقرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

698. Ebû Zer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, bana "Kardeşini güler yüzle karşılamak dahi olsa, yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme." dedi.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

[20] Bu hadis, yukarıda geçen uzun hadisin bir parçasıdır.

Anlaşılır Şekilde Konuşmak

٦٩٩- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلاَثاً حَتّٰى تُفْهَمَ عَنهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلاَثاً. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

699. Enes (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, söylediği sözü, iyice anlaşılsın diye, üç defa tekrarlardı. Bir topluluğa uğradığında selâm verir ve selâmını üç kez tekrarlardı.

(B95 Buhârî, İlim, 30)

٧٠٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كَلاَمُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلاَمًا فَصْلاً يَفْهَمُهُ كُلُّ مَنْ يَسْمَعُهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

700. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* konuşması, açık ve netti; dinleyenlerin hepsi söylediklerini anlardı.

(D4839 Ebû Dâvûd, Edeb, 18)

Dinleme Âdâbı

٧٠١- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «اِسْتَنْصِتِ النَّاسَ» ثُمَّ قَالَ: «لاَ
تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّاراً يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

701. Cerîr b. Abdullah (ra) şöyle demiştir:
Vedâ Haccı'nda Resûlullah (sav) bana:
–İnsanları sustur (da dinlesinler), dedi ve:
–Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kâfirler gibi olmayın, buyurdu.

(M223 Müslim, Îmân, 118; B121 Buhârî, İlim, 43)

Öğüt Vermede Ölçü

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

(Ey Muhammed) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır...

(Nahl, 16/125)

٧٠٢- وَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يُذَكِّرُنَا فِي كُلِّ خَمِيسٍ مَرَّةً، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذٰلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ، كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

702. Ebû Vâil Şakîk b. Seleme (ra) anlatıyor:
İbn Mes'ûd (ra) bize her perşembe vaaz ederdi. Bir adam ona:
–Ey Ebû Abdurrahman, bize her gün vaaz etmeni arzu ediyorum, deyince, İbn Mes'ûd şöyle cevap verdi:
–Sizi usandırmaktan endişe ettiğim için böyle yapıyorum. Allah Resûlü nasıl bize bıkkınlık vermekten endişe ettiği için bizim durumumuzu gözetiyorsa ben de vaaz vermek için size uygun olan vakitleri gözetiyorum.

(B70 Buhârî, İlim,12; M7129 Müslim, Münâfıkîn, 83)

٧٠٣- عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ طُولَ صَلاَةِ الرَّجُلِ، وَقِصَرَ خُطْبَتِهِ، مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ. فَأَطِيلُوا الصَّلاَةَ، وَأَقْصِرُوا الْخُطْبَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

703. Ebu'l-Yakzân Ammâr b. Yâsir (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: "Namazı uzatıp hutbeyi kısa tutması, kişinin dini kavradığının delilidir. Öyleyse namazı uzatın, hutbeyi de kısa tutun."

(M2009 Müslim, Cum'a, 47)

٧٠٤- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «بَيْنَا أَنَا أُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذْ عَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَقُلْتُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ، فَرَمَانِي الْقَوْمُ بِأَبْصَارِهِمْ، فَقُلْتُ: وَاثُكْلَ أُمِّيَاهْ مَا شَأْنُكُمْ تَنْظُرُونَ إِلَيَّ؟ فَجَعَلُوا يَضْرِبُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى أَفْخَاذِهِمْ فَلَمَّا رَأَيْتُهُمْ يُصَمِّتُونَنِي لٰكِنِّي سَكَتُّ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبِأَبِي هُوَ وَأُمِّي، مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلاَ بَعْدَهُ أَحْسَنَ تَعْلِيمًا مِنْهُ، فَوَاللّٰهِ مَا كَهَرَنِي وَلاَ ضَرَبَنِي وَلاَ شَتَمَنِي، قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ الصَّلاَةَ لاَ يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلاَمِ النَّاسِ، إِنَّمَا هِيَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ» أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَ اللّٰهُ بِالْإِسْلاَمِ، وَإِنَّ مِنَّا رِجَالاً يَأْتُونَ الْكُهَّانَ؟ قَالَ: «فَلاَ تَأْتِهِمْ»

قُلْتُ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَتَطَيَّرُونَ؟ قَالَ: «ذَاكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلاَ يَصُدَّنَّهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

704. Muâviye b. Hakem es-Sülemî (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav ile namaz kılarken cemaatten biri aksırdı, ben de *yerhamükâllâh* dedim. İnsanlar bundan rahatsız olup bana ters ters baktılar. Bunun üzerine ben:
–Vay, başıma gelene bak! Ne oldu, neden öyle bakıyorsunuz, dedim.
Bunun üzerine onlar, elleriyle dizlerine vurmağa başladılar. Beni susturmaya çalıştıkları için sustum. Resûlullah namazı bitirince -anam babam uğruna feda olsun, ondan ne evvel ne de sonra daha güzel öğreten birini görmedim- ne bana surat astı, ne vurdu ne de beni azarladı.
–Bu namazdır; namaz kılarken konuşulmaz. Namaz tesbihtir, tekbirdir ve Kur'an okumaktır, dedi yahut buna benzer bir şey söyledi. Ben de:
–Yâ Resûlallah, ben yeni Müslüman oldum. Allah İslâmiyet'i gönderdi, ama içimizde hâlâ falcılara gidenler var, dedim. Resûlullah sav:
–Sen onlara gitme, buyurdu.
–Bazılarımız da uğursuzluğa inanıyor, dedim.
–Uğursuzluk, sadece insanların hissettiği bir duygu olup, bu onları yapacakları işlerden alıkoymasın, buyurdu.

(M1199 Müslim, Mesâcid, 33)

٧٠٥- وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْعِظَةً وَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، وَذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. إِنَّ التِّرْمِذِيَّ قَالَ إِنَّهُ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

705. İrbâd b. Sâriye (ra), "Resûlullah sav bize, kalpleri ürperten ve gözleri yaşartan bir konuşma yaptı." demiş ve hadisin tamamını aktarmıştır.

(T2676 Tirmizî, İlim, 16)

Ağırbaşlılık (Vakar)

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾

Rahmân'ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, "selâm!" der, (geçer)ler.

(Furkân, 25/63)

٧٠٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَجْمِعاً قَطُّ ضَاحِكاً حَتّٰى تُرَى مِنْهُ لَهَوَاتُهُ، إِنَّمَا كَانَ يَتَبَسَّمُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

706. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Ben Resûlullah *sav* küçük dili görünecek kadar kahkaha ile katıla katıla güldüğünü hiç görmedim; O, sadece gülümserdi.

(B6092 Buhârî, Edeb, 68; M2086 Müslim, İstiskâ, 16)

İbadet Yerlerinde Saygılı Davranmak

﴿وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَٓائِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾

...Her kim de Allah'ın nişanelerine (kurbanlıklarına) saygı gösterirse şüphesiz ki bu kalplerin takvasından (Allah'a karşı gelmekten sakınmasından)dır.

(Hac, 22/32)

٧٠٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ تَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَسْعَوْنَ، وَأْتُوهَا وَأَنْتُمْ تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا، وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. زَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ لَهُ: «فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ يَعْمِدُ إِلَى الصَّلٰوةِ فَهُوَ فِي صَلاَةٍ».

707. Ebû Hüreyre’nin (ra) işittiğine göre Allah Resûlü Sav şöyle buyurmuştur: Namaza başlandığında koşarak yetişmeye çalışmayın; yürüyerek vakarla gelin. Yetişebildiğiniz kısmını cemaatle birlikte kılın; kaçırdığınız kısmı ise tamamlayın.

(B908 Buhârî, Cum’a, 18; M1359 Müslim, Mesâcid, 151)

Müslim’in diğer bir rivayetinde şöyle bir ilave vardır:
Sizden biri, namaza yöneldiği zaman, (âdeta) namazda gibidir.

(M1360 Müslim, Mesâcid, 152)

٧٠٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَاءَهُ زَجْراً شَدِيداً
وَضَرْباً وَصَوْتاً لِلْإِبِلِ، فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ وَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ
بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْإِيضَاعِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

708. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
(Hac mevsiminde) Arefe günü Peygamber Sav ile beraberdim. Peygamber Sav, arkasında bazı kimselerin develerini bağırıp çağırarak ve onlara vurarak sürdüklerini işitince, onlara kamçısıyla işaret ederek şöyle buyurdu: “Ey insanlar, yavaş olun. İyilik, acelecilikle elde edilmez.”

(B1671 Buhârî, Hac, 94; M3089 Müslim, Hac, 268)

Misafir Ağırlamak

﴿هَلْ أَتٰيكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرٰهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ۞
إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ۞
فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ۞ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ
قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾

(Ey Muhammed!) İbrahim'in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi? Hani onlar, İbrahim'in yanına varmışlar ve "Selâm!" demişlerdi. O da "Size de selâm." demiş, "Bunlar tanınmamış (yabancı) kimseler" (diye düşünmüştü). Hissettirmeden ailesinin yanına gidip, (pişirilmiş) semiz bir buzağı getirdi. Onu önlerine koydu. "Yemez misiniz?" dedi.

(Zâriyât, 51/24-27)

﴿وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا
قَوْمِ هٰٓؤُلَٓاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ
مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ﴾

Kavmi, (konuklarıyla çirkin ilişkide bulunmak üzere) ona doğru koşa koşa geldiler. Zaten onlar önceden de bu tür çirkin işleri yapıyorlardı. Lût dedi ki: “Ey kavmim! İşte kızlarım. Onlar(la nikahlanmanız) sizin için daha temizdir. Allah’a karşı gelmekten sakının ve konuklarıma karşı beni rezil etmeyin. İçinizde hiç aklı başında bir adam yok mu?”

(Hûd, 11/78)

٧٠٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

709. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav şöyle buyurmuştur:
Allah’a ve âhiret gününe inanan, misafirine ikram etsin. Allah’a ve âhiret gününe inanan, akrabalarıyla ilişkisini sürdürsün. Allah’a ve âhiret gününe inanan, ya hayır söylesin veya sussun.

(B6138 Buhârî, Edeb, 85; M173 Müslim, Îmân, 74)

٧١٠- وَعَنْ أَبِي شُرَيْحٍ خُوَيْلِدِ بْنِ عَمْرٍو الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكرِمْ ضَيْفَهُ جائِزَتَهُ» قَالُوا: وَمَا جَائِزَتُهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «يَوْمُهُ وَلَيْلَتُهُ. وَالضِّيَافَةُ ثَلاثَةُ أَيَّامٍ، فما كَانَ وَرَاءَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُقِيمَ عِنْدَ أَخِيهِ حَتّٰى يُؤْثِمَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. وَكَيْفَ يُؤْثِمُهُ؟ قَالَ: «يُقِيمُ عِنْدَهُ وَلاَ شَيْءَ لَهُ يُقْرِيهِ بِهِ».

710. Ebû Şüreyh Huveylid b. Amr el-Huzâî'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*:
–Allah'a ve âhiret gününe inanan, misafirine hakkı olan şeyi ikram etsin, dedi. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, misafirin hakkı nedir, diye sordular. Resûlullah da:
–Onu bir gece ve gündüz misafir etmektir. Misafire ikram ise üç gün olup, bundan sonrası sadakadır, cevabını verdi.

(M4513 Müslim, Lukata, 14; B6019 Buhârî, Edeb, 31)

Müslim'in bir rivayetine göre Hz. Peygamber *Sav*:
–Bir Müslümanın, din kardeşinin yanında onu günaha sokacak kadar kalması doğru değildir, buyurmuştur. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, onu nasıl günaha sokar ki, diye sorduklarında, Resûlullah *Sav*:
–Kendisini ağırlayacak bir şeyi olmadığı hâlde onun yanında kalmaya devam ederek (günaha sokar), diye karşılık vermiştir.

(M4514 Müslim, Lukata, 15)

İyi İşleri Müjdelemek

﴿فَبَشِّرْ عِبَادِ ۞ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾

...O hâlde sözü dinleyip de en güzeline uyan kullarımı müjdele!...

(Zümer, 39/17-18)

﴿يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ﴾

Rableri onlara, kendi katından bir rahmet, bir hoşnutluk ve kendilerine içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdelemektedir.

(Tevbe, 9/21)

﴿وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾

...Size (dünyada iken) vadedilmekte olan cennetle sevinin!

(Fussilet, 41/30)

﴿فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾

Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik.

(Sâffât, 37/101)

﴿وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرٰهِيمَ بِالْبُشْرٰى﴾

Elçilerimiz (melekler), İbrahim'e müjde getirdiler...

(Hûd, 11/69)

﴿وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحٰاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ﴾

İbrahim'in karısı ayakta idi. (Bu sözleri duyunca) güldü. Ona da İshâk'ı müjdeledik; İshâk'ın arkasından da Yakub'u.

(Hûd, 11/71)

﴿فَنَادَتْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى﴾

Zekeriya mabette namaz kılarken melekler ona, "Allah sana, (kendisinden gelen bir kelimeyi (İsa'yı) doğrulayıcı, efendi, nefsine hâkim ve salihlerden bir peygamber olarak) Yahya'yı müjdeler" diye seslendiler.

(Âl-i İmrân, 3/39)

﴿إِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ﴾

Hani melekler şöyle demişti: "Ey Meryem! Allah seni kendi tarafından bir kelime ile müjdeliyor ki, adı (Meryemoğlu İsa) Mesih'tir.

(Âl-i İmrân, 3/45)

٧١١- عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ وَيُقَالُ أَبُو مُحَمَّدٍ وَيُقَالُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَّرَ خَدِيجَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ، لَاصَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

711. Ebû İbrahim veya Ebû Muhammed yahut Ebû Muâviye Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav), Hatice'ye cennette, içinde hiçbir gürültünün duyulmadığı ve hiçbir yorgunluğun da hissedilmeyeceği, inciden yapılmış bir ev müjdeledi.

(B1792 Buhârî, Umre, 11; M6274 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 72)

٧١٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ تَوَضَّأَ فِي بَيْتِهِ، ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ: لَأَلْزَمَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَأَكُونَنَّ مَعَهُ يَوْمِي هٰذَا، فَجَاءَ الْمَسْجِدَ، فَسَأَلَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: وَجَّهَ هٰهُنَا، قَالَ: فَخَرَجْتُ عَلَى أَثَرِهِ أَسْأَلُ عَنْهُ، حَتّٰى دَخَلَ بِئْرَ أَرِيسٍ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ حَتّٰى قَضَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجَتَهُ وَتَوَضَّأَ، فَقُمْتُ إِلَيْهِ، فَإِذَا هُوَ قَدْ جَلَسَ عَلَى بِئْرِ أَرِيسٍ، وَتَوَسَّطَ قُفَّهَا، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبِئْرِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ انْصَرَفْتُ فَجَلَسْتُ عِنْدَ الْبَابِ فَقُلْتُ: لَأَكُونَنَّ بَوَّابَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيَوْمَ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَدَفَعَ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ، فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هٰذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ، فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَأَقْبَلْتُ حَتّٰى قُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: ادْخُلْ وَرَسُولُ اللّٰهِ يُبَشِّرُكَ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ حَتّٰى جَلَسَ عَنْ يَمِينِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ فِي الْقُفِّ، وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَجَلَسْتُ، وَقَدْ تَرَكْتُ أَخِي يَتَوَضَّأُ وَيَلْحَقُنِي، فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِفُلَانٍ -يُرِيدُ أَخَاهُ- خَيْراً يَأْتِ بِهِ. فَإِذَا إِنْسَانٌ يُحَرِّكُ الْبَابَ، فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: عُمَرُ بنُ الْخَطَّابِ: فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، ثُمَّ جِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَقُلْتُ: هٰذَا عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ؟ فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» فَجِئْتُ عُمَرَ، فَقُلْتُ: أَذِنَ وَيُبَشِّرُكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجَنَّةِ، فَدَخَلَ فَجَلَسَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقُفِّ عَنْ يَسَارِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبِئْرِ، ثُمَّ رَجَعْتُ فَجَلَسْتُ فَقُلْتُ: إِنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِفُلَانٍ خَيْراً -يَعْنِي أَخَاهُ- يَأْتِ بِهِ. فَجَاءَ إِنْسَانٌ فَحَرَّكَ الْبَابَ فَقُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ فَقَالَ: عُثْمَانُ بنُ عَفَّانَ. فَقُلْتُ: عَلَى رِسْلِكَ، وَجِئْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: «ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُهُ» فَجِئْتُ فَقُلْتُ: ادْخُلْ وَيُبَشِّرُكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلْوَى تُصِيبُكَ، فَدَخَلَ فَوَجَدَ الْقُفَّ قَدْ مُلِئَ، فَجَلَسَ وِجَاهَهُمْ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ. قَالَ سَعِيدُ بنُ الْمُسَيَّبِ: فَأَوَّلْتُهَا قُبُورَهُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: «وَأَمَرَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِفْظِ الْبَابِ وَفِيهَا: أَنَّ عُثْمَانَ حِينَ بَشَّرَهُ حَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى، ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ.

712. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre (bir gün) o, abdest alarak evinden çıktı ve kendi kendine "Resûlullah'tan hiç ayrılmayacağım ve bugünümü onunla geçireceğim." diye karar verdi. Mescide geldi, Peygamber'i sordu; sahâbîler, 'şuraya doğru gitti' dediler. (O günü Ebû Mûsâ şöyle anlatıyor:) Sora sora peşi sıra gittim; nihayet "Erîs" denilen kuyunun kenarında otururken buldum. (Kuyunun bulunduğu bahçenin) kapısının önünde bekledim. Resûlullah Sav tuvalet ihtiyacını giderdi, sonra abdest aldı. Ben de kalkıp yanına vardım. O, Erîs kuyusunun kenarındaki yüksekçe yerin ortasına oturmuş; baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya uzatmıştı. Resûlullah'a Sav selâm verdim ve döndüm tekrar kapının önüne oturdum. Kendi kendime, "Bugün Allah Resûlü'nün Sav kapısını bekleyeceğim." dedim. O sırada Ebû Bekir (ra) gelip kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Ebû Bekir" dedi. "Biraz bekle" dedim. Sonra Resûlullah'ın yanına vardım. "Yâ Resûlallah, Ebû Bekir geldi, girmek için sizden izin istiyor." dedim. "İzin ver ve onu cennetle müjdele!" buyurdu. Döndüm ve Ebû Bekir'e, "Buyur, gir; Resûlullah seni cennetle müjdeliyor." dedim. Ebû Bekir içeri girdi ve kuyunun ağzındaki yüksekçe yere Peygamber'in sağ tarafına oturdu; Resûlullah'ın Sav yaptığı gibi elbisesini sıyırarak ayaklarını kuyuya uzattı. Ben de döndüm ve kapının önüne oturdum. Evden çıkarken kardeşim abdest alıyordu; arkamdan yetişecekti. Kardeşimi düşünerek "Allah filanca hakkında hayır dilerse onu buraya getirir." diye içimden geçirirken, birisi daha kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Ömer b. Hattâb" diye cevap verdi. "Biraz bekle" dedim. Allah Resûlü'nün Sav yanına gelip selâm verdim, "Ömer geldi, girmek için izin istiyor." dedim. "Ona izin ver ve kendisini cennetle müjdele!" buyurdu. Bunun üzerine Ömer'e gelip; "Buyur, Resûlullah Sav seni cennetle müjdeliyor." dedim. Ömer de girdi ve Resûlullah'ın sol tarafına kuyunun kenarındaki yüksek yere oturdu. Ayaklarını kuyuya uzattı. Dönüp kapının önüne oturdum. Kendi kendime, – kardeşini kastederek –, "Allah filancaya hayır dilerse onu buraya getirir." diye düşünürken birisi daha geldi ve kapıyı çaldı. "Kim o?" dedim. "Osman b. Affân" dedi. "Biraz bekle" dedim. Peygamber'e haber verdim. "İzin ver ve başına gelecek bir musibete rağmen cennete kavuşacağını müjdele." buyurdu. Ben de "Buyur, Resûlullah Sav başına gelecek bir musibete rağmen seni cennetle müjdeliyor." dedim. Osman içeri girdi; kuyunun kenarında yer bulamadı; diğer tarafa geçip karşılarına oturdu.

Saîd b. Müseyyeb, "Ben onların bu oturuş şekillerini kabirlerine yordum." dedi.

(M6214 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 29; B3674 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 5)

Buhârî'deki bir rivayette, şu fazlalık vardır:
"Resûlulah *Sav* bana kapıda beklememi emretti."

(B7262 Buhârî, Ahbârü'l-âhâd, 3)

Başka bir rivayete göre, Hz. Osman, müjdeyi alınca Allah'a hamd etti ve "Allah yardımcım olsun" dedi.

(B3693 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 6)

٧١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا قُعُوداً حَوْلَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعَنَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي نَفَرٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِنَا فَأَبْطَأَ عَلَيْنَا وَخَشِينَا أَنْ يُقْتَطَعَ دُونَنَا فَفَزِعْنَا فَقُمْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى أَتَيْتُ حَائِطاً لِلْأَنْصَارِ لِبَنِي النَّجَّارِ، فَدُرْتُ بِهِ هَلْ أَجِدُ لَهُ بَاباً؟ فَلَمْ أَجِدْ، فَإِذَا رَبِيعٌ يَدْخُلُ فِي جَوْفِ حَائِطٍ مِنْ بِئْرٍ خَارِجَهُ -وَالرَّبِيعُ: اَلْجَدْوَلُ الصَّغِيرُ- فَاحْتَفَرْتُ، فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَبُو هُرَيْرَةَ؟» فَقُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «مَا شَأْنُكَ» قُلْتُ: كُنْتَ بَيْنَ أَظْهُرِنَا فَقُمْتَ فَأَبْطَأْتَ عَلَيْنَا، فَخَشِينَا أَنْ تُقْتَطَعَ دُونَنَا، فَفَزِعْنَا، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ فَزِعَ فَأَتَيْتُ هٰذَا الْحَائِطَ، فَاحْتَفَرْتُ كَمَا يَحْتَفِرُ الثَّعْلَبُ، وَهٰؤُلَاءِ النَّاسُ مِنْ وَرَائِي. فَقَالَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ» وَأَعْطَانِي نَعْلَيْهِ فَقَالَ: «اِذْهَبْ بِنَعْلَيَّ هَاتَيْنِ، فَمَنْ لَقِيتَ مِنْ وَرَاءِ هٰذَا الْحَائِطِ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مُسْتَيْقِنًا بِهَا قَلْبُهُ، فَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

713. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Biz bir grup hâlinde Resûlullah'ın (sav) etrafında oturuyorduk; aramızda Ebû Bekir ve Ömer de vardı. Resûlullah (sav) aramızdan kalktı; ancak geri dönmekte gecikti. Başına bir iş gelmesinden korkup telâşa düştük ve hemen kalktık. İlk telâşlanan da bendim. Peygamber'i aramaya çıktım. Ensar'dan Neccaroğulları'nın bahçe duvarına geldim. Bahçenin kapısını bulmak için dolaştım; ancak bulamadım. Bahçenin dışındaki bir kuyudan içeriye su kanalı giriyordu. Hemen büzülüp Resûlullah'ın (sav) yanına girdim. "Ebû Hüreyre, sen misin?" dedi. "Evet, yâ Resûlallah" dedim. "Ne arıyorsun?" dedi. Ben, "Aramızda idin, kalkıp gittin ve bir daha dönmedin. Sana zarar verilmesinden korkup telâşa düştük; ilk telâşlanan da ben oldum. Bundan dolayı bu bahçeye geldim. Büzülerek içeri girdim. Diğerleri de arkamdan geliyor." dedim. Bunun üzerine Peygamber (sav), nalınlarını bana verdi ve "Ebû Hüreyre, bunları (nişan olarak) al, götür. Bu duvarın dışında, kalpten inanarak *lâ ilâhe illâllâh* diyen kime rastlarsan onu cennetle müjdele." buyurdu.

(M147 Müslim, İmân, 52)

٧١٤- وَعَنِ ابْنِ شُمَاسَةَ قَالَ: حَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ فِي سِيَاقَةِ الْمَوْتِ فَبَكَى طَوِيلاً، وَحَوَّلَ وَجْهَهُ إِلَى الْجِدَارِ، فَجَعَلَ ابْنُهُ يَقُولُ: يَا أَبَتَاهُ، أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا؟ أَمَا بَشَّرَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا؟ فَأَقْبَلَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: إِنَّ أَفْضَلَ مَا نُعِدُّ شَهَادَةُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ إِنِّي قَدْ كُنْتُ عَلَى أَطْبَاقٍ ثَلاَثٍ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَمَا أَحَدٌ أَشَدَّ بُغْضاً لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّي، وَلاَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ

قَدِ اسْتَمْكَنْتُ مِنْهُ فَقَتَلْتُهُ، فَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَكُنْتُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. فَلَمَّاجَعَلَ اللّٰهُ الْإِسْلاَمَ فِي قَلْبِي أَتيتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: اُبْسُطْ يَمِينَكَ فَلأُبَايِعْكَ، فَبَسَطَ يَمِينَهُ فَقَبَضْتُ يَدِي، فَقَالَ: «مَالَكَ يَا عَمْرُو؟» قُلْتُ: أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ قَالَ: «تَشْتَرِطُ مَاذَا؟» قُلْتُ أَنْ يُغْفَرَ لِي، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلاَمَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ، وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا، وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ؟» وَمَا كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ أَجَلَّ فِي عَيْنِي مِنْهُ، وَمَا كُنْتُ أُطِيقُ أَنْ أَمْلَأَ عَيْنِي مِنْهُ إِجْلاَلاً لَهُ، وَلَوْ سُئِلْتُ أَنْ أَصِفَهُ مَا أَطَقْتُ، لِأَنِّي لَمْ أَكُنْ أَمْلَأُ عَيْنِي مِنْهُ وَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

ثُمَّ وُلِّينَا أَشْيَاءَ مَا أَدْرِي مَا حَالِي فِيهَا؟ فَإِذَا أَنَا مُتُّ فَلاَ تَصْحَبْنِّي نَائِحَةٌ وَلاَ نَارٌ، فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَشُنُّوا عَلَيَّ التُّرَابَ شَنًّا، ثُمَّ أَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ، وَيُقْسَمُ لَحْمُهَا، حَتّٰى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَنْظُرَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

714. İbn Şümâse anlatıyor:
Amr b. Âs (ra) ölüm döşeğinde iken biz de yanındaydık.
O, uzun uzun ağladı ve yüzünü duvara çevirdi. Oğlu da:
–Babacığım, Resûlullah *Sav* sana şu müjdeyi vermedi mi?
Resûlullah *Sav* sana bu müjdeyi vermedi mi? diyerek (onu teskin etmeye çalıştı). Bunun üzerine Amr b. Âs, oğluna dönerek:

–Âhiret için hazırlığımızın en iyisi, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de (sav) O'nun elçisi olduğuna şehâdet etmektir.
Ancak benim hayatımda üç devir vardır:
Bir zamanlar Resûlullah'a (sav), benden daha fazla kin besleyen yoktu.
Öyle ki, bana göre, en çok istediğim şey, bir yolunu bulup onu öldürmekti.
Eğer o vakit ölmüş olsaydım cehennemlik olacaktım.
Allah, İslâm'ın sevgisini kalbime koyunca Peygamber'in (sav) yanına geldim ve:
–Uzat elini, sana biat edeceğim, dedim. Elini uzattı, ben elimi geri çektim.
Resûlullah (sav):
–Yâ Amr, ne yapıyorsun, dedi.
–Şart koşmak istiyorum, dedim.
–Neyi şart koşacaksın, diye sordu.
–Bağışlanmamı, dedim. Resûlullah (sav):
–İslâmiyet'i kabul etmenin, kendisinden evvelki günahları, hicret ve haccın da kendilerinden evvelki günahları giderdiğini bilmiyor musun, dedi.
Bundan sonra benim için, Resûlullah'tan (sav) daha sevgili ve daha değerli kimse olmadı. Ona duyduğum saygı nedeniyle gözümü dikip ona doya doya bakamazdım. Onu tavsif etmemi isteseler, doya doya ona bakamadığım için anlatamazdım. İşte bu hâl üzere ölmüş olsaydım, cennet ehlinden olmayı umabilirdim.
Sonra bana bazı görevler verildi, bu görevlerim esnasında durumumun nasıl olduğunu bilmiyorum. Ben ölürsem ne ağıt yakanlar, ne de ateş taşıyanlar cenazeme katılsın. Beni defnederken, üzerime toprağı yavaş yavaş atın. Sonra bir devenin kesilip etinin dağıtılacağı kadar bir süre kabrimin yanında kalın ki sizinle yeni yerime alışayım. Rabbimin elçilerine nasıl cevap vereceğimi düşüneyim.

(M321 Müslim, Îmân, 192)

Yolcunun Vedalaşması

﴿وَوَصّٰى بِهَٓا اِبْرٰهٖيمُ بَنٖيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدّٖينَ فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۞ اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَٓاءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ اِذْ قَالَ لِبَنٖيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدٖي قَالُوا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَٓائِكَ اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ اِلٰهًا وَاحِدًاۚ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

İbrahim bunu kendi oğullarına da vasiyet etti, Yakub da öyle: “Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm’ı) seçti. Siz de ancak müslümanlar olarak ölün” dedi. Yoksa siz Yakub’un, ölüm döşeğinde iken çocuklarına, “Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?” dediği, onların da, “Senin ilâhına ve ataların İbrahim, İsmail ve İshâk’ın ilâhı olan tek bir ilâha ibadet edeceğiz; bizler ona boyun eğmiş müslümanlarız.” dedikleri zaman orada mı idiniz?

(Bakara, 2/132-133)

٧١٥- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِينَا خَطِيبًا، فَحَمِدَ اللّٰهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَوَعَظَ وَذَكَّرَ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ يُوشِكُ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولُ رَبِّي فَأُجِيبَ، وَأَنَا تَارِكٌ فِيكُمْ ثَقَلَيْنِ: أَوَّلُهُمَا: كِتَابُ اللّٰهِ، فِيهِ الْهُدَى وَالنُّورُ، فَخُذُوا بِكِتَابِ اللّٰهِ، وَاسْتَمْسِكُوا بِهِ» فَحَثَّ عَلَى كِتَابِ اللّٰهِ، وَرَغَّبَ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: «وَأَهْلُ بَيْتِي، أُذَكِّرُكُمُ اللّٰهَ فِي أَهْلِ بَيْتِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

715. Zeyd b. Erkâm (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bize bir konuşma yaptı. Allah'a hamd ü sena ettikten sonra öğütler verdi, bazı hatırlatmalarda bulundu ve şöyle dedi:
–Ey insanlar, biliyorsunuz ki, ben ancak bir beşerim. Rabbimin elçisinin (ölüm meleğinin) geleceği ve benim de ona icabet edeceğim zaman yaklaştı. Size iki şey bırakıyorum: Birincisi nur ve hidayet kaynağı olan Allah'ın Kitabı'dır. Onunla amel edin ve ona sımsıkı sarılın, buyurarak Allah'ın Kitabı'na uymaya teşvik etti. Sonra:
–İkincisi Ehl-i Beytim'dir, ailem konusunda da size Allah'ı hatırlatıyorum, dedi.

(M6225 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 36)

٧١٦- وَعَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَفِيقاً، فَظَنَّ أَنَّا قَدِ اشْتَقْنَا أَهْلَنَا. فَسَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا مِنْ أَهْلِنَا، فَأَخْبَرْنَاهُ، فَقَالَ: «ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ، وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ، وَصَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا، وَصَلُّوا كَذَا فِي حِينِ كَذَا، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
زَادَ الْبُخَارِيُّ فِي رِوَايَةٍ لَهُ: «وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي».

716. Ebû Süleyman Mâlik b. Hüveyris (ra) anlatıyor:
Biz, birbirine yakın yaşta olan gençler Resûlullah'ın (sav) yanına gelmiştik. Onun yanında yirmi gün kaldık. Resûlullah (sav) çok merhametli ve zarif/ yumuşak huylu (bir insan) idi. Bizim ailelerimizi özlediğimizi anlayınca, geride ailelerimizden kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de, kendisine söyledik. Bunun üzerine, "Haydi ailelerinizin yanına dönün, orada yaşayın, onlara dini öğretin ve yükümlülüklerini bildirin. Filan namazı filan vakitte ve filan namazı da filan vakitte kılın. Namaz vakti gelince biriniz ezan okusun, yaşı büyük olanınız da size imam olsun." buyurdu.

(B628, B85 Buhârî, Ezân, 17, 49; M1535 Müslim, Mesâcid, 292)

Buhârî başka bir rivayetinde, “Namazı benden gördüğünüz gibi kılın” ifadesini de zikretmiştir.

(B631 Buhârî, Ezân, 18)

٧١٧- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اِسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْعُمْرَةِ، فَأَذِنَ لِى، وَقَالَ: «لاَ تَنْسَنَا يَا أُخَيَّ مِنْ دُعَائِكَ» فَقَالَ كَلِمَةً مَا يَسُرُّنِي أَنَّ لِي بِهَا الدُّنْيَا. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «أَشْرِكْنَا يَا أُخَيَّ فِي دُعَائِكَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

717. Ömer b. Hattâb (ra) şöyle demiştir:
Peygamber’den (sav), umre yapmak için izin istedim. Bana izin verdi ve “Kardeşim, duanda bizi de unutma.” dedi. Öyle bir söz söyledi ki, karşılığında bana dünyayı verseler bu kadar sevinmezdim.
Diğer bir rivayete göre Hz. Peygamber (sav): “Kardeşim, dua ederken bizi de duana kat.” demiştir.

(D1498 Ebû Dâvûd, Vitr, 23; T3562 Tirmizî, Deavât, 109)

٧١٨- وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا كَانَ يَقُولُ لِلرَّجُلِ إِذَا أَرَادَ سَفَراً: اُدْنُ مِنِّي حَتّٰى أُوَدِّعَكَ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوَدِّعُنَا فَيَقُولُ: أَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

718. Abdullah b. Ömer’in oğlu Sâlim’den (ra) rivayet edildiğine göre Abdullah b. Ömer, sefere çıkmak üzere bulunan kimseye şöyle derdi: Yanıma gel, Resûlullah’ın (sav) bizimle vedalaştığı gibi, ben de seninle vedalaşayım. O (sav) bizimle vedalaşırken şöyle derdi: “Dinini, emanetini (malını mülkünü, çoluk çocuğunu) ve işinin âkıbetini Allah’a emanet ediyorum.”

(T3443 Tirmizî, Deavât, 44)

٧١٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطْمِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُوَدِّعَ الْجَيْشَ يَقُولُ: «أَسْتَوْدِعُ اللّٰهَ دِينَكُمْ، وَأَمَانَتَكُمْ، وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِكُمْ». حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

719. Sahâbî Abdullah b. Yezîd el-Hatmî (ra) şöyle demiştir:
Peygamber (sav) bir askerî birliği uğurlarken şöyle derdi: "Dininizi, emanetlerinizi (mal ve mülkünüzü, çoluk çoğunuzu) ve işlerinizin âkıbetini Allah'a emanet ediyorum."

(D2601 Ebû Dâvûd, Cihâd, 73)

٧٢٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي أُرِيدُ سَفَراً، فَزَوِّدْنِي، فَقَالَ: «زَوَّدَكَ اللّٰهُ التَّقْوٰى». قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «وَغَفَرَ ذَنْبَكَ» قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُمَا كُنْتَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

720. Enes (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e (sav) gelip:
–Yâ Resûlallah, sefere çıkmak istiyorum, bana dua et, dedi. Resûlullah (sav):
–Allah, takvanı artırsın, buyurdu. O adam, "Biraz daha dua et." dedi.
Peygamber (sav):
–Allah günahlarını bağışlasın, diye dua etti. Adam, "Biraz daha" dedi:
Peybamber de:
–Nerede olursan ol, Allah sana hayrı kolaylaştırsın, diye dua etti.

(T3444 Tirmizî, Deavât, 44)

İstihare ve İstişare

﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

...İşlerinde onlarla müşavere et...

(Âl-i İmrân, 3/159)

﴿وَأَمْرُهُمْ شُورٰى بَيْنَهُمْ﴾

...(Onların) işleri, aralarında şûrâ (danışma) iledir..

(Şûrâ, 42/38)

٧٢١- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَالسُّورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ، فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ. اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي» -أَوْ قَالَ: «عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ- فَاقْدُرْهُ لِي

وَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هٰذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي
فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي» -أَوْ قَالَ: «عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ-
فَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِّنِي
بِهِ» قَالَ: وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

721. Câbir (ra) anlatıyor:

Resûlullah Sav, Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi her işimizde bize istihare yapmayı öğretir ve şöyle derdi:

Biriniz bir işe niyet ettiği zaman, farzların dışında, iki rekât namaz kılsın, ardından da şöyle dua etsin: "Allah'ım, ilminle bana hayır takdir etmeni, kudretinle beni başarılı kılmanı ister ve bana Yüce lütfundan vermeni dilerim. Çünkü senin her şeye gücün yeter; benim yetmez. Sen bilirsin; ben bilmem. Sen, gaybı en iyi bilensin. Allah'ım, bu iş, benim dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı ise, bana onu yapmayı nasip et; onu benim için kolaylaştır ve bereketli kıl. Eğer bu iş, dinim, hayatım ve geleceğim için hayırlı değilse, onu benden, beni de ondan uzaklaştır. Her ne olursa olsun, bana hayır(lısını) nasip et ve beni ondan hoşnut kıl." Sonra (istihare yapan kişi) isteyeceği şeyi söyler.

(B1162 Buhârî, Teheccüd, 25; B6382 Deavât, 48)

İbadet Yerlerine Gidiş Geliş Âdâbı

٧٢٢- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

722. Câbir (ra) şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, bayram gününde namaza gidip gelirken farklı yollar kullanırdı.[21]

(B986 Buhârî, Îdeyn, 24)

٧٢٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ، وَإِذَا دَخَلَ مَكَّةَ دَخَلَ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

723. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Allah Resûlü *Sav* Medine'den ayrılırken Şecere yolunu tercih eder, Muarres yolundan da dönerdi. Mekke'ye Seniyyetü'l-ulyâ (Yukarı Seniyye) tarafından girer ve Seniyyetü's-süflâ (Aşağı Seniyye) tarafından da çıkardı.

(M3040 Müslim, Hac, 223; B1533, B1575 Buhârî, Hac, 15, 40)

21 Muhtemelen Hz. Peygamber (sav) daha fazla insanla karşılaşıp selâmlaşmak ve onlarla bayramlaşmak için böyle yapmaktaydı.

İyi İşlere Sağdan Başlamak

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيَهْ﴾

İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse der ki: "Gelin, kitabımı okuyun!

(Hâkka, 69/19)

﴿فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۞ وَأَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ﴾

Âhiret mutluluğuna erenler var ya; (onlar) ne mutlu kimselerdir! Kötülüğe batanlara gelince; (onlar) ne mutsuz kimselerdir!

(Vâkıa, 56/8-9)

٧٢٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ: فِي طُهُورِهِ، وَتَرَجُّلِهِ، وَتَنَعُّلِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

724. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav, (abdest, gusül gibi) temizlikten, saçını taramaya hatta ayakkabısını giymeye varıncaya kadar bütün işlerinde sağdan başlamayı severdi.

(B426 Buhârî, Salât, 47; M617 Müslim, Tahâret, 67)

٧٢٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، الْيُمْنَى لِطَهُورِهِ وَطَعَامِهِ، وَكَانَتِ الْيُسْرَى لِخَلَائِهِ وَمَا كَانَ مِنْ أَذىً. حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

725. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav sağ elini temizlik ve yemek yemek için, sol elini de tuvalette temizlenmek ve benzeri kirli işler için kullanırdı.

(D33 Ebû Dâvûd, Tahâret, 18)

٧٢٦- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُنَّ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ زَيْنَبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: «ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

726. Ümmü Atiyye'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav, kızı Zeyneb'i (ra) yıkayacakları zaman kendilerine "Yıkamaya sağ tarafından ve abdest azalarından başlayın." buyurmuştur.

(B167 Buhârî, Vudû', 31; M2176 Müslim, Cenâiz, 43)

٧٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيُمْنَى، وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشِّمَالِ. لِتَكُنِ الْيُمْنَى أَوَّلَهُمَا تُنْعَلُ، وَآخِرَهُمَا تُنْزَعُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

727. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz ayakkabılarını sağından başlayarak giysin, çıkarırken de önce sol ayağındakini çıkarsın. Sağdaki, ilk giyilen ve son çıkarılan olsun.

(B5856 Buhârî, Libâs, 40; M5495 Müslim, Libâs, 67)

٧٢٨- وَعَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْعَلُ يَمِينَهُ لِطَعَامِهِ وَشَرَابِهِ وَثِيَابِهِ وَيَجْعَلُ يَسَارَهُ لِمَا سِوَى ذٰلِكَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

728. Hafsa (ra) şöyle demiştir:
Allah Resûlü (sav), yemek, içmek ve giyinmekte sağ elini, bunların dışında ise sol elini kullanırdı.

(B32 Ebû Dâvûd, Tahâret, 18)

٧٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا لَبِسْتُمْ، وَإِذَا تَوَضَّأْتُمْ، فَابْدَؤُوا بِأَيَامِنِكُمْ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

729. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Giyinirken ve abdest alırken sağ tarafınızdan başlayın, buyurmuştur.

(D4141 Ebû Dâvûd, Libâs, 41)[22]

٧٣٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى مِنًى: فَأَتَى الْجَمْرَةَ فَرَمَاهَا، ثُمَّ أَتَى مَنْزِلَهُ بِمِنًى، وَنَحَرَ، ثُمَّ قَالَ لِلْحَلَّاقِ «خُذْ» وَأَشَارَ إِلَى جَانِبِهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ الْأَيْسَرِ ثُمَّ جَعَلَ يُعْطِيهِ النَّاسَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: لَمَّا رَمَى الْجَمْرَةَ، وَنَحَرَ نُسُكَهُ وَحَلَقَ: نَاوَلَ الْحَلَّاقَ شِقَّهُ الْأَيْمَنَ فَحَلَقَهُ، ثُمَّ دَعَا أَبَا طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ، ثُمَّ نَاوَلَهُ الشِّقَّ الْأَيْسَرَ فَقَالَ: «احْلِقْ» فَحَلَقَهُ فَأَعْطَاهُ أَبَا طَلْحَةَ فَقَالَ: «اقْسِمْهُ بَيْنَ النَّاسِ».

730. Enes (ra) anlatıyor:
Allah Resûlü (sav), Mina'ya geldi ve şeytan taşlama yerine giderek taşları attı. Sonra Mina'daki yerine geri döndü ve kurban kesti. Ardından berbere başının sağ tarafını işaret ederek, (buradan başlayarak) 'tıraş et' dedi; daha sonra tıraş için solunu gösterdi. Sonra (kesilen) saçlarından insanlara vermeye başladı.

(M3152 Müslim, Hac, 323; bkz. B170, B171 Buhârî, Vudû', 33)

Diğer bir rivayet de:
Taşları attıktan ve kurbanını kestikten sonra berbere önce başının sağ tarafını göstererek tıraş ettirdi. Sonra Hz. Peygamber, Ebû Talhâ el-Ensârî'yi (ra) çağırdı ve saçlarını ona verdi. Sonra başının sol tarafını işaret etti ve 'tıraş et' dedi. Berber o tarafı da tıraş etti. Resûlullah tıraş edilen saçları yine Ebû Talhâ'ya verdi ve "Bunu halka dağıt" dedi, şeklindedir.[23]

(M3155 Müslim, Hac, 326)

---

22 Nevevî, Tirmizî'nin de bu hadisi rivayet ettiğini belirtmiştir. Ancak elimizdeki Tirmizî nüshasında böyle bir rivayet tespit edilememiştir.

23 Muhtemelen bazı sahâbîler Hz. Peygamber'in saçlarını teberrüken yahut hatıra olarak almışlardır.

YEMEK ÂDÂBI

Yemeğe Besmele ile Başlamak, Hamd Ederek Bitirmek

٧٣١- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَمِّ اللّٰهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

731. Ömer b. Ebû Seleme (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav) bana: "*Bismillâh* de, sağ elinle ve önünden ye." dedi.

(B5376 Buhârî, Et'ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٧٣٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَذْكُرِ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى، فَإِنْ نَسِيَ أَنْ يَذْكُرَ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى فِي أَوَّلِهِ، فَلْيَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

732. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yemek yiyeceğiniz zaman (önce) besmele çekin. Eğer yemeğe başlarken besmele çekmeyi unutursanız, "başı için de sonu için de *bismillâh*" deyin.

(D3767 Ebû Dâvûd, Et'ime, 15; T1858 Tirmizî, Et'ime, 47)

٧٣٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ يَقُولُ: «إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ بَيْتَهُ، فَذَكَرَ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ وَعِنْدَ طَعَامِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ لِأَصْحَابِهِ: لاَ مَبِيتَ لَكُمْ وَلاَ عَشَاءَ، وَإِذَا دَخَلَ، فَلَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ دُخُولِهِ، قَالَ الشَّيْطَانُ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ، وَإِذَا لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى عِنْدَ طَعَامِهِ قَالَ: أَدْرَكْتُمُ الْمَبِيتَ وَالْعَشَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

733. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir adam evine girerken ve yemek yerken besmele çekerse şeytan, arkadaşlarına, "Burada sizin için barınak da yok, yiyecek de yok." der. Eğer o kimse evine girerken besmele çekmezse şeytan, "Barınacak yeri buldunuz." der. Yemek yerken besmele çekmezse, "Hem kalacak yer, hem de yiyecek buldunuz." der.

(M5262 Müslim, Eşribe, 103)

٧٣٤- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا حَضَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا، لَمْ نَضَعْ أَيْدِيَنَا حَتّٰى يَبْدَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعَ يَدَهُ. وَإِنَّا حَضَرْنَا مَعَهُ مَرَّةً طَعَامًا، فَجَاءَتْ جَارِيَةٌ كَأَنَّهَا تُدْفَعُ، فَذَهَبَتْ لِتَضَعَ يَدَهَا فِي الطَّعَامِ، فَأَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهَا، ثُمَّ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ كَأَنَّمَا يُدْفَعُ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَسْتَحِلُّ الطَّعَامَ أَنْ لاَ يُذْكَرَ اسْمُ اللّٰهِ تَعَالَى عَلَيْهِ. وَإِنَّهُ جَاءَ بِهٰذِهِ الْجَارِيَةِ لِيَسْتَحِلَّ بِهَا، فَأَخَذْتُ بِيَدِهَا، فَجَاءَ بِهٰذَا الْأَعْرَابِيِّ لِيَسْتَحِلَّ بِهِ، فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ يَدَهُ فِي يَدِي مَعَ يَدَيْهِمَا» ثُمَّ ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ تَعَالَى وَأَكَلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

734. Huzeyfe (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* ile beraber sofraya oturduğumuz zaman, o elini uzatıp başlamadan önce biz elimizi yemeğe uzatmazdık. Bir gün, Peygamber'le sofra başındayken bir hizmetçi kız, sanki biri onu itiyormuşcasına, geldi ve elini yemeğe uzattı. Resûlullah *Sav* onun elini tuttu. Arkasından aynı şekilde bir bedevi geldi; Resûlullah *Sav* onun da elini tuttu ve "Besmele çekilmeden yenilen yemeğe şeytan da katılır. Şeytan, yemeğe katılmak için bu hizmetçi kızı getirdi; ben de onun elini tuttum. Aynı maksatla bu bedeviyi getirdi, onun da elini tuttum. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki şeytanın eli, bunların elleriyle beraber elimde idi." buyurdu. Sonra besmele çekti ve yemeğe başladı.

(M5259 Müslim, Eşribe, 102)

٧٣٥- وَعَنْ أُمَيَّةَ بْنِ مَخْشِيٍّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِساً، وَرَجُلٌ يَأْكُلُ، فَلَمْ يُسَمِّ اللّٰهَ حَتّٰى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهِ إِلاَّ لُقْمَةٌ، فَلَمَّا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ، قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: «مَا زَالَ الشَّيْطَانُ يَأْكُلُ مَعَهُ، فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ اسْتَقَاءَ مَا فِي بَطْنِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ.

735. Sahâbî Ümeyye b. Mahşî (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bir gün otururken yanında birisi yemek yiyordu, son lokmasına kadar besmele çekmemişti. Yemeğin son lokmasını ağzına atarken, "*Bismillâhi evvelehû ve ahirehû* (başı için de sonu için de *bismillâh*)" dedi. Bunun üzerine Peygamber güldü ve "Şeytan durmadan bununla beraber yiyordu. O, Allah'ın adını anınca şeytan yediğini çıkardı." buyurdu.

(D3768 Ebû Dâvûd, Et'ime, 15; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VI, 263, hadis no: 6725)

٧٣٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ طَعَامًا فِي سِتَّةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ، فَأَكَلَهُ بِلُقْمَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّهُ لَوْ سَمَّى لَكَفَاكُمْ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

736. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) ashâbından altı kişi ile beraber yemek yiyordu. Bir bedevi geldi ve iki lokmada yemeği bitirdi. Bunun üzerine Resûlullah, "Eğer besmele çekmiş olsaydı, bu yemek hepinize yeterdi." buyurdu.

(T1858 Tirmizî, Et'ime, 47)

٧٣٧- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَعَ مَائِدَتَهُ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ حَمْداً كَثِيراً طَيِّباً مُبَارَكاً فِيهِ، غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

737. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav, sofrasını kaldırdığı zaman şöyle derdi:
Rabbimiz! Güzel ve bereket dilekleriyle dolu, ama bir o kadar yetersiz olan ve dilimizden düşüremediğimiz tüm övgülerle sana çokça hamd ediyoruz.

(B5458 Buhârî, Et'ime, 54)

٧٣٨- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَكَلَ طَعَامًا فَقَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا،
وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» رَوَاهُ أَبُو
دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

738. Muâz b. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimse yemek yedikten sonra, "Beni doyuran, güç ve kuvvetim olmadığı hâlde, bana bu rızkı veren Allah'a hamd olsun" derse geçmiş günahları bağışlanır.

(T3458 Tirmizî, Deavât, 55; D4023 Ebû Dâvûd, Libâs, 1)

Yemeğe Kusur Bulmamak

٧٣٩- عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «مَا عَابَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ، إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ، وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

739. Ebû Hüreyre (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) hiçbir bir yemeğe asla kusur bulmazdı. İştahı varsa yer, hoşlanmazsa yemezdi.

(B5409 Buhârî, Et'ime, 21; M5380 Müslim, Eşribe, 187)

٧٤٠- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ أَهْلَهُ الْأُدْمَ فَقَالُوا: مَا عِنْدَنَا إِلَّا خَلٌّ، فَدَعَا بِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيَقُولُ: «نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ نِعْمَ الْأُدْمُ الْخَلُّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

740. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) ailesinden (ekmeğine) katık (yapacağı bir şey) istemişti. Sirkeden başka bir şey yok, dediler. Resûlullah onun getirilmesini istedi ve "Sirke ne iyi katıktır, sirke ne güzel katıktır." diyerek onu yemeye başladı.

(M5353-M5355 Müslim, Eşribe, 167-169)

Nafile Oruç Tutan Kimsenin Yemek Davetine Katılması

٧٤١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا فَلْيُصَلِّ، وَإِنْ كَانَ مُفْطِرًا فَلْيَطْعَمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

741. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz yemeğe davet edildiğinde gitsin. Eğer oruçlu ise davet sahibi için dua etsin. Oruçlu değilse yesin, buyurmuştur.

(M3520 Müslim, Nikâh, 106)

Yemeğe Davet Edilen Kimsenin Yanında Başkalarını da Götürmesi

٧٤٢- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَعَا رَجُلٌ اَلنَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِطَعَامٍ صَنَعَهُ لَهُ خَامِسَ خَمْسَةٍ، فَتَبِعَهُمْ رَجُلٌ، فَلَمَّا بَلَغَ الْبَابَ، قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ هٰذَا تَبِعَنَا، فَإِنْ شِئْتَ أَنْ تَأْذَنَ، وَإِنْ شِئْتَ رَجَعَ» قَالَ: بَلْ آذَنُ لَهُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

742. Ebû Mes'ûd el-Bedrî (ra) anlatıyor:
Sahâbeden biri beş kişilik yemek hazırlayıp dört kişi ile beraber Peygamber'i Sav davet etti. Ancak gelirken bir kişi daha, onların peşine takıldı. Kapıya geldiklerinde Peygamber Sav, davet sahibine:
–Bu adam bize sonradan katıldı. İstersen müsaade edersin girer, istersen döner, buyurdu. O da:
–Yâ Resûlallah (olur mu öyle şey) o da buyursun, dedi.

(M5309 Müslim, Eşribe, 138; B5461 Buhârî, Et'ime, 57)

Sofra Âdâbı

٧٤٣- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ غُلَامًا فِي حِجْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا غُلَامُ سَمِّ اللّٰهَ وَكُلْ بِيَمِينِكَ وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

743. Ömer b. Ebû Seleme (ra) anlatıyor:
Ben Allah Resûlü'nün (sav) himayesinde yetişen bir çocuktum. Yemek yerken elim kabın her tarafında dolaşırdı. Bunun üzerine Resûlullah (sav): "Oğlum, besmele çek, sağ elinle ve kendi önünden ye." buyurdu.

(B5376 Buhârî, Et'ime, 2; M5269 Müslim, Eşribe, 108)

٧٤٤- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ فَقَالَ: «كُلْ بِيَمِينِكَ» قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ: «لَا اسْتَطَعْتَ،» مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبْرُ، فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

744. Seleme b. Ekvâ' (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'ın (sav) yanında sol eliyle yemek yiyordu. Peygamber:
– Sağ elinle ye, dedi. Adam (kibirlenerek): –Yapamıyorum, dedi. Resûlullah da:
– Yapamaz ol, dedi. Adamın sağ elle yemesine engel olan şey kibirden başkası değildi. O adam bundan böyle elini ağzına götüremez oldu.[24]

(M5268 Müslim, Eşribe, 107)

---

[24] Açıklama için bakınız 8. dipnot (615 numaralı hadisin dipnotu).

Birlikte Meyve Yerken Ölçülü Davranmak

٧٤٥- عَنْ جَبَلَةَ بْنِ سُحَيْم قَالَ: أَصَابَنَا عَامُ سَنَةٍ مَعَ ابْنِ الزُّبَيْرِ، فَرُزِقْنَا تَمْراً، وَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ بنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَمُرُّ بِنَا وَنَحْنُ نَأْكُلُ، فَيَقُولُ: لاَ تُقَارِنُوا، فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْقِرَانِ، ثُمَّ يَقُولُ: «إِلاَّ أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ أَخَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

745. Cebele b. Sühaym (ra) anlatıyor:
Biz, Abdullah b. Zübeyr ile birlikte iken kıtlık oldu. Bir gün, erzak olarak hurma dağıtıldı. Biz hurmaları yerken Abdullah b. Ömer (ra) yanımıza geldi ve şöyle dedi: "İkişer ikişer yemeyin. Çünkü Peygamber *Sav* ikişer ikişer yemekten menetti." Sonra sözüne şöyle devam etti: "Ancak bir kimse kardeşinden izin alırsa o zaman yiyebilir."

(B5446 Buhârî, Et'ime, 44; M5333 Müslim, Eşribe, 150)

٧٤٦- عَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّا نَأْكُلُ وَلاَ نَشْبَعُ؟ قَالَ:
«فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُونَ» قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ: فَاجْتَمِعُوا عَلَى طَعَامِكُمْ، وَاذْكُرُوا
اسْمَ اللّٰهِ، يُبَارَكْ لَكُمْ فِيهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

746. Vahşî b. Harb[25] (ra) anlatıyor:
Bir gün Allah Resûlü'nün Sav ashâbı:
–Yâ Resûlallah, yemek yiyoruz, ama karnımız doymuyor, dediler.
–Muhtemelen ayrı ayrı yiyorsunuz, diye karşılık verdi,
–Evet, dediler. Peygamber Sav de:
–Birlikte yiyin ve besmele çekin ki, yemeğiniz bereketli olsun, buyurdu.

(D3764 Ebû Dâvûd, Et'ime, 14)

[25] Elimizdeki Ebû Dâvûd nüshasında bu hadisi Vahşî b. Harb, babası aracılığıyla dedesinden nakletmiştir.

Yemeği Yemek Kabının Kenarından Yemek

٧٤٧- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْبَرَكَةُ تَنْزِلُ وَسَطَ الطَّعَامِ فَكُلُوا مِنْ حَافَتَيْهِ وَلاَ تَأْكُلُوا مِنْ وَسَطِهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

747. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav: Bereket yemeğin ortasına iner; siz kenarından yiyin, ortasından yemeyin, buyurmuştur.

(T1805 Tirmizî, Et'ime, 12; D3772 Ebû Dâvûd, Et'ime, 17)

٧٤٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصْعَةٌ يُقَالُ لَهَا: الْغَرَّاءُ، يَحْمِلُهَا أَرْبَعَةُ رِجَالٍ، فَلَمَّا أَضْحَوْا
وَسَجَدُوا الضُّحَى أُتِيَ بِتِلْكَ الْقَصْعَةِ، يَعْنِي وَقَدْ ثُرِدَ فِيهَا، فَالْتَفُّوا عَلَيْهَا،
فَلَمَّا كَثُرُوا جَثَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ: مَا هٰذِهِ
الْجِلْسَةُ؟ فَقَالَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّٰهَ جَعَلَنِي عَبْداً كَرِيمًا،
وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّاراً عَنِيداً، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«كُلُوا مِنْ حَوَالَيْهَا، وَدَعُوا ذِرْوَتَهَا يُبَارَكْ فِيهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

748. Abdullah b. Busr (ra) anlatıyor:
Peygamber'in *Sav* *ğarrâ* denilen bir yemek kabı vardı; onu dört kişi taşırdı. Bir gün kuşluk vakti girip namazı kıldıklarında içerisine tirit [et suyuna ekmek doğramak suretiyle yapılan yemek] koyulan bu kap önüne getirildi. Sahâbîler kabın etrafına dizildiler. Gelenler çoğalınca, Resûlullah *Sav* diz çökerek oturdu. Bir bedevi:
–Bu oturuş da ne, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Allah beni alçak gönüllü bir kul eyledi; zorba, inatçı biri değil,
cevabını verdi ve arkasından:
–Yemek kabının kenarından yiyin, ortasını bırakın ki bereketlensin, buyurdu.

(D3773 Ebû Dâvûd, Et'ime, 17)

Yaslanarak Yememek

٧٤٩- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا آكُلُ مُتَّكِئًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

749. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav*:
Ben yaslanarak yemek yemem, demiştir.

(B5368 Buhârî, Et'ime, 13)

٧٥٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ جَالِسًا مُقْعِيًا يَأْكُلُ تَمْرًا، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

750. Enes (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ı *Sav* dizlerini büküp kalçaları üzerine oturarak
hurma yerken gördüm.

(M5331 Müslim, Eşribe, 148)

Sofra Âdâbı

٧٥١- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَكَلَ أَحدُكُمْ طعَامًا، فَلاَ يَمْسَحْ أَصَابِعَهُ حَتّٰى يَلْعقَهَا أَوْ يُلْعِقَهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

751. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Biriniz yemek yediğinde (tabağı) sıyırmadan veya bir başkasına sıyırtmadan parmaklarını silmesin[26], buyurmuştur.[27]

(M5294 Müslim, Eşribe, 129; B5456 Buhârî, Et'ime, 52)

٧٥٢- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ بِثَلاَثِ أَصَابِعَ فَإِذَا فَرَغَ لَعِقَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

752. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* üç parmağıyla yemek yediğini ve yemekten sonra da parmaklarını yaladığını gördüm.

(M5296-M5298 Müslim, Eşribe, 131-132)

---

[26] Muhtemelen Hz. Peygamber (sav) yeterince su bulunmadığından parmakları silmeyi tavsiye etmiştir. Bkz. 29. dipnot.

[27] Bu rivayetin bazı versiyonlarında parmakların yanında yemek yenilen tabağın da sıyırılmasına işaret edilmektedir. Dolayısıyla burada metin, iki durum birleştirilerek çevirilmiştir. Yemek yedikten sonra bilhassa bazı yiyeceklerde parmakların yalanması bir alışkanlıktır. Hatta dilimizde bir yemeğin çok lezzetli olduğunu ifade etmek için: "parmaklarımı yiyecektim", ifadesi, bir işe katkı verenin ondan istifade etmesi anlamında "bal tutan parmağını yalar" deyişleri meşhurdur.

٧٥٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِلَعْقِ الْأَصَابِعِ وَالصَّحْفَةِ وَقَالَ: «إِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

753. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), parmakları yalamayı ve çanağı sıyırmayı emretmiş ve:
Siz bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz, buyurmuştur.

(M5300 Müslim, Eşribe, 133)

٧٥٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا وَقَعَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ، فَلْيَأْخُذْهَا فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، وَلاَ يَمْسَحْ يَدَهُ بِالْمِنْدِيلِ حَتّٰى يَلْعَقَ أَصَابِعَهُ، فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

754. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav):
Birinizin lokması yere düştüğünde onu alıp temizleyerek yesin de şeytana bırakmasın. Parmaklarını yalamadan elini beze silmesin. Çünkü insan, bereketin yemeğin neresinde olduğunu bilemez, buyurmuştur.[28]

(M5301 Müslim, Eşribe, 134)

[28] Bu kabil tavsiyeler kıtlık, açlık ve yokluk zamanlarında insanların bir lokma yiyeceğe muhtaç olduğu durumlar dikkate alınarak yapılmıştır. İsraf ve savurganlığı her durumda yasaklayan Hz. Peygamber, zor zamanlarda bunu evleviyetle yasaklamış ve tutumlu olmayı önermiştir.

٧٥٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ، حَتّٰى يَحْضُرَهُ عِنْدَ طَعَامِهِ، فَإِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى، ثُمَّ لْيَأْكُلْهَا وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ، فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي فِي أَيِّ طَعَامِهِ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

755. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Şeytan her işinizde, hatta yemek yerken dahi sizin yanınıza gelir. Birinizin lokması yere düşerse onu alıp üzerindekileri temizlesin ve yesin; şeytana bırakmasın. Yemeği bitirince parmaklarını yalasın; çünkü insan, bereketin yemeğin neresinde bulunduğunu bilemez.

(M5303 Müslim, Eşribe, 135)

٧٥٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَكَلَ طَعَامًا، لَعِقَ أَصَابِعَهُ الثَّلاَثَ، وَقَالَ: «إِذَا سَقَطَتْ لُقْمَةُ أَحَدِكُمْ فَلْيَأْخُذْهَا، وَلْيُمِطْ عَنْهَا الْأَذَى، وَلْيَأْكُلْهَا، وَلاَ يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ» وَأَمَرَنَا أَنْ نَسْلُتَ الْقَصْعَةَ وَقَالَ: إِنَّكُمْ لاَ تَدْرُونَ فِي أَيِّ طَعَامِكُمُ الْبَرَكَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

756. Enes (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav, yemek yediğinde üç parmağını yalar ve "Birinizin lokması yere düşerse onu alıp üzerindekileri temizlesin ve yesin; onu şeytana bırakmasın." buyururdu. Ayrıca yemek kabını sıyırmamızı emreder ve "Siz bereketin yemeğinizin neresinde olduğunu bilemezsiniz." derdi.

(M5306 Müslim, Eşribe, 136)

٧٥٧- وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ سَأَلَ جَابِراً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ الْوُضُوءِ مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ، فَقَالَ: لاَ، قَدْ كُنَّا زَمَنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ نَجِدُ مِثْلَ ذٰلِكَ الطَّعَامِ إِلاَّ قَلِيلاً، فَإِذَا نَحْنُ وَجَدْنَاهُ، لَمْ يَكُنْ لَنَا مَنَادِيلُ إِلاَّ أَكُفَّنَا وَسَوَاعِدَنَا وَأَقْدَامَنَا، ثُمَّ نُصَلِّي وَلاَ نَتَوَضَّأُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

757. Saîd b. Hâris'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, Cabir'e (ra) "Ateşte pişirilen yiyeceklerin yenilmesinden dolayı abdest almak gerekir mi?" diye sordu. O da: "Hayır, gerekmez. Biz Peygamber zamanında, ateşte pişirilmiş yemeği nadiren bulurduk. Onu yediğimiz zaman da, avuçlarımız, bileklerimiz ve ayaklarımız yağ içinde kalırdı. Çünkü ellerimizi silecek mendillerimiz yoktu. Yemekten sonra da abdest tazelemeden namaz kılardık." dedi.[29]

(B5457 Buhârî, Et'ime, 53)

[29] Bu tür rivayetler okunurken bugünün gelişmiş su sistemleri ve imkânları düşünülerek değil, çöl şartlarında yaşayan on beş asır öncesinin imkânları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. İslâm, temizliği her şeyin önünde tutmuştur. İlk inen âyetler temizliğe vurgu yaptığı gibi, bilhassa su ile temizlenme teşvik edilmiş, su kullanarak temizlik yapanlar övülmüştür. Yemekten önce ve sonra ellerin yıkanması, sabah yataktan kalkınca ellerin ve yüzün mutlaka yıkanması, namaz için abdest alınması, gusül temizliği, cuma ve bayram gibi özel günlerde ve periyodik aralıklarla yıkanılması İslâm'ın temizlenmeye ne kadar önem verdiğini göstermeye yeter. Bu tür hadislerdeki anlatılar istisnaî durumları yansıtmaktadır.

Yemek Yeme

٧٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طَعَامُ الْإِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

758. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İki kişinin yemeği üç kişiye, üç kişinin yemeği de dört kişiye yeter, buyurmuştur.

(B5392 Buhârî, Et'ime, 11; M5367 Müslim, Eşribe, 178)

٧٥٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْإِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ، وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي الثَّمَانِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

759. Câbir (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav), "Bir kişilik yemek iki kişiye, iki kişilik yemek dört kişiye, dört kişilik yemek de sekiz kişiye yeter." dediğini işittim.

(M5368 Müslim, Eşribe, 179)

İçeceklerle İlgili Âdâb

٧٦٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلَاثاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

760. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav*, içecekleri üç nefeste içerdi.

(M5287 Müslim, Eşribe, 123; B5631 Buhârî, Eşribe, 26)

٧٦١- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَشْرَبُوا وَاحِداً كَشُرْبِ الْبَعِيرِ، وَلٰكِنِ اشْرَبُوا مَثْنٰى وَثُلَاثَ، وَسَمُّوا إِذَا أَنْتُمْ شَرِبْتُمْ، وَاحْمَدُوا إِذَا أَنْتُمْ رَفَعْتُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

761. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* şöyle buyurmuştur:
İçecekleri, develerin içtiği gibi bir nefeste içmeyin; iki veya üç nefeste için; içerken besmele çekin. İçtikten sonra da Allah'a hamd edin.

(T1885 Tirmizî, Eşribe, 13)

٧٦٢- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

762. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*,
(su) kabının içine solumayı yasakladı.

(M5285 Müslim, Eşribe, 121; B153 Buhârî, Vudû', 18)

٧٦٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَن رَسُولَ الَّه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِلَبَنٍ قَدْ شِيب بِمَاءٍ، وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ، وَعَنْ يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَشَرِبَ، ثُمَّ أَعْطَى الأَعْرَابِيَّ وَقَالَ: «اَلْأَيْمَنَ فَالْأَيْمَنَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

763. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a *Sav* sulandırılmış süt getirdiler. O sırada sağında bir bedevi, solunda ise Ebû Bekir (ra) oturuyordu. Resûlullah sütü içti, sonra kabı sağındaki bedeviye verdi ve:
Herkes sağındakine versin, buyurdu.

(M5289 Müslim, Eşribe, 124; B5619 Buhârî, Eşribe, 18)

٧٦٤- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَرَابٍ، فَشَرِبَ مِنْهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ، وَعَنْ يَسَارِهِ أَشْيَاخٌ، فَقَالَ لِلْغُلَامِ «أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هٰؤُلَاءِ؟» فَقَالَ الْغُلَامُ: لَا وَاللّٰهِ، لَا أُوثِرُ بِنَصِيبِي مِنْكَ أَحَداً، فَتَلَّهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

764. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Resûlullah'a *Sav* içecek bir şey getirilmişti, ondan içti. (Bu sırada) sağında bir genç ve solunda da ihtiyarlar oturuyordu. Resûlullah *Sav* gence, (elindeki içecek kabını göstererek) "Bunu büyüklere verebilir miyim?" diye sordu. Genç, "Hayır, vallahi olmaz yâ Resûlallah; sizin peşinizden aynı kaptan içme imtiyazını kimseye veremem." dedi. Peygamber *Sav* da kabı gencin eline verdi.

(B2451 Buhârî, Mezâlim, 12; M5292 Müslim, Eşribe, 127)

Büyük Su Kabının Ağzından Su İçmemek

٧٦٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ اخْتِنَاثِ الْأَسْقِيَةِ. يَعْنِى: أَنْ تُكْسَرَ أَفْوَاهُهَا، وَيُشْرَبَ مِنْهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

765. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, (tulum, büyük testi ve benzeri) su kaplarını ağıza dayayarak su içmeyi yasaklamıştır.

(B5625 Buhârî, Eşribe, 23; M5271 Müslim, Eşribe, 110)

٧٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُشْرَبَ مِنْ فِي السِّقَاءِ أَوِ الْقِرْبَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

766. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), kabın veya tulumun ağzından su içmeyi yasakladı.[30]

(B5627, B5628 Buhârî, Eşribe, 24; bkz. M5272 Müslim, Eşribe, 111)

٧٦٧- وَعَنْ أُمِّ ثَابِتٍ كَبْشَةَ بِنْتِ ثَابِتٍ أُخْتِ حَسَّانِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: دَخَلَ عليَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَشَرِبَ مِنْ فِي قِرْبَةٍ مُعَلَّقَةٍ قَائِمًا. فَقُمْتُ إِلَى فِيهَا فَقَطَعْتُهُ، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

767. Hassân b. Sâbit’in kız kardeşi Ümmü Sâbit Kebşe bnt. Sâbit’ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) bize gelmişti. Asılı duran tulumun ağzından ayakta su içti; ben de kalktım, (saklamak için) kırbanın ağzını kestim.

(T1892 Tirmizî, Eşribe, 18)

[30] Hz. Peygamber, muhtemelen, kapların içerisine insana zarar verecek böcek ve benzeri şeylerin düşmüş olma ihtimalinden veya kapta kalan suyun bir başkası için “artık” hâline gelmesinden dolayı böyle bir yasak getirmiştir. Bu mahzurların olmaması hâlinde kaplardan bu şekilde su içilebileceğinin örneği 767 no’lu hadistir. Bu hadise göre Hz. Peygamber bizzat kendisi duvarda asılı olan kabı almış ve suyu ayakta içmiştir.

Su Kabına Üflememek

٧٦٨- عَنْ أَبي سَعيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ النَّفْخِ فِي الشَّرَابِ فَقَالَ رَجُلٌ: اَلْقَذَاةُ أَرَاهَا فِي الْإِنَاءِ؟ فَقَالَ: «أَهْرِقْهَا» قَالَ: إِنِّى لاَ أَرْوَى مِنْ نَفَسٍ وَاحِدٍ؟ قَالَ: «فَأَبِنِ الْقَدَحَ إِذًا عَنْ فِيكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

768. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav içilecek şeye üflemekten nehyetti. Bunun üzerine bir adam:
–Kaptaki suyun yüzünde çer çöp görürsem ne yapayım, diye sordu. Resûlullah Sav:
–Çöp düşünceye kadar dök, dedi. Adam bu defa:
–Ben bir solukta suya kanamıyorum, dedi. Resûlullah da:
–Öyleyse nefes alırken kâseyi/bardağı ağzından uzaklaştır, buyurdu.

(T1887 Tirmizî, Eşribe, 15)

٧٦٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَن يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ، أَوْ يُنْفَخَ فِيهِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

769. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav, kabın içine solumayı veya üflemeyi yasaklamıştır.

(T1888 Tirmizî, Eşribe, 15)

Su İçme Âdâbı

٧٧٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَقَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ، فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

770. İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber’e Sav zemzem verdim; onu ayakta içti.

(B1637 Buhârî, Hac, 76; M5280 Müslim, Eşribe, 117)

٧٧١- وَعَنِ النَّزَّالِ بْنِ سَبْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
بَابَ الرَّحْبَةِ فَشَرِبَ قَائِمًا، وَقَالَ: إِنِّى رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَعَلَ كَمَا رَأَيْتُمُونِى فَعَلْتُ، رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ.

771. Nezzâl b. Sebre (ra) anlatıyor:
Hz. Ali (ra), (Kûfe Mescidi’nin) Rahbe kapısına geldi, ayakta su içti ve:
Benim şu yaptığımı gördüğünüz gibi, ben de Resûlullah’ın Sav böyle ayakta
su içtiğini gördüm, dedi.

(B5615 Buhârî, Eşribe, 16)

٧٧٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَأكُلُ وَنحنُ نَمْشِي، وَنَشْرَبُ وَنَحْنُ قِيَامٌ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

772. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) zamanında biz yürürken yemek yer, ayakta da su içerdik.

(T1880 Tirmizî, Eşribe, 11)

٧٧٣- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَشْرَبُ قَائِمًا وَقَاعِداً. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

773. Amr b. Şuayb (ra) babası aracılığıyla dedesinin şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah'ın (sav) suyu ayakta iken de otururken de içtiğini gördüm.

(T1883 Tirmizî, Eşribe, 12)

٧٧٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهى أَنْ يَشْرَبَ الرَّجُلُ قَائِمًا. قَالَ قَتَادَةَ: فَقُلْنَا لِأَنَسٍ: فَالْأَكْلُ؟ قَالَ: ذٰلِكَ أَشَرُّ -أَوْ أَخْبَثُ- رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَجَرَ عَنِ الشُّرْبِ قَائِمًا

774. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) bir kişinin ayakta su içmesini yasakladı.
Katâde:
–(Ayakta) yemek hakkında ne dersin, diye Enes'e sorduk.
–O daha kötü veya daha çirkindir, dedi.

(M5275 Müslim, Eşribe, 113)

Müslim'in bir diğer rivayetinde "Peygamber (sav), ayakta su içmekten sakındırdı" ifadesi yer almaktadır.

(M5274 Müslim, Eşribe, 112)

٧٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَشْرَبَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ قَائِمًا، فَمَنْ نَسِيَ فَلْيَسْتَقِيءْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

775. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sizden biri ayakta su içmesin. Unutarak içerse de kussun, buyurmuştur.[31]

(M5279 Müslim, Eşribe, 116)

٧٧٦- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ» يَعْنِى: شُرْباً. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

776. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Bir topluluğa su dağıtan kimse, suyu en son içer, buyurmuştur.

(T1894 Tirmizî, Eşribe, 20)

---

[31] Su içme âdâbına ilişkin rivayetlerin bütününden suyu oturarak içmenin tavsiye edildiği, özendirildiği; ancak istisnaî durumlarda ayakta iken su içmede de bir mahzur bulunmadığı anlaşılmaktadır. Normal şartlarda oturarak yeme-içemenin âdâb, mürüvvet ve sağlık açısından da uygun olduğu unutulmamalıdır.

Su İçilecek Kaplar

٧٧٨- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: حَضَرَتِ الصَّلَاةُ، فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ، وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ، فَصَغُرَ الْمِخْضَبُ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ، فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ. قَالُوا: كَمْ كُنْتُمْ؟ قَالَ: ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. هٰذِهِ رِوَايَةُ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ وَلِمُسْلِمٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ، فَأُتِيَ بِقَدَحٍ رَحْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ. قَالَ أَنَسٌ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ، فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ.

777. Enes (ra) anlatıyor:
(Medine'de bir gün) namaz vakti girdi ve evi yakın olanlar, evlerine gittiler. Diğerleri ise yerlerinde kaldı. Resûlullah'a Sav taştan yapılmış bir kap getirdiler. Peygamber'in eli sığmayacak kadar küçük olan bu kaptan bütün cemaat abdest aldı. Enes'in yanında bulunanlar:
–Kaç kişiydiniz, diye sordular.
–Seksenden fazla idi, cevabını verdi.

(B195 Buhârî, Vudû', 45; M5942 Müslim, Fedâil, 5)

Buhârî ile Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Peygamber Sav bir su kabı istedi. Derin olmayan geniş bir kap getirdiler. İçinde bir miktar su vardı. Resûlulah Sav parmaklarını bu kaba soktu.

Enes diyor ki: Peygamber'in parmakları arasında kaynayan suya bakıyordum. Abdest alanların sayısının yetmiş ile seksen arasında olduğunu tahmin ettim.[32]

(B200 Buhârî, Vudû', 46; M5941 Müslim, Fedâil, 4)

٧٧٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْرَجْنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرٍ فَتَوَضَّأَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

778. Abdullah b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav* bize geldi. Kendisine bakır bir kap ile su verdik, onunla abdest aldı.

(B197 Buhârî, Vudû', 45)

٧٧٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَمَعَهُ صَاحِبٌ لَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنْ كَانَ عِنْدَكَ مَاءٌ بَاتَ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ فِي شَنَّةٍ وَإِلَّا كَرَعْنَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

779. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, bir arkadaşı ile ensardan bir zatın yanına geldi. Ona, "Kırbada gecelemiş (dinlenmiş soğuk) suyun varsa getir; yoksa eğilir ağzımızla (arktan) içeriz." dedi.

(B5613 Buhârî, Eşribe, 14)

٧٨٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَالشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هِيَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا، وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[32] Hz. Peygamber dönemine ait bu türden hadiseler, kıt imkânlar içerisinde ilk Müslümanların su ve benzeri nimetleri büyük bir özenle kullandıklarını, damlalarını dahi boş yere harcamamaya gayret ettiklerini göstermektedir. Ayrıca Cenâb-ı Hakk'ın, Peygamber'in (sav) duası ile ellerinde var olan su, yiyecek ve benzerlerine bereket verdiği anlaşılmaktadır. Bu içerikte hadisleri aktaranların hadis metinlerine akseden kendi yorumları ile haber verilen hadisenin gerçek mahiyeti de birbirinden ayrılmalıdır. Allah Teâlâ'nın Peygamberi'ne lütfu ile gerçekleşen bereketle, olmayacak işleri olmuş gibi tasavvur etmek arasındaki farkı dikkatlerden kaçırmamak gerekir.

780. Huzeyfe’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav) bize ipek ve atlas giymeyi, altın ve gümüş kaplardan su içmeyi yasakladı ve “Bunlar dünyada onların (kâfirlerin), âhirette ise sizindir.” buyurdu.

(B5632 Buhârî, Eşribe, 27; M5394 Müslim, Libâs, 4)

٧٨١- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «إِنَّ الَّذِي يَأْكُلُ أَوْ يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ».

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «مَنْ شَرِبَ فِي إِنَاءٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ فَإِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَاراً مِنْ جَهَنَّمَ».

781. Ümmü Seleme’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Gümüş kaplardan su içenler, karınlarını cehennem ateşiyle doldurmuş olurlar, buyurmuştur.

(B5634 Buhârî, Eşribe, 28; M5385 Müslim, Libâs,1)

Müslim’in diğer bir rivayetinde:
“Gümüş ve altın kaptan yiyip içenler” şeklindedir.

(M5386 Müslim, Libâs, 1)

Yine Müslim’in başka bir rivayetinde:
“Altın veya gümüş kaptan su içen kimse, karnını cehennem ateşiyle doldurmuş olur.” denilmiştir.[33]

(M5387 Müslim, Libâs, 2)

---

[33] Bu hadislerde, bilhassa ilk Müslümanların yoksulluğu karşısında maddî bakımdan iyi durumda olan inkârcıların durumuna işaret edilmekte ve ilk Müslümanlar teselli edilmektedir. Benzer içerikte mesajlar âyetlerde de yer almaktadır. Dünya nimetlerini tekeline alıp, başkalarını, özellikle muhtaçları düşünmemenin inkârcı ahlâkı olduğu hatırlatılmaktadır. Adil paylaşımın olmaması, bazı insanlar açlıktan ölürken, üzerlerini örtecek kıyafet bulamazken, zenginlerin sahip oldukları imkânı zevk ve safa, lüks içinde harcayıp tüketmesi, Allah’ın verdiği nimetlere karşı nankörce bir tutumdur. Mutlak adaletin tecelli edeceği âhiret gününde durum dünyadaki gibi olmayacaktır. Bununla birlikte varlıklı Müslümanların atlas, ipek, altın, gümüş kullanımında hangi dinî, ahlâki ölçütlere göre hareket edebilecekleri konusunda fıkıh ve tefsir kaynaklarında bilgiler vardır. Geniş bilgi için bu kaynaklara bakılmalıdır.

GİYİM KUŞAM ÂDÂBI

Giyim Tarzı

﴿يَا بَنِي اٰدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاساً يُوَارِي سَوْاٰتِكُمْ وَرِيشاً وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ﴾

Ey Âdemoğulları! Size avret yerlerinizi örtecek giysi ve süslenecek elbise verdik. Takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) elbisesi var ya, işte o daha hayırlıdır...

(A'râf, 7/26)

﴿وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ﴾

...Ve O (Allah) sizi sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar verdi...

(Nahl, 16/81)

٧٨٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِلْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

782. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Beyaz giysi giyin; çünkü o, giysilerinizin en hayırlısı/güzelidir. Ölülerinizi de beyaz renkli bezle kefenleyin, buyurmuştur.

(D3878 Ebû Dâvûd, Tıb, 14; T994 Tirmizî, Cenâiz, 18)

٧٨٣- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِلْبَسُوا البَيَاضَ، فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطْيَبُ، وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَالْحَاكِمُ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

783. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Beyaz giysi giyin; zira o, daha temiz ve daha hoştur. Ölülerinizi de beyaz renkli bezle kefenleyin, buyurmuştur.

(N1897 Nesâî, Cenâiz, 38; NM7379 Hakim, *el-Müstedrek*, VII, 2635 (4/185))

٧٨٤- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْبُوعاً وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مَا رَأَيْتُ شَيْئاً قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

784. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) orta boylu idi. Onu kırmızı bir kaftan içinde gördüm. Hayatım boyunca ondan daha şık/güzel birini görmedim.

(B5848 Buhârî, Libâs, 35; M6064 Müslim, Fedâil, 91)

٧٨٥- وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ وَهْبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ وَهُوَ بِالْأَبْطَحِ فِي قُبَّةٍ لَهُ

حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ فَخَرَجَ بِلاَلٌ بِوَضُوئِهِ، فَمِنْ نَاضِحٍ وَنَائِلٍ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ سَاقَيْهِ، فَتَوَضَّأَ وَأَذَّنَ بِلاَلٌ، فَجَعَلْتُ أَتَتَبَّعُ فَاهُ هٰهُنَا وَهٰهُنَا، يَقُولُ يَمِينًا وَشِمَالاً: حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ. ثُمَّ رُكِزَتْ لَهُ عَنَزَةٌ، فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ لاَ يُمْنَعُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

785. Ebû Cühayfe Vehb b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Peygamber'i sav Mekke'de Ebtah denilen yerde deriden yapılmış kırmızı çadırında gördüm. Bilâl çadırdan elinde Peygamber'in abdest suyuyla çıktı. Bazıları bu sudan alıp vücudunu ıslatıyor, bazıları da avuçlarıyla alıyordu. Sonra Peygamber sav de üzerinde kırmızı bir kaftanla dışarı çıktı. Onun bacaklarının beyazı hâlâ gözümün önündedir. Abdest aldı, Bilâl de ezan okudu. Ben o sırada Bilâl'in ağzını takip ediyordum. O, sağ ve sol tarafına *hayye ale's-salâh, hayye ale'l-felâh* diyordu. Sonra Resûlullah için, (sütre olarak) mızraktan daha kısa bir baston diktiler. Peygamberimiz öne geçti ve namazı kıldırdı. Sütrenin ötesinden köpekler ve eşekler geçiyordu; onların geçmesine engel olunmuyordu.

(M1119 Müslim, Salât, 249; B376 Buhârî, Salât, 17)

٧٨٦- وَعَنْ أَبِي رِمْثَةَ رِفَاعَةَ التَّيْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَخْضَرَانِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

786. Ebû Rimse Rifâa et-Temîmî'den (ra) rivayet edildiğine göre
o şöyle demiştir:
Ben, Resûlullah'ı *Sav* üzerinde iki parçadan oluşan yeşil bir elbiseyle gördüm.

(T2812 Tirmizî, Edeb, 48; D4065 Ebû Dâvûd, Libâs, 16)

٧٨٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
دَخَلَ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْداءُ. رَواهُ مُسْلِمٌ.

787. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav*, fetih günü Mekke'ye başında siyah bir sarıkla girdi.

(M3310 Müslim, Hac, 451)

٧٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قالَ:
كَأَنِّى أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ
سَوْدَاءُ قَدْ أَرْخى طَرَفَيْهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ. رَواهُ مُسْلِمٌ.
وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خَطَبَ النَّاسَ، وَ عَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ.

788. Ebû Saîd Amr b. Hureys'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
İki omzunun arasından uçlarını sarkıttığı siyah bir sarıkla Resûlullah *Sav*, hâlâ gözlerimin önündedir.
Müslim'in diğer rivayeti:
"Resûlullah *Sav* halka, başındaki siyah sarıkla hutbe okudu." şeklindedir.

(M3312, M3311 Müslim, Hac, 452-453)

٧٨٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُفِّنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ثَلاَثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلاَ عِمَامَةٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

789. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, (Yemen'in Sehûl şehrinde dokunduğu için) Sehûliye denilen, pamuktan yapılmış üç parça bezle kefenlendi. Bu üç parça içinde gömlek ve sarık yoktu.

(M2179 Müslim, Cenâiz, 45; B1264 Buhârî, Cenâiz, 18)

٧٩٠- وَعَنْهَا قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مُرَحَّلٌ مِنْ شَعْرٍ أَسْوَدَ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

790. Hz. Âişe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, bir sabah, üzerinde siyah yünden mamul ve işlenmiş (çizgili) bir elbiseyle dışarı çıktı.

(M5445 Müslim, Libâs, 36)

٧٩١- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي مَسِيرِهِ، فَقَالَ لِي: «أَمَعَكَ مَاءٌ؟» قُلْتُ: نَعَمْ، فَنَزَلَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَمَشَى حَتّٰى تَوَارَى فِي سَوَادِ اللَّيْلِ ثُمَّ جَاءَ

فَأَفْرَغْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْأَدَاوَةِ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ مِنْ صُوفٍ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُخْرِجَ ذِرَاعَيْهِ مِنْهَا حَتَّى أَخْرَجَهُمَا مِنْ أَسْفَلِ الْجُبَّةِ، فَغَسَلَ ذِرَاعَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ: «دَعْهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ» وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَامِيَّةٌ ضَيِّقَةُ الْكُمَّيْنِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ هٰذِهِ الْقَضِيَّةَ كَانَتْ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ.

791. Muğîre b. Şu'be (ra) anlatıyor:
(Tebük Seferi sırasında) bir gece Resûlullah Sav ile birlikte yolculuk ediyordum.
–Yanında su var mı, diye sordu.
–Evet, dedim. Bunun üzerine devesinden indi, yürüdü ve karanlıkta kayboldu; sonra geri geldi. Eline tulumdan su döktüm; yüzünü yıkadı. Üzerinde yünden yapılmış bir cübbe vardı. Cübbenin yenlerini sıyıramadığı için, kollarını cübbenin altından çıkardı ve yıkadı, başını meshetti. Ben mestlerini çıkarmaya yeltendim.
–Onları bırak; çünkü onları abdestli iken giydim, buyurdu ve üzerlerini meshetti.

(M631 Müslim, Tahâret, 79; B5799 Buhârî, Libâs, 11)

Diğer bir rivayete göre:
Hz. Peygamber'in üzerinde yenleri dar olan bir Şam cübbesi vardı.

(M629 Müslim, Tahâret, 77; B5798 Buhârî, Libâs, 10)

Başka bir rivayete göre bu olay, Tebük Gazvesi'nde olmuştur.

(N79 Nesâî, Tahâret, 63)

Gömlek Giymek

٧٩٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَمِيصَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

792. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Allah Resûlü'nün *sav* en sevdiği elbise gömlek idi.

(D4025 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1762 Tirmizî, Libâs, 28)

Giyeceklerin Uzunluğu ve Kısalığı

٧٩٣- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الرُّسْغِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

793. Esmâ bint Yezîd el-Ensâriyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) gömleğinin kolu bileğine kadar uzanırdı.

(D4027 Ebû Dâvûd, Libâs, 3; T1765 Tirmizî, Libâs, 28)

٧٩٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ: يَارَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ إِزَارِي يَسْتَرْخِي إِلَّا أَنْ أَتَعَاهَدَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ لَسْتَ مِمَّنْ يَفْعَلُهُ خُيَلَاءَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى مُسْلِمٌ بَعْضَهُ.

794. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Kim böbürlenerek elbisesini yerde sürürse Allah kıyamet gününde onun yüzüne bakmaz, buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir:
–Yâ Resûlallah, dikkat edip korumazsam benim elbisem de yere değiyor, dedi.
Resûlullah Sav:
–Sen, bunu kibirden dolayı yapanlardan değilsin, buyurdu.

(B5784 Buhârî, Libâs, 2; M5457 Müslim, Libâs, 44)

٧٩٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «لاَ يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

795. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (as.):
Allah, kıyamet gününde, böbürlenerek elbisesini yerlerde sürüyen kimsenin yüzüne bakmaz, buyurdu.

(B5788 Buhârî, Libâs, 5; M5463 Müslim, Libâs, 48)

٧٩٦- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ
مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

796. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Elbisenin topuklardan aşağı uzanan kısmı ateştedir, buyurmuştur.

(B5787 Buhârî, Libâs, 4)

٧٩٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «ثَلَاثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ،
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» قَالَ: فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ثَلَاثَ مِرَارٍ. قَالَ أَبُو ذَرٍّ: خَابُوا وَخَسِرُوا مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «اَلْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلَفِ الْكَاذِبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ».

797. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Üç grup insan vardır ki, kıyamet gününde Allah Teâlâ onlarla konuşmaz, yüzlerine bakmaz, onları temize de çıkarmaz. Onlar için can yakıcı azap vardır.
Ravi, Resûl-i Ekrem'in bu sözü üç defa tekrarladığını söyledi.
Bunun üzerine Ebû Zer:
–(Öyleyse onlar) hayırdan mahrum olacaklar ve hüsrana uğrayacaklardır; kim onlar yâ Resûlallah, diye sordu. Resûlullah da:
–Elbisesini uzatıp yerde sürüyen, iyiliği başa kakan ve malını yalan söyleyip yemin ederek satan kimselerdir, cevabını verdi.[34]

(M293, M294 Müslim, Îmân, 171)

٧٩٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْإِسْبَالُ فِي الْإِزَارِ، وَالْقَمِيصِ، وَالْعِمَامَةِ، مَنْ جَرَّ شَيْئًا خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

798. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
(Giysiler içinde) genellikle belden aşağı giyilen giysi, gömlek ve sarık uzatılır. Eğer bir kimse kibirlenerek, giysilerini sarkıtırsa Allah kıyamet günü onun yüzüne bakmaz.

(D4094 Ebû Dâvûd, Libâs, 27; N5336 Nesâî, Zînet, 104)

[34] Elbisenin yerde sürünecek şekilde veya yere değecek şekilde uzatılması Arap toplumunda bir büyüklenme ve böbürlenme işareti olarak görüldüğü için Hz. Peygamber (sav) buna müdahale etmiştir. Burada esas dikkat edilen husus kibirlenme ve böbürlenmedir.

٧٩٩- وَعَنْ أَبي جُرَيٍّ جَابِرِ بْنِ سُلَيْم رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلاً يَصْدُرُ النَّاسُ عَنْ رَأْيِهِ لاَ يَقُولُ شَيْئاً إِلاَّ صَدَرُوا عَنْهُ، قُلْتُ: مَنْ هٰذَا؟ قَالُوا: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلاَمُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ -مَرَّتَيْنِ - قَالَ: «لاَ تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلاَمُ، عَلَيْكَ السَّلاَمُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى قُلْ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ» قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ؟ قَالَ: «أَنَا رَسُولُ اللّٰهِ الَّذِي إِذَا أَصَابَكَ ضَرٌّ فَدَعَوْتَهُ كَشَفَهُ عَنْكَ، وَإِذَا أَصَابَكَ عَامُ سَنَةٍ فَدَعَوْتَهُ أَنْبَتَهَا لَكَ، وَإِذَا كُنْتَ بِأَرْضٍ قَفْرٍ أَوْ فَلاَةٍ، فَضَلَّتْ رَاحِلَتُكَ، فَدَعَوْتَهُ رَدَّهَا عَلَيْكَ» قَالَ: قُلْتُ: اِعْهَدْ إِلَيَّ. قَالَ: «لاَ تَسُبَّنَّ أَحَداً» قَالَ: فَمَا سَبَبْتُ بَعْدَهُ حُرًّا، وَلاَ عَبْداً، وَلاَ بَعِيراً، وَلاَ شَاةً «وَلاَ تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً، وَأَنْ تُكَلِّمَ أَخَاكَ وَأَنْتَ مُنْبَسِطٌ إِلَيْهِ وَجْهُكَ، إِنَّ ذٰلِكَ مِنَ الْمَعْرُوفِ. وَارْفَعْ إِزَارَكَ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، فَإِنْ أَبَيْتَ فَإِلَى الْكَعْبَيْنِ، وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ فَإِنَّهَا مِنَ الْمَخِيلَةِ وَإِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْمَخِيلَةَ، وَإِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِمَا يَعْلَمُ فِيكَ فَلاَ تُعَيِّرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ، فَإِنَّمَا وَبَالُ ذٰلِكَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

799. Ebû Cürey Câbir b. Süleym (ra) anlatıyor:
Halkın görüşüne başvurduğu ve söylediği her şeyi kabul ettikleri birini gördüm.
–Kim o, diye sordum.
–Allah'ın Resûlü *Sav*, dediler. Ben de iki defa:
–*Aleyke's-selâm* (sana selâm olsun) Ey Allah'ın Resûlü, dedim, Resûlullah *Sav*:
–*Aleyke's-selâm* deme. Bu şekilde selâm, yalnızca ölülere verilir; *es-Selâmü aleyke* (selâm sana olsun) de, buyurdu.
–Sen Allah'ın Resûlü müsün?, dedim.

–Evet, ben Allah'ın Resûlü'yüm. O Allah ki, başına bir sıkıntı gelip dua ettiğinde senden o sıkıntıyı def eder; kıtlık zamanında dua ettiğinde, senin için mahsul bitirir; çölde veya sahrada deveni kaybedip de, kendisine dua ettiğinde onu sana döndürür, buyurdu. Bunun üzerine ben:
–Bana tavsiyede bulun, dedim.
–Kimseye sövme, dedi. Ben de bundan sonra bir daha, hür olsun köle olsun hiçbir insana, hatta deveye ve koyuna dahi küfretmedim. Allah Resûlü sözlerine şöyle devam etti:
–Hiçbir iyiliği (maruf/sadaka) küçümseme, kardeşinle güler yüzle konuşman da bir iyiliktir (sadaka). Elbiseni baldırlarının ortasına kadar çek, eğer bu hoşuna gitmezse topuklarına kadar sarkıt; fakat eteklerini yerde sürümekten kaçın; çünkü bu kibirlenme alametidir. Allah ise kibri sevmez. Eğer bir kişi sana söver ve seni, sende varolduğunu bildiği bir şeyle kötülerse sen onun hakkında bildiğin çirkin şeylerle onu ayıplama. Bu işin vebali ona aittir, buyurdu.

(D4084 Ebû Dâvûd, Libâs, 24; T2721 Tirmizî, İsti'zân, 28)

٨٠٠- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يُصَلِّى مُسْبِلٌ إِزارَهُ، قَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِذْهَبْ فَتَوَضَّأْ» فَذَهَبَ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ جاءَ، فَقَالَ: «اِذْهَبْ فَتَوَضَّأْ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. مَالَكَ أَمَرْتَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ ثُمَّ سَكَتَّ عَنْهُ؟ قالَ: «إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّى وَهُوَ مُسْبِلٌ إِزارَهُ،وَ إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَقْبَلُ صَلاَةَ رَجُلٍ مُسْبِلٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

800. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir adam, elbisesini yere kadar sarkıtmış bir vaziyette namaz kılıyordu. Resûlullah (sav) ona:
–Git abdest al, dedi. O da gidip abdest aldı, sonra geri geldi. Resûlullah (sav) tekrar "Git ve abdest al." dedi. Oradakilerden biri:
–Yâ Resûlallah, niçin ona abdest almasını emrettiniz de sonra (nedeniyle ilgili) bir şey söylemediniz, dedi. Peygamber (sav):
–O, elbisesini yere sarkıtmış hâlde namaz kılıyordu. Hâlbuki Allah, elbisesini yerlere sarkıtan kimsenin namazını kabul etmez, buyurdu.

(D4086 Ebû Dâvûd, Libâs, 25)

٨٠١- وَعَنْ قَيْسِ بْنِ بِشْرٍ التَّغْلِبِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي وَكَانَ جَلِيساً لِأَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: كَانَ بِدِمَشْقَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لَهُ سَهْلُ ابْنُ الْحَنْظَلِيَّةِ، وَكَانَ رَجُلاً مُتَوَحِّداً قَلَّمَا يُجَالِسُ النَّاسَ، إِنَّمَا هُوَ صَلاَةٌ، فَإِذَا فَرَغَ فَإِنَّمَا هُوَ تَسْبِيحٌ وَتَكْبِيرٌ حَتَّى يَأْتِيَ أَهْلَهُ، فَمَرَّ بِنَا وَنَحْنُ عِنْدَ أَبِي الدَّرْدَاءِ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً فَقَدِمَتْ، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَجَلَسَ فِي الْمَجْلِسِ الَّذِي يَجْلِسُ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لِرَجُلٍ إِلَى جَنْبِهِ: لَوْ رَأَيْتَنَا حِينَ الْتَقَيْنَا نَحْنُ وَالْعَدُوُّ، فَحَمَلَ فُلاَنٌ فَطَعَنَ، فَقَالَ: خُذْهَا مِنِّى. وَأَنَا الْغُلاَمُ الْغِفَارِيُّ، كَيْفَ تَرَى فِي قَوْلِهِ؟ قَالَ: مَا أَرَاهُ إِلاَّ قَدْ بَطَلَ أَجْرُهُ. فَسَمِعَ بِذٰلِكَ آخَرُ فَقَالَ: مَا أَرَى بِذٰلِكَ بَأْساً، فَتَنَازَعَا حَتَّى سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ؟ لاَ بَأْسَ أَن يُؤْجَرَ وَيُحْمَدَ» فَرَأَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ سُرَّ بِذٰلِكَ، وَجَعَلَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَيْهِ وَيَقُولُ: أَأَنْتَ سَمِعْتَ ذٰلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَمَا زَالَ يُعِيدُ عَلَيْهِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ لَيَبْرُكَنَّ عَلَى رُكْبَتَيْهِ. قَالَ: فَمَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُنْفِقُ عَلَى الْخَيْلِ كَالْبَاسِطِ يَدَهُ بِالصَّدَقَةِ لاَ يَقْبِضُهَا». ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نِعْمَ الرَّجُلُ خُرَيْمٌ الْأُسَيْدِيُّ، لَوْلاَ طُولُ جُمَّتِهِ وَإِسْبَالُ إِزَارِهِ» فَبَلَغَ ذٰلِكَ خُرَيْمًا، فَعَجَّلَ فَأَخَذَ شَفْرَةً فَقَطَعَ بِهَا جُمَّتَهُ إِلَى أُذُنَيْهِ، وَرَفَعَ إِزَارَهُ إِلَى أَنْصَافِ

سَاقَيْهِ. ثُمَّ مَرَّ بِنَا يَوْمًا آخَرَ فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً تَنْفَعُنَا وَلاَ تَضُرُّكَ قَالَ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ.
فَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ، وَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ حَتّٰى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ،
فَإِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلاَ التَّفَحُّشَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

801. Kays b. Bişr et-Tağlibî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ebu'd-Derdâ'nın yakın arkadaşı olan babam bana şöyle anlattı:
Dımaşk'ta Peygamber'in ashâbından Sehl b. Hanzaliye isimli biri vardı. Bu adam münzevi bir hayat yaşar, halkın arasına çok az çıkardı. Kendisini ibadete vermişti. Namazı bitirdiğinde, ailesine dönünceye kadar tesbih ve tekbir ile meşgul olurdu. Bir gün biz, Ebu'd-Derdâ ile otururken bu adam yanımızdan geçti. Ebu'd-Derdâ ona:
–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. O da şöyle dedi:
–Resûlullah (sav) bir müfreze göndermişti. Bu müfreze vazifesini yaparak döndü. İçlerinden biri gelip Resûlullah'ın (sav) bulunduğu meclise oturdu; yanındaki adama şöyle dedi:
–Düşmanla karşılaştığımız sırada bizi görmeliydin; filan kimse düşmana saldırdı ve ona mızrağını sapladı. Saplarken, "Al sana, ben Gıfarlı delikanlıyım." dedi. Bu şekilde konuşmasına ne dersin, diye sordu.
–Bana kalırsa o bütün sevabını kaybetmiş, karşılığını verdi.
Bunu duyan bir başkası:
–Bence bu sözde bir mahzur yok, dedi. Tartışmaya başladılar; hatta (karşılıklı konuşmalarını) Resûlullah (sav) işitti ve:
–*Sübhânallâh*, bu adamın sevap kazanmasında ve övülmesinde bir sakınca yok, buyurdu.
Bu sözlerden dolayı Ebu'd-Derdâ'nın sevindiğini gördüm. Başını kaldırdı ve:
–Bunu Resûlullah'tan (sav) bizzat kendin mi işittin, dedi. O da:
–Evet, cevabını verdi. Ebu'd-Derdâ aynı soruyu o kadar tekrar etti ki ben, kendi kendime, bu adam dizleri üzerine yığılacak, dedim.
Ravi Bişr şöyle diyor:
Başka bir gün bu sahâbî yine yanımızdan geçti (bu sefer Ebu'd-Derdâ yine) ona:
–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. İbn Hanzaliye şöyle dedi:
–Resûlullah Efendimiz, "(Cihad için) at besleyen kimse, kendi elleriyle sürekli

sadaka veren kimse gibidir." buyurdu.

Yine bu sahâbî başka bir gün daha yanımızdan geçti. Ebu'd-Derdâ ona:

–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), diye tekrarladı. O da şöyle dedi:

–Resûlullah *Sav*, "Esedli Hureym ne iyi adam; bir de saçlarını uzatmasa ve elbisesini yerlerde sürümese." buyurdu. Hureym bunu işitince makas alarak saçlarını kulak hizasından kesti ve elbisesini de baldırlarının ortasına kadar kaldırdı.

Sonra yine başka bir günde bize uğradı. Ebu'd-Derdâ ona:

–Bize yararı olacak, sana zararı dokunmayacak bir şeyler söyle (de bize öğüt ver), dedi. O da şöyle cevap verdi:

–Resûlullah'tan *Sav* işittim: "Ey ashâbım, sizler kardeşlerinizin yanına varacaksınız; bineklerinize çeki düzen verin, kılık kıyafetinizi düzeltin ki insanlar arasında, (yüzdeki) ben misali (öne) çıkın. Bir de Allah, çirkin işi ve çirkin sözü sevmez." buyurdu.

(D4089 Ebû Dâvûd, Libâs, 25)

٨٠٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِزْرَةُ الْمُسْلِمِ إِلَى نِصْفِ السَّاقِ، وَلاَ حَرَجَ -أَوْ لاَ جُنَاحَ- فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ، مَا كَانَ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَمَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَراً لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُد بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

802. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:

Bir Müslümanın en güzel giyinme şekli, elbisesini baldırına kadar uzatmasıdır; topuklarına kadar uzatmasında da mahzur yoktur. Ancak topuktan aşağı uzanan kısmı ateştedir. Allah kibirlenerek elbisesini sürüyen kimsenin yüzüne bakmaz.

(D4093 Ebû Dâvûd, Libâs, 27)

٨٠٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَرْتُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي إِزَارِي اسْتِرْخَاءٌ. فَقَالَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ، ارْفَعْ إِزَارَكَ»

فَرَفَعْتُهُ ثُمَّ قَالَ: «زِدْ»، فَزِدْتُ، فَمَا زِلْتُ أَتَحَرَّاهَا بَعْدُ. فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: إِلَى أَيْنَ؟ فَقَالَ: إِلَى أَنْصَافِ السَّاقَيْنِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

803. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Üzerimde topuğumdan aşağı uzanan bir elbise ile Resûlullah'ın yanına geldim. Resûlullah Sav, "Abdullah, elbiseni yukarı kaldır." dedi. Kaldırdım. "Biraz daha kaldır." dedi. Biraz daha kaldırdım. Bundan böyle de elbiseme dikkat etmeye başladım.
Oradakilerden biri:
–Nereye kadar kaldırmıştın, diye sordu. İbn Ömer de:
–Baldırlarıma kadar kaldırdım, diye cevap verdi.

(M5462 Müslim, Libâs, 47)

٨٠٤- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلاَءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: فَكَيْفَ تَصْنَعُ النِّسَاءُ بِذُيُولِهِنَّ، قَالَ: «يُرْخِينَ شِبْراً». قَالَتْ: إِذَنْ تَنْكَشِفُ أَقْدَامُهُنَّ. قَالَ: «فَيُرْخِينَهُ ذِرَاعاً لاَ يَزِدْنَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

804. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav:
–Bir kimse kibirlenerek elbisesini uzatıp, yerde sürürse Allah kıyamet gününde onun yüzüne bakmaz, buyurdu. Bunu duyan Ümmü Seleme:
–Peki kadınlar eteklerini nasıl yapacaklar, dedi. Resûlullah Sav:
–Diz kapaklarından bir karış aşağı uzatırlar, buyurdu. Bunun üzerine Ümmü Seleme:
–O zaman ayakları açık kalır, dedi. Peygamber Sav de:
–Öyleyse bir dirsek boyu uzatırlar, daha fazla uzatmazlar, buyurdu.

(T1731 Tirmizî, Libâs, 9; D4117 Ebû Dâvûd, Libâs, 37)

Giyimde Abartıya Kaçmamak

٨٠٥- وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَرَكَ اللِّبَاسَ تَوَاضُعاً لِلّٰهِ، وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ، دَعَاهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلاَئِقِ حَتّٰى يُخَيِّرَهُ مِنْ أَيِّ حُلَلِ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبَسُهَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

805. Muâz b. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse, imkânı varken, Allah için tevazu gösterip (abartılı) giyinip-kuşanmayı terk ederse Allah kıyamet gününde bütün insanların önünde onu huzuruna çağırır ve iman (ehlinin giyeceği) elbiselerden dilediğini seçmede özgür bırakır.

(T2481 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 39)

Kişinin Durumuna Uygun Giyinmesi

٨٠٦- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ أَنْ يُرَى أَثَرُ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

806. Amr b. Şuayb'ın (ra) babası aracılığıyla dedesinden rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah, nimetinin izinin kulunun üzerinde görülmesinden hoşlanır.

(T2819 Tirmizî, Edeb, 54)

İpekli Giyinmek

٨٠٧- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ، فَإِنَّهُ مَنْ لَبِسَهُ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ.» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

807. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
İpek elbise giymeyin. Zira bunu dünyada giyenler âhirette giyemezler, buyurmuştur.

(M5410 Müslim, Libâs, 11; B5834 Buhârî, Libâs, 25)

٨٠٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّمَا يَلْبَسُ الْحَرِيرَ مَنْ لاَ خَلاَقَ لَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «مَنْ لاَ خَلاَقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ».

808. Hz. Ömer(ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın Sav "İpek elbiseyi, ancak nasibi olmayanlar giyer." dediğini işittim.

(B2104 Buhârî, Büyû', 40; M5406 Müslim, Libâs, 9)

Buhârî'nin bir rivayetinde "Âhiretten nasibi olmayanlar" şeklinde verilmiştir.

(B5835 Buhârî, Libâs, 25)

٨٠٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

809. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Dünyada ipek giyen kimse, âhirette giyemez, buyurmuştur.

(M5425 Müslim, Libâs, 21; B5832 Buhârî, Libâs, 25)

٨١٠- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ حَرِيراً، فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَذَهَباً فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ هٰذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

810. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* ipeği sağ, altını da sol eline alıp, "Bu ikisi, ümmetimin erkeklerine haramdır." dediğini gördüm.

(D4057 Ebû Dâvûd, Libâs, 11)

٨١١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حُرِّمَ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي، وَأُحِلَّ لِإِنَاثِهِمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

811. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
İpek giymek ve altın kullanmak ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına helâl kılındı.

(T1720 Tirmizî, Libâs, 1)

٨١٢- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَأَنْ نَجْلِسَ عَلَيْهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

812. Huzeyfe (ra) şöyle demiştir:
Peygamber (sav) bize, altın ve gümüş kaptan yiyip içmeyi, ipek ve atlastan yapılmış elbiseler giyinmeyi ve bunların üzerine oturmayı yasakladı.

(B5837 Buhârî, Libâs, 27)

٨١٣- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: رَخَّصَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ وَعَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا فِي لُبْسِ الْحَرِيرِ لِحَكَّةٍ كَانَتْ بِهِمَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

813. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), uyuz(dan dolayı bedenlerindeki kaşıntı) sebebiyle Zübeyr ile Abdurrahman b. Avf'ın (ra), ipek giyinmelerine izin verdi.

(B5839 Buhârî, Libâs, 29; M5431 Müslim, Libâs, 25)

Yırtıcı Hayvanların Derisini Kullanmamak

٨١٤- عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لاَ تَرْكَبُوا الْخزَّ وَلاَ النِّمارَ». حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

814. Muâviye'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
(Kibirden kaçınmak için) atlasla veya kaplan derisi ile kaplanmış eyer üzerine binmeyin.

(D4129 Ebû Dâvûd, Libâs, 40)

٨١٥- وَعَنْ أَبِي الْمَلِيحِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرمِذِيُّ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صِحَاحٍ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ: نَهَى عَنْ جُلُودِ السِّبَاعِ أَنْ تُفْتَرَشَ.

815. Ebu'l-Melîh'in (ra), babasından şöyle rivayet ettiğine göre Resûlullah *Sav*, yırtıcı hayvanların derilerini kullanmayı yasakladı.

(D4132 Ebû Dâvûd, Libâs, 40; T1771 Tirmizî, Libâs, 32; N4258 Nesâî, Fer' ve atîre, 7)

Tirmizî'nin diğer rivayeti "Resûlullah *Sav* yırtıcı hayvan derilerinden minder vb. yapımını yasakladı." şeklindedir.

(T1770a Tirmizî, Libâs, 32)

Yeni Elbise ve Ayakkabı Giyildiğinde Dua Etmek

٨١٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَجَدَّ ثَوْباً سَمَّاهُ بِاسْمِهِ -عِمَامَةً، أَوْ قَمِيصاً، أَوْ رِدَاءً- يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ خَيْرَهُ وَخَيْرَ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

816. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Resûlullah sav yeni bir sarık, gömlek ve benzeri bir giysi giydiğinde onun adını anarak:
Allah'ım, sana hamd olsun; bana, bunu sen giydirdin. Onun hayırlı olmasını; hayırlı ve iyi işlerde kullanılmasını isterim; onun şerrinden ve hayırsız ve kötü işlerde kullanılmasından sana sığınırım, derdi.

(T1767 Tirmizî, Libâs, 29; D4020 Ebû Dâvûd, Libâs, 1)

UYKU ÂDÂBI

Uykuya, Topluluk İçerisinde Oturup Kalkmaya ve Rüyaya Dair

٨١٧- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ نَامَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَى مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِهَذَا اللَّفْظِ فِي كِتَابِ الْأَدَبِ مِنْ صَحِيحِهِ.

817. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, yatağına girdiğinde sağ tarafına yatardı. Sonra: Rabbim, sana teslim oldum; yüzümü sana döndüm; işimi sana emanet ettim. (Sevabını) umarak ve (azabından) korkarak sana sığındım. Senden başka kendisine varıp sığınacak kimse yoktur. İndirdiğin Kitab'a ve gönderdiğin Peygamber'e iman ettim, derdi.

(B6315 Buhârî, Deavât, 9)[35]

---

35 Nevevî, Buhârî'nin bu hadisi "Kitâbü'l-edeb" başlığı altında verdiğini ifade etmiştir. Ancak bu nüshada bu hadis Kitâbü'd-deavât'ta tespit edilmiştir.

٨١٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، وَقُلْ» وَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَفِيهِ: «وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

818. Berâ b. Âzib' (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* bana:
Yatağa gireceğin vakit namaz abdesti gibi abdest al, sonra sağ yanın üzerine yat ve şu duayı oku...
Ravi, önceki hadiste (no:817) yer alan duanın benzerini zikretti. Ayrıca bu rivayette "Son sözlerin bunlar olsun." ifadesi yer almaktadır.

(B6311 Buhârî, Deavât, 6; M6882 Müslim, Zikir, 56)

٨١٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، فَإِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتّٰى يَجِيءَ الْمُؤَذِّنُ فَيُؤْذِنَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

819. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* gece on bir rekât; sabah olunca da kısaca iki rekât namaz kılardı. Sonra da müezzin gelip ona sabah vaktini haber verinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(B6310 Buhârî, Deavât, 5; M1718 Müslim, Müsâfirîn, 122)

٨٢٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَ أَحْيَا» وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

820. Huzeyfe’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav) gece yatarken elini yanağının altına koyar; “Allah’ım, senin isminle ölür (uyur) ve yine senin isminle dirilirim (uyanırım).” derdi. Uyandığı zaman da, “Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah’a hamd olsun. Dönüş, O’nadır.” buyururdu.

(B6314 Buhârî, Deavât, 8)

٨٢١- وَعَنْ يَعِيشَ بْنِ طِخْفَةَ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ أَبِي «بَيْنَمَا أَنَا مُضْطَجِعٌ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى بَطْنِي إِذَا رَجُلٌ يُحَرِّكُنِي بِرِجْلِهِ فَقَالَ «إِنَّ هٰذِهِ ضِجْعَةٌ يُبْغِضُهَا اللّٰهُ» قَالَ: فَنَظَرْتُ، فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

821. Yaîş b. Tıhfe el-Gıfârî (ra) babasının şöyle dediğini nakletmiştir:
Bir gün mescitte yüzükoyun yatıyordum. Biri beni ayağıyla dürttü ve “Bu Allah’ın hoşlanmadığı bir yatış şeklidir.” dedi. Dönüp baktım ki, o Resûlullah (sav) imiş.

(D5040 Ebû Dâvûd, Edeb, 94, +)

٨٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَعَدَ مَقْعَداً لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مُضْطَجَعاً لاَيَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تِرَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

822. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse bir yerde oturur da, Yüce Allah’ın adını zikretmezse Yüce Allah’a karşı görevini eksik yapmış olur. Bir kimse yatağa yatıp da orada Allah Teâlâ’yı zikretmezse yine Allah’a karşı görevini eksik yapmış olur.

(D4856 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

Oturma Âdâbı

٨٢٣- عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعاً إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

823. Abdullah b. Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah'ın *Sav* mescitte bir ayağını diğerinin üzerine atarak, sırt üstü uzandığını görmüştür.[36]

(B475 Buhârî, Salât, 85; M5504 Müslim, Libâs, 75)

٨٢٤- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى الْفَجْرَ تَرَبَّعَ فِي مَجْلِسِهِ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَسْنَاءَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

824. Câbir b. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, sabah namazını kıldıktan sonra, bağdaş kurarak güneş iyice doğuncaya kadar namaz kıldığı yerde otururdu.

(D4850 Ebû Dâvûd, Edeb, 26)

---

36 Peygamberimizin istirahat esnasında bu şekilde yatarken görülmesi, en azından bunun caiz olduğunu göstermekteyse de, onun daha çok sağ tarafına yattığı bilinmektedir. Ayrıca o dönemde erkekler entari giydikleri için, avret yerlerinin görünmesi ihtimaline karşın bu tarz yatmayı yasaklayan rivayetler de vardır (Müslim, Libâs, 74).

٨٢٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفِنَاءِ الْكَعْبَةِ مُحْتَبِيًا بِيَدَيْهِ هٰكَذَا، وَوَصَفَ بِيَدَيْهِ الْإِحْتِبَاءَ، وَهُوَ الْقُرْفُصَاءُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

825. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o:
Resûlullah'ı *Sav* eliyle dizini kucaklayarak Kâbe'nin yanında şöyle otururken gördüm, dedi ve elleriyle onun dizlerini nasıl kucakladığını gösterdi.

(B6272 Buhârî, İsti'zân, 34)

٨٢٦- وَعَنْ قَيْلَةَ بِنْتِ مَخْرَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَاعِدٌ الْقُرْفُصَاءَ فَلَمَّا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَخَشِّعَ فِي الْجِلْسَةِ أُرْعِدْتُ مِنَ الْفَرَقِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ.

826. Kayle bnt. Mahreme'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ı *Sav*, elleriyle dizlerini kavrayarak kaba etleri üzerine otururken gördüm. Huşû hâlinde mütevazı bir vaziyette oturuşunu görünce (etkilendim ve) irkildim.

(D4847 Ebû Dâvûd, Edeb, 22)[37]

---

[37] Nevevî, bu hadisin Tirmizî tarafından da rivayet edildiğini belirtmiştir. Fakat mevcut Tirmizî nüshasında böyle bir rivayet tespit edilememiştir.

٨٢٧- وَعَنِ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا جَالِسٌ هٰكَذَا، وَقَدْ وَضَعْتُ يَدِي الْيُسْرٰى خَلْفَ ظَهْرِي وَاتَّكَأْتُ عَلَى إِلْيَةِ يَدِي فَقَالَ: أَتَقْعُدُ قِعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

827. Şerîd b. Süveyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben, sol elimi arkama almış, diğer elimle de yere dayanmış vaziyette otururken, Resûlullah sav bana rastladı ve:

–(Allah'ın) gazabına uğramış kimseler gibi mi oturuyorsun, dedi.

(D4848 Ebû Dâvûd, Edeb, 22, +)

Topluluk İçinde Oturma Âdâbı

٨٢٨- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«لاَيُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ رَجُلاً مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلٰكِنْ تَوَسَّعُوا وَتَفَسَّحُوا»
وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا قَامَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ مَجْلِسِهِ لَمْ يَجْلِسْ فِيهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

828. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, bir kimseyi oturduğu yerden kaldırıp da oraya kendisi oturmasın.
Fakat, sıkışın ve yer açın.
İbn Ömer (ra), bir mecliste (kendisine yer vermek için)
kalkan kimsenin yerine oturmazdı.

(M5684-5686 Müslim, Selâm, 28-29; B6270 Buhârî, İsti'zân, 34)

٨٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ لله صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَجْلِسٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

829. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Biriniz oturduğu yerden kalkıp dışarı çıkarsa döndüğünde, eski yerine oturma önceliğine (herkesten) daha fazla sahiptir, buyurmuştur.

(M5689 Müslim, Selâm, 31)

٨٣٠- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

830. Câbir b. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in yanına (meclisine) geldiğimizde herkes bulduğu yere otururdu.

(D4825 Ebû Dâvûd, Edeb, 14; T2725 Tirmizî, İsti'zân, 29)

٨٣١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلاَ يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

831. Ebû Abdullah Selmân el-Fârisî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Cuma günü gusledip iyice temizlenen, saçlarının ve sakalının bakımını yaparak veya evindeki güzel kokulardan sürünerek camiye gelen ve (ileri geçmek için) iki kişinin arasını ayırmadan farz namazı kılan, sonra da imamın hutbesini sessizce dinleyen kimsenin o cuma ile bir sonraki cuma arasındaki günahları mutlaka bağışlanır.

(B883 Buhârî, Cum'a, 6)

٨٣٢- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِأَبِي دَاوُدَ: «لَا يَجْلِسُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا».

832. Amr b. Şuayb'ın (ra), babası vasıtasıyla dedesinden rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
(Camide yahut toplantıda) izinlerini almadıkça iki kişinin arasına sokulmak helâl olmaz, buyurmuştur.

(D4845 Ebû Dâvûd, Edeb, 21; T2752 Tirmizî, Edeb, 11)

Ebû Dâvûd'un diğer bir rivayetinde:
Bir kimse iki kişinin arasına ancak onların izinlerini aldıktan sonra oturur, denilmiştir.

(D4844 Ebû Dâvûd, Edeb, 21)

٨٣٣- وَعَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنْ جَلَسَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ. وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ أَنَّ رَجُلاً قَعَدَ وَسَطَ حَلْقَةٍ فَقَالَ حُذَيْفَةُ: مَلْعُونٌ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -أَوْ لَعَنَ اللّٰهُ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مَنْ جَلَسَ وَسَطَ الْحَلْقَةِ. قَالَ التِّرْمِذِيُّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

833. Huzeyfe b. Yemân'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah Sav (sohbet) halkasının ortasına oturan kimseyi kınamıştır.[38]

(D4826 Ebû Dâvûd, Edeb, 14, +)

Tirmizî'nin Ebû Miclez'den rivayet ettiğine göre, adamın biri, gelip (sohbet) halkasının ortasına oturdu. Bunun üzerine Huzeyfe:
(Sohbet) halkasının ortasına oturan kimse, Muhammed'in diliyle kınanmıştır veya Allah onu Muhammed'in diliyle kınamıştır, dedi.

(T2753 Tirmizî, Edeb, 12)

٨٣٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ.

834. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın Sav, "Meclislerin en hayırlısı, en genişidir." buyurduğunu işittim.

(D4820 Ebû Dâvûd, Edeb, 12, +)

٨٣٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَغَطُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذٰلِكَ:
سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ: إِلَّا غُفِرَ
لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذٰلِكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

[38] Arap dilinde "lânet" kelimesi değişik anlamlara gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de azap, beddua anlamlarında yer alırken sözlükte Türkçe'deki kullanımıyla lânetlemek, hayırdan uzak olmasını temenni etmek, kahrolması için beddua etmek, ayıplayıp kınamak, uzaklaştırmak, aşağılamak, küfür etmek, rezil, rüsvay, kepaze, perişan etmek ve benzeri anlamları vardır. Hadislerde de çeşitli bağlamlarda geçmektedir. Konunun gerektirdiği şiddet ve vurguya göre bu anlamlardan birini tercih etmek gerekir. Her geçtiği yerde "lânetlemek, kahrolmasını istemek, azaba düçar olmasını istemek" gibi anlamları vermek kelimenin hem Arap dilindeki kullanımına, hem de Hz. Peygamber'in hikmet diline uygun düşmez.

835. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse mecliste oturup uzun uzadıya boş şeyler konuşur; ancak oradan ayrılmadan önce, "Allah'ım, seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder ve sana hamdederim. Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Senden beni bağışlamanı diler ve sana tövbe ederim." anlamına gelen "*Sübhânekâllâhümme ve bihamdike, eşhedü en lâ ilâhe illâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyke*" duasını okursa o mecliste yaptığı hataları bağışlanır.[39]

(T3433 Tirmizî, Deavât, 38)

٨٣٦- وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِآخِرَةٍ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ مِنَ الْمَجْلِسِ «سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ» فَقَالَ رَجُلٌ: يَارَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ قَوْلاً مَاكُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا مَضَى؟ قَالَ: «ذٰلِكَ كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجْلِسِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ فِي الْمُسْتَدْرَكِ مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ.

836. Ebû Berze (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* son zamanlarında meclisten kalkmak istediğinde:
– "Allah'ım, seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder ve sana hamdederim. Senden başka ilâh olmadığına şehâdet ederim. Senden beni bağışlamanı diler ve sana tövbe ederim." anlamına gelen "*Sübhânekâllâhümme ve bihamdike, eşhedü en lâ ilâhe illâ ente, estağfiruke ve etûbü ileyke*" sözlerini söylerdi. Birisi:
–Yâ Resûlallah, daha önce söylemediğiniz sözleri söylüyorsunuz, dedi. Resûlullah:
–Bu sözler mecliste olabilecek kusurların kefâretidir, buyurdu.

(D4859 Ebû Dâvûd, Edeb, 27; bkz. Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 698 (1/497))

---

[39] Burada bir taraftan boş ve faydasız konuşmalardan sakındırılırken, bir taraftan da istenmedik durumların yaşanması hâlinde hemen ardından dua ve tövbe etmeye teşvik edilmektedir. Elbette asıl olan boş konuşmamaktır.

٨٣٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ حَتّٰى يَدْعُوَ بِهٰؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ «اَللّٰهُمَّ اقْسِمْ لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ، وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا. اَللّٰهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا، وَأَبْصَارِنَا، وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا، وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا، وَلاَ تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِنَا، وَلاَ تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لاَ يَرْحَمُنَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

837. İbn Ömer (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) şu duaları okumadan bir meclisten kalktığı nadirdi:
Allah'ım, bize, günahlardan alıkoyacak kadar korku (haşyet) ver. Bizi cennetine ulaştıracak kadar taat (ve ibadet) nasip et. Dünya sıkıntılarını hafif görecek kadar kavrayış (ve iman) ver. Allah'ım, bizi hayatta bıraktığın müddetçe kulak, göz ve derman (güç) nimetlerinden mahrum etme. (Bunların ürünlerini) bizden sonrakilere (istifade edecekleri) bir miras kıl. Bize zulmedenlerden intikamımızı sen al. Bize düşmanlık edenlere karşı bize sen yardım et. Bizi dinimizde (imanımızda) musibete uğratma, dünyayı en büyük düşüncemiz ve ilmimizin gayesi kılma. Bize acımayanları başımıza musallat etme (yâ Rabbi!), buyurmuştur.

(T3502 Tirmizî, Deavât, 79)

٨٣٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لاَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ إِلاَّ قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةً» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

838. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:
Bir meclisten Yüce Allah'ı zikretmeden kalkan bir topluluk, –bir merkep leşinin yanından kalkar gibi– pişman olarak kalkar.[40]

(D4855 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

٨٣٩- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِساً لَمْ يَذْكُرُوا اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ وَلَم يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ فِيهِ إِلاَّ كَانَ عَلَيْهِمْ تِرَةٌ، فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ، وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

839. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştur:
Bir topluluk Yüce Allah'ı zikretmeden ve peygamberlerine salât selâm getirmeden bir meclisten kalkarlarsa bu, onlar için bir pişmanlık olur. Allah, dilerse onlara azap eder, dilerse onları bağışlar.

(T3380 Tirmizî, Deavât, 8)

٨٤٠- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ قَعَدَ مَقْعَداً لَمْ يَذْكُرِ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تِرَةٌ، وَمَنِ اضْطَجَعَ مُضْطَجعاً لاَ يَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللّٰهِ تِرَةٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

840. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah ﷺ şöyle demiştir:
Bir yerde oturup da Yüce Allah'ı zikretmeyen kişi, Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur. Bir yerde yatıp da, orada Allah'ı zikretmeyen kişi Allah'a karşı görevini eksik yapmış olur.

(D4856 Ebû Dâvûd, Edeb, 25, +)

---

[40] Hz. Peygamber, Kur'an'da "kardeş ölüsünün etini yeme" (Hucurât, 49/12) şeklinde tabir edilen gıybet ve benzeri kötü sözler sebebiyle, Allah'ın unutulduğu böyle bir ortamda bulunanların âhirette duyacakları pişmanlıklarını halkın kolay anlayacağı bir benzetmeyle dile getirmiştir.

Rüya

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ﴾

Geceleyin uyumanız ve gündüzün (onun lütfundan istemeniz de) O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir...

(Rûm, 30/23)

٨٤١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ النُّبُوَّةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ» قَالُوا: وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ: «اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

841. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
–Nübüvvetten (sonra) geriye kalan ancak mübeşşirâttır, dedi. Sahâbîler:
–Mübeşşirât nedir yâ Resûlallah, dediler.
–İyi (güzel/salih) rüyadır, cevabını verdi.

(B6990 Buhârî, Ta'bîr, 5)

٨٤٢- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكَدْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ، وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النُّبُوَّةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: «أَصْدَقُكُمْ رُؤْيَا: أَصْدَقُكُمْ حَدِيثًا».

842. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Âhir zaman (Kıyamet) yaklaştığı vakit müminin rüyası hemen hemen hiç yanlış çıkmaz. Müminin rüyası, nübüvvetin kırk altı bölümünden biridir.[41]

(B7017 Buhârî, Ta'bîr, 26; M5906-M5907 Müslim, Rüyâ, 6)

Müslim'in diğer bir rivayeti de:
Rüyası en doğru olanlarınız, en doğru konuşanlarınızdır, şeklindedir.

(M5505 Müslim, Rüyâ, 6)

٨٤٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي فِي الْيَقَظَةِ -أَوْ كَأَنَّمَا رَآنِي فِي الْيَقَظَةِ- لاَ يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

843. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Beni rüyasında gören kimse, uyanık iken de görecektir veya beni uyanıkken görmüş gibidir. Çünkü şeytan benim görüntüme bürünemez, buyurmuştur.

(B6993 Buhârî, Ta'bîr, 10; M5920 Müslim, Rüyâ, 11)

٨٤٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا

[41] Bu hadisi yorumlayan bazı âlimler, nübüvvetin 23 sene olduğundan hareketle, Hz. Peygamber'in risalet öncesi gördüğü sadık rüyaların 1/46 yani altı ay sürdüğüne işaret etmektedirler.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَلاَ يُحَدِّثْ بِهَا إِلاَّ مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذٰلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا وَلاَ يَذْكُرْهَا لِأَحَدٍ فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

844. Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ra) işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz hoşuna giden bir rüya görürse, bu rüya Yüce Allah'tandır. Onun için Allah'a hamd etsin ve onu başkalarına anlatsın.
Diğer bir rivayette:
O rüyayı ancak sevdiği kimselere söylesin. Hoşlanmadığı bir rüya görürse o şeytandandır, şerrinden Allah'a sığınsın ve rüyasını kimseye söylemesin; (zaten) o rüya kendisine bir zarar vermez, buyurmuştur.[42]

(B6985, B7044 Buhârî, Ta'bîr, 3, 46; M5902-M5903 Müslim, Rüyâ, 3-4)

٨٤٥- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ وَفِي رِوَايَةٍ اَلرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ مِنَ اللّٰهِ، وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَمَنْ رَأَى شَيْئاً يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ شِمَالِهِ ثَلاَثاً، وَلْيَتَعَوَّذْ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهَا لاَ تَضُرُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

845. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
İyi rüya, (bir rivayete göre) güzel rüya, Allah'tandır; kötü rüya şeytandandır. Bir kimse hoşuna gitmeyecek bir rüya görürse, sol tarafına üç defa üflesin ve şeytandan Allah'a sığınsın. (Zaten) o rüya kendisine bir zarar vermez.

(B6995 Buhârî, Ta'bîr, 10; M5900 Müslim, Rüyâ, 2)

---

[42] Rüyaların insana zarar verme veya fayda verme gibi kendiliğinden bir tesiri olamaz. Ancak yorumlarıyla insanlar kendilerini sıkıntıya sokarlar.

٨٤٦- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلاَثاً، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلاَثًا، وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِي كَانَ عَلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

846. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *(sav)* şöyle demiştir: Biriniz hoşuna gitmeyen bir rüya görürse, üç defa sol tarafına üflesin, üç defa *eûzü billâhi mineşşeytânirracîm* (Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım), desin ve yattığı taraftan öbür tarafına dönsün.

(M5904 Müslim, Rüyâ, 5)

٨٤٧- وَعَنْ أَبِي الْأَسْقَعِ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرَى أَنْ يَدَّعِيَ الرَّجُلُ إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ يُرِيَ عَيْنَهُ مَالَمْ تَرَ، أَوْ يَقُولَ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا لَمْ يَقُلْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

847. Ebu'l-Eska' Vâsile b. Eska'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *(sav)* şöyle demiştir:
En büyük iftira, bir kimsenin babasından başkasına mensubiyet iddiasında bulunması veya görmediği rüyayı gördüm demesi, yahut Hz. Peygamber'in söylemediği bir sözü ona nisbet etmesidir.

(B3509 Buhârî, Menâkıb, 5)

SELÂMLAŞMA ÂDÂBI

Selâmlaşmak ve Selâmı Yaymak

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلٰٓى أَهْلِهَا﴾

Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin...

(Nûr, 24/27)

﴿فَاِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلٰٓى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾

...Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selâm verin...

(Nûr, 24/61)

﴿وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا اَوْ رُدُّوهَا﴾

Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin...

(Nisâ, 4/86)

﴿هَلْ أَتٰيكَ حَدٖيثُ ضَيْفِ إِبْرٰهٖيمَ الْمُكْرَمٖينَ ۞ اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ﴾

(Ey Muhammed!) İbrahim'in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi? Hani onlar, İbrahim'in yanına varmışlar ve "Selâm sana!" demişlerdi. O da "Size de selâm." demişti...

(Zâriyât, 51/24, 25)

٨٤٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

848. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) anlatıyor:
Bir adam Resûlullah'a (sav):
–Müslümanlıktaki hangi (davranış) amel daha hayırlıdır, diye sordu. Resûlullah:
–Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın herkese selâm vermendir, buyurdu.

(B12 Buhârî, Îmân, 6; M160 Müslim, Îmân, 63)

٨٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ آدَمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اِذْهَبْ فَسَلِّمْ عَلَى أُولٰئِكَ -نَفَرٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٍ- فَاسْتَمِعْ مَا يُحَيُّونَكَ فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ. فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ، فَزَادُوهُ: وَرَحْمَةُ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

849. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Allah Teâlâ Âdem'i yarattığı vakit, "Git ve şu oturan meleklere selâm ver; selâmını nasıl karşılayacaklarını dinle. Onların verdiği karşılık senin ve neslinin selâmı olacaktır." buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âdem:
es-Selâmü aleyküm, dedi. Melekler de *es-selâmü aleyke ve rahmetullâh* dediler yani *rahmetullah* kelimesini ilave ettiler.

(B6227 Buhârî, İsti'zân 1; M7163 Müslim, Cennet, 28)

٨٥٠- وَعَنْ أَبِي عُمَارَةَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ: «بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ
الْجَنَائِزِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَنَصْرِ الضَّعِيفِ، وَعَوْنِ الْمَظْلُومِ، وَإِفْشَاءِ
السَّلَامِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

850. Ebû Ümâre Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav* bize yedi şeyi emretti: hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı, aksırana dua etmeyi, zayıf olana yardım etmeyi, zulüm görene destek olmayı, selâmı yaymayı, yemini bozmamayı.

(B6235 Buhârî, İsti'zân, 8; M5388 Müslim, Libâs, 3)

٨٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَوَلَا
أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

851. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız zaman birbirinize olan sevginizi artıracak bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayın.

(M194 Müslim, Îmân, 93)

٨٥٢- وَعَنْ أَبِي يُوسُفَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلاَمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصِلُوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلاَمٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

852. Ebû Yûsuf Abdullah b. Selâm'ın (ra) işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar, (aranızda) selâmı yaygınlaştırın. Yemek yedirin, akrabalık ilişkilerini gözetin, insanlar uyurken (geceleyin) namaz kılın ki selâmetle cennete giresiniz.

(T2485 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 42)

٨٥٣- وَعَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّهُ كَانَ يَأْتِي عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ فَيَغْدُو مَعَهُ إِلَى السُّوقِ قَالَ: فَإِذَا غَدَوْنَا إِلَى السُّوقِ لَمْ يَمُرَّ عَبْدُ اللّٰهِ عَلَى سَقَّاطٍ وَلاَ صَاحِبِ بَيْعَةٍ وَلاَ مِسْكِينٍ وَلاَ أَحَدٍ إِلاَّ سَلَّمَ عَلَيْهِ، قَالَ الطُّفَيْلُ: فَجِئْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عُمَرَ يَوْمًا فَاسْتَتْبَعَنِي إِلَى السُّوقِ فَقُلْتُ لَهُ: مَا تَصْنَعُ بِالسُّوقِ وَأَنْتَ لاَ تَقِفُ عَلَى الْبَيْعِ

وَلاَ تَسْأَلُ عَنِ السِّلَعِ وَلاَ تَسُومُ بِهَا وَلاَ تَجْلِسُ فِي مَجَالِسِ السُّوقِ؟ وَأَقُولُ اِجْلِسْ بِنَا هٰهُنَا نَتَحَدَّثْ، فَقَالَ يَا أَبَا بَطْنٍ، -وَكَانَ الطُّفَيْلُ ذَا بَطْنٍ- إِنَّمَا نَغْدُو مِنْ أَجْلِ السَّلاَمِ نُسَلِّمُ عَلَى مَنْ لَقِينَاهُ. رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّإِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

853. Tufeyl b. Übey b. Ka'b'dan rivayet edildiğine göre o, Abdullah b. Ömer'e gelir, onunla beraber çarşıya çıkardı.

Tufeyl anlatıyor:

Biz çarşıya çıkınca Abdullah, değerli ve değersiz her türlü eşya satanlara, (çarşıda dolaşan) yoksullara, yanından geçtiği herkese selâm verirdi. Bir gün Abdullah'ın yanına gelmiştim. Birlikte çarşıya gitmemizi istedi.

Ben de kendisine:

–Çarşıda ne yapacaksın? Bir şey alıp satmazsın. Bir şeyin fiyatını sormaz ve pazarlığa girişmezsin, çarşının oturma yerlerinde oturmazsın; otur burada konuşalım, dedim. Abdullah:

–Ey Ebû Batn (göbekli!) –Tufeyl, göbekli biriydi– Biz selâm vermek için çarşıya çıkacağız, karşılaştıklarımıza selâm vereceğiz, cevabını verdi.

(MU1764 Muvatta', Selâm, 4)

Selâm Verme Usûlü[43]

٨٥٤- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيكُمْ، فَرَدَّ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ» ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ، فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: «عِشْرُونَ»، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فَقَالَ: «ثَلَاثُونَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

854. İmrân b. Husayn (ra) anlatıyor:
Bir adam Peygamber'e *Sav* gelip:
–*es-Selâmü aleyküm*, dedi. Peygamber *Sav* de aynı şekilde karşılık verdi. Sonra selâm veren zat oturdu. Bunun üzerine Peygamberimiz *Sav*:
–On sevap kazandı, buyurdu. Sonra bir başkası gelip:
–*es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâh*, dedi. Peygamber *Sav* de aynı şekilde cevap verince, selâm veren oturdu. Resûlullah:
–Yirmi sevap kazandı, buyurdu. Sonra bir adam daha geldi ve:
–*es-Selâmü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*, dedi. Peygamberimiz yine aynı şekilde cevap verince, selâm veren oturdu. Resûlullah:
–Otuz sevap kazandı, buyurdu.

(D5195 Ebû Dâvûd, Edeb, 131, 132; T2689 Tirmizî, İsti'zân, 2)

---

[43] İlk selâm veren kimsenin, selâm verdiği kişi yalnız olsa dahi, çoğul sığası ile "*es-selâmü aleykum ve rahmetullâhi ve berakâtuh* –Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun." demesi müstehaptır. Buna karşılık selâm alan da "*ve aleykümüsselâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*– Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi senin de üzerine olsun." der.

٨٥٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (هٰذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكِ السَّلاَمَ) قَالَتْ: قُلْتُ: (وَعَلَيْهِ السَّلاَمُ وَرحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ..

855. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana, "Şu zat Cebrail'dir, seni selâmlıyor." dedi. Ben de *ve aleyhi's-selâm ve rahmetullâhi ve berekâtüh*, dedim.

(B6249 Buhârî, İsti'zân, 16; M6304 Müslim, Fedâilu's-sahâbe, 91)

٨٥٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلاَثاً حَتّٰى تُفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلاَثًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَهٰذَا مَحْمُولٌ عَلَى مَا إِذَا كَانَ الْجَمْعُ كَثِيراً.

856. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, konuşurken, maksadı (rahat) anlaşılsın diye, sözlerini (bazen) üç defa tekrarlardı. Bir topluluğa rastladığında onlara selâm verir ve üç kere tekrar ederdi.[44]

(B95 Buhârî, İlim, 30)

٨٥٧- وَعَنِ الْمِقْدَادِ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ قَالَ: كُنَّا نَرْفَعُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصِيبَهُ مِنَ اللَّبَنِ فَيَجِيئُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا لاَ يُوقِظُ نَائِمًا وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ يُسَلِّمُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

[44] Bu şekilde sözlerini üç kez tekrarlaması, cemaatin kalabalık olduğu durumlarda olmalıdır.

857. Mikdâd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
o, uzun bir hadiste şöyle diyor:
Peygamber Sav için sağılıp ayrılan sütü hazırlar (sonra içsin diye) kaldırırdık. Resûlullah Sav geceleyin gelir, uyuyanları uyandırmayacak ve uyanık bulunanlara işittirecek şekilde selâm verirdi. (Yine) bir gün geldi ve her zamanki gibi selâm verdi.

(M5362 Müslim, Eşribe, 174)

٨٥٨- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَهٰذَا مَحْمُولٌ عَلَى اَنَّهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ بَيْنَ اللَّفْظِ وَالْإِشَارَةِ وَ يُؤَيِّدُهُ اَنَّ فِي رِوَايَةِ اَبِي دَاوُدَ «فَسَلَّمَ عَلَيْنَا»

858. Esmâ bnt Yezîd'in (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Allah Resûlü Sav bir gün mescide uğradı. Birkaç kadın orada oturuyordu. Resûlullah onlara eliyle işaret ederek selâm verdi.[45]

(T2697 Tirmizî, İsti'zân, 9)

٨٥٩- وَعَنْ أَبِى أُمَامَةَ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ؛ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِىُّ بِنَحْوِهِ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

[45] Bu durum, Hz. Peygamber'in söz ile el işaretini birleştirildiği şeklinde tevil edilmektedir. Nitekim başka bir rivayette (869. hadiste) Esmâ (ra), "Hz. Peygamber bize selâm verdi." demiştir.

859. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İnsanların Allah nezdinde en iyisi/hayırlısı, önce selâm verenleridir, buyurdu.

(D5197 Ebû Dâvûd, Edeb, 132, 133)

٨٦٠- وَعَنْ أَبِي جُرَيٍّ الْهُجَيْمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلاَمُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَقَالَ: لاَ تَقُلْ عَلَيْكَ السَّلاَمُ، فَإِنَّ عَلَيْكَ السّلاَمُ تَحِيَّةُ الْمَوْتَى» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

860. Ebû Cürey el-Hüceymî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah'a *Sav* geldim ve:
–*Aleyke's-selâm yâ Resûlullâh*, dedim. Resûlullah:
–*Aleyke's-selâm*, deme, zira *aleyke's-selâm*, ölülere verilen selâm şeklidir, buyurdu.

(D5209 Ebû Dâvûd, Edeb, 139, 140; T2721 Tirmizî, İsti'zân, 28)

٨٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ: وَالصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ».

861. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Binekli, yürüyene; yürüyen, oturana; az olanlar çok olanlara selâm verir, buyurmuştur.

(B6232 Buhârî, İsti'zân, 5; M5646 Müslim, Selâm, 1)

Buhârî'nin bir rivayeti "Küçük, büyüğe selâm verir." şeklindedir.

(B6234 Buhârî, İsti'zân, 7)

٨٦٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ صُدَيِّ بْنِ عَجْلَانَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللّٰهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ، وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ قِيلَ يَارَسُولَ اللّٰهِ، الرَّجُلَانِ يَلْتَقِيَانِ أَيُّهُمَا يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ، قَالَ أَوْلَاهُمَا بِاللّٰهِ تَعَالَى .قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

862. Ebû Ümâme Suday b. Aclân el-Bâhilî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İnsanların Allah'a en yakın olanı, önce selâm verenleridir.

(D5197 Ebû Dâvûd, Edeb, 132, 133)

Tirmizî'nin Ebû Ümâme'den rivayetine göre "Yâ Resûlallah, iki kişi karşılaştıkları vakit önce hangisi selâm verir." denildiğinde Hz. Peygamber (sav): Allah'a daha yakın olan, önce selam verir, buyurmuştur.

(T2694 Tirmizî, İsti'zân, 6)

٨٦٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِ الْمُسِيءِ صَلَاتَهُ أَنَّهُ جَاءَ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَرَجَعَ فَصَلَّى، ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى فَعَلَ ذٰلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

863. Ebû Hüreyre (ra), namazını kötü kılan kişiyi anlattığı hadisinde şöyle anlatıyor:
Bir adam (mescide) gelip namaz kıldı. Sonra Peygamber'in (sav) yanına gelerek selâm verdi. Peygamber (sav), selâmını aldıktan sonra:
Dön namazını kıl, zira sen namaz kılmadın, buyurunca o da döndü ve namazı (yeniden) kıldı. Sonra gelip selâm verdi. Bu hâl üç defa tekrar etti.[46]

(B757 Buhârî, Ezân, 95; M885 Müslim, Salât, 45)

٨٦٤- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ أَوْ جِدَارٌ أَوْ حَجَرٌ ثُمَّ لَقِيَهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

864. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Biriniz kardeşine rastlarsa ona selâm versin. Eğer aralarına ağaç, duvar veya taş gibi bir engel girer de tekrar karşılaşırsa, yine selâm versin.

(D5200 Ebû Dâvûd, Edeb, 134, 135)

[46] Namaza dair bu hadis, Hz. Peygamber'in selâma karşılık verdiğinden bahsettiği için burada da zikredilmiştir.

Evine Giren Kimsenin Selâm Vermesi

﴿فَاِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتاً فَسَلِّمُوا عَلَى أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً﴾

...Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selâm verin...

(Nûr, 24/61)

٨٦٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «يَا بُنَيَّ، إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُنْ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ»

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

865. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana, "Yavrucuğum, ailenin yanına girdiğinde selâm ver ki, sana ve hane halkına bereket olsun." buyurdu.

(T2698 Tirmizî, İsti'zân, 10)

Çocuklara Selâm Vermek

٨٦٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ عَلَى صِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ:
كَانَ رَسُولُ للّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعلهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

866. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, bir çocuk gurubuna rastladığında onlara selâm verdi ve "Resûlullah *sav* da böyle yapardı." dedi.

(B6247 Buhârî, İsti'zân, 15; M5665 Müslim, Selâm, 15)

Hanımlarla Selâmlaşmak

٨٦٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَتْ فِينَا امْرَأَةٌ -وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَتْ لَنَا عَجُوزٌ- تَأْخُذُ مِنْ أُصُولِ السِّلْقِ فَتَطْرَحُهُ فِي الْقِدْرِ وَتُكَرْكِرُ حَبَّاتٍ مِنْ شَعِيرٍ، فَإِذَا صَلَّيْنَا الْجُمُعَةَ وَانْصَرَفْنَا نُسَلِّمُ عَلَيْهَا فَتُقَدِّمُهُ إِلَيْنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

867. Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor:
Aramızda bir kadın, (bir rivayete göre yaşlı bir kadın) vardı. Pazı köklerini alıp tencereye koyar ve içine de biraz arpa öğütür katardı. Biz cumayı kılıp da döndüğümüzde ona selâm verirdik, o da yemeği önümüze koyardı.

(B6248 Buhârî, İsti'zân, 16; B938 Cum'a, 40)

٨٦٨- وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ فَاخِتَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰه عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفَتْحِ وَهُوَ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ بِثَوْبٍ فَسَلَّمْتُ. وَذَكَرَتِ الْحَدِيثَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

868. Ebû Talib'in kızı Fâhite Ümmü Hânî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Mekke'nin fethedildiği gün Peygamber'e Sav geldim, yıkanıyordu. Fâtıma da bir elbise ile onu perdeliyordu. Selâm verdim...

(M1669 Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 82)

٨٦٩- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نِسْوَةٍ فَسَلَّمَ عَلَيْنَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ،

وَهٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ، وَ لَفْظُ التِّرْمِذِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَآءِ قُعُودٌ فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ.

869. Esmâ bnt Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber Sav, biz hanımların yanından geçerken bize selâm verdi.
Bu metin Ebû Dâvûd'undur.

(D5204 Ebû Dâvûd, Edeb, 136, 137)

Tirmizî'nin metni ise şöyledir:
Resûlullah Sav bir gün mescide uğradı. Birkaç kadın oturuyordu. Resûlullah onları eliyle selâmladı.

(T2697 Tirmizî, İsti'zân, 9)

Farklı İnanç Kesimleriyle Selâmlaşma

٨٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَبْدَأُوا الْيَهُودَ وَلاَ النَّصَارَى بِالسَّلاَمِ، فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

870. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Yahudi ve Hıristiyanlarla karşılaştığınızda önce siz selâm vermeyin. Onlardan birine rastladığınızda onu yolun kenarından yürümeye zorlayın.[47]

(M5661 Müslim, Selâm, 13)

٨٧١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُم أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا: وَعَلَيْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[47] Hadiste dile getirilen durum genel bir prensip olmayıp, Medine'de yaşanan özel durumlarla ilgilidir. Medine'de Müslümanlara komplo kuran, düşmanla işbirliği yapan ve hakaretler etmek suretiyle onları taciz eden Yahudilerin ve Hristiyanların tutumlarıyla ilgili olarak tarih kaynaklarına bakılmalıdır.

871. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ehl-i Kitap size selâm verdiğinde, *ve aleyküm* (*size de)*, demekle yetinin, buyurmuştur.

(B6258 Buhârî, İsti'zân, 22; M5652 Müslim, Selâm, 6)

٨٧٢- وَعَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى مَجْلِسٍ فِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ -عَبَدَةِ الْأَوْثَانِ- وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

872. Üsâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav, Müslümanlar, putperest müşrikler ve Yahudilerden oluşan bir topluluğun yanından geçerken onlara selâm verdi.[48]

(B6254 Buhârî, İsti'zân, 20; M4659 Müslim, Cihâd, 116)

[48] Bu ve bu kabil rivayetler önceki rivayetlerde dile getirilen hususun özel durum ve şartlarla ilgili olduğunu göstermektedir.

Topluluktan Ayrılan Kimsenin Selâm Vermesi

٨٧٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ
فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

873. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Biriniz bir meclise vardığında ve oradan ayrılacağında selâm versin. Bu selâmların ilki, sonrakinden daha hayırlı değildir.

(D5208 Ebû Dâvûd, Edeb, 138, 139; T2706 Tirmizî, İsti'zân, 15)

İzin İsteme Âdâbı

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ
حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا﴾

Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin...

(Nûr, 24/27)

﴿وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ﴾

Çocuklarınız ergenlik çağına geldiklerinde, kendilerinden öncekilerin istedikleri gibi izin istesinler...

(Nûr, 24/59)

٨٧٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْاِسْتِئْذَانُ ثَلاثٌ، فَإِنْ أُذِنَ لَكَ وَ إِلَّا فَارْجِعْ،
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

874. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): (Bir yere girmek için) izin almak maksadıyla kapı üç kere çalınır, izin verilirse girersin; verilmezse dönersin, buyurmuştur.

(M5628 Müslim, Âdâb, 34; B6245 Buhârî, İsti'zân, 13)

٨٧٥- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّمَا جُعِلَ الْاِسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

875. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
(Bir yere girmek için) izin almak ancak (evin özel hâllerinin) görülmemesi içindir, buyurmuştur.

(B6241 Buhârî, İsti'zân, 11; M5638 Müslim, Âdâb, 40)

٨٧٦- وَعَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ بَنِي عَامِرٍ أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي بَيْتٍ فَقَالَ: أَأَلِجُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَادِمِهِ: «أُخْرُجْ إِلَى هٰذَا فَعَلِّمْهُ الْاِسْتِئْذَانَ فَقُلْ لَهُ قُلْ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟» فَسَمِعَهُ الرَّجُلُ فَقَالَ: اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ، أَأَدْخُلُ؟ فَأَذِنَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

876. Rib'î b. Hirâş'ın (ra) Âmiroğulları kabilesinden bir adamdan rivayet ettiğine göre o, Hz. Peygamber (sav) evinde iken gelip,
–Gireyim mi, diye izin istedi. Resûlullah da hizmetçisine:
–Çık, bu adama izin istemeyi öğret; "*es-Selâmü aleyküm*, girebilir miyim?" desin, buyurdu. Bu sözleri duyan adam:
–*es-Selâmü aleyküm*, dedikten sonra, "Girebilir miyim?" deyince Peygamber (sav), girmesine izin verdi, o da girdi.

(D5177 Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127, +)

٨٧٧- عَنْ كِلْدَةَ بْنِ الْحَنْبَلِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ وَلَمْ أُسَلِّمْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِرْجِعْ فَقُلْ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

877. Kilde b. Hanbel'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Peygamber'in (sav) yanına selâm vermeden girdim, Peygamber (sav) bana, "Geri dön, *es-selâmü aleyküm*, girebilir miyim, de" buyurdu.

(T2710 Tirmizî, İsti'zân, 18; D5176 Ebû Dâvûd, Edeb, 126, 127, +)

٨٧٨- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الْمَشْهُورِ فِي الْإِسْرَاءِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، «ثُمَّ صَعِدَ بِي جِبْرِيلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ» فَقِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ. ثُمَّ صَعِدَ إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هٰذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ» وَالثَّالِثَةِ وَالرَّابِعَةِ وَسَائِرِهِنَّ وَيُقَالُ فِي بَابِ كُلِّ سَمَاءٍ: مَنْ هٰذَا؟ فَيَقُولُ: جِبْرِيلُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

878. Enes'in (ra) İsra hadisesini anlattığı meşhur hadisinde aktardığına göre Resûlullah (sav) şöyle dedi:
Cebrail beni birinci kat göğe çıkarıp oraya girmek için izin istediğinde "Kim o?" denildi. "Cebrail" diye cevap verdi. "Yanındaki kim?" denildiğinde de "Muhammed" cevabını verdi. Beni ikinci kat göğe çıkarıp oraya da girmek için izin istediğinde "Kim o?" denildi. "Cebrail" diye cevap verdi. "Yanındaki kim?" denildiğinde de "Muhammed" cevabını verdi. Üçüncü, dördüncü ve diğer gök katlarında da her sema kapısında "Kim o?" denildi; o da"Cebrail" diye cevap verdi.

(M411 Müslim, Îmân, 259; B3207 Buhârî, Bed'ül-halk, 6; B3887 Menâkıbü'l-ensâr, 42)

٨٧٩- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْتُ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي فَإِذَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي وَحْدَهُ، فَجَعَلْتُ أَمْشِي فِي ظِلِّ الْقَمَرِ، فَالْتَفَتَ فَرَآنِي فَقَالَ: «مَنْ هٰذَا؟» فَقُلْتُ أَبُو ذَرٍّ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

879. Ebû Zer (ra) anlatıyor:
Bir gece evden çıktım, ve Resûlullah'ı (sav) gördüm, yalnız başına yürüyordu. Ben de ay ışığında yürümeye başladım. Başını çevirip beni görünce:
–Sen kimsin? buyurdu. Ben de:
–Ebû Zer, dedim.[49]

(B6443 Buhârî, Rikâk, 13; M2305 Müslim, Zekât, 33)

٨٨٠- وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ: «مَنْ هٰذِهِ،» فَقُلْتُ: أَنَا أُمُّ هَانِئٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

880. Ümmü Hânî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in (sav) yanına gelmiştim, Fâtıma onu bir perde ile örtüyor, O da yıkanıyordu. (Geldiğimi hissedince):
–Kim o, dedi, ben de:
–Ümmü Hânî'yim, diye karşılık vedim.[50]

(B280 Buhârî, Gusül, 21)

٨٨١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَقَقْتُ الْبَابَ فَقَالَ: «مَنْ هٰذَا؟» فَقُلْتُ، أَنَا، فَقَالَ: «أَنَا أَنَا؟» كَأَنَّهُ كَرِهَهَا، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

881. Câbir(ra) anlatıyor:
(Bir gün) Peygamber'e (sav) gelip kapısını çaldım. Peygamberimiz:
–Kim o, deyince,
–Benim, dedim. Peygamber Efendimiz de:
–Benim, benim!, diyerek bu cevabımı beğenmediğini ifade etti.

(B6250 Buhârî, İsti'zân, 17; M5636, M5637 Müslim, Âdâb, 39)

---

49 Nevevî bu hadisi Ebû Zer'in Peygamberimizi izinsiz takip etmesi sebebiyle almış olmalıdır.
50 Ümmü Hânî, Hz. Peygamber'in amcası Ebû Talib'in kızı olması hasebiyle eve rahatça girmekteydi.

Aksırma ve Esneme Âdâbı

٨٨٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ وَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى كَانَ حَقًّا عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ لَهُ يَرْحَمُكَ اللّٰهُ وَأَمَّا التَّثَاؤُبُ فَإِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَثَاءَبَ ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

882. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Allah aksırmayı sever, esnemeyi sevmez. Biriniz aksırıp *elhamdülillâh* (Yüce Allah'a hamdolsun), derse bunu duyan her Müslümanın onu *yerhamükâllâh* (Allah rahmetiyle sana afiyet versin), diye karşılaması gerekir. Esnemeye gelince, bu hâl şeytandandır. Öyleyse birinize esneme geldiği zaman, onu önlemeye çalışsın. Zira sizden biri esnediği zaman şeytan ona güler.[51]

(B6226 Buhârî, Edeb, 128)

---

[51] Din dilinde iyi ve güzel şeyler için nasıl melek sembolizmi kullanılıyorsa, kötü ve çirkin şeyler için de şeytan sembolizmi kullanılmaktadır. Topluluk içerisinde esneyerek ağzın açılması hoş bir manzara olmadığı hatta tembellik ve rehavet göstergesi olduğu için Peygamberimiz bunun ya engellenmesini ya da 888. hadiste geçtiği üzere eliyle kapatılmasını tavsiye etmekte ve bunu sembolik bir dille anlatmaktadır.

٨٨٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: اَلْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ، فَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللّٰهُ فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

883. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz aksırdığı vakit *elhamdülillâh* (Allah'a hamdolsun), dediğinde, kardeşleri yahut arkadaşları da *yerhamükâllâh* (Allah rahmetiyle sana afiyet versin), diye karşılık versinler. Aksıran da onlara *yehdîkümullâh ve yuslih bâleküm* (Allah sizin afiyetinizi artırsın ve hâlinizi güzelleştirsin), desin.

(B6224 Buhârî, Edeb, 126)

٨٨٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَحَمِدَ اللّٰهَ فَشَمِّتُوهُ، فَإِنْ لَمْ يَحْمِدِ اللّٰهَ فَلاَ تُشَمِّتُوهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

884. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav*:
Biriniz aksırıp da *elhamdülillâh* dediğinde *yerhamükâllâh* diyerek ona sağlık dileyin. Hamd etmezse siz de bir şey demeyin, buyurduğunu işittim.

(M7488 Müslim, Zühd, 54)

٨٨٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ: عَطَسَ فُلَانٌ فَشَمَّتَّهُ وَعَطَسْتُ فَلَمْ تُشَمِّتْنِي؟ فَقَالَ: «هٰذَا حَمِدَ اللّٰهَ، وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللّٰهَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

885. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber'in *Sav* yanında iki kişi aksırdı. Resûlullah onlardan birine *yerhamükâllâh* dedi, diğerine bir şey demedi. Bu ikinci kişi, "Filana *yerhamükâllâh* dediniz, bana ise bir şey demediniz." deyince Peygamber *Sav*, "O Allah'a hamd etti, sen ise Allah'a hamd etmedin." buyurdular.

(M7486 Müslim, Zühd, 53; B6225 Buhârî, Edeb, 127)

٨٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَطَسَ وَضَعَ يَدَهُ أَوْ ثَوْبَهُ عَلَى فِيهِ وَخَفَضَ -أَوْ غَضَّ- بِهَا صَوْتَهُ. شَكَّ الرَّاوِي. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقال حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

886. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûü *Sav* aksırdığında elini veya mendilini ağzına tutar, sesini kısmaya ve ağzını yummaya çalışırdı.
Ravi, "kısmaya" ve "yummaya" ifadelerinde tereddüt etmiştir.

(D5029 Ebû Dâvûd, Edeb, 90; T2745 Tirmizî, Edeb, 6)

٨٨٧- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «كَانَ الْيَهُودُ يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ يَرْحَمُكُمُ اللّٰهُ، فَيَقُولُ: يَهْدِيكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

887. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Yahudiler kendilerine *yerhamükümüllâh* diyeceğini ümit ederek Allah Resûlü'nün (sav) yanında yalancıktan aksırırlardı. Peygamberimiz de: Allah size hidayet versin ve hâlinizi güzelleştirsin, derdi.

(T2739 Tirmizî, Edeb, 3; D5038 Ebû Dâvûd, Edeb, 93)

٨٨٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُمْسِكْ بِيَدِهِ عَلَى فِيهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

888. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle demiştir: Sizden biriniz esnediğinde eliyle ağzını kapatsın. Aksi takdirde şeytan girer.[52]

(M7491 Müslim, Zühd, 57)

[52] Bu hadiste insanın boğazına yahut nefes borusuna zoraki bir şeyler kaçabileceği de hatırlatılmış olabilir.

Tokalaşma ve Kucaklaşma Âdâbı

٨٨٩- عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ قَتَادَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: أَكَانَتِ الْمُصَافَحَةُ فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

889. Ebu'l-Hattâb Katâde'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Enes'e "Resûlullah'ın (sav) ashâbı arasında el sıkışma (âdeti) var mıydı?" diye sordum; Enes, "Evet, vardı." dedi.

(B6263 Buhârî, İsti'zân, 27)

٨٩٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا جَاءَ أَهْلُ الْيَمَنِ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَاءَكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ، وَهُمْ أَوَّلُ مَنْ جَاءَ بِالْمُصَافَحَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

890. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Yemenliler geldiğinde, Resûlullah (sav):
Size Yemenliler geldi, onlar el sıkışma (âdetini buraya) ilk getirenlerdir, demiştir.

(D5213 Ebû Dâvûd, Edeb, 141, 142)

٨٩١- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلاَّ غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

891. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
İki Müslüman birbiriyle karşılaşıp da el sıkışırlarsa, ayrılmadan evvel günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(D5212 Ebû Dâvûd, Edeb, 141, 142)

٨٩٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، اَلرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيَنْحَنِي لَهُ؟ قَالَ: «لاَ» قَالَ: أَفَيَلْتَزِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ؟ قَالَ: «لاَ» قَالَ: فَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

892. Enes (ra) anlatıyor:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah bizden biri kardeşine veya dostuna rastladığında, önünde eğilebilir mi? diye sorunca, Peygamberimiz Sav:
–Hayır, buyurdu.
–Peki kucaklayıp öpebilir mi? deyince, yine:
–Hayır, buyurdu.
–Öyle ise elini tutup musafaha edebilir mi? deyince:
–Evet, buyurdu.

(T2728 Tirmizî, İsti'zân, 31)

٨٩٣- وَعَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ اذْهَبْ بِنَا إِلَى هٰذَا النَّبِيِّ فَأَتَيَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَاهُ

عَنْ تِسْعِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ إِلَى قَوْلِهِ: فَقَبَّلاَ يَدَهُ وَرِجْلَهُ وَقَالاَ:
نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

893. Safvân b. Assâl (ra) anlatıyor:
Bir Yahudi, arkadaşına:
Gel şu Peygamber'e gidelim, dedi. İkisi birlikte Resûlullah'a (sav) geldiler ve apaçık dokuz âyeti sordular.[53]
Peygamberimiz cevapladıktan sonra, elini ve ayağını öperek, "Senin gerçekten peygamber olduğuna şahitlik ederiz." dediler.

(T2733 Tirmizî, İsti'zân, 33)

٨٩٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قِصَّةٌ قَالَ فِيهَا: فَدَنَوْنَا مِنَ النَّبِيِّ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَبَّلْنَا يَدَهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

894. İbn Ömer(ra) bir anısını anlatırken şöyle demiştir:
Biz, Peygamber'e (sav) yaklaştık ve elini öptük.

(D5223 Ebû Dâvûd, Edeb, 147, 148)

٨٩٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ
وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَأَتَاهُ فَقَرَعَ الْبَابَ.
فَقَامَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجُرُّ ثَوْبَهُ فَاعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ» رَوَاهُ
التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

---

[53] Yahudiler, Kur'an'da İsrâ, 17/101 ve Neml, 27/12'de geçen dokuz âyet, dokuz mucize veya Hz. Musa'ya Allah'ın bildirdiği on emirden birini saklayıp dokuzunu öğrenmek istemişlerdi. Peygamberimiz bunun üzerine "Allah'a hiç bir şeyi ortak koşmayın, hırsızlık yapmayın, zina etmeyin, haksız yere adam öldürmeyin, bir kimseyi öldürtmek için nüfuzlu birinin yanına gitmeyin, sihir yapmayın, faiz yemeyin, evli ve namuslu bir kadına iftira etmeyin, muharebe meydanından kaçmayın." dedikten sonra, onların gizledikleri şeyi de açıklayarak "Bilhassa siz Yahudiler, cumartesi gününe saygısızlık etmeyin." buyurdu.

895. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) evimde olduğu sırada Medine'ye gelmiş olan Zeyd b. Hârise kapıyı çaldı. Peygamber (sav) Zeyd'i (fazla sevdiğinden) hemen kalkıp elbisesini sürüyerek onu kucakladı ve öptü.

(T2732 Tirmizî, İsti'zân, 32)

٨٩٦- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئاً وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلِيقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

896. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), bana "Kardeşini güler yüzle karşılamak dahi olsa yapacağın hiçbir iyiliği küçümseme." dedi.

(M6690 Müslim, Birr, 144)

٨٩٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَبَّلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، فَقَالَ، الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ مِنْهُمْ أَحَدًا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. «مَنْ لَايَرْحَمْ لَا يُرْحَمْ،» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

897. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav), Ali'nin oğlu Hasan'ı (ra) öptü. Bunun üzerine Akrâ' b. Hâbis'in:
–Benim on çocuğum var, bunlardan birini bile öpmedim, demesi üzerine Resûlullah (sav):
–Merhamet etmeyene, merhamet edilmez, buyurdu.

(B5997 Buhârî, Edeb, 18; M6028 Müslim, Fedâil, 65)

HASTA ZİYARETİ

Hasta Ziyareti ve Cenazeyi Kaldırma

٨٩٨- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَإِفْشَاءِ السَّلَامِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

898. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav) bize hastayı ziyaret etmeyi, cenazeye katılmayı, aksırana dua etmeyi, yemini bozmamayı, zulüm görene yardım etmeyi, davete icabet etmeyi, selâmı yaymayı emretti.

(M5388 Müslim, Libâs, 3; B5635 Buhârî, Eşribe, 28)

٨٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

899. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir Müslümanın bir diğer Müslümana karşı beş vazifesi vardır: Selâmı almak, hastayı ziyaret etmek, cenaze merasimine iştirak etmek, davete icabet etmek ve aksırana dua etmek.

(B1240 Buhârî, Cenâiz, 2; M5650 Müslim, Selâm, 4)

٩٠٠- وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي، قَالَ: يَارَبِّ كَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلاَنًا مَرِضَ فَلَمْ تَعُدْهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟ يَا ابْنَ آدَمَ اِسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطْعَمَكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تُطْعِمْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذٰلِكَ عِنْدِي؟ يَا ابْنَ آدَمَ اِسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي، قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ قَالَ: اِسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فُلاَنٌ فَلَمْ تَسْقِهِ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ لَوَجَدْتَ ذٰلِكَ عِنْدِي؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

900. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ kıyamet gününde:
–Ey Âdemoğlu, hastalandım da beni ziyaret etmedin, buyuracak. O:
–Yâ Rabbi, ben seni nasıl ziyaret edebilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin, diyecek. Allah Teâlâ:
–Hatırlamıyor musun, falanca kulum hastalandı da sen onu ziyaret etmedin. Bilesin ki onu ziyaret etseydin, beni onun yanında bulurdun, diyecek. Sonra:
–Ey Âdemoğlu senden yiyecek istedim de sen beni doyurmadın, buyuracak. Âdemoğlu:
–Yâ Rabbi, seni nasıl doyurabilirim ki! Sen âlemlerin Rabbisin, diyecek. Allah Teâlâ:
–Hatırlamıyor musun filanca kulum senden yiyecek istedi de sen vermedin. Eğer ona yiyecek verseydin bu yaptığının karşılığını benim yanımda bulurdun, diyecek. Sonra da:
–Ey Âdemoğlu, senden su istedim de vermedin, diyecek. O:
–Yâ Rabbi, sana nasıl su vereyim? Sen âlemlerin Rabbisin, dediğinde Allah Teâlâ:

–Hatırlamıyor musun falan kulum senden su istedi de, sen vermedin; bilesin ki eğer ona su verseydin bu yaptığının karşılığını yanımda bulurdun, cevabını verecek.[54]

(M6556 Müslim, Birr, 43)

٩٠١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عُودُوا الْمَرِيضَ، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ، وَفُكُّوا الْعَانِي» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

901. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Hastayı ziyaret edin, açı doyurun, esiri kurtarın, buyurdu.

(B3046 Buhârî, Cihâd, 171)

٩٠٢- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَرْجِعَ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا خُرْفَةُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: «جَنَاهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

902. Sevbân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
–Bir Müslüman, (hasta bir) Müslüman kardeşini ziyaret ettiğinde, ziyaretini tamamlayıp geri dönünceye kadar ,(sanki) cennet hurfesi topluyormuş gibi olur.
–Yâ Resûlallah, "cennet hurfesi" nedir, denilince;
–Zamanı geldiğinde ağaçtan toplanan meyvedir, cevabını vermiştir.

(M6553, M6554 Müslim, Birr, 41, 42)

---

[54] Kudsî hadis formundaki bu hadiste temsili bir dil kullanılmıştır. Yüce Allah hastaları ziyaret etmeyi, açları doyurmayı, susuzlara su vermeyi âdeta doğrudan kendisine yapılmış bir hizmet gibi anlatmakla, bu yardımların ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Aklı başında her Müslüman bilir ki, Yaratıcı'nın, bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur.

٩٠٣- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰه صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُودُ مُسْلِمًا غُدْوَةً إِلاَّ صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى يُمْسِيَ، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً (إِلاَّ) صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى يُصْبِحَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

903. Hz. Ali'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sabahleyin hasta kardeşini ziyaret eden bir Müslümana, akşama kadar yetmiş bin melek rahmet okur. Eğer akşamleyin ziyaret ederse sabaha kadar da yetmiş bin melek onun için rahmet okur. Aynı zamanda o kimse için cennette toplanmış meyveler vardır.

(T969 Tirmizî, Cenâiz, 2)

٩٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ غُلاَمٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ: «أَسْلِمْ» فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ؟ فَقَالَ: أَطِعْ أَبَا الْقَاسِمِ، فَأَسْلَمَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ يَقُولُ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

904. Enes (ra) anlatıyor:
Bir Yahudi genci Peygamber'in (sav) hizmetinde bulunuyordu. Günün birinde hastalandı. Peygamber (sav) onu ziyaret edip başı ucunda oturdu. Ona:
–Müslüman ol, dedi. O da (Ne dersin, diye) yanında duran babasına baktı. Babası:
–Ebu'l-Kâsım'a (Peygambere) itaat et, dedi. Genç de Müslüman oldu.
Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–(Bu genci) cehennemden kurtaran Allah'a hamd olsun, diyerek çıktı.

(B1356 Buhârî, Cenâiz, 79)

Hastalara Dua Etmek

٩٠٥- عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اشْتَكَى الْإِنْسَانُ الشَّيْءَ مِنْهُ، أَوْ كَانَتْ بِهِ قَرْحَةٌ أَوْ جُرْحٌ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِأُصْبُعِهِ هٰكَذَا، وَوَضَعَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ الرَّاوِي سَبَّابَتَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ رَفَعَهَا وَقَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، تُرْبَةُ أَرْضِنَا، بِرِيقَةِ بَعْضِنَا، يُشْفَى بِهِ سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

905. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir kimse ağrı veya yara bere gibi bir şikâyetle geldiğinde Hz. Peygamber *Sav* şöyle yaparak (Râvi Süfyân b. Uyeyne şehâdet parmağını yere koyup kaldırarak Peygamberimizin parmağını yere dokunup kaldırışını tarif etmiştir.) parmağını yere dokundurup kaldırarak; "*Bismillâh*, yurdumuzun toprağı, bazımızın okuyup üflemesi ve Rabbimizin izniyle hastalarımız şifa bulur." buyururdu.

(M5719 Müslim, Selâm, 54; B5745, B5746 Buhârî, Tıb, 38)

٩٠٦- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَوِّذُ بَعْضَ أَهْلِهِ يَمْسَحُ بِيَدِهِ الْيُمْنَى وَيَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهِبِ الْبَأْسَ، اَشْفِ، أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

906. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber sav aile fertlerinden birisi hastalandığı zaman sağ eliyle hastayı sıvazlar ve "*Allahümme Rabbe'n-Nâsi ezhibilbe'se, eşfi ente'ş-Şâfî lâ şifâe illâ şifâüke, şifâen lâ yüğâdirü sekamen (Bütün insanlığın Rabbi olan Allah'ım, bunun sıkıntısını gider ve şifa ver. Sen şifa verensin, senin verdiğinden başka şifa yoktur. Hiçbir hastalık kalmayacak şekilde buna şifa ver).*" derdi.

(B5743 Buhârî, Tıb, 38; M5710 Müslim, Selâm, 4)

٩٠٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِثَابِتٍ رَحِمَهُ اللّٰهُ: أَلَا أَرْقِيكَ بِرُقْيَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: بَلَى. قَالَ: اَللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبَ الْبَأْسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

907. Enes'in (ra) Sâbit'e (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
–Hz. Peygamber'in hastalık için okuduğunu sana okuyayım mı?
–Oku, diye cevap verdi. Bunun üzerine Enes (ra):
"*Allahümme Rabbe'n-Nâsi Müzhibe'l-be'si, eşfi ente'ş-Şâfî lâ şâfiye illâ ente, şifâen lâ yüğâdirü sekamen (Bütün insanlığın Rabbi olan, bütün sıkıntılarını gideren Allah'ım! Buna şifa ver. Sen şifa verensin, senden başka şifa veren yoktur. Hiçbir hastalık kalmayacak şekilde buna şifa ver).*" dedi.

(B5742 Buhârî, Tıb, 38)

٩٠٨- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: عَادَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْدًا، اَللّٰهُمَّ اشْفِ سَعْدًا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

908. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben hastalandığım zaman Resûlullah (sav) beni ziyaret etti ve "Allah'ım, Sa'd'a şifa ver." diye üç kere tekrarladı.

(M4215 Müslim, Vesâyâ, 8)

٩٠٩- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ شَكَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعاً يَجِدُهُ فِي جَسَدِهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ضَعْ يَدَكَ عَلَى الَّذِي يَأْلَمُ مِنْ جَسَدِكَ وَقُلْ: بِسْمِ اللّٰهِ -ثَلَاثاً- وَقُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

909. Ebû Abdullah Osmân b. Ebu'l-Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün vücudunda bir ağrı hissetmiş ve bu sıkıntısını Resûlullah'a (sav) söylemişti. Allah Resûlü (sav): "Ağrıyan yere elini koy ve üç defa '*Bismillâh*', yedi defa *'Eûzü biizzetillâhi ve kudretihî min şerri mâ ecidü ve uhâzirü (Hissettiğim hastalığın zararından ve tehlikesinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım.)'* de." buyurdu.

(M5737 Müslim, Selâm, 67)

٩١٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ عَادَ مَرِيضاً لَمْ يَحْضُرْهُ أَجَلُهُ، فَقَالَ عِنْدَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَسْأَلُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ: إِلَّا عَافَاهُ اللّٰهُ مِنْ ذٰلِكَ الْمَرَضِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَقَالَ الْحَاكِمُ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ.

910. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Kim ölüm hastası olmayan bir hastayı ziyaret eder ve onun yanında yedi kere, "*Es'elüllâhe'l-azîm Rabbe'l-arşi'l-azîm en yeşfiyeke (Büyük arşın Rabbi olan Yüce Allah'tan sana şifa vermesini diliyorum).*" derse Allah onu o hastalıktan kurtarır.

(D3106 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 8; T2083 Tirmizî, Tıb, 32)

٩١١- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أَعْرَابِيٍّ يَعُودُهُ، وَكَانَ إِذَا دَخَلَ عَلَى مَنْ يَعُودُهُ قَالَ: «لَا بَأْسَ، طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

911. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* hasta bir bedevinin hâlini sormak için yanına girdi. Hasta ziyaretlerinde her zaman söylediği gibi "Geçmiş olsun (hastalığınız günahlarınıza) kefârettir, inşallah." buyurdu.

(B3616 Buhârî, Menâkıb, 25)

٩١٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ جِبْرِيلَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ اشْتَكَيْتَ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنِ حَاسِدٍ، اَللّٰهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللّٰهِ أَرْقِيكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

912. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir defa Cebrail Peygamber'e *Sav* geldi ve:
–Hastalandın mı, dedi. Peygamber *Sav*:
–Evet, dedi. Cebrail de:
–*Bismillâhi ergîke min külli şey'in yü'zîke min şerri külli nefsin ev aynin hâsidin, Allâhu yeşfîke, bismillâhi ergîke (Sana eziyet veren her şeyden; her çeşit kem*

gözden yahut kıskanç bakıştan korunması için seni Allah'a ısmarlıyorum. Allah sana şifa versin. Allah'ın adıyla seni Allah'a ısmarlıyorum), dedi.

(M5700 Müslim, Selâm, 40)

٩١٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّهُمَا شَهِدَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، صَدَّقَهُ رَبُّهُ، فَقَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنَا وَأَنَا أَكْبَرُ. وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، قَالَ: يَقُولُ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنَا وَحْدِي لاَ شَرِيكَ لِي. وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنَا لِيَ الْمُلْكُ وَلِيَ الْحَمْدُ. وَإِذَا قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ، قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنَا وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِي» وَكَانَ يَقُولُ: «مَنْ قَالَهَا فِي مَرَضِهِ ثُمَّ مَاتَ لَمْ تَطْعَمْهُ النَّارُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

913. Ebû Saîd el-Hudrî ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre onlar, Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğuna şahit olmuşlardır:
Bir kimse "Allah'tan başka ilâh yoktur ve Allah en büyüktür." derse Allah Teâlâ onu tasdik eder ve "Benden başka ilâh yoktur, en büyük benim." der. "Allah'tan başka ilâh yoktur. O tektir, ortağı yoktur." dediğinde, Allah Teâlâ, "Benden başka ilâh yoktur. Ben tekim, ortağım yoktur." buyurur. "Allah'tan başka ilâh yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır." dediğinde, Allah Teâlâ, "Benden başka ilâh yoktur. Mülk benimdir. Hamd da banadır." buyurur. "Allah'tan başka ilâh yoktur. Kuvvet ve kudret ancak Allah'tandır." dediğinde Allah, "Benden başka ilâh yoktur. Ancak ben varım. Kuvvet, kudret ancak benim inayetimledir." der. Sonra Resûlullah (sav) sözüne devamla, "Bir kimse hastalandığında bu sözleri söyler de bu hastalığından dolayı ölürse cehennem ateşi onu yakmaz." buyurdu.

(T3430 Tirmizî, Deavât, 37)

Hasta Yakınlarına Hastanın Durumunu Sormak

٩١٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ
اللّٰهُ عَنْهُ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي وَجَعِهِ الَّذِي
تُوُفِّيَ فِيهِ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ، كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللّٰهِ بَارِئاً. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

914. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) vefatıyla sonuçlanan hastalığı sırasında Alî b. Ebû Tâlib (ra) onun yanından çıkmıştı. Halk:

–Ey Ebu'l-Hasan, Resûlullah (sav) geceyi nasıl geçirdi, diye sordu. Ali (ra):

–Hamd olsun iyi geçirdi, cevabını verdi.

(B4447 Buhârî, Megâzî, 84)

Hayatından Ümidini Kesen Kimsenin Duası

٩١٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ وَهُوَ مُسْتَنِدٌ إِلَيَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ
الْأَعْلَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

915. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber'in (sav) bana yaslanarak: *"Allâhümmeğfir lî verhamnî ve elhıknî bi'r-Refîki'l-A'lâ (Allah'ım, bana mağfiret et. Bana rahmet et ve beni en Yüce Dost'a ulaştır)."* dediğini işittim.

(B5674 Buhârî, Merdâ, 19; M5707 Müslim, Selâm, 46)

٩١٦- وَعَنْهَا قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ
بِالْمَوْتِ، عِنْدَهُ قَدَحٌ فِيهِ مَاءٌ، وَهُوَ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْقَدَحِ، ثُمَّ يَمْسَحُ
وَجْهَهُ بِالْمَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَسَكَرَاتِ
الْمَوْتِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

916. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ı (sav) vefat ederken gördüm. Yanında bir tas su bulunuyordu. Elini tasa daldırıp yüzüne sürüyor ve "*Allâhümme einnî alâ ğamerâti'l-mevti ve sekerâti'l-mevti (Allah'ım ölüm esnasındaki sıkıntılara karşı bana yardım et).*" diyordu.

(T978 Tirmizî, Cenâiz, 8)

٩١٧- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهِيَ حُبْلَى مِنَ الزِّنَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ، فَدَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِيَّهَا، فَقَالَ: «أَحْسِنْ إِلَيْهَا، فَإِذَا وَضَعَتْ فَأْتِنِي بِهَا» فَفَعَلَ فَأَمَرَ بِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشُدَّتْ عَلَيْهَا ثِيَابُهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

917. İmrân b. Husayn (ra) anlatıyor:
Cüheyne kabilesinden bir kadın zina sonucu gebe kalmış ve bu vaziyette Peygamber'e (sav) gelmişti:
–Yâ Resûlallah, had cezasını gerektiren bir suç işledim, cezamı ver, demişti.
Bunun üzerine Resûlullah (sav) o kadının velisini çağırmış ve:
–Buna iyi bakın, çocuğunu doğurunca da bana getirin, demişti. Velisi de denildiği gibi yapmıştı. Peygamber (sav), kadın hakkında gereken emri verdi, kadının kıyafeti giydirildi. Sonra Peygamber (sav) cezanın infazını emretti ve kadın taşlandı, ardından da Peygamber (sav) kadının cenaze namazını kıldı.[55]

(M4433 Müslim, Hudûd, 24)

[55] Bu rivayet hakkında açıklama için bkz: 13. dipnot (654. hadisin dipnotu).

Hastanın Hâlinden Şikâyet Etmesi

٩١٨- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ، فَمَسَسْتُهُ، فَقُلْتُ: إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعْكاً شَدِيداً، فَقَالَ: «أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلاَنِ مِنْكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

918. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Peygamber'in (sav) yanına girdim; ateşten titriyordu. Vücuduna elimi dokundurdum ve:
–Şiddetli ateşiniz var, dedim.
–Evet, sizden iki kişinin ateşi kadar ateşim var, buyurdu.

(B5660, B5667 Buhârî, Merdâ, 13, 16; M6559 Müslim, Birr, 45)

٩١٩- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ: بَلَغَ بِي مَا تَرَى، وَأَنَا ذُو مَالٍ، وَلاَ يَرِثُنِي إِلاَّ ابْنَتِي. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

919. Sa’d b. Ebû Vakkâs (ra) şöyle demiştir:
Şiddetli bir hastalığa tutulduğumda Resûlullah *Sav* hâlimi sormaya geldi, “İşte başıma gördüğünüz hâl geldi; malım-mülküm var, kızımdan başka da vârisim yok...” dedim.

(B5668 Buhârî, Merdâ, 16; M4209 Müslim, Vesâyâ, 5)

٩٢٠- وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: وَارَأْسَاهْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَلْ أَنَا وَارَأْسَاهْ». وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

920. Kâsım b. Muhammed anlatıyor:
Âişe (ra) bir kere şiddetli baş ağrısına tutulmuş ve:
–Vay başım, demişti. Peygamber *Sav* de:
–Asıl ben “vay başım” demeliyim, buyurmuştu.

(B5666 Buhârî, Merdâ, 16)

Ölmek Üzere Olan Kimseye Kelime-i Tevhidi Hatırlatmak (Telkîn)

٩٢١- عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ.

921. Muâz'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Son sözü "*Lâ ilâhe illâllah (*Allah'tan başka ilâh yoktur)" olan kimse cennete girer, buyurmuştur.

(D3116 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 15, 16; NM1299 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 503 (1/351))

٩٢٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

922. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ölmek üzere olan hastalarınıza "*Lâ ilâhe illâllah*" sözünü telkin edin.

(M2123 Müslim, Cenâiz, 1)

Ölünün Gözünü Kapadıktan Sonra Söylenecek Söz

٩٢٣- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهُ، فَأَغْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ، تَبِعَهُ الْبَصَرُ» فَضَجَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ فَقَالَ: «لاَ تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِلاَّ بِخَيْرٍ، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ» ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لأَبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَارَبَّ الْعَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

923. Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, Ebû Seleme'nin yanına girdi; o (son nefesini vermiş) gözleri açık kalmıştı. Gözlerini kapattı, sonra da "Ruh kabzolununca göz onu takip eder." buyurdu. Bunun üzerine ailesinden bazıları, çığlık kopardı. Resûlullah *Sav*: "Kendinize sadece hayırla dua edin, çünkü melekler duanıza "âmin" derler." buyurdu ve "Allah'ım, Ebû Seleme'ye mağfiret et, derecesini hidayete erenlerin katına yükselt, geride kalanlar için de izinden yürüyecek hayırlı nesil bırak. Ey âlemlerin Rabbi, bizi de onu da bağışla, kabrini genişlet ve aydınlat." diye dua etti.

(M2130 Müslim, Cenâiz, 7)

Ölmek Üzere Olan Hastanın Yanında Söylenebilecek Sözler

٩٢٤- عَنْ أُمِّ سلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ، أَوِ الْمَيِّتَ، فَقُولُوا خَيْراً، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ، قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ، أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّ أَبَا سَلَمَةَ قَدْ مَاتَ، قَالَ: «قُولِي: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلَهُ، وَأَعْقِبْنِي مِنْهُ عُقْبَى حَسَنَةً» فَقُلْتُ: فَأَعْقَبَنِي اللّٰهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ لِي مِنْهُ: مُحَمَّداً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ هٰكَذَا: «إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ» أَوِ «الْمَيِّتَ» عَلَى الشَّكِّ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ: «اَلْمَيِّتَ» بِلاَ شَكٍّ.

924. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Hastanın veya ölünün başında bulunduğunuz zaman hayırlı sözler sarf edin.
Çünkü melekler, sizin söylediklerinize âmin derler.
Ümmü Seleme (ra) şöyle devam etti:
Ebû Seleme vefat edince, Resûl-i Ekrem'e geldim ve:

–Yâ Resûlallah, (eşim) Ebû Seleme öldü, dedim. Resûlullah Sav:
–Allah'ım, beni ve onu bağışla, bana onun yerine ondan daha iyisini nasip et, diye dua et, dedi. Ben Resûlullah'ın söylediğini tekrarladım. Allah da bana onun yerine daha hayırlı olan birini, Muhammed'i Sav nasip etti.[56]

(M2129 Müslim, Cenâiz, 6; D3115 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 14, 15)

٩٢٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ، فيَقُولُ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ: اَللّٰهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي، وَاخْلُفْ لِي خَيْراً مِنْهَا، إِلاَّ آجَرَهُ اللّٰهُ تَعَالَى فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْراً مِنْهَا. قَالَتْ: فَلَمَّا تُوُفِّيَ أَبُو سَلَمَةَ، قُلْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْلَفَ اللّٰهُ لِي خَيْراً مِنْهُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

925. Ümmü Seleme'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Bir kul, musibete uğrar da "*İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn* (Biz Allah'a aidiz ve O'na döneceğiz). Allah'ım, başıma gelen bu musibetin ecrini ver ve bana benim için ondan daha hayırlı olanı ihsan buyur." derse, Allah Teâlâ ona, başına gelen musibetten dolayı hem sevap verir hem de kaybettiğinden daha hayırlısını ihsan eder.
Ebû Seleme öldüğünde, Resûlullah'ın Sav bana söylediği gibi dua ettim. Allah da bana ondan hayırlı olan Resûlullah'ı Sav ihsan etti.

(M2127 Müslim, Cenâiz, 4)

---

[56] Ümmü Seleme (ra), eşinin vefatından sonra Hz. Peygamber ile evlendiği için böyle demektedir.

٩٢٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لِمَلاَئِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ، فَيَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

926. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kulun çocuğu öldüğünde Allah Teâlâ meleklerine:
–Siz kulumun yavrusunu mu aldınız? der. Melekler:
–Evet, derler. Allah Teâlâ:
–Siz onun ciğerparesini mi aldınız? der. Melekler:
–Evet, derler. Allah Teâlâ:
–(Peki bu durumda) kulum ne dedi, buyurur. Melekler:
–Sana hamd etti ve "Biz Allah'a aidiz ve ona döneceğiz." dedi, derler. Allah Teâlâ:
–Öyleyse bu kulum için cennette bir köşk bina edin ve ona "hamd köşkü" adını verin, buyurur.

(T1021 Tirmizî, Cenâiz, 36)

٩٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلاَّ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

927. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah Teâlâ "Dünyada mümin bir kulumun sevdiğini aldığımda, o bu musibetin ecrini benden sabır ve teslimiyetle beklerse, mükâfatı ancak cennettir." buyurmuştur.

(B6424 Buhârî, Rikâk, 6)

٩٢٨- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَرْسَلَتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ تَدْعُوهُ وَتُخْبِرُهُ أَنَّ صَبِيًّا لَهَا -أَوِ ابْنًا- فِي الْمَوْتِ فَقَالَ لِلرَّسُولِ: «ارْجِعْ إِلَيْهَا، فَأَخْبِرْهَا أَنَّ لِلَّهِ تَعَالَى مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَمُرْهَا، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ» وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

928. Üsâme b. Zeyd(ra) anlatıyor:
Peygamber'in (sav) kızlarından biri, çocuğunun (veya oğlunun) ölmek üzere olduğunu bildirmesi için Resûlullah'a bir haberci göndererek onu evine çağırdı. (Muhtemelen çok önemli bir konu için toplantı hâlinde olan) Resûlullah gelen haberciye şöyle dedi:
Onun yanına dön ve kendisine, alanın da verenin de Allah olduğunu, O'nun katında her şeyin vaktinin belirli olduğunu söyle. Sabretsin ve Allah'tan ecir beklesin.[57]

(M2135 Müslim, Cenâiz, 11; B7377 Buhârî, Tevhid, 1)

[57] Hadisin tamamı 29 numaralı rivayette geçmiştir.

Ölen Kimse İçin Ağlamak

٩٢٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ، وَمَعَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعبْدُ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، فَبَكَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا، فَقَالَ: «أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلٰكِنْ يُعَذِّبُ بِهٰذَا أَوْ يَرْحَمُ» وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

929. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah Sav, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Abdullah b. Mes'ûd ile birlikte Sa'd b. Ubâde'yi hastalığından dolayı ziyaret etti. (Ağır hasta olduğunu görünce) ağladı. Allah Resûlü'nün Sav ağladığını gören sahâbîler de ağladılar. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
"Dinliyor musunuz? Allah akıtılan gözyaşından ve kalbin hüznünden dolayı (ölüye) azap etmez." dedi ve diline işaret ederek, "Lâkin bunun yüzünden ya ölüye azap eder, ya da merhamet eder." buyurdu.

(B1304 Buhârî, Cenâiz, 44; M2137 Müslim, Cenâiz, 12)

٩٣٠- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُفِعَ إِلَيْهِ ابْنُ ابْنَتِهِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟، قَالَ: «هٰذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللّٰهُ تَعَالَى فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

930. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a (sav) kızının ölmek üzere olan oğlunu getirdiler. Hz. Peygamber'in gözleri yaşla doldu. Bunun üzerine Sa'd:

–Bu ne hâl Yâ Resûlallah, dedi. Resûlullah:

–Bu, Allah Teâlâ'nın kullarının kalplerine koyduğu rahmettir, Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder, buyurdu.

(B1284 Buhârî, Cenâiz, 32; M2135 Müslim, Cenâiz,11)

٩٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى ابْنِهِ إِبْرَاهِيمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَهُوَ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَذْرِفَانِ. فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ: وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟، فَقَالَ: «يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ» ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى، فَقَالَ: «إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يُرْضِي رَبَّنَا وَإِنَّا لِفِرَاقِكَ يَا إِبْرٰهِيمُ لَمَحْزُونُونَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَى بَعْضَهُ مُسْلِمٌ.

931. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) oğlu İbrahim'in yanına girdiğinde o, ruhunu teslim ediyordu. Bunun üzerine Allah Resûlü'nün (sav) gözleri yaşardı. Abdurrahmân b. Avf:

–Sen de mi ağlıyorsun Yâ Resûlallah, deyince Peygamber (sav):

–"Ey İbn Avf, bu gördüğün rahmettir!" dedi ve göz yaşları birbiri ardınca dökülüverdi. "Göz yaşarır, kalp mahzun olur. Biz ancak Rabbimizi razı edecek sözleri söyleriz. Ey İbrahim, biz senden ayrılmaktan dolayı çok üzgünüz." buyurdu.

(B1303 Buhârî, Cenâiz, 43; M6025 Müslim, Fedâil, 62)

Cenazenin Olumsuz Yönlerini Anlatmamak

٩٣٢- عَنْ أَبِي رَافِعٍ أَسْلَمَ مَوْلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ
رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ غَسَّلَ مَيِّتاً فَكَتَمَ عَلَيْهِ، غَفَرَ
اللّٰهُ لَهُ أَرْبَعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

932. Resûlullah'ın *sav* azatlısı Ebû Râfi' Eslem'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Bir kimse cenaze yıkar da, (onda görülen hoş olmayan hâlleri) gizli tutarsa, Allah o kimseyi kırk defa bağışlar.

(NM1307 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 506 (1/354))

Cenaze Namazına Katılmak

٩٣٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ الْجنَازَةَ حَتّٰى يُصَلِّي عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتّٰى تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ» قِيلَ وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟ قَالَ: «مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

933. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
–Bir kimse, namazı kılınıncaya kadar cenazenin yanında bulunursa bir kîrât, gömülünceye kadar kalırsa iki kîrât sevap kazanır, dedi.
–İki kîrât ne kadardır, diye soruldu. Peygamber (sav):
–İki büyük dağ kadar, dedi.

(M2189 Müslim, Cenâiz, 52; B1325 Buhârî, Cenâiz, 58)

٩٣٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، وَكَانَ مَعَهُ حَتّٰى يُصَلِّي عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا،

فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ، وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

934. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim faziletine inanarak ve sevabını umarak, bir Müslümanın cenazesini takip eder, namazı kılınıp gömülünceye kadar beklerse, her biri Uhud Dağı kadar olan iki büyük dağ kadar sevapla döner. Kim de cenaze namazını kılıp, defnedilmeden evvel ayrılırsa bir kîrât sevapla döne.

(B47 Buhârî, Îmân, 35)

٩٣٥- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

935. Ümmü Atıyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz (kadınların) cenazeye iştirak etmeleri yasaklandı, fakat (bu konuda) bize çok katı da davranılmadı.

(B1278 Buhârî, Cenâiz, 29; M2167 Müslim, Cenâiz, 35)

Cenaze Namazına Katılanların Çok Olması

٩٣٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يُصَلِّي عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَبْلُغُونَ مِئَةً كُلُّهُمْ يَشْفَعُونَ لَهُ إِلاَّ شُفِّعُوا فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

936. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Bir cenaze için namaz kılanların sayısı yüze ulaşır ve onlardan her biri cenazenin bağışlanmasını dilerse, bu dilekleri, mutlaka kabul olunur.

(M2198 Müslim, Cenâiz, 58)

٩٣٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِم يَمُوتُ، فَيَقُومُ عَلَى جِنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلاً لاَ يُشْرِكُونَ بِاللّٰهِ شَيْئاً إِلاَّ شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

937. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir Müslüman ölür de Allah'a şirk koşmayan kırk kişi onun cenaze namazını kılarsa, Allah, onların cenaze hakkındaki bağışlanma dileklerini kabul eder.

(M2199 Müslim, Cenâiz, 59)

٩٣٨- وَعَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْيَزَنِيِّ قَالَ: كَانَ مَالِكُ بْنُ هُبَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ، فَتَقَالَّ النَّاسَ عَلَيْهَا، جَزَّأَهُمْ عَلَيْهَا ثَلاَثَةَ أَجْزَاءٍ ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ ثَلاَثَةُ صُفُوفٍ، فَقَدْ أَوْجَبَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

938. Mersed b. Abdullah el-Yezenî'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Mâlik b. Hübeyre (ra), cenaze namazı kılacağı zaman cemaati az görürse onları üç safa ayırır ve şöyle derdi:
Resûlullah *Sav*, "Bir kimseye üç saflık bir cemaat namaz kılarsa, o kimse cenneti hak etmiştir." buyurdu.

(T1028 Tirmizî, Cenâiz, 40; D3166 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 38, 39)

Cenaze Namazında Okunacak Dualar

٩٣٩- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى جَنَازَةٍ، فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا، كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ» حَتّٰى تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ أَنَا ذٰلِكَ الْمَيِّتَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

939. Ebû Abdurrahman Avf b. Mâlik (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) bir cenazenin namazını kıldı, onun yaptığı duayı hafızamda tuttum. Şöyle diyordu:
“Allah’ım, bu mevtâya mağfiret ve rahmet buyur. Onu azaptan koru. Kusurlarını affet. Ona vardığı yerde ikram et. Kabrini genişlet. Onun (günahlarını) su, kar ve buz ile yıka. Beyaz elbiseyi kirden temizler gibi onu hatalarından temizle. Ona kendi evinden daha hayırlı bir ev, ailesinden daha hayırlı bir aile ve eşinden daha hayırlı bir eş ver. Onu cennete koy, kabir ve cehennem azabından onu koru.” Bu duanın üzerine ben o ölünün yerinde olmayı arzu ettim.

(M2232 Müslim, Cenâiz, 85)

٩٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي قَتَادَةَ، وَأَبِي إِبْرَاهِيمَ الْأَشْهَلِيِّ عَنْ أَبِيهِ -وَأَبُوهُ صَحَابِيٌّ- رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ، اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ». رَوَاهُ تِرْمِذِيٌّ.

940. Ebû Hüreyre, Ebû Katâde ve Ebû İbrâhîm el-Eşhelî'nin sahâbî olan babasından (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* bir cenaze namazı kıldı ve şöyle dua etti:
Allah'ım, dirilerimizi, ölülerimizi, küçüklerimizi, büyüklerimizi, erkeklerimizi, kadınlarımızı, burada bulunanlarımızı ve bulunmayanlarımızı bağışla. Allah'ım, bizden yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, bizden öldüreceklerini de iman ile öldür; bizi, bu cenazede bulunmanın sevabından mahrum etme ve ondan sonra bizi fitneye düşürme, diye dua etti.

(T1024 Tirmizî, Cenâiz, 38; D3201 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)[58]

٩٤١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ، فَأَخْلِصُوا لَهُ الدُّعَاءَ» رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ.

941. Ebû Hüreyre'nin (ra) işttiğine göre Resûlullah *Sav*:
Cenaze namazı kıldığınız zaman, ölü için bütün samimiyetinizle dua edin, buyurdu.

(D3199 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

---

58 Ebû Dâvûd kitabın aslında kaynak olarak zikredilmemiş olsa da, bu hadis orada bir bütün hâlinde mevcut olduğundan hadisin kaynakları arasında Ebu Dâvud'un da zikredilmesi uygun görülmüştür. Zira mevcut Tirmizî nüshasında burada verilen rivayetin son cümlesi (اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ) yer almamaktadır.

٩٤٢- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلاَةِ عَلَى الْجَنَازَةِ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبُّهَا، وَأَنْتَ خَلَقْتَهَا، وَأَنْتَ هَدَيْتَهَا لِلْإِسْلاَمِ، وَأَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِسِرِّهَا وَعَلاَنِيَتِهَا، وَقَدْ جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ فَاغْفِرْ لَهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

942. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* cenaze namazında şöyle dua etmiştir:
Allah'ım, onun Rabbi sensin; onu yaratan ve hidayet edip ona İslâm'ı lütfeden sensin; onun ruhunu kabzeden sensin; onun gizli ve açık hâllerini en iyi bilen de sensin. Biz, onun affını istemek için sana geldik. Sen onu bağışla.

(D3200 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

٩٤٣- وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنَّ فُلاَنَ ابْنَ فُلاَنٍ فِي ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ، فَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ، وَعَذَابَ النَّارِ، وَأَنْتَ أَهْلُ الْوَفَاءِ وَالْحَمْدِ، اَللّٰهُمَّ فَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

943. Vâsile b. Eskâ (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın *Sav* bir Müslümanın namazını kıldırdıktan sonra şöyle buyurduğunu işittim:
Allah'ım, filan oğlu filan senin himayendedir. Onu kabrin fitnesinden ve cehennem azabından koru. Çünkü sen ahdinde duran ve hamde layık olansın. Allah'ım, onu bağışla ve ona merhamet et; şüphesiz sen çok bağışlayan ve çok merhamet edensin.

(İM1499 İbn Mâce, Cenâiz, 23; D3202 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 54, 56)

٩٤٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَبَّرَ عَلَى جَنَازَةِ ابْنَةٍ لَهُ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ، فَقَامَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ كَقَدْرِ مَا بَيْنَ التَّكْبِيرَتَيْنِ يَسْتَغْفِرُ لَهَا وَيَدْعُو، ثُمَّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ هٰكَذَا وَفِي رِوَايَةٍ: «كَبَّرَ أَرْبَعاً فَمَكَثَ سَاعَةً حَتّٰى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُكَبِّرُ خَمْساً، ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا لَهُ: مَا هٰذَا؟ فَقَالَ: إِنِّي لاَ أَزِيدُكُمْ عَلَى مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ، أَوْ: هٰكَذَا صَنَعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

944. Abdullah b. Ebû Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, kızının cenaze namazını kılarken dört tekbir aldı. Dördüncü tekbirden sonra, iki tekbir arasındaki süre kadar durup onun için istiğfarda bulundu ve dua etti. Sonra da:

–Allah Resûlü *sav* de böyle yapardı, dedi.

(NM1330 Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 514 (1/360))

Bir rivayet de şöyledir: (İbrahim el-Hecerî anlatıyor:) Dört tekbir aldıktan sonra, bir müddet yerinde kaldı. Hatta ben onun beşinci bir tekbir alacağını zannettim. Sonra sağına ve soluna selâm verdi. Namazı bitirdikten sonra:

–Bu yaptığın nedir, dedim. O da:

–Peygamber'den gördüğüme bir şey ilave etmedim. (Ya da) Resûlullah *sav* da böyle yapmıştı, dedi.

(BS7087 Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 70)

Cenazeyi Bir An Evvel Kaldırmak

٩٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً، فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكُ سِوَى
ذٰلِكَ، فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا عَلَيْهِ».

945. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav:
Cenazeyi (olabildiğince) çabuk defnedin. Eğer iyi (salih) bir kimse ise onu bir an evvel yerine ulaştırmış olursunuz. Eğer böyle değil de, kötü bir kimse ise (bir an evvel) omuzlarınızdan bırakmış olursunuz, buyurdu.
Müslim'in diğer bir rivayeti:
Bir an evvel gömmeniz hayırlıdır, şeklindedir.

(B1315 Buhârî, Cenâiz, 51; M2186, M2188 Müslim, Cenâiz, 50, 51)

٩٤٦- وَعَنْ أَبي سَعيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ، فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ،
فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً، قَالَتْ: قَدِّمُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ
لِأَهْلِهَا: يَا وَيْلَهَا أَيْنَ تَذْهَبُونَ بِهَا، يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ،
وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ، لَصَعِقَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

946. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle demiştir:
Cenaze tabuta konulup da insanlar onu omuzlarına aldığı zaman, eğer ölen kimse salihlerden ise "Beni bir an evvel yerime ulaştırın." der. Eğer salihlerden değilse kendini götürenlere "Eyvah, beni nereye götürüyorsunuz?" der ve onun sesini insanlardan başka her şey duyar. Eğer bu sesi insan duysaydı (dehşetten) bayılıp düşerdi.[59]

(B1316 Buhârî, Cenâiz, 52)

[59] Bu hadiste temsili bir anlatım vardır. Allah Resûlü, bir cenazenin lisan-i hâl ile verdiği mesajlara tercüman olmuş ve böylece Müslümanlara ibret almalarını tavsiye etmiştir.

Ölenin Borcunu Geciktirmeden Ödemek

٩٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتّٰى يُقْضَى عَنْهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

947. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
Müminin ruhu, ödeninceye kadar borcuna asılı kalır (ve ancak ödenince kurtulur), buyurmuştur.

(T1078 Tirmizî, Cenâiz, 76)

٩٤٨- وَعَنْ حُصَيْنِ بْنِ وَحْوَحٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا مَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ فَقَالَ: إِنِّي لَا أُرَى طَلْحَةَ إِلَّا قَدْ حَدَثَ فِيهِ الْمَوْتُ فَآذِنُونِي بِهِ وَعَجِّلُوا بِهِ، فَإِنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِجِيفَةِ مُسْلِمٍ أَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَيْ أَهْلِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

948. Husayn b. Vahvah'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Talhâ b. Berâ b. Âzib (ra) hastalandığında Peygamber *Sav* onu ziyarete gitti ve şöyle dedi: "Görüyorum ki, Talhâ ölmek üzere. Ölürse bana haber verin ve defin işlemini çabuk yapın. Çünkü bir Müslümanın cesedinin ailesinin yanında (fazla) bekletilmesi uygun değildir."

(D3159 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 33, 34)

Kabir Başında Öğüt Vermek

٩٤٩- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَعَدَ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ
فَنَكَّسَ وَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ
كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ
عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: «اِعْمَلُوا، فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

949. Hz. Ali (ra) anlatıyor:
Bakîu'l-Ğargad mezarlığında, bir cenaze merasiminde bulunuyorduk. Resûlullah *Sav* geldi ve oturdu. Biz de onun etrafına oturduk. Elinde bir baston vardı; başını eğdi ve bastonu ile yere bazı çizgiler çizdi sonra da:
–Her birinizin cennet veya cehennemdeki yeri (ezelde) yazılmıştır, buyurdu.
Bunun üzerine sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, biz işimizi yazgımıza mı bırakalım, dediler. Resûlullah *Sav*:
–(Hayır), siz (yapmanız gerekeni) yapın. Herkes, yaratılışına kolay geleni seçecektir,[60] buyurdu.

(B1362 Buhârî, Cenâiz, 82; B4949 Tefsîr (Leyl), 7; M6731, M6733 Kader, 6, 7)

---

60 Yüce Allah'ın, kullarının her hâlini, geçmiş ve geleceğini, âkıbetini bilmiş olması, onların programlanmış birer robot gibi bir yazgıya mahkum oldukları anlamına gelmez. Kullar için hayat fırsatlar ve imkânlarla doludur. Herkes, hür iradesine göre yolunu seçer ve sonucu kendisi hazırlar.

Kabir Başında Dua Edip Kur'an Okumak

٩٥٠- عَنْ أَبِي عَمْرٍو وَقِيلَ: أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ، وَقِيلَ: أَبُو لَيْلَى
عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ دَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: «اِسْتَغْفِرُوا
لِأَخِيكُمْ وَسَلُوا لَهُ التَّثْبِيتَ فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ».
رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

950. Ebû Abdullah veya Ebû Leylâ diye anılan Ebû Amr Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav* cenaze defnedildikten sonra onun başında durup; "Kardeşiniz için istiğfar edin ve Allah'ın yardımına mazhar olmasını isteyin, zira o, şu anda sorgulanmaktadır." buyurdu.

(D3221 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 67, 69)

٩٥١- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: إِذَا دَفَنْتُمُونِي، فَأَقِيمُوا حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ، وَيُقَسَّمُ لَحْمُهَا حَتّٰى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ، وَأَعْلَمَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ رَبِّي. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

قال الشَّافِعِيُّ رَحِمَهُ اللّٰهُ: وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يُقْرَأَ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ، وَإِنْ خَتَمُوا الْقُرْآنَ كُلَّهُ كَانَ حَسَنًا.

951. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Beni defnettiğinizde, bir devenin kesilip etinin dağıtılacağı kadar bir süre kabrimin başında durun ki, sizinle yeni yerime alışayım.[61] Rabbimin elçilerine vereceğim cevabı düşünebileyim.[62]

(M321 Müslim, Îmân, 192)

---

[61] Burada büyük sahabî Amr b. Âs, Müslümanların mezarlıkta biraz fazla kalarak ölümü ve ölüm ötesi gerçeğini düşünüp ibret almalarını sağlamak üzere böyle bir nasihatta bulunmuş olmalıdır.

[62] İmam Şâfiî, "Onun yanında bir parça Kur'an okumak müstehaptır ancak Kur'an hatmedilirse daha iyi olur." demiştir.

Ölen İçin Sadaka Vermek ve Dua Etmek

﴿وَالَّذِينَ جَاؤُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ﴾

Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla..."

(Haşr, 59/10)

٩٥٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ نَفْسُهَا وَأُرَاهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ، تَصَدَّقَتْ، فَهَلْ لَهَا مِنْ أَجْرٍ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

952. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam
Hz. Peygamber’e Sav gelip:
–Annem ansızın öldü. Ölmeden konuşabilseydi muhakkak sadaka vermeyi vasiyet ederdi. Onun adına sadaka versem sevap kazanır mı? diye sordu.
Peygamber Sav:
–Evet, buyurdu.

(B1388 Buhârî, Cenâiz, 95; M2326 Müslim, Zekât, 51)

٩٥٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

953. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Bir insan öldüğünde üç şey hariç ameli kesilir (amel defteri kapanır): Sadaka-i câriye [sürekli herkese faydası dokunan işler], faydalanılan ilim; kendisine dua eden hayırlı bir evlât, buyurmuştur.

(M4223 Müslim, Vasiyye, 14)

Ölmüş Kimseleri Hayırla Anmak

٩٥٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرُّوا بِجَنَازَةٍ، فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْراً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَجَبَتْ»، ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى، فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرّاً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَجَبَتْ» فَقَالَ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ فَقَالَ: «هٰذَا أَثْنَيتُمْ عَلَيْهِ خَيْراً، فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهٰذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرّاً، فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْأَرْضِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

954. Enes (ra) anlatıyor:
(Peygamber Sav ve arkadaşları) bir cenazeye rastladılar; sahâbîler onu hayırla yâd ettiler. Bunun üzerine Peygamber Sav "Vacip oldu." dedi. Sonra başka bir cenazeye daha rastladılar, sahâbîler onun kötülüğünü dile getirdiler. Peygamber Sav yine "Vacip oldu." dedi. Ömer b. Hattâb (ra):
–Vacip olan nedir, diye sordu. Peygamber Sav:
–Öncekini hayırla yâd ettiniz, ona cennet vacip oldu. Bunu ise şer ile yâd ettiniz, ona da cehenneme girmek vacip oldu. Siz yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz, buyurdu.

(B11367 Buhârî, Cenâiz, 85; M2200 Müslim, Cenâiz, 60)

٩٥٥- وَعَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَمَرَّتْ بِهِمْ جنَازَةٌ، فَأُثْنِىَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْراً فَقَالَ عُمَرُ: وَجبَتْ، ثُمَّ مُرَّ بِأُخْرَى، فَأُثْنِىَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْراً، فَقَالَ عُمَرُ: وَجبَتْ، ثُمَّ مُرَّ بالثَّالِثَةِ، فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا، فَقَالَ عُمَرُ: وَجبَتْ: قَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ: فَقُلْتُ: وَمَا وَجبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ» فَقُلْنَا: وَثَلاَثَةٌ؟ قَالَ: «وَثَلاَثَةٌ» فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: «وَاثْنَانِ» ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

955. Ebu'l-Esved anlatıyor:

Medine'ye geldiğimde Ömer b. Hattâb'ın (ra) yanına oturdum. Yanlarından bir cenaze geçti. Bu cenaze hayır ile yâd edildi. Bunun üzerine Ömer, "Vacip oldu." dedi. Sonra diğeri geçti, o da hayırla yâd edildi. Ömer yine "Vacip oldu." dedi. Üçüncü cenaze geçti, onu kötü andılar. Ömer yine "Vacip oldu." dedi. Dedim ki:

–Ey Müminlerin emiri, vacip olan nedir? Ömer (ra):

–Peygamber'in Sav söylediği gibi söyledim. Çünkü o, "Bir Müslümanın iyiliği hususunda dört kişi şahitlik ederse, Allah, onu cennete koyar." buyurdu. "Yâ Resûllallah üç kişi şehâdet ederse nasıl olur?" dedik. "Üç kişi şehâdet ederse de böyledir." dedi. "İki kişi?" dedik. "İki de öyledir." buyurdu. Artık "Bir kimsenin şehâdeti nasıl?" diye soramadık.

(B1368 Buhârî, Cenâiz, 85)

Küçük Çocuğu Ölenlere Verilecek Sevap

٩٥٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلاَثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلاَّ أَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

956. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle demiştir: Ergenliğe ermemiş üç çocuğu ölen Müslümanı, Allah o çocuklara olan rahmet ve şefkatinden dolayı cennete koyar.

(B1381 Buhârî, Cenâiz, 91; M6699, M6700 Müslim, Birr, 152, 153)

٩٥٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلاَثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لاَ تَمَسُّهُ النَّارُ إِلاَّ تَحِلَّةَ الْقَسَمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

957. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Bir kimsenin üç çocuğu ölürse, cehennem ateşi, o kimseye ancak yemin yerini bulacak kadar[63] temas eder, buyurdu.

(M6696 Müslim, Birr, 150; B1251 Buhârî, Cenâiz, 6)

٩٥٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ذَهَبَ الرِّجَالُ بِحَدِيثِكَ، فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ نَفْسِكَ يَوْمًا نَأْتِيكَ فِيهِ تُعَلِّمُنَا مِمَّا عَلَّمَكَ اللّٰهُ، قَالَ: «اجْتَمِعْنَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا» فَاجْتَمَعْنَ، فَأَتَاهُنَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّمَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَهُ اللّٰهُ، ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُنَّ مِنِ امْرَأَةٍ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنَ الْوَلَدِ إِلَّا كَانُوا لَهَا حِجَاباً مِنَ النَّارِ» فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: وَاثْنَيْنِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «وَاثْنَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

958. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir kadın Resûlullah'a (sav) gelip:
–Yâ Resûlallah, senin sözlerinden hep erkekler istifade ediyor. Bize de bir gün tahsis etsen de Allah'ın sana öğrettiklerinden bize öğretmen için o gün sana gelsek, dedi. Resûlullah (sav):
–Filan filan günler toplanın, buyurdu. Onlar da toplandılar. Peygamber (sav) onların toplandıkları yere gelip Allah'ın kendisine öğrettiği bilgilerden onlara da öğretti. Sonra:
–Herhangi birinizin üç çocuğu ölürse, o çocuklar, anneleri için cehenneme karşı siper olurlar, dedi. Kadınlardan biri:
–Ya iki çocuğu ölürse, diye sordu. Resûlullah (sav):
–İki çocuk da böyledir, buyurdu.

(B7310 Buhârî, İ'tisâm, 9; M6699 Müslim, Birr, 152)

---

[63] Buradaki yeminden maksat, "İçinizden oraya (cehenneme) uğramayacak kimse yoktur. Bu Rabbin için kesinleşmiş bir hükümdür." mealindeki âyette (Meryem, 19/71) sözü edilen yeminin yerine gelmesidir. Hadis, "O kişi cezalandırılmak üzere değil, sadece cehennemi görmek ve onun dehşetini hissetmek üzere oradan geçer." şeklinde açıklanmıştır (krş. İbn Hacer, *Fethü'l-bârî*, III, 123).

Helâk Edilen Kavimlerin Kalıntılarından İbret Almak

٩٥٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَصْحَابِهِ -يَعْنِي لَمَّا وَصَلُوا الْحِجْرَ: دِيَارَ ثَمُودَ-: «لَا تَدْخُلُوا عَلَى هٰؤُلَاءِ الْمُعَذَّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ، فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ، لَا يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: لَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحِجْرِ قَالَ: «لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ» ثُمَّ قَنَّعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَأْسَهُ وَأَسْرَعَ السَّيْرَ حَتّٰى أَجَازَ الْوَادِي.

959. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, (hicretin onuncu senesi Tebük Gazvesi'ne giderken), Semûd kavminin yaşadığı Hicr'e vardıklarında sahâbîlerine şöyle demiştir:
Siz, Allah'ın azabına uğrayan şu kavmin diyarına ağlayarak (ibret alarak) girin. Ağlamayacaksanız (düşünüp ibret almayacaksanız) girmeyin. (Dua edin) onların başına gelen, sizin başınıza gelmesin.

(M7464 Müslim, Zühd, 38; B433 Buhârî, Salât, 53)

Diğer bir rivayet de şöyledir:
Resûlullah *Sav*, Hicr'den geçerken:
Kendilerine zulmedenlerin diyarına onların başına gelen sizin de başınıza gelmesin diye (dua edin ve) ağlayarak girin, buyurdu. Sonra başını örttü ve vadiyi geçene kadar süratle ilerledi.[64]

(B4419 Buhârî, Megâzî, 81; M7465 Müslim, Zühd, 39)

---

64 Hz. Peygamer ashâbına geçmiş milletlerin yaşadıklarından ve başlarına gelenlerden ibret alınması gerektiğini hatırlatmıştır. Bu vesileyle Allah'a yakarmalarını, gözyaşı dökerek onların düştükleri âkıbete düşmemek için niyazda bulunmalarını istemiştir. Helâk edilen bir kavmin yaşadığı yerden süratle uzaklaşmak suretiyle oranın üzerlerinde oluşturacağı olumsuz hissiyattan bir an önce kurtulmayı arzulamış olmalıdır.

YOLCULUK ÂDÂBI

٩٦٠- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ: «لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِلاَّ فِي يَوْمِ الْخَمِيسِ»

960. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), Tebük Seferi'ne perşembe günü çıktı. O, sefere perşembe günleri çıkmayı severdi.

(B2950 Buhârî, Cihâd, 103)

Sahîhayn'daki[65] bir rivayet de şöyledir:
Genellikle perşembe günü sefere çıkardı, başka gün çıktığı nadir olurdu.

(B2949 Buhârî, Cihâd, 103; D2605 Ebû Dâvûd, Cihâd, 77)

٩٦١- وَعَنْ صَخْرِ بْنِ وَدَاعَةَ الْغَامِدِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا» وَكَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً أَوْ جَيْشاً بَعَثَهُمْ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ وَكَانَ صَخْرٌ تَاجِراً، وَكَانَ يَبْعَثُ تِجَارَتَهُ أَوَّلَ النَّهَارِ، فَأَثْرَى وَكَثُرَ مَالُهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

[65] Mevcut Müslim nüshasında bu rivayet tespit edilememiş, onun yerine Ebû Dâvûd kaynak olarak eklenmiştir.

961. Sahâbî Sahr b. Vedâa el-Ğâmidî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle dua etti:
Allah'ım, sabahın erken saatlerini ümmetim için bereketli kıl.
Hadisi Sahr'dan rivayet eden ravi (Umâre b. Hadîd) şu sözleri ilave ediyor: Peygamber Sav, bir askerî birlik veya bir ordu gönderdiği zaman, sabahleyin erkenden gönderirdi. Tüccar olan Sahr da (dua edilen bu berekete nail olmak için) ticaret mallarını sabah erkenden gönderirdi. Bu sebepten zengin oldu, malı çoğaldı.

(D2606 Ebû Dâvûd, Cihâd, 78; T1212 Tirmizî, Büyû, 6)

٩٦٢- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ أَنَّ النَّاسَ يَعْلَمُونَ مِنَ الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

962. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Eğer insanlar, yalnız başına yolculuk yapmanın sakıncalarını benim kadar bilmiş olsalardı, kimse geceleyin tek başına yola çıkmazdı.

(B2998 Buhârî, Cihâd, 135)

٩٦٣- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلرَّاكِبُ شَيْطَانٌ، وَالرَّاكِبَانِ شَيْطَانَانِ، وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ، وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

963. Amr b. Şuayb'ın (ra) babası vasıtası ile dedesinden rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Tek başına yola çıkan binekli ile iki kişi olarak yola çıkan binekli, (âdeta) şeytan (ve avanesinin kötülüklerine hedef) gibidir. Üç kişilik süvari ise bir topluluk demektir.[66]

(D2607 Ebû Dâvûd, Cihâd, 79; T1674 Tirmizî, Cihâd, 4)

٩٦٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا خَرَجَ ثَلاَثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

964. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
(Savaş şartlarında) üç kişi birlikte sefere çıkarlarsa, içlerinden birini kendilerine emir yapsınlar.

(D2608, D2609 Ebû Dâvûd, Cihâd, 80)

٩٦٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خَيْرُ الصَّحَابَةِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ السَّرَايَا أَرْبَعُمِائَةٍ، وَخَيْرُ الْجُيُوشِ أَرْبَعَةُ آلاَفٍ، وَلَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفاً مِنْ قِلَّةٍ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

965. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle demiştir:
En hayırlı beraberlik dört kişiyle olur. Savaşa gönderilen ideal askeri birlik dört yüz erden; ideal bir ordu da dört bin askerden oluşur. On iki bine ulaşan bir ordu ise, artık sayı azlığı sebebiyle yenilmez.[67]

(D2611 Ebû Dâvûd, Cihâd, 81, +; T1555 Tirmizî, Siyer, 7)

---

[66] Yolcular üç kişi olunca sefer meşakkatlerine karşı birbirlerine yardımcı olur. Tehlike ihtimalleri azalır, daha güvenli yolculuk yaparlar.

[67] Ordu ve asker sayısı ile ilgili verilen rakamlar, Hz. Peygamber dönemi ve özel şartları çerçevesinde düşünülmelidir.

٩٦٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْخِصْبِ فَأَعْطُوا الْإِبِلَ حَظَّهَا مِنَ الْأَرْضِ، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي الْجَدْبِ، فَأَسْرِعُوا عَلَيْهَا السَّيْرَ وَبَادِرُوا بِهَا نِقْيَهَا، وَإِذَا عَرَّسْتُمْ، فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ، فَإِنَّهَا طُرُقُ الدَّوَابِّ، وَمَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

966. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Otlak yerlerde yolculuk ettiğinizde hayvanların otlamalarına fırsat verin. Kıraç yerlerde yolculuk yaparsanız hayvanları, takatsiz kalmadan gidilecek yere varmaları için hızlı yürütün ve bir an evvel onları besleyin. Gece konaklarsanız yolun kenarına çekilin; çünkü yol, hayvanların geçeceği, haşeratın geceleyeceği yerdir.

(M4959, M4960 Müslim, İmâre, 178)

٩٦٧- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ، فَعَرَّسَ بِلَيْلٍ اضْطَجَعَ عَلَى يَمِينِهِ، وَإِذَا عَرَّسَ قُبَيْلَ الصُّبْحِ نَصَبَ ذِرَاعَهُ وَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى كَفِّهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

967. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) yolculuk esnasında geceleyin konakladığında sağ yanı üzerine yatardı. Sabaha karşı konakladığında ise sağ dirseğini diker ve başını avucunun içine koyardı.[68]

(M1565 Müslim, Mesâcid, 313)

[68] Âlimlerin belirttiği üzere, Hz. Peygamber'in sabaha karşı bu tarzda yatmasının sebebi, uykuya dalıp da namazını kaçırma endişesidir.

٩٦٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ، فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

968. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlulah (sav):
Gece yol almaya bakın, zira geceleyin daha hızlı mesafe kat edilir, buyurdu.[69]

(D2571 Ebû Dâvûd, Cihâd, 57)

٩٦٩- وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّاسُ إِذَا نَزَلُوا مَنْزِلاً تَفَرَّقُوا فِي الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي هٰذِهِ الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ،» فَلَمْ يَنْزِلُوا بَعْدَ ذٰلِكَ مَنْزِلاً إِلاَّ انْضَمَّ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

969. Ebû Sa'lebe el-Huşenî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Halk bir yerde konakladığında geçitlere ve derelere dağılırlardı.
Bunun üzerine Resûlullah (sav):
Sizin böyle geçitlere ve derelere dağılıvermeniz, şeytanın bir oyunudur, buyurdu.
Bu uyarıdan sonra sahâbîler hep birbirlerine yakın yerlerde konakladılar.

(D2628 Ebû Dâvûd, Cihâd, 88)

٩٧٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ عَمْرٍو -وَقِيلَ سَهْلِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ- وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعِيرٍ قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهُ بِبَطْنِهِ فَقَالَ:

[69] Bu durum, gündüzleri çok sıcak olan iklimler için geçerlidir çünkü gece serinliğinde yolculuk daha rahat olacaktır.

«اِتَّقُوا اللّٰهَ فِي هٰذِهِ الْبَهَائِمِ الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوهَا صَالِحَةً، وَكُلُوهَا صَالِحَةً» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

970. Rıdvân Biatı'nda hazır bulunan ve İbn Hanzaliyye'nin oğlu diye anılan Sehl b. Amr veya Sehl b. Rabî' b. Amr el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah *Sav*, karnı sırtına yapışmış bir deveye rastladı ve "Derdini dile getiremeyen bu hayvanlar hakkında Allah'tan korkun, (binmeye)uygun olanlarına binin ve (yenmesi) uygun olanlarını yiyin." buyurmuşlardır.

(D2548 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44)

٩٧١- وَعَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَرْدَفَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ يَوْمٍ خَلْفَهُ، وَأَسَرَّ إِلَيَّ حَدِيثاً لاَ أُحَدِّثُ بِهِ أَحَداً مِنَ النَّاسِ، وَكَانَ أَحَبَّ مَا اسْتَتَرَ بِهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ هَدَفٌ أَوْ حَائِشُ نَخْلٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

هٰكَذَا مُخْتَصَراً. وَزَادَ فِيهِ الْبَرْقَانِيُّ بِإِسْنَادِ مُسْلِمٍ: هٰذَا بَعْدَ قَوْلِهِ: حَائِشُ نَخْلٍ: فَدَخَلَ حَائِطاً لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَإِذَا فِيهِ جَمَلٌ، فَلَمَّا رَأَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَرْجَرَ وَذَرَفَتْ عَيْنَاهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَسَحَ سَرَاتَهُ -أَيْ: سَنَامَهُ- وَذِفْرَاهُ فَسَكَنَ، فَقَالَ: «مَنْ رَبُّ هٰذَا الْجَمَلِ، لِمَنْ هٰذَا الْجَمَلُ؟» فَجَاءَ فَتًى مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: هٰذَا لِي يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «أَفَلاَ تَتَّقِي اللّٰهَ فِي هٰذِهِ الْبَهِيمَةِ الَّتِي مَلَّكَكَ اللّٰهُ إِيَّاهَا؟ فَإِنَّهُ يَشْكُو إِلَيَّ أَنَّكَ تُجِيعُهُ وَتُدْئِبُهُ». وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَذَكَرَ رِوَايَةَ الْبَرْقَانِيِّ.

971. Ebû Ca'fer Abdullah b. Ca'fer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah (sav) beni bineğinin arkasına bindirdi ve kimseye söylemeyeceğim bir sır söyledi. Resûlullah'ın (sav) abdest bozacağı zaman yüksek bir yerin veya bir hurma bahçesi duvarının ardına gizlenmeyi tercih ederdi.

(M774 Müslim, Hayız, 79)

Berkânî, Müslim'in isnadıyla bu hadise "Hurma bahçesi duvarı" sözünden sonra şunu ilave etmiştir:
Resûlullah (sav) (ihtiyacını gidermek için) ensardan bir adamın bahçesine girdi. Orada bir deve vardı. Deve, Peygamber'i görünce inledi ve gözleri yaşardı. Peygamber (sav) deveye yaklaşıp şefkatle hörgücünü ve kulak arkalarını okşadı. Bunun üzerine deve sakinleşti. Sonra Resûlullah (sav):
–Bu devenin sahibi kimdir, veya bu deve kimindir, diye sordu.
Ensardan bir genç geldi ve:
–Bu deve benimdir Yâ Resûlallah, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Allah'ın sana verdiği bu deve hakkında Allah'tan korkmuyor musun? Bak, bu deve senin, onu aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana (hâl diliyle) şikâyet ediyor, demiş.

(D2549 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44)

٩٧٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا إِذَا نَزَلْنَا مَنْزِلاً، لاَ نُسَبِّحُ حَتّٰى نَحُلَّ الرِّحَالَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِاسناد عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

972. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz bir yerde konakladığımızda hayvanların eğerlerini al(ıp onları rahatlat)madan nafile namaza durmazdık.

(D2551 Ebû Dâvûd, Cihâd, 44, +)

Yolculukta Yardımlaşmak

٩٧٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَةٍ لَهُ، فَجَعَلَ يَصْرِفُ بَصَرَهُ يَمِينًا وَشِمَالاً، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ مَعَهُ فَضْلُ ظَهْرٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ ظَهْرَ لَهُ، وَمَنْ كَانَ لَهُ فَضْلُ زَادٍ، فَلْيَعُدْ بِهِ عَلَى مَنْ لاَ زَادَ لَهُ» فَذَكَرَ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ مَا ذَكَرَهُ، حَتّٰى رَأَيْنَا أَنَّهُ لاَ حَقَّ لِأَحَدٍ مِنَّا فِي فَضْلٍ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

973. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Seferde bulunduğumuz sırada devesine binmiş bir adam geldi. (Açlıktan yiyecek bir şeyler bulmak ümidiyle) sağa sola bakınmaya başladı. Resûlullah *Sav*: Fazladan binek hayvanı olanlar olmayanlara versin, fazla azığı olanlar da azığı olmayanlara versin, buyurdu ve olabilecek her türlü malı zikretti. Böylece hiçbirimizin fazla mal saklamaya hakkı olmadığını anlamış olduk.[70]

(M4517 Müslim, Lukata, 18)

[70] Maksat, sefere çıkanların imkân nispetinde birbirleri ile yardımlaşmasını teşviktir.

٩٧٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَرَادَ أَنْ يَغْزُوَ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، إِنَّ مِنْ إِخوَانِكُمْ قَوْمًا، لَيْسَ لَهُمْ مَالٌ، وَلاَ عَشِيرَةٌ، فَلْيَضُمَّ أَحَدُكُمْ إِلَيْهِ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلاَثَةَ، فَمَا لِأَحَدِنَا مِنْ ظَهْرٍ يَحْمِلُهُ إِلاَّ عُقْبَةً كَعُقْبَةٍ يَعْنِي أَحَدِهِمْ، قَالَ: فَضَمَمْتُ إِلَيَّ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلاَثَةً مَا لِي إِلاَّ عُقْبَةٌ كَعُقْبَةِ أَحَدِهِمْ مِنْ جَمَلِي. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

974. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü (sav) bir gazaya çıkmak üzereyken:
Ey muhacir ve ensar topluluğu! kardeşlerinizin içinde malı ve kabilesi bulunmayanlar var. Her biriniz, onlardan iki veya üç kimseyi yanına alsın, buyurdu.
(Cabir anlatıyor:)Bizlerin de ancak nöbetleşerek binebileceğimiz birer devemiz vardı. Ben de (nöbetleşe binmek için) yanıma iki veya üç adam aldım. Hâlbuki yalnız (biri ile nöbetleşebilecek) bir tek devem vardı."

(D2534 Ebû Dâvûd, Cihâd, 34)

٩٧٥- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَلَّفُ فِي الْمَسِيرِ فَيُزْجِي الضَّعِيفَ وَيُرْدِفُ وَيدْعُو لَهُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

975. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), yolculuk enasında geride kalır, zayıf kimseleri (ya kendi veya başkasının) devesinin arkasına bindirir ve onlar için dua ederdi.

(D2639 Ebû Dâvûd, Cihâd, 94)

Yolculukta Okunacak Dualar

﴿وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ * لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ * وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾

O (bütün çiftleri yaratan), üzerlerine kurulasınız, sonra da, kurulduğunuzda, Rabbinizin nimetini hatırlayasınız ve "Bunu hizmetimize veren Allah'ın şanı yücedir. Bunlara bizim gücümüz yetmezdi. Şüphesiz biz Rabbimize döneceğiz" diyesiniz diye sizin için bindiğiniz gemileri ve hayvanları yaratandır.

(Zuhruf, 43/12-14)

٩٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجاً إِلَى سَفَرٍ، كَبَّرَ ثَلَاثاً، ثُمَّ قَالَ: «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ. اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هٰذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى. اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هٰذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ

الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ. اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلَدِ» وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ وَزَادَ فِيهِنَّ: «آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

976. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* sefere çıkarken devesinin üzerine iyice yerleşince, üç defa tekbir getirir sonra da: "İtaat altına almaya gücümüzün yetmediği bu hayvanı bizim hizmetimize veren Allah'ı tesbih ederim. Şüphe yok ki dönüp dolaşıp ona varacağız. Allah'ım, bu yolculuğumuzda bizi iyilik ve takvaya ve razı olacağın amellere muvaffak kılmanı dileriz. Allah'ım, bu yolculuğumuzu kolaylaştır ve yolumuzu kısalt. Allah'ım, seferde bizim yardımcımız, ailemizi koruyacak olan sensin. Allah'ım, yolculuğun zorluklarından, perişan hâllerden ve seferden dönünce malımızda, ailemizde ve çocuklarımızda üzüntü verici kötü hâller görmekten sana sığınırım." der, dönüşünde de bunları okurdu. "Biz yolcular tövbe ve ibadet ederek ve Rabbimize hamd ederek dönüyoruz." sözünü de ilave ederdi.

(M3275 Müslim, Hac, 425)

٩٧٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَرْجِسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ يَتَعَوَّذُ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْنِ، وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ، وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. هٰكَذَا هُوَ فِي صَحِيحِ مُسْلِمٍ

977. Abdullah b. Sercis'ten (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* sefere çıktığında seferin zorluklarından ve kötü dönüşlerden, iyi hâllerden kötü hâllere düşmekten, mazlumun bedduasından ve dönüşte ailesini ve malını kötü hâlde görmekten Allah'a sığınırdı.

(M3276 Müslim, Hac, 426)

٩٧٨- وَعَنْ عليِّ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: شَهِدْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أُتِيَ بِدَابَّةٍ لِيَرْكَبَهَا، فَلَمَّا وَضَعَ رِجْلَهُ فِي الرِّكَابِ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى ظَهْرِهَا قَالَ: الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذَا، وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، ثُمَّ قَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُ أَكْبَرُ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ، ثُمَّ ضَحِكَ، فَقِيلَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، مِنْ أَيِّ شَيْءٍ ضَحِكْتَ؟ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ كَمَا فَعَلْتُ، ثُمَّ ضَحِكَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ ضَحِكْتَ؟ قَالَ: «إِنَّ رَبَّكَ سُبْحَانَهُ يَعْجَبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا قَالَ: اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، يَعْلَمُ أَنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ غَيْرِي».

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ: حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ.

978. Ali b. Rebîa anlatıyor:
Binmesi için bir hayvan getirdikleri zaman Ali b. Ebî Tâlib'in (ra) şöyle yaptığını gördüm. Ayağını üzengiye koyunca "*Bismillâh*" dedi. Hayvanın üzerine oturduğunda "*Elhamdü lillâhillezî sehhare lenâ hâzâ ve mâ künnâ lehû mukrinîn (İtaat altına almaya gücümüzün yetmeyeceği bu hayvanı bizim hizmetimize veren Allah'a hamd olsun. Dönüp dolaşıp O'na varacağız.)*" dedi. Üç defa "*Elhamdülillâh*" dedikten sonra üç defa "*Allâhü ekber*" dedi. Daha sonra "*Sübhâneke innî zalemtü nefsî fağfirlî innehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente (Yâ Rabbi, seni tesbih ederim. Ben kendime zulmettim; beni bağışla. Çünkü senden başka günahları bağışlayacak yoktur).*" dedi ve güldü. Bunun üzerine:
–Ey müminlerin emiri niçin güldün, dediler.

–Peygamber'in Sav benim gibi yaptıktan sonra güldüğünü gördüm. Neden güldün yâ Resûlallah, diye sordum. O da şöyle cevap verdi:
–Yüceler Yücesi Rabbin, kendisinden başka günahları bağışlayacak bir ilâh bulunmadığını bilerek "(Yâ Rab), günahlarımı bağışla." diyen kulundan memnun olur (da onun için güldüm).

(D2602 Ebû Dâvûd, Cihâd, 74; T3446 Tirmizî, Deavât, 46)

٩٧٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

979. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz (savaşa giderken) yokuş çıktığımızda tekbir getirir, indiğimizde de Allah'ı tesbih ederdik.

(B2993 Buhârî, Cihâd, 132)

٩٨٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجُيُوشُهُ إِذَا عَلَوُا الثَّنَايَا كَبَّرُوا، وَإِذَا هَبَطُوا سَبَّحُوا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

980. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav ile askerleri, tepelere çıkaren tekbir getirirler, inerken de Allah'ı tesbih ederlerdi.

(D2599 Ebû Dâvûd, Cihâd, 72)

٩٨١- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَفَلَ مِنَ الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ كُلَّمَا أَوْفَى عَلَى ثَنِيَّةٍ أَوْ فَدْفَدٍ كَبَّرَ ثَلَاثاً، ثُمَّ قَالَ: «لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللّٰهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: إِذَا قَفَلَ مِنَ الْجُيُوشِ أَوِ السَّرَايَا أَوِ الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ.

981. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav) hacdan veya umreden dönerken her yokuş ve tepe çıktığında üç defa "*Allâhü ekber*" diye tekbir getirir, sonra "Bir olan Allah'tan başka ilâh yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O her şeye kadirdir. Biz yolcular tövbe, ibadet ve secde ederek, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz. Allah vaadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve O, tek başına orduları perişan etti." buyururdu.

(B2995 Buhârî, Cihâd, 133)

Müslim'in rivayetinde:
Ordu ve müfrezelerle yaptığı harplerden yahut hacdan veya umreden dönerken, diye kaydedilmiştir.

(M3278 Müslim, Hac, 428)

٩٨٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُسَافِرَ فَأَوْصِنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللّٰهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ فَلَمَّا وَلَّى الرَّجُلُ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ اطْوِ لَهُ الْبُعْدَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

982. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:
–Yâ Resûlallah, ben sefere çıkmak istiyorum. Bana nasihat et, dedi.
Peygamber (sav):
–Sana daima Allah karşısında takvâ sahibi olmanı, her yüksek yere çıktığında tekbir almanı tavsiye ederim, buyurdu. Adam dönüp gidince Resûlullah, "Yâ Rab, ona uzakları yakın et ve bu yolculuğunu kolaylaştır." diye dua etti.

(T3445 Tirmizî, Deavât, 45)

٩٨٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَّلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لاَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلاَ غَائِباً. إِنَّهُ مَعَكُمْ، إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

983. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) anlatıyor:
Biz, Peygamber (sav) ile bir seferdeydik. Tepelere çıktıkça "*Lâ ilâhe illâllah, Allâhü ekber*" diyerek tehlil ve tekbir getirirdik. Bir ara seslerimizin fazla yükselmesi üzerine Peygamber (sav):
Ey insanlar, kendinizi zorlamayın; çünkü siz işitmeyen veya yanınızda bulunmayan birine dua etmiyorsunuz. Allah, daima sizinledir; her şeyi işitir ve size de yakındır, buyurdu.

(B2992 Buhârî, Cihâd, 131; M6862 Müslim, Zikir, 44)

Yolcunun Duası

٩٨٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰه صلى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلاَثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لاَ شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَلَيْسَ فِي رِوَايَةٍ أَبِي دَاوُدَ: «عَلَى وَلَدِهِ».

984. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Şu üç duanın kabul olunacağında şüphe yoktur: (Bunlar) mazlumun, yolcunun ve anne ile babanın evlâdına dualarıdır, buyurmuştur.

(T1905 Tirmizî, Birr, 7; D1536 Ebû Dâvûd, Vitir, 29)

Ebû Dâvûd'un rivayetinde "evlâdına" kaydı yoktur.

Korku Hâlinde Okunacak Dua

٩٨٥- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: «اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ، وَنعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

985. Ebû Mûsâ' el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, bir topluluktan çekinip endişe ettiği zaman:

"*Allâhümme'c'al fî nuhûrihim ve neûzü bike min şurûrihim (Allah'ım, onları sana havale ediyor, kötülüklerinden de sana sığınıyoruz)*." buyururdu.

(D1537 Ebû Dâvûd, Vitir, 30; Nesâî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VIII, 29, hadis no: 8577)

Konaklama Esnasında Okunacak Dua

٩٨٦- عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلاً ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ
بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرُّهُ شَيْءٌ حَتّٰى يَرْتَحِلَ مِنْ
مَنْزِلِهِ ذٰلِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

986. Havle bnt. Hakîm'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav), şöyle demiştir: Bir kimse bir yerde konaklar ve "*Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmmeti min şerri mâ haleka (Yaratılmışların şerrinden Allah'ın kusursuz sözleriyle Allah'a sığınırım).*" derse konakladığı yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez.

(M6878 Müslim, Zikir, 54)

٩٨٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ فَأَقْبَلَ اللَّيْلُ قَالَ: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكِ اللّٰهُ، أَعُوذُ بِاللّٰهِ
مِنْ شَرِّكِ وَشَرِّ مَا فِيكِ، وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكِ، وَشَرِّ مَا يَدِبُّ عَلَيْكِ، وَأَعُوذُ
بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّ أَسَدٍ وَأَسْوَدٍ، وَمِنَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ، وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ، وَمِنْ
وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

987. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav, yolculukta iken gece olduğunda şöyle derdi:
Ey yeryüzü! Senin de benim de Rabbim Allah'tır. Senin ve sende olan şeylerin şerrinden, sende yaratılanların ve üzerinde gezip dolaşanların şerrinden Allah'a sığınırım. Aslanların, büyük-küçük yılanların, akreplerin ve bu diyarda yaşayanların, doğuran ve doğanların şerrinden Allah'a sığınırım.

(D2603 Ebû Dâvûd, Cihâd, 75)

Yolculuktan Dönüş Âdâbı

٩٨٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «اَلسَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ،
فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ سَفَرِهِ، فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

988. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yolculuk bir çeşit eziyettir. Sizi, (vaktinde) yiyip içmekten ve uyumaktan alıkoyar. Herhangi biriniz yolculuğa çıktığında işini bitirir bitirmez evine dönmekte acele etsin.

(B1804 Buhârî, Umre, 19; M4961 Müslim, İmâre, 179)

٩٨٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«إِذَا أَطَالَ أَحَدُكُمُ الْغَيْبَةَ فَلاَ يَطْرُقَنَّ أَهْلَهُ لَيْلاً». وَفِي رِوَايَةٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

989. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Uzun müddet ailesinden ayrı kalan kimse, evine gece yarısı gelmesin, buyurmuştur.[71]

(B5244 Buhârî, Nikâh, 121; M4967 Müslim, İmâre, 183)

[71] O günkü şartlarda gece birinin ansızın gelmesi, ev halkını korkutacağı için böyle bir uyarı yapılmıştır. Günümüzde ise önceden haber verilmesi hâlinde bunun bir sakıncası yoktur.

Diğer bir rivayete göre Resûlullah Sav, seferden dönen kimsenin evine gece yarısı gelmesini yasaklamıştır.

(B1801 Buhârî, Umre, 16; M4969 Müslim, İmâre, 184)

٩٩٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلاً، وَكَانَ يَأْتِيهِمْ غُدْوَةً أَوْ عَشِيَّةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

990. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûl-i Ekrem Sav, yolculuktan döndüğünde evine gece gelmezdi. Kuşluk vakti veya akşam üstü gelirdi.

(M4962 Müslim, İmâre, 180; B1800 Buhârî, Umre, 15)

٩٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى إِذَا كُنَّا بِظَهْرِ الْمَدِينَةِ قَالَ: «آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ ذٰلِكَ حَتّٰى قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

991. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber Sav ile (Hayber'den) dönüşümüzde Medine'ye yaklaşınca Resûlullah, "Biz yolcular tövbe ve ibadet ederek, Rabbimize hamd ederek dönüyoruz." buyurdu ve Medine'ye gelinceye kadar bunu söylemeye devam etti.

(M3280 Müslim, Hac, 429)

٩٩٢- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

992. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav, seferden döndüklerinde önce mescide uğrar ve orada iki rekât namaz kılardı.

(M7016 Müslim, Tevbe, 53; B4418 Buhârî, Megâzî, 80)

Hanımların Yalnız Başına Yolculuğu

٩٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

993. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah'a ve âhiret gününe inanan bir hanımın, yanında mahremi bulunmadan bir gün ve bir gece sürecek bir yolculuğa çıkması helâl olmaz.[72]

(M3267 Müslim, Hac, 420; B1088 Buhârî, Taksîr, 4)

---

72 Burada söz konusu edilen husus, hanımların güvenliği ile ilgili endişelerin bulunduğu şartlarda geçerlidir.

٩٩٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ، وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً، وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

994. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Hz. Peygamber *Sav*:
Bir erkek, yanında mahremi bulunmayan bir kadınla baş başa kalmasın.
Bir kadın da yanında mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasın, buyurdu.
Bunun üzerine bir sahâbî:
–Yâ Resûlallah, eşim haccetmek için yola çıkmaya hazırlandı, ben de filan gazveye iştirak etmek üzere yazıldım, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Git ve hanımınla beraber haccet, buyurdu.

(B5233 Buhârî, Nikâh, 112; M3272 Müslim, Hac, 424)

FAZİLETLER

Kur'an-ı Kerim Okumanın Fazileti

٩٩٥- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اِقْرَؤُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعاً لِأَصْحَابِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

995. Ebû Ümâme'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Kur'an okuyun, zira Kur'an, kıyamet gününde kendisini okuyanlara şefaatçi olarak gelir, buyurmuştur.

(M1874 Müslim, Müsâfirîn, 252)

٩٩٦- وَعَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يُؤْتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِالْقُرْآنِ وَأَهْلِهِ الَّذِينَ كَانُوا يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا تَقْدُمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ، تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

996. Nevvâs b. Sem'ân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kıyamet günü Kur'an ve onunla amel edenler (mahşer yerine) getirilirler. Bakara ile Âl-i İmrân sûreleri, kendilerini okuyup amel eden kimsenin önüne geçerek "Onun hakkında ben şahitlik edeceğim." diye birbirleriyle mücadele ederler.[73]

(M1876 Müslim, Müsâfirîn, 253)

[73] Hadiste bu sûreleri okumanın ne kadar faziletli bir iş olduğu temsilî olarak anlatılmaktadır.

٩٩٧- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

997. Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir, buyurdu.

(B5027 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 21)

٩٩٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

998. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kur'an'ı gerektiği şekilde güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkar meleklerle beraberdir. Kur'an'ı heceleyip zorlanarak okuyan kimseye de iki kat sevap vardır.

(M1862 Müslim, Müsâfirîn, 244; B4937 Buhârî, Tefsîr (Abese), 1)

٩٩٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأُتْرُجَّةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ: لَا رِيحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حُلْوٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ: رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ: لَيْسَ لَهَا رِيحٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

999. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Kur'an okuyan mümin, turunç gibidir. Kokusu da tadı da hoştur. Kur'an okumayan mümin, hurma gibidir. Kokusu yoksa da tadı hoştur. Kur'an okuyan münafık, reyhana benzer. Kokusu hoş, tadı acıdır. Kur'an okumayan münafık, Ebû Cehil karpuzuna benzer. Kokusu olmadığı gibi tadı da acıdır.

(B5427 Buhârî, Et'ime, 30; M1860 Müslim, Müsâfirîn, 243)

١٠٠٠ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ يَرْفَعُ بِهٰذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1000. Ömer' b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Allah, bu kitapla (Kur'an'la) nice toplumları yükseltir ve nicelerini de alçaltır.

(M1897 Müslim, Müsâfirîn, 269)

١٠٠١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَهُوَ يُنْفِقُهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1001. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
Yalnız şu iki kimseye gıpta edilir: Birisi, Kur'an öğrenip gece gündüz onunla amel eden kimse; diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz Allah yolunda harcayan kimse, buyurmuştur.

(M1894 Müslim, Müsâfirîn, 266; B7529 Buhârî, Tevhîd, 45)

١٠٠٢- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ، وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَطَنَيْنِ فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدْنُو، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا. فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَذَكَرَ لَهُ ذٰلِكَ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنَزَّلَتْ لِلْقُرْآنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1002. Berâ' b. Âzib (ra) anlatıyor:
Bir adam Kehf sûresini okuyordu ve yanında iki yularla bağlanmış bir at vardı. Adamın üzerine bir bulut geldi. Bulut ona yaklaşmaya, at da bundan dolayı ürkmeye başladı. Sabah olunca adam Peygamber'e *Sav* gelerek bu durumu anlattı. Peygamber *Sav*:
–O bulut, Kur'an için inmiş (meleklerin getirdiği rahmetten oluşan) sekînettir,[74] buyurdu.

(M1856 Müslim, Müsâfirîn, 240; B5011 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 11)

١٠٠٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَرْفاً مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ فَلَهُ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لاَ أَقُولُ: آلٓمٓ حَرْفٌ، وَلٰكِنْ: أَلِفٌ حَرْفٌ، وَلاَمٌ حَرْفٌ، وَمِيمٌ حَرْفٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1003. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Bir kimse, Allah'ın Kitabı'ndan bir harf okuduğunda ona bir hasene/iyilik yazılır. Hasene de on misli sevapla karşılanır. Ben size *Elif-lâm-mîm* bir harftir, demiyorum. *Elif* bir harf, *lâm* bir harf, *mîm* de bir harftir.

(T2910 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 16)

---

[74] Sekînet, kuvvetli iman dolayısıyla kalpte hasıl olan huzur, esenlik ve sükûnettir. Bu hâlde kalbi rahmet kaplamış ve etrafını melekler kuşatmıştır.

١٠٠٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1004. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ezberinde Kur'an'dan hiçbir âyet bulunmayan kimse, harap bir ev gibidir, buyurmuştur[75].

(T2913 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 18)

١٠٠٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1005. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kur'an'ı devamlı okuyana (cennette) şöyle denir: Oku ve (cennet basamaklarında) yüksel. Dünyada tertil üzere (tek tek) okuduğun gibi (cennette de öyle) oku. Çünkü senin cennette yerleşeceğin yer, okuduğun âyetin sonundadır (ne kadar çok okursan, o kadar yükselirsin).

(D1464 Ebû Dâvûd, Vitir, 20; T2914 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 18)

---

75 Bir evin tezyini, ev eşyasıyla olduğu gibi, kalbin tezyini de Kur'an iledir.

Kur'an-ı Kerim'i Sık Okumak ve Unutmamak

١٠٠٦- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «تَعَاهَدُوا هٰذَا الْقُرْآنَ فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَلُّتاً مِنَ
الْإِبِلِ فِي عُقُلِهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1006. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
Bu Kur'an'ı sürekli okuyun ve ezberlerinizi tekrarlayın. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, Kur'an'ın hafızadan uçup gitmesi, devenin bağından kurtulup kaçmasından daha hızlıdır, buyurmuştur.

(M1844 Müslim, Müsâfirîn, 231; B5033 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 23)

١٠٠٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ
عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا، ذَهَبَتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1007. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kur'an'ı ezberleyen kimse, bağlı devesi olan kimseye benzer. Şayet onu sık sık yoklarsa elinde tutar; bırakıverirse kaçar gider, demiştir.

(B5031 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 23; M1839 Müslim, Müsâfirîn, 226)

Kur'an-ı Kerim'i Güzel Sesle Okumak

١٠٠٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا أَذِنَ اللّٰهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ حَسَنِ الصَّوْتِ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1008. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir: Allah, güzel sesli Peygamber'in Kur'an'ı açıktan ve ahenkli bir şekilde okumasına kulak verdiği gibi başka hiçbir şeye kulak vermemiştir.
(M1847 Müslim, Müsâfirîn, 233; B5024 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 19)

١٠٠٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عنهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَاراً مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ الْبَارِحَةَ».

1009. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* ona: Sana, Davud'un ailesine verilen güzel seslerden verilmiş,[76] demiştir.

---

[76] Resûlullah Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin Kur'an okuyuşunu dinlediğinde pek duygulanmış ve bu hadisi ifade buyurmuştur. Hadiste her ne kadar Davud ailesi denilmişse de, şârihler burada Hz. Davud'un kastedildiğini söylerler.

(B5048 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 31; M1851 Müslim, Müsâfirîn, 235)

Müslim'in diğer bir rivayetinde Resûlullah (sav) ona:
Dün gece senin Kur'an okumanı dinlerken, beni görmeliydin, buyurmuştur.

(M1852 Müslim, Müsâfirîn, 236)

١٠١٠- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي الْعِشَاءِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ، فَمَا سَمِعْتُ أَحَداً أَحْسَنَ صَوْتاً مِنْهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1010. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber'in (sav), yatsı namazında Tîn sûresini okuduğunu işittim. Ondan daha güzel sesli bir kimse işitmedim.

(M1039 Müslim, Salât, 177; B769 Buhârî, Ezân, 102)

١٠١١- وَعَنْ أَبِي لُبَابَةَ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ الْمُنْذِرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيْسَ مِنَّا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1011. Ebû Lübâbe Beşîr b. Abdü'l-Münzir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Kur'an'ı güzel sesle ve ahenkle okumayan bizden değildir.[77]

(D1471 Ebû Dâvûd, Vitir, 20)

---

[77] Bu hadisin açıklamasında: "Kur'anla yetinip, diğer (dinlerin) kitaplarından müstağni kalmayan bizden değildir." denilmiştir. (İbnü'l-Esîr, en-*Nihâye*, III, 391) Kaynaklarda bir bilgi bulunmamasına karşın burada Kur'an inmeye devam ederken ona inanan müminlerin Tevrat ve İncil gibi kitaplardan uzak durarak bütünüyle Kur'an'a yönelmelerini temin etmek için bu sözün söylenmiş olabileceği tahmini yapılabilir. Hadise "Güzel ve ahenkli" okunması anlamı verilirse, o zaman da o günkü Yahudilerin okuyuş tarzından farklı olarak Müslümanların kendine has sade ve içli okumalarının telkin edildiği söylenebilir. Hadisin sonunda yer alan "bizden değildir", ifadesi, böyle bir arka planın olabileceğini düşündürüyor. Aksi takdirde bu dışlama ifadesi çok ağır bir ifade olarak gözüküyor. Kur'an'ı güzel sesle okumayan niçin Müslümanlardan olmasın? sorusu cevapsız kalıyor.

١٠١٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِقْرَأْ عَلَيَّ الْقُرْآنَ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أُنْزِلَ؟ قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي»» فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتّٰى جِئْتُ إِلَى هٰذِهِ الْآيَةِ: ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هٰؤُلَاءِ شَهِيداً ﴾ قَالَ: «حَسْبُكَ الْآنَ» فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ، فَإِذَا عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1012. İbn Mes'ûd (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber (sav) "Bana Kur'an oku!" diye emir buyurdu.
"Yâ Resûlallah, Kur'an sana nâzil olmuşken ben nasıl sana Kur'an okuyayım?" dedim. Resûlullah'ın (sav):
"Ben Kur'an'ı başkasından dinlemeyi severim." buyurması üzerine, kendisine Nisâ sûresini okumaya başladım. "Her ümmetten şahit getirdiğimiz ve onlara da seni şahit kıldığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak?" mealindeki âyet-i celileye (Nisâ, 4/41) geldiğimde:
"Şimdilik bu kadar (okuman) yeter", buyurdu. Baktım ki, gözlerinden yaşlar akıyordu.

(B5050 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 33; M4867 Müslim, Müsâfirîn, 247)

Belirli Sûre ve Âyetleri Okumak

١٠١٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَافِعِ بْنِ الْمُعَلَّى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُعَلِّمُكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ؟ فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ نَخْرُجَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ قُلْتَ لَأُعَلِّمَنَّكَ أَعْظَمَ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ؟ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيتُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1013. Ebû Saîd Râfi' b. Muallâ (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah *sav* bana:
–Mescitten çıkmadan önce, Kur'an'daki en büyük sûreyi sana öğreteyim mi, buyurdu ve elimi tuttu. Yürümeye başladık. Mescitten çıkacağımız sırada:
–Yâ Resûlallah, bana Kur'an'daki en büyük sûreyi öğreteceğinizi söylemiştiniz, dedim. Resûlullah *sav*:
–(Fazileti en büyük olan) O sûre, *el-Hamdü lillâhi Rabbil-âlemîn* (diye başlayan) Fâtiha sûresidir; o, namazda tekrar edilen yedi âyettir ve bana verilen Yüce Kur'an'(dan)dır, buyurdu.

(B5006 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 9)

١٠١٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي: ﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ﴾.

وَفِي رِوَايَةٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِأَصْحَابِهِ: «أَيَعْجِزُ أَحَدُكُم أَنْ يَقْرَأَ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ فِي لَيْلَةٍ» فَشَقَّ ذٰلِكَ عَلَيْهِمْ، وَقَالُوا: أَيُّنَا يُطِيقُ ذٰلِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، اللّٰهُ الصَّمَدُ: ثُلُثُ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1014. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, İhlâs sûresi, Kur'ân'ın üçte birine bedeldir.

(B7374 Buhârî, Tevhîd, 1)

Diğer bir rivayete göre Resûlullah (sav) ashâbına:
–Kur'an'ın üçte birini bir gecede okumaktan acze düşer misiniz, sorusuna cevaben sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, buna hangimizin gücü yeter, dediler.
Bunun üzerine Peygamber (sav):
–*"Kul, hüvallâhü ehad. Allâhü's-samed"* diye başlayan İhlâs sûresi, Kur'an'ın üçte birine denktir, buyurdu.

(B5015 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 13)

١٠١٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَمِعَ رَجُلاً يَقْرَأُ: «قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ» يُرَدِّدُهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لَهُ وَكَانَ الرَّجُلُ يَتَقَالُّهَا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1015. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam, birinin (namazda) İhlâs sûresini tekrar tekrar okuduğunu işitti. Adamın okuduğu miktarı azımsayarak sabahleyin Allah Resûlü'ne (sav) gelip bunu haber verdi. Bunun üzerine Peygamber (sav):
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, o sûre Kur'an'ın üçte birine denktir, dedi.

(B5013 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 13)

١٠١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ: «إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1016. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) İhlâs suresi hakkında:
O sûre, Kur'an'ın üçte birine denktir, buyurmuştur.

(M1888 Müslim, Müsâfirîn, 261)

١٠١٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُحِبُّ هٰذِهِ السُّورَةَ: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، قَالَ: «إِنَّ حُبَّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ تَعْلِيقًا.

1017. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre bir kimse:
–Yâ Resûlallah, ben İhlâs sûresini seviyorum, dedi. Resûlullah (sav) da:
–Onu sevmen, seni cennete koyar, buyurdu.

(B774a Buhârî, Ezân, 106)

١٠١٨- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَمْ تَرَ آيَاتٍ أُنْزِلَتْ هٰذِهِ اللَّيْلَةَ لَمْ يُرَ مِثْلُهُنَّ قَطُّ؟ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1018. Ukbe b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Bu gece indirilen âyetler var ya, onların benzerleri asla görülmemiştir. Onlar, *Kul eûzuü bi-Rabbi'l-felâk* ile *Kul eûzü bi-Rabbi'n-nâs* sûreleridir.

(M1891 Müslim, Müsâfirîn, 264)

١٠١٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْجَانِّ، وَعَيْنِ الْإِنْسَانِ، حَتّٰى نَزَلَتِ الْمُعَوِّذَتَانِ، فَلَمَّا نَزَلَتَا، أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَاهُمَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1019. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *sav*, cinlerden, kem gözlerden Allah'a sığınırdı. Nihayet Muavvizeteyn *(Kul eûzü bi-Rabbi'l-felâk* ile *Kul eûzü bi-Rabbi'n-nâs)* sûreleri nâzil olunca, bu ikisini okuyarak Allah'a sığınmaya başladı; diğer duaları bıraktı.

(T2058 Tirmizî, Tıb, 16)

١٠٢٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنَ الْقُرْآنِ سُورَةٌ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتّٰى غُفِرَ لَهُ،

وَهِيَ: تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي رِوَايَةٍ أَبِي دَاوُدَ: «تَشْفَعُ».

1020. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Kur'an'da otuz âyetli bir sûre vardır, (onu çok okuyan) insana bağışlanıncaya kadar şefaat eder. Bu sûre *Tebârakellezî bi yedihi'l-mülk* sûresidir, buyurmuştur.

(T2891 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 9; D1400 Ebû Dâvûd, Şehru Ramazan, 10)

١٠٢١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1021. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Kim, Bakara sûresinin sonundaki iki âyeti geceleyin okursa, bunlar ona yeter.[78]

(B5009 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'ân, 10; M1878 Müslim, Müsâfirîn, 255)

١٠٢٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْفِرُ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1022. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Evlerinizi kabir hâline getirmeyin; (nafile ibadet edin, Kur'an okuyun). Şeytan, Bakara sûresinin okunduğu evden kaçar, buyurmuştur.

(M1824 Müslim, Müsâfirîn, 212)

78 "O gece karşılaşılacak kötülüklere karşı yeter." veya "O gece kılacağı gece ibadeti olarak yeter." diye de yorumlayanlar olmuştur.

١٠٢٣- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟ قُلْتُ: اَللَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وَقَالَ: «لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1023. Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav* bana: "Yâ Ebâ'l-Münzîr, Allah'ın Kitabı'ndan ezberlediğin âyetlerin hangisinin daha büyük olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Ben de "*Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm*" dedim. Bunun üzerine elini göğsüme vurarak, "İlmin mübarek olsun, yâ Ebâ'l-Münzîr" buyurdu.[79]

(M1885 Müslim, Müsâfirîn, 258)

١٠٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: وَكَّلَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ، فَأَتَانِي آتٍ، فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلَيَّ عِيَالٌ، وَبِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ، فَخَلَّيْتُ عَنْهُ، فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ شَكَا حَاجَةً وَعِيَالاً، فَرَحِمْتُهُ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. فَقَالَ: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ» فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَصَدْتُهُ. فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ،

[79] Ashâbın önde gelenlerinden Übey b. Ka'b, Resûlullah (sav) zamanında Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberleyenlerden biriydi. Hz. Ömer'in isteğiyle teravih namazını da o kıldırmaya başlamıştı.

فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ، وَعَلَيَّ عِيَالٌ لاَ أَعُودُ، فَرَحِمْتُهُ وَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً وَعِيَالاً فَرَحِمْتُهُ، وَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ، فَقَالَ: «إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ». فَرَصَدْتُهُ الثَّالِثَةَ. فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ، فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَذَا آخِرُ ثَلاَثِ مَرَّاتٍ أَنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّكَ لاَ تَعُودُ، ثُمَّ تَعُودُ، فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا، قُلْتُ: مَا هُنَّ؟ قَالَ: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلاَ يَقْرَبُكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ فَأَصْبَحْتُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: «مَا هِيَ؟» فَقُلْتُ: قَالَ لِي: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَخْتِمَ الآيَةَ: (اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ) وَقَالَ لِي: لاَ يَزَالُ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَنْ يَقْرَبَكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ، تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلاَثٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟» قُلْتُ: لاَ، قَالَ: «ذَاكَ شَيْطَانٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1024. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah (sav), beni (toplanan) Ramazan sadakasını (sadaka-i fıtır) korumakla görevlendirmişti. Derken birisi gelip yiyeceklerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine adamı tuttum:

–Seni Resûlullah'a (sav) götüreceğim, dedim. Adamcağız:

–Elim dardadır. Çoluk çocuk sahibiyim, çok muhtaç durumdayım, diye yalvardı. Ben de adamı salıverdim. Sabah oldu Resûlullah (sav):

–Ebû Hüreyre, dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.

–Yâ Resûlallah, çok muhtaç durumda bulunduğundan ve çoluk çocuk sahibi olduğundan bahsetti. Ben de ona acıdım ve onu salıverdim, dedim. Peygamber (sav):

–O sana yalan söyledi, tekrar gelecektir, buyurdu. Resûlullah'ın sözünden onun tekrar geleceğini anladığım için onu bekledim. Geldi ve hemen yiyeceklerden avuçlamaya başladı. Bunun üzerine:

–Seni Allah Resûlü'ne (sav) götüreceğim, dedim.

–Beni bırak, çünkü çok muhtaç durumdayım, bakmam gereken çoluk çocuğum var. Bir daha gelmem, dedi. Ben de acıdığım için onu bırakıverdim. Sabah olunca yine Resûlullah bana:

–Ey Ebû Hüreyre, dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.

–Bakmakla yükümlü bir ailesinin olduğunu ve muhtaç durumda kaldığını söyledi. Ben de merhamet edip onu bıraktım, dedim. Resûlullah (sav):

–Sana yalan söyledi, yine gelecek, buyurdu. Üçüncü kez gelişini bekledim. Geldi ve hemen yiyecekleri avuçlamaya başladı. Onu yakaladım ve:

–Seni Resûlullah'a (sav) götüreceğim, bu üçüncü gelişin. Gelmeyeceğini söylediğin hâlde tekrar geliyorsun, dedim. Bunun üzerine:

–Beni bırak da sana birtakım sözler öğreteyim. Allah o sözlerle seni faydalandırır, dedi.

–Neymiş o sözler, diye sordum. Şöyle dedi.

–Yatağına girdiğinde Âyetü'l-Kürsî'yi oku. Böylece Allah'ın emriyle senin yanında daima bir muhafız bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz, dedi. Ben de onu bıraktım. Sabah olunca, Resûlullah (sav):

–Dün geceki tutsağın ne yaptı, diye sordu.

–Yâ Resûlallah, söylediğim takdirde Allah tarafından bana faydası dokunacak birkaç söz öğreteceğini söyledi, ben de onu bıraktım, dedim.

–Neymiş o sözler, buyurması üzerine:

–"Yatağına girdiğinde *Allâhü lâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm* âyetini sonuna kadar oku; böyle yaparsan Allah'ın emriyle senin yanında daima bir muhafız bulunur ve sabaha kadar şeytan sana yaklaşamaz." diye söyledi, dedim.

Peygamber Sav:
–Çok yalancı olduğu hâlde, bu sefer sana doğru söylemiş. Ey Ebû Hüreyre, üç gündür kiminle konuştuğunu biliyor musun, buyurdu.
–Hayır, dedim.
–O, şeytan (gibi bir adam)dır, buyurdu.[80]

(B2311 Buhârî, Vekâlet, 10)

١٠٢٥- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ، عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ». وَفِي رِوَايَةٍ: «مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْكَهْفِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1025. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Kehf sûresinin başından on âyet ezberleyen kimse, Deccâl'in şerrinden kurtulur, buyurdu.

(M1883 Müslim, Müsâfirîn, 257)

Diğer bir rivayet ise "Kehf sûresinin sonundan" şeklindedir.[81]

(M1884 Müslim, Müsâfirîn, 257)

١٠٢٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ

---

80 Ayetü'l-kürsî'nin faziletine dair bu rivayette temsili bir anlatımla, şeytanın insan kılığına bürünebileceği, insanların da hırsızlık vb. yanlışlar yaparak şeytanlaşabileceği mesajı verilmektedir.

81 Hadis, Kehf sûresini okumaya, anlamaya teşvik etmektedir. Sûreye bakıldığında son on âyet olması ihtimali daha fazladır. Zira bu son âyetler doğrultusunda amel eden kişi, birçok kötülükten korunmuş olacaktır.

فَقَالَ: هٰذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ وَلَمْ يُفْتَحْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ، فَنَزَلَ مِنْهُ
مَلَكٌ فَقَالَ: هٰذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ إِلاَّ الْيَوْمَ فَسَلَّمَ وَقَالَ:
أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيتَهُمَا، لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحَةُ الْكِتَابِ، وَخَوَاتِيمُ
سُورَةِ الْبَقَرَةِ، لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهَا إِلاَّ أُعْطِيتَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1026. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:

Cebrail (as.) yanında otururken Peygamber Sav yukarıdan bir ses işitti ve başını kaldırdı. Cebrail (as.):

–Bu, bir gök kapısıdır ki, yalnız bugün açıldı, şimdiye kadar açılmamıştı, dedi.

Bu kapıdan bir melek inince, yine Cebrail (as.):

–Bu melek, yeryüzüne ancak bugün inen bir melektir; şimdiye kadar hiç inmemişti, dedi. Melek, Resûlullah'a selâm verdi ve dedi ki:

–Sana verilen iki nuru müjdeliyorum. Bunlar senden evvel hiçbir Peygamber'e verilmedi. (Bunlardan) biri Fâtiha sûresi, diğeri ise Bakara sûresinin sonlarıdır. Bunlardan bir harf bile okusan Allah mükâfatını verir.

(M1877 Müslim, Müsâfirîn, 254)

Birlikte Kur'an Okumak

١٠٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ،
وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ
الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1027. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Herhangi bir topluluk Allah'ın evlerinden (mescitlerden) bir evde toplanır, Allah'ın Kitabı'nı okur, aralarında (âyetleri) müzakere ederlerse kalpleri huzur (sekînet) bulur. Allah'ın rahmeti onları kuşatır. Melekler onları sarar. Allah onları kendi katındakiler (melekler) arasında zikreder.

(M6853 Müslim, Zikir, 38)

Abdestin Fazileti

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى
الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

Ey iman edenler! Namaza kalkacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve -başlarınıza mesh edip- her iki topuğa kadar da ayaklarınızı yıkayın...

(Mâide, 5/6)

١٠٢٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ
الْوُضُوءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ، فَلْيَفْعَلْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1028. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Ümmetim, kıyamet gününde, abdestten dolayı yüzleri, el ve ayakları ışıl ışıl olduğu hâlde çağırılırlar. Yüzünün ışıltısını artırmaya gücü yeten kimse bunu yapsın (abdest alarak yüzünü daha çok yıkasın).

(B136 Buhârî, Vudû', 3; M580 Müslim, Tahâret, 35)

١٠٢٩- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تَبْلُغُ
الْحِلْيَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوُضُوءُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1029. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostumun Sav şöyle buyurduğunuz işittim: Müminin zineti, abdest suyunun ulaştığı yere kadar erişir, buyurdu.

(M586 Müslim, Tahâret, 40)

١٠٣٠- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1030. Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Bir kimse güzelce abdest alırsa, tırnak altlarına varıncaya kadar bütün bedeninden günahları dökülür.

(M578 Müslim, Tahâret, 33)

١٠٣١- وَعَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هٰذَا ثُمَّ قَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ هٰكَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَكَانَتْ صَلَاتُهُ وَمَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ نَافِلَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1031. Hz. Osman (ra) anlatıyor:
Resûlullah'ın Sav benim gibi abdest aldığını gördüm.
Abdestten sonra şöyle buyurdu:
Bir kimse bu şekilde abdest alırsa, geçmiş günahları bağışlanır. Onun namazı ve mescide gidişi ayrıca kazanç sayılır.

(M544 Müslim, Tahâret, 8)

١٠٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ العَبْدُ الْمُسْلِمُ -أَوِ الْمُؤْمِنُ- فَغَسَلَ وَجْهَهُ خَرَجَ مِنْ وَجْهِهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ نَظَرَ إِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ، خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيئَةٍ كَانَ بَطَشَتْهَا يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ، خَرَجَتْ كُلُّ خَطِيئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ أَوْ مَعَ آخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ، حَتّٰى يَخْرُجَ نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1032. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir Müslüman (veya bir mümin) abdest alır, yüzünü yıkadığında gözleriyle işlediği günahların hepsi su ile veya suyun son damlasıyla yüzünden dökülür gider. Ellerini yıkadığında elleriyle işlediği günahların hepsi abdest suyu ile yahut suyun son damlasıyla dökülüp gider. Ayaklarını yıkadığında, ayaklarıyla işlediği her günah, abdest suyu ile veya bu suyun son damlasıyla dökülüp gider. Sonunda o kişi, bütün günahlardan temizlenmiş olur.

(M577 Müslim, Tahâret, 32)

١٠٣٣- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: «اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، وَدِدْتُ أَنَّا قَدْ رَأَيْنَا إِخْوَانَنَا»: قَالُوا: أَوَلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانُنَا الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ» قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَقَالَ: «أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلاً لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلَةٌ بَيْنَ ظَهْرَيْ خَيْلٍ دُهْمٍ بُهْمٍ، أَلَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ، وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1033. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav, bir gün Medine kabristanına gelip:
–Ey müminler diyarının sakinleri, size selâm olsun, inşallah (yakında) biz de size katılacağız. Hâlbuki kardeşlerimizi görmeyi isterdim, buyurdu. Sahâbîler:
–Biz senin kardeşlerin değil miyiz yâ Resûlallah, dediler. Peygamber Sav:
–Siz benim ashâbımsınız. Kardeşlerimiz ise (ümmetimden) henüz dünyaya gelmemiş olanlardır, buyurdu. Sahâbîler:
–Ümmetinizden henüz dünyaya gelmemiş olan ümmetinizi nasıl tanıyacaksın yâ Resûlallah, diye sordular:
–Bir kimsenin simsiyah atlar arasında alnı sakar ve üç ayağı sekili bir atı bulunsa, onu tanımaz mı, dedi. Sahâbîler:
–Tanır yâ Resûlallah, dediler. Allah Resûlü de:
–İşte kardeşlerim de abdestten dolayı yüzleri, el ve ayakları ışıl ışıl olarak geleceklerdir. Ben onları önceden havuz(umun) başında bekleyeceğim, buyurdu.

(M584 Müslim, Tahâret, 39)

١٠٣٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ، فذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1034. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
–Size, yaptığınız takdirde Allah'ın günahlarınızı yok edeceği ve derecelerinizi yükselteceği bir şey tavsiye edeyim mi, dedi. Sahâbîler:
–Evet yâ Resûlallah, diye cevap verince Resûlullah Sav:
–(Soğuk ve benzeri) zor şartlarda güzelce abdest almak, uzak yerlerden camiye gelmek, bir namazdan sonra diğer namazı beklemek; işte bağlılık budur, işte bağlılık budur, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٠٣٥- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1035. Ebû Mâlik el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Temizlik, imanın yarısıdır, demiştir.

(M534 Müslim, Tahâret, 1)

١٠٣٦- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحدٍ يَتَوَضَّأُ فَيَبْلُغُ -أَوْ فَيُسْبِغُ الْوُضُوءَ-
ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرسُولُهُ، إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةُ يَدْخُلُ مِنْ
أَيِّهَا شَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَزَادَ التِّرْمِذِيُّ: «اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ
وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ».

1036. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Sizden biri güzelce abdest alır da *"Eşhedü en lâ ilâhe illâllahü vahdehû lâ şerîke leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlüh"* derse o kimse için cennetin sekiz kapısı açılır, istediği kapıdan girer.

(M553 Müslim, Tahâret, 17)

Tirmizî'nin rivayetinde:
"Allah'ım, beni tövbe edenlerden ve temizlenenlerden kıl." mealinde olan *Allâhümme'c'alnî mine't-tevvâbîne ve'c'alnî mine'l-mütetahhirîn* ilavesi vardır.

(T55 Tirmizî, Tahâret, 41)

Ezanın Fazileti

١٠٣٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْواً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1037. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İnsanlar ezandaki ve ilk saftaki fazileti bilselerdi (ve bunu elde etmek için) kura çekmekten başka çare bulamasalardı, mutlaka kura çekerlerdi. Ve eğer camiye erken gitmenin faziletini bilselerdi, bu hususta yarış ederlerdi. Şayet yatsı namazı ile sabah namazının sevabını bilselerdi, emekleyerek dahi olsa bu iki namaza gelirlerdi.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٣٨- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَلْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقاً يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1038. Muâviye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav* "Müezzinler, kıyamet günü insanların boynu en uzun olanları (en seçkinleri) olacaklardır." dediğini işittim.[82]

(M852 Müslim, Salât, 14)

١٠٣٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ لَهُ: إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذَّنْتَ لِلصَّلاَةِ، فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ، فَإِنَّهُ لاَ يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ، وَلاَ إِنْسٌ، وَلاَ شَيْءٌ، إِلاَّ شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1039. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebû Sa'saa'dan rivayet edildiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî kendisine şöyle demiştir:
–Görüyorum ki sen koyunları ve kır hayatını seviyorsun. Koyunlarının yanında veya kırda iken namaz için ezan okursan, yüksek sesle oku. Zira müezzinin sesinin gittiği yere kadar, o sesi işiten cin, insan ve daha başka ne varsa hepsi, kıyamet gününde onun lehine şahitlik yapar.
Ebû Saîd "Ben, bunu bizzat Resûlullah'tan işittim." demiştir.

(B609 Buhârî, Ezân, 5)

١٠٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا نُودِيَ بِالصَّلاَةِ، أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَ لَهُ ضُرَاطٌ حَتّٰى لاَ يَسْمَعَ التَّأْذِينَ، فَإِذَا قُضِيَ النِّدَاءُ أَقْبَلَ، حَتّٰى إِذَا ثُوِّبَ لِلصَّلاَةِ أَدْبَرَ، حَتّٰى إِذَا قُضِيَ

[82] Araplar, seçkin, soylu ve öncü olanlara, öne çıkmaktan kinaye olarak "boynu uzun" derler.

التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ، حَتّٰى يُخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ: اُذْكُرْ كَذَا، وَاذْكُرْ كَذَا -لِمَا لَمْ يَذْكُرْ مِنْ قَبْلُ- حَتّٰى يَظَلَّ الرَّجُلُ مَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1040. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

Namaz için ezan okunduğu zaman şeytan, ezanı duymamak için arkasını dönüp yellenerek uzaklaşır. Ezan bitince geri döner. Kamet okunmaya başlanınca tekrar kaçar; kamet bitince döner. İnsana vesvese vererek "Şunu hatırla, bunu hatırla." diyerek daha önce hiç düşünmediği şeyleri hatırlatır da insan, kaç rekât kıldığını bilmez hâle gelir.

(B608 Buhârî, Ezân, 4; M859 Müslim, Salât, 19)

١٠٤١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْراً، ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللّٰهِ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ لِيَ الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1041. Abdullah b. Amr b. Âs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:

Ezanı duyduğunuz zaman müezzinin söylediklerini siz de tekrarlayın. Sonra bana salâvat getirin. Çünkü kim bana bir kere salâvat getirirse Allah, bu yüzden ona on defa rahmet eder. Sonra benim için Allah'tan vesile[83] isteyin. Çünkü o cennette öyle bir derecedir ki, Allah'ın kulları arasından sadece bir kimseye nasip olur. Umarım ki o ben olurum. Benim için vesile dileyen kimse şefaatime hak kazanır.

(M849 Müslim, Salât, 11)

[83] *el-Vesîle*: Allah'a yaklaştıran vasıta, araç demektir. Ancak burada cennette bir makam ve Allah'a en yakın mevki anlamına gelmektedir. Hz. Peygamber bunu bu şekilde açıklamıştır.

١٠٤٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ، فَقُولُوا كَمَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1042. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav: Ezanı duyduğunuz zaman müezzinin söylediklerini siz de tekrar edin, buyurmuştur.

(B611 Buhârî, Ezân, 7; M848 Müslim, Salât, 10)

١٠٤٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ: اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيلَةَ، وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ، حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1043. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Bir kimse ezanı dinledikten sonra: "*Allâhümme Rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmmeti ve's-salâti'l-kâimeti âti Muhammedeni'l-vesîlete ve'l-fadîlete ve'b'ashü makâmen mahmûdeni'llezî veadteh (Ey bu eksiksiz davetin ve kılınmak üzere olan namazın Rabbi olan Allah'ım, Muhammed'e* Sav *vesileyi (Allah'a en yakın makam) ve fazileti ihsan buyur. Onu kendisine vaat ettiğin makâm-ı mahmûd'a (övülmüş makama) ulaştır.)*" duasını okursa, kıyamet gününde şefaatime hak kazanır.

(B614 Buhârî, Ezân, 8)

١٠٤٤- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ
اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا،
وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً، وَبِالْإِسْلاَمِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1044. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Bir kimse müezzini işittikten sonra, "*Eşhedü en lâ ilâhe illâllâhü vahdehû lâ şerîke lehû ve enne Muhammeden abdühû ve resûlüh, radîtü billâhi rabben ve bi Muhammedin resûlen ve bi'l-İslâmi dînen (Bir olan Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun eşi ortağı olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şehâdet ederim. Rab olarak Allah'tan, peygamber olarak Muhammed'den, din olarak da İslâm'dan razı oldum).*" derse günahları bağışlanır.

(M851 Müslim, Salât, 13)

١٠٤٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «اَلدُّعَاءُ لاَ يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ
وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1045. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav*:
Ezan ile kamet arasında yapılan dua reddolunmaz, demiştir.

(T212 Tirmizî, Salât, 44; D521 Ebû Dâvûd, Salât, 35)

Namazların Faziletleri

﴿إِنَّ الصَّلاَةَ تَنْهَى عَنِ الفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ﴾

...Namaz, insanı hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar...

(Ankebût, 29/45)

١٠٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْراً بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟» قَالُوا: لاَ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ، قَالَ: «فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1046. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav*:

–Ne dersiniz, kapısının önünde bir nehir bulunan kimse, o nehirde günde beş defa yıkansa bedeninde kirden eser kalır mı, dedi. Sahâbîler:

–Hiçbir eser kalmaz, diye cevap verdiler. Resûlullah *Sav*:

–İşte beş vakit namaz da buna benzer. Allah, beş vakit namaz sayesinde günahları siler, buyurdu.

(M1522 Müslim, Mesâcid, 283; B528 Buhârî, Mevâkît, 6)

١٠٤٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ غَمْرٍ جَارٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1047. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Beş vakit namaz, birinizin kapısı önünde akan ve içinde her gün beş defa yıkandığı suyu bol bir nehir gibidir, buyurmuştur.

(M1523 Müslim, Mesâcid, 284)

١٠٤٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى: (أَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ، إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلِيَ هٰذَا؟ قَالَ: «لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1048. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam bir kadını öptü (ve pişman olarak) Peygamber'e (sav) gelip durumu haber verdi. Derken Allah Teâlâ "Gündüzün iki ucunda ve gecenin ilk saatlerinde namaz kıl; çünkü iyilikler kötülükleri giderir."[84] mealindeki âyet-i kerimeyi indirdi. Bunun üzerine adam "Bu hüküm yalnız benim için mi geçerli?" diye sordu. Resûlullah "Ümmetimin tamamı için geçerlidir." cevabını verdi.

(B526 Buhârî, Mevâkît, 4; M7001 Müslim, Tevbe, 39)

[84] Hûd, 11/114.

١٠٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ، مَا لَمْ تُغْشَ الْكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1049. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Büyük günahlar işlenmedikçe, beş vakit namaz ile iki cuma namazı, aralarında işlenen küçük günahlara kefârettir.

(M550 Müslim, Tahâret, 14)

١٠٥٠- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنِ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلاَةٌ مَكْتُوبَةٌ فَيُحْسِنُ وَضُوءَهَا، وَخُشُوعَهَا، وَرُكُوعَهَا، إِلاَّ كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَمْ تُؤْتَ كَبِيرَةٌ، وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1050. Osman b. Affân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir Müslümanın, – büyük günah işlemediği takdirde – vakti gelen farz namazları, abdestini, rükûunu ve huşûunu güzelce yerine getirerek kılması, geçmiş günahlarına kefâret olur. Bu, bütün sene için böyledir.

(M543 Müslim, Tahâret, 7)

Sabah ve İkindi Namazlarının Fazileti

١٠٥١- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1051. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav*:
İki serinlik namazını (sabah ve ikindi namazlarını) kılan kimse, cennete girer, buyurmuştur.

(B574 Buhârî, Mevâkît, 26; M1438 Müslim, Mesâcid, 215)

١٠٥٢- وَعَنْ أَبِي زُهَيْرٍ عُمَارَةَ بْنِ رُؤَيْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَنْ يَلِجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا» يَعْنِي الْفَجْرَ، وَالْعَصْرَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1052. Ebû Züheyr b. Umâre b. Rüeybe'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Güneş doğmadan ve batmadan evvel namaz kılan (yani sabah ve ikindi namazlarını kılan) kimse, cehenneme girmez.

(M1436 Müslim, Mesâcid, 213)

١٠٥٣- وَعَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللّٰهِ فَانْظُرْ يَا ابْنَ آدَمَ لاَ يَطْلُبَنَّكَ اللّٰهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1053. Cündeb b. Süfyân'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sabah namazını kılan kimse, Allah'ın koruması altındadır. Ey Âdemoğlu, Allah korumasına karşılık sizden bir şey de istemez.

(M1493-M1495 Müslim, Mesâcid, 261-262)

١٠٥٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلاَئِكَةٌ بِاللَّيْلِ، وَمَلاَئِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ وَصَلاَةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمُ اللّٰهُ -وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ-: كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ: تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1054. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Melekler gece ve gündüz, nöbetleşe yanınıza gelir giderler. Sabah ve ikindi namazlarında toplanıp nöbet değiştirirler. Sonra geceyi yanınızda geçiren melekler, Allah'ın huzuruna çıkarlar. Allah da bildiği hâlde meleklere sorar: "Kullarımı ne hâlde bıraktınız?" (Melekler de) "Yanlarından namaz kılarlarken ayrıldık, yanlarına geldiğimizde yine namaz kılıyorlardı." cevabını verirler.

(B555 Buhârî, Mevâkît, 16; M1432 Müslim, Mesâcid, 210)

١٠٥٥- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ الْبَجَلِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هٰذَا الْقَمَرَ، لاَ تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ، فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لاَ تُغْلَبُوا عَلَى صَلاَةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ، وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ أَرْبَعَ عَشْرَةَ».

1055. Cerîr b. Abdullah el-Becelî (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in (sav) huzurunda bulunuyorduk. Dolunaya baktı ve şöyle buyurdu:
Siz, Rabbinizi, bu Ay'ı gördüğünüz gibi görecek, onu görmekte zorluk çekmeyeceksiniz. Gücünüz yettiğince sabah ile ikindi namazlarını vaktinde kılmaya gayret edin.

(B554 Buhârî, Mevâkît, 16; M1434 Müslim, Mesâcid, 211)

Buhârî'nin diğer bir rivayeti de, "Peygamber (sav), Ay'ın on dördüncü gecesinde Ay'a bakmıştı." şeklindedir.

(B4851 Buhârî, Tefsîr (Kâf), 2)

١٠٥٦- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَرَكَ صَلاَةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1056. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İkindi namazını terk eden kimsenin ameli boşa gider, buyurmuştur.

(B553 Buhârî, Mevâkît, 15)

Cemaatle Namaz İçin Camilere Gitmenin Fazileti

١٠٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ، أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلاً كُلَّمَا
غَدَا أَوْ رَاحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1057. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav şöyle demiştir:
Sabah veya akşam, hangi vakitte olursa olsun (namaz kılmak için) camiye giden kimseye, her gidiş gelişinde Allah cennette bir yer hazırlar.

(M1524 Müslim, Mesâcid, 285; B662 Buhârî, Ezân, 37)

١٠٥٨- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ،
ثُمَّ مَضَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللّٰهِ، لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللّٰهِ كَانَتْ
خُطُوَاتُهُ إِحْدَاهَا تَحُطُّ خَطِيئَةً، وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1058. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav şöyle demiştir:
Bir kimse evinde güzelce temizlenir de, Allah'ın farzlarından birini eda etmek maksadıyla O'nun mescitlerden birine giderse, attığı her adımdan biri, bir günahını siler, diğeri de onu bir derece yükseltir.

(M1521 Müslim, Mesâcid, 282)

١٠٥٩- وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ لاَ أَعْلَمُ أَحَدًا أَبْعَدَ مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْهُ، وَكَانَتْ لاَ تُخْطِئُهُ صَلاَةٌ، فَقِيلَ لَهُ: لَوِ اشْتَرَيْتَ حِمَارًا لِتَرْكَبَهُ فِي الظَّلْمَاءِ وَفِي الرَّمْضَاءِ قَالَ: مَا يَسُرُّنِي أَنَّ مَنْزِلِي إِلَى جَنْبِ الْمَسْجِدِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ يُكْتَبَ لِي مَمْشَايَ إِلَى الْمَسْجِدِ، وَرُجُوعِي إِذَا رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِي. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ جَمَعَ اللّٰهُ لَكَ ذٰلِكَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1059. Übey b. Ka'b (ra) anlatıyor:
Ensardan bir adam vardı; evi mescide ondan daha uzak birini bilmiyorum. Bu adam cemaatle kılınan hiçbir namazı da kaçırmıyordu. Ona:
–Karanlıkta ve aşırı sıcak günlerde binmek için bir merkep alsan (iyi edersin), denildi. Adam:
–Evimin mescide yakın olması beni mutlu etmez. Çünkü ben mescide giderken ve oradan da evime dönerken attığım adımlar sayesinde bana sevap yazılmasını istiyorum, dedi. Bunun üzerine Resûlullah sav şöyle buyurdu:
–Allah bunların hepsini bir araya getirmiş ve sana vermiştir.

(M1514 Müslim, Mesâcid, 278)

١٠٦٠- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَلَتِ الْبِقَاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ، فَأَرَادَ بَنُو سَلِمَةَ أَنْ يَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ، فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُمْ: «بَلَغَنِي أَنَّكُمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَنْتَقِلُوا قُرْبَ الْمَسْجِدِ؟ قَالُوا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَدْ أَرَدْنَا ذٰلِكَ، فَقَالَ: «بَنِي سَلِمَةَ دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ آثَارُكُمْ، دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ آثَارُكُمْ» فَقَالُوا: مَا يَسُرُّنَا أَنَّا كُنَّا تَحَوَّلْنَا: رَوَاهُ مُسْلِمٌ، وَرَوَى الْبُخَارِيُّ مَعْنَاهُ مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ.

1060. Câbir (ra) anlatıyor:
Mescidin etrafındaki arsada yer açılınca Selimeoğulları mescidin yakınına taşınmak istedi. Bu haber Peygamber'e (sav) ulaşınca:
–Sizin mescidin yakınına taşınmak istediğinizi öğrendim, dedi. Onlar da:
–Evet, yâ Resûlallah, böyle istedik, dediler. Resûlullah (sav) iki defa:
–Ey Selimeoğulları, siz kendi mahallenizde kalın, (camiye gelip giderken attığınız) adımlarınıza göre size sevap yazılsın, mahallenizde kalın adımlarınıza göre size sevap yazılsın, buyurdu. Onlar da:
–Öyle ise taşınmayı istemiyoruz, dediler.

(M1519, M1520 Müslim, Mesâcid, 280, 281)

Buhârî aynı içerikte bir hadisi Hz. Enes'ten rivayet etmiştir.

(B1887 Buhârî, Fedâilü'l-Medîne, 11)

١٠٦١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ إِلَيْهَا مَمْشًى فَأَبْعَدُهُمْ. وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتّٰى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّيهَا ثُمَّ يَنَامُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1061. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Namazda insanların en fazla sevap alanı, (evi) camiye en uzak olanıdır. İmam ile birlikte namazı kılmak için bekleyen kimse, tek başına namaz kılıp da uyuyan kimseden daha fazla sevap alır, demiştir.

(M1513 Müslim, Mesâcid, 277; B651 Buhârî, Ezân, 31)

١٠٦٢- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَشِّرُوا الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ.

1062. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Karanlıkta mescidlere yürüyen kimselere, kıyamet gününde tam bir aydınlığa kavuşacaklarını müjdeleyin.

(D561 Ebû Dâvûd, Salât, 49; T223 Tirmizî, Salât, 51)

١٠٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا، وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ، فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1063. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:
–Size, yaptığınız takdirde Allah'ın günahlarınızı yok edeceği ve derecelerinizi yükselteceği bir şey tavsiye edeyim mi, dedi. Sahâbîler:
–Evet yâ Resûlallah, diye cevap verince Resûlullah sav:
–(Soğuk ve benzeri) zor şartlarda güzelce abdest almak, uzak yerlerden camiye gelmek, bir namazdan sonra diğer namazı beklemek; işte bağlılık/nöbet budur, işte bağlılık/nöbet budur, buyurdu.

(M587 Müslim, Tahâret, 41)

١٠٦٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ الْمَسَاجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ» قَالَ اللّٰهُ عزَّ وَجلَّ: (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الْآيَةَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1064. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav şöyle demiştir:
Mescitlere devam etmeyi alışkanlık hâline getiren bir kimse görürseniz, onun gerçekten iman ettiğine şahit olun. Zira Allah Teâlâ, "Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve âhiret gününe inananlar imar eder." buyurdu.

(T3093 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 9)

Camide Namazı Beklemenin Fazileti

١٠٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلاَةٍ مَا دَامَتِ الصَّلاَةُ تَحْبِسُهُ، لاَ يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ الصَّلاَةُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1065. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz, (namazı kıldıktan sonra) sadece (bir sonraki) namazı beklemek maksadıyla evine dönmezse, beklediği sürece namazdaymış gibi olur, buyurdu.

(M1510 Müslim, Mesâcid, 275; B659 Buhârî, Ezân, 36)

١٠٦٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلاَّهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1066. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Biriniz, namaz kıldığı yerde abdestini bozmadan oturduğu müddetçe, melekler ona “Allah’ım o kimseyi bağışla, Allah’ım ona merhamet et.” diye dua ederler.

(B445 Buhârî, Salât, 61)

١٠٦٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَّرَ لَيْلَةً صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ: «صَلَّى النَّاسُ وَرَقَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مُنْذُ انْتَظَرْتُمُوهَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1067. Enes’ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), bir gece yatsı namazını gece yarısına kadar geciktirdi ve namazını kıldıktan sonra bize dönerek:
Halk namazı kıldı ve uyudu. Siz ise (sabah) namazı(nı) beklediğiniz sürece namazda gibisiniz, buyurdular.

(B661 Buhârî, Ezân, 36)

Cemaatle Namaz Kılmanın Fazileti

١٠٦٨- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلاَةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1068. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Cemaatle kılınan namaz, yalnız başına kılınan namazdan yirmi yedi derece faziletlidir, dedi.

(M1477 Müslim, Mesâcid, 249; B645 Buhârî, Ezân, 30)

١٠٦٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلاَةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تُضَعَّفُ عَلَى صَلاَتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْساً وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذٰلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ، لاَ يُخْرِجُهُ إِلاَّ الصَّلاَةُ، لَمْ يَخْطُ

خَطْوَةً إِلاَّ رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ، فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلاَئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَادَامَ فِي مُصَلاَّهُ، مَا لَمْ يُحْدِثْ، تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ. وَلاَ يَزَالُ فِي صَلاَةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلاَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1069. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evde veya çarşıda (dükkanında) yalnız başına kıldığı namazın sevabından yirmi beş kat fazladır. Zira o kimse, güzelce abdest alır da sırf namaz kılmak maksadıyla mescide gelirse, her adım attığında derecesi bir kat yükselir ve bir günahı da dökülür. Namazı kılıp da abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde oturduğu müddetçe melekler ona "Allah'ım, ona rahmet et; Allah'ın ona merhamet et." diye dua ederler. O kimse, namazı beklediği müddetçe namazda gibi olur.

(B647 Buhârî, Ezân, 30; M1506 Müslim, Mesâcid, 272)

١٠٧٠- وَعَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ، فَسَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ، فَرَخَّصَ لَهُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ: هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلاَةِ؟» قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَأَجِبْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1070. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Peygamber'in (sav) yanına âmâ bir adam gelip:
–Yâ Resûlallah, beni elimden tutup mescide götürecek kimsem yok, dedi ve ondan evinde namaz kılmasına müsaade etmesini istedi. Resûlullah (sav) da ona müsaade etti. Adam dönüp giderken:

–Ezanı işitiyor musun, diye sordu. O:
–Evet, deyince Resûlullah:
–Öyle ise davete icabet et, buyurdu.

(M1486 Müslim, Mesâcid, 255)

١٠٧١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ وَقِيلَ: عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ الْمُؤَذِّنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ وَالسِّبَاعِ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلاَةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلاَحِ، فَحَيَّهَلاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1071. Asıl adı Abdullah veya Amr b. Kays olan İbn Ümmü Mektûm diye bilinen Peygamberimizin müezzininden rivayet edildiğine göre o Resûlullah'a:
–Yâ Resûlallah, Medine'nin yırtıcı hayvanları ve yılan, akrep gibi haşeratı çoktur. (Benimse gözlerim görmüyor, namazı evde kılmama izin var mı), diye sordu.
Resûlullah *Sav*:
–*Hayye alâ's-salâh, hayye ale'l-felâh*'ı işitiyorsun değil mi?
Öyle ise camiye gel, buyurdu.

(D553 Ebû Dâvûd, Salât, 46)

١٠٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْتَطَبَ، ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلاَةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا، ثُمَّ آمُرَ رَجُلاً فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1072. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, bir an içimden şöyle geçirdim: Emredeyim, odunlar yığılsın. Yine emredeyim namaz için ezan okunsun. Sonra emredeyim biri müminlere imamlık yapsın. Daha sonra da gidip namaza gelmeyenlerin evlerini yakayım.[85]

(B7224 Buhârî, Ahkâm, 52; M1482 Müslim, Mesâcid, 252)

١٠٧٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَي اللّٰهَ تَعَالَى غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلَى هٰؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَي بِهِنَّ، فَإِنَّ اللّٰهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هٰذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلاَّ مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النِّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادَي بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتّٰى يُقَامَ فِي الصَّفِّ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدَى، وَإِنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى الصَّلاَةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُؤَذَّنُ فِيهِ

---

85 Bu hadiste yer alan cümleler, Hz. Peygamber'in inananların namazlarını Medine Mescidi'nde kılmalarını ne kadar önemsediğini ve onları mescitte görmeyi ne kadar çok istediğini anlatan ifadeler olarak algılanmalıdır. Zira o günlerde münafıkların ayrılıkçı tutumları onu ve inananları son derece rahatsız edecek boyutlara ulaşmıştı. Bu bağlamda Dırar Mescidi girişimi de hatırlanmalıdır. Ayrıca cemaatle namaza terğip ve teşviki amaçlayan bu ifade, Hz. Peygamber'in içinden geçen bir duygu olup, bir eylem ya da teşebbüs değildir. Denilmek istenmektedir ki, insanların evleri yandığında nasıl büyük bir kayba uğrarlar ve ne büyük acı çekerlerse, namazı terk ettiklerinde de aynı şekilde manevî açıdan çok büyük ziyana uğrarlar ve sonunda büyük acı çekerler.

1073. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Müslüman olarak Allah'a kavuşmak isteyen kimse, namazlarını ezan okunan yerlerde (camilerde) kılsın. Allah, Peygamberiniz (sav) için hidayet yollarını (sünen-i hüdâ) meşru kıldı. Şüphe yok ki beş vakit namaz da bu hidayet yollarındandır. Eğer siz cemaate gitmeyen şu adam gibi namazlarınızı evde kılacak olursanız Peygamberinizin sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sünnetini terk ederseniz elbette yolunuzu şaşırırsınız. Hâlbuki biz, (Medine'de) sadece münafık olduğu belli olan kimselerin cemaate devam etmediklerini görürdük. Takati olmayan biri bile, iki adam tarafından koltuklanarak camiye getirilir ve safa bırakılırdı.

(M1488 Müslim, Mesâcid, 257)

Müslim'in diğer bir rivayetine göre İbn Mesûd:
Allah Resûlü bize hidayet yollarını öğretti. O hidayet yollarından biri de namazı, ezan okunan mescitlerde kılmaktır, demiştir.

(M1487 Müslim, Mesâcid, 256)

١٠٧٤- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ ثَلاَثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلاَ بَدْوٍ لاَ تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلاَةُ إِلاَّ قَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ. فَعَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ مِنَ الْغَنَمِ الْقَاصِيَةَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1074. Ebu'd-Derdâ'nın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: Bir köyde veya kırda üç kişi bir arada bulunur da namazlarını cemaatle kılmazlarsa, şeytan mutlaka onlara musallat olur. Öyleyse cemaat olun. Zira sürüden ayrılan koyunu kurt yer.

(D547 Ebû Dâvûd, Salât, 46)

Sabah ve Yatsı Namazlarında Camiye Gitmek

١٠٧٥- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ، فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ قِيَامُ نِصْفِ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ، كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ» قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1075. Osman b. Affân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav*:
Yatsı namazını cemaatle kılan bir kimse, gece yarısına kadar ibadet etmiş gibi olur. Sabah namazını cemaatle kılan bir kimse de, bütün geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır, buyurmuştur.

(M1491 Müslim, Mesâcid, 260)

Tirmizî'nin Osman b. Affân'dan (ra) rivayeti ise şöyledir:
Resûlullah Sav "Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gece yarısına kadar ibadet etmiş gibi olur, yatsı ve sabah namazlarını cemaatle kılan kimse ise, bütün geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır." buyurdu.

(T221 Tirmizî, Salât, 51)

١٠٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَلَوْ يعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَو حَبْوًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1076. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
(İnsanlar) yatsı namazı ile sabah namazındaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa bu namazları cemaatle kılmaya gelirlerdi.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٧٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ صَلاَةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1077. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Münafıklara sabah ile yatsı namazlarından daha ağır gelen hiçbir namaz yoktur. Eğer insanlar bu iki namazdaki sevabı bilselerdi, emekleyerek de olsa kılmaya gelirlerdi, demiştir.

(B657 Buhârî, Ezân, 34; M1482 Müslim, Mesâcid, 252)

Farz Namazlara Devam Etmek

﴿حَافِظُواْ عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاَةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلّهِ قَانِتِينَ﴾

Namazlara ve orta namaza devam edin. Allah'a gönülden boyun eğerek namaza durun.

(Bakara, 2/238)

﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

...Eğer tövbe ederler, namazı kılıp zekâtı da verirlerse, onları serbest bırakın...

(Tevbe, 9/5)

١٠٧٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلصَّلاَةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1078. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Hangi amel daha faziletlidir, diye Resûlullah'a Sav sordum.
–Vaktinde kılınan namazdır, buyurdu.
–Sonra hangisi, dedim.
–Anaya ve babaya iyilik etmek, dedi.

–Sonra hangisi, deyince:
–Allah yolunda cihaddır, buyurdu.

(B2782 Buhârî, Cihad, 1; M252 Müslim, Îmân, 137)

١٠٧٩- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1079. İbn Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.

(B8 Buhârî, Îmân, 2; M113 Müslim, Îmân, 21)

١٠٨٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1080. İbn Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre
Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir:
Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şahitlik edinceye; namazı dosdoğru kılıp, zekât verinceye kadar insanlarla mücadele etmekle emrolundum. İnsanlar bunları yaparlarsa, hukukun gereği dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. (İç yüzlerinin) hesabı ise Allah’a kalmıştır.[86]

(B25 Buhârî, Îmân, 17; M129 Müslim, Îmân, 36)

[86] Açıklama için 393. hadisin ilk dipnotuna (67. dipnot) bakınız.

١٠٨١- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْيَمَنِ فقَالَ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللّٰهِ حِجَابٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1081. Muâz (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) beni Yemen'e vali olarak gönderdi ve şöyle dedi:
Sen Ehl-i Kitap'tan olan bir topluma gidiyorsun. Onları her şeyden evvel Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik etmeye çağır. Eğer onlar bunu kabul ederlerse, Allah Teâlâ'nın kendilerine her gün beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul eder ve itaat ederlerse, onlara Allah Teâlâ'nın kendilerine, zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekâtı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul ederlerse, zekât alırken onların gözde mallarını almaktan sakın. Mazlumun bedduasından sakın. Çünkü onun duasıyla Allah'ın arasında perde yoktur.[87]

(M121 Müslim, Îmân, 29; B1496 Buhârî, Zekât, 63)

١٠٨٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكَ الصَّلاَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[87] Bu rivayet, bir önceki hadiste dile getirilen hususu daha da anlaşılır kılmaktadır. Bu rivayet, Hz. Peygamber'in insanların gönüllü olarak İslâm'ı kabullerinin önündeki engelleri kaldırmak için mücadele etmekle emrolunduğunu teyit etmektedir.

1082. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Kişi ile şirk ve küfür arasında (engel olarak) namaz vardır (ve namazın terk edilmesiyle bu engel kalkar).

(M246 Müslim, Îmân, 134)

١٠٨٣- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلاَةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1083. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
(Münafıklarla) aramızdaki güvence, namazdır (namaz kıldıkları sürece zahiren Müslüman muamelesi görürler). (Onlardan) kim namaz kılmayı terk ederse, inkârcılardan olduğunu ilân etmiş olur (Bu takdirde onlar inkârcı muamelesi görürler, buyurmuştur.[88]

(T2621 Tirmizî, Îmân, 9)

١٠٨٤- وَعَنْ شَقِيقِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ التَّابِعِيِّ الْمُتَّفَقِ عَلَى جَلاَلَتِهِ رَحِمَهُ اللّٰهُ قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ يَرَوْنَ شَيْئاً مِنَ الْأَعْمَالِ تَرْكُهُ كُفْرٌ غَيْرَ الصَّلاَةِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي كِتَا بِ الْإِيمَانِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

---

[88] Hadis namazın önemini gösterdiği gibi, Medine'de Müslüman olmadıkları hâlde Müslüman gibi görünen münafıkların o günkü hukukî statüleri ile ilgili bir durumu ifade etmektedir.

1084. Tâbiûn neslinden büyük bir zat olduğunda ittifak edilen Şakîk b. Abdullah'tan[89] (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Muhammed'in (sav) ashâbı, namaz dışında hiçbir ibadetin terk edilmesini küfür saymazlardı.[90]

(T2622 Tirmizî, Îmân, 9)

١٠٨٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلاَتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ، فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ، فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنِ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ، قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ؟ ثُمَّ تَكُونُ سَائِرُ أَعْمَالِهِ عَلَى هٰذَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَال حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1085. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: Bir kulun kıyamet gününde, ilk önce hesaba çekileceği amel namazdır. Eğer namazın hesabını iyi verebilirse kurtulur ve kazanır. Eğer namazın hesabını veremezse kaybeder ve hüsrana uğrar. Farz namazlarında eksik çıkarsa Aziz ve Celil olan Allah, "Bakın, kulumun nafile namazı var mı?" der. Namazının eksikleri nafile namazlarla tamamlanır. Diğer amellerinin hesabı da bu şekilde görülür.

(T413 Tirmizî, Salât, 188)

---

89 Mevcut Tirmizî nüshasında ve diğer kaynaklarda bu isim Abdullah b. Şakîk şeklindedir.

90 Bu içerikteki rivayetlerde, namazın önemi vurgulanmaktadır. İslâm'ın temel ibadetlerinden biri olmasına karşın, İslâm âlimleri bu hadisleri dinden çıkmak anlamında değil, Allah'ın verdiği nimetlere karşı nankörlük etmek anlamında yorumlamışlardır. Kaldı ki bu hadislerin söylendiği ortamda münafıklar denilen bir kesim vardı ve onların Müslümanlarla beraber olduklarını gösteren en somut gösterge namaz ibadetiydi. Onlardan namazı terk edip camiye ve cemaate gelmeyenler inkârcılar safında yer aldıklarını ilan etmiş oluyorlardı. Bu sebeple sahâbîler de nifak zanlısı kimselerin namazı terk etmelerini inkârlarına bir delil sayıyorlardı.

Namazı İlk Safta Kılmanın Fazileti Safları Tamamlayıp Düzgün Tutmak

١٠٨٦- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَلَا تَصُفُّونَ كَمَا تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟» فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا؟ قَالَ: «يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الْأُوَلَ، وَيَتَرَاصُّونَ فِي الصَّفِّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1086. Câbir b. Semüre (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav) yanımıza geldi ve:
–Rablerinin huzurunda meleklerin saf tuttukları gibi, siz de saflarınızı düzgün tutsanız ya, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, melekler Rablerinin huzurunda nasıl saf tutarlar, diye sordular.
Peygamber (sav):
–Ön safları tamamlarlar ve safta birbirlerine perçinleşmiş gibi bitişik dururlar, cevabını verdi.

(M968 Müslim, Salât, 119)

١٠٨٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ، ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1087. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav: İnsanlar ezandaki ve ilk saftaki fazileti bilselerdi (ve bunu elde etmek için) kura çekmekten başka çare bulamasalardı, mutlaka kura çekerlerdi, demiştir.

(B615 Buhârî, Ezân, 9; M981 Müslim, Salât, 129)

١٠٨٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1088. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav: Erkekler için en uygun olan saf ilkidir. En uygunsuzu ise son saftır. Kadınlar içinse en uygun olanı son saf, en uygun olmayanı ise birinci saftır, buyurdu.

(M985 Müslim, Salât, 132)

١٠٨٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخُّراً، فَقَالَ لَهُمْ: «تَقَدَّمُوا فَأْتَمُّوا بِي، وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ، لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتّٰى يُؤَخِّرَهُمُ اللّٰهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1089. Ebû Saîd' el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Resûlullah (sav) ashâbından bazılarının geride saf tuttuklarını gördü ve "İlerleyin ve bana uyun. Sizden sonra gelenler de size uysun. Hâlâ geride kalmak isteyenleri Allah (fazilette) geride bırakır." buyurdu.

(M982 Müslim, Salât, 130)

١٠٩٠- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلاَةِ، وَيَقُولُ: «اِسْتَوُوا وَلاَ تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، لِيَلِنِي مِنْكُمْ أُولُوا الأَحْلاَمِ وَالنُّهَى، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1090. Ebû Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (sav), namazda omuzlarımıza dokunur ve şöyle derdi: Safları düzgün tutun, dağınık durmayın. Sonra kalpleriniz de dağınık olur. Namaz kılarken, içinizde yaşı kemalini bulmuş, aklı başında bilgili olanlar bana yakın dursunlar. Sonra bu hususlarda onlardan sonra gelen kimseler, ardından da onlardan sonrakiler dursunlar.

(M972 Müslim, Salât, 122)

١٠٩١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَوُّوا صُفُوفَكُمْ، فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلاَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: «فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلاَةِ».

1091. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Saflarınızı düzeltin. Çünkü safların düzgün tutulması, namazın tamam olmasını sağlayan hususlardandır, buyurmuştur.

(M975 Müslim, Salât, 124)

Buhârî'nin bir rivayetinde: "Zira safların düzenli olması, namazı tamamlayan hususlardandır." buyurulmuştur.

(B723 Buhârî, Ezân, 74)

١٠٩٢- وَعَنْهُ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ: «أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِلَفْظِهِ، وَمُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ.
وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ».

1092. Enes (ra) anlatıyor:
Bir gün namaz için kamet getirilmişti. Resûlullah (sav) bize döndü ve: Saflarınızı sık ve düzgün tutun, zira ben sizi (göz ucumla) arkamdan görüyorum, buyurdu.

(B719 Buhârî, Ezân, 72; M976 Müslim, Salât, 125)

Buhârî'nin diğer bir rivayetinde, "Bunun üzerine biz omuzlarımızı ve ayaklarımızı yanımızdakiyle birleştirirdik" sözü vardır.

(B725 Buhârî, Ezân, 76)

١٠٩٣- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، حَتّٰى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ، حَتّٰى رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ. ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ يُكَبِّرُ، فَرَأَى رَجُلاً بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ: «عِبَادَ اللّٰهِ، لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ، أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ».

1093. Nu'mân b. Beşîr'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Ya saflarınızı düzeltirsiniz, ya da Allah aranıza ayrılık verir, buyurmuştur.

(B717 Buhârî, Ezân, 71; M978 Müslim, Salât, 127)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Resûlullah (sav), okları düzeltir gibi saflarımızı düzeltirdi. Bizi alıştırıncaya kadar buna devam etti. Sonra bir gün camiye gelip namaza hazırlandı; tam tekbir alacağı sırada birinin göğsünün safta ileri çıktığını gördü. Bunun üzerine:
Ey Allah'ın kulları! Ya saflarınızı düzeltirsiniz, ya da Allah aranıza ayrılık verir, buyurdu.

(M979 Müslim, Salât, 128)

١٠٩٤- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَتَخَلَّلُ الصَّفَّ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَى نَاحِيَةٍ، يَمْسَحُ صُدُورَنَا، وَمَنَاكِبَنَا، وَيَقُولُ: «لاَ تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ» وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الصُّفُوفِ الْأُوَلِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1094. Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah sav, safların arasına girer, bir taraftan diğer tarafa kadar dolaşır, göğüslerimize ve omuzlarımıza elini dokundurarak ileri ve geri çıkanları düzeltir ve şöyle derdi:
"Safta ileri geri durmayın, yoksa kalpleriniz de farklılaşır." "Şüphesiz ki ön saflarda namaz kılanlara Allah rahmet eder, melekler de dua eder."

(D664 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَحَاذُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ، وَلِينُوا بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ، وَلاَ تَذَرُوا فُرُجَاتٍ لِلشَّيْطَانِ، وَمَنْ وَصَلَ صَفًّا وَصَلَهُ اللّٰهُ، وَمَنْ قَطَعَ صَفًّا قَطَعَهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1095. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Safları düzeltin, omuzlarınızı aynı hizaya getirin ve aralıkları doldurun. (Safta aranıza girmek isteyen) kardeşlerinize kolaylık gösterin. Saflarda şeytanın girebileceği boşluklar bırakmayın. Allah, safı bitiştirenle bağını kurar, safı koparan ile de bağını koparır.

(D666 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رُصُّوا صُفُوفَكُمْ، وَقَارِبُوا بَيْنَهَا، وَحَاذُوا بِالْأَعْنَاقِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرَى الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ، كَأَنَّهَا الْحَذَفُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

1096. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Saflarınızı güzelce bitiştirin, birbirine yaklaştırın. Omuzlarınızı bir hizada tutun. Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, saflardaki boşluklardan şeytanların küçük kara koyunlar gibi girdiğini görüyorum.

(D667 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَتِمُّوا الصَّفَّ الْمُقَدَّمَ، ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ، فَمَا كَانَ مِنْ نَقْصٍ فَلْيَكُنْ فِي الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1097. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü *Sav*: Evvelâ ilk safı, sonra geridekileri sıra ile doldurun. Boş yer kalacaksa son safta kalsın, buyurmuştur.

(D671 Ebû Dâvûd, Salât, 93)

١٠٩٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَامِنِ الصُّفُوفِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ. وَ فِيهِ رَجُلٌ مُخْتَلَفٌ فِي تَوْثِيقِهِ.

1098. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Safların sağ tarafında bulunanlara Allah rahmet eder, melekler de dua ederler, buyurmuştur.[91]

(D676 Ebû Dâvûd, Salât, 95)

[91] Ebû Dâvûd'un isnadı, Müslim'in şartlarına uygun ise de, isnadında güvenilirliği hakkında ihtilaf edilen kimseler vardır. Burada safın sağ tarafının sola tercih edilmesinde, Hz. Peygamber'in namaz sonrasında sağ taraftakilere yönelmesi, mescidin sol tarafında Peygamber eşlerinin odalarının bulunması vb. bazı nedenler etkili olabilir. Ancak öncelikle ilk safların tamamlanmasının gereği dikkate alındığında, saf düzeninin sağdan başlanarak tutulması, Hz. Peygamber'in "iyi ve güzel şeylerde sağdan başlama sünneti" doğrultusunda anlaşılmalıdır. Bu ifade ile imamın arkasında saf tutulurken sağdan başlanmasına özendirilmektedir.

١٠٩٩- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْبَبْنَا أَنْ نَكُونَ عَنْ يَمِينِهِ، يُقْبِلُ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ -أَوْ تَجْمَعُ- عِبَادَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1099. Berâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın *Sav* arkasında namaz kıldığımızda, (namaz sonrasında) yüzünü bize doğru çevirdiği için sağ tarafında bulunmayı severdik. Bir defasında Resûlulah'ın:
"Yâ Rabbi, kullarını dirilttiğin ya da topladığın kıyamet gününde beni azabından koru." diye dua ettiğini işittim.

(M1642 Müslim, Müsâfirîn, 62)

١١٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَسِّطُوا الْإِمَامَ، وَسُدُّوا الْخَلَلَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1100. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
İmamı tam ortanıza getirecek şekilde saf tutun ve saflardaki boşlukları doldurun, buyurmuştur.

(D681 Ebû Dâvûd, Salât, 98)

Sünnet Namazların Faziletі

١١٠١- عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ حَبِيبَةَ رَمْلَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ تَعَالَى كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعاً غَيْرَ فَرِيضَةٍ، إِلاَّ بَنَى اللّٰهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، أَوْ: إِلاَّ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1101. Ebû Süfyan'ın kızı, müminlerin annesi Ümmü Habîbe Remle'den (ra) işittiğine göre Allah Resûlü *Sav* şöyle demiştir: Her gün, farzların dışında, Allah Teâlâ'nın rızasını gözeterek on iki rekât nafile namaz kılan Müslüman için Allah cennette bir köşk yapar (veya onun için cennette bir köşk yapılır).

(M1696 Müslim, Müsafirîn, 103)

١١٠٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1102. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben Resûlullah Sav ile beraber öğle namazından evvel ve sonra ikişer rekât, cuma ve akşam namazlarından sonra ikişer rekât, yatsıdan sonra da iki rekât namaz kıldım.

(B1165 Buhârî, Teheccüd, 25; M1698 Müslim, Müsâfirîn, 104)

١١٠٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ، بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ» قالَ فِي الثَّالِثَةِ: «لِمَنْ شَاءَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1103. Abdullah b. Muğaffel'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav: "Her ezan ve kamet arasında (nafile) bir namaz vardır." demiştir. Bu sözü üç defa tekrarlamış ve üçüncü defasında, "isteyen kimse için" kaydını ilave etmiştir.

(B627 Buhârî, Ezân, 16; M1940 Müslim, Müsâfirîn, 304)

Sabah Namazının Sünneti

١١٠٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يدَعُ أَرْبعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، ورَكْعتَيْنِ قَبْلَ الْغدَاةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1104. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav* öğle namazından evvel dört rekât ve sabah namazından evvel iki rekât namaz kılmayı terk etmezdi.

(B1182 Buhârî, Teheccüd, 34)

١١٠٥- وَعنْهَا قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ تعَاهُدًا مِنْهُ عَلَى رَكْعتَيِ الْفَجْرِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1105. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, nafile namazlar içinde en fazla sabah namazının iki rekât (sünnet)ine önem verirdi.

(B1167 Buhârî, Teheccüd, 27; M1686 Müslim, Müsâfirîn, 94)

١١٠٦- وَعنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَكْعتَا الْفجْرِ خيْرٌ مِنَ الدُّنيَا وَمَا فِيهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وفِي رِوَايَةٍ: «لَهُمَا أَحبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعاً».

1106. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
"Sabah namazının iki rekât (sünnet)i, dünyadan ve dünyada olan her şeyden daha hayırlıdır." buyurdu.

(M1688 Müslim, Müsâfirîn, 96)

Müslim'in diğer bir rivayetine göre "Gerçekten sabahın iki rekât (sünnet)i, bana bütün dünyadan daha sevimlidir." demiştir.

(M1689 Müslim, Müsâfirîn, 97)

١١٠٧- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ اللّٰهِ بِلاَلِ بْنِ رَبَاحٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، مُؤَذِّنِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُؤْذِنَهُ بِصَلاَةِ الْغَدَاةِ، فَشَغَلتْ عَائِشَةُ بِلاَلاً بِأَمْرٍ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتّٰى أَصْبَحَ جِدًّا، فَقَامَ بِلاَلٌ فَآذَنَهُ بِالصَّلاَةِ، وَتَابَعَ أَذَانَهُ، فَلَمْ يَخْرُجْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا خَرَجَ صَلَّى بِالنَّاسِ، فَأَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ شَغَلَتْهُ بِأَمْرٍ سَأَلَتْهُ عَنْهُ حَتّٰى أَصْبَحَ جِدًّا، وَأَنَّهُ أَبْطَأَ عَلَيْهِ بِالْخُرُوجِ، فَقَالَ -يَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «إِنِّي كُنْتُ رَكَعْتُ رَكْعَتَي الْفَجْرِ» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّكَ أَصْبَحْتَ جِدًّا؟ فَقَالَ: «لَوْ أَصْبَحْتُ أَكْثَرَ مِمَّا أَصْبَحْتُ، لَرَكَعْتُهُمَا، وَأَحْسَنْتُهُمَا وَأَجْمَلْتُهُمَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1107. Resûlullah'ın Sav müezzini Ebû Abdullah Bilâl b. Rebâh'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün sabah namazının vaktinin girdiğini haber vermek için Hz. Peygamber'in yanına gelmişti. Fakat Hz. Âişe bir mesele sorarak, vakit hayli ilerleyinceye kadar Bilâl'i meşgul etti. Sonra Bilâl namaz vaktini haber verdi ve ardından ezanı okudu. Fakat Resûlullah Sav çıkmadı. (Daha sonra) Resûlullah çıkıp namazı kıldırdı. Bilâl, Hz. Âişe'nin sorduğu bir soruyla ortalık ağarıncaya kadar kendisini meşgul ettiğini söyledi ve Resûlullah'a namaza

çıkmakta neden geciktiğini sordu. Resûlullah Sav:
–Sabah namazının iki rekât sünnetini kılıyordum, cevabını verdi. Bilâl de:
–Yâ Resûlallah, gerçekten çok geç kaldınız (neredeyse sabah oluyordu), deyince Peygamber Sav:
–Daha da gecikmiş olsaydım, yine de o iki rekat (sünnet)i güzel bir şekilde eda eder öyle çıkardım, buyurdu.

(D1257 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 3)

١١٠٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَيْنَ النِّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، فَيُخَفِّفُهُمَا حَتّٰى أَقُولَ: هَلْ قَرَأَ فِيهِمَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ؟،

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ وَيُخَفِّفُهُمَا.

وَفِي رِوَايَةٍ: إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ.

1108. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah Sav, sabah namazının ezanı ile kameti arasında kısaca iki rekât namaz kılardı.

(B619 Buhârî, Ezân, 12; M1683 Müslim, Müsâfirîn, 91)

Buhârî ve Müslim'den gelen bir rivayette şöyle denilmiştir: Peygamber Sav sabah namazının iki rekât sünnetini o kadar kısa kılardı ki, Fâtihâ'yı okudu mu, okumadı mı, diye tereddüt ederdim.

(M1684 Müslim, Müsâfirîn, 92; B1171 Buhârî, Teheccüd, 28)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Resûlullah, ezanı işittiği zaman, sabah namazının iki rekâtını kısa kılardı.

(M1681 Müslim, Müsâfirîn, 90)

Diğer bir rivayet ise "Tan yeri ağardığı vakitte" şeklindedir.

(M1682 Müslim, Müsâfirîn, 90)

١١٠٩- وَعَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ، وَبَدَا الصُّبْحُ، صلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ لاَ يُصَلِّي إِلاَّ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

1109. Hz. Hafsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, müezzin sabah ezanını okuduğunda ve tan yeri ağardığında kısaca iki rekât namaz kılardı.

(B618 Buhârî, Ezân, 12; M1676 Müslim, Müsâfirîn, 87)

Müslim'in bir diğer rivayeti:
Resûlullah *Sav*, tan yeri ağardığında kısaca iki rekâttan başka nafile namaz kılmazdı, şeklindedir.

(M1678 Müslim, Müsâfirîn, 88)

١١١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، وَيُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلاَةِ الْغَدَاةِ، وَكَأَنَّ الْأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1110. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber (sav), geceleyin, ikişer rekât namaz kılardı. Gecenin sonunda ise bir rekât vitir namazı kılardı. Sonra sabah namazının farzından evvel –kulağı kamette olduğu hâlde– iki rekât namaz kılardı.

(B995 Buhârî, Vitir, 2; M1761 Müslim, Müsâfirîn, 157)

١١١١- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا: ﴿ قُولُوا آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا ﴾ الْآيَةَ الَّتِي فِي الْبَقَرَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ مِنْهُمَا: ﴿ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾.

وَفِي رِوَايَةٍ: وَفِي الْآخِرَةِ الَّتِي فِي آلِ عِمْرَانَ: ﴿ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ ﴾ رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ.

1111. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre; Resûlullah (sav), sabah namazının birinci rekâtında Bakara sûresindeki "Deyin ki, biz Allah'a ve (ondan) bize indirilene inandık..."[92] (mealindeki) âyeti, ikincisinde ise "...Biz Allah'a inandık, bizim şüphesiz Müslüman olduğumuza şahit ol."[93] (mealindeki) âyeti okurdu.

(M1691 Müslim, Müsâfirîn, 99)

Diğer bir rivayete göre ise ikinci rekâtta Âl-i İmrân'daki "...Aramızda birleşeceğimiz bir kelimeye gelin..."[94] (mealindeki) âyeti okurdu.

(M1692 Müslim, Müsâfirîn, 100)

---

[92] Bakara, 2/136.
[93] Âl-i İmrân, 3/52.
[94] Âl-i İmrân, 3/64.

١١١٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي رَكْعَتَي الْفَجْرِ: (قُلْ يَآ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) وَ (قُلْ هُوَ اللّٰه أَحَدٌ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1112. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, sabah namazının iki rekât (sünnet)inde, Kâfirûn ve İhlâs sûrelerini okurdu.

(M1690 Müslim, Müsâfirîn, 98)

١١١٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: رَمَقْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَهْراً يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ: (قُلْ يَآ أَيُّهَا الْكَافِرُونَ)، وَ: (قل هُوَ اللّٰه أَحَدٌ). رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1113. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Ben Peygamber'in *Sav* bir ay boyunca sabah namazında (sünnetinin birinci rekâtında) Kâfirûn, (ikinci rekâtında da) İhlâs sûrelerini okuduğunu gözlemledim.

(T417 Tirmizî, Salât, 191)

١١١٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ، اِضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1114. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, sabah namazının iki rekât sünnetini kıldıktan sonra, sağ yanı üzerine bir müddet uzanırdı.

(B1160 Buhârî, Teheccüd, 23)

١١١٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلاَةِ الْعِشَاءِ إِلَى الْفَجْرِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُسَلِّمُ بَيْنَ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، وَيُوتِرُ بِوَاحِدَةٍ، فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنْ صَلاَةِ الْفَجْرِ، وَتَبَيَّنَ لَهُ الْفَجْرُ، وَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ، قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الاَيْمَنِ، هٰكَذَا حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلْإِقَامَةِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ

1115. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, yatsı namazı ile sabah namazı arasında on bir rekât namaz kılardı. Her iki rekâtta selâm verir ve bir rekât vitir namazı kılardı. Müezzin sabah ezanını bitirdiği ve tanyeri ağardığı zaman Peygamber'e gelip halkın toplandığını haber verdiğinde Resûlullah *Sav* kalkıp kısaca iki rekât namaz kılar ve müezzin kamet için gelinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(M1718 Müslim, Müsâfirîn, 122)

١١١٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ. قَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1116. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Sizden biriniz sabah namazının iki rekât sünnetini kıldığında, sağ yanı üzerine biraz uzansın, buyurmuştur.[95]

(T420 Tirmizî, Mevâkît, 194; D1261 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 4)

[95] Peygamberimizin, sünneti kıldıktan sonra bir müddet sağ yanı üzerine yatması, uzun süre kıldığı teheccüd namazının verdiği yorgunluk sebebiyle olmalıdır.

Öğle Namazının Sünneti

١١١٧- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1117. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben, Resûlullah *Sav* ile birlikte öğle namazının farzından önce ve sonra, ikişer rekât (sünnet) kıldım.

(B1165 Buhârî, Teheccüd, 25; M1698 Müslim, Müsâfirîn, 104)

١١١٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَدَعُ أَرْبعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1118. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* öğlenin farzından evvel dört rekât (sünnet) kılmayı terk etmezdi.

(B1182 Buhârî, Teheccüd, 34)

١١١٩- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي بَيْتِي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعاً، ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ، ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ، ثُمَّ يَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، وَيُصَلِّي بِالنَّاسِ الْعِشَاءَ، وَيَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1119. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *Sav*, benim evimde öğle namazının farzından evvel dört rekât namaz kılar, sonra camiye çıkıp cemaate öğle namazını kıldırırdı. Sonra eve dönüp iki rekât daha kılardı. O, akşam ve yatsı namazlarını kıldırdıktan sonra da evime gelip ikişer rekât (sünnet) kılardı.

(M1699 Müslim, Müsâfirîn, 105)

١١٢٠- وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حَافَظَ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا، حَرَّمَهُ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1120. Ümmü Habîbe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Öğle namazından önce ve sonra dörder rekât (sünnet) namaz kılmaya devam eden kimseyi, Allah, cehenneme haram eder.

(D1269 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 7; T428 Tirmizî, Salât, 200)

١١٢١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ السَّائِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي أَرْبعاً بَعْدَ أَنْ تَزُولَ الشَّمْسُ قَبلَ الظُّهْرِ، وَقَالَ: «إِنَّهَا سَاعَةٌ تُفْتَحُ فِيهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، فَأُحِبُّ أَنْ يَصْعَدَ لِي فِيهَا عَمَلٌ صَالِحٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1121. Abdullah b. Sâib'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav, güneş tepe noktasından kaydıktan sonra öğle namazının farzından evvel dört rekât (sünnet) kılardı ve:
Bu vakit, gök kapılarının açıldığı bir vakittir. İyi bir amelimin Arş'a bu vakitte çıkmasını isterim, derdi.

(T478 Tirmizî, Vitir, 16)

١١٢٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا لَمْ يُصَلِّ أَرْبعاً قَبلَ الظُّهْرِ، صَلاَّهُنَّ بَعْدَهَا. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1122. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre, Peygamber sav öğle namazının farzından evvel dört rekât sünnet kılamazsa, onu farzdan sonra kılardı.

(T426 Tirmizî, Salât, 200)

İkindi Namazının Sünneti

١١٢٣- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بِالتَّسْلِيمِ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُؤْمِنِينَ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1123. Ali b. Ebû Tâlib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, ikindi namazından evvel, ikişer rekât olarak dört rekât (sünnet) namaz kılar ve bunların aralarını mukarreb (Allah'a yakın olan) meleklere ve onlara tabi olan müminlere ve Müslümanlara selâm vermek suretiyle ayırırdı.

(T429 Tirmizî, Mevâkît, 201; Cum'a, 66)

١١٢٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «رَحِمَ اللّٰهُ امْرَءاً صَلَّى قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1124. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*: İkindi namazından evvel dört rekât (sünnet) namaz kılan kimseye Allah rahmet etsin, buyurmuştur.

(D1271 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 8; T430 Tirmizî, Salât, 201)

١١٢٥- وَعَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1125. Ali b. Ebû Tâlib'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber *Sav*, ikindi namazından önce iki rekât (sünnet) kılardı.

(D1272 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 8)

Akşam Namazının Sünneti

١١٢٦- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلُّوا قَبْلَ الْمَغْرِبِ» قَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «لِمَنْ شَاءَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1126. Abdullah b. Muğaffel'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav: "Akşam namazından evvel iki rekât namaz kılın." diye üç defa tekrarladı ve üçüncü defasında "isteyen kılsın" sözünü ilave etti.

(B1183 Buhârî, Teheccüd, 35)

١١٢٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَ عِنْدَ الْمَغْرِبِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1127. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûlü'nün Sav ashâbından ileri gelenlerin akşam namazında cami direklerine koşuştuklarını (ve orada ikişer rekât namaz kıldıklarını) gördüm.

(B503 Buhârî, Salât, 95)

١١٢٨- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ غُرُوبِ الشَّمْسِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ، فَقِيلَ: أَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلاَّهُمَا؟ قَالَ: كَانَ يَرَانَا نُصَلِّيهِمَا فَلَمْ يَأْمُرْنَا وَلَمْ يَنْهَنَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1128. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Biz Resûlullah'ın (sav) zamanında güneş battıktan sonra akşam namazından evvel iki rekât (sünnet) namaz kılardık.
Ashâbdan biri:
–Resûlullah (sav) da bunu kılıyor muydu, diye sordu. O da:
–Resûlullah (sav) bizim kıldığımızı görürdü. Fakat kılın veya kılmayın, demezdi, dedi.

(M1938 Müslim, Müsâfirîn, 302)

١١٢٩- وَعَنْهُ قَالَ: كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِصَلاَةِ الْمَغْرِبِ، ابْتَدَرُوا السَّوَارِيَ، فَرَكَعُوا رَكْعَتَيْنِ حَتّٰى إِنَّ الرَّجُلَ الْغَرِيبَ لَيَدْخُلُ الْمَسْجِدَ فَيَحْسَبُ أَنَّ الصَّلاَةَ قَدْ صُلِّيَتْ مِنْ كَثْرَةِ مَنْ يُصَلِّيهِمَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1129. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz Medine'de iken müezzin akşam ezanını okuyunca, sahâbîler cami direklerinin yanına koşar ve orada iki rekât namaz kılarlardı. Hatta yabancı bir kimse camiye girerse namaz kılanların çokluğundan dolayı akşam namazı kılınmış zannederdi.

(M1939 Müslim, Müsâfirîn, 303)

Yatsı Namazının Sünnetleri

فِيهِ حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ السَّابِقُ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ، وَحَدِيثُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. كَمَا سَبَقَ.

Bu konuda İbn Ömer'den (ra) rivayet edilen "Resûlullah ile beraber, yatsı namazından sonra iki rekât namaz kıldım." mealindeki hadis ile Abdullah b. Muğaffel'den gelen, "Her ezan ile kamet arasında namaz vardır." anlamındaki hadis, daha önce geçmiştir.

(bkz. 1102 ve 1103 numaralı hadisler)

Cuma Namazının Sünneti

فِيهِ حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ السَّابِقُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

İbn Ömer'in Hz. Peygamber ile beraber Cuma'dan sonra iki rekât (sünnet) kıldığına dair Buhârî ve Müslim'in müştereken rivayet ettikleri hadis yukarıda geçmiştir.

(bkz. 1102 numaralı hadis)

١١٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ، فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1130. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz cumayı kıldıktan sonra dört rekât (da sünnet) kılsın, buyurdu.

(M2036 Müslim, Cum'a, 67)

١١٣١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتّٰى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1131. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, cuma namazından sonra, evine dönünceye kadar namaz kılmazdı. Evine döndükten sonra orada iki rekât namaz kılardı.

(M2040 Müslim, Cum'a, 71)

Sünnet Namazları Evde Kılmak

1132. Zeyd b. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle demiştir:
Ey insanlar, (nafile) namazlarınızı evlerinizde kılın. Çünkü farzlar hariç, namazların en faziletlisi, insanın evinde kıldığı namazdır.

(B731 Buhârî, Ezân, 81; M1825 Müslim, Müsâfirîn, 213)

١١٣٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِجْعَلُوا مِنْ صَلاَتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلاَ تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1133. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Namazlarınızdan bir kısmını evinizde kılın ve evinizi (içinde namaz kılınmayan) kabirlere çevirmeyin, buyurmuştur.

(M1820 Müslim, Müsâfirîn, 208; B432 Buhârî, Salât, 52)

١١٣٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ صَلاَتَهُ فِي الْمَسْجِدِ، فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيباً مِنْ صَلاَتِهِ، فَإِنَّ اللّٰهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلاَتِهِ خَيْراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1134. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Biriniz, namazını camide kıldıktan sonra bir kısmını da evinde kılsın. Çünkü Allah, o namaz sayesinde onun evine hayır verir.

(M1822 Müslim, Müsâfirîn, 210)

١١٣٥- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ عَطَاءٍ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ أَرْسَلَهُ إِلَى السَّائِبِ ابْنِ أُخْتِ نَمِرٍ يَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ رَآهُ مِنْهُ مُعَاوِيَةُ فِي الصَّلاَةِ فَقَالَ: نَعَمْ صَلَّيْتُ مَعَهُ الْجُمُعَةَ فِي الْمَقْصُورَةِ، فَلَمَّا سَلَّمَ الْإِمَامُ، قُمْتُ فِي مَقَامِي، فَصَلَّيْتُ، فَلَمَّا دَخَلَ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَقَالَ: لاَ تَعُدْ لِمَا فَعَلْتَ: إِذَا صَلَّيْتَ الْجُمُعَةَ، فَلاَ تَصِلْهَا بِصَلاَةٍ حَتّٰى تَتَكَلَّمَ أَوْ تَخْرُجَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنَا بِذٰلِكَ، أَنْ لاَ نُوصِلَ صَلاَةً بِصَلاَةٍ حَتّٰى نَتَكَلَّمَ أَوْ نَخْرُجَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1135. Ömer b. Atâ'dan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Nâfi' b. Cübeyr, namaz konusunda Muâviye'nin Sâib'e yapmış olduğu bir uyarıyı öğrenmesi için Ömer b. Atâ'yı Nemir'in kız kardeşinin oğlu Sâib'e gönderdi. Sâib şöyle cevap verdi:
Evet, Muâviye ile hünkâr mahfilinde cumayı kıldım. İmam selâm verdikten sonra kalktım ve farzı kıldığım yerde sünneti eda ettim. Evime girdiğinde Muâviye bana adam gönderip şöyle dedi: "Bir daha böyle yapma. Cuma namazını kıldıktan sonra konuşmadıkça veya mescitten çıkmadıkça, cumaya başka namaz ekleme. Çünkü Resûlullah *Sav* bize, namaz yerinden ayrılmadan veya konuşmadan iki namazı birbirine eklememeyi emretti."

(M2042 Müslim, Cum'a, 73)

Vitir Namazı

١١٣٦- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: اَلْوِتْرُ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَصَلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ، وَلٰكِنْ سَنَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ، فَأَوْتِرُوا، يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1136. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Vitir namazı, diğer farzlar gibi kesin (bir farz) değildir. Fakat Resûlullah Sav, onu kılmayı itiyat edinmiş ve:
"Allah tektir ve teki sever. O hâlde, ey Kur'an ehli siz de (tek rekatlı) vitir namazını kılın." buyurmuştur.

(T453 Tirmizî, Vitir, 2; D1416 Ebû Dâvûd, Vitir, 1)

١١٣٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ قَدْ أَوْتَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، وَمِنْ أَوْسَطِهِ، وَمِنْ آخِرِهِ. وَانْتَهَى وِتْرُهُ إِلَى السَّحَرِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1137. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah Sav, vitir namazını bazen gecenin evvelinde, bazen ortasında bazen de sonunda kılar, seher vaktinde bitirmiş olurdu.

(M1737 Müslim, Müsâfirîn, 137; B996 Buhârî, Vitir, 2)

١١٣٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِجْعَلُوا آخِرَ صَلاَتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْراً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

1138. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Gece namazınızı, vitir ile noktalayın.

(B996 Buhârî, Vitir, 4; M1755 Müslim, Müsâfirîn, 151)

١١٣٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَوْتِرُوا قَبْلَ أَنْ تُصْبِحُوا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1139. Ebû Saîd' el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Sabah vakti girmeden evvel, vitir namazınızı kılın.

(M1764 Müslim, Müsâfirîn, 160)

١١٤٠- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي صَلاَتَهُ بِاللَّيْلِ، وَهِيَ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَإِذَا بَقِيَ الْوِتْرُ، أَيْقَظَهَا فَأَوْتَرَتْ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: فَإِذَا بَقِيَ الْوِتْرُ قَالَ: «قُومِي فَأَوْتِرِي يَا عَائِشَةُ».

1140. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, önünde uzanmış uyuyor olduğu hâlde Peygamber (sav) gece namazını kılardı. Sıra vitir namazına gelince Hz. Âişe'yi uyandırır, o da vitir namazını kılardı.

(M1735 Müslim, Müsâfirîn, 135)

Müslim’in diğer bir rivayeti de “Sıra vitir namazına gelince, ‘Ey Âişe! Kalk da vitir namazını kıl!’ derdi.” şeklindedir.

(M1734 Müslim, Müsâfirîn, 134)

١١٤١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَادِرُوا الصُّبْحَ بِالْوِتْرِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1141. İbn Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav:
Vitir namazını sabah namazından evvel kılın, buyurdu.

(D1436 Ebû Dâvûd, Vitir, 8; T467 Tirmizî, Vitir, 12)

١١٤٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَافَ أَنْ لاَ يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ، وَمَنْ طَمِعَ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ، فَلْيُوتِرْ آخِرَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ صَلاَةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ، وَذٰلِكَ أَفْضَلُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1142. Câbir’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Gecenin sonunda kalkamayacağından korkan kimse, vitir namazını gecenin evvelinde kılsın. Gecenin sonunda uyanacağını ümit eden ise gecenin sonunda kılsın. Zira o vakitte kılınan namazda melekler hazır bulunur. İşte bu, daha faziletlidir.

(M1766 Müslim, Müsâfirîn, 162)

Kuşluk Namazı

١١٤٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصِيَامِ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتِي الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَرْقُدَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1143. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostum (sav) bana her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vakti iki rekât namaz kılmamı ve uyumadan önce vitir namazını kılmamı tavsiye etti.

(B1981 Buhârî, Savm, 60; M1672 Müslim, Müsâfirîn, 85)

١١٤٤- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلاَمَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ: فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَيُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1144. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Sabaha çıkan kimsenin her bir eklemi için (şükür borcu olarak) sadaka vermesi gerekir. Her tesbih (*sübhânâllah* demek) sadakadır. Her tahmîd [*elhamdülillâh* demek] sadakadır. Her tehlîl (*lâ ilâhe illâllah* demek) sadakadır. Her tekbir (*Allahü ekber* demek) sadakadır. İyiliği/marufu emretmek sadakadır. Kötülükten/münkerden nehyetmek sadakadır. Kuşluk vaktinde kılınan iki rekât namaz ise bunların hepsinin yerini tutar.

(M1671 Müslim, Müsâfirîn, 84)

١١٤٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحَى أَرْبَعاً، وَيَزِيدُ مَا شَاءَ اللّٰهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1145. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), kuşluk namazını dört rekât kılar ve Allah'ın dilediği kadar da artırırdı.

(M1665 Müslim, Müsâfirîn, 79)

١١٤٦- وَعَنْ أُمِّ هَانِيءٍ فَاخِتَةَ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ:
ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ،
فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ، صَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ، وَذٰلِكَ ضُحًى. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وهٰذَا مُخْتَصَرُ لَفْظِ إِحْدَى رِوَايَاتِ مُسْلِمٍ.

1146. Ebû Talib'in Fâhite adlı kızı Ümmü Hânî'den (ra)
rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Fetih senesinde bir gün Resûlullah'ın (sav) yanına gitmiştim. O sırada yıkanıyordu. Yıkandıktan sonra sekiz rekât namaz kıldı ki, işte bu, kuşluk namazıdır.

(M766 Müslim, Hayız, 72; B1176 Buhârî, Teheccüd, 31)

١١٤٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ رَأَى قَوْمًا يُصَلُّونَ مِنَ الضُّحَى، فَقَالَ: أَمَا لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّ الصَّلاَةَ فِي غَيْرِ هٰذِهِ السَّاعَةِ أَفْضَلُ، إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلاَةُ الْأَوَّابِينَ حِينَ تَرْمَضُ الْفِصَالُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1147. Zeyd b. Erkâm'dan (ra) nakledildiğine göre o, kuşluk namazını (erken) kılan bir topluluk gördüğünde şöyle dedi:
Bunlar bilirler ki kuşluk namazını bu vakitten sonra kılmak efdaldir. Zira Resûlullah Sav: "Allah'a yönelenlerin kıldığı kuşluk namazının vakti, deve yavrusunun ayağı sıcaktan kavrulduğu vakittir (güneş yükselince)." buyurmuştur.

(M1746 Müslim, Müsâfirîn, 143)

Tahiyyetü'l-Mescid Namazı[96]

١١٤٨- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ، فَلاَ يَجْلِسْ حَتّٰى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1148. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Mescide giren kimse, iki rekât namaz kılmadan oturmasın, buyurmuştur.

(B1163 Buhârî, Teheccüd, 25; M1654 Müslim, Müsâfirîn, 69)

١١٤٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «صَلِّ رَكْعَتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1149. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Peygamber (sav) mescitte iken yanına gelmiştim, bana: "İki rekât namaz kıl." buyurdu.

(B443 Buhârî, Salât, 59; M1656, M1657 Müslim, Müsâfirîn, 71, 72)

---

96 Tahiyyetü'l-mescid namazı, herhangi bir camiye girildiğinde vakit uygun olduğu takdirde camiyi selâmlamak üzere kılınan iki rekâtlık namazdır.

Abdest Aldıktan Sonra İki Rekât Namaz Kılmak

١١٥٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلَالٍ: «يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ» قَالَ: مَا عَمِلْتُ عَمَلاً أَرْجَى عِنْدِي مِنْ أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طُهُوراً فِي سَاعَةٍ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلاَّ صَلَّيْتُ بِذٰلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أُصَلِّيَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1150. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) Bilâl'e şöyle dedi:
–Ey Bilâl, İslâm'a girdikten sonra sana en çok mükâfat kazandıracağını düşündüğün amelin nedir, bana söyle. Zira ben, (bu gece) cennette önümde senin ayak seslerini işittim.
Bilâl:
–Gece olsun gündüz olsun, her abdest aldığımda kılabildiğim kadar namaz kılarım. İşte bana en çok mükâfat kazandıracağını düşündüğüm amelim budur, dedi.

(B1149 Buhârî, Teheccüd, 17; M6324 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 108)

Cuma Gününün Fazileti ve Cumaya Hazırlık

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

Namaz kılınınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz.

(Cum'a, 62/10)

١١٥١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ: فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1151. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
"Güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. Hz. Âdem o gün yaratılmış, o gün cennete koyulmuş ve yine o gün çıkarılmıştır.

(M1976 Müslim, Cum'a, 17)

١١٥٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى، فَقَدْ لَغَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1152. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir kimse güzelce abdest aldıktan sonra cuma namazına gelir, hutbeyi sessizce dinlerse üç gün ziyadesiyle, bu cumadan diğer cumaya kadar olan (toplam on günlük) vakit içindeki günahları mağfiret olunur. Hutbeyi güzelce dinlemeyip mescidin zeminindeki taşlarla oynamak gibi gereksiz bir işle meşgul olursa, vaktini boşa geçirmiş olur.

(M1988 Müslim, Cum'a, 27)

١١٥٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الكَبَائِرُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1153. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Beş vakit namaz, iki cuma namazı ve iki Ramazan, büyük günahlardan sakınıldığı takdirde aralarında işlenen küçük günahlara kefârettir.

(M552 Müslim, Tahâret, 16)

١١٥٤- وَعَنْهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِ مِنْبَرِهِ: «لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ، ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1154. Ebû Hüreyre ve İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre bu ikisi Resûlullah'ın *Sav* minberinin üzerinde şöyle buyurduğunu işitmişlerdir: Bazıları, ya cuma namazlarını terk etmekten sakınırlar yahut Allah onların kalplerini mühürler de gafillerden olurlar.

(M2002 Müslim, Cum'a, 40)

١١٥٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ، فَلْيَغْتَسِلْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1155. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Biriniz cumaya geleceği vakit, boy abdesti alsın (da gelsin), buyurmuştur.

(B877 Buhârî, Cum'a, 2; M1951, M1952 Müslim, Cum'a, 1, 2)

١١٥٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «غُسْلُ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1156. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Ergenlik çağına gelmiş herkesin, cuma günü boy abdesti alması gerekir, buyurmuştur.[97]

(B858 Buhârî, Ezân, 161; M1957 Müslim, Cum'a, 5)

---

97 Birçok rivayete göre Hz. Peygamber, ashâbından cuma namazına yıkanarak gelmelerini talep etmiştir. Ancak bu talep, muhtelif sahâbîler tarafından değişik şekillerde anlaşılıp aktarılmıştır. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre, cuma namazı için gusletmeyi yukarıdaki gibi bağlayıcılık ifade eder şekilde nakletmiştir. Oysa Hz. Âişe ve İbn Abbâs'a göre Hz. Peygamber o gün kaba yün elbiseleriyle bahçelerde çalıştıkları için ter, kir ve toz içinde cumaya gelen ve kötü kokularıyla başkalarına da rahatsızlık veren kimseleri dikkate alarak sahâbîlerin cuma namazına yıkanarak gelmelerini istemiştir. Onlara göre şartların düzelmesinden sonra, dileyen banyo yaparak, dileyen yalnızca namaz abdesti alarak cumayı kılabilir. İbn Mes'ûd'un dediği gibi cuma için gusletmek sünnettir.

١١٥٧- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَبِهَا وَنِعْمَتْ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1157. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Bir kimse cuma günü abdest alırsa ne iyi; gusledecek olursa bu daha da faziletlidir, buyurmuştur.

(T497 Tirmizî, Cum'a, 5; D354 Ebû Dâvûd, Tahâret, 128)

١١٥٨- وَعَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ، وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ، أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فلاَ يُفرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ، ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ، إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1158. Selmân'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cuma günü gusledip iyice temizlenen, saçlarının ve sakalının bakımını yaparak veya evindeki güzel kokulardan sürünerek camiye gelen ve (ileri geçmek için) iki kişinin arasını ayırmadan gerektiği kadar namaz kılan, sonra da imamın hutbesini sessizce dinleyen kimsenin o cuma ile bir sonraki cuma arasındaki günahları bağışlanır.

(B883 Buhârî, Cum'a, 6)

١١٥٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ، ثُمَّ رَاحَ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشاً أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ، فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ، حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1159. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Cuma günü boy abdesti alıp; camiye (erken vakitte) giden, bir deve; ikinci vakitte giden, bir inek; üçüncü vakitte giden, boynuzlu koç; dördüncü vakitte giden, bir tavuk; beşinci (son) vakitte giden ise bir yumurta sadaka vermiş gibi olur. İmam minbere çıktığında ise (sevapları yazma işini bırakan) melekler gelip hutbeyi dinlerler.

(B881 Buhârî, Cum'a, 4; M1964 Müslim, Cum'a, 10)

١١٦٠- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَقَالَ: «فِيهَا سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللّٰهَ شَيْئاً، إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ» وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1160. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* bir gün cumanın faziletini anlatırken:
"Cuma gününde öyle bir an vardır ki, bir Müslüman bu vakitte namaz kılıyor olur da Allah'tan bir şey dilerse, Allah ona dilediğini verir." buyurdu. Ve eliyle de bu vaktin kısa bir zaman olduğuna işaret etti.

(B935 Buhârî, Cum'a, 37; M1970 Müslim, Cum'a, 14)

١١٦١- وَعَنْ أَبِي بُردَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: أَسَمِعْتَ أَبَاكَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَأْنِ سَاعَةِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «هِيَ مَا بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ تُقْضَى الصَّلاَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1161. Ebû Bürde b. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor:
Bir gün Abdullah b. Ömer (ra) bana:
–Babanın cuma günündeki duaların kabul edileceği hakkında Peygamber'den *Sav* bir şey rivayet ettiğini işittin mi, dedi. Ben de:
–Evet, (babam) Resûlullah'ın *Sav*, "Duanın kabul olacağı an, imamın minbere oturduğu andan namazın kılınacağı zamana kadar olan vakit içindedir." dediğini işittim, demişti.

(M1975 Müslim, Cum'a, 16)

١١٦٢- وَعَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلاَةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1162. Evs b. Evs'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
"En faziletli günlerinizden biri cuma günüdür. O gün bana çokça salâvat getirin, zira sizin salâvatınız bana ulaştırılır." buyurmuştur.

(D1531 Ebû Dâvûd, Vitir, 26)

Şükür Secdesi[98]

١١٦٣- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ مَكَّةَ نُرِيدُ الْمَدِينَةَ، فَلَمَّا كُنَّا قَرِيبًا مِنْ عَزْوَرَاءَ نَزَلَ ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ، فَدَعَا اللّٰهَ سَاعَةً، ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا، فَمَكَثَ طَوِيلاً، ثُمَّ قَامَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ، سَاعَةً، ثُمَّ خَرَّ سَاجِدًا -فَعَلَهُ ثَلاَثًا- وَقَالَ: إِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي، وَشَفَعْتُ لأُمَّتِي، فَأَعْطَانِي ثُلُثَ أُمَّتِي، فَخَرَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي شُكْرًا، ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي، فَسَأَلْتُ رَبِّي لأُمَّتِي، فَأَعْطَانِي ثُلُثَ أُمَّتِي، فَخَرَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي شُكْرًا، ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي فَسَأَلْتُ رَبِّي لأُمَّتِي، فَأَعْطَانِي الثُّلُثَ الآخَرَ، فَخَرَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1163. Sa'd b. Ebû Vakkâs (ra) anlatıyor:
Bir gün Medine'ye gitmek üzere Resûlullah *Sav* ile beraber Mekke'den çıktık. Azverâ denilen yere yaklaştığımızda Resûlullah *Sav* bineğinden indi, ellerini kaldırıp bir müddet Allah'a dua etti. Sonra secdeye kapandı ve uzun bir süre secdede kaldı. Sonra kalktı, yine elini kaldırıp bir süre daha dua etti. Sonra yine secdeye kapandı, bunu üç defa tekrarladı ve şöyle dedi: "Ben Allah'a dua edip ümmetim için şefaat diledim. Ümmetimin üçte birini bana bağışladı. Bundan dolayı Rabbime şükretmek için secdeye kapandım. Sonra tekrar başımı kaldırıp yine dua ettim ve Allah'tan ümmetimi bağışlamasını istedim. İkinci defa ümmetimin üçte birini daha bağışladı. Allah'a şükretmek için secdeye kapandım. Bilahare secdeden başımı kaldırıp Rabbimden, ümmetime şefaat diledim. (Allah Teâlâ) ümmetin kalan üçte birini de bana bağışladı. Ben de Rabbime şükretmek için (tekrar) secdeye kapandım."

(D2775 Ebû Dâvûd, Cihâd, 162)

---

98 Şükür secdesi, bir nimete kavuşunca yahut bir sıkıntıdan kurtulunca Allah'a şükretmek için secdeye kapanmak veya iki rekât namaz kılmaktır.

Gece İbadet Etmenin Fazileti

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُوداً﴾

Gecenin bir kısmında da uyanarak sana mahsus fazla bir ibadet olmak üzere teheccüd namazı kıl ki, Rabbin seni makâm-ı mahmûd'a ulaştırsın.

(İsrâ, 17/79)

﴿تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾

Onlar, (korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için) yataklarından kalkarlar.

(Secde, 32/16)

﴿كَانُوا قَلِيلاً مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾

Geceleri pek az uyurlardı.

(Zâriyât, 51/17)

١١٦٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتّٰى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقُلْتُ لَهُ: لِمَ تَصْنَعُ هٰذَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟ قَالَ: «أَفَلاَ أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1164. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber *sav*, geceleyin ayakları şişinceye kadar ibadet ederdi. Ben:
–Yâ Resûlallah, geçmiş ve gelecek bütün günahların bağışlandığı hâlde niçin böyle yapıyorsun, dedim.
–Çok şükreden bir kul olmayayım mı?, cevabını verdi.

(B4837 Buhârî, Tefsîr (Fetih), 2; M7126 Müslim, Münâfıkîn, 81)

١١٦٥- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ نَحْوَهُ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1165. Buhârî ve Müslim, benzeri bir hadisi
Muğîre b. Şu'be'den de rivayet etmişlerdir.

(B1130 Buhârî, Teheccüd, 6; M7124 Müslim, Münâfıkîn, 79)

١١٦٦- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ لَيْلاً، فَقَالَ: «أَلاَ تُصَلِّيَانِ؟» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1166. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre, bir gece Resûlullah *sav* gelip onun ve Fâtıma'nın (ra) kapısını çalmış ve kendilerine "Namaz kılmayacak mısınız?" diye seslenmiştir.

(B1127 Buhârî, Teheccüd, 5; M1818 Müslim, Müsâfirîn, 206)

١١٦٧- وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللّٰهِ لَو كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ» قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ بَعْدَ ذٰلِكَ لاَ يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلاَّ قَلِيلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1167. Ömer b. Hattâb'ın torunu Sâlim'in, babası Abdullah'tan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlallah (sav) şöyle dedi:
Abdullah ne iyi adamdır, (bir de) gece kalkıp namaz kılsa.
Hadisi rivayet eden Sâlim diyor ki:
Ondan sonra (babam) Abdullah b. Ömer geceleri az uyur oldu.

(B1122 Buhârî, Teheccüd, 2; M6370 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 140)

١١٦٨- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا عَبْدَ اللّٰهِ لاَ تَكُنْ مِثْلَ فُلاَنٍ: كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1168. Abdullah b. Amr b. Âs (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) (bana), "Ey Abdullah, sen, geceleri ibadet etmeyi alışkanlık hâline getirip de sonradan terk eden falan kimse gibi olma." buyurdu.

(B1152 Buhârî, Teheccüd, 19; M2733 Müslim, Sıyâm, 185)

١١٦٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ نَامَ لَيْلَةً حَتَّى أَصْبَحَ، قَالَ: «ذَاكَ رَجُلٌ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنَيْهِ -أَوْ قَالَ: أُذُنِهِ-»، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1169. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Yanında, geceleyin sabaha kadar uyuyan bir kimseden söz edilince
Peygamber Sav şöyle demiştir:
O, kulaklarına veya kulağına (sanki) şeytanın bevlettiği bir adamdır.[99]

(B3270 Buhârî, Bed'ül-halk, 11; M1817 Müslim, Müsâfirîn, 205)

١١٧٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ، إِذَا هُوَ نَامَ، ثَلَاثَ عُقَدٍ، يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنِ اسْتَيْقَظَ، فَذَكَرَ اللّٰهَ تَعَالَى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقَدُهُ كُلُّهَا، فَأَصْبَحَ نَشِيطاً طَيِّبَ النَّفْسِ، وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1170. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Şeytan, uyuyan kimsenin ensesine üç düğüm atar ve her düğümde de "Uzun bir gece var, uyu!" diyerek onu uyutur. O kimse uyanıp da Allah Teâlâ'yı zikrettiğinde düğümlerden biri, abdest aldığında biri daha, namaz kıldığında ise hepsi çözülür ve artık dinç ve gönlü hoş olarak sabaha çıkar. Aksi takdirde huzursuz ve tembel olarak sabahlar.

(B1142 Buhârî, Teheccüd, 12; M1819 Müslim, Müsâfirîn, 207)

99 Burada, şeytanın o şahsın namaza kalkmasını engellemesi, kinayeli bir üslûpla anlatılmıştır. Şeytan âdeta adamın kulaklarını tıkamış, ezanı duymasına mani olmuş ve böylece onu namazdan alıkoymuştur. Böyle bir anlatımla, Müslümanlardan uykuya yenik düşmemeleri, namazlarını kaçırmamaları istenmiştir.

١١٧١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلاَمٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلاَمَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلاَمٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1171. Abdullah b. Selâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar, selâmı yayın, yemek yedirin, herkes uyurken gece namaz kılın ki selâmetle cennete giresiniz.

(T2485 Tirmizî, Kıyâmet, 42)

١١٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلاَةُ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1172. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Ramazandan sonra oruçların en faziletlisi, Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece kılınan namazdır.

(M2755 Müslim, Sıyâm, 202)

١١٧٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلاَةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خِفْتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1173. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Gece namazı ikişer rekât kılınır. Sabah olmasından endişelenirsen bir rekât vitir namazı kıl.

(M1750 Müslim, Müsâfirîn, 147; B1137 Buhârî, Teheccüd, 10)

١١٧٤- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ
مَثْنَى مَثْنَى، وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1174. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) gece namazını ikişer ikişer kılar, bir rekât da vitir kılardı.

(B995 Buhârî, Vitir, 2; M1761 Müslim, Müsâfirîn, 157)

١١٧٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لاَ يَصُومَ مِنْهُ، وَيَصُومُ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ
لاَ يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئاً، وَكَانَ لاَ تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ، وَلاَ
نَائِمًا إِلاَّ رَأَيْتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1175. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) (Ramazan dışında) bazen orucu tutmaya ara verir, sanki o ay hiç tutmayacak sanırdık. Bazen de oruç tutmaya bir başlardı, o ay orucu hiç bırakmayacak zannederdik. Yine Resûlullah'ı gece namaz kılarken görmek istersen görürdün; onu uyurken görmek istersen yine görürdün.

(B1141 Buhârî, Teheccüd, 11)

١١٧٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً -تَعْنِي فِي اللَّيْلِ- يَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذٰلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَن يرْفَعَ رَأسَهُ، وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلاَةِ الْفَجْرِ، ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْمُنَادِي لِلصَّلاَةِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1176. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* geceleyin on bir rekât namaz kılardı. Secdeden başını kaldırıncaya kadar siz elli âyet okuyabilirdiniz. Sabah namazından evvel iki rekât namaz kılar ve müezzin namaz için gelinceye kadar sağ yanı üzerine uzanırdı.

(B1123 Buhârî, Teheccüd, 3)

١١٧٧- وَعَنْهَا قَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ -فِي رَمَضَانَ وَلاَ فِي غَيْرِهِ- عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً: يُصَلِّي أَرْبعاً فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبعاً فَلاَ تَسْأَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَلاَثاً. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ،؟ فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلاَ يَنَامُ قَلْبِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1177. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Allah Resûlü *Sav* ne Ramazan ayında ve ne de diğer aylarda on bir rekâttan fazla gece namazı kılmazdı. Dört rekât kılardı ki bunların güzelliğini ve uzunluğunu sorma! Sonra dört rekât daha kılardı, onların da ve güzelliğini ve uzunluğunu sorma! Ondan sonra da üç rekât[100] kılardı. Bunun üzerine:

[100] Daha önce geçen rivayetlerde de görüldüğü üzere hadislerin bir kısmında açıkça Resûlullah'ın bir rekât vitir namazı kıldığı ifade edilmiş, burada ise vitir namazını üç rekât olarak kıldığı belirtilmiştir. Buradan Hz. Peygamber'in vitir namazını farklı şekillerde eda ettiği sonucu çıkmaktadır.

–Yâ Resûlallah, vitir namazını kılmadan evvel uyuyor musunuz, diye sordum.
–Yâ Âişe, gözlerim uyusa da, kalbim uyumuyor, buyurdu.[101]

(B1147 Buhârî, Teheccüd, 16; M1723 Müslim, Müsâfirîn, 125)

١١٧٨- وَعَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنَامُ أَوَّلَ اللَّيْلِ، وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1178. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav gecenin başında uyur, sonunda ise kalkıp namaz kılardı.

(B1146 Buhârî, Teheccüd, 15; M1727 Müslim, Müsâfirîn, 129)

١١٧٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً، فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرٍ سُوءٍ. قِيلَ: مَا هَمَمْتَ؟ قَالَ: هَمَمْتُ أَنْ أَجْلِسَ وَأَدَعَهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1179. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gece Peygamber sav ile namaz kıldım. Kıyamı o kadar uzattı ki, içimden kötü bir şey yapmak geldi.
–Ne yapmayı geçirdin içinden, diye sordular.
–İçimden Peygamber'i sav (kıyamda) bırakıp, oturmayı geçirdim.

(B1135 Buhârî, Teheccüd, 9; M1815 Müslim, Müsâfirîn, 204)

١١٨٠- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ذَاتَ لَيْلَةٍ فَافْتَتَحَ الْبَقَرَةَ، فَقُلْتُ: يَرْكَعُ عِنْدَ الْمِئَةِ، ثُمَّ مَضَى،

[101] Allah Resûlü'nün oldukça uzun süren gece namazından sonra, yorulan bedenini ve gözlerini hafifçe dinlendirdiği, ancak kalbinin uyumadığı (derin bir uykuya dalmadığı) anlaşılmaktadır.

فَقُلْتُ: يُصَلِّي بِهَا فِي رَكْعَةٍ، فَمَضَى، فَقُلْتُ: يَرْكَعُ بِهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ النِّسَاءَ فَقَرَأَهَا، ثُمَّ افْتَتَحَ آلَ عِمْرَانَ، فَقَرَأَهَا، يَقْرَأُ مُتَرَسِّلاً إِذَا مَرَّ بِآيَةٍ فِيهَا تَسْبِيحٌ سَبَّحَ، وَإِذَا مَرَّ بِسُؤَالٍ سَأَلَ، وَإِذَا مَرَّ بِتَعَوُّذٍ تَعَوَّذَ، ثُمَّ رَكَعَ، فَجَعَلَ يَقُولُ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، فَكَانَ رُكُوعُهُ نَحْواً مِنْ قِيَامِهِ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، ثُمَّ قَامَ طَوِيلاً قَرِيباً مِمَّا رَكَعَ، ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى فَكَانَ سُجُودُهُ قَرِيباً مِنْ قِيَامِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1180. Huzeyfe (ra) anlatıyor:
Bir gece Peygamber *Sav* ile namaza durdum. Peygamber *Sav* (Fâtihâ'dan sonra) Bakara sûresini okumaya başladı. Yüz âyet okuyunca rükûa varır diye düşündüm, devam etti. Bir rekâtını Bakara ile kılar dedim, devam etti. (Bunu tamamlayınca) rükûa varır dedim fakat Nisâ sûresine başladı. Onu okuduktan sonra Âl-i İmrân'a başladı, onu da okudu. Hem de ağır ağır okuyor, tesbih âyetleri gelince tesbih ediyor, dua âyetleri gelince Allah'a dua ediyor, Allah'a sığınma âyetleri geldiğinde ise Allah'a sığınıyordu. Sonra rükûa vardı. *Sübhâne rabbiye'l-azîm* diyerek rükûyu aşağı yukarı kıyamı kadar uzattı. Sonra *semia'llâhü li men hamideh, rabbenâ leke'l-hamd* diyerek rükûda kaldığına yakın ayakta kaldı. Sonra secdeye kapanıp *sübhâne rabbiye'l-a'lâ* diyerek secdeyi de kıyam kadar uzattı.

(M1814 Müslim, Müsâfirîn, 203)

١١٨١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «طُولُ الْقُنُوتِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1181. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a *Sav*:
–Hangi namaz daha faziletlidir, diye soruldu. Resûlullah:
–Kıyamı uzun olan (namaz), buyurdu.

(M1769 Müslim, Müsâfirîn, 165)

١١٨٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحَبُّ الصَّلاَةِ إِلَى اللّٰهِ صَلاَةُ دَاوُدَ، وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللّٰهِ صِيَامُ دَاوُدَ، كَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفطِرُ يَوْمًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1182. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Allah'ın en sevdiği namaz, Davud'un (as) namazıdır. Allah'ın en sevdiği oruç da Davud'un (as) orucudur. Davud (as) gecenin yarısına kadar uyur, üçte birini ibadetle, altıda birini ise uyku ile geçirirdi. Bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.

(B1131 Buhârî, Teheccüd, 7; M2739 Müslim, Sıyâm, 189)

١١٨٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً، لاَ يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسلِمٌ يَسْأَلُ اللّٰهَ تَعَالَى خَيْراً مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلاَّ أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1183. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Gecede bir an vardır. Müslüman o ana rastlar da dünya ve âhirete dair Allah Teâlâ'dan hayır dilerse, Allah ona dilediğini verir. Bu durum her gece böyledir.

(M1770 Müslim, Müsâfirîn, 166)

١١٨٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلْيَفْتَتِحِ الصَّلاَةَ بِرَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1184. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz geceleyin kalktığında, namaz kılmaya önce kısa iki rekât ile başlasın.

(M1807 Müslim, Müsâfirîn, 198)

١١٨٥- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ افْتَتَحَ صَلاَتَهُ بِرَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1185. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, geceleyin kalktığında önce kısaca iki rekât namaz kılardı.

(M1806 Müslim, Müsâfirîn, 197)

١١٨٦- وَعَنْهَا، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلاَةُ مِنَ اللَّيْلِ مِنْ وَجَعٍ أَوْ غَيْرِهِ، صَلَّى مِنَ النَّهَارِ ثِنْتَيْ عَشَرَةَ رَكْعَةً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1186. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, rahatsızlığında veya başka sebeplerden dolayı gece namazını kılamadığında gündüz on iki rekât namaz kılardı.

(M1743 Müslim, Müsâfirîn, 140)

١١٨٧- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ، فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَصَلاَةِ الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1187. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Her gece (namaz içinde veya dışında) okuduğu Kur'an âyetlerini okuyamadan uyuyan kimse, ertesi gün sabah namazı ile öğle namazı arasında onları okursa kendisine gece okumuş gibi sevap yazılır.

(M1745 Müslim, Müsâfirîn, 142)

١١٨٨- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلاً قَامَ مِنَ اللَّيْلِ، فَصَلَّى وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ،
فَإِنْ أَبَتْ نَضَحَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللّٰهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ
فَصَلَّتْ، وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَإِنْ أَبَي نَضَحَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ» رَوَاهُ أَبُو
دَاوُدَ. بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1188. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Geceleyin kalkıp namaz kılan ve eşini uyandıran, eşi kalkmak istemediğinde yüzüne su serpen adama Allah rahmet etsin. Yine gece kalkıp namaz kılan, sonra kocasını uyandıran ve uyanmak istemediğinde yüzüne su serpen kadına da Allah rahmet etsin.

(D1308 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 18)

١١٨٩- وَعَنْهُ وَعَنْ أَبي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالاَ: قَالَ رَسُولُ
اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّيَا
-أَوْ صَلَّى- رَكْعَتَيْنِ جَمِيعاً، كُتِبَ فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ» رَوَاهُ أَبُو
دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1189. Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Bir adam geceleyin hanımını uyandırır da namaz kılarsa yahut birlikte iki rekât namaz kılarlarsa Allah Teâlâ'nın *zâkirîn ve zâkirât* (Allah'ı çokça anan erkekler ve hanımlar) diye övdüğü kimseler arasına yazılırlar.

(D1309 Ebû Dâvûd, Tatavvû', 18)

١١٩٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلاَةِ، فَلْيَرْقُدْ حَتّٰى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ، لَعَلَّهُ يَذْهَبُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1190. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Namazda uykusu gelen kimse, uykusunu alıncaya kadar uyusun. Çünkü uykulu hâlde namaz kılarsa, istiğfar edeyim derken kendisine sövebilir (ne söylediğini bilmez), buyurdu.

(B212 Buhârî, Vudû', 53; M1835 Müslim, Müsâfirîn, 222)

١١٩١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَاسْتَعْجَمَ الْقُرْآنُ عَلَى لِسَانِهِ، فَلَمْ يَدْرِ مَا يَقُولُ، فَلْيَضْطَجِعْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1191. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İbadet etmek için gece kalkıp da uyku sebebiyle Kur'an'ın diline dolandığı ve Kur'an'dan ne okuduğunu bilmeyen kimse yatıp uyusun, buyurdu.

(M1836 Müslim, Müsâfirîn, 223)

Teravih Namazı

١١٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1192. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Ramazan gecelerini, sevabına inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak, ibadet ile geçiren kimsenin geçmiş günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(B37 Buhârî, Îmân, 27; M1779 Müslim, Müsâfirîn, 173)

١١٩٣- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ فِيهِ بِعَزِيمَةٍ، فَيَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1193. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, kesin bir emir vermeden, Ramazan gecelerinde ibadet etmeye teşvik eder ve şöyle derdi:
Sevabına inanarak ve mükâfatını Allah'tan umarak geceyi ibadetle (teravih vb.) geçiren kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.

(M1780 Müslim, Müsâfirîn, 174)

Kadir Gecesini İhya Etmenin Fazileti

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ * تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ * سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾

Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

(Kadir, 97/1-5)

﴿إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ﴾

Şüphesiz biz onu (Kur'an'ı) mübârek bir gecede indirdik...

(Duhân, 44/3)

١١٩٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1194. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Faziletine inanarak ve mükâfatını umarak Kadir gecesini ihya eden kimsenin geçmiş günahları bağışlanır.

(B2014 Buhârî, Leyletü'l- kadr, 1; M1781 Müslim, Müsâfirîn, 175)

١١٩٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رِجَالاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا، فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1195. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber'in ashâbından bazı kimseler rüyalarında Kadir gecesinin Ramazan'ın son yedi günlerinde olduğunu gördüler. Bunun üzerine Resûlullah *sav* şöyle buyurdu: Rüyalarınızın Ramazan'ın son yedi gecesinde birleştiğini görüyorum. Şu hâlde, Kadir gecesini bulmak isteyen, onu son yedi gecede arasın.

(B2015 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 2; M2761 Müslim, Sıyâm, 205)

١١٩٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، وَيَقُولُ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1196. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah sav, Ramazan'ın son on gününde camiye kapanıp itikaf eder ve şöyle buyururdu:
Kadir gecesini Ramazan'ın son on gecesinde arayın.

(B2020 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3; M2776 Müslim, Sıyâm, 219)

١١٩٧- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رمَضَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

1197. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:
Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününün tek sayılı gecelerinde arayın, buyurmuştur.

(B2017 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 3)

١١٩٨- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ الْأَوَاخِرُ مِنْ رمَضَانَ، أَحْيَا اللَّيْلَ كُلَّهُ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1198. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah sav, Ramazan'ın son on günü girdiğinde gecelerini (ibadet ve zikirle) ihya eder, ailesini uyandırır, ibadete daha da yoğunlaşır ve eşleriyle cinsel ilişkiden uzaklaşırdı.

(M2787 Müslim, İ'tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 5)

١١٩٩- وَعَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْتَهِدُ فِي رَمَضَانَ مَالاَ يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ، وَفِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْهُ، مَالاَ يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1199. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, Ramazan ayında diğer aylardakinden daha fazla ibadet ederdi; Ramazan'ın son on gününde ise kendini ibadete diğer günlerden daha fazla verirdi.

(M2788 Müslim, İ'tikâf, 8)

١٢٠٠- وَعَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيُّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: «قُولِي: اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1200. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o:
–Yâ Resûlallah, hangi gecenin Kadir gecesi olduğunu bilirsem (o gece) ne diyeyim, diye sormuş, o da şöyle buyurmuştur:
"Allâhümme inneke afüvvün tühibbü'l-afve fa'fü annî (Allah'ım, şüphesiz sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni affet)." diye dua et.

(T3513 Tirmizî, Deavât, 84)

Ağız ve Diş Temizliği

١٢٠١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي -أَوْ عَلَى النَّاسِ- لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلاَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1201. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: Ümmetimi –yahut insanları– sıkıntıya düşürmekten korkmasaydım, onlara her namaz vaktinde ağızlarını ve dişlerini temizlemelerini[102] emrederdim, buyurmuştur.

(B887 Buhârî, Cum'a, 8; M589 Müslim, Tahâret, 42)

١٢٠٢- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ النَّوْمِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1202. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* uykudan kalkınca dişlerini (misvak denilen ağaç dalıyla) ovarak temizlerdi.

(B245 Buhârî, Vudû, 73; M593, M594 Müslim, Tahâret, 46)

---

102 Ağız ve diş temizliğine çok önem veren Allah Resûlü, kendi döneminde bunu "misvak" adı verilen Erak ağacının küçük bir dalı ile yapardı. O günün şartlarında misvak ağacı ile yapılabilen bu temizlik, aynı zamanda sünnettir. Sünnet olan temizliğin kendisi olup, onun gerçekleştirildiği araç değildir. Şayet diş sağlığı ve ağız temizliği, farklı araçlarla daha sağlıklı bir şekilde yerine getiriliyorsa amaç gerçekleşmiş demektir. Hadislerde emredilen şey de zaten "misvak" değil, "sivak" yani ağız ve diş temizliğidir.

١٢٠٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنَّا نُعِدُّ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِوَاكَهُ وَطَهُورَهُ فَيَبْعَثُهُ اللّٰهُ مَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَهُ مِنَ اللَّيْلِ، فَيَتَسَوَّكُ، وَيَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1203. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz, Resûlullah'ın (sav) misvakını ve abdest suyunu hazırlardık. Gece, Allah'ın izniyle uyanır, önce misvak kullanır, sonra abdest alır ve namaz kılardı.

(M1739 Müslim, Müsâfirîn, 139)

١٢٠٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1204. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Ağız ve diş temizliği konusunda size çok tavsiyede bulundum (çünkü ağız temizliği önemli bir iştir), buyurmuştur.

(B888 Buhârî, Cum'a, 8)

١٢٠٥- وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِيءٍ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يَبْدَأُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ، قَالَتْ: بِالسِّوَاكِ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1205. Şüreyh b. Hâni'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün Âişe'ye:
–Peygamber (sav) evine girdiği vakit ilk önce ne yapardı, diye sordum.
–Her şeyden evvel misvak kullanırdı, dedi.

(M590 Müslim, Tahâret, 43)

١٢٠٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَرَفُ السِّوَاكِ عَلَى لِسَانِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسلِمٍ.

1206. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Peygamber'in *Sav* yanına girdim. Misvakının ucu dilinin üzerindeydi.

(M592 Müslim, Tahâret, 45; B244 Buhârî, Vudû, 73)

١٢٠٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ» رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ فِي صَحِيحِهِ بِأَسَانِيدَ صَحِيحَةٍ.

1207. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*: Misvak, ağzı temizler, Rabbi de hoşnut eder, buyurmuştur.

(N5 Nesâî, Tahâret, 5; İbn Huzeyme, Sahîh, I, 70, hadis no: 135)

١٢٠٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْفِطْرَةُ خَمْسٌ، أَوْ خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: الْخِتَانُ، وَالْاِسْتِحْدَادُ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَنَتْفُ الْإِبِطِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1208. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir: Fıtrat, şu beş şeydir, veya şu beş şey fıtrattandır: Sünnet olmak, kasık kıllarını temizlemek, tırnakları kesmek, koltuk altını temizlemek, bıyıkları kısaltmak.

(M597 Müslim, Tahâret, 49; B5889 Buhârî, Libâs, 63)

١٢٠٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ مِنَ الْفِطرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَاسْتِنْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَنَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ» قَالَ الرَّاوِي: وَنسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ. قَالَ وَكِيعٌ -وَهُوَ أَحَدِ رُوَاتِهِ- إِنْتِقَاصُ الْمَاءِ: يَعْنِي الْإِسْتِنْجَاءَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1209. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: On şey fıtrattandır: Bıyıkları kısaltmak, sakal bırakmak, ağzı temizlemek, burnu temizlemek, tırnakları kesmek, bedende bulunan kirleri gidermek, koltuk altını temizlemek, kasık kıllarını temizlemek, su ile taharetlenmek. Ravi şöyle demiştir:
Onuncusunu unuttum ama mazmaza (ağza su verme) olabilir.

(M604 Müslim, Tahâret, 56)

١٢١٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللِّحَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1210. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav): Bıyıkları kısaltın, sakalı ise uzatın, buyurdu.

(M600 Müslim, Tahâret, 52; B5893 Buhârî, Libâs, 63)

Zekâtın Farziyeti ve Fazileti

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾

Namazı kılın, zekâtı verin...

(Bakara, 2/43)

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

Hâlbuki onlara, ancak, sırf Allah'ın öngördüğü dine samimiyetle bağlanıp Hakk'a yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir.

(Beyyine, 98/5)

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا﴾

Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka (zekât) al...

(Tevbe, 9/103)

١٢١١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ، وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1211. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak.

(M113 Müslim, Îmân, 21; B8 Buhârî, Îmân, 2)

١٢١٢- وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ، ثَائِرُ الرَّأْسِ نَسْمَعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ، وَلاَ نَفْقَهُ مَا يَقُولُ، حَتّٰى دَنَا مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلاَمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ» قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُنَّ؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَّوَّعَ» فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَصِيَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ» قَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَّوَّعَ» قَالَ: وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، الزَّكَاةَ فَقَالَ: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قَالَ: «لاَ، إِلاَّ أَنْ تَطَّوَّعَ» فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللّٰهِ لاَ أَزِيدُ عَلَى هٰذَا وَلاَ أَنْقُصُ مِنْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1212. Talhâ b. Ubeydullâh (ra) anlatıyor:
Saçı sakalı birbirine karışmış Necidli bir adam Resûlullah'a (sav) geldi. Onun sesinin uğultusunu işitiyor, lâkin ne söylediğini anlamıyorduk. Nihayet Resûlullah'a yaklaştı. Hemen İslâm hakkında soru sormaya başladı. Resûlullah (sav):
–Günde beş vakit namaz kılmaktır, dedi. Adam:
–(Kılmam gereken) başka namaz var mı, dedi. Resûlullah:
–Hayır yok; ama nafile kılabilirsin, dedi. Ve sözüne devamla:
–Bir de Ramazan ayında oruç tutmaktır, buyurdu. Adam:
–(Tutmam gereken) başka oruç var mıdır, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Hayır; ama nafile oruç tutabilirsin, cevabını verdi.
Ravi diyor ki: Allah Resûlü (sav) o adama zekât vermeyi zikretti.
–Üzerime zekâttan başka farz olan sadaka var mı, diye sordu. Allah Resûlü:
–Hayır; ama nafile sadaka verebilirsin, buyurdu. Adam:
–Vallahi bu söylediklerinden ne fazla, ne de eksik yapacağım, diyerek Peygamber' in yanından ayrıldı. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Eğer sözünde durursa kurtuluşa erer, buyurdu.

(M100 Müslim, Îmân, 8; B46 Buhârî, Îmân, 34)

١٢١٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بَعَثَ مُعَاذاً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ: «ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذٰلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللّٰهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ، وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1213. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav), Muâz'ı Yemen'e (vali olarak) gönderirken şöyle buyurdu:
Onları Allah'tan başka ilâh olmadığını, benim de Allah'ın Resûlü olduğumu kabul ve itirafa (şehâdet) davet et. Eğer bunu kabul ederlerse onlara Allah Teâlâ'nın her gün beş vakit namazı farz kıldığını bildir. Bunu da kabul

ederlerse Allah'ın kendilerine, zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekâtı da farz kıldığını onlara bildir.

(B1395 Buhârî, Zekât, 1; M121, M122 Müslim, Îmân, 29, 30)

١٢١٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَن أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذٰلِكَ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الْإِسْلاَمِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1214. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehâdet edinceye, namazı dosdoğru kılıncaya, zekât verinceye kadar insanlarla mücadele etmekle emrolundum. İnsanlar bunları yaparlarsa hukukun gerektirdiği dışında, canlarını ve mallarını güvence altına almış olurlar. (İç yüzlerinin) hesabı ise Allah'a kalmıştır.[103]

(B25 Buhârî, Îmân, 17; M129 Müslim, Îmân, 36)

١٢١٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُولُوا لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ فَمَنْ قَالَهَا، فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللّٰهِ» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ:

[103] Açıklama için 393. hadisin ilk dipnotuna (67. dipnot) bakınız.

وَاللّٰهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ. وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُونِي عِقَالاً كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهِ، قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ رَأَيْتُ اللّٰهَ قَدْ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1215. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah (sav) vefat edip yerine Ebû Bekir (ra) halife olunca, Arapların bir kısmı inkâra kalkışmış, (bir kısmı da, zekât vermeyince Hz. Ebûbekir onlarla savaşma kararı almıştı). Bunun üzerine Hz. Ömer:
–Resûlullah (sav), "*Lâ ilâhe illâllah* deyinceye kadar insanlar ile mücadele etmekle emrolundum. Bunu söyleyen kimse, hukukun gerektirdiği dışında malını ve canını güvence altına almış olur. (İç yüzünün) hesabı ise Allah'a kalmıştır." dediği hâlde sen insanlarla nasıl savaşırsın, diyerek itiraz etti.
Ebû Bekir:
–Allah'a yemin ederim ki namazla zekât (yükümlülüğünü) birbirinden ayıran kimselerle mutlaka savaşırım. Çünkü zekât malın hakkıdır. Yine Allah'a yemin ederim ki Resûlullah'a vermekte oldukları bir deve yularını bile bana vermeseler, bu yüzden onlara harp açarım, dedi.
Bunun üzerine Ömer (ra) şöyle dedi:
–Allah'a yemin ederim ki, bu hususta Allah'ın Ebû Bekir'in kalbini aydınlatmış olduğunu gördüm ve bu görüşün doğru olduğunu anladım.[104]

(B1399, B1400 Buhârî, Zekât, 1; M124 Müslim, Îmân, 32)

١٢١٦- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[104] Hz. Ebû Bekir, devletin zekât tahsili için görevlendirdiği kimselere zekât vermeyenlerin durumunu, devlete karşı bir isyan olarak değerlendirmiş ve bu isyancılara karşı güç kullanmak suretiyle devletin bütünlüğünü korumak istemiştir. Onun Hz. Peygamber'in vefatının ardından patlak veren bu isyan girişimlerine karşı aldığı bu basiretli ve isabetli kararı, Hz. Ömer dahil sahâbe tarafından da kabul görmüştür.

1216. Ebû Eyyûb'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam
Hz. Peygamber'e (sav):
–Bana öyle bir amel söyle ki beni cennete götürsün, dedi. Resûlullah:
–Allah'a kulluk eder ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın; namazı kılar, zekâtı verirsin ve akrabanı da görüp gözetirsin, buyurdu.

(B1396 Buhârî, Zekât, 1; M104-106 Müslim, Îmân, 12-14)

١٢١٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ، دَخَلْتُ الْجَنَّةَ. قَالَ: «تَعْبُدُ اللّٰهَ وَلاَ تُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَتُقِيمُ الصَّلاَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ» قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لاَ أَزِيدُ عَلَى هٰذَا. فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هٰذَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1217. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir bedevi, Peygamber'in (sav) yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, bana öyle bir amel söyle ki onu yaptığımda cennete gireyim, dedi. Resûlullah (sav):
–Allah'a kulluk eder ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmazsın; namazı kılar, farz olan zekâtı verir ve Ramazan orucunu tutarsın, buyurdu. O adam:
–Beni yaşatan Allah'a yemin ederim ki, bu dediklerinden fazlasını yapmam, dedi. Adam dönüp gidince Peygamber (sav) şöyle söyledi:
–Cennet ehlinden birini görmek isteyen, bu adama baksın.

(B1397 Buhârî, Zekât, 1; M107 Müslim, Îmân, 15)

١٢١٨- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلاَةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1218. Cerîr b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ben namaz kılmak, zekât vermek ve bütün Müslümanlara samimi davranmak üzere Peygamber'e Sav biat ettim.
(B57 Buhârî, Îmân, 42; M199 Müslim, Îmân, 97)

١٢١٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ، وَلاَ فِضَّةٍ، لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ، فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ، فَيُكْوَى بِهَا جَنْبُهُ، وَجَبِينُهُ، وَظَهْرُهُ، كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرَى سَبِيلُهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالإِبِلُ؟ قَالَ: وَلاَ صَاحِبِ إِبِلٍ لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا، وَمِنْ حَقِّهَا، حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا، إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ أَوْفَرَ مَا كَانَتْ، لاَ يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيلاً وَاحِداً، تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا، وَتَعَضُّهُ بِأَفْوَاهِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولاَهَا، رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيُرَى سَبِيلُهُ، إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ؟ قَالَ: وَلاَ صَاحِبِ بَقَرٍ وَلاَ غَنَمٍ لاَ يُؤَدِّي مِنْهَا حَقَّهَا إِلاَّ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ، لاَ يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئاً لَيْسَ فِيهَا عَقْصَاءُ، وَلاَ جَلْحَاءُ، وَلاَ عَضْبَاءُ، تَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا، وَتَطَؤُهُ بِأَظْلاَفِهَا، كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ أُولاَهَا، رُدَّ عَلَيْهِ أُخْرَاهَا، فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضَى بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيُرَى سَبِيلُهُ إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِمَّا إِلَى النَّارِ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْخَيْلُ؟ قَالَ: «الْخَيْلُ ثَلاَثَةٌ: هِيَ لِرَجُلٍ وِزْرٌ، وَهِيَ لِرَجُلٍ

سِتْرٌ، وَهِيَ لِرَجُلٍ أَجْرٌ، فَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ وِزْرٌ فَرَجُلٌ رَبَطَهَا رِيَاءً وَفَخْراً وَنِوَاءً
عَلَى أَهْلِ الْإِسْلَامِ، فَهِيَ لَهُ وِزْرٌ، وَأَمَّا الَّتِي هِيَ لَهُ سِتْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ
اللّٰهِ، ثُمَّ لَمْ يَنْسَ حَقَّ اللّٰهِ فِي ظُهُورِهَا، وَلَا رِقَابِهَا، فَهِيَ لَهُ سِتْرٌ، وَأَمَّا الَّتِي
هِيَ لَهُ أَجْرٌ، فَرَجُلٌ رَبَطَهَا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ فِي مَرْجٍ، أَوْ رَوْضَةٍ،
فَمَا أَكَلَتْ مِنْ ذٰلِكَ الْمَرْجِ أَوِ الرَّوْضَةِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا كُتِبَ لَهُ عَدَدَ مَا أَكَلَتْ
حَسَنَاتٌ، وَكُتِبَ لَهُ عَدَدَ أَرْوَاثِهَا وَأَبْوَالِهَا حَسَنَاتٌ، وَلَا تَقْطَعُ طِوَلَهَا فَاسْتَنَّتْ
شَرَفاً أَوْ شَرَفَيْنِ إِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ عَدَدَ آثَارِهَا، وَأَرْوَاثِهَا حَسَنَاتٍ، وَلَا مَرَّ بِهَا
صَاحِبُهَا عَلَى نَهْرٍ فَشَرِبَتْ مِنْهُ، وَلَا يُرِيدُ أَنْ يَسْقِيَهَا إِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ عَدَدَ مَا
شَرِبَتْ حَسَنَاتٍ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَالْحُمُرُ؟ قَالَ: «مَا أُنْزِلَ عَلَيَّ فِي الْحُمُرِ
شَيْءٌ إِلَّا هٰذِهِ الْآيَةُ الْفَاذَّةُ الْجَامِعَةُ: (فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ، وَمَنْ
يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَهُ)». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

1219. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah şöyle dedi: Altın veya gümüş sahibinin, zekâtını vermediği şu malları (var ya bunlar) kıyamet gününde ateşten levhalar olur. O kişi bu levhalarla cehenneme atılır. Bu ateşten levhalar onun yüzünü, böğürlerini ve sırtını dağlar. Bu ateşten levhalar her soğuduğunda tekrar eski hâline (yani ateş hâline) döndürülür. Bizim dünya senemizle elli bin sene kadar olan (kıyamet) gününde, insanlar arasında hesap görülünceye kadar bu durum tekrarlanır. O kişiye hesap bittikten sonra ya cennetin veya cehennemin yolu (gideceği yer) gösterilir.

–Yâ Resûlallah, peki devenin durumu nasıl, diye soruldu.

Resûlullah Sav şöyle cevap verdi:

–Devenin zekâtını vermeyen kişi de öyledir. Devenin (ödenmesi gereken) haklarından biri de, su başına geldiklerinde sağılıp sütünden (yolcu ve yoksullara) içirilmesidir. Develerinin hakkını ödemeyen kimse, kıyamet günü düz bir sahaya yüzükoyun yatırılır. Tek bir yavrusu dahi ayrılmaksızın deve (ve yavruları) gelip ayakları ile o kimseyi çiğner, dişleri ile de ısırır.

Öndeki geçince arkadaki gelir bu hâli elli bin sene süren günde insanların hesapları görülünceye kadar devam eder. Hesap bittikten sonra o kişiye ya cennetin ya da cehennemin yolu gösterilir.

–Yâ Resûlallah, sığır ve koyun sahibinin durumu nedir, diye soruldu.

O da şöyle dedi:

–Zekâtı verilmemiş sığır veya koyunun sahibi, kıyamet gününde düz bir sahada yüzükoyun yatırılır. İçlerinde eğri boynuzlu, boynuzsuz veya boynuzu kırık bir tane hayvan bulunmaksızın hepsi (bütün azaları tam olarak gelip) o kişiyi boynuzlarıyla süserler, tırnaklarıyla da çiğnerler. Öndeki geçince arkadaki gelir bu hâli elli bin sene süren günde insanların hesapları görülünceye kadar devam eder. Sonra kişiye ya cennetin ya da cehennemin yolu gösterilir.

–Yâ Resûlallah, atlar hakkındaki durum nasıldır, dediler. Resûlullah şöyle cevap verdi:

–Atlar üç çeşittir. At vardır, sahibi için günah vesilesidir. At vardır, sahibi için perdedir. Yine at vardır ki sahibi için ecir ve sevap vesilesidir.

Günah vesilesi olan at; sahibinin gösteriş yapmak, çalım satmak ve Müslümanlara düşmanlık etmek için beslediği attır. İşte bu at, sahibi için günah vesilesidir.

Sahibi için perde olan atsa; bir adamın Allah rızası için beslediği atı üzerinde Allah'ın kendisi için belirlediği haklara riayet ettiği ve iyice bakıp gözettiği attır. İşte bu at, sahibini başkasına yüzsuyu dökmekten korur.

Sahibi için ecir ve sevap velisesi olan ata gelince; icabında Müslümanlara yardım maksadıyla Allah rızası için çayır veya bahçeye bağlanıp beslenen attır. Çayırdan ve bahçeden yediği ve çıkardığı şeyler karşılığında sahibine sevap yazılır. O atın, bağlandığı ip boyunca, bir iki tepe koştukça izlerinin ve terslerinin sayısınca sahibi için Allah tarafından sevap yazılır. Sahibi atı sulama amacı olmaksızın onunla beraber bir dereden geçer de at su içerse içtiği suyun miktarınca sahibine sevap yazılır.

–Yâ Resûlallah, ya merkep hakkındaki durum nedir, diye sordular.

Resûlullah Sav da şöyle dedi:

– "Zerre kadar hayır işleyen onu görür, zerre kadar şer işleyen de onu görür." mealindeki kapsamlı âyet[105] dışında, bana merkepler hakkında özel bir bilgi verilmedi.[106]

(M2290 Müslim, Zekât, 24; M2860 Buhârî, Cihâd, 48)

---

105 Zilzâl, 99/7-8.

106 Hz. Peygamber zekâtın önemini son derece çarpıcı bir üslûpla anlatmaktadır. Burada mallarının zekâtını vermeyerek yoksul, fakir ve muhtaçların haklarını gaspedenlerin âhirette görecekleri azaba dikkat çekilmektedir. Zekât yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerin, âdeta rivayette sözü edilenleri yaşayan birinin çekeceği sıkıntı ve azaba düçar olacakları vurgulanmaktadır. İlâhî adaletin âhirette tecelli edeceğinde şüphe yoktur.

Ramazan Orucunun Farziyeti ve Fazileti

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ
مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ
خَيْرٌ لَّهُ وَأَن تَصُومُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ * شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيَ أُنزِلَ
فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ
فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾

Ey iman edenler, Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilirseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. (O sayılı günler,) insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'an'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa onu oruçla geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun...

(Bakara, 2/183-185)

١٢٢٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلاَّ الصِّيَامَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ. وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحدٌ أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ. لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ يَفْرَحُهُمَا: إِذَا أَفْطَرَ فَرِحَ، وَإِذَا لَقِيَ رَبَّهُ فَرِحَ بِصَوْمِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «يَتْرُكُ طَعَامَهُ، وَشَرَابَهُ، وَشَهْوَتَهُ، مِنْ أَجْلِي، اَلصِّيَامُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا».

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ. قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: «إِلاَّ الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ: يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي. لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ:وَ فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، فَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَلَخُلُوفُ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ».

1220. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Aziz ve Celil olan Allah buyurdu ki:
Oruç hariç, Âdemoğlunun her ameli kendisinindir.
Oruç ise benim içindir ve onun mükâfatını ben vereceğim.
Oruç, ateşe karşı bir kalkandır. Sizden biri, oruçlu olduğu günde kötü söz söylemesin, kavga etmesin. Şayet birisi ona küfreder veya ona sataşırsa "Ben oruçluyum" desin. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, oruçlunun ağız kokusu Allah nezdinde, misk kokusundan daha hoştur.[107] Oruçlu için iki

[107] Yüce Allah, yalnızca kendi rızasını gözeterek yeme içmeden uzak duran kulun bu davranışından duyduğu memnuniyetle ona misk kokulu mükâfatlar lütfedecektir.

sevinç anı vardır. Birisi, iftar ettiği zaman, diğeri de orucunun sevabıyla Allah'a kavuştuğu andır.

(B1904 Buhârî, Savm, 9; M2706 Müslim, Sıyâm, 163)

Bu metin Buhârî'nin rivayetidir. Onun bir diğer rivayetinde de:
Oruçlu, yemesini, içmesini ve cinsel arzularını sırf benim için terk eder. Bu yüzden oruç benim içindir, mükâfatını da bizzat ben vereceğim. Bir iyiliğe (hasene) on misli ecir vardır, buyrulmuştur.

(B1894 Buhârî, Savm, 2)

Müslim'in rivayetinde şöyle denilmiştir:
Âdemoğlunun her ameline kat kat ecir verilir. Bir hasene/iyilik, on mislinden yedi yüze kadar karşılık görür. Yüce Allah buyurur ki: Yalnız oruç başkadır. Oruç benim içindir, onun mükâfatını ben veririm. Zira oruçlu cinsel arzularını ve yemesini sırf benim için terk eder. Oruçlu için iki sevinç anı vardır: Biri iftar ettiği ân, diğeri de Allah'a kavuştuğu zamandır. Onun ağzının kokusu Allah nezdinde misk kokusundan daha hoştur.

(M2707 Müslim, Sıyâm, 164)

١٢٢١- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ: يَا عَبْدَ اللّٰهِ هٰذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ» قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ، فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1221. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Allah yolunda (malından) bir çift (at, deve vs.) infak eden kimseye cennetin kapılarından şöyle seslenilir:
"Ey Allah'ın kulu, (bu kapıdan gir) bu kapı en hayırlı olandır. "
Namaz ehlinden olan kimse namaz kapısından, cihad ehlinden olan kimse cihad kapısından, oruç ehlinden olan kimse Reyyan kapısından, sadaka ehlinden olan kimse de sadaka kapısından çağırılır.
Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) şöyle dedi:
–Yâ Resûlallah, anam babam sana feda olsun. Bu kapıların birinden çağırılan kimsenin diğer kapılardan çağırılmaya ihtiyacı yoktur. Fakat bu kapıların hepsinden çağırılacak kimse de var mı?
Resûlullah *Sav* da:
–Evet vardır. Senin de onlardan biri olacağını umuyorum, buyurdu.

(B1897 Buhârî, Savm, 4; M2371 Müslim, Zekât, 85)

١٢٢٢- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَاباً يُقَالُ لَهُ: الرَّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1222. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır ki, kıyamet gününde oradan ancak (dünyadayken) oruç tutanlar girer. Onlardan başkası giremez. 'Oruçlular nerede?' diye seslenilir. Onlar da kalkıp kapıdan girerler ve onlardan başkası giremez. Oruçlular girdikten sonra kapı kapanır ve artık oradan hiç kimse girmez.

(B1896 Buhârî, Savm, 4; M2710 Müslim, Sıyâm, 166)

١٢٢٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ بَاعَدَ اللّٰهُ بِذٰلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1223. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah, kendisi için bir gün oruç tutan kimsenin yüzünü, bu oruç sayesinde cehennem ateşinden yetmiş senelik bir mesafeye uzaklaştırır.[108]

(M2711 Müslim, Sıyâm, 167; B2840 Buhârî, Cihâd, 36)

١٢٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَاباً، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1224. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Ramazanın faziletine inanarak ve mükâfatını umarak oruç tutan kimsenin geçmiş günahları bağışlanır, buyurmuştur.

(B37 Buhârî, Îmân, 28; M1779 Müslim, Müsâfirîn, 173)

١٢٢٥- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا جَاءَ رَمَضَانُ، فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَصُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[108] Burada temsili bir anlatımla o kimsenin cehennem ateşi görmeyeceği ifade edilmektedir.

1225. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ramazan geldiğinde cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır. Şeytanlar da bağlanır, demiştir.[109]

(M2495 Müslim, Sıyâm, 1; B1899 Buhârî, Savm, 5)

١٢٢٦- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ غُبِّيَ عَلَيْكُمْ، فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ. وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ: «فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَصُومُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا».

1226. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ramazan hilâlini gördüğünüzde oruç tutun ve Şevval ayını gördüğünüzde de iftar (bayram) edin. Ramazanın başlangıcında hava bulutlu olur da hilâl görünmezse Şaban ayının sayısını otuza tamamlayın.[110]

(B1909 Buhârî, Savm, 11; M2499 Müslim, Sıyâm, 4)

Bu metin Buhârî'nindir. Müslim'in rivayeti ise:
"Eğer şevval ayının başlangıcında hava bulutlu olursa otuz gün oruç tutun." şeklindedir.

(M2514 Müslim, Sıyâm, 17)

---

[109] Burada temsili bir dille, oruç tutan Müslümanların kendilerini daha kolay kontrol ettikleri, dolayısıyla şeytanların oruçluları fazla günaha sokamadıkları, böylece şeytanların elleri-kolları bağlı kaldıkları anlatılmaktadır. Günümüzde Ramazan ayında suç oranlarının ciddi bir şekilde azaldığı belirtilmektedir.

[110] Hz. Peygamber zamanında, ayların başlangıcı, hilâlin görülmesi (rü'yet-i hilâl) ile bilinmekteydi. Günümüzde ise rasathanelerde astronomik verilere dayanılarak hesaplanmaktadır.

Ramazan Ayında İyilik Etmek

١٢٢٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ، وَكَانَ جِبْرِيلُ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1227. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* insanların en cömerdi idi. En fazla cömert olduğu zaman ise Ramazan'da Cebrail ile buluştuğundaydı. Cebrail Peygamber *Sav* ile, Ramazan'ın her gecesi buluşur, karşılıklı olarak Kur'an (mukabele) okurlardı. İşte böylece Cebrail ile buluştuğunda Resûlullah *Sav*, hayır dağıtmakta insanlara rahmet getiren rüzgârdan daha cömert olurdu.

(B3220 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 6; M6009 Müslim, Fedâil, 50)

١٢٢٨- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَحْيَى اللَّيْلَ، وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1228. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah (Sav), Ramazan'ın son on günü girdiğinde gecelerini (ibadet ve zikirle) ihya eder, ailesini uyandırır, ibadete daha da yoğunlaşır ve eşleriyle cinsel ilişkiden uzaklaşırdı.

(M2787 Müslim, İ'tikâf, 7; B2024 Buhârî, Leyletü'l-kadr, 5)

Şa'ban Ayında Tutulan Oruç

١٢٢٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكُمْ رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمَهُ، فَلْيَصُمْ ذٰلِكَ الْيَوْمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1229. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*: Sizden biri Ramazan'dan bir veya iki gün evvel oruç tutmasın. Ancak belli günlerde oruç tutmayı âdet edinmişse (ve Ramazan'dan bir iki gün evveline rastlamışsa) o kimse o gün orucunu tutsun, buyurdu.

(B1914 Buhârî, Savm, 14; M2518 Müslim, Sıyâm, 21)

١٢٣٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَصُومُوا قَبْلَ رَمَضَانَ، صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ، وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ، فَإِنْ حَالَتْ دُونَهُ غَيَابَةٌ فَأَكْمِلُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1230. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ramazan'dan (bir veya iki gün) evvel oruç tutmayın. Hilâli (Ramazan hilâlini) gördüğünüzde oruç tutmaya başlayın ve hilâli (Şevval hilâlini) gördüğünüzde de orucu bırakın. Hilâli görmenize bulut engel olursa otuz günü tamamlayın.

(T688 Tirmizî, Savm, 5)

١٢٣١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا بَقِيَ نِصْفٌ مِنْ شَعْبَانَ فَلاَ تَصُومُوا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1231. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Şa'banın son on beş günü kaldığında artık oruç tutmayın, buyurdu.[111]

(T738 Tirmizî, Savm, 38)

١٢٣٢- وَعَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «مَنْ صَامَ الْيَوْمَ الَّذِي يُشَكُّ فِيهِ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1232. Ebu'l-Yakzân Ammâr b. Yâsir'den (ra) rivayet edildiğine göre
o, şöyle demiştir:
(Ramazan mı, değil mi diye) şüphe edilen günde (ihtiyaten) oruç tutan kimse, Ebu'l-Kâsım'a *Sav* karşı gelmiş olur.

(T686 Tirmizî, Savm, 3; D2334 Ebû Dâvûd, Savm, 10)

[111] Muhtemelen Hz. Peygamber, bünyesi zayıf olan kişilerin Şa'ban ayının sonlarında oruca ara vererek Ramazan ayına hazırlanmaları için böyle bir tavsiyede bulunmuştur.

Yeni Ay Görüldüğünde Yapılacak Dua

١٢٣٣- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْهِلَالَ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، رَبِّي وَرَبُّكَ اللّٰهُ، هِلَالُ رُشْدٍ وَخَيْرٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

1233. Talhâ b. Ubeydullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) hilâli gördüğü zaman şöyle dua ederdi:
Allah'ım, bu yeni ayın üzerimize emniyet, iman, selâmet ve İslâm ile doğmasını nasip et! Ey hilâl! Benim de, senin de Rabbin Allah'tır. (Allah'ım) bu hilâli bizim için hayırlı ve uğurlu kıl![112]

(T3451 Tirmizî, Duâ, 50)

---

[112] Elimizdeki Tirmizî nüshasında bu son cümle yer almamaktadır.

Sahurun Fazileti

١٢٣٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1234. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Sahur yemeği yeyin, çünkü sahurda bereket vardır, buyurmuştur.

(B1923 Buhârî, Savm, 20; M2549 Müslim, Sıyâm, 45)

١٢٣٥- وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: تَسَحَّرْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قُمْنَا إِلَى الصَّلاَةِ. قِيلَ: كَمْ كَانَ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1235. Zeyd b. Sâbit'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz Resûlullah Sav ile sahur yemeği yedik, sonra sabah namazını kıldık.
–Namaz ile sahur arasında ne kadar zaman geçti, diye sordular.
–Elli âyet okuyacak kadar, cevabını verdi.

(B1921 Buhârî, Savm, 19; M2552 Müslim, Sıyâm, 47)

١٢٣٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَذِّنَانِ: بِلاَلٌ وَابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ» قَالَ: وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلاَّ أَنْ يَنْزِلَ هٰذَا وَيَرْقَى هٰذَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1236. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın (sav) iki müezzini vardı: Bilâl ve İbn Ümmü Mektûm. Resûlullah (sav) şöyle dedi:
–Bilâl ezanı gece (sahurun bitiminden evvel) okur, İbn Ümmü Mektûm ezan okuyuncaya kadar yiyin, için.
Râvi İbn Ömer diyor ki:
–Bu ikisinin arasındaki vakit, biri inip (dua etmesi, diğerinin kaldırılıp gelmesi ve ezan okunan yere) çıkması arasında geçen vakitten ibarettir.

(M2538 Müslim, Sıyâm, 38; B622, B623 Buhârî, Ezân, 13)

١٢٣٧- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَكْلَةُ السَّحَرِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1237. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Bizim orucumuz ile Ehl-i Kitab'ın orucu arasındaki fark, sahur yemeğidir, demiştir.

(M2550 Müslim, Sıyâm, 46)

İftarı Geciktirmememek ve İftardan Sonra Yapılacak Dua

١٢٣٨- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1238. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav): İnsanlar, iftar için acele ettikleri sürece hayırdadır, buyurdu.

(B1957 Buhârî, Savm, 45; M2554 Müslim, Sıyâm, 48)

١٢٣٩- وَعَنْ أَبِي عَطِيَّةَ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَمَسْرُوقٌ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا فَقَالَ لَهَا مَسْرُوقٌ: رَجُلَانِ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كِلَاهُمَا لَا يَأْلُو عَنِ الْخَيْرِ: أَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ، وَالْآخَرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ؟ فَقَالَتْ: مَنْ يُعَجِّلُ الْمَغْرِبَ وَالْإِفْطَارَ؟ قَالَ: عَبْدُ اللّٰهِ -يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ- فَقَالَتْ: هٰكَذَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَصْنَعُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1239. Ebû Atıyye (ra) anlatıyor:
Bir gün Mesrûk ile birlikte Âişe'nin (ra) yanına geldik.
Mesrûk Âişe'ye (ra) şöyle dedi:
–Muhammed'in Sav ashâbından iki kişi var ki ikisi de iyilik yapmaktan geri kalmıyor. Fakat bunlardan biri akşam namazını kılıp iftar etmekte acele ediyor, diğeri ise bunları geciktiriyor. Âişe (ra):
–Akşam namazını kılmada ve iftar etmede acele eden kimdir, diye sordu. Mesrûk:
–Abdullah (b. Mes'ûd), cevabını verdi. Âişe (ra):
–Resûlullah Sav da böyle yapardı, dedi.

(M2557 Müslim, Sıyâm, 50)

١٢٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: (أَحَبُّ عِبَادِي إِلَيَّ أَعْجَلُهُمْ فِطْراً) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1240. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Kullarımdan bana en sevgili olanı, orucunu açmakta acele edendir."

(T700 Tirmizî, Savm, 13)

١٢٤١- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هٰهُنَا وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هٰهُنَا، وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ، فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1241. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Şu taraftan (doğudan) akşam yaklaşınca ve şu taraftan (batıdan) gün kaybolup güneş batınca oruçlu kimse iftar edebilir.

(B1954 Buhârî, Savm, 43; M2558 Müslim, Sıyâm, 51)

١٢٤٢- وَعَنْ أَبي إبْرَاهِيمَ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبي أَوْفى رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ:
سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ صَائِمٌ، فَلَمَّا غَرَبَتِ
الشَّمْسُ، قَالَ لِبَعْضِ الْقَوْمِ: «يَا فُلَانُ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ
اللهِ لَوْ أَمْسَيْتَ؟ قَالَ: «انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا» قَالَ: إنَّ عَلَيْكَ نَهَاراً، قَالَ:
«انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا» قَالَ: فَنَزَلَ فَجَدَحَ لَهُمْ فَشَرِبَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ: «إذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هاهُنَا، فَقَدْ أَفْطَرَ
الصَّائِمُ» وَأَشَارَ بِيَدِهِ قِبَلَ الْمَشْرِقِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1242. Ebû İbrâhîm Abdullah b. Ebû Evfâ (ra) anlatıyor:
Peygamber (sav) ile birlikte yolculuk ediyorduk.
O oruçluydu. Güneş batınca birine:
–Yâ fülan, in de bize kavud [kavrulmuş unun su veya sütle karışımından oluşan çorba] karıştırarak yiyecek hazırla, dedi. Bunun üzerine adam:
–Yâ Resûlallah, akşamı bekleseniz, dedi. Peygamber (sav):
–Sen in de, yemek hazırla, buyurdu. O zat yine:
–Henüz gündüzdür, dedi. Resûlullah tekrar:
–İn, bize yemek hazırla, buyurdu. Bunun üzerine adam bineğinden inerek onlara yemek hazırladı. Resûlullah (sav) (su) içtikten sonra eliyle doğuyu göstererek şöyle dedi:
–Akşamın bu taraftan geldiğini gördüğünüz zaman oruçlu kimse iftar eder.

(B1956 Buhârî, Savm, 44; M2560, M2561 Müslim, Sıyâm, 53)

١٢٤٣- وَعَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ، فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1243. Sahâbî Selmân b. Âmir ed-Dabbî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri hurma ile, onu bulamazsa su ile iftar etsin.
Çünkü su temiz ve temizleyicidir.

(T695 Tirmizî, Savm, 10; D2355 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 21)

١٢٤٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا حَسَواتٍ مِنْ مَاءٍ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1244. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* akşam namazından evvel birkaç taze hurma ile iftar ederdi.
Eğer taze hurma bulamazsa, birkaç kuru hurmayla iftar eder, onu da bulamazsa, birkaç yudum su içerdi.

(T696 Tirmizî, Savm, 10; D2356 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 21)

Oruçlunun Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

١٢٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ، فَلاَ يَرْفُثْ وَلاَ يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ، فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1245. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, oruçlu olduğu gün çirkin söz söylemesin ve kimse ile çekişmesin.
Şayet biri kendisine söver veya sataşırsa "Ben oruçluyum." desin.

(B1904 Buhârî, Savm, 9; M2706 Müslim, Sıyâm, 163)

١٢٤٦- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلّٰهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1246. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle demiştir:
Allah'ın, yalanı ve yalancılıkla iş yapmayı terk etmeyen kişinin oruç tutarak
yemeyi içmeyi bırakmasına ihtiyacı yoktur.

(B1903 Buhârî, Savm, 8)

Oruç

١٢٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا نَسِيَ أَحَدُكُم، فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللّٰهُ وَسَقَاهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1247. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
Sizden biri, oruçlu iken unutur da bir şey yer veya içerse, (yine de) orucuna devam etsin. Zira onu Allah yedirmiş veya içirmiştir.

(B1933 Buhârî, Savm, 26; M2716 Müslim, Sıyâm, 171)

١٢٤٨- وَعَنْ لَقِيطِ بْنِ صَبِرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي عَنِ الْوُضُوءِ؟ قَالَ: «أَسْبِغِ الْوُضُوءَ، وَخَلِّلْ بَيْنَ الْأَصَابِعِ، وَبَالِغْ فِي الْاسْتِنْشَاقِ، إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1248. Lakît b. Sabira'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir gün;
–Yâ Resûlallah, bana abdesti tarif eder misiniz, dedim.
–Abdest azasını güzelce yıka, parmak aralarını ovuştur, oruçlu değilsen burnuna suyu fazlaca çek, buyurdu.

(D142 Ebû Dâvûd, Tahâret, 56; T788 Tirmizî, Savm, 69)

١٢٤٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1249. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* (eşiyle ilişkiden dolayı) cünüp iken sabah olursa yıkanır ve orucuna devam ederdi.

(B1925, B1926 Buhârî, Savm, 22; M2590 Müslim, Sıyâm, 76)

١٢٥٠- وَعَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَتَا: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ جُنُباً مِنْ غَيْرِ حُلُمٍ، ثُمَّ يَصُومُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1250. Hz. Âişe ve Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre onlar, şöyle demişlerdir:
Resûlullah ihtilâm sebebiyle değil (eşiyle ilişkiden dolayı) cünüp olur ve bu hâlde sabahlarsa (yıkanır ve) orucuna devam ederdi.

(M2589 Müslim, Sıyâm, 75; B1930 Buhârî, Savm, 25)

Bazı Mübarek Aylarda Tutulacak Orucun Fazileti

١٢٥١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمضَانَ: شَهْرُ اللّٰهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلاَةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ: صَلاَةُ اللَّيْلِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1251. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Ramazandan sonra oruçların en faziletlisi, Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece kılınan namazdır.

(M2755 Müslim, Sıyâm, 202)

١٢٥٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ مِنْ شَهْرٍ أَكْثَرَ مِنْ شَعْبَانَ، فَإِنَّهُ كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ كُلَّهُ. وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ إِلاَّ قَلِيلاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1252. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, hiçbir ayda Şa'ban'da tuttuğu oruçtan fazla oruç tutmazdı. Şa'ban ayının (neredeyse) tamamını oruçlu geçirirdi.

(B1970 Buhârî, Savm, 52; M2722, M2723 Müslim, Sıyâm, 176, 177)

Diğer bir rivayet de "Pek az bir kısmı müstesna olmak üzere Şa'ban ayını oruçlu geçirirdi." şeklindedir.

(M2722 Müslim, Sıyâm, 176)

١٢٥٣- وَعَنْ مُجِيبَةَ الْبَاهِلِيَّةِ عَنْ أَبِيهَا أَوْ عَمِّهَا، أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ انْطَلَقَ فَأَتَاهُ بَعْدَ سَنَةٍ، وَقَدْ تَغَيَّرَتْ حَالُهُ وَهَيْئَتُهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمَا تَعْرِفُنِي؟ قَالَ: «وَمَنْ أَنْتَ؟» قَالَ: أَنَا الْبَاهِلِيُّ الَّذِي جِئْتُك عَامَ الْأَوَّلِ. قَالَ: «فَمَا غَيَّرَكَ، وَقَدْ كُنْتَ حَسَنَ الْهَيْئَةِ؟» قَالَ: مَا أَكَلْتُ طَعَامًا مُنْذُ فَارَقْتُكَ إِلاَّ بِلَيْلٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَذَّبْتَ نَفْسَكَ،» ثُمَّ قَالَ: «صُمْ شَهْرَ الصَّبْرِ، وَيَوْمًا مِنْ كلِّ شَهْرٍ» قَالَ: زِدْنِي، فَإِنَّ بِي قُوَّةً، قَالَ: «صُمْ يَوْمَيْنِ» قَالَ: زِدْنِي، قَالَ: «صُمْ ثلاَثَةَ أَيَّامٍ» قَالَ: زِدْنِي. قَالَ: صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ، صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ، صُمْ مِنَ الْحُرُمِ وَاتْرُكْ» وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ الثَّلاَثِ فَضَمَّهَا، ثُمَّ أَرْسَلَهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1253. Mucîbe el-Bâhiliyye’den rivayet edildiğine göre babası veya amcası, (kabilesinin elçisi olarak) Resûlullah’a Sav gelip, gitti. Bir sene sonra kılık kıyafeti değişmiş olduğu hâlde tekrar Peygamberimizin yanına geldi ve:

–Yâ Resûlallah, beni tanımadın mı, dedi. Peygamber Sav:

–Sen kimsin, diye sordu.

–Geçen sene Bâhile kabilesinden huzurunuza gelen kişiyim, dedi. Resûlullah:

–Neden bu kadar değiştin, hâlbuki kılık kıyafetin düzgündü, dedi.

–Yâ Resûlallah, senden ayrıldığım günden beri yalnız geceleri yemek yedim (gündüzleri hep oruç tuttum), cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah Sav:

–Kendi kendine işkence etmişsin. Sabır ayının (Ramazan) tamamında, her aydan da birer gün oruç tut, buyurdu.

–(Yâ Resûlallah), günlerin sayısını arttır. Zira bundan fazla (oruç) tutmaya gücüm yeter, dedi. Resûlullah:

–O hâlde her aydan ikişer gün oruç tut, dedi. Bâhilî:

–Daha da arttır, dedi.

–Her aydan üç gün, dedi.

–Biraz daha, deyince Allah Resûlü üç parmağını birleştirip sonra açarak şöyle dedi:

–Haram aylarda (Receb, Zilkâde, Zilhicce, Muharrem) üç gün oruç tut, üç gün tutma, üç gün oruç tut, üç gün tutma, üç gün oruç tut, üç gün tutma.

(D2428 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 54)

Zilhiccenin İlk Onunda Tutulan Orucun ve Diğer İyiliklerin Fazileti

١٢٥٤- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذِهِ الْأَيَّامِ» يَعْنِي: أَيَّامَ الْعَشْرِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ قَالَ: «وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، إِلاَّ رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ، وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ مِنْ ذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1254. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
–Hiçbir salih amel, Allah nezdinde, Zilhiccenin ilk on gününde yapılandan daha sevimli değildir, buyurdu. Bunun üzerine:
–Yâ Resûlallah, Allah yolunda cihad da mı öyle, dediler. O:
–Evet, o da. Yalnız canıyla ve malıyla cihada çıkıp da dönmeyen (şehit olan) kimsenin cihadı bundan daha sevimlidir, buyurdu.

(B969 Buhârî, Îdeyn, 11)

Arefe Gününde ve Muharrem Ayının Dokuz ve Onuncu Günlerinde Tutulan Orucun Fazileti

١٢٥٥- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ؟ قَالَ: «يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1255. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a *Sav* Arefe gününde tutulan orucun faziletinden soruldu. O da "Geçen sene ile gelecek senenin günahlarına kefâret olur.'" buyurdu.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٥٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَامَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1256. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, Âşûrâ gününde oruç tutar ve o günlerde oruç tutmayı emrederdi.

(B2004 Buhârî, Savm, 69; M2658 Müslim, Sıyâm, 128)

١٢٥٧- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ: «يُكَفِّرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1257. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a *Sav*, Âşûrâ gününde tutulan orucun fazileti soruldu. O da: "Âşûrâ orucu, geçen senenin günahına kefâret olur." buyurdu.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٥٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَئِنْ بَقِيتُ إِلَى قَابِلٍ لَأَصُومَنَّ التَّاسِعَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1258. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*: "Gelecek seneye kadar yaşarsam Muharrem'in dokuzuncu günü mutlaka oruç tutacağım." dedi.

(M2667 Müslim, Sıyâm, 134)

Şevval Ayında Altı Gün Oruç Tutmanın Fazileti

١٢٥٩- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1259. Ebû Eyyûb'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Ramazan orucunu tutup ardından şevvalden altı gün daha oruç tutan kimse, bütün sene oruç tutmuş gibidir, buyurdu.

(M2758 Müslim, Sıyâm, 204)

Pazartesi ve Perşembe Günlerinde Oruç Tutmanın Fazileti

١٢٦٠- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ: «ذٰلِكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَيَوْمٌ بُعِثْتُ، أَوْ أُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1260. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a Sav, pazartesi günü tutulan orucun fazileti soruldu. Resûlullah: "Ben pazartesi günü doğdum, o gün peygamber oldum yahut bana ilk defa o gün vahiy indirildi." dedi.

(M2747 Müslim, Sıyâm, 197)

١٢٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِغَيْرِ ذِكْرِ الصَّوْمِ.

1261. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Pazartesi ve perşembe günü, amellerin (Allah'a) arz olunduğu günlerdir. Ben de amellerimin oruçlu bulunduğum sırada arz olunmasını isterim.

(T747 Tirmizî, Savm, 44)

Müslim'in rivayetinde "oruç" kısmı yoktur.

(M6546 Müslim, Birr, 36)

١٢٦٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَحَرَّى صَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ. رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1262. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*, pazartesi ve perşembe günlerinde oruçlu olmaya çalışırdı.

(T745 Tirmizî, Savm, 44)

Her Aydan Üç Gün Oruç Tutmanın Fazileti[113]

١٢٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِثَلَاثٍ: صِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَيِ الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1263. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Dostum (sav) bana üç şeyi tavsiye etti: Her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vakti iki rekât namaz kılmamı ve uyumadan önce vitir namazını kılmamı.

(B1981 Buhârî, Savm, 60; M1672 Müslim, Müsâfirîn, 85)

١٢٦٤- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَوْصَانِي حَبِيبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثٍ لَنْ أَدَعَهُنَّ مَا عِشْتُ: بِصِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَصَلَاةِ الضُّحَى، وَبِأَنْ لَا أَنَامَ حَتّٰى أُوتِرَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[113] Her ayın *eyyâmü'l-bîd* denilen dolunaylı aydınlık gecelerinde yani ayın on üçüncü, on dördüncü, on beşinci günlerinde yahut on iki, on üç, on dördüncü günlerinde oruç tutmak efdaldir. Birinci görüş daha sahih ve meşhurdur.

1264. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Habibim (dostum) Sav bana üç şeyi tavsiye etti ki yaşadığım müddetçe bunları bırakmayacağım: Her ay üç gün oruç tutmamı, kuşluk vaktinde iki rekât namaz kılmamı ve vitir namazını kılmadan uyumamamı tavsiye etti.

(M1675 Müslim, Müsâfirîn, 86)

١٢٦٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَوْمُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ صَوْمُ الدَّهْرِ كُلِّهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1265. Abdullah b. Amr b. el-Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Her ay üç gün oruç tutmak, bütün ömrü oruçla geçirmek gibidir.

(B1979 Buhârî, Savm, 59; M2743, M2747 Müslim, Sıyâm, 193, 197)

١٢٦٦- وَعَنْ مُعَاذَةَ الْعَدَوِيَّةِ أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا: أَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَقُلْتُ: مِنْ أَيِّ الشَّهْرِ كَانَ يَصُومُ؟ قَالَتْ: لَمْ يَكُنْ يُبَالِي مِنْ أَيِّ الشَّهْرِ يَصُومُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1266. Muâze el-Adeviyye'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Resûlullah Sav her ay üç gün oruç tutar mıydı, diye Âişe'ye (ra) sordum.
–Evet, dedi.
–Ayın hangi günlerinde oruç tutardı, dedim.
–Ayın hangi günleri olduğuna bakmaksızın oruç tutardı, dedi.

(M2744 Müslim, Sıyâm, 194)

١٢٦٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثاً، فَصُمْ ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1267. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Ayda üç gün oruç tutacaksan, ayın on üçüncü, on dördüncü, on beşinci günlerinde tut, buyurdu.

(T761 Tirmizî, Savm, 54)

١٢٦٨- وَعَنْ قَتَادَةَ بْنِ مِلْحَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا بِصِيَامِ أَيَّامِ الْبِيضِ: ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1268. Katâde b. Milhân'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav), dolunaylı günlerde yani her ayın on üç, on dört, on beşinci günlerinde oruç tutmamızı isterdi.

(D2449 Ebû Dâvûd, Sıyâm, 68)

١٢٦٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُفْطِرُ أَيَّامَ الْبِيضِ فِي حَضَرٍ وَلَا سَفَرٍ. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1269. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) evinde de olsa yolculukta da olsa, dolunaylı günleri oruçsuz geçirmezdi.

(N2347 Nesâî, Sıyâm, 70)

İftar Vermenin Fazileti

١٢٧٠- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْءٌ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1270. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Oruçluya iftar veren kimse, oruçlunun sevabı gibi sevap kazanır; oruçlunun sevabından da hiçbir şey eksilmez.

(T807 Tirmizî, Savm, 82)

١٢٧١- وَعَنْ أُمِّ عُمَارَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا، فَقَدَّمَتْ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ: «كُلِي» فَقَالَتْ: إِنِّي صَائِمَةٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الصَّائِمَ تُصَلِّي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ إِذَا أُكِلَ عِنْدَهُ حَتَّى يَفْرَغُوا» وَرُبَّمَا قَالَ: «حَتَّى يَشْبَعُوا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1271. Ümmü Ümâre el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Hz. Peygamber (sav) onun evine geldi. O da Hz. Peygamber'e yemek ikram etti. Resûlullah (sav):

–Sen de yesene, dedi. O:

–Ben oruçluyum, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle dedi:

–Oruçlu kimsenin yanında yemek yenildiğinde onlar yemekten kalkıncaya veya karınlarını doyuruncaya kadar melekler o oruçluya dua ederler.

(T785 Tirmizî, Savm, 67)

١٢٧٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَجَاءَ بِخُبْزٍ وَزَيْتٍ، فَأَكَلَ، ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمُ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1272. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Hz. Peygamber (sav), Sa'd b. Ubâde'nin evine geldiğinde Sa'd ona bir parça ekmek ve zeytinyağı ikram etti. Resûlullah (sav) bunları yedikten sonra, "Sofranızda oruçlular iftar etsin, yemeklerinizi iyi kimseler yesin, melekler de size dua etsin." diye dua etti.

(D3854 Ebû Dâvûd, Et'ime, 54)

İ'TİKÂF[114]

[114] Sözlükte "hapsetmek, alıkoymak; bir yere yerleşmek, oraya bağlanıp kalmak" anlamlarındaki "akf" kökünden türeyen i'tikâf, kişinin ibadet amacıyla camide kalmasını ifade eder.

١٢٧٣- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1273. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* Ramazanın son on gününde itikaf eder (ibadet için mescide çekilir)di.

(B2025 Buhârî, İ'tikâf, 1; M2781 Müslim, İ'tikâf, 2)

١٢٧٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، حَتّٰى تَوَفَّاهُ اللّٰهُ تَعَالَى، ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1274. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, vefatına kadar, ramazanın son on gününde itikaf ederdi. Vefatından sonra da eşleri itikafa devam etti.

(B2026 Buhârî, İtikâf, 1; M2784 Müslim, İtikâf, 5)

١٢٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي كُلِّ رَمَضَانَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1275. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, her ramazan on gün itikaf ederdi. Vefat ettiği sene ise yirmi gün itikaf etti.

(B2044 Buhârî, İ'tikâf, 17)

HACCIN FARZİYETİ VE FAZİLETİ

﴿وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ
سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

...Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (bu hakkı tanımazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır.)

(Âl-i İmrân, 3/97)

١٢٧٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّٰهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1276. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: İslâm beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, haccetmek ve Ramazan orucunu tutmaktır.

(B8 Buhârî, Îmân, 2; M113 Müslim, Îmân, 21)

١٢٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللّٰهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا» فَقَالَ رَجُلٌ: أَ كُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ فَسَكَتَ، حَتّٰى قَالَهَا ثَلَاثاً. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجَبَتْ وَلَمَّا اسْتَطَعْتُمْ» ثُمَّ قَالَ: «ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ،

وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعُوهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1277. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah *Sav* bize bir hutbe irad etti ve:
–Ey insanlar, Allah size haccı farz kıldı, haccedin, dedi. Ashâbdan biri:
–Yâ Resûlallah, her sene mi (haccedelim), diye sordu. Peygamber *Sav*, cevap vermedi. Adam, sorusunu üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Evet deseydim, her sene hac yapmanız gerekirdi ve sizin de buna gücünüz yetmezdi, dedi ve şöyle devam etti:
–Sizi (herhangi bir yükümlülük yüklemeden) kendi hâlinize bıraktığım sürece, siz de beni kendi hâlime bırakın (ve soru sormayın). Zira sizden evvelkilerin helâk olmalarının sebebi, peygamberlerine çok soru sormaları ve sonra da onlara muhalefet etmeleridir. Şu hâlde ben, size bir şey yapmanızı emredersem elinizden geldiği kadar onu yapmaya çalışın. Size herhangi bir şeyi yasaklarsam, onu da terk edin.

(M3257 Müslim, Hac, 412)

١٢٧٨- وَعَنْهُ قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1278. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Hangi amel daha faziletlidir, diye Peygamber'e *Sav* soruldu:
–Allah'a ve Resûlü'ne iman, dedi.
–Sonra hangisidir, dediler.
–Allah yolunda cihad, buyurdu.
–Daha sonra hangisidir, denildiğinde:
–Mebrûr olan hac, cevabını verdi.[115]

(B26 Buhârî, Îmân, 18; M248 Müslim, Îmân, 135)

---

[115] Mebrûr hac, sahibinin kul hakkına girme ve benzeri günahları işlemeden yapmış olduğu makbul hacdır.

١٢٧٩- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَرْفُثْ، وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1279. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kötü söz söylemeden ve günah işlemeden hacceden kimse, annesinden doğduğu günkü (gibi günahsız) hâle döner.

(B1521 Buhârî, Hac, 4; M3291-M3293 Müslim, Hac, 438)

١٢٨٠- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «اَلْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلاَّ الْجَنَّةُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1280. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
İki umre, aralarında işlenen günahlara kefârettir; kabul olunmuş bir haccın mükâfatı ise ancak cennettir, buyurdu.

(B1773 Buhârî, Umre, 1; M3289 Müslim, Hac, 437)

١٢٨١- وَعَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلاَ نُجَاهِدُ؟ فَقَالَ: «لٰكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ: حَجٌّ مَبْرُورٌ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1281. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a (sav) dedim ki:
–Yâ Resûlallah, görüyoruz ki en faziletli amel cihaddır, öyle ise biz (hanımlar) neden cihad etmiyoruz? Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–(Unutmayın ki) cihadın en üstünü kabul olunan hacdır, buyurdu.

(B1520 Buhârî, Hac, 4)

١٢٨٢- وَعَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللّٰهُ فِيهِ عَبْداً مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1282. Hz. Âişe’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Allah’ın cehennemden en fazla kulunu azat ettiği gün, Arafat günüdür, demiştir.

(M3288 Müslim, Hac, 436)

١٢٨٣- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً أَوْ حَجَّةً مَعِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1283. İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Ramazanda yapılan umre, hacca veya benimle yapılan hacca denktir, demiştir.

(B1863 Buhârî, Sayd, 26; M3038, M3039 Müslim, Hac, 221, 222)

١٢٨٤- وَعَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللّٰهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ، أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخاً كَبِيراً، لاَ يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: «نَعَمْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1284. İbn Abbâs’tan (ra) rivayet edildiğine göre bir kadın:
–Yâ Resûlallah, Allah kullarına haccı farz kıldığında, babam hayvan üzerinde oturamayacak derecede ihtiyarlamıştı (bu yüzden hacca gidemedi). Ben onun yerine haccedebilir miyim, diye sordu. Resûlullah Sav:
–Evet, dedi.

(B1513 Buhârî, Hac, 1; M3251 Müslim, Hac, 407)

١٢٨٥- وَعَنْ لَقِيطِ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي شَيْخٌ كَبِيرٌ لاَ يَسْتَطِيعُ الْحَجَّ، وَلاَ الْعُمْرَةَ، وَلاَ

الظَّعْنَ، قَالَ: «حُجَّ عَنْ أَبِيكَ وَاعْتَمِرْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1285. Lakît b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, bir gün Resûlullah'ın *Sav* yanına gelmiş ve şöyle demiştir:
–Babam hac, umre veya başka bir yolculuk yapamayacak kadar ihtiyardır, (onun için ne yapabilirim?). Peygamberimiz *Sav*:
–Babanın yerine hac ve umre yapabilirsin, buyurdu.

(T930 Tirmizî, Hac, 87; D1810 Ebû Dâvûd, Menâsik, 25)

١٢٨٦- وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: حُجَّ بِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَأَنَا ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1286. Sâib b. Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav* Veda Haccı'nda bana da haccettirdiler. O zaman ben, yedi yaşımda idim.

(B1858 Buhârî, Sayd, 25)

١٢٨٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَقِيَ رَكْباً بِالرَّوْحَاءِ، فَقَالَ: «مَنِ الْقَوْمُ؟» قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ. قَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: «رَسُولُ اللّٰهِ» فَرَفَعَتِ امْرَأَةٌ صَبِيًّا فَقَالَتْ أَلِهٰذَا حَجٌّ؟ قَالَ: «نَعَمْ وَلَكِ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1287. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, Ravhâ denilen yerde bir kafileye rastladı.
–Siz kimsiniz, diye sordu.
–Biz Müslümanlarız. Ya sen kimsin, dediler. O:

–Allah'ın Resûlüyüm, buyurdu. Bunun üzerine bir kadın küçük bir çocuğu kaldırarak:
–Bu da hac yapabilir mi, dedi. Resûlullah:
–Evet yapabilir, sana da sevap verilir, buyurdu.

(M3253 Müslim, Hac, 409)

١٢٨٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّ عَلَى رَحْلٍ، وَكَانتْ زَامِلَتَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1288. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* deve üzerinde hacca gitti. Erzak ve eşyası da aynı deve üzerinde idi.[116]

(B1517 Buhârî, Hac, 3)

١٢٨٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَتْ عُكَاظُ وَمَجَنَّةُ، وَذُو الْمَجَازِ أَسْوَاقاً فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَتَأَثَّمُوا أَنْ يَتَّجِرُوا فِي الْمَوَاسِمِ، فَنزَلَتْ: ﴿ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ ﴾ فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1289. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ukâz, Mecenne ve Zülmecâz, Câhiliye devrinde panayır yerleri idi. Müslümanlar, hac mevsiminde ticaret yapmayı günah gibi algıladılar. Bunun üzerine "(Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur." mealindeki âyet[117] indirildi.

(B4519 Buhârî, Tefsîr (Bakara), 34)

[116] O dönemlerde ileri gelen kimselerin eşyaları, ayrı bir devede taşınırdı. Hadis, Hz. Peygamber'in ne kadar mütevazı olduğunu ifade etmektedir.

[117] Bakara, 2/198.

CİHADIN FAZİLETİ

﴿وَقَاتِلُواْ الْمُشْرِكِينَ كَآفَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ
كَآفَّةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾

...Fakat Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekûn savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekûn savaşın. Bilin ki Allah, kendine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir.

(Tevbe, 9/36)

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُواْ شَيْئاً
وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّواْ شَيْئاً وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ﴾

Savaş, hoşunuza gitmediği hâlde, size farz kılındı. Olur ki, bir şey sizin için hayırlı iken, siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki, bir şey sizin için kötü iken, siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

(Bakara, 2/216)

﴿انْفِرُوا خِفَافاً وَثِقَالاً وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ﴾

Gerek yaya olarak, gerek binek üzerinde Allah yolunda sefere çıkın. Mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihad edin...

(Tevbe, 9/41)

﴿إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيْهِ حَقّاً فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Şüphesiz Allah, Müminlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve ölürler. Allah bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl kurtuluş budur.

(Tevbe, 9/111)

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلاًّ وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْراً عَظِيمًا * دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوراً رَحِيمًا﴾

Müminlerden özür sahibi olmaksızın (cihaddan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibariyle, cihaddan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah (Müminlerin) hepsine de en güzel olanı (cenneti) vadetmiştir. Ama mücahitleri büyük bir mükâfat ile, kendi katından dereceler, bağışlanma ve rahmet ile cihaddan geri kalanlara üstün kılmıştır. Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

(Nisâ, 4/95-96)

﴿يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ تُنْج۪يكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَل۪يمٍ *
تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَتُجَاهِدُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ذٰلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً ف۪ي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ *
وَاُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَر۪يبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِن۪ينَ﴾

Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi? Allah'a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilirseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (Bunu yapınız ki) Allah, günahlarınızı bağışlasın, sizi içinden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel meskenlere koysun. İşte bu büyük başarıdır. Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Müminleri müjdele!

(Saff, 61/10-13)

١٢٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ:
«اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1290. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a Sav:
–Amellerin hangisi daha faziletlidir, diye soruldu.
–Allah'a ve Resûlü'ne iman, dedi.
–Sonra hangisidir, denildi.
–Allah yolunda cihad, cevabını verdi.
–Sonra hangisi, denildiğinde:
–Mebrûr olan hac, cevabını verdi.

(B1519 Buhârî, Hac, 4; M248 Müslim, Îmân, 135)

١٢٩١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ تَعَالَى؟ قَالَ: «اَلصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ» قُلْتُ: ثُمَّ أَيٌّ؟ قَالَ «اَلْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1291. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Yâ Resûlallah, Allah Teâlâ nezdinde hangi amel daha sevimlidir, diye sordum.
–Vaktinde kılınan namaz, dedi.
–Sonra hangisi, dedim.
–Anne ve babaya iyilik etmek, buyurdu.
–Sonra hangisi, deyince:
–Allah yolunda cihad, cevabını verdi.

(B527 Buhârî, Mevâkît, 5; M254 Müslim, Îmân, 139)

١٢٩٢- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1292. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
–Yâ Resûlallah, hangi amel daha faziletlidir, dedim.
–Allah'a iman etmek ve O'nun yolunda cihad etmek, buyurdu.

(B2518 Buhârî, Itk, 2; M250 Müslim, Îmân, 136)

١٢٩٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَغَدْوَةٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، أَوْ رَوْحَةٌ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1293. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Allah yolunda, (cihad için) sabah veya akşam yapılan bir yolculuk, dünya ve dünyadakilerden daha hayırlıdır, demiştir.

(B2792 Buhârî, Cihâd, 5; M4873 Müslim, İmâre, 112)

١٢٩٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى رَجُلٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ مِنَ الشِّعَابِ يَعْبُدُ اللّٰهَ، وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1294. Ebû Saîd el-Hudrî (ra) anlatıyor:
Bir adam, Resûlullah'a (sav) geldi ve:
–İnsanların hangisi daha üstündür, diye sordu. Resûlullah:
–Allah yolunda canı ve malı ile cihad eden mümin, dedi.
–Sonra kimdir, diye sordu. Resûlullah:
–Dağ geçitlerinden bir geçite çekilip, Allah'a ibadet eden ve insanları kendi şerrinden uzak tutan mümindir, buyurdu.

(B2786 Buhârî, Cihâd, 2; M4886, M4887 Müslim, İmâre, 122-123)

١٢٩٥- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَالرَّوْحَةُ يَرُوحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ تَعَالَى، أَوِ الْغَدْوَةُ، خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1295. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah rızası için sınırda bir gün nöbet tutmak, dünya ve dünyadakilerden daha hayırlıdır. Cennette birinizin kamçısı kadar (küçük bir) yer, dünya ve dünyadaki her şeyden hayırlıdır. Allah Teâlâ'nın yolunda (cihad için) kişinin sabah veya akşam yapacağı yürüyüş, dünyadan ve üzerindekilerden daha hayırlıdır.

(B2892 Buhârî, Cihâd, 73; bkz. M4874, M4875 Müslim, İmâre, 113, 114)

١٢٩٦- وَعَنْ سَلْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «رِبَاطُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ، وَإِنْ مَاتَ فِيهِ أُجْرِيَ عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ، وَأُجْرِيَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، وَأَمِنَ الْفَتَّانَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1296. Selmân'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Sınırda bir gün bir gece nöbet tutmak, gündüzleri oruçla, geceleri ibadetle geçirilen bir aydan daha hayırlıdır. Bu kişi, vazife başında ölürse kendisine öteden beri yapmakta olduğu amellerinin sevabı verilir, (şehitlerde olduğu gibi) rızkı devam eder ve kabir meleklerinin (sorgusundan) kurtulur.

(M4938 Müslim, İmâre, 163)

١٢٩٧- وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ إلاَّ الْمُرَابِطَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَإِنَّهُ يُنَمَّى لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَيُؤَمَّنُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1297. Fadâle b. Ubeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda, sınırda nöbet tutan asker dışında, ölen herkesin amel defteri mühürlenip kapanır. Nöbet sırasında ölen (şehidin) kıyamete kadar amelinin sevabı yazılmaya devam eder ve o kişi kabir imtihanından kurtulur, buyurmuştur.

(T1621 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 2; D2500 Ebû Dâvûd, Cihâd, 15)

١٢٩٨- وَعَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ يَوْمٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1298. Hz. Osman'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav:
Sınırda Allah rızası için bir gün nöbet tutmak, diğer mevkilerde bin gün nöbet tutmaktan daha hayırlıdır, buyurdu.

(T1667 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

١٢٩٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَضَمَّنَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ، لاَ يُخْرِجُهُ إِلاَّ جِهَادٌ
فِي سَبِيلِي، وَإِيمَانٌ بِي وَتَصْدِيقٌ بِرُسُلِي فَهُوَ ضَامِنٌ أَنْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، أَوْ
أُرْجِعَهُ إِلَى مَنْزِلِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ، أَوْ غَنِيمَةٍ. وَالَّذِي نَفْسُ
مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا مِنْ كَلْمٍ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهِ
يَوْمَ كُلِمَ: لَوْنُهُ لَوْنُ دَمٍ، وَرِيحُهُ رِيحُ مِسْكٍ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْلاَ
أَنْ أَشُقَّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ مَا قَعَدْتُ خِلاَفَ سَرِيَّةٍ تَغْزُو فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَبَداً،
وَلٰكِنْ لاَ أَجِدُ سَعَةً فَأَحْمِلَهُمْ وَلاَ يَجِدُونَ سَعَةً، وَيَشُقُّ عَلَيْهِمْ أَنْ يَتَخَلَّفُوا
عَنِّي. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَوَدِدْتُ أَنْ أَغْزُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَأُقْتَلَ،
ثُمَّ أَغْزُوَ، فَأُقْتَلَ، ثُمَّ أَغْزُوَ، فَأُقْتَلَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ.

1299. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle demiştir: Allah, kendi yolunda cihad etmek üzere (yola) çıkanlara şöyle der: "Onu evinden çıkaran şey, ancak benim yolumda olmak, bana iman etmek, elçilerimi tasdik etmektir. Şayet ölürse onu cennetime koymayı, kalırsa elde ettiği ecir ve ganimetle evine döndürmeyi ona garanti ediyorum." Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda yaralanan kimse, kıyamet günü yaralandığı günkü hâliyle gelir; rengi kan rengi, kokusu ise misk kokusu gibidir. Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki Müslümanlara zor geleceğinden korkmasaydım,

Allah yolunda gazaya giden her birliğe mutlaka katılırdım. Fakat ne ben onların (hepsini) techiz edebilecek güçteyim, ne de onların (hepsi) buna imkân bulabiliyor. Benden ayrı kalmak da onlara ağır geliyor. Muhammed'in canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad edip öldürülmeyi, sonra tekrar dirilip gaza ederek tekrar öldürülmeyi, aynı şekilde tekrar dirilip gaza ederken öldürülmeyi çok isterdim.

(M4859 Müslim, İmâre, 103; bkz. B36 Buhârî, İmân, 26; B237 Buhârî, Vudû', 67)

١٣٠٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ مَكْلُومٍ يُكْلَمُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلاَّ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَكَلْمُهُ يَدْمِي: اَللَّوْنُ لَوْنُ دَمٍ وَالرِّيحُ رِيحُ مِسْكٍ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1300. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:
Allah yolunda yaralanan gazi, kıyamet günü yarasından kanlar akarak gelir. Rengi kan rengi, kokusu misk kokusu gibidir, demiştir.

(B5533 Buhârî, Zebâih, 31; M4862 Müslim, İmâre, 105)

١٣٠١- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ فُوَاقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ جُرِحَ جُرْحاً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ نُكِبَ نَكْبَةً، فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَغْزَرِ مَا كَانَتْ: لَوْنُهَا الزَّعْفَرَانُ، وَرِيحُهَا كَالْمِسْكِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1301. Muâz'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber sav şöyle demiştir: Allah yolunda bir deve sağımı kadar (kısa bir süre de olsa) cihad eden müslüman, cenneti hak eder. Yine Allah yolunda yaralanan veya bir musibete

uğrayan kimse, kıyamet günü yarası kanlanmış olarak gelir, kanın rengi safran rengidir, kokusu ise misk gibidir.

(T1657 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 21; D2541 Ebû Dâvûd, Cihâd, 40)

١٣٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِشِعْبٍ فِيهِ عُيَيْنَةٌ مِنْ مَاءٍ عَذْبَةٍ، فَأَعْجَبَتْهُ، فقَالَ: لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَأَقَمْتُ فِي هٰذَا الشِّعْبِ، وَلَنْ أَفْعَلَ حَتّٰى أَسْتَأْذِنَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «لاَ تَفْعَلْ، فَإِنَّ مُقَامَ أَحَدِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَفْضَلُ مِنْ صَلاَتِهِ فِي بَيْتِهِ سَبْعِينَ عَامًا، أَلاَ تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ الْجَنَّةَ؟ اُغْزُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فُوَاقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1302. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:

Resûlullah'ın *sav* ashâbından bir adam, küçük tatlı bir su kaynağı bulunan bir boğazdan geçiyordu. Bu pınar hoşuna gitti.

–Keşke insanlardan uzaklaşıp şurada yaşasam. Fakat Peygamber'den *sav* izin almadıkça bunu yapamam, dedi. Sonra bunu Resûlullah'a *sav* söyledi. Allah Resûlü şöyle buyurdu:

–Bunu yapma. Çünkü birinizin Allah yolunda çalışması, evinde yetmiş sene namaz kılmasından daha faziletlidir. Allah'ın sizi bağışlamasını ve cennete koymasını istemez misiniz? Öyleyse Allah yolunda cihad edin. Bir deve sağımı kadar (kısa bir süre dahi olsa) Allah yolunda savaşan kimse, cenneti hak etmiş olur.

(T1650 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 17)

١٣٠٣- وَعَنْهُ قَالَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، مَا يَعْدِلُ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ قَالَ: «لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ» فَأَعَادُوا عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلاَثاً كُلُّ ذٰلِكَ يَقُولُ: «لاَ تَسْتَطِيعُونَهُ». ثُمَّ قَالَ: «مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَانِتِ بِآيَاتِ اللّٰهِ لاَ يَفْتُرُ: مِنْ صَلاَةٍ، وَلاَ صِيَامٍ، حَتّٰى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ. وَفِي رِوَايَةِ الْبُخَارِيِّ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَعْدِلُ الْجِهَادَ؟ قَالَ: «لاَ أَجِدُهُ» ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَسْتَطِيعُ إِذَا خَرَجَ الْمُجَاهِدُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدَكَ فَتَقُومَ وَلاَ تَفْتُرَ، وَتَصُومَ وَلاَ تُفْطِرَ؟» فَقَالَ: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذٰلِكَ؟

1303. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah'a (sav):
–Allah yolundaki cihada ne denktir, diye sordular. Resûlullah:
–Siz ona güç yetiremezsiniz, buyurdu. Bu soruyu iki veya üç defa tekrarladılar. Resûlullah da:
–Siz onu yapamazsınız, sözünü tekrarladı. Ve sonra:
–Allah yolunda savaşan bir mücahidin durumu, savaştan dönünceye kadar devamlı oruç tutan, sürekli namaz kılıp Kur'an âyetlerinin gereğini yapan kimse gibidir, dedi.

(M4869 Müslim, İmâre, 110)

Bu metin Müslim'indir. Buhârî'nin rivayeti ise şu şekildedir:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, bana cihada denk bir amel gösterir misin, dedi. Resûlullah:
–Onun dengini bulamıyorum, dedi. Sonra:
–Mücahit savaşa çıktığı zaman, mescidine kapanıp durmadan namaz kılmaya ve hiç ara vermeden oruç tutmaya güç yetirebilir misin, buyurdu. Bunun üzerine o adam:
–Buna kimin gücü yeter ki, dedi.

(B2785 Buhârî, Cihâd, 1)

١٣٠٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنْ خَيْرِ مَعَاشِ النَّاسِ لَهُمْ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، يَطِيرُ عَلَى مَتْنِهِ كُلَّمَا سَمِعَ هَيْعَةً، أَوْ فَزْعَةً طَارَ عَلَى مَتْنِهِ، يَبْتَغِي الْقَتْلَ أَوِ الْمَوْتَ مَظَانَّهُ، أَوْ رَجُلٌ فِي غُنَيْمَةٍ أَوْ شَعَفَةٍ مِنْ هٰذَا الشَّعَفِ أَوْ بَطْنِ وَادٍ مِنْ هٰذِهِ الْأَوْدِيَةِ يُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْبُدُ رَبَّهُ حَتّٰى يَأْتِيَهُ الْيَقِينُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ إِلَّا فِي خَيْرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1304. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Geçim bakımından insanların en hayırlısı, atının dizginini tutup da Allah yoluna düşendir. O, savaşa çağıran veya yardım isteyen bir ses duyduğunda ölümün kol gezdiği yere uçarcasına gider. Yahut da şu tepelerden veya derelerden birinde küçük bir davar sürüsünün başında olup namazını kılan, zekâtını veren ve ölünceye kadar Rabbine ibadet edip daima insanların yararına işler yapan kimsedir.

(M4889 Müslim, İmâre, 125)

١٣٠٥- وَعَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللّٰهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1305. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kendi yolunda savaşanlar için Allah, cennette yüz derece hazırlamıştır. Her iki derecenin arası, gökle yer arası kadardır, buyurdu.

(B2790 Buhârî, Cihâd, 4)

١٣٠٧- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا،
وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ» فَعَجِبَ لَهَا أَبُو سَعِيدٍ، فَقَالَ أَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ
فَأَعَادَهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «وَأُخْرَى يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا الْعَبْدَ مِائَةَ دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ،
مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» قَالَ: وَمَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟
قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1306. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurdu:
–Allah'ı Rab, İslâm'ı din ve Muhammed'i peygamber olarak gönülden kabul eden kimse, cenneti hak eder.
Bu söz Ebû Saîd'in hoşuna gitti ve:
–Yâ Resûlallah, bu sözü benim için tekrarlar mısınız, dedi. Resûlullah tekrarladı ve:
–Bir amel daha var ki Allah onunla kulunu cennette yüz derece yükseltir. Her iki derecenin arası ise gökle yer arası kadardır, buyurdu. Ebû Saîd:
–Nedir o yâ Resûlallah, diye sordu. Peygamber Sav de şöyle dedi:
–Allah yolunda savaşmaktır, Allah yolunda savaşmaktır.

(M4879 Müslim, İmâre, 116)

١٣٠٧- وَعَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ، وَهُوَ بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ» فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ: يَا
أَبَا مُوسَى أَأَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هَذَا؟ قَالَ:
نَعَمْ، فَرَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: «أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ» ثُمَّ كَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ
فَأَلْقَاهُ، ثُمَّ مَشَى بِسَيْفِهِ إِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهِ حَتَّى قُتِلَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1307. Ebû Bekir b. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Babam düşman karşısında dururken ondan şu sözleri işittim:
–Resûlullah (sav) "Cennetin kapıları, kılıçların gölgeleri altındadır." buyurdu.
Kıyafeti bozuk birisi:
–Ey Ebû Musa, Resûlullah'ın (sav) böyle dediğini bizzat kendin mi işittin, dedi.
Babam (Ebû Musa):
–Evet, cevabını verdi. Bunun üzerine o adam arkadaşlarının yanına döndü:
–Sizi selâmlıyorum, dedi ve kılıcının kınını kırıp attı. Elinde kılıcıyla düşmana doğru yürüdü ve ölünceye kadar onunla savaştı.

(M4916 Müslim, İmâre, 146)

١٣٠٨- وَعَنْ أَبِي عَبْسٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ جُبَيْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا اغْبَرَّتْ قَدَمَا عَبْدٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1308. Ebû Abs Abdurrahman b. Cübeyr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda ayakları tozlanan kimseye cehennem ateşi dokunmaz.

(B2811 Buhârî, Cihâd, 16)

١٣٠٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَلِجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ حَتّٰى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ، وَلَا يَجْتَمِعُ عَلَى عَبْدٍ غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ»، رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1309. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sağılan süt nasıl memeye tekrar girmezse, Allah korkusundan ağlayan kimse de cehenneme girmez; Allah yolundaki cihadın tozu ile cehennem dumanı bir kimse üzerinde birleşmez, buyurmuştur.

(T1633 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 8)

١٣١٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «عَيْنَانِ لاَ تَمَسُّهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1310. İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav):
Şu iki göze cehennem ateşi dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah rızası için gece nöbet bekleyen göz, buyurmuştur.

(T1639 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 12)

١٣١١- وَعَنْ زَيدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ جَهَّزَ غَازِياً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غزَا، وَمنْ خَلَفَ غَازِياً فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غزَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1311. Zeyd b. Hâlid'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda cihad edecek olan birini (savaş için) donatan kimse, bizzat gaza etmiş gibidir. Gazaya giden kimsenin ailesini güzel bir şekilde gözeten kimse de, bizzat gaza etmiş gibi ecir kazanır.

(M4902, M4903 Müslim, İmâre, 135-136; B2843 Buhârî, Cihâd, 38)

١٣١٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصَّدَقَاتِ ظِلُّ فُسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَمَنِيحَةُ

خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ طَرُوقَةُ فَحْلٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1312. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Sadakaların en üstün olanları şunlardır: Allah yolunda dikilen bir çadırın gölgesi, Allah yolundaki mücahide bir hizmetçi verilmesi, , çiftleşecek güçte bir erkek devenin Allah yolunda verilmesi, buyurmuştur.

(T1627 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 5)

١٣١٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ فَتىً مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي أُرِيدُ الْغَزْوَ وَلَيْسَ مَعِيَ مَا أَتَجَهَّزُ بِهِ، قَالَ: «ائْتِ فُلاَنًا، فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ تَجَهَّزَ فَمَرِضَ» فَأَتَاهُ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِئُكَ السَّلاَمَ وَيَقُولُ: أَعْطِنِي الَّذِي تَجَهَّزْتَ بِهِ، قَالَ: يَا فُلاَنَةُ، أَعْطِيهِ، الَّذِي كُنْتُ تَجَهَّزْتُ بِهِ، وَلاَ تَحْبِسِينَ مِنْهُ شَيْئاً، فَوَاللّٰهِ لاَ تَحْبِسِي مِنْهُ شَيْئاً فَيُبَارَكَ لَكِ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1313. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Eslem kabilesinden bir genç:
–Yâ Resûlallah ben savaşa gitmek istiyorum. Yolluk tedarik edecek durumda değilim, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):
–Filancaya git; o, savaş için hazırlanmıştı, fakat hastalandı, buyurdu.
Genç ona gelip:
–Resûlullah (sav) size selâm gönderdi ve savaşa gitmek için hazırladıklarınızı bana vermenizi istedi, dedi. O adam hanımını çağırdı ve:
–Yol için hazırladıklarımın hepsini bu gence ver, hiçbir şey alıkoyma. Allah'a yemin ederim ki ondan bir şey alıkoyarsan onun sana hayır ve bereketi olmaz, dedi.

(M4901 Müslim, İmâre, 134)

١٣١٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ إِلَى بَنِي لِحْيَانَ، فَقَالَ: «لِيَنْبَعِثْ مِنْ كُلِّ

رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا، وَالْأَجْرُ بَيْنَهُمَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «لِيَخْرُجْ مِنْ كُلِّ رَجُلَيْنِ رَجُلٌ» ثُمَّ قَالَ لِلْقَاعِدِ: «أَيُّكُمْ خَلَفَ الْخَارِجَ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ بِخَيْرٍ كَانَ لَهُ مِثْلُ نِصْفِ أَجْرِ الْخَارِجِ».

1314. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* Benî Lihyân'a ordu gönderdiğinde şu emri verdi:
İki kişiden biri askere gitsin, (diğeri de onun aile efradına baksın) ve mükâfata ortak olsunlar.

(M4904 Müslim, İmâre, 137)

Müslim'in diğer bir rivayetinde:
"İki kişiden biri harbe gitsin." buyurdu ve sonra savaşa katılmayanlara şöyle hitap etti: "Hanginiz harbe gidenin ailesine ve malına iyi bakarsa onun mükâfatının yarısı kadar ecir kazanır."

(M4907 Müslim, İmâre, 138)

١٣١٥- وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، رَجُلٌ مُقَنَّعٌ بِالْحَدِيدِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أُقَاتِلُ أَوْ أُسْلِمُ؟ فَقَالَ: «أَسْلِمْ، ثُمَّ قَاتِلْ» فَأَسْلَمَ، ثُمَّ قَاتَلَ فَقُتِلَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَمِلَ قَلِيلاً وَأُجِرَ كَثِيراً». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1315. Berâ (ra) anlatıyor:
Miğferini ve zırhını kuşanmış bir adam Peygamber'e *Sav* geldi:
–Yâ Resûlallah, sizinle birlikte savaşayım mı, yoksa (önce) Müslüman mı olayım, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Müslüman ol da, sonra savaş, buyurdu. O adam Müslüman oldu, sonra savaştı ve şehit düştü. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Az iş yaptı, çok ecir kazandı, buyurdu.

(B2808 Buhârî, Cihâd, 13; M4914 Müslim, İmâre, 144)

١٣١٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ، يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا، فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ، لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1316. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir: Şehit dışında, cennete girip de, bütün dünya kendisine verilse dahi, tekrar dünyaya dönmeyi arzu eden kimse yoktur. Cennette gördüğü ikram ve itibardan dolayı şehit, dünyaya dönüp on defa şehit olmayı arzu eder, buyurmuştur.

(B2817 Buhârî, Cihâd, 21; M4868 Müslim, İmâre, 109)

Bir rivayette ise "şehitliğin faziletini gördüğünden" denilmektedir.

(B2795 Buhârî, Cihâd, 6; M4867 Müslim, İmâre, 108)

١٣١٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَغْفِرُ اللّٰهُ لِلشَّهِيدِ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الدَّيْنَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «اَلْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يُكَفِّرُ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الدَّيْنَ».

1317. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Allah, şehidin borç dışındaki bütün günahlarını bağışlar.

(M4883 Müslim, İmâre, 119)

Müslim'in diğer bir rivayeti de şöyledir:
Allah yolunda şehit olmak, borç dışındaki bütün günahlara kefâret olur.

(M4884 Müslim, İmâre, 120)

١٣١٨- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ فِيهِمْ فَذَكَرَ أَنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَالْإِيمَانَ بِاللّٰهِ، أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ إِنْ قُتِلْتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَأَنْتَ صَابِرٌ، مُحْتَسِبٌ مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ قُلْتَ؟» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَتُكَفَّرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ، مُقْبِلٌ غَيْرُ مُدْبِرٍ، إِلَّا الدَّيْنَ، فَإِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لِي ذٰلِكَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1318. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), ayağa kalktı (ve ashâba bir hutbe irat etti). Allah yolunda cihadın ve Allah'a iman etmenin her işten daha üstün olduğunu söyledi. Ashâbdan biri kalkıp:

–Yâ Resûlallah, Allah yolunda şehit düşsem bu, günahlarıma kefâret olur mu, ne dersin, dedi. Resûlullah (sav):

–Evet, ecrini umarak sabırla savaşır, düşmandan kaçmayıp onlara karşı durduğun hâlde şehit düşersen bu, günahlarına kefâret olur, buyurdu. Sonra adama:

–Ne demiştin, dedi. Adam:

–Allah yolunda savaşıp, şehit düşersem bu, günahlarıma kefâret olur mu, ne dersin, diye tekrarladı. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

–Evet, Allah'tan ecir bekleyip sabrederek harp eder ve düşmandan kaçmayıp ona karşı durarak şehit düşersen bu, tüm günahlarına kefâret olur. Yalnız borç dışında. Cebrail (as) bana böyle dedi.

(M4880 Müslim, İmâre, 117)

١٣١٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: أَيْنَ أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنْ قُتِلْتُ؟ قَالَ: «فِي الْجَنَّةِ». فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ كُنَّ فِي يَدِهِ، ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1319. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam:
–Yâ Resûlallah, Allah yolunda öldürülürsem yerim neresidir,
diye sordu. Resûlullah:
–Cennettir, buyurdu. Bunun üzerine o kimse elindeki hurmaları atıp şehit oluncaya kadar savaştı.

(M4913 Müslim, İmâre, 143)

١٣٢٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ انْطَلَقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ حَتّٰى سَبَقُوا الْمُشْرِكِينَ إِلَى بَدْرٍ، وَجَاءَ الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَقْدَمَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ إِلَى شَيْءٍ حَتّٰى أَكُونَ أَنَا دُونَهُ» فَدَنَا الْمُشْرِكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قُومُوا إِلَى جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ» قَالَ: يَقُولُ عُمَيْرُ بْنُ الْحُمَامِ الْأَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ جَنَّةٌ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ وَالْأَرْضُ؟ قَالَ: «نَعَمْ» قَالَ: بَخٍ بَخٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا يَحْمِلُكَ عَلَى قَوْلِكَ بَخٍ بَخٍ؟» قَالَ لاَ وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِلاَّ رَجَاءَ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِهَا، قَالَ: «فَإِنَّكَ مِنْ أَهْلِهَا» فَأَخْرَجَ تَمَرَاتٍ مِنْ قَرَنِهِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنْهُنَّ، ثُمَّ قَالَ لَئِنْ أَنَا حَيِيتُ حَتّٰى آكُلَ تَمَرَاتِي هٰذِهِ إِنَّهَا لَحَيَاةٌ طَوِيلَةٌ، فَرَمَى بِمَا كَانَ مَعَهُ مِنَ التَّمْرِ. ثُمَّ قَاتَلَهُمْ حَتّٰى قُتِلَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1320. Enes (ra) anlatıyor:
(Bedir Savaşı günü) Resûlullah Sav, ashâbıyla yola çıktı ve müşriklerden evvel Bedir'e ulaştı. Müşrikler de geldiler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Hiçbiriniz emrim olmadıkça bir şey yapmasın, diye talimat verdi. Müşrikler yaklaşınca, Peygamber Sav:

–Genişliği yer ve gökler kadar olan cenneti kazanmak için
harbe hazır olun, buyurdu.
Râvi Enes (ra) sözüne devam ederek diyor ki: Ensar'dan Umeyr b. Hümâm:
–Yâ Resûlallah, genişliği yer ve gökler gibi olan cennet mi, dedi. Resûlullah:
–Evet, deyince Umeyr:
–Vay be, dedi. Resûlullah'ın:
–Neden "Vay be!" diyorsun, demesi üzerine:
–Vallahi yâ Resûlallah, başka bir şey için değil, cennetlik olmayı istediğim için söyledim, dedi. Resûlullah da Sav:
–Zaten sen cennetliksin, buyurdu. Bunun üzerine Umeyr ok çantasından çıkardığı hurmaları yemeğe başladı. Sonra:
–Eğer bu hurmaları yiyip bitirinceye kadar yaşarsam, bu uzun bir hayat olacak, dedi ve hurmaları atıp şehit olana kadar düşmanla savaştı.

(M4915 Müslim, İmâre, 145)

١٣٢١- وَعَنْهُ قَالَ: جَاءَ نَاسٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِ ابْعَثْ مَعَنَا رِجَالاً يُعَلِّمُونَا الْقُرْآنَ وَالسُّنَّةَ، فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ سَبْعِينَ رَجُلاً مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُمْ: الْقُرَّاءُ، فِيهِمْ خَالِي حَرَامٌ، يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بِاللَّيْلِ يَتَعَلَّمُونَ، وَكَانُوا بِالنَّهَارِ يَجِيئُونَ بِالْمَاءِ، فَيَضَعُونَهُ فِي الْمَسْجِدِ، وَيَحْتَطِبُونَ فَيَبِيعُونَهُ، وَيَشْتَرُونَ بِهِ الطَّعَامَ لِأَهْلِ الصُّفَّةِ وَلِلْفُقَرَاءِ، فَبَعَثَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَرَضُوا لَهُمْ فَقَتَلُوهُم قَبْلَ أَنْ يَبْلُغُوا الْمَكَانَ، فَقَالُوا: اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَا أَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ وَرَضِيتَ عَنَّا، وَأَتَى رَجُلٌ حَرَامًا خَالَ أَنَسٍ مِنْ خَلْفِهِ، فَطَعَنَهُ بِرُمْحٍ حَتّٰى أَنْفَذَهُ، فَقَالَ حَرَامٌ: فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ إِخْوَانَكُمْ قَدْ قُتِلُوا وَإِنَّهُمْ قَالُوا: اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ عَنَّا نَبِيَّنَا أَنَّا قَدْ لَقِينَاكَ فَرَضِينَا عَنْكَ وَرَضِيتَ عَنَّا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

1321. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: (Necid'den) bir grup insan Peygamber'e Sav geldi, Kur'an'ı ve sünneti öğretmesi için kendilerine birilerini göndermesini istediler. Resûlullah da onlara ensardan yetmiş adam gönderdi. Bunlara "kurra" denilirdi. Bunların içlerinde dayım Harâm (b. Milhân) da vardı. Kur'an okurlar ve geceleyin onu müzakere ederek öğrenirlerdi. Gündüzleri su getirirler, onu mescide koyarlar, odun toplayıp satarlar ve parasıyla Suffe ehli ve fakirler için yiyecek satın alırlardı. İşte Peygamber Sav oraya (Necid'e) onları gönderdi. (Yolda giderken) bunlara düşman saldırdı ve gittikleri yere varmadan onları öldürdü. (Düşman tarafından kuşatıldıklarında) "Allah'ım, bizim haberimizi Peygamberimize ulaştır. Biz sana kavuştuk ve senden razı olduk. Sen de bizden razı ol!" dediler. Enes'in (ra) dayısı olan Harâm'ın yanına arkasından bir adam gelip, mızrağını sapladı ve vücudunun bir tarafından diğer tarafına geçirdi. Bunun üzerine Harâm:
–Kâbe'nin Rabbi'ne yemin ederim ki ben (şehitlik mertebesini) kazandım, dedi. Resûlullah Sav bu haberi alınca ashâbına şöyle dedi:
–Kardeşleriniz öldürüldü ve onlar "Allah'ım, bizim haberimizi Peygamberimize ulaştır. Biz sana kavuştuk ve senden razı olduk. Sen de bizden razı ol!" diye niyaz ettiler.

(M4917 Müslim, İmâre, 147; bkz. B2801, B3064 Buhârî, Cihâd, 9, 184; B4093 Buhârî, Megâzî, 29)

١٣٢٢- وَعَنْهُ قَالَ: غَابَ عَمِّي أَنَسُ بنُ النَّضْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ قِتَالِ بَدْرٍ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشْرِكِينَ، لَئِنِ اللّٰهُ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيَنَّ اللّٰهُ مَا أَصْنَعُ. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْكَشَفَ الْمُسْلِمُونَ، فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي أَصْحَابَهُ -وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هٰؤُلَاءِ يَعْنِي الْمُشْرِكِينَ- ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ: يَا سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ الْجَنَّةَ وَرَبِّ النَّضْرِ، إِنِّي أَجِدُ رِيحَهَا مِنْ دُونِ أُحُدٍ، قَالَ سَعْدٌ: فَمَا اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا صَنَعَ، قَالَ أَنَسٌ: فَوَجَدْنَا بِهِ بِضْعاً وَثَمَانِينَ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ، أَوْ طَعْنَةً بِرُمْحٍ أَوْ رَمْيَةً بِسَهْمٍ، وَوَجَدْنَاهُ قَدْ

قُتِلَ وَمَثَّلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ، فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلاَّ أُخْتُهُ بِبَنَانِهِ. قَالَ أَنَسٌ: كُنَّا نَرَى -أَوْ نَظُنُّ- أَنَّ هٰذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ: ﴿ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ ﴾ إِلَى آخِرِهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1322. Enes (ra) anlatıyor:
Amcam Enes b. Nadr, Bedir Savaşı'nda bulunamamıştı.
"Yâ Resûlallah, müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunamadım. Eğer Allah bundan böyle beni müşriklerle karşılaştırırsa onlara neler yapacağımı Allah görecektir." dedi. Uhud Savaşı olup da Müslümanlar dağılınca Peygamber *Sav*:
"Allah'ım, ashâbımın yaptıklarından dolayı senden özür dilerim." dedi. Müşriklere işaret ederek de, "Yâ Rabbi, bunların yaptıklarından uzağım." dedi ve sonra düşmana doğru ilerlerken Sa'd b. Muâz'a rastladı ve ona:
"Ey Sa'd b. Muâz, Nadr'ın Rabbi'ne yemin ederim ki cennet işte şurada. Uhud'un berisinden cennetin kokusunu alıyorum." dedi.
Sa'd dedi ki: "Yâ Resûlallah, ben Enes b. Nadr'ın yaptığını yapamadım."
Hadisi rivayet eden Enes:
–Amcamın üzerinde kimi kılıç, kimi mızrak, kimi ok yarası olmak üzere seksen kadar yara vardı. Öldürülmüş ve müşrikler tarafından kendisine müsle yapılmıştı.[118] Bu nedenle onu kimse tanıyamamış, kız kardeşi ancak parmaklarından tanıyabildi, dedikten sonra şu âyeti okudu: "Müminler arasında öyleleri vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar, bu uğurda onlardan bir kısmı can verdi..."[119] ve şöyle söyledi:
"Biz bu âyetin Enes b. Nadr ve onun gibiler hakkında nâzil olduğu kanaatinde idik."

(B2805 Buhârî, Cihâd, 12; M4918 Müslim, İmâre, 148)

١٣٢٣- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي، فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ، فَأَدْخَلَانِي دَاراً

[118] Yani, işkence ederek bütün uzuvlarını parçalayıp, cesedi tanınmaz hâle getirmişler, gözlerini oymuşlar, burun ve dudaklarını koparmışlardı.
[119] Ahzâb, 33/23.

هِيَ أَحْسَنُ وَأَفضَلُ، لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا، قَالاَ: أَمَّا هٰذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1323. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir: Bu gece rüyamda bana iki adam geldi, beni bir ağaca çıkarıp oradan da çok güzel ve mükemmel bir diyara götürdüler ki hayatımda ondan daha güzelini görmemiştim. Sonra onlar "Burası şehitlerin diyarıdır." dediler.

(B2791 Buhârî, Cihâd, 4)

١٣٢٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ أُمَّ الرُّبَيعِ بِنْتَ الْبَرَاءِ وَهِيَ أُمُّ حَارِثَةَ بْنِ سُرَاقَةَ، أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَا تُحَدِّثُنِي عَنْ حَارِثَةَ، وَكَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ، فَإِنْ كَانَ فِي الْجَنَّةِ صَبَرْتُ، وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذٰلِكَ اجْتَهَدْتُ عَلَيْهِ فِي الْبُكَاءِ، فَقَالَ: «يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جِنَانٌ فِي الْجَنَّةِ، وَإِنَّ ابْنَكِ أَصَابَ الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1324. Enes (ra) anlatıyor:
Ümmü Hârise b. Sürâka ismiyle meşhur olan Ümmü'r-Rabî' bint.
el-Berâ bir gün Peygamber'in *Sav* yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, (oğlum) Hârise Bedir'de öldürülmüştü, bana Hârise'den bahseder misin. Eğer o, cennette ise sabredeceğim, değilse elimden geldiği kadar ağlayacağım, dedi. Resûlullah *Sav*:
–Ey Ümmü Hârise, birçok cennet bahçesi vardır. Senin oğlun bunların en yücesi olan Firdevs'tedir, buyurdu.

(B2809 Buhârî, Cihâd, 14)

١٣٢٥- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: جِيءَ بِأَبِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ مُثِّلَ بِهِ فَوُضِعَ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَذَهَبْتُ أَكْشِفُ

عَنْ وَجْهِهِ فَنَهَانِي قَوْمٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا زَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1325. Câbir b. Abdullah (ra) anlatıyor:
Kendisine müsle yapılan (öldürüldükten sonra çeşitli azaları kesilen) babamın cesedi Resûlullah'a getirildi ve önüne konuldu. Yüzünü açmak için davrandım, fakat oradakiler beni engellediler. Peygamber Sav: "Melekler, onu kanatlarıyla gölgelendiriyorlar." buyurdu.

(B2816 Buhârî, Cihâd, 20; M6354, M6355 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 129-130)

١٣٢٦- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَأَلَ اللّٰهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1326. Sehl b. Huneyf'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Allah Teâlâ, yolunda şehit olmayı gönülden isteyen kimseyi yatağında ölse dahi şehitler derecesine ulaştırır, buyurdu.

(M4930 Müslim, İmâre, 157)

١٣٢٧- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ طَلَبَ الشَّهَادَةَ صَادِقاً أُعْطِيَهَا وَلَوْ لَمْ تُصِبْهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1327. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Allah yolunda şehit olmayı gönülden isteyen kimseye, şehit olmasa dahi şehitlik sevabı verilir, buyurdu.

(M4929 Müslim, İmâre, 156)

١٣٢٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا يَجِدُ الشَّهِيدُ مِنْ مَسِّ الْقَتْلِ إِلاَّ كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ مِنْ مَسِّ الْقَرْصَةِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1328. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Şehit, ölüm acısını ancak sizin çimdiklendiğinizde duyduğunuz acı kadar duyar, buyurdu.

(T1668 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 26)

١٣٢٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ انْتَظَرَ حَتّٰى مَالَتِ الشَّمْسُ، ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، لاَ تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُوا اللّٰهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلاَلِ السُّيُوفِ» ثُمَّ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانْصُرْنَا عَلَيْهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1329. Abdullah b. Ebû Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, düşmanla karşılaştığı savaş günlerinden birinde, güneş batmaya başlayıncaya kadar bekledi. Sonra askerlerine şöyle seslendi:
Ey insanlar, düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin, Allah'tan afiyet, huzur ve asayiş dileyin. Düşmanla karşılaşınca da sabredin, dayanın ve bilin ki cennet, kılıçların gölgesi altındadır, dedi. Sonra şöyle dua etti:
Ey Kitab'ı indiren, bulutları hareket ettiren, düşman güçlerini dağıtan Allah'ım, onları darmadağın et ve onlara karşı bize yardım et.

(B3024, B3025 Buhârî, Cihâd, 112; M4542 Müslim, Cihâd, 20)

١٣٣٠- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِثْنَتَانِ لاَ تُرَدَّانِ، أَوْ قَلَّمَا تُرَدَّانِ: اَلدُّعَاءُ عِنْدَ النِّدَاءِ وَعِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1330. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
İki dua reddolunmaz, ya da nadiren reddolunur: Ezan okunurken yapılan dua, bir de savaşın kızıştığı, tarafların birbirleriyle kıran kırana çarpıştığı zaman yapılan dua.

(D2540 Ebû Dâvûd, Cihâd, 39)

١٣٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا غَزَا قَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَنَصِيرِي، بِكَ أَحُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أُقَاتِلُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1331. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) gazaya çıktığında şöyle dua ederdi, "Allah'ım, benim desteğim ve yardımcım ancak sensin. Senin sayende düşmana karşı koyar, senin desteğinle düşmanla savaşırım."

(D2632 Ebû Dâvûd, Cihâd, 90; T3584 Tirmizî, Deavât, 121)

١٣٣٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَافَ قَوْمًا قَالَ: اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1332. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav*, bir düşman hücumundan endişe ederse şöyle derdi:
"Allah'ım, onların karşısına senin çıkmanı istiyor, şerlerinden de sana sığınıyoruz."

(D1537 Ebû Dâvûd, Vitir, 30)

١٣٣٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1333. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
(Savaşta binilen) atlar, perçemlerinde hayır var, ta kıyamet gününe kadar!

(B2849 Buhârî, Cihâd, 43; M4845 Müslim, İmâre, 96)

١٣٣٤- وَعَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللّٰه عنهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ: الْأَجْرُ، وَالْمَغْنَمُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1334. Urve el-Bârikî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz.Peygamber *Sav* şöyle demiştir:
(Savaşta binilen) atlar, perçemlerinde hayır var, ganimet var, ecir var, ta kıyamet gününe kadar.

(B2852 Buhârî, Cihâd, 44; M4849 Müslim, İmâre, 98)

١٣٣٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنِ احْتَبَسَ فَرَساً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، إِيمَاناً بِاللّٰهِ، وَتَصْدِيقاً بِوَعْدِهِ، فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ وَرَوْثَهُ، وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1335. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim, Allah'a inanarak ve O'nun vadini tasdikleyerek O'nun yolunda binilmek üzere at beslerse, kıyamet günü o atın yediği, içtiği, tersi ve idrarı (dahi sevap olarak) o kimsenin mizanına konur.

(B2853 Buhârî, Cihâd, 45)

١٣٣٦- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ: هٰذِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعُمِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1336. Ebû Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir adam yularlı bir deve ile Peygamber'in (sav) yanına geldi ve:
–Bunu Allah yolunda vakfettim, dedi. Bunun üzerine
Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:
–Bunun karşılığı olarak kıyamet gününde sana yularlı yedi yüz deve verilecek.

(M4897 Müslim, İmâre, 132)

١٣٣٧- وَعَنْ أَبِي حَمَّادٍ وَيُقَالُ: أَبُو سُعَادٍ، وَيُقَالُ: أَبُو أَسَدٍ، وَيُقَالُ: أَبُو عَامِرٍ، وَيُقَالُ: أَبُو عَمْرٍو، وَيُقَالُ: أَبُو الْأَسْوَدِ، وَيُقَالُ: أَبُو عَبْسٍ عُقْبَةُ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، يَقُولُ: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1337. Ukbe b. Âmir el-Cühenî'den (ra)[120] rivayet edildiğine göre
o, şöyle demiştir:

---

[120] Bu zata "Ebû Hammâd, Ebû Suâd, Ebû Esed, Ebû Âmir, Ebû Amr, Ebu'l-Esved, Ebû Abs" denilmekte imiş.

Resûlullah'ın (sav) minberden şöyle buyurduğunu işittim: "Düşmanlara karşı elinizden geldiği kadar kuvvet hazırlayın..."[121] Dikkatinizi çekerim, (bu âyetteki) "kuvvet", atmaktır; dikkatinizi çekerim, "kuvvet", atmaktır; dikkatinizi çekerim, "kuvvet", atmaktır."[122]

(M4946 Müslim, İmâre, 167)

١٣٣٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «سَتُفْتَحُ عَلَيْكُمْ أَرَضُونَ، وَيَكْفِيكُمُ اللّٰهُ، فَلاَ يَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَلْهُوَ بِأَسْهُمِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1338. Ebû Hammâd'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Çok yerler fethedeceksiniz, Allah size yeterince yardım edecektir. Ama, hiçbiriniz (buna güvenip) oklarıyla atış talimi yapmaktan geri durmasın, buyurdu.

(M4947 Müslim, İmâre, 168)

١٣٣٩- وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عُلِّمَ الرَّمْيَ ثُمَّ تَرَكَهُ، فَلَيْسَ مِنَّا، أَوْ فَقَدْ عَصَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1339. Ebû Hammâd'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Ok atmayı öğrenip de sonra terk eden bizden değildir yahut isyan etmiş olur.[123]

(M4949 Müslim, İmâre, 169)

١٣٤٠- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ ثَلاثَةَ نَفَرٍ الْجَنَّةَ: صَانِعَهُ

---

[121] Enfâl, 8/60.

[122] Âyette geçen "kuvvet" kelimesi, o dönem açısından düşmana ok, mızrak vb. atmak şeklinde açıklanmışsa da, günümüz açısından düşmana karşı kullanılan her türlü güç olarak anlaşılması âyetin vermek istediği mesaja daha uygun düşmektedir.

[123] Hz. Peygamber, içinde bulunduğu şartlardan dolayı ok atmayı öğrenmenin gereği üzerinde durmuştur. Onun bu ifadesi de ashâbı atıcılık öğrenmeye teşvik amacı taşımaktadır.

يَحْتَسِبُ فِي صَنْعَتِهِ الْخَيْرَ، وَالرَّامِيَ بِهِ، وَمُنْبِلَهُ، وَارْمُوا وَارْكَبُوا، وَأَنْ تَرْمُوا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا. وَمَنْ تَرَكَ الرَّمْيَ بَعْدَ مَا عُلِّمَهُ رَغْبَةً عَنْهُ، فَإِنَّهَا نِعْمَةٌ تَرَكَهَا» أَوْ قَالَ: «كَفَرَهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1340. Ebû Hammâd'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah (Sav) şöyle demiştir:
Allah, bir tek ok yüzünden üç kimseyi cennete koyar: Allah rızası için o oku yapanı, onu Allah yolunda atanı, oku atıcıya vereni.
Atıcılık ve binicilik öğrenin. Atıcılık öğrenmeniz, binicilik öğrenmenizden daha fazla hoşuma gider.
Öğrendikten sonra yüz çevirerek atıcılığı bırakan kimse için o, terk ettiği veya nankörlük yaptığı bir nimettir (ve bundan sorulacaktır).[124]

(D2513 Ebû Dâvûd, Cihâd, 23)

١٣٤١- وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَلَى نَفَرٍ يَنْتَضِلُونَ، فَقَالَ: «ارْمُوا بَنِي إِسْمَاعِيلَ فَإِنَّ أَبَاكُمْ كَانَ رَامِيًا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1341. Seleme b. Ekvâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (Sav), ok atma yarışı yapan bir topluluğun yanına geldi ve "Ey İsmailoğulları, atın; zira babanız da atıcı idi." buyurdu.

(B2899 Buhârî, Cihâd, 78)

١٣٤٢- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ لَهُ عِدْلُ مُحَرَّرَةٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

---

[124] Allah Resûlü bu hadislerde kendi dönemindeki araçları dile getirmişse de, sünnette asıl olan araç değil, amaçtır ve bu amacı gerçekleştiren araçlar da bu kapsamda değerlendirilmelidir.

1342. Amr b. Abese’nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav):
Allah yolunda bir ok atan kimseye, köle azat etmeye denk sevap verilir, buyurdu.

(T1638 Tirmizî, Fedâilü’l-cihâd, 11)[125]

١٣٤٣- وَعَنْ أَبِي يَحْيَى خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كُتِبَ لَهُ
سَبْعُمِائَةِ ضِعْفٍ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1343. Ebû Yahyâ Hureym b. Fâtik’ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda harcama yapan kimseye Allah, (harcamasının)
yedi yüz misli ecir verir.

(T1625 Tirmizî, Fedâilü’l-cihâd, 4)

١٣٤٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ إِلَّا بَاعَدَ اللّٰهُ بِذٰلِكَ
الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1344. Ebû Saîd’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Allah yolunda bir gün oruç tutan kimsenin yüzünü Allah, cehennemden
yetmiş senelik mesafe uzaklaştırır.

(M2711 Müslim, Sıyâm, 167; B2840 Buhârî, Cihâd, 36)

[125] Bu hadis mevcut Ebû Davûd nüshasında yer almamakla birlikte Ebû Dâvud et-Tayâlisî’nin *Müsned*’inde tesbit edilmiştir. Burada Nevevî’nin kasdettiği de o olabilir. bkz: Tayâlisî, *Müsned*, II, 470; hadis no: 1250.

١٣٤٥- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهُ وَبيْنَ النَّارِ خَنْدَقاً كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1345. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Allah yolunda bir gün oruç tutan kimse ile cehennem arasında Allah, yerle gök arası kadar hendek açar, demiştir.

(T1624 Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 3)

١٣٤٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ، وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِالْغَزْوِ، مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1346. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Cihad etmeden ve cihada gitmeyi gönlünden geçirmeden ölen kimse, bir nevi nifak üzere ölür.

(M4931 Müslim, İmâre, 158)

١٣٤٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي غَزَاةٍ فَقَالَ: «إِنَّ بِالْمَدِينَةِ لَرِجَالاً مَا سِرْتُمْ مَسِيراً، وَلاَ قَطَعْتُمْ وَادِيًا إِلاَّ كَانُوا مَعَكُمْ، حَبَسَهُمُ الْمَرَضُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «حَبَسَهُمُ الْعُذْرُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: إِلاَّ شَرَكُوكُمْ فِي الْأَجْرِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ رِوَايَةِ أَنَسٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ رِوَايَةِ جَابِرٍ وَاللَّفْظُ لَهُ.

1347. Câbir (ra) anlatıyor:
Peygamber'le (sav) bir savaşta bulunuyorduk. Şöyle buyurdu:
Hastalıkları sebebiyle Medine'de kalan öyle kimseler var ki, gittiğiniz her yerde ve geçtiğiniz her derede sizinle beraberdiler.

(M4932 Müslim, İmâre, 159)

Bir rivayet de şöyledir: "Onları mazeretleri alıkoymuştu."

(B2839 Buhârî, Cihâd, 35)

Diğer bir rivayet ise "Onlar, ecirde size ortak olacaklardır." şeklindedir.

(M4933 Müslim, İmâre, 159)

١٣٤٨- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُذْكَرَ، وَالرَّجُلُ يُقاتِلُ لِيُرَى مَكَانُهُ؟ وَفِي رِوَايَةٍ: يُقَاتِلُ شَجَاعَةً وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً. وَفِي رِوَايَةٍ: وَيُقَاتِلُ غَضَباً، فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1348. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre bir bedevi Hz. Peygamber'in (sav) yanına geldi ve:
–Yâ Resûlallah, adam var, ganimet için harp eder. Adam var, şöhret kazanmak için savaşır. Adam da var ki, cesaretini göstermek için savaşır.
Bir rivayete göre: Cesaretini göstermek için veya kavmini yüceltme gayreti ile savaşır.

(bkz. B7458 Buhârî, Tevhîd, 28; M4920 Müslim, İmâre, 150)

Diğer rivayete göre: Öfkesinden dolayı harp eder.

(bkz. B123 Buhârî, İlim, 45; M4922 Müslim, İmâre, 151)

Bunların hangisi Allah yolunda savaşmış olur, diye sordu. Resûlullah *Sav*:
–Kim Allah'ın dini üstün gelsin diye savaşırsa, o, Allah yolunda savaşmış olur, buyurdu.

(B3126 Buhârî, Humus, 10; M4919 Müslim, İmâre, 149)

١٣٤٩- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ غَازِيَةٍ، أَوْ سَرِيَّةٍ تَغْزُو، فَتَغْنَمُ وَتَسْلَمُ، إِلاَّ كَانُوا قَدْ تَعَجَّلُوا ثُلُثَيْ أُجُورِهِمْ، وَمَا مِنْ غَازِيَةٍ أَوْ سَرِيَّةٍ تُخْفِقُ وَتُصَابُ إِلاَّ تَمَّ لَهُمْ أُجُورُهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1349. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle demiştir:
Savaşa giden bir grup veya bölük savaşır, ganimet alır ve sağ salim dönerse ecirlerinin üçte ikisini peşinen almışlar demektir. Fakat bir grup veya bölük savaşır da ganimet alamaz da ölür yahut yaralanırsa onlar (ahirette) ecirlerini tam olarak alırlar.

(M4926 Müslim, İmâre, 154)

١٣٥٠- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ائْذَنْ لِي فِي السِّيَاحَةِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ سِيَاحَةَ أُمَّتِي الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1350. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam:
–Yâ Resûlallah, diyar diyar dolaşarak, ruhban gibi yaşamama izin ver, dedi.
Peygamber Sav:
–Ümmetimin ruhbanlığı, Allah yolunda cihada gitmektir, buyurdu.

(D2486 Ebû Dâvûd, Cihâd, 6)

١٣٥١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَفْلَةٌ كَغَزْوَةٍ».

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1351. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav:
Bir savaştan dönüş, (sevap bakımından) savaş gibidir, buyurdu.[126]

(D2487 Ebû Dâvûd, Cihâd, 7)

١٣٥٢- وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ تَلَقَّاهُ النَّاسُ، فَلَقِيتُهُ مَعَ الصِّبْيَانِ عَلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ بِهٰذَا اللَّفْظِ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ قَالَ: ذَهَبْنَا نَتَلَقَّى رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ الصِّبْيَانِ إِلَى ثَنِيَّةِ الْوَدَاعِ.

[126] Hadiste gerek savaş sonrası dönüş, gerekse düşmanın kaçması vb. sebeplerle savaşmaksızın dönüş tıpkı bir gazve gibi değerlendirilmektedir. Ayrıca "kafle" kelimesi Allah yolunda bir defada yüklü bir malı infak etme anlamına da gelmektedir.

1352. Sâib b. Yezîd (ra) anlatıyor:
Tebük Gazvesi'nden dönüşünde halk Peygamber'i Sav karşılamıştı. Onu, ben de çocuklarla beraber Seniyyetü'l-Vedâ denilen yerde karşıladım.

(D2779 Ebû Dâvûd, Cihâd, 164)

Buhârî'nin rivayetinde ravi:
Biz Peygamber'i karşılamak için çocuklarla beraber Seniyyetü'l-Vedâ'ya gittik, demiştir.

(B3083 Buhârî, Cihâd, 196)

١٣٥٣- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَغْزُ، أَوْ يُجَهِّزْ غَازِيًا، أَوْ يَخْلُفْ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ أَصَابَهُ اللّٰهُ بِقَارِعَةٍ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1353. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:
Bir kimse savaşmaz, bir mücahidi savaş için hazırlayıp teçhiz etmez veya savaşa giden bir kimsenin aile efradına da bakmazsa Allah, onu daha kıyamete varmadan büyük bir belaya uğratır.

(D2503 Ebû Dâvûd, Cihâd, 17)

١٣٥٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَأَلْسِنَتِكُمْ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1354. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Müşriklere karşı mallarınız, canlarınız ve dillerinizle cihad edin, buyurdu.

(D2504 Ebû Dâvûd, Cihâd, 17)

١٣٥٥- وَعَنْ أَبِي عَمْرٍو وَيُقَالُ: أَبُو حَكِيمٍ النُّعْمَانُ بْنُ مُقَرِّنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا لَمْ يُقَاتِلْ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَخَّرَ الْقِتَالَ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ، وَتَهُبَّ الرِّيَاحُ، وَيَنْزِلَ النَّصْرُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1355. Ebû Hakîm Nu'mân b. Mukarrin ismiyle bilinen
Ebû Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın Sav yanında bulundum. Gündüzün evvelinde harbe başlamadığı takdirde, güneşin zeval vakti gelip (öğle sonrası) rüzgârın esmesine ve böylece (ilâhî) yardım gelinceye kadar savaşı geciktirirdi.

(D2655 Ebû Dâvûd, Cihâd, 101; T1613 Tirmizî, Siyer, 46)

١٣٥٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ، فَاصْبِرُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1356. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin, karşılaştığınızda da sabredip dayanın.

(B3026 Buhârî, Cihâd, 156; M4541 Müslim, Cihâd, 19)

١٣٥٧- وَعَنْهُ وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْحَرْبُ خُدْعَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1357. Ebû Hüreyre ve Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav:
Harp bir hiledir (strateji ve taktiktir), buyurdu.

(M4539, M4540 Müslim, Cihâd, 17, 18; B3029, B3030 Buhârî, Cihâd, 157)

Şehitliğin Fazileti

١٣٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرِيقُ، وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1358. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Şehitler beş sınıftır: Vebadan, ishalden ölenler, suda boğulanlar, göçük altında kalıp ölenler ve Allah yolunda şehit düşenler, buyurmuştur.

(B2829 Buhârî, Cihâd, 30; M4940 Müslim, İmâre, 164)

١٣٥٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا تَعُدُّونَ الشُّهَدَاءَ فِيكُمْ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ. قَالَ: «إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ،» قَالُوا: فَمَنْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1359. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav bir gün ashâbına:
–Siz kimlere şehit dersiniz, buyurdu. Sahâbîler:
–Yâ Resûlallah, Allah yolunda öldürülenler şehittir, dediler. Resûlullah:
–Öyleyse ümmetimin şehitleri çok az demektir, buyurdu.
–Başka kimler şehittir Yâ Resûlallah, diye sordular.
Peygamber sav şöyle cevap verdi:
–Allah yolunda muharebede öldürülen kimse şehittir. Allah yolunda diğer sebeplerle ölenler de şehittir. Vebadan, ishalden ölenler; suda boğulanlar da şehittir.

(M4941 Müslim, İmâre, 165)

١٣٦٠- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ، فَهُوَ شَهِيدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1360. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle demiştir:
Malını savunurken öldürülen kimse şehittir.

(B2480 Buhârî, Mezâlim, 33; M361 Müslim, Îmân, 226)

١٣٦١- وَعَنْ أَبِي الْأَعْوَرِ سَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، أَحَدِ الْعَشَرَةِ الْمَشْهُودِ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1361. Cennetle müjdelenen on sahabeden biri olan Ebu'l-A'ver Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in (ra) işittiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir: Malını savunurken öldürülen şehittir, canını savunurken öldürülen şehittir, dini uğruna öldürülen şehittir, ailesini savunurken öldürülen de şehittir, buyurdu.

(D4772 Ebû Dâvûd, Sünnet, 28, 29; T1421 Tirmizî, Diyât, 21)

١٣٦٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ إِنْ جَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَخْذَ مَالِي؟ قَالَ: «فَلاَ تُعْطِهِ مَالَكَ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَاتَلَنِي؟ قَالَ: «قَاتِلْهُ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلَنِي؟ قَالَ: «فَأَنْتَ شَهِيدٌ» قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ قَتَلْتُهُ؟ قَالَ: «هُوَ فِي النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1362. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a (sav) bir adam geldi ve:
–Yâ Resûlallah, birisi gelip de malımı almak isterse ne yapayım, diye sordu.
Resûlullah:
–Ona malını verme, buyurdu.
–Benimle dövüşürse ne yapayım, dedi.
–Sen de onunla dövüş, buyurdu.
–Ya beni öldürürse, dedi.
–O zaman sen şehit olursun, dedi.
–Ya ben onu öldürürsem, deyince Allah Resûlü:
–O cehenneme gider, cevabını verdi.

(M360 Müslim, Îmân, 225)

Köle Azat Etmenin Fazileti[127]

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ۞ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۞ فَكُّ رَقَبَةٍ﴾

Fakat o, sarp yokuşa atılmadı. Sarp yokuş nedir, sen bilir misin? O tutsak olan bir boynu çözmek (köle azat etmek)tir.

(Beled, 90/11-13)

١٣٦٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً أَعْتَقَ اللّٰهُ بِكُلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْواً مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1363. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* bana şöyle söyledi:
Allah Müslüman bir köle azat eden kimsenin, edep yerleri dahil, bütün organlarını, o kölenin organlarına karşılık cehennemden kurtarır.

(B6715 Buhârî, Keffâretü'l-eymân, 6; M3796, M3797 Müslim, Itk, 22, 23)

[127] Bu bölümde yer alan haberler kölelik müessesesinin var olduğu dönemlerde insanları duyarlı davranmaya teşvik için söylenmiştir. Bazılarına göre bu husustaki nebevî mesajlardan hizmetçiler, işçiler vb. konularda yararlanılabilir.

١٣٦٤- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «اَلْإِيمَانُ بِاللّٰهِ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ» قَالَ: قُلْتُ: أَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «أَنْفَسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا، وَأَكْثَرُهَا ثَمَناً»

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1364. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a Sav:
–Yâ Resûlallah, hangi ameller daha faziletlidir, diye sordum.
–Allah'a iman ve Allah yolunda cihad, buyurdu.
–Hangi köleyi azat etmek daha faziletlidir, dedim.
–Sahibi nezdinde en iyi ve en pahalı olanını, buyurdu.

(M250 Müslim, Îmân, 136; B2518 Buhârî, Itk, 2)

Kölelere İyi Davranmanın Fazileti

﴿وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبٰى
وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّب۪يلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ﴾

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana -babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin...

(Nisâ, 4/36)

١٣٦٥- وَعَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ، وَعَلَى غُلَامِهِ مِثْلُهَا، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذٰلِكَ، فَذَكَرَ أَنَّهُ سَابَّ رَجُلاً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَيَّرَهُ بِأُمِّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ: هُمْ إِخْوَانُكُمْ، وَخَوَلُكُمْ، جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ، وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ عَلَيْهِ»، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1365. Ma'rûr b. Süveyd (ra) anlatıyor:
Bir gün Ebû Zer'i gördüm. Üzerinde gösterişli bir elbise vardı. Kölesi de bu elbisenin bir benzerini giymişti. (Kölesine de aynı elbiseyi giydirmesinin) sebebini sordum. Resûlullah zamanında bir adama hakaret ettiğini, annesini de (zenci olduğu için) ayıpladığını, bunun üzerine Peygamber'in sav kendisine şöyle dediğini söyledi:
Sende (hâlâ) Câhiliye izi var. O(köleler) hizmetçileriniz ve sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Kimin himayesinde böyle bir kardeşi varsa ona kendi yediğinden yedirsin, kendi giydiğinden giydirsin. Onlara güç yetiremeyeckleri işleri yüklemeyin. Şayet yüklerseniz kendilerine yardım edin.

(M4315 Müslim, Eymân, 40; B30 Buhârî, Îmân, 22)

١٣٦٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ، فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ، فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ، فَإِنَّهُ وَلِيَ عِلاَجَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1366. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber sav şöyle buyurdu:
Birinize hizmetçisi yemek getirdiğinde, onu sofrasına oturtmazsa, (en azından) ona bir iki lokma yahut bir iki çiğnem yemek versin. Çünkü, yemeği hazırlayan odur.

(B2557 Buhârî, Itk, 18)

Kölelerin Sorumluluklarını Yerine Getirmesi

١٣٦٧- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهِ، وَأَحْسَنَ عِبَادَةَ اللّٰهِ، فَلَهُ أَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1367. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Efendisine karşı samimi olan ve Allah'a güzelce ibadet eden köleye iki kat ecir vardır, buyurdu.

(M4318 Müslim, Eymân, 43; B2550 Buharı, Itk, 17)

١٣٦٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِلْعَبْدِ الْمَمْلُوكِ الْمُصْلِحِ أَجْرَانِ»، وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ لَوْلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، وَالْحَجُّ، وَبِرُّ أُمِّي، لَأَحْبَبْتُ أَنْ أَمُوتَ وَأَنَا مَمْلُوكٌ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1368. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Efendisinin işlerini iyi yapan köle için iki ecir vardır, buyurdu.
Râvi diyor ki: "Ebû Hüreyre'nin canını teninde tutan Allah'a yemin ederim ki, Allah yolunda cihad etmenin, hacca gitmenin ve anneme iyilik yapma(nın sevabı daha fazla) olmasaydı, köle olarak ölmeyi isterdim."

(M4320 Müslim, Eymân, 44; B2548 Buhârî, Itk, 16)

١٣٦٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَمْلُوكُ الَّذِي يُحْسِنُ عِبَادَةَ رَبِّهِ، وَيُؤَدِّي إِلَى سَيِّدِهِ الَّذِي عَلَيْهِ مِنَ الْحَقِّ، وَالنَّصِيحَةِ، وَالطَّاعَةِ، لَهُ أَجْرَانِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1369. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Rabbine güzelce ibadet eden ve efendisine karşı görevlerini samimiyetle ve itaatle yerine getiren, köleye iki kat sevap vardır.

(B2551 Buhârî, Itk, 17)

١٣٧٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللّٰهِ، وَحَقَّ مَوَالِيهِ، وَرَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا، وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا، ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا، فَلَهُ أَجْرَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1370. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Üç kimse vardır ki onların sevapları iki kattır:
1. Ehl-i Kitap'tan kendi peygamberine iman ettikten sonra Hz. Muhammed'e iman eden kimse,
2. Hem Allah'a hem de efendilerine karşı sorumluluklarını yerine getiren köle,
3. Sahip olduğu cariyeyi güzelce terbiye edip ona iyi bir eğitim veren, sonra da azat edip onu eş edinen kimse.

(B97 Buhârî, İlim, 31; M387 Müslim, Îmân, 241)

Fitne ve Karışıklık Zamanlarında İbadet Etmenin Fazileti

١٣٧١- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْعِبَادَةُ فِي الْهَرْجِ كَهِجْرَةٍ إِلَيَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1371. Ma'kîl b. Yesâr'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle demiştir:
Karışıklık zamanlarında ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir.

(M7400 Müslim, Fiten, 130)

Alışverişte ve Ödemelerde Kolaylık Göstermenin Fazileti

﴿وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ﴾

...Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.

(Bakara, 2/215)

﴿وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ﴾

Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını ve haklarını) eksiltmeyin...

(Hûd, 11/85)

﴿وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ * الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ * وَإِذَا كَالُوهُمْ
أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ * أَلَا يَظُنُّ أُولٰٓئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ * لِيَوْمٍ عَظِيمٍ * يَوْمَ
يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp, yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. Onlar, büyük bir gün; insanların, âlemlerin Rabbinin huzurunda duracakları gün için diriltileceklerini sanmıyorlar mı?

(Mutaffifîn, 83/1-6)

١٣٧٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَقَاضَاهُ فَأَغْلَظَ لَهُ، فَهَمَّ بِهِ أَصْحَابُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعُوهُ فَإِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالاً» ثُمَّ قَالَ: «أَعْطُوهُ سِناًّ مِثْلَ سِنِّهِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ لاَ نَجِدُ إِلاَّ أَمْثَلَ مِنْ سِنِّهِ، قَالَ: «أَعْطُوهُ فَإِنَّ خَيْرَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1372. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir adam, borcunu istemek için Hz. Peygamber'in (sav) yanına geldi ve ona karşı ağır konuştu. Bunun üzerine Peygamber'in ashâbı ona (haddini bildirmeyi) düşündüler. Resûlullah:

–Onu bırakın. Zira hak sahibi söz hakkı vardır, dedi ve:

–Ona, aldığım deveyle yaşıt bir deve verin, diye emretti. Bunun üzerine ashâb:

–Yâ Resûlallah, (dengini bulamıyoruz) ancak onun devesinden daha kıymetlisini bulabiliyoruz, dediler. Resûlullah (sav) da şöyle buyurdu:

–O hâlde onu verin, çünkü en hayırlınız, borcunu en iyi şekilde ödeyendir.

(B2306 Buhârî, Vekâlet, 6; M4110 Müslim, Müsâkât, 120)

١٣٧٣- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَحِمَ اللّٰهُ رَجُلاً سَمْحاً إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1373. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav:
Alışverişinde ve borcunu tahsilde kolaylık gösteren kimseye, Allah rahmet etsin, buyurmuştur.

(B2076 Buhârî, Büyû', 16)

١٣٧٤- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُنَجِّيَهُ اللّٰهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ أَوْ يَضَعْ عَنْهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1374. Ebû Katâde'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav:
Allah'ın kendisini kıyamet gününün sıkıntılarından kurtarmasını isteyen kimse, borcunu ödeyemeyen kişiye ya mühlet versin ya da onun borcunu siliversin, buyurmuştur.

(M4000 Müslim, Müsâkât, 32)

١٣٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَانَ رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، وَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ: إِذَا أَتَيْتَ مُعْسِراً فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللّٰهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا فَلَقِيَ اللّٰهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1375. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle demiştir:
Bir adam, halka borç verirdi. Hizmetçisine de şöyle derdi: " (Borç tahsili için) eli dar kimseye vardığında, onun borcundan vazgeç. Belki Allah da bu vesileyle bizi affeder." O kimse Allah'a kavuştuğunda Allah onu affetti.

(B3480 Buhârî, Enbiyâ, 54; M3998 Müslim, Müsâkât, 31)

١٣٧٦- وَعَنْ أَبي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُوسِبَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مِنَ الْخَيْرِ شَيْءٌ، إِلاَّ أَنَّهُ كَانَ يُخَالِطُ النَّاسَ، وَكَانَ مُوسِراً، وَكَانَ يَأْمُرُ غِلْمَانَهُ أَنْ يَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمُعْسِرِ. قَالَ اللّٰهُ، عَزَّ وَجَلَّ: «نَحْنُ أَحَقُّ بِذٰلِكَ مِنْهُ، تَجَاوَزُوا عَنْهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1376. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurdu:
Sizden evvelki ümmetlerden bir adam (kıyamet günü) hesaba çekilir ve (amel defterinde) hayır namına hiçbir şey bulunamaz. (Dünyada iken) zengin olan bu adam, insanlarla iç içe yaşar. Emrinde çalışanlardan, eli darda bulunanların borçlarını silmelerini isterdi. Yüce Allah (meleklerine) şöyle buyurdu:
"Affetmeye biz bu kimseden daha layıkız; siz de onun kusurlarını silin."

(M3997 Müslim, Müsâkât, 30)

١٣٧٧- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أُتِيَ اللّٰهُ تَعَالَى بِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِهِ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً، فَقَالَ لَهُ: مَاذَا عَمِلْتَ فِي الدُّنْيَا؟ قَالَ: وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثاً قَالَ: يَا رَبِّ آتَيْتَنِي مَالَكَ فَكُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ، وَكَانَ مِنْ خُلُقِي الْجَوَازُ، فَكُنْتُ أَتَيَسَّرُ عَلَى الْمُوسِرِ، وَأُنْظِرُ الْمُعْسِرَ. فَقَالَ اللّٰه تَعَالَى: «أَنَا أَحَقُّ بِذَا مِنْكَ، تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي» فَقَالَ عُقْبَةُ بنُ عَامِرٍ، وَأَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: هٰكَذَا سَمِعْنَاهُ مِنْ فِي رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1377. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Teâlâ'nın (dünyada) kendisine mal mülk verdiği kullarından biri, O'nun huzuruna getirilir.
Allah Teâlâ ona:
–Dünyada (bu mal ile) neler yaptın, diye sorar.
Râvi diyor ki: Kullar (o gün) Allah'tan hiçbir şeyi gizleyemezler.
Bunun üzerine o kimse:
–Ey Rabbim, sen bana malından verdin, ben de insanlarla alışveriş ettim. Kolaylık göstermek âdetimdi; hâli vakti yerinde olanlara kolaylık gösterir, darda olanlara da mühlet verirdim, der. Bunun üzerine Yüce Allah:
–Kolaylık göstermek bana senden daha çok yakışır, der (ve meleklere), "Bu kulumun kusurlarını silin." buyurur.
Ukbe b. Âmir ve Ebû Mesûd el-Ensârî (ra), "Biz bu sözleri böylece Resûlullah'ın (sav) ağzından işittik." demişlerdir.

(M3996 Müslim, Müsâkât, 29)

١٣٧٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً أَوْ وَضَعَ لَهُ، أَظَلَّهُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ يَوْمَ لاَ ظِلَّ إِلاَّ ظِلُّهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1378. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir:
Kim darda olan birine borcunu ödeme konusunda mühlet verir veya onun borcunu silerse, Allah, kendisininkinden başka hiçbir gölgenin (himayenin) olmadığı kıyamet gününde onu arşının gölgesinde gölgelendirir (yani onu himaye eder).

(T1306 Tirmizî, Büyû', 67)

١٣٧٩- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، اشْتَرَى مِنْهُ بَعِيراً، فَوَزَنَ لَهُ، فَأَرْجَحَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1379. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* kendisinden bir deve satın almıştı. Devenin bedelini ödedikten sonra üzerine bir miktar daha ilave etti.

(B2604 Buhârî, Hibe, 23; M4105 Müslim, Müsâkât, 115)

١٣٨٠- وَعَنْ أَبِي صَفْوَانَ سُوَيْدِ بْنِ قَيْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: جَلَبْتُ أَنَا وَمَخْرَمَةُ الْعَبْدِيُّ بَزًّا مِنْ هَجَرَ، فَجَاءَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَاوَمَنَا سَرَاوِيلَ، وَعِنْدِي وَزَّانٌ يَزِنُ بِالْأَجْرِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْوَزَّانِ: «زِنْ وَأَرْجِحْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1380. Ebû Safvân Süveyd b. Kays (ra) anlatıyor:
Ben ve Mahreme el-Abdî, Hecer kasabasından satmak için kumaş getirdik. Peygamber *Sav* bize geldi ve şalvarlık kumaş için pazarlık etti. Yanımda ücret karşılığı ölçüm yapan biri vardı. Peygamber *Sav*, ona, "Ölç, (ölçüyü) biraz da fazla tut." dedi.

(D3336 Ebû Dâvûd, Büyû', 7; T1305 Tirmizî, Büyû', 66)

İLMİN FAZİLETİ

﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْماً﴾

..."Ve, Rabbim! İlmimi arttır" de.

(Tâhâ, 20/114)

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ﴾

...De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"...

(Zümer, 39/9)

﴿يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾

...Allah içinizden inananların ve kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltir...

(Mücâdele, 58/11)

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

...Kulları içinden ancak âlim olanlar Allah'a derin saygı duyarlar...

(Fâtır, 35/28)

١٣٨١- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خيْراً يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1381. Muâviye'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah, kime hayır dilerse, onu, dinde kavrayışlı kılar.

(B3116 Buhârî Humus, 7; M4956 Müslim, İmâre, 175)

١٣٨٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ حَسَدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ مَالاً فَسَلَّطَهُ عَلَى هلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا، وَيُعَلِّمُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1382. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre,
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Yalnız şu iki kişiye gıpta edilir: Biri Allah'ın kendisine verdiği malı, hak yolunda harcamaya düşkün olan kimse; diğeri ise Allah'ın kendisine bahşettiği (ilim ve) hikmete göre karar veren ve onu başkalarına öğreten kimse.

(B73 Buhârî, İlim, 15; M1896 Müslim, Müsâfirîn, 268)

١٣٨٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَصَابَ أَرْضاً، فَكَانَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ طَيِّبَةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلأَ، وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَكَانَ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَنَفَعَ اللّٰهُ بِهَا النَّاسَ، فَشَرِبُوا مِنْهَا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَ طَائِفَةً مِنْهَا أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ، لاَ

تُمْسِكُ مَاءً، وَ لاَ تُنْبِتُ كَلأً، فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللّٰهِ، وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهٖ فَعَلِمَ وَعَلَّمَ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذٰلِكَ رَأْساً، وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللّٰهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1383. Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) (ra) tarafından rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'ın benim ile gönderdiği hidayet ve ilim, yeryüzüne yağan bol yağmura benzer. O yağmurun yağdığı yerin bir kısmı, suyu emen bereketli bir topraktır; bolca ot ve çayır bitirir. Bir kısmı da su emmeyen sert bir yerdir; suyu tutar. Allah da o su ile insanları faydalandırır, insanlar ondan içerler, hayvanlarını ve tarlalarını sularlar. Bir de o yağmur, kaya gibi sert bir yere yağar. Orası, ne suyu tutar, ne de ot bitirir.
İşte, Allah'ın dinini anlayan ve Allah'ın benim aracılığımla gönderdiği hidayet ve ilimden faydalanan, onları öğrenip başkalarına öğreten kimse ile buna önem vermeyen ve benim getirdiğim hidayeti kabul etmeyen kimsenin durumu böyledir.

(B79 Buhârî, İlim, 20; M5953 Müslim, Fedâil, 15)

١٣٨٤- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِعَلِيٍّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: «فَوَ اللّٰهِ لأَنْ يُهْدِيَ اللّٰهُ بِكَ رَجُلاً وَاحِداً خَيْرٌ لَكَ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1384. Sehl b. Sa'd'dan (ra) nakledildiğine göre,
Hz. Peygamber (sav), Ali'ye (ra) şöyle buyurmuştur:
Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın senin aracılığınla birini hidayete erdirmesi, senin için en değerli kızıl develere sahip olmaktan daha hayırlıdır.

(B3701 Buhârî, Fedâilü'l-ashâb, 9; M6223 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 34)

١٣٨٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً، وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلاَ حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّداً فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1385. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Benden (işittiğiniz) bir âyet de olsa onu (insanlara) ulaştırın. İsrailoğulları'ndan (gelen rivayetleri) aktarmanızda da bir sakınca yoktur. Her kim de bile bile benim adıma yalan söylerse, cehennemdeki yerine hazırlansın.

(B3461 Buhârî, Enbiyâ, 50)

١٣٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْماً، سَهَّلَ اللّٰهُ لَهُ بِهِ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1386. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, ilim tahsili için yola çıkan kimseye cennete giden yolu kolaylaştırır.

(M6853 Müslim, Zikir, 38)

١٣٨٧- وَعَنْهُ، أَيْضاً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدىً كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لاَ يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1387. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Başkalarını doğru yola çağıran kimseye, kendisine uyanların sevabı kadar sevap verilir. Ona uyanların sevabından da bir şey eksilmez.

(M6804 Müslim, İlim, 16)

١٣٨٨- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا مَاتَ ابْنُ
آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ
صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1388. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
İnsan öldüğünde, şu üç husus dışında ameli son bulur:
Sürekli faydalanılan (çeşme, köprü, hastane, cami gibi) bir sadaka,
faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı bir evlat.

(M4223 Müslim, Vasiyye, 14)

١٣٨٩- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«اَلدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ، مَلْعُونٌ مَا فِيهَا، إِلاَّ ذِكْرَ اللّٰهِ تَعَالَى، وَمَا وَالاَهُ، وَعَالِماً،
أَوْ مُتَعَلِّماً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1389. Ebû Hüreyre'nin işittiğine göre, Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
(İnsanı yaratılış amacından uzaklaştıran) dünya ve içindeki her şey, lânetlenmiştir.[1] Yalnız Allah'ı anmak ve benzeri şeyler ile âlim ve ilim talebesi bunun dışındadır.

(T2322 Tirmizî, Zühd, 13)

[1] İslâm'ın öğretilerine göre, dünyanın mutlak olarak kötülenmesi ve lânetlenmesi söz konusu değildir. Yüce Allah, dünyayı ve dünyadakileri yeryüzünün halifesi olan insanın emrine vermiş ve dünyayı ahiretin kazanıldığı sınav yeri olarak var etmiştir.

١٣٩٠- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ، فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1390. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
İlim tahsili için yola çıkan kimse, dönünceye kadar Allah yolundadır.

(T2647 Tirmizî, İlim, 2)

١٣٩١- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَنْ يَشْبَعَ مُؤْمِنٌ مِنْ خَيْرٍ حَتّٰى يَكُونَ مُنْتَهَاهُ الْجَنَّةَ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1391. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Mümin, sonu cennet oluncaya kadar hayırlı hiçbir işe doymaz.

(T2686 Tirmizî, İlim, 19)

١٣٩٢- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَدْنَاكُمْ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوتَ لَيُصَلُّونَ عَلَى مُعَلِّمِي النَّاسِ الْخَيْرَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1392. Ebû Ümâme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
"Âlimin, âbid (çok ibadet eden) kişiye üstünlüğü, benim sizin en sıradan birinize olan üstünlüğüm gibidir." buyurdu ve sözüne şöyle devam etti: Allah ve melekleri, göktekiler ile yerdekiler, hatta yuvasındaki karıncaya ve (denizlerdeki) balıklara varıncaya kadar her şey, insanlara hayır (ve iyilik) öğretenler için dua ederler.

(T2685 Tirmizî, İlim, 19)

١٣٩٣- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَبْتَغِي فِيهِ عِلْماً سَهَّلَ اللّٰهُ لَهُ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا لِطَالِبِ الْعِلْمِ رِضاً بِمَا صَنَعَ، وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَتَّى الْحِيتَانُ فِي الْمَاءِ، وَفَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، وَإِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَإِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَاراً وَلاَ دِرْهَماً وَإِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ.

1393. Ebu'd-Derdâ'nın (ra) işittiğine göre, Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Allah, ilim tahsili için yola çıkana cennete giden yolu kolaylaştırır. Melekler de, yaptığından hoşlandıkları için talebeye kanatlarını gererler. Göklerde ve yerde bulunan varlıklar, hatta sudaki balıklara varıncaya kadar hepsi alim için Allah'tan bağışlanma dilerler. Bir âlimin âbide üstünlüğü, Ay'ın diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler, peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, miras olarak ne altın, ne de gümüş bırakırlar. Onlar, ancak ilmi miras bırakırlar. İşte o mirası alan, sonsuz bir haz ve pay almış demektir.

(D3641 Ebû Dâvûd, İlim, 1; T2682 Tirmizî, İlim, 19)

١٣٩٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «نَضَّرَ اللّٰهُ امْرَءاً سَمِعَ مِنَّا شَيْئاً، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1394. İbn Mes'ûd'un (ra) işittiğine göre, Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Allah, bizden işittiğini, işittiği gibi başkasına ileten kimsenin yüzünü ak etsin. Kendisine bilgi iletilen nice kimse, bizzat o bilgiyi dinleyenden daha kavrayışlı olabilir.

(T2657 Tirmizî, İlim, 7)

١٣٩٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ فَكَتَمَهُ، أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1395. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kendisine bir bilgi sorulduğu hâlde, bilgisini gizleyen kimsenin ağzına kıyamet günü ateşten bir gem vurulur.

(D3658 Ebû Dâvûd, İlim, 9; T2649 Tirmizî, İlim, 3)

١٣٩٦- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَعَلَّمَ عِلْماً مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ لاَ يَتَعَلَّمُهُ إِلاَّ لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضاً مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» يَعْنِي رِيحَهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1396. Yine Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiğine göre,
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Sadece Yüce Allah'ın rızası için öğrenil(mesi gerek)en bir ilmi, dünya malı elde etmek için öğrenen, kıyamet günü cennetin kokusunu bile almaz.

(D3664 Ebû Dâvûd, İlim, 12)

١٣٩٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ لاَ يَقْبِضُ الْعِلْمَ
انْتِزَاعاً يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ، وَلٰكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتّٰى إِذَا لَمْ
يُبْقِ عَالِماً، اِتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوساً جُهَّالاً فَسُئِلُوا، فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَضَلُّوا
وَأَضَلُّوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1397. Abdullah b. Amr b. Âs'ın (ra) işittiğine göre,
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Allah, ilmi insanlardan çekip çıkarmak suretiyle değil, ilim adamlarının canlarını almak suretiyle (geri) alır. Öyle ki sonunda hiçbir âlim bırakmaz ve halk birtakım cahilleri kendilerine baş edinirler. Onlara sorulur, onlar da bilmedikleri hâlde hemen fetva vererek, hem sapıtırlar, hem de saptırırlar.

(B100 Buhârî, İlim, 34; M6796 Müslim, İlim, 13)

ALLAH'A HAMD VE ŞÜKRETMEK

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلاَ تَكْفُرُونِ﴾

Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin ve sakın nankörlük etmeyin.

(Bakara, 2/152)

﴿لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ﴾

...And olsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım...

(İbrâhîm, 14/7)

﴿وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ﴾

"Hamd Allah'a mahsustur" de!...

(İsrâ, 17/111)

﴿وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

...Dualarının sonu ise, "Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" sözleridir.

(Yûnus, 10/10)

١٣٩٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ بِقَدَحَيْنِ مِنْ خَمْرٍ وَلَبَنٍ، فَنَظَرَ إِلَيْهِمَا فَأَخَذَ اللَّبَنَ، فَقَالَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَاكَ لِلْفِطْرَةِ لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1398. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
İsra gecesinde Hz. Peygamber'e *Sav* şarap ve süt dolu iki kadeh getirildi. Resûlullah, bunlara baktı ve sütü aldı. Bunun üzerine Cebrail (as): "Seni, fıtrat (dini olan İslâm)a yönelten Allah'a hamdolsun. Eğer şarabı almış olsaydın, ümmetin azacaktı." dedi.

(M5240 Müslim, Eşribe, 92)

١٣٩٩- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ لِلّٰهِ فَهُوَ أَقْطَعُ» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ.

1399. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurdu:
Allah'a hamd ile başlanmayan önemli her iş, bereketsizdir.

(D4840 Ebû Dâvûd, Edeb, 18; İM1894 İbn Mâce, Nikâh, 19)

١٤٠٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ؟ فَيَقُولُونَ:

نَعَمْ، فَيَقُولُ: فَمَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ، فَيَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ، وَسَمُّوهُ بَيْتَ الْحَمْدِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1400. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir insanın çocuğu öldüğü vakit Allah Teâlâ meleklerine şöyle der:
-Siz kulumun yavrusunun canını mı aldınız? Melekler:
-Evet, derler. Yüce Allah:
-Siz onun kalbinin meyvesini aldınız öyle mi?
-Evet, derler.
-Peki, kulum ne dedi? Melekler:
-Sana hamd etti ve "*İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn. (Biz Allah'tan geldik ve yine ona döneceğiz.)*"[2] , dedi, cevabını verirler. Yüce Allah:
-Öyleyse kulum için cennette bir ev inşa edin ve ona "Beytü'l-hamd" (Hamd Sarayı) adını verin, buyurur.

(T1021 Tirmizî, Cenâiz, 36)

١٤٠١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيَرْضٰي عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1401. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, yiyip içtikten sonra (bu nimetlere karşı) hamd etmesinden dolayı kulundan razı olur.

(M6932 Müslim, Zikir, 89)

[2] Bakara, 2/156.

RESÛLULLAH'A SALAVÂT GETİRMEK

﴿إِنَّ اللّٰهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾

Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar.
Ey iman edenler! Siz de ona salât ve selâm edin.

(Ahzâb, 33/56)

١٤٠٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ
سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَلَّى عَلَيَّ
صَلاَةً، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْراً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1402. Abdullah b. Amr b. Âs'ın (ra) işittiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bana bir defa salâvat getirene, Allah on defa rahmet eder.

(M849 Müslim, Salât, 11)

١٤٠٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلاَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1403. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü, bana en yakın insanlar, bana en çok salâvat getirenlerdir.

(T484 Tirmizî, Vitir, 21)

١٤٠٤- وَعَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلاَةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلاَتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ؟، قَالَ يَقُولُ: بَلِيتَ، قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1404. Evs b. Evs (ra) şöyle demiştir: Resûlullah (sav):
–Cuma günü, sizin en faziletli günlerinizdendir. O gün bana çok salâvat getirin, zira sizin salât ve selâmlarınız bana sunulur, buyurdu. Ashâb:
–Ey Allah'ın Resûlü, bedeniniz çürüdüğü hâlde salâvatlarımız size nasıl sunulur, dediler. Resûl-i Ekrem:
–Allah, yeryüzüne peygamberlerin cesetlerini (çürütüp yok etmeyi) haram kıldı, buyurdu.

(D1531 Ebû Dâvûd, Vitir, 26; D1047 Ebû Dâvûd Salât, 200, 201)

١٤٠٥- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1405. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yanında anıldığım hâlde bana salâvat getirmeyen adamın burnu yere sürtülsün.

(T3545 Tirmizî, Deavât, 100)

١٤٠٦- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَجْعَلُوا قَبْرِي عِيداً، وَصَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ تَبْلُغُنِي حَيْثُ كُنْتُمْ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1406. Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kabrimi bayram yerine çevirmeyin. Bana salâvat getirin, nerede olursanız olun, salât ve selâmlarınız bana ulaşır.

(D2042 Ebû Dâvûd, Menâsik, 96, 97)

١٤٠٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلاَّ رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتّٰى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1407. Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bana salâvat getiren herkesin selâmını almam için Allah ruhumu bana iade eder.[3]

(D2041 Ebû Dâvûd, Menâsik, 96, 97)

---

[3] Meşhur âlim İbn Melek, "Ruhumu iade eder." demek, Allah Teâlâ, Hz. Peygamber'e, "Filan sana salâtü selâm etti." diye ilandan kinayedir, diyor.

١٤٠٨- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْبَخِيلُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ، فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1408. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cimri, yanında anıldığım hâlde bana salât ve selâm getirmeyendir.

(T3546 Tirmizî, Deavât, 100)

١٤٠٩- وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً يَدْعُو فِي صَلاَتِهِ لَمْ يُمَجِّدِ اللّٰهَ تَعَالَى، وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجِلَ هٰذَا»، ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ: إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ رَبِّهِ سُبْحَانَهُ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ، ثُمَّ يُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَدْعُو بَعْدُ بِمَا شَاءَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1409. Fadâle b. Ubeyd'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah (sav), bir adamın namaz (sonrasın)da Allah'a hamd etmeden ve Peygamber'e salâvat getirmeden dua ettiğini işitti. Bunun üzerine:
Bu adam acele etti, dedi. Sonra o adamı çağırdı, ona veya başka birine hitaben şöyle buyurdu:
Sizden biriniz namaz kılıp dua etmek istediğinde, önce Allah Teâlâ'ya hamd ve sena ile başlasın, sonra Peygamber'e salâvat getirsin, sonra da dilediği duayı yapsın.

(D1481 Ebû Dâvûd, Vitir, 23; T3477 Tirmizî, Deavât, 64)

١٤١٠- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَدْ عَلِمْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: «قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1410. Ebû Muhammed Ka’b b. Ucre’den (ra) şöyle dediği nakledilmiştir: Bir gün Hz. Peygamber (sav) yanımıza geldi, biz:
–Ey Allah’ın Resûlü, sana nasıl selâm vereceğimizi biliyoruz, fakat nasıl salâvat getireceğiz, diye sorduk. Resûlullah, şöyle deyin, dedi:
–Allah’ım, Muhammed’e ve onun ailesine –İbrahim’e rahmet ettiğin gibi– rahmet et. Şüphesiz sen, övülmeye layıksın, çok yücesin. Allah’ım, Muhammed’e ve onun ailesine –İbrahim’in ailesine bereket verdiğin gibi– bereket ver. Şüphesiz sen, övülmeye layıksın, çok yücesin.

(B6357 Buhârî, Deavât, 32; M908 Müslim, Salât, 66)

١٤١١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَحْنُ فِي مَجْلِسِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَقَالَ لَهُ بَشِيرُ بْنُ سَعْدٍ: أَمَرَنَا اللّٰهُ أَنْ نُصَلِّيَ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى تَمَنَّيْنَا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرٰهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَالسَّلَامُ كَمَا قَدْ عُلِّمْتُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1411. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'nin (ra)şöyle dediği nakledilmiştir:
Bir gün Sa'd b. Ubâde'nin meclisinde otururken Resûlullah Sav yanımıza geldi.
Beşîr b. Sa'd:
–Ey Allah'ın Resûlü, Allah bize, sana salât ve selâm getirmemizi emir buyurdu. Peki sana nasıl salâvat getireceğiz, diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah Sav bir süre sustu. Bundan dolayı "Keşke Beşîr Peygamber'e sormasaydı!" diye temenni ettik. Sonra Peygamber Sav, şöyle deyin, dedi:
–Allah'ım, Muhammed'e ve onun ailesine –İbrahim'in ailesine rahmet ettiğin gibi– rahmet et. Şüphesiz sen, övülmeye layıksın, çok yücesin. Allah'ım, Muhammed'e ve onun ailesine –İbrahim'in ailesine bereket verdiğin gibi– bereket ver. Şüphesiz sen, övülmeye layıksın, çok yücesin.

(M907 Müslim, Salât, 65)

١٤١٢- وَعَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ قَالَ: «قُولُوا: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرٰهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرٰهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1412. Ebû Humeyd es-Sâidî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Ashâb:
–Ey Allah'ın Resûlü, sana nasıl salâvat getirelim, dediler.
Resûlullah, şöyle deyin, buyurdu:
Allah'ım, İbrahim'e rahmet ettiğin gibi, Muhammed'e, eşlerine ve zürriyetine de rahmet et. İbrahim'e bereket verdiğin gibi Muhammed'e ve ailesine de bereket ver. Şüphesiz sen, övülmeye layıksın, çok yücesin.

(B3369 Buhârî, Enbiyâ, 10; M911 Müslim, Salât, 69)

ALLAH'I ANMAK (ZİKİR)

﴿وَلَذِكْرُ اللّٰهِ أَكْبَرُ﴾

...Allah'ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibadettir...

(Ankebût, 29/45)

﴿فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ﴾

Öyleyse yalnız beni anın ki, ben de sizi anayım...

(Bakara, 2/152)

﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعاً وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ
مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلاَ تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ﴾

Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma!

(A'râf, 7/205)

﴿وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

...Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz.

(Cum'a, 62/10)

﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ... وَالذَّاكِرِينَ اللّٰهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْراً عَظِيماً﴾

Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar... Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.

(Ahzâb, 33/35)

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْراً كَثِيراً * وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً﴾

Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin ve O'nu sabah akşam tesbih edin.

(Ahzâb, 33/41-42)

١٤١٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمٰنِ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1413. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
İki cümle vardır ki, dilde hafif, mizanda ağır, Rahman olan Allah'a ise sevimlidir:
Sübhânallâhi ve bihamdihî, sübhânallâhil-azîm.
(Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih eder, O'na hamd ederim. Yüce Allah'ı tesbih ederim.)

(B6682 Buhârî, Eymân, 19; M6846 Müslim, Zikir, 31)

١٤١٤- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1414. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
"Sübhânallâhi velhamdü lillâhi velâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber. (Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim, O'na hamd ederim, Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur ve Allah en büyüktür.)" demem, bana üzerine güneş doğan her şeyden daha sevimlidir.

(M6847 Müslim, Zikir, 32)

١٤١٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهُ عِدْلَ عَشْرِ رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزاً مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهُ ذٰلِكَ حَتّٰى يُمْسِي، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلاَّ رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْهُ»، وَقَالَ: «مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ، حُطَّتْ خَطَايَاهُ، وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1415. Yine Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Her kim günde yüz defa *"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr (Allah'tan başka ilah yoktur, sadece tek bir Allah vardır. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur.*

O her şeye kadirdir.)" zikrini tekrar ederse, bu, o kimse için on köle azat etmenin sevabına denk olur ve ona yüz iyilik yazılır, ondan yüz kötülük silinir ve o kimse için o gün akşama kadar, şeytanın şerrine karşı bir sığınak olur. Ve hiçbir kimse onun bu zikri okumasından daha faziletli bir şey yapamaz. Ancak birisi bu zikrin daha fazlasını söylerse o başka.

Ve yine buyurdu ki:

Her kim günde yüz defa *"Sübhânallâhi ve bihamdih (Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih eder, O'na hamd ederim.)"* derse –denizin köpükleri kadar çok olsa bile– hataları bağışlanır.

(B3293 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 11; M6842 Müslim, Zikir, 28)

١٤١٦- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، عَشْرَ مَرَّاتٍ: كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَةَ أَنْفُسٍ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1416. Ebû Eyyûb el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:

Bir kimse on defa *"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. (Allah'tan başka ilah yoktur, sadece tek bir Allah vardır. O'nun ortağı da yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O her şeye kadirdir.)"* derse İsmail (as) evladından dört kişiyi özgürlüğe kavuşturmuş gibi sevap kazanır.

(B6404 Buhârî, Deavât, 64; M6844 Müslim, Zikir, 30)

١٤١٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللّٰهِ؟ إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللّٰهِ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1417. Ebû Zer (ra) anlatıyor: Resûlullah sav bana şöyle buyurmuştur: “Allah katında sözlerin en sevimlisini sana haber vereyim mi? Allah’ın en sevdiği söz *‘Sübhânallâhi ve bihamdih (Allah’ı noksan sıfatlardan tenzih eder, O’na hamd ederim.)’* cümlesidir.”

(M6926 Müslim, Zikir, 85)

١٤١٨- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلطُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَآنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1418. Ebû Mâlik el-Eş’arî’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Temizlik, imanın yarısıdır. *“Elhamdülillâh (Hamd Allah’a mahsustur.)”* (demenin sevabı), amel terazisini doldurur. *“Sübhânallâhi vel-hamdülillâh (Allah’ı noksan sıfatlardan tenzih ederim, O’na hamd ederim.)”* sözleri(nin sevabı ise) yerle gök arasını doldurur.

(M534 Müslim, Tahâret, 1)

١٤١٩- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: عَلِّمْنِي كَلَامًا أَقُولُهُ. قَالَ: «قُلْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اَللّٰهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ»، قَالَ: فَهٰؤُلَاءِ لِرَبِّي، فَمَا لِي؟ قَالَ: «قُلْ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. وَاهْدِنِي، وَارْزُقْنِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1419. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) şöyle nakledilmiştir:
Resûlullah'a Sav bir bedevi (çölde yaşayan biri) geldi ve:
–(Ey Allah'ın Resûlü), bana söyleyeceğim bir söz öğret, dedi.
Peygamber Sav:
–Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, Allahüekber kebîran ve'l-hamdü li'llâhi kesîran ve sübhânallâhi rabbi'l-âlemîn. Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-azîzi'l-hakîm (Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, ortağı da yoktur. En büyük Allah'tır, en çok övgü O'nadır. Alemlerin Rabbi olup, yüceler yücesidir. Azîz ve Hakîm olan Allah'ın gücü kuvveti dışında hiçbir güç kuvvet yoktur.) de, buyurdu. Bedevi:
–Bu cümleler Rabbim içindir. Kendim için ne (diyeyim),
diye sorunca Resûl-i Ekrem Sav:
"Allâhümmağfirlî verhamnî vehdinî verzuknî (Allah'ım, beni bağışla, beni esirge, beni hakka ve hayra yönelt ve bana yeterli rızık ver.)" de, buyurdu.

(M6848 Müslim, Zikir, 33)

١٤٢٠- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلاَتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلاَثاً، وَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ، وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ» قِيلَ لِلْأَوْزَاعِيِّ وَهُوَ أَحَدُ رُوَاةِ الْحَدِيثِ: كَيْفَ الْإِسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: تَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1420. Sevbân (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav namazdan sonra üç defa Allah'a istiğfar eder ve *"Allâhümme ente's-selâmü ve minke's-selâm, tebârakte yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm. (Allah'ım, sen dirlik-esenlik sahibisin, esenlik sendendir. Ey yücelik ve ikram sahibi (Rabbim)! Sen (çok) kutlusun!)"* derdi.
Hadisi rivayet edenlerden biri olan Evzâî'ye:
–İstiğfar nasıl söylenir, diye sordular.
–*"Estağfirullâh, estağfirullâh (Allah'tan bağışlanma dilerim, Allah'tan bağışlanma dilerim.)"* dersin, cevabını verdi.

(M1334 Müslim, Mesâcid, 135)

١٤٢١- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ قَالَ: «لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اَللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1421. Muğîre b. Şu'be'den (ra) şöyle nakledilmiştir:
Resûlullah (sav) namazı bitirip selâm verdikten sonra:
"Lâ ilâhe illa'llâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Allâhümme lâ mânia limâ a'teyte ve lâ mu'tıye limâ mena'te ve lâ yenfeu ze'l-ceddi minke'l-ceddü. (Bir Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur, O'nun her şeye kudreti yeter. Allah'ım, senin verdiğine engel olabilecek, vermediğini de verebilecek yoktur. Bir kimsenin güç ve serveti, senin yardımın olmadıkça ona fayda vermez.)" derdi.

(B844 Buhârî, Ezân, 155; B6615 Buhârî, Kader 12; M1338 Müslim, Mesâcid, 137)

١٤٢٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ، حِينَ يُسَلِّمُ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ، وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ. قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ: وَكَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلِّلُ بِهِنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلَاةٍ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1422. Abdullah b. Zübeyr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, her namazın arkasında, selâmdan sonra şöyle dua ederdi:
"Lâ ilâhe illallâhü vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l–mülkü ve lehü'l–hamdü ve

hüve alâ külli şey'in kadîr; lâ havle velâ kuvvete illâ billâh; lâ ilâhe illâllâhu velâ na'büdü illâ iyyâh; lehü'n–ni'metü ve lehü'l–fazlu ve lehü's–senâü'l–hasen; lâ ilâhe illâllâhu muhlisîne lehü'd–dîne velev kerihe'l–kâfirûn.
(Allah'tan başka ilah yoktur, O'nun ortağı da yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir. Kuvvet ve kudret, ancak O'nun yardımıyladır. Allah'tan başka ilah yoktur. Biz yalnız O'na ibadet ederiz. Her türlü nimet, fazilet ve güzel övgüler O'nundur. Allah'tan başka ilah yoktur. Kâfirler istemese de biz, dini yalnız O'na tahsis ederiz.)"

İbnü'z-Zübeyr diyor ki: Resûlullah (sav) her namaz sonunda bu ifadelerle Allah'tan başka ilah olmadığını tekrarlardı.

(M1343 Müslim, Mesâcid, 139)

١٤٢٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَتَوْا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَى، وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ: يَحُجُّونَ، وَيَعْتَمِرُونَ، وَيُجَاهِدُونَ، وَيَتَصَدَّقُونَ. فَقَالَ: «أَلاَ أُعَلِّمُكُمْ شَيْئاً تُدْرِكُونَ بِهِ مَنْ سَبَقَكُمْ، وَتَسْبِقُونَ بِهِ مَنْ بَعْدَكُمْ. وَلاَ يَكُونُ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِنْكُمْ إِلاَّ مَنْ صَنَعَ مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «تُسَبِّحُونَ، وَتَحْمِدُونَ وَتُكَبِّرُونَ، خَلْفَ كُلِّ صَلاَةٍ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ»

قَالَ أَبُو صَالِحٍ الرَّاوِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، لَمَّا سُئِلَ عَنْ كَيْفِيَّةِ ذِكْرِهِنَّ، قَالَ: يَقُولُ: سُبْحَانَ اللّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَاللّٰهُ أَكْبَرُ، حَتّٰى يَكُونَ مِنْهُنَّ كُلِّهِنَّ ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَزَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَتِهِ: فَرَجَعَ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: سَمِعَ إِخْوَانُنَا أَهْلُ الْأَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا، فَفَعَلُوا مِثْلَهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ».

1423. Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre bir gün fakir muhacirler, Resûlullah'a gelip dediler ki:

–(Ey Allah'ın Resûlü), servet sahipleri, yüksek dereceleri, ebedi nimetleri kazanıp götürdüler. Onlar, bizim kıldığımız gibi namaz kılıyorlar, bizim tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar, üstelik onların çokça malları da var. O sayede hac ve umre yapıyor, Allah yolunda savaşıyor, sadaka veriyorlar.

Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:

"Size, öncekilere yetişip, sonrakileri de geçeceğiniz, sizin yaptıklarınızı yapmadıkça kimsenin sizden daha üstün olamayacağı bir şey öğreteyim mi?" buyurdu.

–Evet, ey Allah'ın Resûlü, dediler. Peygamber Efendimiz:

–Her namaz arkasında, otuz üçer defa tesbih, tahmid ve tekbir getirin, buyurdu.

Hadisi, Ebû Hüreyre'den rivayet eden Ebû Salih şöyle diyor:

Tesbih, tahmid ve tekbirin nasıl getirileceği sorulduğunda, Resûlullah *Sav*:

–Sübhânallâh, elhamdülillâh, Allahü ekber, dersiniz. Bunların da her biri, otuz üçer defa olmalıdır, buyurdu.

Müslim'in rivayetinde şu kısım eklenmiştir:

Aradan bir müddet geçtikten sonra fakir muhacirler, tekrar Resûl-i Ekrem'e gelip:

–(Ey Allah'ın Resûlü), zengin kardeşlerimiz bizim yaptıklarımızı duymuşlar ve bizim yaptıklarımızı onlar da yapıyorlar, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz:

–(Artık) bu, Allah'ın bir vergisidir ve onu dilediğine verir, buyurdu.

(B843 Buhârî, Ezân, 155; M1347 Müslim, Mesâcid, 142)

١٤٢٤- وَعَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ سَبَّحَ اللّٰهَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدَ اللّٰهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبَّرَ اللّٰهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1424. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav):
Bir kimse her namazın arkasında, otuz üç defa *"Sübhânallâh"*, otuz üç defa *"Elhamdülillâh"*, otuz üç defa *"Allahü ekber"* der ve *"Lâ ilâhe illallâhu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr (Allah'tan başka ilah yoktur, O'nun ortağı da yoktur, mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir.)"* diyerek (bu tesbihatı) yüze tamamlarsa – denizin köpükleri kadar çok olsa bile – hataları bağışlanır, buyurdu.

(M1352 Müslim, Mesâcid, 146)

١٤٢٥- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مُعَقِّبَاتٌ لاَ يَخِيبُ قَائِلُهُنَّ أَوْ فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلاَةٍ مَكْتُوبَةٍ: ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ تَسْبِيحَةً، وَثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ تَحْمِيدَةً، وَأَرْبعاً وَثَلاَثِينَ تَكْبِيرَةً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1425. Ka'b b. Ucre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Namaz sonunda söylenecek öyle kelimeler vardır ki, onları her farz namazın arkasında söyleyen veya yapan kimse, zarara uğramaz. Bunlar, otuz üç kere *"Sübhânallâh"*, otuz üç kere *"Elhamdülillâh"*, otuz dört kere de *"Allahü ekber"* dir.

(M1343 Müslim, Mesâcid, 144)

١٤٢٦- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ عنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتعوَّذُ دُبُرَ الصَّلَوَاتِ بِهٰؤُلاَءِ الْكَلِمَاتِ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1426. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) şöyle nakledilmiştir:
Resûlullah (sav), namazların sonunda Allah'a şöyle dua ederek sığınırdı:
"Allâhümme innî eûzü bike mine'l–cübni ve'l–buhli ve eûzü bike min en üredde

ilâ erzeli'l–umri ve eûzü bike min fitneti'd–dünyâ, ve eûzü bike min fitneti'l–kabr. (Allah'ım! Korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım. Düşkün ihtiyarlıktan sana sığınırım. Dünya fitnelerinden sana sığınırım. Kabir azabından sana sığınırım.)"

(B6374 Buhârî, Deavât, 44; B2823 Buhârî, Cihâd, 25)

١٤٢٧- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ بِيَدِهِ وَقَالَ: «يَا مُعَاذُ، وَاللّٰهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ» فَقَالَ: «أُوصِيكَ يَا مُعَاذُ لاَ تَدَعَنَّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ تَقُولُ: اَللّٰهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ، وَشُكْرِكَ، وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1427. Muâz b. Cebel'in (ra) naklettiğine göre,
Resûlullah *Sav* (bir gün) onun elinden tutarak şöyle buyurmuştur:
Ey Muâz! Vallahi ben seni severim. Ey Muaz, sana her namazın ardından şu duayı okumanı tavsiye ederim:
"Allâhümme e'innî alâ zikrike ve şükrike ve hüsni ibâdetik. (Allah'ım, seni zikretmek, sana şükretmek, sana güzelce ibadet etmek hususunda bana yardım et.)"

(D1522 Ebû Dâvûd, Vitir, 26)

١٤٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا تَشَهَّدَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنْ أَرْبَعٍ، يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1428. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Namazda tahiyyatı tamamladığınızda, dört şeyden Allah'a sığının ve şöyle deyin:
"Allâhümme innî euzü bike min azâbi cehennem ve min azâbi'l-kabri ve min fitneti'l-mahyâ ve'l-memâti ve min şerri fitneti'l-mesîhi'd-deccâl.
(Allah'ım, cehennem azabından, kabir azabından, hayat ve ölüm fitnelerinden ve Deccal'in şerrinden sana sığınırım.)"

(M1324 Müslim, Mesâcid, 128)

١٤٢٩- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ يَكُونُ مِنْ آخِرِ مَا يَقُولُ بَيْنَ التَّشَهُّدِ وَالتَّسْلِيمِ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1429. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) namaza durduğunda, tahiyyat ile selâm arasında ettiği son duası şu olurdu:
"Allâhümmağfirlî mâ kaddemtü vemâ ahhartü, vemâ esrartü vemâ a'lentü, vemâ esraftü, vemâ ente a'lemü bihî minnî, ente'l–mukaddimü ve ente'l–muahhir, lâ ilâhe illâ ente.
(Allah'ım, evvelce işlediğim ve bundan sonra işleye(bile)ceğim, gizli ve açıkça yaptığım, ölçüyü aştığım ve benden daha iyi bildiğin (bütün) günahlarımı bağışla. Öne geçiren de, geri bırakan da sensin. Senden başka ilah yoktur.)"

(M1812 Müslim, Müsâfirîn, 201; M6901 Müslim, Zikir, 70)

١٤٣٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: سُبْحَانَكَ اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1430. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav), rükû ve secdesinde şu sözü çok söylerdi:
"Sübhâneke Allâhümme Rabbenâ ve bihamdik, Allâhümmağfirlî. (Allah'ım, seni hamdinle tesbih ederim. Allah'ım, beni bağışla.)"

(B794 Buhârî, Ezân, 123; B817 Buhârî, Ezân 139; M1085 Müslim, Salât, 217)

١٤٣١- وَعَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ: «سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1431. Âişe'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) rükû ve secdesinde şöyle derdi:
"Sübbûhun Kuddûsün Rabbü'l-melâiketi ve'r-rûh.
(Allah çok yüce ve çok mukaddestir. Tüm meleklerin ve Cebrail'in Rabbidir.)"

(M1091 Müslim, Salât, 223)

١٤٣٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ، وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1432. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Rükûda, *"Sübhâne Rabbiye'l-azîm"* diyerek Allah'ı yüceltin; secdede ise dua etmeye çalışın; çünkü oradaki duanız kabule şayandır.

(M1074 Müslim, Salât, 207)

١٤٣٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1433. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede bulunduğu zamandır.
(Öyleyse orada) çok dua edin.

(M1083 Müslim, Salât, 215)

١٤٣٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلاَنِيَتَهُ وَسِرَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1434. Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre,
Resûlullah (sav) secdede şöyle dua ederdi:
"Allâhümmağfirlî zenbî küllehû dikkahû ve cillehû ve evvelehû ve âhirahû ve alâniyetehû ve sirrahû.
(Allah'ım, günahlarımın hepsini; küçüğünü, büyüğünü, öncekileri ve sonrakileri, gizli ve aşikâr olanları, hepsini bağışla!)"

(M1084 Müslim, Salât, 216)

١٤٣٥- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: اِفْتَقَدْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَتَحَسَّسْتُ، فَإِذَا هُوَ رَاكِعٌ أَوْ سَاجِدٌ يَقُولُ: «سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ»

وَفِي رِوَايَةٍ: فَوَقَعَتْ يَدِي عَلَى بَطْنِ قَدَمَيْهِ، وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ، وَهُمَا مَنْصُوبَتَانِ، وَهُوَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1435. Hz. Âişe'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Bir gece Peygamber'i (sav) yanımda bulamadım ve aradım. Baktım ki rükû veya secde ediyor ve şöyle dua ediyor:
"Sübhâneke ve bihamdike lâ ilâhe illâ ente.
(Seni tenzih eder ve sana hamd ederim. Senden başka ilah yoktur.)"
Müslim'in diğer rivayetinde ise şöyle denilmiştir:
(Onu ararken) elim Peygamber'in ayağının ortasına değdi. Secde hâlinde iki ayağını da dikmiş şöyle dua ediyordu:
"Allâhümme innî eûzü birızâke min sehatik, ve bimuâfâtike min ukûbetik, ve eûzü bike minke, lâ uhsî senâen aleyke, ente kemâ esneyte alâ nefsike.
(Allah'ım, gazabından rızana, cezandan affına ve senden yine sana sığınıyorum. Senin kendini övdüğün gibi sana layık övgüleri ifadeden acizim.)"

(M1089, M1090 Müslim, Salât, 221-222)

١٤٣٦- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ فَكُلِّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ،» فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: كَيْفَ يَكْسِبُ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ قَالَ: «يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ، فَيُكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ، أَوْ يُحَطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1436. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın (ra) şöyle dediği nakledilmiştir: (Bir gün) Resûlullah'ın (sav) yanında bulunuyorduk. Peygamber (sav):
–Sizden biri, her gün bin sevap kazanamaz mı, buyurdu.
Orada oturanlardan biri:
–Ey Allah'ın Resûlü, (insan) bin sevabı nasıl kazanır, diye sordu. Resûl-i Ekrem:
–Yüz kere *"Sübhânallâh"* der, ona bin sevap yazılır veya ondan bin günah silinir, buyurdu.

(M6852 Müslim, Zikir, 37)

١٤٣٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سُلَامَى مِنْ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ: فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ. وَيُجْزِيءُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1437. Ebû Zer'den (ra), nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Her ekleminiz için bir sadaka vermeniz (uygun olur). Her tesbih (sübhânallâh) sadakadır. Her tahmid (elhamdülillâh) sadakadır. Her tehlil (lâ ilâhe illallâh) sadakadır. Her tekbir (Allahü ekber) sadakadır. İyiliği emretmek sadakadır. Kötülükten sakındırmak sadakadır. Kişinin kuşluk vaktinde kılacağı iki rekât namaz ise, bunların hepsinin yerini tutar.

(M1671 Müslim, Müsâfirîn, 84)

١٤٣٨- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا بُكْرَةً حِينَ صَلَّى الصُّبْحَ وَهِيَ فِي مَسْجِدِهَا، ثُمَّ رَجَعَ بَعْدَ أَنْ أَضْحَى وَهِيَ جَالِسَةٌ فَقَالَ: «مَا زِلْتِ عَلَى الْحَالِ الَّتِي فَارَقْتُكِ عَلَيْهَا؟» قَالَتْ: نَعَمْ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ قُلْتُ بَعْدَكِ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، لَوْ وُزِنَتْ بِمَا قُلْتِ مُنْذُ الْيَوْمِ لَوَزَنَتْهُنَّ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَاءَ نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: سُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ رِضَاءَ نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ».

وَفِي رِوَايَةِ التِّرْمِذِيِّ: «أَلَا أُعَلِّمُكِ كَلِمَاتٍ تَقُولِينَهَا؟ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ
خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ
رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ
اللّٰهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ
اللّٰهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ».

1438. Müminlerin annesi Cüveyriye bint el-Hâris'ten (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Peygamber Sav, sabah namazını kıldıktan sonra namaz kıldığı yerde oturan (tesbihat ile meşgul olan) Cüveyriye'nin yanından çıkmış, sonra kuşluk vaktinde yine onun yanına dönmüştü. Cüveyriye'yi (hâlâ) yerinde (tesbih ile meşgul olup) otururken görünce şöyle buyurdu:
–Yanından ayrıldığımdan beri bu şekilde (tesbihata) devam mı ediyorsun, diye sordu. Cüveyriye:
–Evet, cevabını verdi. Peygamber Sav:
Ben, senin yanından ayrıldıktan sonra, şu dört kelimeyi üç defa söyledim ki bütün gün söylediğin zikirlerle ölçülse bu kelimeler sevapta onlara ağır basar. (Bunlar, şu kelimelerdir:)
"Sübhânallâhi ve bihamdihî adede halkihî ve rızâ nefsihî ve zinete arşihî ve midâde kelimâtih. (Mahlukatı sayısınca, kendisinin hoşnut olacağı kadar, arşının ağırlığınca ve bitip tükenmeyen kelimeleri adedince ben, Allah'ı ulûhiyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzih eder ve O'na hamd ederim.)" buyurdu.

(M6913 Müslim, Zikir, 79)

Müslim'in diğer rivayetinde *"Sübhânallâhi adede halkıhî ve rızâ nefsihî ve zinete arşihî ve midâde kelimâtih"* diye gelmiştir.

(M6913-M6914 Müslim, Zikir, 79)

Tirmizî'nin rivayetinde ise şöyle buyrulmuştur:
Söyleyeceğin ifadeleri sana öğreteyim mi? Onlar: *"Sübhânallâhi adede halkıhî, sübhânallâhi adede halkıhî, sübhânallâhi adede halkıhi; sübhânallâhi rıdâ nefsihi, sübhânallâhi rıdâ nefsihi, sübhânallâhi rıdâ nefsihî; sübhânallâhi zinete arşihî, sübhânallâhi zinete arşihî, sübhânallâhi zinete arşihî; sübhânallâhi midâde kelimâtihî, sübhânallâhi midâde kelimâtihî, sübhânallâhi midâde kelimâtihi"* zikirleridir.

(T3555 Tirmizî, Deavât, 103)

١٤٣٩- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُهُ، مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1439. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Rabbini zikreden ile zikretmeyen, diri ile ölüye benzer.

(B6407 Buhârî, Deavât, 66)

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فَقَالَ: «مَثَلُ الْبَيْتِ الَّذِي يُذْكَرُ اللّٰهُ فِيهِ، وَالْبَيْتِ الَّذِي لَا يُذْكَرُ اللّٰهُ فِيهِ، مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ».

Müslim'in rivayeti şöyledir: Resûl-i Ekrem:
İçinde Allah'ın zikredildiği ev ile zikredilmediği ev,
diri ile ölüye benzer, buyurmuştur.

(M1823 Müslim, Müsâfirîn, 211)

١٤٤٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَقُولُ اللّٰهُ تَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ، ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَإٍ، ذَكَرْتُهُ فِي مَلَإٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1440. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ buyurdu ki:
"Kulum beni nasıl bilirse ben öyleyim. Beni andığında onunla beraberim. O, beni kendi başına anarsa ben de onu kendim anarım. Beni bir topluluk içinde anarsa, ben onu daha hayırlı bir topluluk içinde anarım."

(B7405 Buhârî, Tevhîd, 15; M6805 Müslim, Zikir, 2)

١٤٤١- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَبَقَ الْمُفَرِّدُونَ» قَالُوا: وَمَا الْمُفَرِّدُونَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «اَلذَّاكِرُونَ اللّٰهَ كَثِيراً وَالذَّاكِرَاتُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1441. Yine Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiğine göre, Resûlullah *sav*:
–Müferridûn öne geçti, buyurdu. Ashâb:
–Ey Allah'ın Resûlü, müferridûn kimlerdir, diye sordular.
–Allah'ı çok zikreden erkek ve kadınlardır, buyurdu.

(M6808 Müslim, Zikir, 4)

١٤٤٢- وَعَنِ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَفْضَلُ الذِّكْرِ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1442. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Zikrin en faziletlisi *"Lâ ilâhe illallâh"* demektir.

(T3383 Tirmizî, Deavât, 9)

١٤٤٣- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلاَمِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ، فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبَّثُ بِهِ قَالَ: «لاَ يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْباً مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1443. Abdullah b. Büsr (ra) naklediyor. Bir gün bir adam:
–"Ey Allah'ın Resûlü, İslâm'ın ibadet ve yükümlülükleri bana çok geldi.

Bana bir şey söyle de ona sımsıkı yapışayım!", dedi. Resûl-i Ekrem:
–Dilinden Allah'ın zikri eksik olmasın, buyurdu.[4]

(T3375 Tirmizî, Deavât, 4)

١٤٤٤- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، غُرِسَتْ لَهُ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1444. Câbir'den (ra) nakledildiğine göre, Peygamber Sav şöyle buyurmuştur: Her kim, *"Sübhânallâhi ve bihamdihî (Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih eder, O'na hamd ederim.)"* derse, onun için cennette bir hurma ağacı dikilir.

(T3464 Tirmizî, Deavât, 59)

١٤٤٥- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَقِيتُ إِبْرَاهِيمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَقْرِيءْ أُمَّتَكَ مِنِّي السَّلاَمَ، وَأَخبِرْهُمْ أَنَّ الْجَنَّةَ طَيِّبَةُ التُّرْبَةِ، عَذْبَةُ الْمَاءِ، وَأَنَّهَا قِيعَانٌ وَأَنَّ غِرَاسَهَا: سُبْحَانَ اللّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَلاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1445. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
İsra gecesi (Mirac'a çıkarıldığım zaman) İbrahim (as) ile karşılaştım. Bana "Ey Muhammed, ümmetine benden selâm söyle ve onlara haber ver ki

[4] Bu hadisin farklı tariklarında yer aldığına göre, yeni Müslüman oldukları anlaşılan iki bedevi Medine'ye gelmişler ve Hz. Peygamber'e farz ve nafile ibadetleri tam olarak yerine getirmekte zorlandıklarını söylemişlerdi. Hz. Peygamber de onlara ibadet iştiyaklarını artıracak bir tavsiyede bulunmuş ve devamlı Allah'ı zikretmelerini söylemiştir. Sürekli Allah'ı zikreden birinin bir müddet sonra kendini namaz, oruç ve diğer ibadetlerden alıkoyamayacağı açıktır.

cennetin toprağı güzeldir, suyu tatlıdır ve orası düzlüktür. (Cennetin) ağacı ise *“Sübhânallâhi ve’l-hamdü li’llâhi ve lâ ilâhe illa’llâhu va’llâhu ekber. (Allah’ı noksan sıfatlardan tenzih ederim. Hamd, O’na mahsustur. Allah’tan başka ilah yoktur ve O, en büyüktür.)”* zikridir.

(T3462 Tirmizî, Deavât, 58)

١٤٤٦- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ، وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ، فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ، وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «ذِكْرُ اللّٰهِ تَعَالَى». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ: إِسْنَادُهُ صَحِيحٌ.

1446. Ebu’d-Derdâ’dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Size amellerinizin en hayırlısını; Allah nezdinde en temiz olan, derecelerinizi en fazla yükselten ve sizin için altın ve gümüş infak etmekten ve (harp meydanlarında) düşmanlarınızla karşılaşıp onları öldürmenizden veya onlar tarafından öldürülmenizden daha hayırlı olan amelleri haber vereyim mi, diye sordu. Sahâbîler:
–Evet, dediler. Resûlullah *Sav*:
–Allah Teâlâ’yı zikretmektir, buyurdu.

(T3377 Tirmizî, Deavât, 6)

١٤٤٧- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ وَبَيْنَ يَدَيْهَا نَوًى أَوْ حَصًى تُسَبِّحُ بِهِ فَقَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكِ بِمَا هُوَ أَيْسَرُ عَلَيْكِ مِنْ هٰذَا أَوْ أَفْضَلُ» فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللّٰهِ

عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ، وَسُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الْأَرْضِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ مَا بَيْنَ ذٰلِكَ، وَسُبْحَانَ اللّٰهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ. وَاللّٰهُ أَكْبَرُ مِثْلَ ذٰلِكَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ مِثْلَ ذٰلِكَ، وَلاَ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مِثْلَ ذٰلِكَ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ مِثْلَ ذٰلِكَ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1447. Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın (ra) naklettiğine göre, kendisi bir gün Resûlullah *Sav* ile birlikte bir kadının (Safiyye veya Cüveyriye'nin) yanına geldi. Kadının önünde tesbihin sayısını tespit için çekirdek veya çakıl taşları vardı. Bunun üzerine ona: "Sana bundan daha kolay, daha üstün bir şey söyleyeyim mi?" dedi. (Evet ey Allah'ın Resûlü, deyince) Resûlullah *Sav*:

"Sübhânallahi adede mâ halaka fi's–semâi ve sübhânallâhi adede mâ halaka fi'l–ard, sübhânallâhi adede mâ beyne zâlike ve sübhânallâhi adede mâ hüve hâlik. (Gökyüzünde yarattığı varlıklar adedince Allah'ı tesbih ederim. Yeryüzündeki mahlukatın sayısınca Allah'ı yüceltirim. Yerle gök arasındakilerin sayısınca Allah'ı tenzih ederim. Şimdiye kadar yarattığı ve bundan sonra yaratacakları sayısınca Allah'ı tesbih ederim.)" dersin.

"Allâhü ekber", "Elhamdülillah", "Lâ ilâhe illâllâh", "Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" demek de böyledir.

(T3568 Tirmizî, Deavât, 113)

١٤٤٨- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟» فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1448. Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) anlatıyor: Resûlullah *Sav* bana:
Sana cennet hazinelerinden birini söyleyeyim mi, dedi. Ben "Evet yâ Resûlallah!", dedim.
"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh. (Kuvvet ve kudret, ancak Allah'ın yardımı iledir.)" sözüdür, buyurdu.

(B4202 Buhârî, Megâzî, 39, B6384 Buhârî, Deavât, 50; M6862 Müslim, Zikir, 44)

Allah'ı Her Durumda Anmak

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ * الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَاماً وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِهِمْ﴾

Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar...

(Âl-i İmrân, 3/190, 191)

١٤٤٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ اللّٰهَ تَعَالَى عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1449. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Resûlullah Sav, Allah' Teâlâ'yı her zaman anardı.

(M826 Müslim, Hayz, 117)

١٤٥٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ جَنِّبْنَا
الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا، فَقُضِيَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ، لَمْ يَضُرَّهُ»
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1450. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Sizden biriniz eşiyle birlikte olacağı zaman *"Bismillâh, Allâhümme cennibne'ş–şeytâne ve cennibi'ş–şeytâne mâ razaktenâ. (Allah'ım, şeytanı bizden ve bize vereceğin çocuktan uzak tut.)"* der ve bir çocuğu olursa şeytan ona zarar vermez.

(B141 Buhârî, Vudû', 8; M3533 Müslim, Nikâh, 116)

Yatarken ve Uyanınca Yapılacak Dua

١٤٥١- عَنْ حُذَيْفَةَ، وَأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَا: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: «بِاسْمِكَ اَللّٰهُمَّ
أَمُوتُ وَ أَحْيَا» وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ
مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ.

1451. Huzeyfe ve Ebû Zer'den (ra) şöyle nakledilmiştir: Resûlullah *Sav*, yatağına yattığında şöyle derdi: *"Bismike'llâhümme ahyâ ve emûtü. [Allah'ım, senin ismini anarak ölür ve dirilirim (uyur ve uyanırım.)]"* Uyandığı zaman da, *"Elhamdü lillâhillezi ahyânâ ba'de mâ emâtenâ ve ileyhin-nüşûr. (Bizim canımızı aldıktan sonra dirilten Allah'a hamdolsun. Dönüş yine O'nadır.)"* derdi.

(B6312, B6314 Buhârî, Deavât, 7, 8)

Zikir Meclislerine Katılmak

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَوٰةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ﴾

Sabah, akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte sabret ve gözlerini onlardan ayırma...

(Kehf, 18/28)

١٤٥٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى مَلَائِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا قَوْماً يَذْكُرُونَ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ، تَنَادَوْا: هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ، فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ: مَا يَقُولُ عِبَادِي؟ قَالَ: يَقُولُونَ: يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ، وَيَحْمَدُونَكَ، وَيُمَجِّدُونَكَ، فَيَقُولُ: هَلْ رَأَوْنِي؟ فَيَقُولُونَ: لَا وَاللّٰهِ مَا رَأَوْكَ، فَيَقُولُ: كَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي؟، قَالَ: يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً، وَأَشَدَّ لَكَ تَمْجِيداً، وَأَكْثَرَ

لَكَ تَسْبيحاً. فيَقُولُ: فَماذَا يَسْأَلُونَ؟ قالَ: يَقُولُونَ: يَسْأَلُونكَ الْجَنَّةَ. قالَ: يَقُولُ: وَهَلْ رَأَوْهَا؟ قالَ: يَقولُونَ: لاَ وَاللَّهِ يارَبِّ ما رَأَوْها. قالَ: يَقُولُ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا؟، قالَ: يَقُولُونَ: لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْها كَانُوا أَشَدَّ عليْهَا حِرْصاً، وَأَشَدَّ لَهَا طَلَباً، وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً. قالَ: فَمِمَّ يَتعَوَّذُونَ؟ قالَ: يَقُولُونَ يَتعَوَّذُونَ مِنَ النَّارِ، قالَ: فيَقُولُ: وَهَلْ رَأَوْهَا؟ قالَ: يَقُولُونَ: لاَ وَاللَّهِ مَا رَأَوْهَا. فيَقُولُ: كَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا؟، قالَ: يَقُولُونَ: لَوْ رَأَوْها كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِراراً، وَأَشَدَّ لَهَا مَخَافَةً. قالَ: فيَقُولُ: فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ، قالَ: يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْملاَئِكَةِ: فِيهِمْ فُلاَنٌ لَيْسَ مِنْهُمْ، إِنَّمَا جاءَ لِحَاجَةٍ، قالَ: هُمُ الْجُلَسَاءُ لاَ يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفي رِوَايَةٍ لِمُسْلم عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ لِلَّهِ مَلاَئِكَةً سَيَّارَةً فُضُلاً يَتتَبَّعُون مَجالِسَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا مَجْلساً فِيهِ ذِكْرٌ، قَعَدُوا مَعَهُمْ، وَحَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضاً بِأَجْنِحَتِهِمْ حَتَّى يَمْلَأُوا مَا بيْنَهُمْ وَبيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجُوا وَصَعِدُوا إِلَى السَّمَاءِ، فَيَسْأَلُهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ: مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبادٍ لَكَ فِي الْأَرْضِ: يُسَبِّحُونكَ، وَيُكَبِّرُونَكَ، وَيُهَلِّلُونَكَ، وَيَحْمَدُونَكَ، وَيَسْأَلُونَكَ. قالَ: وَمَاذَا يَسْأَلُونِي؟ قَالُوا: يَسْأَلُونَكَ جَنَّتَكَ. قالَ: وَهَلْ رَأَوْا جَنَّتِي؟ قالُوا: لاَ، أَيْ رَبِّ: قالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا جَنَّتِي؟ قالُوا: وَيَسْتَجِيرُونَكَ قالَ: وَمِمَّ يَسْتَجِيرُونِي؟ قَالُوا: مِنْ نَارِكَ يا رَبِّ.

قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا نَارِي؟ قَالُوا: لاَ، قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا نَارِي ؟، قَالُوا:
وَيَسْتَغْفِرُونَكَ، فَيَقُولُ: قَدْ غفَرْتُ لَهُمْ، وَأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُوا، وَأَجَرْتُهُمْ مِمَّا
اسْتَجَارُوا. قَالَ: فَيَقُولُونَ: رَبِّ فِيهِمْ فُلاَنٌ عَبْدٌ خَطَّاءٌ إِنَّمَا مَرَّ، فَجَلَس
مَعَهُمْ، فَيَقُولُ: وَلَهُ غَفَرْتُ، هُمُ الْقَوْمُ لاَ يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ».

1452. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın, yollarda dolaşıp Allah'ı zikredenleri arayan melekleri vardır. Onlar Aziz ve Celil olan Allah'ı zikreden bir topluluk bulunca birbirlerine, "Gelin, aradıklarınız buradadır!" diye seslenirler ve melekler Allah'ı zikredenleri, dünya semasına kadar kanatlarıyla çevrelerler. Allah Teâlâ, onların hâllerini meleklerden daha iyi bildiği hâlde, meleklere:
–Kullarım ne diyorlar, diye sorar. Melekler:
–Seni tesbih ediyorlar, tekbir getirerek sana hamdü sena ediyorlar ve seni yüceltiyorlar.
–Bu kullarım beni gördüler mi (ki böyle tesbih edip, tekbir getiriyorlar?)
–Hayır, vallahi seni görmediler.
–Peki, beni görseler ne yaparlar?
–Onlar seni görseler, sana daha çok kulluk ederler, seni daha çok yüceltirler ve daha çok tesbih ederlerdi.
–Benden ne diliyorlar?
–Cenneti istiyorlar.
–Onlar cenneti gördüler mi?
–Hayır yâ Rab, vallahi onlar asla cenneti görmediler.
–Ya cenneti görselerdi ne yaparlardı?
–Cenneti görmüş olsalardı, cennete karşı arzu ve hevesleri daha çok olur, cenneti daha fazla isterlerdi.
–Onlar nelerden Allah'a sığınıyorlar?
–Cehennemden Allah'a sığınıyorlar.
–Cehennemi gördüler mi?
–Hayır, vallahi onu görmediler.
–Ya cehennemi görselerdi ne yaparlardı?
–Eğer cehennemi görselerdi, ondan daha çok kaçarlar, daha fazla korkarlardı.
(Bunun üzerine) Allah Teâlâ şöyle buyurur:

–(Ey melekler), siz de şahit olun ki ben onları bağışladım.
Meleklerden biri der ki:
–Filanca onlardan değil, sadece bir ihtiyacı için gelmişti.
Yüce Allah:
–(Zikir meclislerinde) oturanlar öyle kimselerdir ki, onlarla birlikte bulunanlar da kötü olmaz.

(B6408 Buhârî, Deavât, 66)

Müslim'in Ebû Hüreyre'den naklettiği bir rivayette
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ'nın (diğer meleklerden ayrı olarak) zikir meclislerini araştırmak üzere dolaşan gezici melekleri vardır. Bunlar, bir zikir meclisi buldukları zaman, onlarla beraber otururlar. Kanatlarını onların üzerine açarak kendileriyle dünya semasının arasını doldururlar. Meclistekiler dağıldıklarında ise melekler tekrar semaya çıkarlar.
Allah Teâlâ, bildiği hâlde onlara:
–Nereden geldiniz, diye sorar. Melekler de:
–Yeryüzündeki kullarının yanından geldik. Onlar tesbih, tekbir, tehlil ve hamd ederek seni zikrediyorlar ve senden dileklerde bulunuyorlar, derler. Allah Teâlâ:
–Benden ne istiyorlar?
–Cennetini istiyorlar.
–Cennetimi gördüler mi?
–Hayır yâ Rabbi, görmediler.
–Cenneti görselerdi ne yaparlardı?
–Senden güvenceni isterlerdi.
–Benden neden dolayı güvence isterlerdi?
–Ateşinden yâ Rabbi!
–Ateşimi gördüler mi?
–Hayır, görmediler.
–Ateşimi görselerdi ne yaparlardı?
–Senden bağışlanma dilerlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah:
–Ben de onları bağışladım, isteklerini onlara bahşettim ve korktukları şeye karşı onlara güvence verdim, buyurur:
(Bunun üzerine) melekler:
–Yâ Rabbi, zikir meclisinde bulunan filan kul çok günahkârdır. Oradan geçerken aralarına oturmuştu, derler. Bunun üzerine Yüce Allah:
–Onu da bağışladım. Onlar öyle bir topluluktur ki, meclislerinde bulunanlar da kötü olmaz, buyurur.

(M6839 Müslim, Zikir, 25)

١٤٥٣- وَعَنْهُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَقْعُدُ قَوْمٌ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ إِلاَّ حَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1453. Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd el-Hudrî'nin (ra) naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir topluluk Allah'ı zikretmek için bir araya gelirse melekler onları kuşatır, rahmet onları sarar ve üzerlerine sekînet (huzur) iner. Allah yanındakilere (meleklere) onlardan övgüyle söz eder.

(M6855 Müslim, Zikir, 39)

١٤٥٤- وَعَنْ أَبِي وَاقِدٍ الْحَارِثِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، وَالنَّاسُ مَعَهُ، إِذْ أَقْبَلَ ثَلاَثَةُ نَفَرٍ، فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ، فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ، فَجَلَسَ فِيهَا وَأَمَّا الآخَرُ، فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَدْبَرَ ذَاهِباً. فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلاَ أُخبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلاَثَةِ، أَمَّا أَحَدُهُمْ، فَأَوَى إِلَى اللّٰهِ فَآوَاهُ اللّٰهُ وَأَمَّا الآخَرُ فَاسْتَحْيَى فَاسْتَحْيَى اللّٰهُ مِنْهُ وَأَمَّا الآخَرُ، فَأَعْرَضَ، فَأَعْرَضَ اللّٰهُ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1454. Ebû Vâkıd Hâris b. Avf (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah (sav), mescitte insanlarla birlikte otururken üç kişi geldi. İkisi Resûlullah'a (sav) doğru yöneldi, diğeri ise gitti. Allah Resûlü'nün yanında kalan iki kişiden biri, halkada gördüğü bir boşluğa, diğeri halkanın arkasına oturdu. Üçüncü şahıs ise dönüp gitmişti. Resûlullah (sav) işi bitince: "Bu üç kişinin durumunu size haber vereyim mi? Bunlardan biri, Allah'a sığındı, Allah da onu barındırdı. Diğeri, hayâ etti, Allah da onun hayâsını kabul etti. Öbürü ise yüz çevirdi, Allah da ondan yüz çevirdi." buyurdu.[5]

(B66 Buhârî, İman, 8, B474 Buhârî, Salât, 84; M5681 Müslim, Selâm, 26)

١٤٥٥- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَلَى حَلْقَةٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: مَا أَجْلَسَكُمْ؟ قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللّٰهَ. قَالَ: آللّٰهِ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلاَّ ذَاكَ؟ قَالُوا: مَا أَجْلَسَنَا إِلاَّ ذَاكَ، قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تُهْمَةً لَكُمْ وَمَا كَانَ أَحَدٌ بِمَنْزِلَتِي مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقَلَّ عَنْهُ حَدِيثاً مِنِّي: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَى حَلْقَةٍ مِن أَصْحَابِهِ فقَالَ: «مَا أَجْلَسَكُمْ؟» قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللّٰهَ، وَنَحْمَدُهُ عَلَى مَاهَدَانَا لِلْإِسْلَامِ، وَمَنَّ بِهِ عَلَيْنَا. قَالَ: «آللّٰهِ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلاَّ ذَاكَ؟ قَالُوا: آللّٰهِ مَا أَجْلَسَنَا إِلاَّ ذَاكَ. قَالَ: «أَمَا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تُهْمَةً لَكُمْ، وَلٰكِنَّهُ أَتَانِي جِبْرِيلُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللّٰهَ يُبَاهِي بِكُمُ الْمَلَائِكَةَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

5 Muhtemelen mescide girmeyip dönüp giden kişi, Müslüman görünen nifak ehlinden biri olmalıdır.

1455. Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: (Bir gün) Muâviye (ra) mescitte bir halka hâlinde oturan bir grubun yanına varıp, onlara:
–Niçin toplandınız, diye sordu.
–Allah'ı zikretmek maksadıyla toplandık, dediler.
–Allah aşkına söyleyin, gerçekten sadece bunun için mi toplandınız, dedi.
–Evet, sırf bunun için toplandık, dediler. (Bunun üzerine) Muâviye (ra) şöyle dedi:
–Ben, size inanmadığım için yemin etmenizi istiyor değilim. Resûlullah'ın yanında benim konumumda olup da, benden daha az hadis nakleden kimse yoktur. Bir gün Resûlullah (sav), ashâbından halka hâlinde toplanmış bir cemaatin yanına geldi de onlara "Niçin toplandınız?" diye sordu. Onlar:
–Bize İslâm'ı ihsan buyurmasından dolayı Allah'ı zikretmek ve O'na hamdetmek için oturduk, dediler. Resûlullah (sav):
–Allah aşkına söyleyin, gerçekten sırf bunun için mi toplanıp oturdunuz?
–Allah'a yemin ederiz ki sırf bunun için toplandık, dediler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz:
–Ben, size inanmadığım için yemin etmenizi istiyor değilim. Fakat (bilin ki) Cebrail (as) bana geldi ve Yüce Allah'ın sizin ne kadar üstün ve değerli olduğunuzu meleklere gösterdiğini haber verdi, buyurdular.

(M6857 Müslim, Zikir, 40)

Sabah Akşam Allah'ı Zikretmek

﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعاً وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ
مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ﴾

Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle
sabah-akşam zikret ve gafillerden olma.

(A'râf, 7/205)

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا﴾

...Güneşin doğuşundan ve batışından önce Rabbini hamd ile tespih et...

(Tâhâ, 20/130)

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ﴾

...Akşam-sabah Rabbini hamd ederek tespih et.

(Mümin, 40/55)

﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ
* رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ﴾

Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler...

(Nûr, 24/36, 37)

﴿إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ وَ الطَّيْرَ مَحْشُورَةً﴾

Kendisiyle birlikte tesbih etsinler diye biz, dağları ve toplanıp gelen kuşları Dâvûd'un emrine verdik...

(Sâd, 38/18, 19)

١٤٥٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمْسِي: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ، إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1456. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kim sabah akşam yüz defa *"Sübhânallâhi ve bihamdihî"* derse (Allah'ı tesbih eder ve O'na hamdederse), kıyamet gününde hiçbir kimse bu adamın söylediği bu zikirden daha faziletli bir şeyle gelemez. Ancak birisi onun söylediğinin (tesbih ve hamdin) benzerini veya daha fazlasını söylerse o başka.

(M6843 Müslim, Zikir, 29)

١٤٥٧- وَعَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا لَقِيتُ مِنْ عَقْرَبٍ لَدَغَتْنِي الْبَارِحَةَ، قَالَ: «أَمَا لَوْ قُلْتَ حِينَ أَمْسَيْتَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ تَضُرُّكَ»

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1457. Yine Ebû Hüreyre anlatıyor:
Hz. Peygamber'e (sav) biri gelip, "Yâ Resûlallah, dün gece beni ısıran akrepten neler çektim!" dedi. Resûlullah, "Eğer sen akşam olunca, *'Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmmâti min şerri mâ halaka. (Ben, yarattıklarının şerrinden bütün (mükemmel) kelimeleriyle Allah'a sığınıyorum.)'* diye dua etseydin, o şey sana zarar vermezdi." buyurdu.

(M6880 Müslim, Zikir, 55)

١٤٥٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِذَا أَصْبَحَ: اَللّٰهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ، وَإِلَيْكَ النُّشُورُ» وَإِذَا أَمْسَى قَالَ: «اَللّٰهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1458. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav), sabaha çıktığında, *"Allahümme bike asbahnâ ve bike emseynâ ve bike nahyâ ve bike nemûtü ve ileyke'n-nüşûr. (Allah'ım, senin yardımınla sabaha çıktık ve senin yardımınla akşama eriştik. Yaşatan da sensin, öldüren de sensin. Dönüş sanadır.)"* buyururlardı. Akşama eriştiğinde de *"Allahümme bike emseynâ ve bike nahyâ ve bike nemûtü ve ileyke'n-nüşûr (Allah'ım, senin yardımınla akşama eriştik. Yaşatan da sensin, öldüren de sensin. Dönüş sanadır.)"* diye dua ederdi.

(D5068 Ebû Dâvûd, Edeb, 101; T3391 Tirmizî, Deavât, 13)

١٤٥٩- وَعَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مُرْنِي بِكَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ، قَالَ: قُلْ: «اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ. أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَشَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ» قَالَ: «قُلْهَا إِذَا أَصْبَحْتَ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ، وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجِعَكَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1459. Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Ebû Bekir es-Sıddîk (ra), Resûlullah'a:
–Ey Allah'ın Resûlü, bana sabah akşam söyleyeceğim bazı sözler
emir buyursan, dedi. Peygamber Efendimiz:
– *"Allâhümme fâtıra's–semâvâti ve'l–ardi âlime'l–gaybi ve'ş–şehâdeti, rabbe külli şey'in ve melîkehû. Eşhedü enlâ ilâhe illâ ente. Eûzü bike min şerri nefsî ve şerri'ş–şeytâni ve şirkihî. (Göklerin ve yerin yaratıcısı, görünen ve görünmeyeni bilen, her şeyin Rabbi ve Melîki (yöneticisi) olan Allah'ım, şahitlik ederim ki senden başka ilah yoktur. Nefsimin kötülüğünden, şeytanın kötülüğünden ve onu sana ortak koşmaktan sana sığınırım.)"*, diye dua et ve bunu sabahleyin, akşamleyin ve yatağına yattığında söyle, buyurdu.

(D5067 Ebû Dâvûd, Edeb, 100, 101; T3392 Tirmizî, Deavât, 14)

١٤٦٠- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمْسَى قَالَ: أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلّٰهِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ» قَالَ الرَّاوِي: أَرَاهُ قَالَ فِيهِنَّ: «لَهُ الْمُلْكُ وَلَه الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ

مَا فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ، وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هٰذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ، وَسُوءِ الْكِبْرِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ عذَابِ النَّار، وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ» وَإِذَا أَصْبَحَ قَالَ ذٰلِكَ أَيْضاً: «أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1460. İbn Mes'ûd (ra) şöyle demiştir: Hz. Peygamber *Sav*, akşam olduğu zaman şöyle dua ederdi:
"Emseynâ ve emse'l–mülkü lillâh, vel–hamdü lillâh, lâ ilâhe illâllâhü vahdehû lâ şerîke leh. (Allah'a hamdolsun ki biz akşama eriştik ve akşamleyin de mülk Allah'ındır. Allah'tan başka ilah yoktur. Ancak, bir olan Allah vardır. O'nun ortağı yoktur.)"
Ravi diyor ki: Bu zikir ile beraber, Resûlullah *Sav*:
"Lehü'l–mülkü ve lehü'l–hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr, rabbi es'elüke hayra mâ fî hâzihi'l–leyleti ve hayra mâ ba'dehâ ve eûzü bike min şerri mâ fi hâzihi'l–leyleti ve şerri mâ ba'dehâ, rabbi eûzü bike mine'l–keseli ve sûi'l–kiber, eûzü bike min azâbi'n–nâr ve azâbin fi'l-kabr.
(Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O, her şeye kadirdir. Yâ Rabbi, senden, bu gecenin ve sonraki gecelerin hayrını dilerim. Bu gecenin ve sonraki gecelerin şerrinden de sana sığınırım. Yâ Rabbi, tembellikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlıktan, cehennemden ve kabir azabından sana sığınırım.)" derdi. Ve sabah olduğunda da:
"Asbahnâ ve asbaha'l–mülkü lillâh. (Biz sabaha çıktık. Sabahleyin de mülk Allah'ındır.)" buyururdu.

(M6907, M6909 Müslim, Zikir, 74, 76)

١٤٦١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ خُبَيْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِقْرَأْ: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ حِينَ

تُمْسِي وَحِينَ تُصْبِحُ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ تَكْفِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1461. Abdullah b. Hubeyb'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah *Sav* bana:
"Ey Abdullah, sabah akşam üç kere İhlâs (Kul hüva'llâhü ehad) ve Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs) sûrelerini oku. Bu sûreler her şeye karşı sana yeter." buyurdu.

(D5082 Ebû Dâvûd, Edeb, 100, 101; T3575 Tirmizî, Deavât, 116)

١٤٦٢- وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَقُولُ فِي صَبَاحِ كُلِّ يَوْمٍ وَمَسَاءِ كُلِّ لَيْلَةٍ: بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، ثَلاَثَ مَرَّاتٍ،إِلَّا لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1462. Osman b. Affân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kim, her sabah ve akşam üç kere *"Bismillâhi'llezî lâ yadurru maa'smihî şey'ün fi'l-ardi ve lâ fi's-semâi ve hüve's-semîu'l-alîm. (İsmi anıldığında, yerde ve gökteki hiçbir şeyin zarar vermeyeceği, herşeyi işiten ve bilen Allah'ın adıyla)"* derse, ona hiçbir şey zarar veremez.

(T3388 Tirmizî, Deavât, 13)

Uyumadan Önce Okunacak Dualar

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ * الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَاماً وَقُعُوداً وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır. Onlar ayaktayken, otururken ve yanları üzerine yatarken Allah'ı anarlar. Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler...

(Âl-i İmrân, 3/190, 191)

١٤٦٣- وَعَنْ حُذَيْفَةَ وَأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: «بِاسْمِكَ اللّٰهُمَّ أَحْيَا وَأَمُوتُ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1463. Huzeyfe ve Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* yatağına girdiğinde, *"Bismike'llâhümme ahyâ ve emût [Allah'ım, senin ismini anarak yaşar ve ölürüm (uyur ve uyanırım.)]"* derdi.

(B7394 Buhârî, Tevhîd, 13, B6325 Buhârî Deavât, 16)

١٤٦٤- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ وَلِفَاطِمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: «إِذَا أَوَيْتُمَا إِلَى فِرَاشِكُمَا، أَوْ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا فَكَبِّرَا ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ، وَسَبِّحَا ثَلاثاً وَثَلاَثِينَ، وَاحْمَدَا ثَلاَثاً وَثَلاَثِينَ» وَفِي رِوَايَةٍ: «التَّسْبِيحُ أَرْبَعاً وَثَلاَثِينَ» وَفِي رِوَايَةٍ: «اَلتَّكْبِيرُ أَرْبَعاً وَثَلاَثِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1464. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Ali ve Fâtıma'ya (ra) şöyle demiştir:
"Yatağınıza girdiğinizde veya yattığınızda otuz üç defa '*Allahü ekber',* otuz üç defa *'Sübhânallâh',* otuz üç kere *'Elhamdülillâh'* deyin."
Bir rivayette, otuz dört kere *'Sübhânallâh'*; başka bir rivayette ise otuz dört defa *'Allahü ekber',* demiştir.

(B6318 Buhârî, Deavât, 11; B5361 Buhârî Nafakât, 6; M6918 Müslim, Zikir, 80)

١٤٦٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ، فَلْيَنْفُضْ فِرَاشَهُ بِدَاخِلَةِ إِزَارِهِ فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي مَا خَلَفَهُ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُ: بِاسْمِكَ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا، فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1465. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri yatağına girdiğinde, – içinde (zararlı) neler bulunduğunu bilemeyeceği için – elbisesinin iç tarafı ile döşeğini silksin.[6] Sonra şöyle dua etsin:
Bismike Rabbî, vada'tü cenbî ve bike erfauhû, in emsekte nefsî ferhamhâ ve in erseltehâ fehfazhâ bimâ tahfazu bihî ibâdeke's–sâlihîn.
(Yâ Rabbi, adını anarak yan tarafıma uzandım, senin adınla da kalkarım. Eğer ruhumu alırsan, ona merhamet et. Eğer yaşatır da (uyandırırsan), salih kullarını muhafaza ettiğin gibi beni de fenalıklardan koru!)

(B6320 Buhârî, Deavât, 13, B7393 Buhârî, Tevhîd, 13; M6892 Müslim, Zikir, 64)

١٤٦٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ نَفَثَ فِي يَدَيْهِ، وَقَرَأَ بِالْمُعَوِّذَاتِ وَمَسَحَ بِهِمَا جَسَدَهُ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ جَمَعَ كَفَّيْهِ ثُمَّ نَفَثَ فِيهِمَا فَقَرَأَ فِيهِمَا: قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ، يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ، وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ، يَفْعَلُ ذٰلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1466. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, gece yatağına yatacağı sırada, ellerine üfleyerek Nâs ve Felak sûrelerini okur, sonra vücudunu sıvazlardı.
Buhari ve Müslim'in diğer rivayetlerinde şöyledir:
Hz. Peygamber *Sav*, her gece yatağına yatacağı sırada, iki elini birleştirir ve içine üfleyerek İhlâs, Nâs ve Felak sûrelerini okurdu. Sonra elleriyle vücudunu sıvazlayabildiği kadar sıvazlardı. Başından ve yüzünden başlar, vücudunun ön taraflarından devam ederdi ve bunu üç defa yapardı.

(B6319 Buhârî, Deavât, 12, B5017 Buhârî Fedâilu'l-Kur'ân 14)

---

6 Bu husus, o günkü şartlarda akrep, yılan vb. haşeratın olma ihtimaline karşı hatırlatılmıştır.

١٤٦٧- وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلاَةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الأَيْمَنِ، وَقُلْ: اَللّٰهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ. وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لاَمَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلتَ، فَإِنْ مِتَّ، مِتَّ عَلَى الْفِطْرَةِ، وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَقُولُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1467. Berâ b. Âzib'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah *sav* bana:
Yatarken namaz abdesti gibi abdest al, sonra sağ yanının üzerine uzanıp şu duayı oku: *"Allâhümme eslemtü nefsî ileyke ve veccehtü vechî ileyke ve fevvadtü emrî ileyke ve elce'tü zahrî ileyke, rağbeten ve rehbeten ileyke, lâ melcee velâ mencâ minke illâ ileyke. Âmentü bikitâbikellezî enzelte ve binebiyyikellezî erselte. (Allah'ım, sana teslim oldum, yüzümü sana döndüm, işlerimi sana havale ettim, azabından korkarak ve sevabını umarak, sana dayandım. Senden başka sığınılacak yer yoktur. İndirdiğin kitabına ve gönderdiğin Peygamberine iman ettim.)"* de. (Şayet bu sözleri söyler de) o gece ölürsen fıtrat üzere ölürsün. Bu sözler, son sözün olsun.

(B247 Buhârî, Vudû', 75, B6311 Buhârî, Deavât, 6; M6882 Müslim, Zikir, 56)

١٤٦٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: «اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَآوَانَا، فَكَمْ مِمَّنْ لاَ كَافِيَ لَهُ وَلاَ مُؤْوِيَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1468. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) yatağına girdiği zaman şöyle dua ederdi:
Bize yediren, içiren, ihtiyaçlarımızı gideren, bize barınacak yuva veren Allah'a hamdolsun. Oysa, kendisine bakanı, barındıranı olmayan niceleri var!

(M6894 Müslim, Zikir, 64)

١٤٦٩- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْقُدَ، وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى تَحْتَ خَدِّهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ
قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.
وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ مِنْ رِوَايَةِ حَفْصَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، وَفِيهِ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُهُ
ثَلاَثَ مَرَّاتٍ.

1469. Huzeyfe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah (sav), yatarken sağ elini yanağının altına koyar, sonra, *"Allâhümme kınî azâbek, yevme teb'asü ibâdek. (Allah'ım, kullarını dirilttiğin gün, beni azabından koru!)"* diye dua ederdi.

(T3398, T3399 Tirmizî, Deavât, 18; D5045 Ebu Dâvûd, Edeb, 97, 98)

Bunu Ebû Dâvûd, Hafsa'dan (ra) rivayet etmiştir. Orada Resûlullah'ın (sav) bu duayı üç defa tekrarladığı söylenmektedir.

DUANIN FAZİLETİ

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

Rabbiniz şöyle dedi: "Bana dua edin, duânıza cevap vereyim..."

(Mümin, 40/60)

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

Rabbinize alçak gönüllü olarak ve için için dua edin.
Çünkü O, haddi aşanları sevmez.

(A'râf, 7/55)

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ﴾

Kullarım, beni sana sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben
(onlara çok) yakınım. Dua edenin duasına cevap veririm...

(Bakara, 2/186)

﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾

Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa cevap veren ve
başa gelen kötülüğü kaldıran, (sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı?
Allah ile birlikte başka ilâh mı var!?)...

(Neml, 27/62)

١٤٧٠- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1470. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, "Dua, ibadetin ta kendisidir." buyurdu.

(D1479 Ebû Dâvûd, Vitir, 23; T2969 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 2)

١٤٧١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، قَالَتْ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَحِبُّ الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ، وَيَدَعُ مَا سِوَى ذٰلِكَ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ جَيِّدٍ.

1471. Âişe'den (ra) şöyle nakledilmiştir:
Resûlullah *Sav*, özlü dualardan hoşlanır, böyle olmayanları bırakırdı.

(D1482 Ebû Dâvûd, Vitir, 23)

١٤٧٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

زَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَتِهِ قَالَ: وَكَانَ أَنَسٌ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدَعْوَةٍ دَعَا بِهَا، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدُعَاءٍ دَعَا بِهَا فِيهِ.

1472. Hz. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber'in (sav) en çok yaptığı dua şu idi:
Allah'ım, bize dünyada da güzellik ver, ahirette de güzellik ver; cehennem azabından bizi koru!

(B6389 Buhârî, Deavât, 55; M6840 Müslim, Zikir, 26)

Müslim, rivayetinde, hadisi nakleden kişinin, "Enes dua etmek istediğinde böyle dua ederdi." sözünü eklemiştir.

١٤٧٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ، وَالْغِنَى» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1473. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav) şöyle dua ederdi:
Allah'ım, senden hidayet, takva, iffet (onur) ve (gönül) zenginliği isterim.

(M6904 Müslim, Zikir, 72)

١٤٧٤- وَعَنْ طَارِقِ بْنِ أَشْيَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ الرَّجُلُ إِذَا أَسْلَمَ عَلَّمَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ، ثُمَّ أَمَرَهُ أَنْ يَدْعُوَ بِهٰؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ عَنْ طَارِقٍ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ. كَيْفَ أَقُولُ حِينَ أَسْأَلُ رَبِّي؟ قَالَ: «قُلْ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي، فَإِنَّ هٰؤُلَاءِ تَجْمَعُ لَكَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ».

1474. Târık b. Eşyem'den (ra) şöyle nakledilmiştir: Biri Müslüman olduğunda, Peygamber *Sav*, ona namazı öğretir, sonra da şu kelimelerle dua etmesini emrederdi:

Allah'ım, beni bağışla, beni esirge, doğru yola ilet, bana afiyet ve rızık ver!

Müslim'in Târık'tan diğer rivayeti şöyledir:

Târık (ra) Peygamber'i dinlerken biri gelip:

–Ey Allah'ın Resûlü, Rabbimden bir şey isteyeceğim zaman nasıl dua edeyim, diye sordu. Resûlullah *Sav*:

"Allah'ım, beni bağışla, beni esirge, doğru yola ilet, bana afiyet ve rızık ver!" diye dua et. Çünkü bu sözler, senin dünyana ve ahiretine ait bütün dileklerini kapsar, buyurdu.

(M6850-M6851 Müslim, Zikir, 35, 36)

١٤٧٥- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1475. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle dua ederdi:

Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalplerimizi sana itaate yönelt.

(M6750 Müslim, Kader, 17)

١٤٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ سُفْيَانُ: أَشُكُّ أَنِّي زِدْتُ وَاحِدَةً مِنْهَا.

1476. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Dayanılmaz beladan, sapkınlığa dalmaktan, kötü yazgıdan ve düşmanların diline düşmekten Allah'a sığının.

(B6347 Buhârî, Deavât, 28, B6616 Buhârî, Kader, 13; M6877 Müslim, Zikir, 53)

Buhârî'nin rivayetinde (hadisi rivayet edenlerden) Süfyân (b. Uyeyne) bu dört şeyden birini kendim ilave etmiş olmaktan şüpheleniyorum, demiştir.

١٤٧٧- وَعَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيٰوةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1477. Yine Ebû Hüreyre anlatıyor: Resûlullah *Sav* şöyle dua ederdi:
Allah'ım, güvencem olan dinimi bana güzelce yaşat. Geçim kaynağım olan dünyamı düzelt. Son durağım olan ahiretimi de düzelt. Hayatımı her türlü hayrı artırma vesilesi; ölümümü de her türlü kötülükten kurtuluş vesilesi eyle.

(M6903 Müslim, Zikir, 71)

١٤٧٨- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قُلْ: اَللّٰهُمَّ اهْدِنِي، وَسَدِّدْنِي».

وَفِي رِوَايَةٍ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالسَّدَادَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1478. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* bana:
"Allah'ım, beni, doğru yola eriştir ve beni doğru kıl, diye dua et." buyurdu.
Diğer bir rivayette ise "Allah'ım, senden, beni doğru yola iletmeni ve beni doğru kılmanı dilerim." diye dua et, buyurdu.

(M6911-M6912 Müslim, Zikir, 78)

١٤٧٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ، وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1479. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle dua ederdi:
Allah'ım, acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, bunaklık derecesinde ihtiyarlıktan, cimrilikten, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım.
Bir rivayette ise "Borç altında kalmaktan ve insanların galeyanından sana sığınırım." buyrulmuştur.

(M6873 Müslim, Zikir, 50)

١٤٨٠- وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي، قَالَ: قُلْ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْماً كَثِيراً، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَفِي بَيْتِي» وَرُوِيَ: «ظُلْماً كَثِيراً» وَرُوِيَ «كَبِيراً»، فَيَنْبَغِي أَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا، فَيُقَالُ: كَثِيراً كَبِيراً.

1480. Ebû Bekir es-Sıddîk'ten (ra) şöyle nakledilmiştir: Kendisi bir gün:
–(Ey Allah'ın Resûlü), bana namazda okuyacağım bir dua öğret, demişti.
Resûlullah (sav):
–Şöyle dua et, buyurdu: "Allah'ım, ben, kendime çok zulmettim, günahları da sadece sen bağışlarsın. Yüce katında beni bağışla ve esirge; sen çok bağışlayan ve çok esirgeyensin."

(B834 Buhârî, Ezân, 149, B6326 Buhârî Deavât, 17; M6869 Müslim, Zikir, 48)

Müslim'in bir rivayetinde "namazda" dedikten sonra "ve evimde" demiştir. Ayrıca *Sahîh-i Müslim*'de "çok zulmettim" ve "zulümler yaptım" şeklinde de rivayet edilmiştir. Rivayetler birleştirildiğinde "kesîran kebîran (çok büyük zulmettim)" demek daha uygun olur.

١٤٨١- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهٰذَا الدُّعَاءِ: «اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَما أَنْتَ أَعلَمُ بِهِ مِنّي، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدّي وَهَزْلِي، وَخَطَئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذٰلِكَ عِنْدِي، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَما أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1481. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber (sav), şöyle dua ederdi.
Allah'ım, hatalarımı, bilgisizlikten dolayı işlediğim günahlarımı, işimdeki aşırılığımı ve benden daha iyi bildiğin kusurlarımı bağışla. Allah'ım, ciddi ve şaka yollu yaptıklarımı, bilerek ve bilmeyerek işlediğim günahlarımı bağışla; itiraf ederim ki bu kusurların hepsi bende vardır. Allah'ım, evvelce işlediğim ve bundan sonra işleye(bile)ceğim gizli ve açıktan yaptığım ve benden daha iyi bildiğin günahlarımı bağışla. Öne geçiren de, geri bırakan da sensin. Sen, her şeye kadirsin.

(B6398-B6399 Buhârî, Deavât, 60; M6901 Müslim, Zikir, 70)

١٤٨٢- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي دُعَائِهِ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1482. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle dua ederdi:
Allah'ım, şimdiye kadar yaptıklarımın ve henüz yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım.

(M6895 Müslim, Zikir, 65)

١٤٨٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1483. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) dualarından biri şöyle idi:
Allah'ım, verdiğin nimetlerin gitmesinden, verdiğin sağlığın değişmesinden, ansızın cezalandırmandan ve gazabını gerektirecek her şeyden sana sığınırım.

(M6944 Müslim, Zikir, 96)

١٤٨٤- وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اَللّٰهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلاَهَا، اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لاَ يُسْتَجَابُ لَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1484. Zeyd b. Erkâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle dua ederdi:
Allah'ım, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlıktan, kabir azabından sana sığınırım. Allah'ım, bana sorumluluk bilinci ver ve beni (günahlardan) arındır. En iyi arındıracak sensin. Benim sahibim ve Mevlam sensin. Allah'ım, faydalanılmayan ilimden; korkmayan kalpten, doymayan nefisten; kabul olunmayan duadan sana sığınırım.

(M6906 Müslim, Zikir, 73)

١٤٨٥- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ. فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ، وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ، وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ». زَادَ بَعْضُ الرُّوَاةِ: «وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1485. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle dua ederlerdi:
"Allah'ım, sana teslim oldum, sana iman ettim, sana güvendim, sana yöneldim. Senin yardımınla düşmana karşı koydum, senin hükmünle hükmettim. Yâ Rabbi, yaptığım ve yapacağım, gizlediğim ve açığa vurduğum günahlarımı bağışla. Öne geçiren de, geri bırakan da sensin. Senden başka ilah yoktur."
Ravilerden bazıları *"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh"* cümlesini de eklemiştir.

(B1120 Buhârî, Teheccüd, 1, B6317 Buhârî Deavât, 10; M6899 Müslim, Zikir, 67)

١٤٨٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو بِهٰؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعوذُ بِكَ مِن فِتْنَةِ النَّارِ، وَعَذَابِ النَّارِ، وَمِن شَرِّ الْغِنَى وَالْفَقْرِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَهٰذَا لَفْظُ أَبِي دَاوُدَ.

1486. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle dua ederdi:
Allah'ım, ateşe götürecek fitneden, cehennem azabından, zenginlik ve fakirliğin şerrinden sana sığınırım.

(D1543 Ebû Dâvûd, Vitir, 32; T3495 Tirmizî, Deavât, 76)

١٤٨٧- وَعَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنْ عَمِّهِ، وَهُوَ قُطْبَةُ بْنُ مَالِكٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ، وَالْأَعْمَالِ وَالْأَهْوَاءِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1487. Ziyâd b. İlâka'nın amcası Kutbe b. Mâlik'ten (ra) rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber (sav):
Allah'ım, çirkin huylardan ve amellerden, nefsani arzulardan sana sığınırım, derdi.

(T3591 Tirmizî, Deavât, 126)

١٤٨٨- وَعَنْ شَكَلِ بْنِ حُمَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ: عَلِّمْنِي دُعَاءً. قَالَ: «قُلْ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعِي، وَمِن شَرِّ بَصَرِي، وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي، وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي، وَمِنْ شَرِّ مَنِيِّي» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1488. Şekel b. Humeyd'in (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
–Ey Allah'ın Resûlü! Bana bir dua öğret, dedim. Resûlullah (sav):
–"Allah'ım, kulağım, gözüm, dilim, kalbim ve cinsel organım sebebiyle başıma gelebilecek kötülüklerden sana sığınırım, de!" buyurdu.

(D1551 Ebû Dâvûd, Vitir, 32; T3492 Tirmizî, Deavât, 74)

١٤٨٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَسَيِّءِ الْأَسْقَامِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1489. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber, şöyle dua ederdi: Allah'ım! Alaca hastalığından, aklımı yitirmekten, cüzzamdan ve (diğer) kötü hastalıklardan sana sığınırım.

(D1554 Ebû Dâvûd, Vitir, 32)

١٤٩٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُوعِ، فَإِنَّهُ بِئْسَ الضَّجِيعُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخِيانَةِ، فَإِنَّهَا بِئْسَتِ الْبِطَانَةُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1490. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiği üzere Resûlullah (sav) şöyle dua ederdi: Allah'ım, açlıktan sana sığınırım, açlıkla yaşamak ne kötüdür! Hainlikten de sana sığınırım; o, içe işlemiş ne kötü bir huydur.

(D1547 Ebû Dâvûd, Vitir, 32)

١٤٩١- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ مُكَاتَباً جَاءَهُ، فَقَالَ إِنِّي عَجَزْتُ عَنْ كِتَابَتِي. فَأَعِنِّي. قَالَ: أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ عَلَّمَنِيهِنَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ جَبَلٍ دَيْناً أَدَّاهُ اللّٰهُ عَنْكَ؟ قُلْ: «اَللّٰهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ، وَاغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1491. Ali (ra) anlatıyor:
Bir gün bedelini ödediğinde özgürlüğüne kavuşmak üzere anlaşmalı bir köle gelmiş ve:
–Ben borcumu ödemekten âciz kaldım, bana yardım et, demişti.
Hz. Ali (ra):
–Resûlullah'ın (sav) bana öğrettiği duayı sana öğreteyim mi? (Ona devam edersen,) dağ kadar borcun bile olsa, Allah o borcu ödemeni kolaylaştırır: "Allah'ım, bana helâlinle yetinip haramdan uzaklaşmayı, verdiklerinle yetinip başkasına muhtaç olmamayı nasip eyle." diye dua et, demiştir.

(T3563 Tirmizî, Deavât, 110)

١٤٩٢- وَعَنْ عِمْرانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَ أَبَاهُ حُصَيْناً كَلِمتَيْنِ يَدْعُو بِهِمَا: «اَللّٰهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي، وَأَعِذْنِي مِنْ شَرِّ نَفْسِي». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1492. İmrân b. Husayn'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:
Hz. Peygamber (sav), babam Husayn'a, dua etmesi için şu iki cümleyi öğretmişti:
"Allah'ım, bana doğru yolda olmayı ilham et ve beni nefsimin şerrinden koru."

(T3483 Tirmizî, Deavât, 70)

١٤٩٣- وَعَنْ أَبِي الْفَضْلِ الْعبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قُلْتُ يارَسُولَ اللّٰهِ عَلِّمْنِي شَيْئاً أَسْأَلُهُ اللّٰهَ تعَالَى، قَالَ: «سَلُوا اللّٰهَ الْعَافِيَةَ». فَمَكَثْتُ أَيَّاماً، ثُمَّ جِئتُ فَقُلْتُ: يا رَسُولَ اللّٰهِ: عَلِّمْنِي شَيْئاً أَسْأَلُهُ اللّٰهَ تَعَالَى، قَالَ لِي: «يَا عبَّاسُ يا عَمَّ رَسُولِ اللّٰهِ، سَلُوا اللّٰهَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1493. Ebu'l-Fadl Abbâs b. Abdulmuttalib'den (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
–"Ey Allah'ın Resûlü, bana Allah'tan dileyeceğim bir şey öğret." dedim. Resûl-i Ekrem:
–Allah'tan afiyet (sağlık, esenlik) dile, buyurdu. Birkaç gün bunu dilemeye devam ettim. Sonra (daha fazlasını öğrenmek için) Peygamber'e (sav) gelip:
–Ey Allah'ın Resûlü, bana Allah'tan dileyeceğim bir şeyler daha öğret, dedim.
–Ey Abbâs, ey Resûlullah'ın amcası, Allah'tan dünya ve ahirette afiyet (sağlık ve esenlik) iste, buyurdu.

(T3514 Tirmizî, Deavât, 85)

١٤٩٤- وَعَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ: قُلْتُ لأُمِّ سَلَمَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ مَا كَانَ أَكْثَرُ دُعَاءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ عِنْدَكِ؟ قَالَتْ: كَانَ أَكْثَرُ دُعَائِهِ: «يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1494. Şehr b. Havşeb'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Ben, Ümmü Seleme'ye (ra):
–Ey müminlerin annesi, Resûlullah Sav yanınızda iken en çok hangi duayı yapardı, diye sordum. Ümmü Seleme:
–Peygamber Sav en çok:
–"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi, dininin üzerinde sabit kıl." diye dua ederdi, cevabını verdi.

(T3522 Tirmizî, Deavât, 90)

١٤٩٥- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَانَ مِنْ دُعَاءِ دَاوُدَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ، وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِي حُبَّكَ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي، وَأَهْلِي، وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1495. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Davud'un (as) dualarından biri şöyle idi:
"Allah'ım, senden, senin sevgini ve seni sevenlerin sevgisini ve senin sevgine ulaştıracak ameli (yapabilmeyi) dilerim. Allah'ım, senin sevgini bana nefsimden, ailemden ve soğuk sudan daha sevimli kıl."

(T3490 Tirmizî, Deavât, 72)

١٤٩٦- وَعَنْ أَنَس رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلِظُّوا بِيَاذَا الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ». رواه الترمذي ورواهُ النَّسَائيُّ مِن رِوايَةِ ربيعة بنِ عامرٍ الصَّحابِيِّ. قَالَ الحاكم: حديثٌ صحيحُ الإِسْنَادِ.

1496. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Sizler, *"Yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm. (Ey ikram sahibi yüce Allah'ım!)"* duasına devam edin.

(T3525 Tirmizî, Deavât, 91)

١٤٩٧- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: دَعَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ، لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئاً، قُلْنَا يا رَسُولَ اللّٰهِ دَعَوْتَ بِدُعَاءٍ كَثِيرٍ لَمْ نَحْفَظْ مِنْهُ شَيْئاً، فَقَالَ: «أَلاَ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَجْمَعُ ذٰلِكَ كُلَّهُ؟ تَقُولُ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ نَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ، وَعَلَيْكَ الْبَلاَغُ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللّٰهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1497. Ebû Umâme (el-Bâhili)’nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: (Bir defasında) Resûlullah (sav), çok dua etti ve biz ondan birşey ezberleyemedik. Bir gün:

–Yâ Resûlallah, siz çok (uzun) dua ettiniz, ama biz ondan bir şey ezberleyemedik, dedik. Bunun üzerine Resûlullah:

Ben bu duaların hepsini kapsayan bir duayı size söyleyeyim mi? Şöyle deyin: “Allah’ım, Peygamberin Muhammed’in (sav) senden dilediği hayırları ben de dilerim. Peygamberin Muhammed’in (sav) sana sığındığı şerlerden ben de sana sığınırım. Yardım, ancak senden beklenir, dünya ve ahirette istenilen şeye ulaştıracak sensin. Kuvvet ve kudret, ancak Allah’ın yardımı iledir.”

(T3521 Tirmizî, Deavât, 88)

١٤٩٨- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: كَانَ مِن دُعَاءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ». رَوَاهُ الْحَاكِمُ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ، وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

1498. İbn Mes’ûd’dan (ra) rivayete göre o, şöyle demiştir: Resûlullah’ın (sav) dualarından biri şu idi:

Allah’ım, senden, rahmetini ve mağfiretini gerektirecek şeyleri, her türlü günahtan uzak kalmayı, her türlü iyiliği elde etmeyi, cennete kavuşmayı, cehennemden kurtulmayı dilerim.

(NM1925, Hâkim, el-Müstedrek, II, 734 (1/525))

Başkasına Gıyabında Dua Etmenin Fazileti

﴿وَالَّذِينَ جَاؤُا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْاِيمَانِ﴾

Onlardan sonra gelenler ise şöyle derler: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla..."

(Haşr, 59/10)

﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾

...Hem kendinin, hem de inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile!...

(Muhammed, 47/19)

﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾

"Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla."

(İbrahim, 14/41)

١٤٩٩- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِن عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَدْعُو لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ إِلَّا قَالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بِمِثْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1499. Ebu'd-Derdâ (ra), Resûlullah'ı (sav) şöyle buyururken işittiğini bildirmiştir: "Müslüman bir kul, yanında olmayan kardeşi için dua ederse, melek "Onun için istediğinin aynısı sana da verilsin!" der.

(M6927 Müslim, Zikir, 86)

١٥٠٠- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ، وَلَكَ بِمِثْلٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1500. Yine Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle derdi:
Müslümanın, yanında olmayan (din) kardeşi için yaptığı dua kabul olunur. Onun başucunda bir melek vardır ve o Müslüman, ne zaman (din) kardeşi için dua etse, ona, "Duan kabul olsun, istediğinin aynısı sana da verilsin." der.

(M6929 Müslim, Zikir, 88)

Dua Âdâbı

١٥٠١- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ، فَقَالَ لِفَاعِلِهِ: جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْراً، فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1501. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kendisine iyilik yapılan kişi, yapana; *"Cezâke'llâhu hayran (Allah seni hayırla mükâfatlandırsın!)"* derse, teşekkür borcunu yerine getirmiş olur.

(T2035 Tirmizî, Birr, 88)

١٥٠٢- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَوْلاَدِكُمْ، وَلاَ تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ، لاَ تُوَافِقُوا مِنَ اللّٰهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءً، فَيَسْتَجِيبَ لَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1502. Câbir'den (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kendinize beddua etmeyin, evlatlarınıza beddua etmeyin ve mallarınıza da beddua etmeyin. Duaların kabul olunacağı bir saate rastlarsınız da, bedduanız kabul ediliverir.

(M7515 Müslim, Zühd, 74)

١٥٠٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1503. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secdede olduğu andır. Öyleyse secde hâlinde çokça dua edin.

(M1083 Müslim, Salât, 215)

١٥٠٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ: يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي، فَلَمْ يَسْتَجِبْ لِي». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «لاَ يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ، أَوْ قَطِيعَةِ رَحِمٍ، مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا الْاِسْتِعْجَالُ؟ قَالَ: «يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ، وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ أَرَ يَسْتَجِيبُ لِي، فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذٰلِكَ، وَيَدَعُ الدُّعَاءَ».

1504. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) Resûlullah'ın (sav)
şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Acele etmediğiniz sürece, her birinizin duası kabul olunur. Oysa insan: "Ben Rabbime dua ettim, ama kabul etmedi." der.

(B6340 Buhârî, Deavât, 22; M6934 Müslim, Zikir, 90)

Müslim'in bir diğer rivayetinde, Resûlullah (sav):
Bir günahı veya akrabayla dargınlığı gerektiren bir şey dilemedikçe ve bir de acele etmedikçe kişinin duası kabul görmeye devam eder, buyurdu.
Resûl-i Ekrem'e:

–Ey Allah'ın Resûlü, acele etmek nedir, diye soruldu. Resûl-i Ekrem: İnsan, "O kadar çok dua ettim de, duamın kabul edildiğini hiç görmedim." der. Dileğinin gecikmesinden dolayı usanır ve duayı terk eder, cevabını verdi.

(M6936 Müslim, Zikir, 92)

١٥٠٥- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: «جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1505. Ebû Umâme'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah'a (sav):
–Hangi dua daha fazla kabule şayandır, diye soruldu.
–Gecenin son saatlerinde ve farz namazların peşinden yapılan dua, buyurdu.

(T3499 Tirmizî, Deavât, 78)

١٥٠٦- وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يَدْعُو اللّٰهَ تَعَالَى بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللّٰهُ إِيَّاهَا، أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا. مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ، أَوْ قَطِيعَةِ رَحِمٍ» فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذًا نُكْثِرُ. قَالَ: «اَللّٰهُ أَكْثَرُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ: وَرَوَاهُ الْحَاكِمُ مِنْ رِوَايَةِ أَبِي سَعِيدٍ وَزَادَ فِيهِ: «أَوْ يَدَّخِرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَهَا».

1506. Ubade b. Sâmit'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, yeryüzünde kendisine dua eden bir Müslümanın, ya istediği şeyi verir, ya da buna karşılık ondan bir kötülüğü savar. Günah olan şeyleri veya akraba ile ilişkiyi kesmeyi istemediği sürece bu böyledir. Oradakilerden birisi:
–Öyleyse biz çok dua ederiz, dedi. Peygamberimiz de:
–Allah'ın vereceği şeyler daha çoktur, buyurdu.

(T3573 Tirmizî, Deavât, 115)

Hâkim, bunu şu ilave ile Ebû Saîd kanalından rivayet etmiştir:
–Yahut (Allah), o kimse için dilediğinin benzeri ecri sonradan vermek üzere saklar.

(NM1816 Hâkim, el-Müstedrek, II, 693 (1/493))

١٥٠٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: «لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰه رَبُّ السَّمٰوَاتِ، وَربُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1507. Abdullah b. Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* sıkıntılı iken şu kelimelerle dua ederdi:
Hilim sahibi Yüce Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük Arş'ın sahibi Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin, yerin ve Kerîm olan Arş'ın sahibi Allah'tan başka ilah yoktur.

(B6346 Buhârî, Deavât, 27; M6921 Müslim, Zikir, 83)

Allah Dostlarının Keramet ve Faziletleri

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۞ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۞ لَهُمُ الْبُشْرٰى فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar iman etmiş ve Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanlardır. Dünya hayatında da, ahirette de onlar için müjde vardır. Allah'ın sözlerinde hiçbir değişme yoktur. İşte bu, büyük başarıdır.

(Yûnus, 10/62-64)

﴿وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ۞ فَكُلِي وَاشْرَبِي﴾

(Ey Meryem!) "Hurma ağacını kendine doğru silkele ki, sana taze hurma dökülsün. Ye, iç…"

(Meryem, 19/25, 26)

﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنّٰى لَكِ هٰذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

...Zekeriya, onun bulunduğu bölmeye her girişinde (Meryem'in) yanında yiyecek bulurdu. "Meryem, bu sana nereden geldi?" derdi. O da "Bu, Allah katındandır zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir", diye cevap verirdi.

(Âl-i İmrân, 3/37)

﴿وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللّٰهَ فَأْوُا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرْفَقًا * وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ﴾

(İçlerinden biri şöyle dedi:) "Mademki onlardan ve Allah'tan başkasına tapmakta olduklarından yüz çevirip ayrıldınız, o hâlde mağaraya çekilin ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve içinde bulunduğunuz durumda yararlanacağınız şeyler hazırlasın." (Orada olsaydın) güneş doğduğunda onun; mağaralarının sağ tarafına kaydığını, batarken de onlara dokunmadan sol tarafa gittiğini görürdün. Kendileri ise mağaranın geniş bir yerinde idiler.

(Kehf, 18/16, 17)

١٥٠٨- وَعَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أُنَاساً فُقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَرَّةً «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ اثْنَيْنِ، فَلْيَذْهَبْ بِثَالِثٍ، وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ أَرْبَعَةٍ، فَلْيَذْهَبْ بِخَامِسٍ وَبِسَادِسٍ» أَوْ كَمَا قَالَ، وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ، وَانْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَشَرَةٍ، وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ لَبِثَ حَتّٰى صَلَّى الْعِشَاءَ، ثُمَّ رَجَعَ، فَجَاءَ بَعْدَ

مَا مَضى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللَّهُ. قَالَتِ امْرَأَتُهُ: مَا حَبَسَكَ عَنْ أَضْيَافِكَ؟ قَالَ: أَوْ مَا عَشَّيْتِهِمْ؟ قَالَتْ: أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ وَقَدْ عَرَضُوا عَلَيْهِمْ قَالَ: فَذَهَبْتُ أَنَا، فَاخْتَبَأْتُ، فَقَالَ: يَا غُنْثَرُ، فَجَدَّعَ وَسَبَّ وَقَالَ: كُلُوا هَنِيئاً، وَاللَّهِ لاَ أَطْعَمُهُ أَبَداً، قَالَ: وَايْمُ اللَّهِ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبَا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا حَتَّى شَبِعُوا، وَصَارَتْ أَكْثَرَ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذٰلِكَ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ: يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ مَا هٰذَا؟ قَالَتْ: لاَ وَقُرَّةِ عَيْنِي لَهِيَ الْآنَ أَكْثَرُ مِمَّا قَبْلَ ذٰلِكَ بِثَلاَثِ مَرَّاتٍ، فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ: إِنَّمَا كَانَ ذٰلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ، يَعْنِي يَمِينَهُ، ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً، ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ. وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ، فَمَضَى الْأَجَلُ، فَتَفَرَّقْنَا اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلاً، مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أُنَاسٌ، اللَّهُ أَعْلَمُ كَمْ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ. وَفِي رِوَايَةٍ: فَحَلَفَ أَبُو بَكْرٍ لاَ يَطْعَمُهُ، فَحَلَفَتِ الْمَرْأَةُ لاَ تَطْعَمُهُ، فَحَلَفَ الضَّيْفُ أَوِ الْأَضْيَافُ أَنْ لاَ يَطْعَمَهُ، أَوْ يَطْعَمُوهُ حَتَّى يَطْعَمَهُ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: هٰذِهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَدَعَا بِالطَّعَامِ فَأَكَلَ وَأَكَلُوا، فَجَعَلُوا لاَ يَرْفَعُونَ لُقْمَةً إِلَّا رَبَتْ مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرَ مِنْهَا، فَقَالَ: يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ، مَا هٰذَا؟ فَقَالَتْ: وَقُرَّةِ عَيْنِي إِنَّهَا الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ أَنْ نَأْكُلَ، فَأَكَلُوا، وَبَعَثَ بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ أَنَّهُ أَكَلَ مِنْهَا.

وَفِي رِوَايَةٍ: إِنَّ أَبَا بَكْرٍ قَالَ لِعَبْدِ الرَّحْمٰنِ: دُونَكَ أَضْيَافَكَ، فَإِنِّي مُنْطَلِقٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَافْرُغْ مِنْ قِرَاهُمْ قَبْلَ أَنْ أَجِيءَ، فَانْطَلَقَ عَبْدُ

الرَّحْمٰنِ، فَأَتَاهُمْ بِمَا عِنْدَهُ. فَقَالَ: اطْعَمُوا، فَقَالُوا: أَيْنَ رَبُّ مَنْزِلِنَا؟ قَالَ: اطْعَمُوا، قَالُوا: مَا نَحْنُ بِآكِلِينَ حَتّٰى يَجِيىءَ رَبُّ مَنْزِلِنَا، قَالَ: اقْبَلُوا عَنَّا قِرَاكُمْ، فَإِنَّهُ إِنْ جَاءَ وَلَمْ تَطْعَمُوا لَنَلْقَيَنَّ مِنْهُ، فَأَبَوْا، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ يَجِدُ عَلَيَّ، فَلَمَّا جَاءَ تَنَحَّيْتُ عَنْهُ، فَقَالَ: مَاصَنَعْتُمْ؟ فَأَخْبَرُوهُ، فَقَالَ يَا عَبْدَ الرَّحْمٰنِ فَسَكَتُّ ثُمَّ قَالَ: يَا عَبْدَ الرَّحْمٰنِ فَسَكَتُّ، فَقَالَ: يَا غُنْثَرُ أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ إِنْ كُنْتَ تَسْمَعُ صَوْتِي لَمَّا جِئْتَ، فَخَرَجْتُ، فَقُلْتُ: سَلْ أَضْيَافَكَ، فَقَالُوا: صَدَقَ، أَتَانَا بِهِ. فَقَالَ: إِنَّمَا انْتَظَرْتُمُونِي وَاللّٰهِ لاَ أَطْعَمُهُ اللَّيْلَةَ، فَقَالَ الْآخَرُونَ: وَاللّٰهِ لاَ نَطْعَمُهُ حَتّٰى تَطْعَمَهُ، فَقَالَ: وَيْلَكُمْ مَالَكُمْ لاَ تَقْبَلُونَ عَنَّا قِرَاكُمْ؟ هَاتِ طَعَامَكَ، فَجَاءَ بِهِ، فَوَضَعَ يَدَهُ، فَقَالَ: بِسْمِ اللّٰهِ، الْأُولَى مِنَ الشَّيْطَانِ فَأَكَلَ وَأَكَلُوا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1508. Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ebû Bekr'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Suffe Ashâbı[7] fakir kimselerdi. Bir defasında Peygamber Sav:
İki kişilik yiyeceği olan, (Suffe Ashâbı'ndan) bir üçüncüsünü, dört kişilik yiyeceği olan da bir beşincisini veya altıncısını birlikte götürsün, buyurdu. Yahut buna benzer bir şey söyledi. Ebû Bekir (ra) bunlardan üçünü evine götürdü. Hz. Peygamber ise on kişiyi alıp kendi evine götürdü. Hz. Ebû Bekir, akşam yemeğini Peygamber'in Sav yanında yedi. Yatsı namazını kılıncaya kadar orada kaldı.
Gece hayli ilerledikten sonra evine döndü. Hanımı ona:
–Neden misafirlerinin yanında bulunmadın, diye sordu. O:
–Yoksa sen, onlara hâlâ yemek vermedin mi, diye çıkıştı. O da:
–Sen gelmedikçe yemek yiyemeyeceklerini söylediler. Yemek sunduk ama kabul etmediler, dedi. (Hz. Ebû Bekir'in oğlu) Abdurrahmân diyor ki:
–Ben hemen gidip saklandım. Babam (burnundan soluyarak):
–Be anlayışsız herif, diye beni bir güzel payladı.
–Buyrun siz afiyetle yiyin; vallahi ben bu yemekten yemeyeceğim, dedi.

[7] Medine'de, Hz. Peygamber'in mescidinin bir köşesinde kalan, ilim tahsil eden kimsesiz ve fakir Müslümanlar.

Abdurrahmân dedi ki:
–Allah'a yemin ederim ki, yemekten aldığımız her lokmanın altından, onlar doyuncaya kadar yemek çoğaldı ve önceki miktarından daha fazla oldu. Hz. Ebû Bekir tabağa baktı ve hanımına:
–Ey Firâsoğulları'nın kardeşi, bu ne hâl, dedi. O da:
–Gözümün nuruna yemin ederim ki şu anda yemek, öncekinden üç kat daha fazladır, dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir o yemekten yedi ve yeminini kastederek:
–O (ettiğim yemin) şeytandandı, dedi. Yemekten bir lokma yedikten sonra Hz. Peygamber'e sav gönderdi. Yemek orada sabaha kadar durdu. Bizimle bir topluluk arasında anlaşma vardı. Anlaşmanın süresi bitmiş (ve onlar Medine'ye gelmiş)ti. Biz on iki kişi (onlarla ilgilenmek üzere) ayrıldık. Gelenlerin hepsi beraberce o yemekten yediler. Onların kaç kişi olduğunu da ancak Allah bilir.
(Buhârî'nin) diğer rivayetine göre şöyle denilmiştir:
(Misafirlerin yemediklerini öğrenen) Ebû Bekir (ra) ve hanımı yemekten yemeyeceklerine dair yemin ettiler, misafirler de o yemedikçe yemeyeceklerine dair yemin ettiler. Bunun üzerine Ebû Bekir:
–Bu (ettiğim yemin) şeytandandır, haydi buyrun yemeğe, dedi. Kendisi de, misafirler de yediler. Onlar her bir lokmayı aldıkça yemek alttan artarak çoğaldı. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) (eşi Ümmü Rûmân'a):
–Ey Firâsoğulları'nın kardeşi, bu ne hâl, dedi. O da:
–Gözümün nuruna yemin olsun ki şimdi yemek, öncekinden daha fazla, dedi.
Bunlar yemeklerini yediler, Peygamber'e de sav gönderdiler.
Hadisi rivayet eden Abdurrahmân,
Hz. Peygamber'in sav de bu yemekten yediğini söylemiştir.
Diğer bir rivayet ise şu şekildedir:
Ebû Bekir (ra), oğlu Abdurrahmân'a:
–Bu misafirleri al ve ben gelinceye kadar misafirleri ağırlamış ol. Ben Peygamber'in yanına gidiyorum. dedi. Abdurrahmân gidip misafirlere yemek getirerek "Buyrun!", dedi. Onlar:
–Ev sahibi nerede, dediler. Abdurrahmân:
–Siz buyrun, dedi. Misafirler:
–Evin sahibi gelinceye kadar biz de yemeyiz, dediler.
–İkramımızı kabul edin. Eğer (babam) gelir de yemek yemediğinizi görürse onun hışmına uğrarız, diye ısrar ettiyse de onlar yemekten çekindiler. Babam geldiğinde, bana fena hâlde çıkışacağını biliyordum.
O gelince savuşup bir yere gizlendim. Gelir gelmez:
–Ne yaptınız, diye sordu. Durumu haber verdiler. Bunun üzerine:
–Yâ Abdurrahmân, diye beni çağırdı. Sustum. Sonra yine:

–Yâ Abdurrahmân, dedi. Yine seslenmeyince:
–Be anlayışsız herif, sesimi işitiyorsan Allah aşkına gel, dedi.
Bunun üzerine çıktım ve:
–Misafirlere sor, dedim. Misafirler:
–O doğru söylüyor, bize yemek getirmişti, dediler. Bunun üzerine, "Demek beni beklediniz ha! Ben de bu gece bu yemeği yemeyeceğim işte." dedi. Onlar da:
–Vallahi sen yemedikçe biz de yemeyiz, dediler. Ebû Bekir (ra):
–Yazık size, ne oluyor da ikramı kabul etmiyorsunuz? Haydi buyrun yemeğe, dedi. Yemek geldi, babam elini yemeğe uzattı ve besmele çekti. İlk ettiğim yemin şeytandandı, deyip yemeği yedi; misafirler de yediler.

(B3581 Buhârî Menâkıb, 25, B6140 Buhârî, Edeb, 87; M5365 Müslim, Eşribe, 176)

١٥٠٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَدْ كَانَ فِيمَا قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ نَاسٌ مُحَدَّثُونَ، فَإِنْ يَكُ فِي أُمَّتِي أَحَدٌ، فَإِنَّهُ عُمَرُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَ فِي رِوايتِهما قالَ ابنُ وَهْبٍ: مُحَدَّثُونَ أَي مُلْهَمُونَ .

1509. Ebû Hüreyre'den (ra),
Resûlullah'ın *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Geçmiş ümmetler içinde kendilerine ilham olunan insanlar vardı. Eğer ümmetim içinde de bunlardan bir kimse varsa, o, Ömer'dir.
İbn Vehb şöyle demiştir: Muhaddesûn, "mülhemûn" (kendilerine ilham verilenler) anlamına gelir.

(B3689 Buhârî, Fedâilü'l-ashâb, 6, B3469 Buhari, Ehâdisü'l-enbiyâ, 54; M6204 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 23)

١٥١٠- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: شَكَا أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْداً، يَعْنِي: ابْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّاراً، فَشَكَوْا حَتّٰى ذَكَرُوا أَنَّهُ لا

يُحْسِنُ يُصَلِّي، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا أَبَا إِسْحَاقَ، إِنَّ هٰؤُلاَءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لاَ تُحْسِنُ تُصَلِّي. فَقَالَ: أَمَّا أَنَا وَاللّٰهِ فَإِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي بِهِمْ صَلاَةَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لاَ أَخْرِمُ عَنْهَا أُصَلِّي صَلاَةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُدُ فِي الْأُولَيَيْنِ، وَأُخِفُّ فِي الْأُخْرَيَيْنِ، قَالَ: ذٰلِكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ، وَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلاً أَوْ رِجَالاً إِلَى الْكُوفَةِ يَسْأَلُ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ، فَلَمْ يَدَعْ مَسْجِداً إِلاَّ سَأَلَ عَنْهُ، وَيُثْنُونَ مَعْرُوفاً، حَتّٰى دَخَلَ مَسْجِداً لِبَنِي عَبْسٍ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ، يُقَالُ لَهُ أُسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ، يُكَنَّى أَبَا سَعْدَةَ، فَقَالَ: أَمَا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ سَعْداً كَانَ لاَ يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلاَ يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ، وَلاَ يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ، قَالَ سَعْدٌ: أَمَا وَاللّٰهِ لَأَدْعُوَنَّ بِثَلاَثٍ: اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هٰذَا كَاذِباً، قَامَ رِيَاءً، وَسُمْعَةً، فَأَطِلْ عُمُرَهُ، وَأَطِلْ فَقْرَهُ، وَعَرِّضْهُ لِلْفِتَنِ، وَكَانَ بَعْدَ ذٰلِكَ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ: شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ، أَصَابَتْنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ. قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ الرَّاوِي عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدَ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ، وَإِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطُّرُقِ فَيَغْمِزُهُنَّ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1510. Câbir b. Semüre'den (ra) şöyle dediği aktarılmıştır:
Kûfe halkı Hz. Ömer'e (vali) Sa'd b. Ebû Vakkâs'ı şikâyet ettiler. Bunun üzerine Ömer (ra), onu görevden alıp yerine Ammar b. Yasîr'i (ra) atadı. Kûfeliler, Sa'd'ın, namazı dahi güzelce kılmadığını söyleyecek kadar ileri gittiler. Hz. Ömer, Sa'd'a (haber) gönderip onu huzuruna çağırdı ve:
–Ey Ebû İshâk (Sa'd b. Ebû Vakkâs), bu adamlar senin namazı bile güzel kılmadığını ileri sürüyorlar, ne dersin, dedi. Sa'd:
–Vallahi ben onlara Resûlullah'ın Sav namazı gibi namaz kıldırır, hiçbir şeyi eksik yapmazdım. Yatsı namazını kıldırırken ilk iki rekâtı uzun, son iki rekâtı da hafif tutardım, dedi. Hz. Ömer:
–Zaten senin hakkında kanaatimiz bu idi, dedikten sonra Sa'd'ın durumunu bir

de Kûfe halkından soruşturması için bir veya birkaç kişiyi Sa'd ile birlikte Kûfe'ye gönderdi. Görevli, Sa'd hakkında bütün mescitlerde soruşturma yaptı. Onlar da Sa'd'ı iyi bir şekilde övdüler. Nihayet Absoğulları'na ait bir mescide girdi. Cemaatten Ebû Sa'de künyesiyle anılan Üsâme b. Katâde isminde biri ayağa kalktı ve:

–Mademki bize Allah andı verdin (söyleyelim): Sa'd, askerin başına geçip savaşa çıkmaz. Mal taksim ederken eşitliği, hüküm verirken de adaleti gözetmez, dedi. (Bu haksız ithamlara çok içerleyen) Sa'd dedi ki:

–(Mademki sen böyle söyledin) ben de vallahi şu üç (bed)duayı edeceğim: "Allah'ım, eğer senin bu kulun yalancı ise, bunları sırf gösteriş ve birilerine bir şeyler duyurmak için söyledi ise, ömrünü uzat, fakirliğini artır ve onu fitnelere uğrat!" Sonraları o adama hâli sorulduğunda, "Kocamış, fitnelere uğramış zavallı bir ihtiyarım. Sa'd'ın bedduasına uğradım." derdi.

Câbir'den (ra) bu hadisi rivayet eden Abdülmelik b. Umeyr de der ki: Daha sonra onu ihtiyarlıktan kaşları gözlerinin üzerine sarkmış olduğu hâlde, ben de gördüm. Yollarda rastladığı cariyelere sataşır, onları çimdiklerdi.

(B755 Buhârî, Ezân, 95; M1016-M1018 Müslim, Salât, 158-159)

١٥١١- وَعَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ خَاصَمَتْهُ أَرْوَى بِنْتُ أَوْسٍ إِلَى مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، وَادَّعَتْ أَنَّهُ أَخَذَ شَيْئاً مِنْ أَرْضِهَا، فَقَالَ سَعِيدٌ: أَنَا كُنْتُ آخُذُ مِنْ أَرْضِهَا شَيْئاً بَعْدَ الَّذِي سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،؟ قَالَ: مَاذَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ أَخَذَ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ ظُلْماً، طُوِّقَ إِلَى سَبْعِ أَرَضِينَ» فَقَالَ لَهُ مَرْوَانُ: لاَ أَسْأَلُكَ بَيِّنَةً بَعْدَ هٰذَا، فَقَالَ سَعِيدٌ: اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَتْ كَاذِبَةً، فَأَعْمِ بَصَرَهَا، وَاقْتُلْهَا فِي أَرْضِهَا، قَالَ: فَمَا مَاتَتْ حَتّٰى ذَهَبَ بَصَرُهَا، وَبَيْنَمَا هِيَ تَمْشِي فِي أَرْضِهَا إِذْ وَقَعَتْ فِي حُفْرَةٍ فَمَاتَتْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ بِمَعْنَاهُ وَأَنَّهُ رَآهَا عَمْيَاءَ تَلْتَمِسُ الْجُدُرَ تَقُولُ: أَصَابَتْنِي دَعْوَةُ سَعِيدٍ، وَأَنَّهَا مَرَّتْ عَلَى بِئْرٍ فِي الدَّارِ الَّتِي خَاصَمَتْهُ فِيهَا، فَوَقَعَتْ فِيهَا، وَكَانَتْ قَبْرَهَا.

1511. Urve b. Zübeyr'den rivayet edildiğine göre Ervâ bint Evs, arazinin bir bölümünü alıp tarlasına kattığı iddiasıyla (cennetle müjdelenen on kişiden biri olan) Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'i (ra), (Medine valisi) Mervân b. Hakem'e dava etti. Bunun üzerine Saîd:

–Ben Resûlullah'ı *Sav* dinledikten sonra, hiç onun hakkını üzerime geçirir miyim, dedi. Mervân:

–Resûlullah'tan ne işittin, diye sordu. O da:

–Ben Resûlullah'ın, "Her kim haksız olarak başkasının bir karış yerini alırsa, o yer, (kıyamet gününde) yedi kat olarak onun boynuna geçirilir" buyurduğunu işittim, dedi. Bunun üzerine Mervân, Saîd'e:

–Artık bundan sonra senden başka bir delil istemeyeceğim, dedi. (Kendisine yöneltilen bu ağır suçlama karşısında çok içerleyen) Saîd:

–Allah'ım, eğer bu kadın yalancı ise, gözünü kör et ve onu kendi arsasında öldür, diye beddua etti.

Hadisi rivayet eden Urve şöyle diyor:

–(Gerçekten de) o kadının ölmeden önce gözleri kör oldu ve bir gün arsasında yürürken bir çukura düşüp öldü.

(B3198 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 2; M4133-M4134 Müslim, Müsâkât, 138, 139)

Müslim'in Muhammed b. Zeyd b. Abdullah b. Ömer'den rivayeti de aynı anlamdadır:

O, kadının kör olduğunu ve "Saîd'in bedduasına uğradım." diyerek yürürken duvarlara tutunduğunu görmüştü. Ervâ, bir gün dava konusu olan arazide bulunan bir kuyuya düştü ve orası onun kabri oldu.

١٥١٢- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ أُحُدٌ دَعَانِي أَبِي مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: مَا أُرَانِي إِلَّا مَقْتُولاً فِي أَوَّلِ مَنْ يُقْتَلُ

مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنِّي لاَ أَتْرُكُ بَعْدِي أَعَزَّ عَلَيَّ مِنْكَ غَيْرَ نَفْسِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّ عَلَيَّ دَيْناً فَاقْضِ، وَاسْتَوْصِ بِأَخَوَاتِكَ خَيْراً: فَأَصْبَحْنَا، فَكَانَ أَوَّلَ قَتِيلٍ، وَدَفَنْتُ مَعَهُ آخَرَ فِي قَبْرِهِ، ثُمَّ لَمْ تَطِبْ نَفْسِي أَنْ أَتْرُكَهُ مَعَ آخَرَ، فَاسْتَخْرَجْتُهُ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ، فَإِذَا هُوَ كَيَوْمِ وَضَعْتُهُ غَيْرَ أُذُنِهِ، فَجَعَلْتُهُ فِي قَبْرٍ عَلَى حِدَةٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1512. Câbir b. Abdullah'ın (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Uhud Savaşı'ndan bir gece önce babam beni yanına çağırdı ve "Sanırım Peygamber'in ashâbından şehit düşeceklerin ilki ben olacağım. Resûlullah'ın şahsı dışında geride senden daha değerli bir kimse bırakmıyorum. Benim biraz borcum var, onları öde. Kız kardeşlerine hayrı tavsiye et!" dedi. Sabah olunca (gerçekten de) ilk şehit düşen o oldu. (Şehitler çok olduğu için) kabrine onunla birlikte başka bir şehidi de defnetmiştim. Onu başkasıyla bir kabirde bıraktığımdan dolayı rahatsız oldum. Altı ay sonra onu kabirden çıkardım. Bir de baktım ki, bir kulağından başka her yeri, kabre koyduğum günkü gibiydi. Onu alıp müstakil bir kabre koydum.

(B1351 Buhârî, Cenâiz, 78)

١٥١٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا، فَلَمَّا افْتَرَقَا، صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ طُرُقٍ، وَفِي بَعْضِهَا أَنَّ الرَّجُلَيْنِ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ، وَعَبَّادُ بْنُ بِشْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا.

1513. Hz. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre:
Resûlullah'ın ashâbından iki kişi karanlık bir gecede, onun huzurundan ayrılmışlardı. Önlerinde meşale gibi iki ışık belirdi. Yolları ayrıldığında da, evlerine varıncaya kadar her birinin yolunu bir ışık aydınlattı.
(B465 Buhârî, Salât, 79, B3805 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 13)

Buhari bu hadisi çeşitli kanallardan nakletmiştir. Bu rivayetlerin bazısında bu iki kişinin Useyd b. Hudayr ile Abbâd b. Bişr (ra) oldukları söylenmiştir.

١٥١٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشَرَةَ رَهْطٍ عَيْناً سَرِيَّةً، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَاصِمَ بْنَ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيَّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَانْطَلَقُوا حَتّٰى إِذَا كَانُوا بِالْهُدَاةِ، بَيْنَ عُسْفَانَ وَمَكَّةَ، ذُكِرُوا لِحَيٍّ مِنْ هُذَيْلٍ يُقَالُ لَهُمْ: بَنُوا لِحْيَانَ، فَنَفَرُوا لَهُمْ بِقَرِيبٍ مِنْ مِائَةِ رَجُلٍ رَامٍ فَاقْتَصُّوا آثَارَهُمْ، فَلَمَّا أَحَسَّ بِهِمْ عَاصِمٌ وَأَصْحَابُهُ، لَجَأُوا إِلَى مَوْضِعٍ، فَأَحَاطَ بِهِمُ الْقَوْمُ، فَقَالُوا انْزِلُوا، فَأَعْطُوا بِأَيْدِيكُمْ وَلَكُمُ الْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ أَنْ لاَ نَقْتُلَ مِنْكُمْ أَحَداً، فَقَالَ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ: أَيُّهَا الْقَوْمُ، أَمَّا أَنَا فَلاَ أَنْزِلُ عَلَى ذِمَّةِ كَافِرٍ. اَللّٰهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا نَبِيَّكَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَمَوْهُمْ بِالنَّبْلِ فَقَتَلُوا عَاصِماً، وَنَزَلَ إِلَيْهِمْ ثَلاَثَةُ نَفَرٍ عَلَى الْعَهْدِ وَالْمِيثَاقِ، مِنْهُمْ خُبَيْبٌ، وَزَيْدُ بْنُ الدَّثِنَةِ وَرَجُلٌ آخَرُ، فَلَمَّا اسْتَمْكَنُوا مِنْهُمْ أَطْلَقُوا أَوْتَارَ قِسِيِّهِمْ، فَرَبَطُوهُمْ بِهَا، قَالَ الرَّجُلُ الثَّالِثُ: هٰذَا أَوَّلُ الْغَدْرِ وَاللّٰهِ لاَ أَصْحَبُكُمْ إِنَّ لِي بِهٰؤُلاَءِ أُسْوَةً، يُرِيدُ الْقَتْلَى، فَجَرُّوهُ وَعَالَجُوهُ، فَأَبَي أَنْ يَصْحَبَهُمْ، فَقَتَلُوهُ، وَانْطَلَقُوا

بِخُبَيْبٍ، وَزَيْدِ بْنِ الدَّثِنَةِ، حَتّٰى بَاعُوهُمَا بِمَكَّةَ بَعْدَ وَقْعَةِ بَدْرٍ، فَابْتَاعَ بَنُو الْحَارِثِ بْنِ عَامِرِ بْنِ نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ مَنَاف خُبَيْباً، وَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ قَتَلَ الْحَارِثَ يَوْمَ بَدْرٍ، فَلَبِثَ خُبَيْبٌ عِنْدَهُمْ أَسِيراً حَتّٰى أَجْمَعُوا عَلَى قَتْلِهِ، فَاسْتَعَارَ مِنْ بَعْضِ بَنَاتِ الْحَارِثِ مُوسَى يَسْتَحِدُّ بِهَا فَأَعَارَتْهُ، فَدَرَجَ بُنَيٌّ لَهَا وَهِيَ غَافِلَةٌ حَتّٰى أَتَاهُ، فَوَجَدَتْهُ مُجْلِسَهُ عَلَى فَخِذِهِ وَالْمُوسَى بِيَدِهِ، فَفَزِعَتْ فَزْعَةً عَرَفَهَا خُبَيْبٌ، فَقَالَ: أَتَخْشَيْنَ أَنْ أَقْتُلَهُ مَا كُنْتُ لِأَفْعَلَ ذٰلِكَ، قَالَتْ: وَاللهِ مَا رَأَيْتُ أَسِيراً خَيْراً مِنْ خُبَيْبٍ، فَوَاللهِ لَقَدْ وَجَدْتُهُ يَوْماً يَأْكُلُ قِطْفاً مِنْ عِنَبٍ فِي يَدِهِ، وَإِنَّهُ لَمُوثَقٌ بِالْحَدِيدِ وَمَا بِمَكَّةَ مِنْ ثَمَرَةٍ، وَكَانَتْ تَقُولُ: إِنَّهُ لَرِزْقٌ رَزَقَهُ اللهُ خُبَيْباً، فَلَمَّا خَرَجُوا بِهِ مِنَ الْحَرَمِ لِيَقْتُلُوهُ فِي الْحِلِّ، قَالَ لَهُمْ خُبَيْبٌ: دَعُونِي أُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، فَتَرَكُوهُ، فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ، فَقَالَ: وَاللهِ لَوْلَا أَنْ تَحْسَبُوا أَنَّ مَابِي جَزَعٌ لَزِدْتُ: اَللّٰهُمَّ أَحْصِهِمْ عَدَداً، وَاقْتُلْهُمْ بَدَداً، وَلَا تُبْقِ مِنْهُمْ أَحَداً. وَقَالَ:

فَلَسْتُ أُبَالِي حِينَ أُقْتَلُ مُسْلِماً
عَلَى أَيِّ جَنْبٍ كَانَ لِلّٰهِ مَصْرَعِي
وَذٰلِكَ فِي ذَاتِ الْإِلٰهِ وَإِنْ يَشَأْ
يُبَارِكْ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُمَزَّعِ

وَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ سَنَّ لِكُلِّ مُسْلِمٍ قُتِلَ صَبْراً الصَّلَاةَ وَأَخْبَرَ يَعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابَهُ يَوْمَ أُصِيبُوا خَبَرَهُمْ، وَبَعَثَ نَاسٌ مِنْ قُرَيْشٍ

إِلَى عَاصِمِ بْنِ ثَابِتٍ حِينَ حُدِّثُوا أَنَّهُ قُتِلَ أَنْ يُؤْتَوْا بِشَيْءٍ مِنْهُ يُعْرَفُ. وَكَانَ قَتَلَ رَجُلاً مِنْ عُظَمَائِهِمْ، فَبَعَثَ اللّٰهُ لِعَاصِمٍ مِثْلَ الظُّلَّةِ مِنَ الدَّبْرِ، فَحَمَتْهُ مِنْ رُسُلِهِمْ، فَلَمْ يَقْدِرُوا أَنْ يَقْطَعُوا مِنْهُ شَيْئاً. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1514. Ebû Hüreyre'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
(Uhud Savaşı'ndan sonra bazı Arap kabilelerinin Peygamber Efendimize elçiler göndererek Müslümanlığı kabul ettiklerini ve kendilerine İslâm'ı öğretecek kimseler göndermesini bildirmeleri üzerine) Resûl-i Ekrem (sav) onlara ensardan Âsım b. Sâbit (ra) komutasında on kişi gönderdi. Mekke ile Usfan arasındaki Hüdat bölgesine vardıkları zaman, onların çıkışı, müşrikler tarafında Benî Lihyân denilen Hüzeyl Kabilesi'ne haber verildi. Bunun üzerine Lihyâniler, yüze yakın okçuyu Müslümanların peşinden gönderdiler. Âsım ile beraberindekiler bunları fark edince bir yere sığındılarsa da, okçular onların etrafını çevirdi ve "çıkın ve bize kendi isteğinizle teslim olun, hiçbirinizi öldürmeyeceğimize söz veriyoruz." dediler. Bunun üzerine Âsım:
"Ey ahali, bana sorarsanız, ben hiçbir kâfirin güvencesine itimat etmem", dedi ve:
"Allah'ım, durumumuzdan Peygamberini (sav) haberdar et!" diye dua etti.
Müşrikler, Müslümanlar üzerine ok yağdırdılar ve Âsım'ı (ve yanındaki altı kişiyi) öldürdüler. Hubeyb, Zeyd b. Desine ve bir üçüncü kişi ise müşriklerin sözlerine inanarak teslim oldular. Müşrikler, bunları ele geçirdikten sonra ellerini yay telleriyle sımsıkı bağlamaya kalkışınca, üçüncü zat (Abdullah b. Târık), "işte bu, birinci hainliktir. Vallahi size teslim olmam, bu şehitler, benim için de bir örnektir." dedi. Bunun üzerine onu yerlerde sürükleyip baskı yaptılarsa da onlarla gitmeyi reddettiği için onu da şehit ettiler. Hubeyb ile Zeyd b. Desine'yi Bedir Savaşı'ndan sonra Mekke'ye götürüp sattılar. Hubeyb'i, Bedir Savaşı'nda Hubeyb tarafından babası öldürülen Hâris b. Âmir b. Nevfel b. Abd-i Menâf'ın oğulları satın aldılar. Hubeyb, kendisini öldürmeye karar verdikleri güne kadar Hâris'in oğulları yanında esir kaldı. Öldürülmesinden evvel Hubeyb, Hâris'in kızlarından (Ukbe'nin kız kardeşi Zeyneb'den) tıraş olmak için ödünç bir ustura bıçağı istedi, (Zeyneb de) ona usturayı verdi. Zeyneb'in gafil bulunduğu bir sırada çocuğu, Hubeyb'in yanına yaklaştı. Hubeyb'in elinde ustura olduğu hâlde çocuğu dizine oturttuğunu gören Zeyneb, (çocuğu kesecek diye) çok korktu. Kadının korkusunu sezen Hubeyb, ona, "çocuğu öldürürüm diye mi korkuyorsun? Korkma, ben bunu yapmam." dedi.
Kadın şöyle anlatıyor: "Vallahi (ömrümde) Hubeyb'den daha hayırlı bir esir

görmedim. Vallahi, bir gün onun zincir ile bağlı olduğu hâlde bir salkım üzüm yediğini gördüm. Hâlbuki Mekke'de üzüm yoktu. Bu, Hubeyb'e Allah tarafından verilmiş bir rızk idi."

Hubeyb'i öldürmek üzere, (adam öldürmenin yasak sayıldığı) Harem Bölgesi'nden çıkartıp serbest bölgeye götürdüler. Oraya vardıklarında Hubeyb onlara, "Bana izin verin de iki rekât namaz kılayım." dedi. Bıraktılar ve iki rekât namaz kıldı. Sonra, "vallahi ölümden korktuğum için uzattığımı zannetmeseydiniz namazımı biraz daha uzatırdım." dedi ve "Allah'ım, bunların hepsini tek tek say, birer birer canlarını al ve hiçbirini sağ bırakma!" diye beddua ettikten sonra şu beyitleri okudu:

Müslüman olarak öldükten sonra,
Allah yolunda olduktan sonra,
Nasıl öldürüldüğümü asla dert etmem,
Bu parçalanmış bedenimle, eğer dilerse O,
O'nun rahmetinden başka yere gitmem.

İşte, böylece Hubeyb, idam edilecek her Müslüman için namaz kılma sünnetini (âdetini) ortaya koymuş oldu.

Resûlullah, Hubeyb'in uğradığı musibeti günü gününe ashâbına haber vermişti. Âsım b. Sâbit'in öldürüldüğünü haber alan Kureyş'ten bazıları, cesedinden onu tanıtacak bir parça getirtmek üzere adam gönderdiler. Çünkü Âsım b. Sâbit, Bedir'de Kureyş'in ileri gelen müşriklerinden birini (Ukbe b. Ebû Muayt'ı) öldürmüştü. Yüce Allah, kara bulut gibi bir arı sürüsü göndererek Âsım'ı o adamlardan korudu. Bu durum karşısında onlar Âsım'ın cesedinden bir şey kesip götüremediler.

(B3045 Buhârî, Cihâd, 170, B3989 Buhârî, Megâzî, 10)

١٥١٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَا سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ يَقُولُ لِشَيْءٍ قَطُّ: إِنِّي لَأَظُنُّهُ كَذَا إِلاَّ كَانَ كَمَا يَظُنُّ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1515. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Ben, ne zaman (babam) Ömer'in bir şey hakkında "Ben şöyle zannediyorum." dediğini işitmişsem, o şey mutlaka onun tahmin ettiği gibi olmuştur.

(B3866 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 35)

YASAKLAR

Gıybet

﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾

...Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.

(Hucurât, 49/12)

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولٰٓئِكَ
كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً﴾

Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.

(İsrâ, 17/36)

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir melek bulunmasın.

(Kâf, 50/18)

١٥١٦- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَاليَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْراً، أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1516. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'a ve ahiret gününe inanan, ya hayır söylesin ya da sussun.[8]

(B6019 Buhârî, Edeb, 31; M173 Müslim, Îmân, 74)

١٥١٧- وَعَنْ أَبي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1517. Ebû Mûsâ'nın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: (Hz. Peygamber'e:)
Ey Allah'ın Resûlü, hangi Müslüman daha faziletlidir, diye sordum. Resûl-i Ekrem:
Elinden ve dilinden Müslümanların güven içinde olduğu kimse, buyurdu.

(B11 Buhârî, Îmân, 5; M162-M163 Müslim, Îmân, 65, 66)

١٥١٨- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ يَضْمَنْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَضْمَنْ لَهُ الْجَنَّةَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1518. Sehl b. Sa'd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Kim dilini ve cinsel organını (korumayı) bana garanti ederse, ben de ona
cenneti garanti ederim, buyurmuştur.

(B6474 Buhârî, Rikâk, 23)

---

8 Söz söylemek isteyen kimseye düşen, hayırlı ve yararlı söz söylemektir. Maslahata uygun olup olmadığını kestiremeyene de susmak düşer.

١٥١٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَبَيَّنُ فِيهَا يَزِلُّ بِهَا إِلَى النَّارِ أَبْعَدَ مِمَّا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1519. Ebû Hüreyre'nin (ra), işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Kişi, iyi düşünmeden söylediği bir söz yüzünden cehennemde uzaklığı doğu ile batı arasından daha uzak bir yere düşer.

(B6477 Buhârî, Rikâk, 23; M7481-M7482 Müslim, Zühd, 49, 50)

١٥٢٠- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللّٰهِ تَعَالَى مَا يُلْقِي لَهَا بَالاً يَرْفَعُهُ اللّٰهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ تَعَالَى لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1520. Ebû Hüreyre, Hz. Peygamber'in *Sav* şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: Önemsemeden söylediği hâlde Allah'ın rızasına uygun bir sözü sebebiyle Allah kişinin derecesini yükseltir. Yine önemsemeden söylediği hâlde Allah'ın gazabını gerektiren bir sözü sebebiyle de Allah kişiyi cehenneme atar.

(B6478 Buhârî, Rikâk, 23)

١٥٢١- وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بِلاَلِ بْنِ الْحَارِثِ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللّٰهِ تَعَالَى مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ

يَكْتُبُ اللّٰهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللّٰهِ لَهُ مَا كَانَ يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بلغت يَكْتُبُ اللّٰهُ لَهُ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ». رَوَاهُ مَالِكٌ فِي «الْمُوَطَّإِ» وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1521. Ebû Abdurrahmân Bilâl b. Hâris el-Müzenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kişi, Allah'ın rızasına ulaşacağını düşünmeden O'nun hoşlanacağı bir söz söyler. Bu sebeple Allah o kimseden, karşılaşacağı güne kadar razı olduğunu yazar. Yine kişi, Allah'ın gazabına uğrayacağını düşünmeden O'nu kızdıracak bir söz söyler. Bu sebeple Allah o kimseye de karşılaşacağı güne kadar gazap edeceğini yazar.

(MU1818 Muvatta', Kelâm, 2; T2319 Tirmizî, Zühd, 11)

١٥٢٢- وَعَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَعْتَصِمُ بِهِ قَالَ: «قُلْ رَبِّيَ اللّٰهُ، ثُمَّ اسْتَقِمْ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا أَخْوَفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ؟ فَأَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهِ، ثُمَّ قَالَ: «هٰذَا». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1522. Süfyân b. Abdullah (ra) anlatıyor:
(Bir gün) Ey Allah'ın Resûlü, bana sarılacağım bir şey söyle, dedim. Resûl-i Ekrem:
–"Rabbim Allah'tır." de, sonra da dosdoğru ol, dedi.
–Ey Allah'ın Resûlü, hakkımda en çok korktuğun şey nedir, dedim. Mübarek dilini (eliyle) tutarak:
–İşte budur, buyurdu.

(T2410 Tirmizî, Zühd, 60)

١٥٢٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُكْثِرُوا الْكَلاَمَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلاَمِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ تَعَالَى قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ، وَإِنَّ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنَ اللّٰهِ اَلْقَلْبُ الْقَاسِي». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

1523. İbn Ömer'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'ı anmak dışında, çok konuşmayın. Çünkü Allah'ı anmak dışında çok söz söylemek kalbi katılaştırır. Allah'ın rahmetinden en uzak insanlar ise katı kalplilerdir.

(T2411 Tirmizî, Zühd, 61)

١٥٢٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ وَقَاهُ اللّٰهُ شَرَّ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ، وَشَرَّ مَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1524. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ağzının ve cinsel organının kötülüklerinden Allah'ın koruduğu kimse, cennete girer.

(T2409 Tirmizî, Zühd, 60)

١٥٢٥- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا النَّجَاةُ؟ قَالَ: «أَمْسِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلْيَسَعْكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1525. Ukbe b. Âmir (ra) anlatıyor:
–Ey Allah'ın Resûlü, kurtuluş (yolu) nedir, diye sordum:
–Dilini tut, evin ile yetin ve günahlarına ağla, buyurdu.[9]

(T2406 Tirmizî, Zühd, 60)

١٥٢٦- وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ، فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكَفِّرُ اللِّسَانَ، تَقُولُ: اتَّقِ اللّٰهَ فِينَا، فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ: فَإِنِ اسْتَقَمْتَ اسْتَقَمْنَا وَإِنِ اعْوَجَجْتَ اعْوَجَجْنَا» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

1526. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kişi sabaha çıktıdığı zaman, bütün organları dile baş eğerler
ve (hâl dili ile) şöyle derler:
–Hakkımızda Allah'tan kork. Bizim durumumuz sana bağlıdır. Eğer sen dürüst olursan, biz de dürüst oluruz. Eğer, doğruluktan ayrılırsan biz de ayrılırız.

(T2407 Tirmizî, Zühd, 60)

١٥٢٧- وَعَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ؟ قَالَ: «لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَيْهِ: تَعْبُدُ اللّٰهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ وَتَحُجُّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ

---

[9] Bu tür konuşmalarda Hz. Peygamber'in, muhatabının özel durumunu dikkate alarak cevaplar verdiği hatırlanmalıdır.

الْخَيْرِ؟ اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِيءُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِيءُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلاَةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ» ثُمَّ تلاَ: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتّٰى بَلَغَ (يَعْمَلُونَ). ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ، وَعَمُودِهِ، وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ: قَالَ: «رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلاَمُ، وَعَمُودُهُ الصَّلاَةُ. وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ» ثُمَّ قَالَ: «أَلاَ أُخْبِرُكَ بِمِلاَكِ ذٰلِكَ كُلِّهِ؟» قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ قَالَ: «كُفَّ عَلَيْكَ هٰذَا» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ، وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلاَّ حَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1527. Muâz (b. Cebel) (ra) anlatıyor:
–Ey Allah’ın Resûlü, bana, beni cennete koyacak ve cehennemden uzaklaştıracak bir amel söyle, dedim. Buyurdu ki:
–Büyük bir şey sordun ama o, Allah Teâlâ’nın kolaylaştırdığı kimse için kolaydır: Allah’a ibadet eder, O’na hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, Ramazan orucunu tutar, gücün yeterse haccedersin. Sonra da dedi ki:
–Sana hayır kapılarını göstereyim mi? Oruç, bir kalkandır. Suyun, ateşi söndürdüğü gibi sadaka da günahları söndürür. Gecenin yarısında bir kimsenin namaz kılması da böyledir, buyurdu. Daha sonra:
“Onların vücutları –gece namaz kılmak için– yataklarından uzaklaşır, korku ve ümitle Rablerine dua ederler, kendilerine verdiğimiz rızıklardan hayra harcarlar. Onların yaptıkları amellere mükâfat olarak kendileri için göz aydınlığı olacak nimetlerden neler gizlenmiş olduğunu şimdi kimse bilmez.”

mealindeki[10] âyetleri okudu. Ondan sonra:
–İşin (dinin) başını, direğini ve zirvesini sana haber vereyim mi, dedi. Evet, ey Allah'ın Resûlü, dedim.
–İşin başı, İslâm/teslimiyet, direği namaz, zirvesi ise cihaddır, buyurdu. Ondan sonra da:
–Bu dediklerimden hepsinin yerini tutan şeyin ne olduğunu söyleyeyim mi, diye sordu. Evet, ey Allah'ın Resûlü, dedim. Mübarek dilini (eliyle) tutup:
–İşte şunu tut, dedi.
–Ey Allah'ın Resûlü, biz söylediğimiz sözler sebebiyle de sorgulanacak mıyız, dedim. Resûl-i Ekrem:
–Hay anası tarafından yitirilesi! Herkesi cehenneme yüz üstü düşüren şey, dillerinin kazandıkları değil mi, buyurdu.

(T2616 Tirmizî, Îmân, 8)

١٥٢٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ؟» قَالُوا: اَللّٰهُ وَرسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ» قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: «إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يكُنْ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ بَهَتَّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1528. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
–Gıybet nedir bilir misiniz, diye sordu. Ashâb:
–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler:
–Kardeşini, hoşlanmadığı şeylerle nitelemendir, diye tarif etti.
–Peki ya kardeşimde dediğim özellik varsa ne dersin, denilmesi üzerine:
–Eğer dediğin özellik kardeşinde varsa, onun gıybetini etmiş olursun. Şayet yoksa, işte o zaman ona iftira atmış olursun, buyurdu.

(M6593 Müslim, Birr, 70)

---

[10] Secde, 32/16, 17.

١٥٢٩- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ بِمِنىً فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: «إِنَّ دِمَاءَكُمْ، وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ حَرَامٌ عَلَيْكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هٰذَا، فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا، فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1529. Ebû Bekre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav Veda Haccı'nda, Mina'da bayram günü verdiği hutbede:
Kanlarınız, mallarınız ve onurlarınız, tıpkı bu (Zilhicce) ayınızda, bu (Harem) beldenizde, bu (Arafat) gününüzün saygınlığı gibi birbirinize haramdır (saygındır, dokunulmazdır); tebliğ ettim mi, buyurdu.

(B67 Buhârî, İlim, 9, B105 Buhârî, İlim 37; M4383-M4384 Müslim, Kasâme, 29, 30)

١٥٣٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَسْبُكَ مِنْ صَفِيَّةَ كَذَا وَكَذَا قَالَ بَعْضُ الرُّوَاةِ: تَعْنِي قَصِيرَةً، فَقَالَ: «لَقَدْ قُلْتِ كَلِمَةً لَوْ مُزِجَتْ بِمَاءِ الْبَحْرِ لَمَزَجَتْهُ،» قَالَتْ: وَحَكَيْتُ لَهُ إِنْسَانًا فَقَالَ: «مَا أُحِبُّ أَنِّي حَكَيْتُ إِنْسَانًا وَإِنَّ لِي كَذَا وَكَذَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1530. Hz. Âişe (ra) anlatıyor:
Bir gün Hz. Peygamber'e Sav:
–"Ey Allah'ın Resûlü, şöyle şöyle olan Safiyye sana yeter!" demiştim. Ravilerden bazılarının dediğine göre o, bununla, onun kısa boylu oluşunu kastetmişti. Bunun üzerine Resûlullah:
–"(Ey Âişe), öyle bir söz söyledin ki, eğer o söz denizin suyu ile karışsaydı onu dahi bozardı." buyurdu.

Hz. Âişe diyor ki: Ben yine bir gün Hz. Peygamber'in yanında bir kimsenin hâl ve hareketini taklit etmiştim. Resûl-i Ekrem: –Karşılığında bana şunu şunu verseler dahi, bir insanın taklidini yapmayı istemem, buyurdu.

(D4875 Ebû Dâvûd, Edeb, 35; T2502 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 51)

١٥٣١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَمَّا عُرِجَ بِي مَرَرْتُ بِقَوْمٍ لَهُمْ أَظْفَارٌ مِنْ نُحَاسٍ يَخْمِشُونَ بِهَا وُجُوهَهُمْ وَصُدُورَهُمْ، فَقُلْتُ: مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: هٰؤُلَاءِ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ لُحُومَ النَّاسِ، وَيَقَعُونَ فِي أَعْرَاضِهِمْ،» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1531. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
–Ben Mirac'a çıkarıldığımda bir topluluğun yanından geçtim. Bunlar bakırdan tırnaklarıyla yüzlerini ve göğüslerini tırmalıyorlardı. Bunun üzerine:
–Yâ Cebrail, bunlar kimdir, dedim.
–Bunlar, insanların etini yiyen (gıybet eden)ler, onların şeref ve onurlarına ilişenlerdir, cevabını verdi.

(D4878 Ebû Dâvûd, Edeb, 35)

١٥٣٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كُلُّ الْمُسلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ وَعِرْضُهُ وَمَالُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1532. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Her Müslümanın diğer Müslümana kanı, şeref ve namusu ile malı haramdır (saygın ve dokunulmazdır).

(M6541 Müslim, Birr, 32)

Gıybet Edenleri Dinlememek

﴿وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ﴾

Boş sözü işittikleri vakit ondan yüz çevirirler...

(Kasas, 28/55)

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾

Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler.

(Mü'minûn, 23/3)

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً﴾

...Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.

(İsrâ, 17/36)

﴿وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ
غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلاَ تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾

Ayetlerimiz hakkında dedikoduya dalanları gördüğün vakit başka bir söze dalıncaya kadar onlardan yüz çevir, uzaklaş. Şayet şeytan sana unutturursa hatırladıktan sonra (kalk), o zalimler grubu ile beraber oturma.

(En'âm, 6/68)

١٥٣٣- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ، رَدَّ اللّٰهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1533. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: Kardeşinin şeref ve onurunu savunan kimseyi, Allah kıyamet günü cehennemden uzaklaştırır.

(T1931 Tirmizî, Birr, 20)

١٥٣٤- وَعَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ [فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ الْمَشْهُورِ الَّذِي تَقَدَّمَ فِي بَابِ الرَّجَاءِ] قَالَ: قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَقَالَ: «أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخْشُمِ؟» فَقَالَ رَجُلٌ: ذٰلِكَ مُنَافِقٌ لاَ يُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَقُلْ ذٰلِكَ، أَلاَ تَرَاهُ قَدْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ يُرِيدُ بِذٰلِكَ وَجْهَ اللّٰهِ، وَإِنَّ اللّٰهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ يَبْتَغِي بِذٰلِكَ وَجْهَ اللّٰهِ تَعَالَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1534. İtbân b. Mâlik'ten (ra) rivayet edilen [ve "Recâ' (Allah'tan Ümitvâr Olmak)" bahsinde geçen meşhur ve uzun bir] hadiste o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* namaza kalkmıştı, birden:
–Mâlik b. Duhşüm nerede, diye sordu. Oradakilerden biri:
–O, Allah'ı ve Resûlünü sevmeyen bir münafıktır, dedi. Resûl-i Ekrem ona:
–Öyle deme, görmüyor musun o, Allah'ın rızasını isteyerek "lâ ilâhe illallâh" diyor. Allah'ın rızasını isteyerek "lâ ilâhe illallâh" diyen kimseyi Allah cehenneme haram kılmıştır, buyurdu.

(B425 Buhârî, Salât, 46, B5401 Buhârî, Et'ime, 15; M1496-M1497 Müslim, Mesâcid, 263, 264)

١٥٣٥- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي حَدِيثِهِ الطَّوِيلِ فِي قِصَّةِ تَوْبَتِهِ وَقَدْ سَبَقَ فِي بَابِ التَّوْبَةِ. قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُو جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوكَ: «مَا فَعَلَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ؟» فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ حَبَسَهُ بُرْدَاهُ، وَالنَّظَرُ فِي عِطْفَيْهِ. فَقَالَ لَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: بِئْسَ مَا قُلْتَ، وَاللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ إِلاَّ خَيْراً، فَسَكَتَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1535. Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre, tövbe bahsinde geçen ve onun tövbe edişini anlatan uzun bir hadiste o şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav* Tebük'te cemaat içinde otururken:
–Ka'b b. Mâlik ne yaptı, demişti. Bunun üzerine Benî Selime'den bir adam:
–Yâ Resûlullah! Giysilerine ve boyuna posuna bakıp gururlanması, onu (cihada çıkmaktan) alıkoydu, deyince Muâz b. Cebel (ra) ona:
–Ne kötü bir söz söyledin, dedi. (Sonra Hz. Peygamber'e dönerek), vallahi ey Allah'ın Resûlü, Ka'b hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyoruz, diye onu aklaması üzerine, Resûl-i Ekrem (hoş görerek) sustu.

(B4418 Buhârî, Megâzî, 80; M7016 Müslim, Tevbe, 53)

Sakıncası Olmayan Gıybet

١٥٣٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلاً اِسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ائْذَنُوا لَهُ، بِئْسَ أَخُو الْعَشِيرَةِ!» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1536. Hz. Âişe'nin (ra) rivayetine göre bir adam Peygamber'in *Sav* huzuruna girmek için izin istemişti. Resûl-i Ekrem de:
–Ona izin verin, kabilesinin ne kötü adamıdır o, buyurdu.[11]

(B6054 Buhârî, Edeb, 48; M6596 Müslim, Birr, 73)

١٥٣٧- وَعَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَظُنُّ فُلاَناً وَفُلاَناً يَعْرِفَانِ مِنْ دِينِنَا شَيْئاً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1537. Yine Âişe'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:
Resûlullah *Sav*, "Filan ve filan kimselerin dinimize ait bir şey bildiklerini sanmıyorum." buyurdu.

(B6067-B6068 Buhârî, Edeb, 59)

[11] Gelen şahıs, Fezare Kabilesi'nin liderlerinden Uyeyne b. Hısn'dır. Hz. Peygamber böyle diyerek yanındakileri o şahsa karşı uyarmak istemiştir.

١٥٣٨- وَعَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فقُلْتُ: إِنَّ أَبَا الْجَهْمِ وَمُعَاوِيَةَ أَبِي سُفْيَانَ خَطَبَانِي؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا مُعَاوِيَةَ، فَصُعْلُوكٌ لاَ مَالَ لَهُ، وَأَمَّا أَبُو الْجَهْمِ فَلاَ يَضَعُ الْعَصَا عَنْ عَاتِقِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1538. Fâtıma bint Kays'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Bir gün Nebi'ye (sav) geldim. Ebu'l-Cehm ve Muâviye bana dünür geliyorlar (hangisini tercih edeyim), dedim. Resûlullah (sav):
Muâviye, malı olmayan çok fakir biridir. Ebu'l-Cehm ise sopasını omzundan indirmeyen (kadınları çok döven/diyar diyar gezen) biridir! (Sen en iyisi Üsâme b. Zeyd ile evlen!), buyurdu.

(M3697 Müslim, Talâk, 36)

١٥٣٩- وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ أَصَابَ النَّاسَ فِيهِ شِدَّةٌ، فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ أُبَيٍّ: لاَ تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا وَقَالَ: لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرْتُهُ بِذٰلِكَ، فَأَرْسَلَ إِلَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُبَيٍّ فَاجْتَهَدَ يَمِينَهُ: مَا فَعَلَ، فَقَالُوا: كَذَبَ زَيْدٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَوَقَعَ فِي نَفْسِي مِمَّا قَالُوهُ شِدَّةٌ حَتّٰى أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى تَصْدِيقِي: (إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ) ثُمَّ دَعَاهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لِيَسْتَغْفِرَ لَهُمْ فَلَوَّوْا رُؤُوسَهُمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1539. Zeyd b. Erkâm (ra) anlatıyor:
Resûlulah ile bir sefere (Benî Mustalik Savaşı'na) çıkmıştık.
Yiyecek sıkıntısı baş gösterdi. Abdullah b. Übey (etrafındaki münafıklara):
"Resûlullah'ın yanındakilere yardım etmeyin de onun etrafından dağılsınlar.
Eğer Medine'ye dönersek (göreceksiniz, bizim gibi) güçlü olanlar, güçsüz olan
(o Müslümanlar)ı oradan çıkaracaktır", dedi.
Ben Peygamber'e (Sav) gelip bunu haber verdim. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Abdullah b. Ubeyy'i çağırttı. Onun, böyle bir şey söylemediğine dair yeminler etmesi üzerine oradakiler; "Zeyd, Resûlullah'a yalan söyledi." dediler. Bu sözlerden dolayı son derecede üzülmüştüm ki, Allah Teâlâ Peygamberine beni tasdik eden Münafikûn sûresini indirdi. Sonra Resûl-i Ekrem, günahları için istiğfar dilemek üzere onları çağırdıysa da onlar buna yanaşmadılar.

(B4900-B4904 Buhari, Tefsîr, (Münâfikûn)1-4; M7024 Müslim, Sıfatu'l-münâfikîn, 1)

١٥٤٠- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَتْ هِنْدُ امْرَأَةُ أَبِي سُفْيَانَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ وَلَيْس يُعْطِينِي مَا يَكْفِينِي وَوَلَدِي إِلاَّ مَا أَخَذْتُ مِنْهُ، وَهُوَ لاَ يَعْلَمُ؟ قَالَ: «خُذِي مَا يَكْفِيكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1540. Âişe'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Ebû Süfyân'ın karısı Hind, Hz. Peygamber'e (Sav):
–Ey Allah'ın Resûlü, Ebû Süfyân pinti bir adamdır. Haberi olmadan aldığımın dışında bana ve çocuğuma yeterli derecede bir şey vermiyor (Bunun bir sakıncası var mı?), diye sordu. Resûlullah:
–Sana ve evladına yetecek kadarını örfe göre al, buyurdu.

(B5364 Buhârî, Nafakât, 4; M4479-M4480 Müslim, Akdiye, 8, 9)

Laf Taşımamak (Nemîme)

﴿هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ﴾

…Aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan söz taşıyan… (kimseye mal ve oğulları vardır diye, sakın boyun eğme!)

(Kalem, 68/11)

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir (melek) bulunmasın.

(Kâf, 50/18)

١٥٤١- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1541. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Ara bozmak için laf getirip götüren kimse, cennete giremez.

(M290-M292 Müslim, İmân, 168-170; B6056 Buhârî, Edeb, 49, 50)

١٥٤٢- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ: «إِنَّهُمَا يُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، بَلَى إِنَّهُ كَبِيرٌ: أَمَّا أَحَدُهُمَا، فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ لاَ يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهَذَا لَفْظُ إِحْدَى رِوَايَاتِ الْبُخَارِي.

1542. İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, yanından geçtiği iki kabir hakkında:
"Bu ikisi(ndekiler) azap görüyorlar. Onların azap görmelerinin sebebi büyük (bir günah) değil (sanılsa da), aksine o, büyüktür: Biri koğuculuk ederdi. Diğeri ise idrar temizliğini iyi yapmazdı." buyurdu.

(B216 Buhârî, Vudû', 55, B1378 Buhârî, Cenâiz, 88; M677 Müslim, Tahâret, 111)

١٥٤٣- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَلاَ أُنَبِّئُكُمْ مَا الْعَضْهُ؟ هِيَ النَّمِيمَةُ، الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1543. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurdu:
–Size "el-adhu" kelimesinin ne demek olduğunu söyleyeyim mi?
O, insanların arasını bozmak için laf taşımaktır.[12]

(M6636 Müslim, Birr, 102)

---

12 Taberânî'nin rivayetinde, Hz. Peygamber önce yalana ve doğru söze değinmiş, ardından "adh'tan da sakının!" buyurduktan sonra yukarıdaki açıklamayı yapmıştır. (Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, IX. 96, hadis no: 8518)

İnsanları Gammazlamamak

﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

…Günah ve düşmanlık için yardımlaşmayın...

(Mâide, 5/2)

١٥٤٤- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُبَلِّغْنِي أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِي عَنْ أَحَدٍ شَيْئًا، فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَخْرُجَ إِلَيْكُمْ وَأَنَا سَلِيمُ الصَّدْرِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ.

1544. İbn Mes'ûd'dan (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Ashâbımdan hiçbiri diğeri hakkında (hoşlanmayacağım) bir şeyi bana ulaştırmasın. Çünkü ben yanınıza size karşı kalbimde en küçük bir olumsuzluk olmaksızın çıkmak isterim.

(D4860 Ebû Dâvûd, Edeb, 28; T3896 Tirmizî, Menâkıb, 63)

İkiyüzlülük

﴿يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلاَ يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لاَ يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطاً﴾

Bunlar, insanlardan gizlenmeye çalışırlar da Allah'tan gizlenmezler. Hâlbuki Allah, geceleyin, razı olmayacağı sözleri kurarlarken onlarla beraberdir. Allah, onların yaptıklarını (ilmiyle) kuşatmıştır.

(Nisâ, 4/108)

١٥٤٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَجِدُونَ النَّاسَ مَعَادِنَ: خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلاَمِ إِذَا فَقِهُوا ، وَتَجِدُونَ خِيَارَ النَّاسِ فِي هٰذَا الشَّأْنِ أَشَدَّهُمْ كَرَاهِيَةً لَهُ، وَتَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ ذَا الْوَجْهَيْنِ، الَّذِي يَأْتِي هٰؤُلاَءِ بِوَجْهٍ وَهٰؤُلاَءِ بِوَجْهٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1545. Ebû Hüreyre'den Resûlullah'ın sav şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: İnsanların (altın, gümüş vb.) madenleri gibi olduklarını görürsünüz. Câhiliye devrinde hayırlı olanlar, anlayışlı olduklarında İslâm devrinde de hayırlıdırlar. Yönetim hususunda da insanların en hayırlıları, yöneticiliği hoş görmeyenlerdir. İnsanların en kötü olanları ise, birine bir yüzle, diğerine de başka bir yüzle gelen iki yüzlü kimselerdir.

(B3493-B3494 Buhârî, Menâkıb, 1; M6454-M6455 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 199)

١٥٤٦- وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِجَدِّهِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ
اللّٰهُ عَنْهُمَا: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى سَلاَطِينِنَا فَنَقُولُ لَهُمْ بِخِلاَفِ مَا نَتَكَلَّمُ إِذَا
خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمْ قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ هٰذَا نِفَاقاً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1546. (Abdullah b. Ömer'in torunu) Muhammed b. Zeyd anlatıyor: Bir gün bazı kimseler, dedesi Abdullah'a; "Biz yöneticilerimizin yanına girdiğimizde, onlara dışarıda söylediklerimizin tersini söylüyoruz?" dediler. Abdullah b. Ömer (ra), "Biz bunu Resûlullah sav zamanında iki yüzlülük sayardık." dedi.

(B7178 Buhârî, Ahkâm, 27)

Yalan

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme...

(İsrâ, 17/36)

﴿مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir (melek) bulunmasın.

(Kâf, 50/18)

١٥٤٧- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ صِدِّيقاً، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتّٰى يُكْتَبَ عِنْدَ اللّٰهِ كَذَّاباً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1547. İbn Mes'ûd'dan rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Doğru sözlülük iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında "sıddîk" (dürüst) olarak tescillenir. Yalan ise kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. İnsan yalancılık yapa yapa nihayet Allah katında "yalancı" olarak tescillenir.

(B6094 Buhârî, Edeb, 69; M6637 Müslim, Birr, 103)

١٥٤٨- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقاً خَالِصاً، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ، كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ نِفَاقٍ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1548. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) nakledildiğine göre,
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Şu dört huy kimde bulunursa o, tam bir münafık olur.
Kimde bunlardan biri bulunursa onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklıktan bir özellik kalmış olur:
(Kendisine bir şey) emanet edildiğinde ihanet eder.
Konuştuğunda yalan söyler.
Söz verdiğinde sözünü tutmaz.
Husumet güttüğünde haddi aşar.

(B34 Buhârî, Îmân, 24, B2459 Buhârî Mezâlim, 17; M210 Müslim, Îmân, 106)

١٥٤٩- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ، كُلِّفَ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ

شَعِيرَتَيْنِ، وَلَنْ يَفْعَلَ، وَمَنِ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ، صُبَّ فِي أُذُنَيْهِ الْآنُكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ صَوَّرَ صُورَةً، عُذِّبَ وَكُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1549. İbn Abbâs'tan (ra) nakledildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Görmediği bir rüyayı görmüş gibi anlatan kimseden (ahirette) iki arpa tanesini düğümlemesi istenir. (Oysa o) bunu hiçbir zaman yapamayacak (ve bu ona bir azap olacaktır).
Birilerinin duyulmasını istemedikleri konuşmalarına kulak kabartan kimsenin de kıyamet günü kulaklarına eritilmiş kurşun dökülür.
(Tapılmak için) canlı resmi yapan kimseye (kıyamette) azap edilecek ve (yaptığı resme) can vermesi istenecektir. Hâlbuki (bu kimse) ona can veremeyecek ve bu da kendisine bir azap olacaktır. [13]

(B7042 Buhârî, Ta'bîr, 45)

١٥٥٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْرَى الْفِرَى أَنْ يُرِيَ الرَّجُلُ عَيْنَيْهِ مَا لَمْ تَرَيَا». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

1550. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
En büyük iftira, kişinin görmediği bir rüyayı anlatarak kendi gözlerine iftira etmesidir.

(B7043 Buhârî, Ta'bîr, 45)

---

[13] Taberî, buradaki resim yasağının, tapınmak kastıyla yapılan canlı resimlere, heykel ve putlara yorumlandığını söyler. Bu konudaki açıklama için 653. hadisin dipnotuna bakınız.

١٥٥١- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا يُكْثِرُ أَنْ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: «هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنْ رُؤْيَا؟» فَيَقُصُّ عَلَيْهِ مَا شَاءَ اللّٰهُ أَنْ يَقُصَّ. وَإِنَّهُ قَالَ لَنَا ذَاتَ غَدَاةٍ: «إِنَّهُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ، وَإِنَّهُمَا قَالَا لِي: انْطَلِقْ، وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا، وَإِنَّا أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ، وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِصَخْرَةٍ، وَإِذَا هُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ لِرَأْسِهِ، فَيَثْلَغُ رَأْسَهُ، فَيَتَدَهْدَهُ الْحَجَرُ هَاهُنَا. فَيَتْبَعُ الْحَجَرَ فَيَأْخُذُهُ، فَلَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ حَتّٰى يَصِحَّ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ، فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى،» قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: سُبْحَانَ اللّٰهِ، مَا هٰذَانِ؟ قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِكَلُّوبٍ مِنْ حَدِيدٍ، وَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شِقَّيْ وَجْهِهِ فَيُشَرْشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخِرَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنَهُ إِلَى قَفَاهُ، ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ، فَمَا يَفْرُغُ مِنْ ذٰلِكَ الْجَانِبِ حَتّٰى يَصِحَّ ذٰلِكَ الْجَانِبُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ، فَيَفْعَلُ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى. قَالَ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللّٰهِ، مَا هٰذَانِ؟ قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا عَلَى مِثْلِ التَّنُّورِ فَأَحْسِبُ أَنَّهُ قَالَ: فَإِذَا فِيهِ لَغَطٌ، وَأَصْوَاتٌ، فَاطَّلَعْنَا فِيهِ فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ، وَإِذَا هُمْ يَأْتِيهِمْ لَهَبٌ مِنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ، فَإِذَا أَتَاهُمْ ذٰلِكَ اللَّهَبُ ضَوْضَؤُوا، قُلْتُ مَا هٰؤُلَاءِ؟ قَالَا لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ حَسِبْتُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: «أَحْمَرُ مِثْلُ الدَّمِ،

وَإِذَا فِي النَّهْرِ رَجُلٌ سَابِحٌ يَسْبَحُ، وَإِذَا عَلَى شَطِّ النَّهْرِ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ حِجَارَةً كَثِيرَةً، وَإِذَا ذٰلِكَ السَّابِحُ يَسْبَحُ مَا يَسْبَحُ، ثُمَّ يَأْتِي ذٰلِكَ الَّذِي قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ الْحِجَارَةَ، فَيَفْغَرُ لَهُ فَاهُ، فَيُلْقِمُهُ حَجَراً، فَيَنْطَلِقُ فَيَسْبَحُ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِ، كُلَّمَا رَجَعَ إِلَيْهِ، فَغَرَ لَهُ فَاهُ، فَأَلْقَمَهُ حَجَراً، قُلْتُ لَهُمَا : مَا هٰذَانِ؟ قَالاَ لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ كَرِيهِ الْمَرْآةِ، أَوْ كَأَكْرَهِ مَا أَنْتَ رَاءٍ رَجُلاً مَرْأًى، فَإِذَا هُوَ عِنْدَهُ نَارٌ يَحُشُّهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا، قُلْتُ لَهُمَا : مَا هٰذَا؟ قَالاَ لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا عَلَى رَوْضَةٍ مُعْتَمَّةٍ فِيهَا مِنْ كُلِّ نَوْرِ الرَّبِيعِ، وَإِذَا بَيْنَ ظَهْرِي الرَّوْضَةِ رَجُلٌ طَوِيلٌ لاَ أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ طُولاً فِي السَّمَاءِ، وَإِذَا حَوْلَ الرَّجُلِ مِنْ أَكْثَرِ وِلْدَانٍ مَا رَأَيْتُهُمْ قَطُّ، قُلْتُ: مَا هٰذَا؟ وَمَا هٰؤُلاَءِ؟ قَالاَ لِي: انْطَلِقْ انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا. فَأَتَيْنَا إِلَى دَوْحَةٍ عَظِيمَةٍ لَمْ أَرَ دَوْحَةً قَطُّ أَعْظَمَ مِنْهَا، وَلاَ أَحْسَنَ، قَالاَ لِي: ارْقَ فِيهَا، فَارْتَقَيْنَا فِيهَا، إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبِنِ ذَهَبٍ وَلَبِنِ فِضَّةٍ، فَأَتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ فَاسْتَفْتَحْنَا، فَفُتِحَ لَنَا، فَدَخَلْنَاهَا، فَتَلَقَّانَا رِجَالٌ شَطْرٌ مِنْ خَلْقِهِمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَاءٍ، وَشَطْرٌ مِنْهُمْ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَاءٍ، قَالاَ لَهُمْ : اذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذٰلِكَ النَّهْرِ، وَإِذَا هُوَ نَهْرٌ مُعْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَحْضُ فِي الْبَيَاضِ، فَذَهَبُوا فَوَقَعُوا فِيهِ، ثُمَّ رَجَعُوا إِلَيْنَا قَدْ ذَهَبَ ذٰلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ، فَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ. قَالَ: قَالاَ لِي: هٰذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ، وَهٰذَاكَ مَنْزِلُكَ، فَسَمَا بَصَرِي صُعُداً، فَإِذَا قَصْرٌ مِثْلُ الرَّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ. قَالاَ لِي: هٰذَاكَ

مَنْزِلُكَ. قُلْتُ لَهُمَا : بَارَكَ اللهُ فِيكُمَا، فَذَرَانِي فَأَدْخُلَهُ. قَالاَ: أَمَّا الآنَ فَلاَ، وَأَنْتَ دَاخِلُهُ. قُلْتُ لَهُمَا : فَإِنِّي رَأَيْتُ مُنْذُ اللَّيْلَةِ عَجَباً؟ فَمَا هٰذَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ قَالاَ لِي: إِنَّا سَنُخْبِرُكَ. أَمَّا الرَّجُلُ الأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ، فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ، وَيَنَامُ عَنِ الصَّلاَةِ الْمَكْتُوبَةِ. وَأَمَّا الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُشَرْشَرُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمَنْخِرُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ، فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذْبَةَ تَبْلُغُ الآفَاقَ. وَأَمَّا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ هُمْ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ، فَإِنَّهُمُ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي. وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يَسْبَحُ فِي النَّهَرِ، وَيُلْقَمُ الْحِجَارَةَ، فَإِنَّهُ آكِلُ الرِّبَا. وَأَمَّا الرَّجُلُ الْكَرِيهُ الْمَرْآةِ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحُشُّهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا فَإِنَّهُ مَالِكٌ خَازِنُ جَهَنَّمَ. وَأَمَّا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرَّوْضَةِ، فَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ، وَأَمَّا الْوِلْدَانُ الَّذِينَ حَوْلَهُ، فَكُلُّ مَوْلُودٍ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ» وَفِي رِوَايَةِ الْبَرْقَانِي: «وُلِدَ عَلَى الْفِطْرَةِ». فَقَالَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللهِ، وَأَوْلاَدُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَأَوْلاَدُ الْمُشْرِكِينَ». وَأَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَانُوا شَطْرٌ مِنْهُمْ حَسَنٌ وَشَطْرٌ مِنْهُمْ قَبِيحٌ فَإِنَّهُمْ قَوْمٌ خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحاً وَآخَرَ سَيِّئاً تَجَاوَزَ اللهُ عَنْهُمْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ» ثُمَّ ذَكَرَهُ. وَقَالَ: «فَانْطَلَقْنَا إِلَى نَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ، أَعْلاَهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ، يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَاراً، فَإِذَا ارْتَفَعَتِ ارْتَفَعُوا حَتَّى كَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا،

وَإِذَا خَمَدَتْ، رَجَعُوا فِيهَا، وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ. وَفِيهَا: حَتّٰى أَتَيْنَا عَلَى نَهَرٍ مِنْ دَمٍ، وَلَمْ يَشُكَّ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى وَسَطِ النَّهَرِ، وَعَلَى شَطِّ النَّهَرِ رَجُلٌ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ، فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهَرِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ، رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ، فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ، فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ جَعَلَ يَرْمِي فِي فِيهِ بِحَجَرٍ، فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ. وَفِيهَا: «فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ، فَأَدْخَلَانِي دَاراً لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا، فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ». وَفِيهَا: «الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ، يُحَدِّثُ بِالْكَذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتّٰى تَبْلُغَ الْآفَاقَ، فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». وَفِيهَا: «الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشْدَخُ رَأْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللّٰهُ الْقُرْآنَ، فَنَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ، وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ، فَيُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». وَالدَّارُ الْأُولَى الَّتِي دَخَلْتَ دَارُ عَامَّةِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَمَّا هٰذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ، وَأَنَا جِبْرِيلُ، وَهٰذَا مِيكَائِيلُ، فَارْفَعْ رَأْسَكَ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ، قَالَا: ذَاكَ مَنْزِلُكَ، قُلْتُ: دَعَانِي أَدْخُلُ مَنْزِلِي، قَالَا: إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمُرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ، فَلَوِ اسْتَكْمَلْتَهُ، أَتَيْتَ مَنْزِلَكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1551. Semure b. Cündüb'ün (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir.
Resûlullah (sav) âdeti olduğu üzere çok defa ashâbına:
–İçinizden rüya gören var mı, diye sorar ve gören varsa,
onun rüyasını Allah'ın dilediği şekilde tabir ederdi.
Resûl-i Ekrem bir sabah bize şöyle buyurdu:
–Dün gece rüyamda yanıma iki kişi geldi ve bana:
–Haydi yürü, dediler, ben de onlarla yürüdüm.

Derken arkasına yaslanmış bir adamın yanına geldik. Onun başında iri bir taş taşıyan biri duruyor ve o taşı, arkasına yaslanan adamın kafasına indirip başını yarıyordu. Taş da yuvarlanıp gidiyordu. O geri dönünceye kadar da adamın parçalanan başı iyileşiyor, eski hâline geliyordu. Adam (bu şekilde) ilk yaptığı hareketi tekrarlayıp duruyordu. Ben yanımdakilere:

–Sübhânallâh, bu nedir, diye sordum.

–Sen devam et, devam et, dediler, devam ettik. Derken sırt üstü yatan bir adamın yanına geldik. Baş ucundaki bir adam demirden çatal bir kanca ile ayakta duruyor ve yatan adamın yüzünün bir tarafına gelip kancasıyla ağzının, burnunun ve gözünün bir kısmını ta kafasına kadar yarıyor, sonra yüzünün öbür tarafına dönüp orasını da bu şekilde parçalıyordu. Bu arada, bir tarafını parçalayıncaya kadar daha önce parçalanan taraf iyileşip eski hâlini alıyor, sonra dönüp ilk yaptığı hareketi tekrarlayıp duruyordu. Ben:

–Sübhânallâh, bunlar nedir, dedim. Yanımdakiler:

–Devam et, devam et, dediler, devam ettik. Fırına benzer bir yere vardık. Sözler, gürültüler birbirine karışıyordu. İçeride bir sürü çıplak erkekle kadın bulunduğunu öğrendik. Altlarından alevler geldikçe yürekleri parçalayan feryatlar, çığlıklar koparıyorlardı.

–Bunlara ne oluyor, diye sordum.

–Sen devam et, devam et, dediler, devam ettik. Nihayet bir nehre vardık ki suları kan rengi gibiydi. Nehrin içinde bir adam yüzüyor, kıyısında da yanına birçok taş toplamış bir kimse duruyordu. Nehirde yüzen adam, bir hayli dönüp dolaştıktan sonra, adama yaklaşıyor ve ağzını açıyordu. Kıyıda duran adam ağzının içine bir taş atıyor, o da geri dönerek yüzmeye devam ediyor, sonra yine nehrin kenarına dönüyor, oradan atılan taşı yutarak gidiyordu. Ben yol arkadaşlarıma:

–Bu nedir, diye sordum.

–Sen devam et, devam et, dediler, devam ettik. Görüntüsü gayet çirkin bir adamla karşılaştık, durmadan ateş yakıyor ve etrafında dönüp dolaşıyordu.

–Bu nedir, diye sordum.

–Sen devam et, devam et, dediler, devam ettik. İçinde her çeşit bahar çiçekleri bulunan geniş bir bahçeye vardık. Bahçenin ortasında uzun boylu bir adam vardı. Göğe uzanan başını neredeyse göremeyecektim. Etrafında küme küme çocuklar bulunuyordu. Hayatımda bu kadar çok çocuk görmemiştim.

–Bu uzun boylu adam ve etrafındaki çocuklar kim, dedim.

–Devam et, devam et, dediler. Gitgide büyük bir ormana vardık ki bu kadar güzel ve geniş bir orman görmemiştim. Adamlar, buraya girmemi söylediler.

Birlikte buraya girdik ve ilerledik. Altın ve gümüş tuğlalardan kurulmuş bir şehre vardık. Şehrin kapısını bularak kapının açılmasını istedik. Kapı açıldı, biz de içeriye girdik. Bizi karşılayan adamların vücutlarının yarısı, gördüklerimin en güzeline, yarısı da gördüklerimin en çirkinine benziyordu. Yanımdaki iki adam bunlara:

"Gidin ve şuradaki nehre girin!" dediler. Baktım ki suları enine akan bir nehir var ve suyu süt gibi beyaz. Hepsi bu nehre girip çıktılar, sonra bize dönüp geldiler. Yüzlerinin yarısını kaplayan çirkinlik tamamıyla yok olmuş ve hepsi de son derece güzelleşmişlerdi.

Resûl-i Ekrem, sözlerine şöyle devam ediyor:

–Yanımdaki iki adam bana:

–Burası Adn cennetidir ve senin konağın da buradadır, dediler. Gözlerimi kaldırarak baktım, beyaz buluta benzeyen bir köşk gördüm. Onu göstererek:

–İşte burası senin konağın, dediler. Ben bunlara:

–Allah sizden razı olsun; öyle ise beni bırakın da buraya gireyim, dedim.

–Şimdi değil, fakat buraya ileride gireceksin, dediler. Bunun üzerine ben:

–Bu gece birçok acayip şey gördüm, bunlar ne idi, diye sordum. Onlar da:

–Anlatalım, dediler:

Taşla kafası ezilen adam, Kur'an'ı öğrendiği hâlde onu terk eden ve uykuyu farz namaza tercih eden kimsedir.

Şakakları, gözleri ve burnu demirle yarılan adam, sabah evinden çıkıp her tarafa ulaşacak yalanlar uyduran kimsedir.

Fırın içindeki çıplak kadınlarla erkekler, zina eden kimselerdir.

Nehirde yüzen ve taş yutan adam, faiz yiyen (tefecilik eden) adamdır.

Ateş tutuşturan ve onun çevresinde dönen çirkin görünüşlü adam, cehennemin bekçisi Mâlik'tir.

Bahçedeki uzun boylu adam ise İbrahim'dir (as).

Etrafındaki çocuklar da fıtrat üzere ölen yavrulardır.

Berkânî'nin bir rivayetinde "Fıtrat üzere doğan yavrulardır." denilmiştir.

Müslümanlardan bazıları:

–Ey Allah'ın Resûlü, müşriklerin çocukları da bunlara dahil midir, diye sordular. Resûlullah *Sav*:

–Müşriklerin çocukları da onlara katılacaktır, cevabını verdi.

Vücutlarının yarısı güzel ve diğer yarısı çirkin olan kimseler de, güzel ve hayırlı işlere fena işler karıştırdıkları hâlde (yaptıkları hayırlı işler hürmetine), kötülükleri Allah tarafından bağışlananlardır, dediler.

(B7047 Buhâri, Ta'bîr, 48)

Buhârî'nin diğer rivayetine göre Resûlullah *Sav*:
–Dün gece bir rüya gördüm. İki kişi gelip, beni kutsal bir yere çıkardılar, dedi.
Sonra Resûl-i Ekrem oraya nasıl çıktığını şöyle anlattı:
–Biz birlikte fırın gibi altı geniş, üstü dar bir deliğin yanına vardık. Deliğin altında ateş yanıyordu. Ateş alevlenip yükseldikçe içindeki insanlar da yükseliyor, hatta delikten çıkacak hâle geliyorlar, alev sakinleştikçe de aşağı iniyorlardı. Burada çıplak erkekler, çıplak kadınlar vardı.
Nihayet biz, kan akan bir nehrin yanına geldik. Ravi (evvelki rivayetinde "kan gibi kırmızı bir nehir" diye şüphe ettiği hâlde) burada şüphe etmedi. Nehrin ortasında bir adam duruyordu. Nehrin kenarında da bir adam duruyordu. (Bu adamın) önünde birtakım taşlar vardı. Nehirdeki adam yüzerek sahile doğru çıkmak isteyince, sahildeki adam, onun ağzına bir taş atıyor, onu nehirdeki eski yerine çeviriyordu. O adam nehirden çıkmak için sahile doğru her gelişinde, ağzına atılan taşla bulunduğu yere dönüyordu.
Sonra beni bir ağaca çıkardılar. Beni ondan daha güzelini görmediğim bir eve koydular. Burada birtakım yaşlı ve genç erkekler vardı.
–Ağzının parçalandığını gördüğün adam, bir yalancı idi, daima yalan söylerdi. Bunun söylediği yalan her tarafa yayılıyordu. İşte bu yalancı, kıyamet gününe kadar bu şekilde azap olunacaktır.
Yine aynı rivayette:
–Başının ezildiğini gördüğün adama Allah, Kur'an öğrenmeyi nasip etmiş, ancak o, geceleri uyku ile geçirmiş, gündüzleri de Kur'an ile amel etmemişti. Buna da kıyamet gününe kadar böylece azap edilecektir.
–Girdiğin birinci ev, bütün müminlerin köşküdür. İkinci gördüğün (muhteşem) saray, şehitlerin sarayıdır. Ben Cebrail'im, bu da Mikail'dir. Yâ Muhammed, başını yukarı kaldır, dedi.
Başımı kaldırınca yukarıda beyaz bulutu andıran bir saray gördüm. Cebrail ve Mikail:
–İşte burası senin makamındır, dediler. Bunun üzerine:
–Beni bırakın, şu makama gireyim, dedim.
–Hayır, daha sen ömrünü tamamlamadın. Onu tamamladığın zaman konağına girersin, dediler.

(B1386 Buhârî, Cenâiz, 93)

Yalan Söylenebilecek Yerler

١٥٥٢- عَنْ أُمِّ كُلْثُوم رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِى يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِى خَيْرًا وَيَقُولُ خَيْرًا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

زَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ: «قَالَتْ أُمُّ كُلْثُومٍ: وَلَمْ أَسْمَعْهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ إِلاَّ فِي ثَلاَثٍ: الْحَرْبَ، وَالْإِصْلاَحَ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثَ الرَّجُلَ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثَ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا.

1552. Ümmü Gülsüm'ün (ra) işittiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Aralarını düzeltmek için insanlara hayırlı sözler söyleyen yalancı sayılmaz.

(B2692 Buhârî, Sulh, 2)

Müslim'in diğer rivayetinde şöyle bir ilave nakledilmiştir: Ümmü Gülsüm, şöyle demiştir:
Hz. Peygamber'in şu üç şeyden başka halkın yalan söylemesine ruhsat verdiğini duymadım:
Savaş esnasında, insanların arasını düzeltmede, kadının kocasına, kocanın da karısına karşı (aile dirliği için) söylediği sözlerde.

(M6633 Müslim, Birr, 101)

Bilinçli ve Doğru Konuşma

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme...

(İsrâ, 17/36)

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir (melek) bulunmasın.

(Kâf, 50/18)

١٥٥٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَفَي بِالْمَرْءِ كَذِباً أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1553. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Hz. Peygamber *(sav)* şöyle buyurmuştur:
Her işittiğini söylemesi, kişiye yalan olarak yeter.

(M7 Müslim, Mukaddime, 5)

١٥٥٤- وَعَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حدَّثَ عنّي بِحَدِيثٍ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ، فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1554. Semure'den (ra) gelen rivayete göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Yalan olduğunu bildiği bir sözü benden nakleden de, yalancılardan biridir.

(Müslim, Mukaddime, 1)

١٥٥٥- وَعَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي ضَرَّةً فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ إِنْ تَشَبَّعْتُ مِنْ زَوْجِي غَيْرَ الَّذِي يُعْطِينِي؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1555. (Hz. Ebû Bekir'in kızı) Esmâ (ra) anlatıyor: Bir kadın:

–Ey Allah'ın Resûlü, benim bir kumam var. Kocamın bana vermediği bir şeyi verdi diyerek ona karşı övünsem bunda bir günah var mı, diye sordu.

Hz. Peygamber (sav):

–Kendisine verilmeyen bir şey ile övünen kişi, (olduğundan saygın görünmek için) kendisine ait olmayan gösterişli elbiseler giyinip başkalarını kandıran kimse gibidir.[14]

(B5219 Buhârî, Nikâh, 107; M5584 Müslim, Libâs, 127)

---

[14] Câhiliye devrinde bazı kimseler saygın ve itibarlı görünmek için, bilhassa şahitlik yaparken başkasının gösterişli elbisesini giyer halkın arasına öyle çıkarlarmış. Bu şekilde giyinenlere lâbis-i zûr (yalan elbisesi giyinen) denilmiştir.

Yalancı Şahitlik

﴿وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾

...Yalan sözden kaçının...

(Hac, 22/30)

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme...

(İsrâ, 17/36)

﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾

İnsan hiçbir söz söylemez ki, onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir (melek) bulunmasın.

(Kâf, 50/18)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

﴿وَالَّذِينَ لاَ يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾

Onlar, yalana şahitlik etmeyenlerdir...

(Furkân, 25/72)

١٥٥٦- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلاَ أُنبِّئُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكَبَائِرِ؟ قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: «اَلْإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ» وَكَانَ مُتَّكِئًا فَجَلَسَ، فَقَالَ: «أَلاَ وَقَوْلُ الزُّورِ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ» فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتّٰى قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1556. Ebû Bekre'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir: Resûlullah (sav):
–En büyük günahları(n ne olduğunu) size söyleyeyim mi, dedi.
–Evet, ey Allah'ın Resûlü, dedik.
–Allah'a şirk koşmak, anne-babaya isyankâr olmaktır, dedi.
Yaslanmış vaziyetteyken doğrulup oturdu ve:
–Bir de yalan söz ve yalancı şahitlik, buyurdu. Bu cümleyi o kadar tekrar etti ki biz, "Keşke sussa!" dedik.

(B6273 Buhârî, İsti'zân, 35; M259 Müslim, Îmân, 143)

İnsanlara ve Hayvanlara Lânet Etmemek

١٥٥٧- عَنْ أَبِي زَيْدٍ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِباً مُتَعَمِّداً، فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ، عُذِّبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَيْسَ عَلَى رَجُلٍ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُهُ، وَلَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1557. Rıdvan Biatı'nda bulunan sahâbîlerden Ebû Zeyd Sâbit b. Dahhâk el-Ensârî'den (ra) Resûlullah'ın *sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: İslâm'dan başka bir din adına, bilerek yalan yere yemin eden kimse, dediği gibi (adına yemin ettiği dinden)dir. Herhangi bir şey ile kendini öldüren kimseye, kıyamet günü onunla azap edilir. Bir kişi, sahip olmadığı şeyleri adayamaz. Bir mümine lânet etmek, (âdeta) onu öldürmek gibidir.

(B6047 Buhârî, Edeb, 44, B6652 Buhârî Eymân, 7; M302-M303 Müslim, Îmân, 176)

١٥٥٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَنْبَغِي لِصِدِّيقٍ أَنْ يَكُونَ لَعَّاناً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1558. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
"Sıddîk (Allah ve Resûlü'nü tasdik eden) birine, lânetçi olmak yakışmaz."

(M6608 Müslim, Birr, 84)

١٥٥٩- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يَكُونُ اللَّعَّانُونَ شُفَعَاءَ، وَلاَ شُهَدَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1559. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Lânet edenler, kıyamet gününde ne şefaatçi ve ne de şahit olabilirler.

(M6610-M6612 Müslim, Birr, 85, 86)

١٥٦٠- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَلاَعَنُوا بِلَعْنَةِ اللّٰهِ، وَلاَ بِغَضَبِهِ، وَلاَ بِالنَّارِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالاَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1560. Semure b. Cündüb'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Birbirinize, Allah'ın lâneti, gazabı ve cehennem azabı ile lânet etmeyin.

(D4906 Ebû Dâvûd, Edeb, 45; T1976 Tirmizî, Birr, 48)

١٥٦١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ، وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ، وَلاَ الْبَذِيِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1561. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
"Mümin, (ona buna) dil uzatan (kınayan), lânetleyen ve çirkin sözler söyleyen kimse değildir."

(T1977 Tirmizî, Birr, 48)

١٥٦٢- وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئاً، صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ، فَتُغْلَقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا، ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ، فَتُغْلَقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا، ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِيناً وَشِمَالاً، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاغاً رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لُعِنَ، فَإِنْ كَانَ أَهْلاً لِذٰلِكَ، وَإِلاَّ رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1562. Ebu'd-Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Kişi, herhangi bir şeye lânet edince, o lânet göğe yükselir. Fakat göklerin kapısı bu kötü söze karşı kapanır, yere iner, onun da kapıları kapanır. Sonra sağa sola gider, girecek yer bulamayınca lânetlenene döner. Eğer o kimse lânete lâyık değilse bu defa lânet edene döner.

(D4905 Ebû Dâvûd, Edeb, 45)

١٥٦٣- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، وَامْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى نَاقَةٍ،

فَضَجِرَتْ فَلَعَنَتْهَا، فَسَمِعَ ذٰلِكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «خُذُوا مَا عَلَيْهَا وَدَعُوهَا، فَإِنَّهَا مَلْعُونَةٌ» قَالَ عِمْرَانُ: فَكَأَنِّي أَرَاهَا الْآنَ تَمْشِي فِي النَّاسِ مَا يَعْرِضُ لَهَا أَحَدٌ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1563. İmrân b. Husayn'ın (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Resûlullah'ın (sav) bir yolculuğu esnasında ensardan bir kadın, bindiği devenin yürümeyişine kızarak ona lânet etti. Peygamber (sav) bunu duyunca, "Devenin üzerindekileri alın ve deveyi bırakın; çünkü o artık lânetlenmiştir." buyurdu. İmrân diyor ki: Ben sanki o deveyi şu anda görür gibiyim. İnsanlar arasında yürürdü de ona hiç kimse ilişmezdi.

(M6604 Müslim, Birr, 80)

١٥٦٤- وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ نَضْلَةَ بْنِ عُبَيْدٍ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا جَارِيَةٌ عَلَى نَاقَةٍ عَلَيْهَا بَعْضُ مَتَاعِ الْقَوْمِ، إِذْ بَصُرَتْ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَضَايَقَ بِهِمُ الْجَبَلُ، فَقَالَتْ: حَلْ، اَللّٰهُمَّ الْعَنْهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تُصَاحِبْنَا نَاقَةٌ عَلَيْهَا لَعْنَةٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1564. Ebû Berze Nadle b. Ubeyd el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir defasında genç bir kız, yük taşıyan bir deve üstünde giderken, Peygamber'i (sav) gördü. (Bu esnada) dağ geçidinde izdiham oldu. Kız:
–Hay Allah'ın lânetine uğrayasıca, yürü, dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav):
–Üzerinde lânet okunan deve, bize eşlik etmesin, buyurdu.

(M6606 Müslim, Birr, 82)

Günahkârlığı Telin Etmek

﴿أَلَا لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

...Biliniz ki, Allah'ın lâneti zalimler üzerinedir.

(Hûd, 11/18)

﴿فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾

...O zaman aralarında bir duyurucu, "Allah'ın lâneti zalimlere!" diye seslenir.

(A'râf, 7/44)

١٥٦٥- وَثَبَتَ فِي الصَّحِيحِ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لعَنَ اللّٰهُ الوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ» وَأَنَّهُ قَالَ: «لعَنَ اللّٰهُ آكِلَ الرِّبَا» وَأَنَّهُ لَعَنَ الْمُصَوِّرِينَ، وَأَنَّهُ قَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ غَيَّرَ مَنَارَ الْأَرْضِ» أَيْ: حُدُودَهَا، وَأَنَّهُ قَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ» وَأَنَّهُ قَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ لعَنَ وَالِدَيْهِ» «وَلَعَنَ اللّٰهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللّٰهِ» وَأَنَّهُ قَالَ: «مَنْ

أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثاً أَوْ آوَى مُحْدِثاً، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ» وَأَنَّهُ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ الْعَنْ رِعْلاً، وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ، عَصَوُا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ» وَهَذِهِ ثَلاَثُ قَبَائِلَ مِنَ الْعَرَبِ وَأَنَّهُ قَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ الْيَهُودَ اِتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ» وَأَنَّهُ «لَعَنَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ».

وَجَمِيعُ هٰذِهِ الْأَلْفَاظِ فِي الصَّحِيحِ، بَعْضُهَا فِي صَحِيحَيِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ، وَبَعْضُهَا فِي أَحَدِهِمَا.

1565. (Buhârî ve Müslim'in) *Sahîh* (adlı eserlerin)de yer aldığına göre Resûlullah *sav*:
Allah Teâlâ, peruk veya ekleme saç takanlara ve taktıranlara lânet etsin (onları rahmetinden uzak kılsın)[15], buyurdu. Yine Allah Resûlü *sav*:
Allah, faiz yiyenlere, canlı resmi/heykeli yapanlara ve bir yerin sınırını bozanlara, yumurta/miğfer çalan hırsıza,[16] anasına babasına lânet edenlere, Allah'tan başkası adına kurban kesenlere lânet etsin, buyurmuştur. Ve yine:
Dinde olmayan bir şeyi, din adına ortaya atanlar veya bu gibilerini himaye edenler, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lânetine uğrasın, demiştir. Yine:
Allah'ım, Arap kabilelerinden Allah'a ve Resûlüne isyan etmiş olan Ri'l, Zekvân ve Usayye'ye lânet et,[17] demiştir. Bir defa da:
Peygamberlerin kabirlerini mescit edinen Yahudilere, kadınlara benzemeye çalışan erkeklerle, erkeklere benzemeye özenen kadınlara lânet olsun, demiştir.

(B5885 Buhârî, Libâs, 61; B5934 Buhârî, Libâs, 83; B3454 Buhârî Enbiyâ, 50; B3172 Buhârî, Cizye, 10; M1540 Müslim, Mesâcid 294; M5565 Müslim, Libâs, 115; M4408 Müslim, Hudûd, 7; M5125 Müslim Edâhî, 44)

---

15 Hadisin, cinsel tahrik amacı güden ve ahlâksız ilişkiler sürdüren kadınlar için söylendiği unutulmamalıdır.

16 Hadis, hırsızlığın yumurta gibi küçük bir şeyi çalarak başladığı ve giderek meslek hâline dönüştüğü şeklinde anlaşılmalıdır. Her ne kadar bu, cezayı gerektirecek bir miktar değilse de, giderek büyük meblağların çalınmasına başlangıç olabilir. Onun için hadiste çok küçük dahi olsa bu tür yanlış davranışlara göz yumulmaması gerektiğine işaret edilmektedir.

17 Hicretin 4. yılında Âmir b. Sa'saa kabilesi reisi Medine'ye gelerek, halkının Müslüman olduğunu ve halkının yeni dinlerini öğrenmeleri için öğretici gönderilmesini talep etti. Hz. Peygamber de, ashâbından bu maksatla yetmiş kişiyi görevlendirdi. Grup Bi'r-i Maûne denilen yere ulaştığında pusuya düşürüldü ve bir-iki kişi hariç hepsi şehit edildi. Bu faciaya çok üzülen Allah Resûlü, bir ay boyunca sabah namazlarında adı geçen bu kabileleri Allah'a şikayet ederek ve telin ederek kunut okudu. (Bk. DİA, "Bi'rimaûne" c. VI s. 195-196)

Müslümana Hakaret Etmenin Günahı

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٥٦٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1566. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Müslümana sövmek fasıklık, (Müslüman olduğu için) onunla savaşmak ise küfürdür.[18]

(B48 Buhârî, Îmân, 36; M221 Müslim, Îmân, 116)

---

[18] Müslümanların birbirleriyle savaşmaları ise küfrân-ı nimet kabilindendir yani nankörlüktür.

١٥٦٧- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ يَرْمِي رَجُلٌ رَجُلاً بِالْفِسْقِ أَوِ الْكُفْرِ، إِلاَّ ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ، إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبُهُ كَذٰلِكَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1567. Ebû Zer'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: "Kimse kimseyi fasıklık veya kâfirlik ile suçlamasın. Zira şayet suçlanan böyle değilse bu sözler kendisine döner."

(B6045 Buhârî, Edeb, 44)

١٥٦٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُتَسَابَّانِ مَا قَالاَ فَعَلَى الْبَادِي مِنْهُمَا حَتّٰى يَعْتَدِي الْمَظْلُومُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1568. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Birbirlerine söven iki kişi arasındaki günah, mazlum olan kişi haddi aşmadıkça ilk sövene aittir.

(M6591 Müslim, Birr, 68)

١٥٦٩- وَعَنْهُ قَالَ: أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ قَالَ: «اِضْرِبُوهُ» قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهِ، وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهِ، وَالضَّارِبُ بِثَوْبِهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: أَخْزَاكَ اللّٰهُ، قَالَ: «لاَ تَقُولُوا هٰذَا، لاَ تُعِينُوا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1569. Yine Ebû Hüreyre anlatıyor:
Bir gün Hz. Peygamber'in huzuruna sarhoş birini getirdiler. Resûl-i Ekrem oradakilere, "Onu cezalandırın!" dedi. Ebû Hüreyre diyor ki: "Bunun üzerine bazımız eliyle, kimi terlikle, kimi de elbisesi ile adamı payladılar. Adam giderken bazılarının, "Allah seni rezil etsin!" demeleri üzerine Hz. Peygamber, "Öyle demeyin; (onu İslâm'dan çıkmaya sevk etmesi için) şeytana yardım etmeyin." buyurdu."[19]

(B6777 Buhârî, Hudûd, 4)

١٥٧٠- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ بِالزِّنَا يُقَامُ عَلَيْهِ الْحَدُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلاَّ أَنْ يَكُونَ كَمَا قَالَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1570. Yine Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Kölesine (uşağına) zina iftirası atan kimseye, kıyamet günü zina cezası uygulanır. Şayet dediği gibiyse, o başka!

(M4311 Müslim, Eymân, 37; B6858 Buhârî, Hudûd, 45)

19 Câhiliye devrinde Araplar aşırı içki tüketen bir topluluktu. İçmek ve sarhoş olmak sonra da rezillikler yapmak âdeta meziyetti. İslâm, şarap içmeyi tedricen yasakladı. Bu yasağın yerleşmesi ve toplumun bu illetten kurtulması için de zecrî birtakım önlemler geliştirdi. "Hadd-i şurb" denilen ve şarap içmeye ısrarla devam edenlere uygulanan bu cezanın asıl amacı caydırıcı olmaktır. Bu nedenle Hz. Peygamber adama hakaret edilmesine müsaade etmemiştir. Hatta Ebû Dâvûd'un rivayetinde, "Allah'ım, bu adamı bağışla, rahmetine eriştir, diye dua edin." demiştir.

Ölülere Sövmemek

١٥٧١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1571. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ölülere sövmeyin! Çünkü onlar, önden göndermiş
olduklarının (amellerinin) karşılıklarına ulaşmışlardır.

(B1393 Buhârî, Cenâiz, 97)

İnsanlara Eziyet Etmemek

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا
فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٥٧٢- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللّٰهُ عَنْهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1572. Abdullah b. Amr b. Âs’tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
(Gerçek) müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların güvende olduğu kimsedir. (Esas) muhacir (hicret eden) ise Allah’ın yasakladığı şeyleri terk edendir.

(B10-B11 Buhârî, Îmân, 4, 5; M161 Müslim Îmân 64)

١٥٧٣- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُزَحْزَحَ عَنِ النَّارِ، وَيُدْخَلَ الْجَنَّةَ، فَلْتَأْتِهِ مَنِيَّتُهُ وَهُوَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَلْيَأْتِ إِلَى النَّاسِ الَّذِي يُحِبُّ أَنْ يُؤْتَى إِلَيْهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1573. Abdullah b. Amr’dan
Resûlullah’ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Cehennemden uzak kalmayı ve cennete girmeyi isteyen, Allah’a ve ahiret gününe iman etmiş olduğu hâlde can versin; bir de kendisine nasıl davranılmasını arzu ediyorsa, insanlara öyle davransın.

(M4776 Müslim, İmâre, 46)

Kin Gütmemek, İlişkiyi Kesmemek ve İnsanlara Sırt Çevirmemek

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾

Müminler, ancak kardeştirler...

(Hucurât, 49/10)

﴿أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾

...Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar...

(Mâide, 5/54)

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾

Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler...

(Fetih, 48/29)

١٥٧٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَبَاغَضُوا، وَلاَ تَحَاسَدُوا، وَلاَ تَدَابَرُوا، وَلاَ تَقَاطَعُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَاناً، وَلاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1574. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Birbirinize kin tutmayın, birbirinizi kıskanmayın, birbirinize sırt çevirip alâkanızı kesmeyin. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Müslümanın Müslüman kardeşine üç günden fazla dargın durması, helâl olmaz.

(B6065 Buhârî, Edeb, 57; M6526 Müslim, Birr, 23)

١٥٧٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لاَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئاً، إِلاَّ رَجُلاً كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيُقَالُ: أَنْظِرُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا، أَنْظِرُوا هٰذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا،» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1575. Ebû Hüreyre'den (ra),
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Cennet kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır. Kardeşi ile arasında kin ve düşmanlık bulunan kimse hariç, Allah'a şirk koşmayan herkes bağışlanır. (Meleklere):
"Birbiriyle barışıncaya kadar o ikisini bekletin! Birbiriyle barışıncaya kadar o ikisini bekletin!" buyrulur.

(M6544, M6546 Müslim, Birr, 35, 36)

وَفِي رِوَايَةٍ لَه: «تُعْرَضُ الأَعْمَالُ فِي كُلِّ يَوْمِ خَمِيسٍ وَاثْنَيْنِ» وَذَكَرَ نَحْوَهُ.

Müslim'in diğer bir rivayeti de:
"Ameller, her perşembe ve pazartesi günü arz olunur." şeklindedir.

Kıskançlık

﴿أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللّٰهُ مِن فَضْلِهِ﴾

Yoksa, insanları; Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şey dolayısıyla kıskanıyorlar mı?...

(Nisâ, 4/54)

١٥٧٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ، أَوْ قَالَ الْعُشْبَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1576. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle demiştir:
Hasetten (kıskançlıktan) sakının. Çünkü ateşin odunu veya otları yakıp bitirdiği gibi haset de hasenatı (iyilikleri) yer bitirir.

(D4903 Ebû Dâvûd, Edeb, 44)

Başkalarının Ayıplarını Araştırmamak

﴿وَلَا تَجَسَّسُوا﴾

...Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın...

(Hucurât, 49/12)

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا
اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٥٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلاَ تَحَسَّسُوا، وَلاَ تَجَسَّسُوا وَلاَ تَنَافَسُوا وَلاَ تَحَاسَدُوا، وَلاَ تَبَاغَضُوا، وَلاَ تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَاناً كَمَا أَمَرَكُمْ. اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لاَ يَظْلِمُهُ، وَلاَ يَخْذُلُهُ وَلاَ يَحْقِرُهُ، اَلتَّقْوَى

هٰهُنَا، التَّقْوَى هٰهُنَا» وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ «بِحَسْبِ امْرِيءٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ
أَخَاهُ الْمُسْلِم، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ، وَعِرْضُهُ، وَمَالُهُ، إِنَّ اللّٰهَ
لاَ يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ، وَلاَ إِلَى صُوَرِكُمْ، وَلٰكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لاَ تَحَاسَدُوا، وَلاَ تَبَاغَضُوا، وَلاَ تَجَسَّسُوا وَلاَ
تَحَسَّسُوا وَلاَ تَنَاجَشُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَاناً».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لاَ تَقَاطَعُوا، وَلاَ تَدَابَرُوا، وَلاَ تَبَاغَضُوا وَلاَ
تَحَاسَدُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَاناً».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لاَ تَهَاجَرُوا وَلاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِكُلِّ هٰذِهِ الرِّوَايَاتِ، وَرَوَى الْبُخَارِيُّ أَكْثَرَهَا.

1577. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Zan (ile konuşmak)dan sakının; çünkü zan, sözlerin en yalanıdır.
Birbirinizin kusurlarını araştırmayın.
Birbirinize karşı böbürlenmeyin.
Birbirinizi kıskanmayın.
Birbirinize kin tutmayın, birbirinize sırt çevirmeyin.
Ey Allah’ın kulları, Allah’ın emrettiği gibi kardeş olun.
Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona haksızlık etmez, onu yalnız ve yardımsız bırakmaz, onu küçük görmez.
Resûlullah Sav, eliyle göğsüne işaret ederek:
Takva (Allah korkusu) işte buradadır. Takva buradadır. Müslüman kardeşini hor görmesi, kişiye kötülük olarak yeter. Müslümanın, Müslümana kanı, onuru, malı haramdır (saygın ve dokunulmazdır). Allah sizin görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz, ama kalplerinize ve amellerinize bakar, buyurdu.

(M6541-M6543 Müslim, Birr, 32-34; B6066 Buhârî, Edeb, 58)

Bir rivayette de şöyledir: “Birbirinizi kıskanmayın. Birbirinize kin tutmayın, birbirinizin kusurlarını araştırmayın. Birbirinizin pazarlığını kızıştırmayın. Ey Allah’ın kulları, kardeş olun!”

Diğer bir rivayet ise şöyledir: “Birbirinizle ilişkiyi kesmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinize kin tutmayın, birbirinizi kıskanmayın. Ey Allah’ın kulları, kardeş olun!”

Başka bir rivayete göre, “Birbirinizi terk etmeyin, birinizin satışını bozup (yeni satış) yapmayın!” buyrulmuştur.

(M6537-M6539 Müslim, Birr, 29, 30; T1935 Tirmizî, Birr, 24)

١٥٧٨- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّكَ إِنِ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ الْمُسْلِمِينَ أَفْسَدْتَهُمْ، أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1578. Muâviye’nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Müslümanların gizli hâllerini araştırmaya kalkışırsan, aralarına fesat sokmuş olursun veya aralarında neredeyse fesat çıkmasına sebep olursun.

(D4888 Ebû Dâvûd, Edeb, 37)

١٥٧٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ أُتِيَ بِرَجُلٍ فَقِيلَ لَهُ: هٰذَا فُلَانٌ تَقْطُرُ لِحْيَتُهُ خَمْراً، فَقَالَ: إِنَّا قَدْ نُهِينَا عَنِ التَّجَسُّسِ، وَلٰكِنْ إِنْ يَظْهَرْ لَنَا شَيْءٌ، نَأْخُذْ بِهِ. حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ.

1579. İbn Mes’ûd (ra) anlatıyor:

Bir gün kendisine bir adam getirilmiş ve “Bu, sakalından şarap damlayan falan kimsedir!” denilmişti. Bunun üzerine İbn Mes’ûd, “Bize, ayıpları araştırmak yasaklandı. Fakat bir delil ortaya çıkarsa, onu dikkate alır, ona göre davranırız.” cevabını verdi.

(D4890 Ebû Dâvûd, Edeb, 37)

Sû-i Zanda Bulunmamak

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ﴾

Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının.
Çünkü zannın bir kısmı günahtır...

(Hucurât, 49/12)

١٥٨٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1580. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur: "Zan (ile konuşmak)dan sakının; çünkü zan, sözlerin en yalanıdır."

(B5143 Buhârî, Nikâh, 46; M6536 Müslim, Birr, 28)

Müslümanı Küçümsememek

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ
مِنْ نِسَاءٍ عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ
بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğer kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi karalamayın, birbirinizi (kötü) lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır! Kim de tövbe etmezse, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir.

(Hucurât, 49/11)

﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ﴾

İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretiyle alay eden kişinlerin vay hâline!

(Hümeze, 104/1)

١٥٨١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ «بِحَسْبِ امْرِيءٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ،

1581. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Müslüman kardeşini küçük görmesi, kişiye kötülük olarak yeter.

(M6541 Müslim, Birr, 32)

١٥٨٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ،» فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَناً، وَنَعْلُهُ حَسَنَةً، فَقَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، اَلْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ، وَغَمْطُ النَّاسِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1582. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav):
–Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez, buyurmuştu. Birisi:
–Ey Allah'ın Resûlü, kişi, elbise ve ayakkabısının güzel olmasını sever. (Bu da kibir sayılır mı?), dedi. Resûl-i Ekrem:
–Allah güzeldir, güzelliği sever. (Söz konusu) kibir ise, hakkı tanımamak ve insanları küçük görmektir, buyurdu.

(M265 Müslim, Îmân, 147)

١٥٨٣- وَعَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ رَجُلٌ: وَاللّٰهِ لاَ يَغْفِرُ اللّٰهُ لِفُلاَنٍ، فَقَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَيَّ أَنْ لاَ أَغْفِرَ لِفُلاَنٍ إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ، وَأَحْبَطْتُ عَمَلَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1583. Cündeb b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir adam, "Vallahi Allah, filanı bağışlamaz." dedi. Bunun üzerine
Aziz ve Celil olan Allah:
"Filanı bağışlamayacağıma dair benim üzerime yemin eden de kim oluyor? İşte ben o, adamı bağışladım ve (haddini aştığın için) senin amelini de boşa çıkardım!" buyurdu.

(M6681 Müslim, Birr, 137)

Müslümanın Başına Gelen Felakete Sevinmemek

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾

Müminler, ancak kardeştirler...

(Hucurât, 49/10)

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا
لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

İnananlar arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu eden kimseler var ya; onlar için dünya ve ahirette çok acıklı bir azap vardır...

(Nûr, 24/19)

١٥٨٤- وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمْهُ اللّٰهُ وَيَبْتَلِيَكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَفِي الْبَابِ حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ السَّابِقُ فِي بَابِ التَّجَسُّسِ: «كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ» اَلْحَدِيثِ.

1584. Vâsile b. Eska'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kardeşinin başına gelene sevinme. Çünkü Allah, ona acır; seni de benzer bir musibet ile sınayıverir.

(T2506 Tirmizî, Kıyâmet, 54)

Bu konuda Ebû Hüreyre'nin "Ayıpları Araştırmak" konusunda geçen, "Her Müslümanın (canı, malı ve onuru) diğer Müslümana haramdır (saygın ve dokunulmazdır), buyurmuştur" mealindeki (1577.) hadis de vardır.

İnsanların Soylarına Dil Uzatmamak

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ
مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٥٨٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ: اَلطَّعْنُ فِي النَّسَبِ، وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1585. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanlardaki şu iki huy, nimete nankörlükten kaynaklanmaktadır: Soya sopa dil uzatmak, ölüye feryat ederek ağlamak.

(M227 Müslim, Îmân, 121)

Hile ve Aldatma

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٥٨٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السِّلاَحَ، فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ غَشَّنَا، فَلَيْسَ مِنَّا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةِ طَعَامٍ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا، فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلاً، فَقَالَ: مَا هٰذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟» قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: «أَفَلاَ جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ حَتّٰى يَرَاهُ النَّاسُ، مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا».

1586. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Bize silah çeken, bizden değildir. Bizi aldatan da, bizden değildir.

(M283 Müslim, Îmân, 164)

Diğer bir rivayet de şöyledir:
Resûlullah sav pazarda tahıl satan birinin yanına uğradı. Tahıl öbeğine elini sokunca parmakları ıslandı.
–Ey satıcı, bu ne hâl, diye sordu. Adamın:
–Yağmurda ıslandı ey Allah’ın Resûlü, cevabına karşı o:
–Islak kısmını üzerine koysan da insanlar onu görse olmaz mı? Bizi aldatan, bizden değildir, buyurdu.

(M284 Müslim, Îmân, 164)

١٥٨٧- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«لاَ تَنَاجَشُوا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1587. Ebû Hüreyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav:
Müşteri kızıştırmayın (Alıcı ile satıcı arasına girip kendinizi alıcı gibi göstererek malın değerini arttırmaya çalışmayın.), buyurmuştur.

(B2140 Buhârî, Büyu’, 58; M3815 Müslim, Büyu’, 11)

١٥٨٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ النَّجْشِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1588. İbn Ömer’den (ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber sav, müşteri kızıştırmayı (satın alma niyeti olmadığı hâlde, sırf müşteriyi zarara sokmak için malın değerini arttırmayı) yasakladı.

(B2142 Buhârî, Büyu’, 60; M3818 Müslim, Büyu’, 13)

١٥٨٩- وَعَنْهُ قَالَ: ذَكَرَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ يُخْدَعُ فِي الْبُيُوعِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وسَلَّم: «مَنْ بَايَعْتَ، فَقُلْ لاَ خِلاَبَةَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1589. Yine Abdullah b. Ömer (ra) anlatıyor: Bir kimse Peygamber'e Sav gelip, alışverişte kendisinin aldatıldığını söyledi. Peygamberimiz, (Hibbân adındaki) o kişiye, "Alışveriş yaptığın kimseye: 'Aldatmak yok' de!" buyurdu.

(B2117 Buhârî, Büyu', 48; M3860 Müslim, Büyu', 48)

١٥٩٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَبَّبَ زَوْجَةَ امْرِيءٍ، أَوْ مَمْلُوكَهُ، فَلَيْسَ مِنَّا» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1590. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kimsenin eşini veya uşağını ayartan bizden değildir.

(D5170 Ebû Dâvûd, Edeb, 125, 126)

Ahde Vefasızlık

﴿يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾

Ey iman edenler! Akitlerinizi yerine getirin...

(Mâide, 5/1)

﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُولاً﴾

...Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren, sözünden) sorumludur.

(İsrâ, 17/34)

١٥٩١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ، كَانَ مُنَافِقاً خَالِصاً، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ، كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتّٰى يَدَعَهَا: إِذَا أُتُمِنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1591. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra)
Resûlullah'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Şu dört huy kimde bulunursa, o kimse, katıksız münafık olur. Kimde de bu huylardan biri mevcutsa, o huyu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklıktan bir huy var demektir:
Bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, konuştuğunda yalan söyler, sözleşme yaptığında sözleşmeyi bozar, husumet güttüğünde haddi aşar.

(B34 Buhârî, Îmân, 24; M210 Müslim, Îmân, 106)

١٥٩٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ قَالُوا: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُقَالُ: هٰذِهِ غَدْرَةُ فُلاَنٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1592. İbn Mes'ûd, İbn Ömer ve Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde her vefasızın bir sancağı olacak ve "Bu filanın vefasızlığıdır." denecektir (böylece o gaddar teşhir edilecektir).

(B6966 Buhârî, Hiyel, 9; B3187 Buhârî, Cizye, 22; M4529 Müslim, Cihâd, 9)

١٥٩٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ عِنْدَ اسْتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرْفَعُ لَهُ بِقَدْرِ غَدْرِهِ، أَلاَ وَلاَ غَادِرَ أَعْظَمُ غَدْراً مِنْ أَمِيرِ عَامَّةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1593. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kıyamet gününde ahdini bozan her kimsenin günahına göre arkasından bir bayrak dikilir. Şunu iyi bilin ki, (halkına verdiği sözde durmayan) bir yöneticiden daha büyük vefasız yoktur.

(M4538 Müslim, Cihâd, 16)

١٥٩٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ثَلاَثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُراً فَأَكَلَ ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيراً، فَاسْتَوْفَى مِنْهُ، وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1594. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur: Allah Teâlâ buyurdu ki:
Ben kıyamet gününde şu üç kişinin düşmanıyım:
Benim adıma yemin ettiği hâlde yeminini yerine getirmeyen kişi.
Hür birini köle diye satıp parasını yiyen kişi.
Tuttuğu işçiye işini gördürdüğü hâlde ücretini vermeyen kişi.

(B2227 Buhârî, Büyu', 106, B2270 Buhârî, İcâre, 10)

İyilikleri Başa Kakmamak

﴿يَا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى﴾

Ey iman edenler, sadakalarınızı(n sevabını),
başa kakıp incitmekle boşa çıkarmayın...

(Bakara, 2/264)

﴿اَلَّذ۪ينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ ثُمَّ
لَا يُتْبِعُونَ مَا اَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا اَذًى﴾

Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden
(bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin,
(Rab'leri katında mükâfatları vardır.)...

(Bakara, 2/262)

١٥٩٥- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» قَالَ: فَقَرَأَهَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلاَثَ مِرَارٍ. قَالَ أَبُو ذَرٍّ: خَابُوا وَخَسِرُوا مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ الْمُسْبِلُ، وَالْمَنَّانُ، وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: «اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ» يَعْنِي: اَلْمُسْبِلُ إِزَارَهُ وَثَوْبَهُ أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ لِلْخُيَلاَءِ.

1595. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber Sav:
–Allah Teâlâ kıyamet gününde şu üç kişi ile ne konuşur, ne onların yüzlerine bakar, ne de onları temize çıkarır. Onlar için can yakıcı azap vardır, buyurdu. Hadisi nakleden kişi diyor ki: Resûl-i Ekrem bu sözü üç defa tekrarladı. Bunun üzerine Ebû Zer:
–Onlar rezil rüsvay oldular; kimdir onlar ey Allah'ın Resûlü, diye sordu.
Resûl-i Ekrem de:
–(Elbisesini kibirle) yerlerde sürüyen, yaptığı iyiliği başa kakan ve yalan yere yemin ederek sattığı malın değerini artıran kimselerdir, cevabını verdi.

(M293-M294 Müslim, Îmân, 171)

Müslim'in bir rivayetine göre "elbisesini uzatan" denilmiştir ki bu, kibir için elbisesini topuklarından aşağıya uzatan kişi demektir.

Böbürlenmememek ve Haddini Aşmamak

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾

...Ve kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, Allah'a karşı gelmekten sakınanları en iyi bilendir.

(Necm, 53/32)

﴿إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

Ceza yolu ancak insanlara zulmedenler ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenler içindir. İşte onlar için çok acıklı bir azap vardır.

(Şûrâ, 42/42)

١٥٩٦- وَعَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حَتّٰى لاَ يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلاَ يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1596. İyâz b. Himâr'dan (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ bana birbirinize karşı mütevazı olmanızı vahyetti. Artık kimse kimseye ne taşkınlık yapsın, ne de böbürlensin.

(M7210 Müslim, Cennet, 64)

١٥٩٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَالَ الرَّجُلُ: هلكَ النَّاسُ، فَهُوَ أَهْلَكُهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1597. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
(Kendini beğenip başkalarını aşağılayarak) "İnsanlar helâk oldu (azabı hak etmiştir)" diyen kimse, insanların en çok helâke uğrayanıdır.

(M6683 Müslim, Birr, 139)

Üç Günden Fazla Küs Durmamak

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾

Müminler, ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin...

(Hucurât, 49/10)

﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾

...Günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın...

(Mâide, 5/2)

١٥٩٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَقَاطَعُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَاناً. وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1598. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Birbirinizle ilişkilerinizi kesmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Birbirinize kin tutmayın, birbirinizi kıskanmayın. Ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Bir Müslümanın din kardeşine üç günden fazla küs durması helâl olmaz.

(B6065 Buhârî, Edeb, 57; M6526 Müslim, Birr, 23, M6539 Müslim, Birr, 30)

١٥٩٩- وَعَنْ أَبِي أَيوبَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ: يَلْتَقِيَانِ، فَيُعْرِضُ هٰذَا وَيُعْرِضُ هٰذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1599. Ebû Eyyûb'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir Müslümanın din kardeşine üç geceden fazla küs durması helâl olmaz. Onlar birbiriyle karşılaştığında birisi yüzünü şu tarafa, öbürü öte tarafa çevirir. Hâlbuki onların en hayırlısı, önce selâm vererek (konuşmaya) başlayandır.

(B6077 Buhârî, Edeb, 62; M6532 Müslim, Birr, 25)

١٦٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ اثْنَيْنِ وَخَمِيسٍ، فَيَغْفِرُ اللّٰهُ لِكُلِّ امْرِيءٍ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئاً، إِلَّا امْرَءًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيَقُولُ: اُتْرُكُوا هذَيْنِ حَتّٰى يَصْطَلِحَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1600. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın Sav şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Ameller, her pazartesi ve perşembe günleri (Allah'a) arz olunur. Kardeşi ile arasında kin ve düşmanlık bulunan kimse hariç, Allah, kendisine şirk koşmayan herkesi bağışlar. (Meleklere):
"Birbiriyle barışıncaya kadar o ikisini terk ediniz." buyurur.

(M6546-M6547 Müslim, Birr, 36)

١٦٠١- وَعَنِ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَئِسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلٰكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1601. Câbir'in (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav, şöyle buyurmuştur:
Şeytan, Arap Yarımadası'nda namaz kılanların kendisine (putlara) tapacaklarına dair ümidini yitirdi. Fakat onların aralarına düşmanlık, bozgunculuk düşürme ümidi hâlâ vardır.

(M7103 Müslim, Münâfikîn, 65)

١٦٠٢- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، فَمَنْ هَجَرَ فَوْقَ ثَلَاثٍ فَمَاتَ دَخَلَ النَّارَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ.

1602. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir Müslümanın Müslüman kardeşine üç günden fazla küs durması helâl olmaz. Bir kimse üç günden fazla küs durur ve (bunda ısrar ederek) ölürse, cehenneme girer.

(D4914 Ebû Dâvûd, Edeb, 47)

١٦٠٣- وَعَنْ أَبِي خِرَاشٍ حَدْرَدِ بْنِ أَبِي حَدْرَدٍ الْأَسْلَمِيِّ، وَيُقَالُ السُّلَمِيِّ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ هَجَرَ أَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسَفْكِ دَمِهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1603. Sahâbî Ebû Hırâş Hadred b. Ebû Hadred el-Eslemî'den
(es-Sülemî de denir) (ra) rivayet edildiğine göre o,
Peygamber'in (sav) şöyle dediğini işitmiştir:
"Müslüman kardeşine bir sene küs duran, onun kanını dökmüş gibi
günaha girmiştir."

(D4915 Ebû Dâvûd, Edeb, 47)

١٦٠٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ مُؤْمِناً فَوْقَ ثَلاَثٍ، فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلاَثٌ، فَلْيَلْقَهُ، وَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلاَمَ، فَقَدِ اشْتَرَكَا فِي الْأَجْرِ، وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ، فَقَدْ بَاءَ بِالْإِثْمِ، وَخَرَجَ الْمُسَلِّمُ مِنَ الْهِجْرَةِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: إِذَا كَانَتِ الْهِجْرَةُ لِلّٰهِ تَعَالَى فَلَيْسَ مِنْ هٰذَا فِي شَيْءٍ.

1604. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir müminin, mümin kardeşine üç günden fazla küs durması helâl olmaz. Üç gün geçmişse karşılaştığında ona selâm versin. Eğer o kimse selâmını alırsa, her ikisi de sevapta ortaktır. Şayet selâmını almazsa, o günaha girmiş, selâm veren ise küs olma vebalinden kurtulmuştur.
Ebû Dâvud der ki: "Eğer dargınlığın sebebi Allah içinse,
bunda bir sorumluluk yoktur."

(D4912 Ebû Dâvûd, Edeb, 47)

Başkalarının Yanında Birisiyle Gizli Konuşmamak

﴿إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ﴾

Gizli konuşmalar şeytandandır...

(Mücâdele, 58/10)

١٦٠٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كَانُوا ثَلاَثَةً، فَلاَ يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَزَادَ: قَالَ أَبُو صَالِحٍ: قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ: فَأَرْبَعَةً؟ قَالَ: لاَ يَضُرُّكَ». وَرَوَاهُ مَالِكٌ فِي «الْمُوَطَّأِ»: عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَابْنُ عُمَرَ عِنْدَ دَارِ خَالِدِ بْنِ عُقْبَةَ الَّتِي فِي السُّوقِ، فَجَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يُنَاجِيَهُ، وَلَيْسَ مَعَ ابْنِ عُمَرَ أَحَدٌ غَيْرِي، فَدَعَا ابْنُ

عُمَرَ رَجُلاً آخَرَ حَتّٰى كُنَّا أَرْبَعَةً، فَقَالَ لِي وَلِلرَّجُلِ الثَّالِثِ الَّذِي دَعَا: اسْتَأْخِرَا شَيْئاً، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ وَاحِدٍ».

1605. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Üç kişi bir arada iken, ikisi diğerini bırakıp da fiskos etmesinler.

(B6288 Buhârî, İsti'zân, 45; M5694 Müslim, Selâm, 36; D4852 Ebû Dâvûd, Edeb, 24)

Ebû Dâvûd'un rivayetinde şu ilave vardır:
Ebû Salih diyor ki: Abdullah b. Ömer'e, "Dört kişi olursa (ikisinin gizli konuşmasına) ne dersin?" dedim. O, "Bunda bir sakınca yoktur." buyurdu.
İmam Mâlik, Muvatta'da Abdullah b. Dînâr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir gün Abdullah b. Ömer ile birlikte Hâlid b. Ukbe'nin çarşıdaki evinde bulunuyordum. Bir adam gelip İbn Ömer'le gizlice konuşmak istedi. İbn Ömer'in yanında benden başka kimse yoktu. Bunun üzerine İbn Ömer başka birini çağırdı, onunla dört kişi olduk. Kendisi bana ve çağırdığı üçüncü zata, "Siz biraz geride kalınız, çünkü ben, Resûlullah'ın (sav), "Üç kişi bir arada iken ikisi, öbüründen gizli olarak konuşmasın." buyurduğunu işittim, dedi.

(MU1826 Muvatta, Kelâm, 6)

١٦٠٦- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كُنْتُمْ ثَلاَثَةً، فَلاَ يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الْآخَرِ حَتّٰى تَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، مِنْ أَجْلِ أَنَّ ذٰلِكَ يُحْزِنُهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1606. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Üç kişi iseniz ikiniz diğerini bırakıp fısıldaşmasın. Çünkü bu, onu üzer.

(B6290 Buhârî, İsti'zân, 47; M5696 Müslim, Selâm, 37)

İşkence Etmemek

﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُوراً﴾

Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez...

(Nisâ, 4/36)

١٦٠٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عُذِّبَتِ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ حَبَسَتْهَا حَتّٰى مَاتَتْ، فَدَخلَتْ فِيهَا النَّارَ، لاَ هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَسَقَتْهَا، إِذْ هِيَ حبَسَتْهَا وَلاَ هِيَ تَرَكَتْهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1607. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Bir kadın, hapsederek ölümüne sebep olduğu bir kedi yüzünden azap gördü ve cehenneme girdi. Hapsettiğinde kediye bir şeyler yedirip içirmediği gibi, yeryüzündeki çeşitli (fare, böcek vb.) haşeratı yemesi için de onu salmamıştı.

(B3482 Buhârî, Enbiyâ, 54; M5852 Müslim, Selâm, 151)

١٦٠٨- وَعَنْهُ أَنَّهُ مَرَّ بِفِتْيَانٍ مِنْ قُرَيْشٍ قَدْ نَصَبُوا طَيْراً وَهُمْ يَرْمُونَهُ وَقَدْ جَعَلُوا لِصَاحِبِ الطَّيْرِ كُلَّ خَاطِئَةٍ مِنْ نَبْلِهِمْ، فَلَمَّا رَأَوُا ابْنَ عُمَرَ تَفَرَّقُوا فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: مَنْ فَعَلَ هٰذَا؟ لَعَنَ اللّٰهُ مَنْ فَعَلَ هٰذَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنِ اتَّخَذَ شَيْئاً فِيهِ الرُّوحُ غَرَضاً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1608. İbn Ömer'den (ra) nakledilmiştir:
Kendisi, bir kuşa ok atan Kureyşli bazı gençlerin yanına uğramıştı. Bunlar ıskalayan her ok için kuşun sahibine bir şeyler veriyorlardı. Abdullah b. Ömer'i görünce dağıldılar. İbn Ömer, "Bunu yapan kim? Allah ona lânet etsin. Çünkü Resûlullah Sav canlı hayvanı hedef yapana lânet etti." demiştir.

(M5062 Müslim, Sayd, 59; B5514 Buhârî, Zebâih, 25)

١٦٠٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تُصْبَرَ الْبَهَائِمُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1609. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o:
Resûlullah Sav, hayvanların bağlanıp (atış vb. yapılarak) öldürülmesini yasakladı, demiştir.

(B5513 Buhârî, Zebâih, 25; M5057 Müslim, Sayd, 58)

١٦١٠- وَعَنْ أَبِي عَلِيٍّ سُوَيْدِ بْنِ مُقَرِّنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مِنْ بَنِي مُقَرِّنٍ مَا لَنَا خَادِمٌ إِلَّا وَاحِدَةٌ لَطَمَهَا أَصْغَرُنَا فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُعْتِقَهَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ: سَابِعَ إِخْوَةٍ لِي

1610. Ebû Alî Süveyd b. Mukarrin (ra) şöyle anlatıyor:
Ben Mukarrinoğulları'ndan yedi kardeşin yedincisi idim. Bizim tek bir uşağımız vardı. En küçüğümüz onu tokatlamıştı. Bunun üzerine Resûlullah (sav), onu azat etmemizi emretti.

(M4302-M4304 Müslim, Eymân, 32, 33)

Müslim'in bir rivayetine göre "yedi kardeşin yedincisi" yerine "kardeşlerimin yedincisi idim" denilmiştir.

١٦١١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَضْرِبُ غُلَاماً لِي بِالسَّوْطِ، فَسَمِعْتُ صَوْتاً مِنْ خَلْفِي: «اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ» فَلَمْ أَفْهَمِ الصَّوْتَ مِنَ الْغَضَبِ، فَلَمَّا دَنَا مِنِّي إِذَا هُوَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هُوَ يَقُولُ: «اِعْلَمْ أَبَا مَسْعُودٍ أَنَّ اللّٰهَ أَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَى هٰذَا الْغُلَامِ» فَقُلْتُ: لَا أَضْرِبُ مَمْلُوكاً بَعْدَهُ أَبَداً.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَسَقَطَ السَّوْطُ مِنْ يَدِي مِنْ هَيْبَتِهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللّٰهِ تَعَالَى فَقَالَ: «أَمَا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ، لَلَفَحَتْكَ النَّارُ، أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِهٰذِهِ الرِّوَايَاتِ.

1611. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet olunduğu üzere o, şöyle demiştir: Bir gün uşağıma kamçı ile vuruyordum. Arkamdan, "Şunu iyi bil ey Ebû Mes'ûd!" diye bir ses işittim. Öfkemden bu sesin kime ait olduğunu anlayamadım. Bana yaklaşınca bir de baktım ki Resûlullah Sav bana hitaben, "Ey Ebû Mes'ûd, iyi bil ki Allah sana karşı, senin bu uşağa karşı sahip olduğun güçten daha güçlüdür." buyurdu. Ben de "Öyleyse bundan böyle uşağıma bir daha (asla) vurmayacağım." dedim.

Müslim'in diğer bir rivayetine göre "Peygamberimizin heybetinden elimdeki kamçı yere düştü." demiştir.

Başka bir rivayette "Allah rızası için bu köle artık özgürdür!" dedim.

Bunun üzerine Resûlullah Sav:

"Eğer böyle yapmasaydın seni ateş yakardı veya cehennem ateşi seni dağlardı." buyurdu.

(M4306-M4308 Müslim, Eymân, 34, 35)

١٦١٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ ضَرَبَ غُلاَماً لَهُ حَدّاً لَمْ يَأْتِهِ، أَوْ لَطَمَهُ، فَإِنَّ كَفَّارَتَهُ أَنْ يُعْتِقَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1612. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav şöyle demiştir:

İşlemediği bir suçtan dolayı kölesini döven veya tokatlayan kimsenin kefâreti, onu azat etmesidir.

(M4299 Müslim, Eymân, 30)

١٦١٣- وَعَنْ هِشَامِ بْنِ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ مَرَّ بِالشَّامِ عَلَى أُنَاسٍ مِنَ الْأَنْبَاطِ، وَقَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ، وَصُبَّ عَلَى رُؤُوسِهِمُ الزَّيْتُ، فَقَالَ: مَا هٰذَا؟ قِيلَ: يُعَذَّبُونَ فِي الْخَرَاجِ، وَفِي رِوَايَةٍ: حُبِسُوا فِي

الْجِزْيَةِ. فَقَالَ هِشَامٌ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللّٰهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيا» فَدَخَلَ عَلَى الْأَمِيرِ، فَحَدَّثَهُ، فَأَمَرَ بِهِمْ فَخُلُّوا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1613. Hişâm b. Hakîm b. Hizâm'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, Şam'da başlarına zeytinyağı dökülerek, güneşin altında tutulan bazı çiftçilere rastlamış ve:

–Bu ne hâl, diye sormuştu.

–Bunlar arazi vergisi yüzünden cezalandırılıyorlar, denilmişti.

Bir rivayete göre cizyeden (baş vergisinden) dolayı hapsolunmuşlardır, denilmişti. Bunun üzerine Hişâm:

–Şahitlik ederim ki Resûlullah Sav, "İnsanlara dünyada işkence edenlere, Allah azap eder." buyurdu, demişti. (Ardından) yöneticinin huzuruna çıkarak durumu haber vermiş, o da hemen emretmiş ve serbest bırakılmışlardı.

(M6657-M6660 Müslim, Birr, 117-119)

١٦١٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِمَاراً مَوْسُومَ الْوَجْهِ، فَأَنْكَرَ ذٰلِكَ، فَقَالَ: وَاللّٰهِ لاَ أَسِمُهُ إِلاَّ أَقْصَى شَيْءٍ مِنَ الْوَجْهِ، وَأَمَرَ بِحِمَارِهِ، فَكُوِيَ فِي جَاعِرَتَيْهِ، فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ كَوَى الْجَاعِرَتَيْنِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1614. İbn Abbâs'tan (ra) nakledildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) yüzü (ateşle) dağlanmış bir merkep görmüş ve bunu çok çirkin bulmuştu. Bunun üzerine Abdullah b. Abbâs (ra), "Vallahi (tanınması için) hayvanı damgalayacağım zaman, bunu yüzünden başka bir yere vuracağım." demiş ve onun emri üzerine damga, merkebin uyluklarına vurulmuştu. Böylece hayvanların uyluklarına ilk damga vurduran İbn Abbâs olmuştu.

(M5553 Müslim, Libâs, 108)

١٦١٥- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَرَّ عَلَيْهِ حِمَارٌ قَدْ وُسِمَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ الَّذِي وَسَمَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ أَيْضاً: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّرْبِ فِي الْوَجْهِ، وَعَنِ الْوَسْمِ فِي الْوَجْهِ.

1615. Yine İbn Abbâs (ra) anlatıyor:
Bir gün, Hz. Peygamber'in yanından, yüzüne damga vurulmuş bir merkep geçmişti. Bunu görünce:
-Bu hayvanı dağlayana Allah lânet etsin, buyurdu.
Müslim'in diğer rivayetine göre Resûlullah (sav), yüze vurmayı ve (hayvanın) yüzü(nü) damgalamayı yasakladı, denilmiştir.

(M5550-M5552 Müslim, Libâs, 106, 107)

Canlıları Yakmamak

١٦١٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْثٍ فَقَالَ: «إِنْ وَجَدْتُمْ فُلاَناً وَفُلاَناً» لِرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ سَمَّاهُمَا «فَأَحْرِقُوهُمَا بِالنَّارِ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَرَدْنَا الْخُرُوجَ: «إِنِّي كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ أَنْ تُحْرِقُوا فُلاَناً وَفُلاَناً، وَإِنَّ النَّارَ لاَ يُعَذِّبُ بِهَا إِلاَّ اللّٰهُ، فَإِنْ وَجَدْتُمُوهُمَا فَاقْتُلُوهُمَا» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1616. Ebû Hüreyre'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*, bizi bir askeri birlik içinde savaşa gönderirken Kureyş kabilesinden iki kişinin adlarını söyleyerek, "Filan ve filanı ele geçirirseniz derhal yakın!" demişti. Sonra (tam) yola çıkmak üzereyken Resûlullah *Sav*, "Ben filan ve filanı yakın!" diye emretmiştim. Hâlbuki ateşle ancak Allah azap eder. Dolayısıyla yakaladığınızda (işlemiş oldukları suçun cezası olarak) onları ölüm cezasıyla cezalandırın (ama yakmayın)." buyurdu.

(B3016 Buhârî, Cihâd, 149)

١٦١٧- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَانْطَلَقَ لِحَاجَتِهِ، فَرَأَيْنَا حُمَّرَةً مَعَهَا فَرْخَانِ، فَأَخَذْنَا فَرْخَيْهَا، فَجَاءَتِ الْحُمَّرَةُ تَعْرِشُ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَنْ فَجَعَ هٰذِهِ بِوَلَدِهَا؟ رُدُّوا وَلَدَهَا إِلَيْهَا» وَرَأَى قَرْيَةَ نَمْلٍ قَدْ حَرَّقْنَاهَا، فَقَالَ: «مَنْ حَرَّقَ هٰذِهِ؟» قُلْنَا: نَحْنُ. قَالَ: «إِنَّهُ لاَ يَنْبَغِي أَنْ يُعَذِّبَ بِالنَّارِ إِلاَّ رَبُّ النَّارِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1617. İbn Mes'ûd'dan (ra) naklolunduğu üzere o şöyle demiştir: Bir gün biz Resûlullah (sav) ile bir seferde idik. Peygamber Efendimiz abdest bozmaya gitmişti. Bu sırada yanında iki yavrusu bulunan küçük bir kaya kuşu gördük. Biz o yavruları aldık. Kuşcağız yavruları için kanat çırpmaya başladığı bir sırada Resûlullah geldi ve "(Yavrularını almak suretiyle) bu kuşu tedirgin eden kim? Yavrularını ona geri verin!" diye dedi.

Bir defa da yakmış olduğumuz karınca yuvasını görmüştü ve "Onları kim yaktı?" diye sordu, "Biz yaktık." deyince, "Ateşle yalnız ateşin sahibi olan Allah azap eder." buyurdu.

(D2675 Ebû Dâvûd, Cihâd, 112)

Borcunu Ödemeyi Geciktirmemek

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾

Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi emrediyor...

(Nisâ, 4/58)

﴿فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضاً فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ﴾

...Eğer birbirinize güvenirseniz kendisine güvenilen kimse emanetini (borcunu) ödesin...

(Bakara, 2/283)

١٦١٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «مَطْلُ الغَنِيِّ ظُلْمٌ، وَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيءٍ فَلْيَتْبَعْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1618. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Zenginin, borcunu geciktirmesi zulümdür. Biriniz (alacağının ödenmesi için) durumu iyi olan birine havale edildiğinde, ona başvursun.

(B2287 Buhârî, Havâlât, 1)

Hibeden Vazgeçmek

١٦١٩- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «الَّذِي يَعُودُ فِي هِبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَرْجِعُ فِي قَيْئِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
وَفِي رِوَايَةٍ: «مَثَلُ الَّذِي يَرْجِعُ فِي صَدَقَتِهِ، كَمَثَلِ الْكَلْبِ يَقِيءُ، ثُمَّ يَعُودُ
فِي قَيْئِهِ فَيَأْكُلُهُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ».

1619. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Hibesinden vazgeçen, kusmuğuna geri dönen köpeğe benzer.
Müslim'in bir rivayetine göre Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Verdiği sadakadan vazgeçen, yediğini kusup da, tekrar onu
yiyen köpek gibidir.
Diğer bir rivayette de "Hibesinden dönen, kusmuğuna geri dönen gibidir."
denilmiştir.

(B2622 Buhârî, Hibe, 30; M4170, M4174 Müslim Hibe, 5, 7)

١٦٢٠- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَأَضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ، فسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «لاَ تَشْتَرِهِ وَلاَ تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ وَإِنْ أَعْطَاكَهُ بِدِرْهَمٍ، فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1620. Ömer b. Hattâb'dan (ra) rivayet edildiği üzere o, şöyle demiştir: Ben, Allah yolunda savaşanlardan birine bir at bağışlamıştım. Fakat o kimse (iyi bakamadığı için) hayvanı zayıflattı. Ben de, atı ondan satın almak istedim. Ucuza vereceğini de tahmin etmiştim. Meseleyi Peygamber'e Sav sordum: "Sana bir dirheme bile verse, sakın o atı satın alma! Verdiğin sadakadan dönme! Zira verdiği sadakayı geri alan kimse, kusmuğunu tekrar yiyen gibidir." buyurdu.

(B2623 Buhârî, Hibe, 30; M4163-M4165 Müslim, Hibât, 1, 2)

Yetim Malı Yememek

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْماً إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَاراً وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيراً﴾

Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını doldurasıya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir.

(Nisâ, 4/10)

﴿وَلاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾

Rüşdüne erişinceye kadar yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın...

(En'âm, 6/152)

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامٰى قُلْ إِصْلاَحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ﴾

...Bir de sana yetimleri soruyorlar. De ki: "Onların durumlarını düzeltmek hayırlıdır. Eğer onlara karışıp (birlikte yaşar)sanız (sakıncası yok). (Onlar da) sizin kardeşlerinizdir. Allah bozguncuyu yapıcı olandan ayırır...

(Bakara, 2/220)

١٦٢١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: اَلشِّرْكُ بِاللّٰهِ، وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ. وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلاَتِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1621. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün Hz. Peygamber *Sav*:
–Helâk eden şu yedi günahtan sakının, buyurdu. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, bunlar nelerdir, diye sordular. Peygamber *Sav*:
–Allah'a ortak koşmak, büyü yapmak, – hukuki gerekçeler dışında – Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi öldürmek, faiz yiyip tefecilik yapmak, yetim malı yemek, düşman ile savaş yapılırken kaçmak, evli ve hiçbir şeyden haberi olmayan namuslu mümin bir kadına zina iftirası atmaktır, buyurdu.

(B2766 Buhârî, Vesâyâ, 23; M262 Müslim, Îmân, 145)

Faiz (Riba) Yememek

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لاَ يَقُومُونَ إِلاَّ كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهٰى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۞ يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللّٰهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۞ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ ۞ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا﴾

Faiz yiyenler (kabirlerinden), ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, "Alışveriş de faiz gibidir" demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alışverişi helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyarak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah'a kalmıştır. (Allah, onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır.
Allah, faiz malını yok eder, sadakaları[20] ise artırır (bereketlendirir). Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez.
Şüphesiz iman edip salih ameller işleyen, namazı dosdoğru kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır.
Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve faizden geriye kalanı bırakın.

(Bakara, 2/275-278)

١٦٢٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آكِلَ الرِّبَا وَمُوْكِلَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

زَادَ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ: «وَشَاهِدَيْهِ، وَكَاتِبَهُ».

1622. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah Sav, ribayı (faizi) alana da, verene de lânet etti.
Tirmizi ve diğer muhaddisler "ribaya şahitlik edenlere ve yazana da" şeklindeki ziyade ile rivayet etmişlerdir.

(M4093 Müslim, Müsâkât 105; T1206 Tirmizî, Büyu', 2; D3333 Ebû Dâvûd, Büyu', 4)

---

[20] Burada "sadakalar"dan maksat hem farz olan zekât, hem de nafile olarak Allah yolunda yapılan bağışlardır. Âyet-i kerîme, hem sadakaların sevabının kat kat olacağını, hem de sadakası verilen malların bereketlendirilip artırılacağını ifade etmektedir.

Gösteriş (Riya) Yapmamak

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾

Hâlbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri emredilmişti...

(Beyyine, 98/5)

﴿لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذٰى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ﴾

...(Ey iman edenler!) Malını insanlara gösteriş olsun diye harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın...

(Bakara, 2/264)

﴿يُرَاۤؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾

...İnsanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar.

(Nisâ, 4/142)

١٦٢٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1623. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Allah Teâlâ buyurdu ki: "Benim hiçbir ortağa ihtiyacım yoktur.[21] Amelinde başkasını bana ortak yapanı, ortağıyla başbaşa bırakırım."

(M7475 Müslim, Zühd, 46)

١٦٢٤- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ، فَأُتِيَ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ، فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتّٰى اسْتُشْهِدْتُ: قَالَ كَذَبْتَ، وَلٰكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتّٰى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ، وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأُتِيَ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ، وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ، قَالَ: كَذَبْتَ، وَلٰكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ لِيُقَالَ: عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ: هُوَ قَارِىءٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ، فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتّٰى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللّٰهُ عَلَيْهِ، وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ، فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ، فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلٰكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ: هُوَ جَوَادٌ! فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[21] Lafzen "Ben, ortakların, ortaklıktan en uzağı ve muhtaç olmayanıyım" şeklinde çevirilebilir.

1624. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Kıyamet gününde ilk sorgulanacak kişi, şu şehittir. Huzura getirilir. Allah ona nimetlerini anar, o da o nimetleri hatırlar. Allah Teâlâ:

–Bu nimetlere karşılık ne yaptın, der; o da:

–Yâ Rab, şehit düşünceye kadar senin uğrunda savaştım, deyince:

–Hayır, yalan söylüyorsun, sen sana "cesur" desinler diye savaştın. Nitekim bu da söylendi, buyurur. Sonra, verilen emir üzerine yüzükoyun sürüklene sürüklene cehenneme atılır.

Sonra ilim öğrenip öğretmiş, Kur'an okumuş bir kimse getirilir. Allah ona da nimetlerini anar, o da o nimetleri hatırlar. Allah Teâlâ:

–Bu nimetlere karşılık ne yaptın, der. O da:

–Yâ Rabbi, ilim öğrendim ve öğrettim, Kur'an okudum, cevabını verince Cenâb-ı Hak:

–Hayır, yalan söylüyorsun. Sen ilmi, sana "âlim" desinler diye öğrendin. Kur'an'ı da sana "iyi okuyucu" desinler diye okudun. Nitekim bu da söylendi, buyrulur. Verilen emir üzerine o da yüzükoyun sürüklenerek ateşe atılır.

Daha sonra Allah'ın kendisine her türlü maldan bolca verdiği bir kimse huzura getirilir. Allah ona da nimetlerini anar, o da o nimetleri hatırlar. Allah Teâlâ:

–Bunlara karşılık ne yaptın, der.

–Yâ Rab, servetimi sırf senin uğrunda, senin istediğin yollarda harcadım, deyince:

–Hayır, yalan söylüyorsun! Sen bunları sana "cömert" desinler diye yaptın; bu da söylendi, buyurur. Sonra emrolunur ve o da sürüklenerek ateşe atılır.

(M4923 Müslim, İmâre, 152)

١٦٢٥- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ نَاساً قَالُوا لَهُ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى سَلَاطِينِنَا فَنَقُولُ لَهُمْ بِخِلَافِ مَا نَتَكَلَّمُ إِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمْ؟ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: كُنَّا نَعُدُّ هٰذَا نِفَاقاً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1625. Abdullah b. Ömer’den (ra) rivayet edildiğine göre bir gün halkın bir kısmı kendisine:
“Biz yöneticilerimizin yanına girdiğimizde, dışarıda söylediklerimizin tersini söylüyoruz?” dediler. Abdullah b. Ömer (ra), “Biz bunu Resûlullah sav zamanında bir tür nifak (iki yüzlülük) sayardık.” buyurdu.

(B7178 Buhârî, Ahkâm, 27)

١٦٢٦- وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سُفْيَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللّٰهُ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِى يُرَائِى اللّٰهُ بِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1626. Cündüb b. Abdullah b. Süfyân’ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Hz. Peygamber sav buyurdu ki:
Kim, duyulsun diye iyilik yaparsa, Allah (onun bu niyetini herkese) duyurur. Kim, gösteriş için iyilik yaparsa, Allah da (onun bu riyakârlığını herkese) gösterir.

(B6499 Buhârî, Rikâk, 36; M7477 Müslim, Zühd, 48)

١٦٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَعَلَّمَ عِلْماً مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ لاَ يَتَعَلَّمُهُ إِلاَّ لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضاً مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» يَعْنِى: رِيحَهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1627. Ebû Hüreyre’den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Yüce Allah’ın rızasını kazandıracak bir ilmi, sırf dünyalık elde etmek için tahsil eden kimse, kıyamet gününde cennetin kokusunu (dahi) alamaz.

(D3664 Ebû Dâvûd, İlim, 12)

Riyayı Andıran Şeyler

١٦٢٨- عَنْ أَبي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ الَّذِى يَعْمَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ، وَيَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ؟ قَالَ: «تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ»، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1628. Ebû Zer'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:
Bir gün Resûlullah'a *Sav*:
–(Ey Allah'ın Resûlü), halkın hayırlı işler yapan bir kimseyi övmesi hakkında ne buyurursunuz, diye soruldu. Resûl-i Ekrem:
–Bu, mümine erkence verilmiş bir müjde (gibi)dir, buyurdu.

(M6721 Müslim, Birr, 166)

Harama Bakmamak

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾

Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar...

(Nûr, 24/30)

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُولاً﴾

...Şüphesiz kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.

(İsrâ, 17/36)

﴿يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ﴾

Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.

(Mü'min, 40/19)

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾

Şüphesiz Rabbin, gözetlemededir.

(Fecr, 89/14)

١٦٢٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيبُهُ مِنَ الزِّنَا مُدْرِكٌ ذٰلِكَ لاَ مَحَالَةَ: الْعَيْنَانِ زِنَاهُمَا النَّظَرُ، وَالْأُذُنَانِ زِنَاهُمَا الاِسْتِمَاعُ، وَاللِّسَانُ زِنَاهُ الْكَلاَمُ، وَالْيَدُ زِنَاهَا الْبَطْشُ، وَالرِّجْلُ زِنَاهَا الْخُطَا، وَالْقَلْبُ يَهْوَى وَيَتَمَنَّى، وَيُصَدِّقُ ذٰلِكَ الْفَرْجُ أَوْ يُكَذِّبُهُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1629. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanoğluna zinadan nasibi yazılmıştır ve o bunu bir şekilde yaşayacaktır. Gözlerin zinası, (harama) bakmaktır. Kulakların zinası, (haram sözleri) dinlemektir. Dilin zinası, (haram olan şeyleri) konuşmaktır. Ellerin zinası, (dokunması haram olana şehvetle) temas etmektir. Ayakların zinası, (gidilmesi haram olan yere) gitmektir. Kalbin de (zinaya) meyli ve temennisi vardır ki, üreme organı, bunu ya gerçekleştirir yahut yalanlar.[22]

(B6243 Buhârî, İsti'zân, 12, B6612 Buhârî, Kader, 9; M6753-M6754 Müslim, Kader, 20, 21)

١٦٣٠- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلوسَ فِي الطُّرُقَاتِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ما لَنَا مِنْ مَجَالِسِنا بُدٌّ: نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ» قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلاَمِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهيُ عَنِ الْمُنْكَرِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[22] İnsanın cinsellik konusunda potansiyel olarak sahip olduğu zafiyetlere işaret edilmektedir. Hadiste verilmek istenen mesaj ise, insanın iradesi ve iyi eğitilmiş şahsiyetiyle bu zafiyetlerini aşması gerektiğidir.

1630. Ebû Saîd el-Hudrî’den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav:
–Yollar üzerinde oturmaktan sakının, buyurmuştu. Sahâbîler:
–Ey Allah’ın Resûlü, bu bizim için bir gereksinimdir, zira oralarda oturup konuşuyoruz, dediler. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Madem oralarda oturmaktan vazgeçmiyorsunuz,
bari yolun hakkını verin, buyurdu. Sahâbîler:
–Ey Allah’ın Resûlü, yolun hakkı nedir, dediler.
–Harama bakmamak, gelip geçeni rahatsız etmemek, selâm almak, iyiliği teşvik etmek ve kötülüğü engellemektir, buyurdu.

(B2465 Buhârî, Mezâlim, 22; M5563 Müslim, Libâs, 114)

١٦٣١- وَعَنْ أَبِي طَلْحَةَ زَيْدِ بْنِ سَهْلٍ رَضِىَ اللّٰه عنْهُ قَالَ: كُنَّا قُعُوداً بِالْأَفْنِيَةِ نَتَحَدَّثُ فِيهَا فَجَاءَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ عَلَيْنَا فَقَالَ: «مَا لَكُمْ وَلِمَجالِسِ الصُّعُدَاتِ اجْتَنِبُوا مَجَالِسَ الصُّعُدَاتِ؟» فَقُلْنَا: إِنَّمَا قَعَدْنَا لِغَيْرِ مَا بَأْسٍ: قَعَدْنَا نَتَذَاكَرُ، وَنَتَحَدَّثُ. قَالَ: «إِمَّا لَا فَأَدُّوا حَقَّهَا: غَضُّ الْبَصَرِ، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَحُسْنُ الْكَلَامِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1631. Ebû Talhâ Zeyd b. Sehl’den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir.
Biz evlerin önünde oturur, orada konuşurduk.
Bir gün Resûlullah Sav yanımıza geldi ve:
–Siz neden bu sokaklarda oturuyorsunuz,
buralarda oturmaktan kaçının dedi. Biz de:
–Sakıncalı bir şey için değil, çeşitli konuları görüşüp
konuşmak için oturuyoruz, deyince:
–Madem oturacaksınız, bari yolun hakkını verin: O da harama bakmamak, geçenlerin selâmlarını almak ve güzel şeyler konuşmaktır, buyurdu.

(M5647 Müslim, Selâm, 2)

١٦٣٢- وَعَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ الْفَجْأَةِ فَقَالَ: «اِصْرِفْ بَصَرَكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1632. Cerîr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamberimize (sav) (yabancı bir kadına) bir anlık bakmayı sordum: "Gözünü çevir." buyurdu.

(M5644 Müslim, Âdâb, 45)

١٦٣٣- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ مَيْمُونَةُ، فَأَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ، وَذٰلِكَ بَعْدَ أَنْ أُمِرْنَا بِالْحِجَابِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِحْتَجِبَا مِنْهُ» فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَلَيْسَ هُوَ أَعْمَى: لاَ يُبْصِرُنَا، وَلاَ يَعْرِفُنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ؟» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1633. Ümmü Seleme (ra) anlatıyor:
Meymûne ile birlikte Resûlullah'ın (sav) yanında idik.
İbn Ümmü Mektûm çıkageldi. (Bu olay biz) örtünmeyle emrolunduktan sonraydı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz bize hitaben:
–Örtünüzü üzerinize alın, dedi. Biz:
–Ey Allah'ın Resûlü, o bir âmâ değil mi, bizi ne görebilir, ne de tanıyabilir, dedik. Peygamber (sav):
–Peki siz de mi âmâsınız, onu görmüyor musunuz, buyurdu.

(D4112 Ebû Dâvûd, Libâs, 34; T2778 Tirmizî, Edeb, 29)

١٦٣٤- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلاَ الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ، وَلاَ يُفْضِى الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَلاَ تُفْضِى الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1634. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Erkek, erkeğin avret yerine; kadın da kadının avret yerine bakmasın.
Erkek erkekle, kadın da kadınla bir örtü içinde yatmasın
(tenleri tenlerine temas etmesin).

(M768 Müslim, Hayz, 74)

Nâmahrem Bir Kadınla Başbaşa Kalmamak

﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعاً فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ﴾

...Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin...

(Ahzâb, 33/53)

١٦٣٥- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «اَلْحَمْوُ الْمَوْتُ!» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1635. Ukbe b. Âmir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
–(Yanında mahremi kocası veya evlenmesi haram olan yakınları bulunmayan) kadınların yanına girmekten sakının, dedi. Bunun üzerine ensardan bir zat:
–Ey Allah'ın Resûlü, kocanın erkek kardeşi (ve yeğeni, amca oğulları gibi akrabası) hakkında ne dersiniz, deyince, Resûl-i Ekrem:
–Kocanın erkek kardeşi (ile başbaşa kalmak âdeta) ölümdür, buyurdu.[23]

(B5232 Buhârî, Nikâh, 111; M5674 Müslim, Selâm, 20)

---

[23] Herhangi bir fitne veya aile felaketine sebep olması ihtimalinden dolayı bu daha tehlikeli görülmüştür.

١٦٣٦- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَخْلُوَنَّ أَحَدُكُمْ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1636. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biriniz, yanında mahremi bulunmayan (yabancı)
bir kadınla yalnız kalmasın.

(B5233 Buhârî, Nikâh, 111; M3274 Müslim, Hac, 424)

١٦٣٧- وَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم : «حُرْمَةُ نِسَاءِ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ كَحُرْمَةِ أُمَّهَاتِهِمْ، مَا مِنْ رَجُلٍ مِنْ الْقَاعِدِين يَخْلُفُ رَجُلاً مِنَ الْمُجَاهِدِينَ فِي أَهْلِهِ، فَيَخُونُهُ فِيهِم إِلاَّ وُقِفَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَأْخُذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ مَا شَاءَ حَتّٰى يَرْضَي» ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «مَا ظَنُّكُمْ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1637. Süleyman b. Büreyde'nin babasından naklettiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Savaşa giden askerlerin hanımları, geride bırakılanlara tıpkı
kendi anaları gibi haram (dokunulmaz)dır.
O mücahitlerden birinin ailesine bakmayı üzerine alıp da ona hainlik eden kimse, kıyamet gününde o mücahidin karşısında durdurulur ve o razı oluncaya kadar iyiliklerinden istediği kadar alır." Sonra Resûlullah *sav* bize dönerek, "Ne sanıyorsunuz? (İyiliklerinden geriye bir şey kalır mı?)" buyurdu.

(M4908 Müslim, İmâre, 139)

Karşı Cinse Benzemeye Çalışmamak

١٦٣٨- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: لعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجالِ، وَالْمُتَرَجِّلاَتِ مِنَ النِّسَاءِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: لعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ، وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1638. İbn Abbâs'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah *Sav*, (söz, giyim kuşam, davranış, hâl ve harekette) kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lânet etmiştir.
Buhârî'nin diğer bir rivayetine göre Resûlullah *Sav*, kadınlara benzemeye çalışan erkeklerle, erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lânet etti, denilmiştir.

(B5885-B5886 Buhârî, Libâs, 62)

١٦٣٩- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ، وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1639. Ebû Hüreyre'den şöyle nakledilmiştir:
Resûlullah *Sav*, kadın giysisi giyen erkeklere de, erkek kıyafeti giyen kadınlara da lânet etti.

(D4098 Ebû Dâvûd, Libâs, 28)

١٦٤٠- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلاَتٌ مَائِلاَتٌ، رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ، وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1640. Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cehennemliklerden iki grup var ki, ben onları (dünyada henüz) görmedim: Biri, ellerinde sığır kuyruğu gibi kırbaçlar taşıyıp insanları dövenlerdir. Diğeri ise giyinik (oldukları hâlde, elbisenin şeffaf veya dar olması, yahut tahrik edici tutumları sebebiyle âdeta) çıplak (olan) kadınlardır. Başkalarını kendilerine cezbederler, kendileri de başkalarına meylederler. Başları (örtülü de olsa saç stilleri) deve hörgüçleri (topuz) gibidir.[24] İşte bunlar ne cennete girerler, ne de cennetin kokusunu alabilirler. Oysa cennetin kokusu, çok çok uzak mesafelerden dahi alınır.

(M7194 Müslim, Cennet, 52)

[24] Burada, tahrik edici kıyafetleri ve saç stilleriyle cinsel taleplerini dışa vuran bayanlar söz konusu edilmektedir. Tesettürün amacı, teşhir değil, hanımların mahremiyetini korumak ve saygınlığını daha da pekiştirmektir.

Başka Milletlere Özenmemek

١٦٤١- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَأْكُلُوا بِالشِّمَالِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِالشِّمَالِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1641. Câbir'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Sol elinizle yemeyin; çünkü şeytan sol eliyle yer.[25]

(M5264-M5267 Müslim, Eşribe, 104-106)

١٦٤٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ، وَلاَ يَشْرَبَنَّ بِهَا. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

[25] Yeme, içme, tokalaşma ve benzeri işlerde sağ eli kullanmak sünnettir. Bu sünnet, Müslümanlar için ayırıcı bir özellik olmuştur. Herhangi birinin sırf sünnete muhalefet etmek amacıyla veya yabancı bir kültüre özenerek sol elini kullanması yerilmiştir. Şeytanın sol eliyle yemesi şeklindeki temsili anlatımdan kasıt da bu olsa gerektir. Genetik olarak veya herhangi bir özürden dolayı sol elini kullanmak durumunda olanların bu yasağın dışında kalacağı açıktır.

1642. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurdu:
Kimse sol eliyle yiyip içmesin. Çünkü şeytan sol eliyle yer içer.

(M5264-M5265 Müslim, Eşribe, 104, 105)

١٦٤٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْيهُودَ وَالنَّصَارَى لاَ يَصْبُغُونَ، فَخَالِفُوهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1643. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav, şöyle buyurmuştur:
"Yahudiler ve Hıristiyanlar (saçlarını/sakallarını) boyamazlar.
Siz onlara muhalefet edin."

(B5899 Buhârî, Libâs, 67; M5510 Müslim, Libâs, 80)

Saçları Siyaha Boyamamak

١٦٤٤- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أُتِيَ بِأَبِي قُحَافَةَ وَالِدِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَرَأْسُهُ وَلِحْيَتُهُ كَالثَّغَامَةِ بَيَاضاً، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «غَيِّرُوا هٰذَا وَاجْتَنِبُوا السَّوَادَ»

رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1644. Câbir b. Abdullah (ra) şöyle anlatıyor:
Mekke'nin fethedildiği gün Ebû Bekir es-Sıddîk'in (ra) babası Ebû Kuhâfe (Resûlullah'ın huzuruna) getirilmişti. Saçı ve sakalı kar gibi beyazdı. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Sav: "Bunu (boyayarak) değiştirin, ama siyah boyadan da sakının." buyurdu.

(M5509 Müslim, Libâs, 79)

Saç Kestirme Âdâbı

١٦٤٥- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْقَزَعِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1645. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah *Sav*, çocukların saçının bir kısmının tıraş edilip, bir kısmının bırakılmasını yasakladı, demiştir.[26]

(B5921 Buhârî, Libâs, 72; M5559 Müslim, Libâs, 113)

١٦٤٦- وَعَنْهُ قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ شَعْرِ رَأْسِهِ وَتُرِكَ بَعْضُهُ، فَنَهَاهُمْ عَنْ ذٰلِكَ وَقَالَ: «احْلِقُوهُ كُلَّهُ أَوِ اتْرُكُوهُ كُلَّهُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ.

1646. Yine Abdullah b. Ömer şöyle naklediyor:
Bir gün Resûlullah *Sav*, saçının bir kısmı tıraş edilip bir kısmı bırakılan bir çocuk gördü de bunu yasakladı ve: "Ya her tarafını tıraş edin, yahut hepsini bırakın." buyurdu.

(D4195 Ebû Dâvûd, Tereccül, 14)

---

[26] Bu tür konular, Hz. Peygamber tarafından ya iklimle yahut da örf-âdet ve yabancı kültürlere benzemeyle ilgisi dolayısıyla veya kişilere özel durumlar sebebiyle konu edinilmiş olmalıdır.

١٦٤٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْهَلَ آلَ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ ثَلاثًا، ثُمَّ أَتَاهُمْ فَقَالَ: «لاَ تَبْكُوا عَلَى أَخِي بَعْدَ الْيَوْمِ» ثُمَّ قَالَ: «اُدْعُوا لِي بَنِي أَخِي» فَجِيءَ بِنَا كَأَنَّنَا أَفْرُخٌ فَقَالَ: «اُدْعُوا لِي الْحَلاَّقَ» فَأَمَرَهُ، فَحَلَقَ رُؤُوسَنَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ.

1647. (Babam) Ca'fer (Mute'de şehit düşünce) Resûlullah (sav), ailesine (ağlamaları için) üç gün izin vermiş, sonra onlara gelip: "Bugünden sonra kardeşim Ca'fer için ağlamayın. Bana, kardeşimin çocuklarını çağırın." buyurdu. Bizi götürdüler. (Annelerini kaybetmiş) kuş yavrusu gibiydik. Resûlullah (sav), "Bir berber çağırın." dedi. Berber, Resûl-i Ekrem'in emri üzerine, başlarımızı tamamen tıraş etti.

(D4192 Ebû Dâvûd, Tereccül, 13)

١٦٤٨- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَحْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ.

1648. Hz. Ali'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah (sav), kadının başını (ustura ile) tıraş etmesini yasakladı, demiştir.

(N5052 Nesâî, Zînet, 4)

Peruk Takmamak, Dövme Yaptırmamak ve Estetik Amaçla Dişleri Seyrekleştirmemek

﴿إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلاَّ شَيْطَانًا مَرِيدًا * لَعَنَهُ اللّٰهُ
وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا * وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ
فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ﴾

Onlar, Allah'ı bırakıp ancak dişilere tapıyorlar. Hâlbuki azgın bir şeytana tapmaktadırlar. Allah o şeytana lânet etti ve o da, "And olsun ki senin kullarından elbette belirli bir pay alacağım" dedi. "Onları mutlaka saptıracağım, mutlaka onları kuruntulara sokacağım ve onlara emredeceğim de (putlara adak için) hayvanların kulaklarını yaracaklar. Yine onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler..."

(Nisâ, 4/117-119)

١٦٤٩- وَعَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ ابْنَتِي أَصَابَتْهَا الْحَصْبَةُ، فَتَمَرَّقَ شَعْرُهَا،
وَإِنِّي زَوَّجْتُهَا، أَفَأَصِلُ فِيهِ؟ فَقَالَ: «لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاصِلَةَ وَالْمَوْصُولَةَ» مُتَّفَقٌ

عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: «اَلْوَاصِلَةَ، وَالْمُسْتَوْصِلَةَ».

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا نَحْوُهُ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1649. Esmâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre bir kadın:
–Ey Allah'ın Resûlü, kızım kızamığa yakalandığından saçları döküldü. Onu evlendiriyorum. (Dökülen saç yerine) peruk/ekleme saç takayım mı, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Allah peruk/ekleme/kaynak saç takana ve taktırana lânet etti[27], buyurdu.

(B5941-B5942 Buhârî, Libâs, 85; M5565 Müslim, Libâs, 115)

Buhârî ve Müslim Hz. Âişe'den bu anlamda bir hadis rivayet etmişlerdir.

١٦٥٠- وَعَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَامَ حَجَّ عَلَى الْمِنْبَرِ وَتَنَاوَلَ قُصَّةً مِنْ شَعْرٍ كَانَتْ فِي يَدِ حَرَسِيٍّ فَقَالَ: يَا أَهْلَ الْمَدِينَةِ أَيْنَ عُلَمَاؤُكُمْ؟، سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْ مِثْلِ هٰذِهِ وَيَقُولُ: «إِنَّمَا هَلَكَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ اتَّخَذَهَا نِسَاؤُهُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1650. Humeyd b. Abdurrahmân şöyle anlatıyor:
Muâviye (ra), haccettiği sene Medine'de bir zabıtanın elinde bulunan perçem şeklindeki bir tutam saçı aldı ve Hz. Peygamber'in minberinden:
–Ey Medine halkı, âlimleriniz nerede? Ben, Resûlullah'ın (sav), bu gibi şeyleri yasakladığını ve "İsrailoğulları, kadınları bu tür şeyleri kullandıkları zaman helâk oldular." buyurduğunu işittim, dedi.

(B3468 Buhârî, Enbiyâ, 54; M5578 Müslim, Libâs, 122)

---

27 Bu rivayetlerde yasaklanan hususlar Peygamber (sav) devrinde iffetsiz bazı kadınlara benzemek isteyenleri ikaz için söylenmiştir. Bu gayeyle yapılması hâlinde aynı ikaz her zaman söz konusu olacaktır.

١٦٥١- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ، وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1651. Abdullah b. Ömer'den (ra), Resûlullah'ın *Sav*, "(kötü kadınlara benzemek için) peruk takan ve taktıran, dövme yapan ve yaptıran (süsleneceğim diye doğal güzelliklerini bozan) kadınlara lânet etti." dediği rivayet edilmiştir.

(B5940 Buhârî, Libâs, 85; M5571 Müslim, Libâs, 119)

١٦٥٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عنهُ قَالَ: لعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالْمُتَنَمِّصَاتِ، وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ، الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللّٰهِ، فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَةٌ فِي ذٰلِكَ. فَقَالَ: وَمَا لِي لاَ أَلْعَنُ مَنْ لعَنَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي كِتَابِ اللّٰهِ؟، قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

1652. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: "(Kötü kadınlara benzemek için) dövme yapan ve yaptıranlara, yüzünün tüylerini yolanlara, kaşlarını inceltenlere, (estetik amaçla) dişlerini seyrekleştirenlere, Allah'ın yarattığını bozan kadınlara Allah lânet etsin!" demişti. (Ümmü Ya'kûb adlı) bir kadın, bu hususta İbn Mes'ûd'a çıkışınca İbn Mes'ûd, "Peygamber'in lânet ettiği kimseye ben neden lânet etmeyeyim? Bu husus Allah'ın Kitabı'nda vardır. Allah Teâlâ, 'Peygamber size ne verirse onu alın, neyi de yasaklarsa ondan sakının!'[28] buyurmuştur." diye cevap verdi.

(B5939 Buhârî, Libâs, 84; M5573 Müslim, Libâs, 120)

---

[28] Haşr, 59/7.

Saç ve Sakaldaki Beyaz Kılları Koparmamak

١٦٥٣- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَنْتِفُوا الشَّيْبَ، فَإِنَّهُ نُورُ الْمُسْلِمِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدَ حَسَنَةٍ، قَالَ التِّرْمِذِيُّ: هُوَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1653. Amr b. Şuayb, babasından, o da dedesinden, dedesi de Peygamber'den Sav rivayet ettiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Saçınızdaki ak kılları yolmayın. Çünkü o, kıyamet gününde Müslümanın nurudur.

(D4202 Ebû Dâvûd, Tereccül, 17; T2821 Tirmizî, Edeb, 56; N5071 Nesâî, Zînet, 13)

١٦٥٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1654. Hz. Âişe'nin (ra) naklettiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Dinimize aykırı iş yapanın işi reddedilir.

(M4493 Müslim, Akdiye, 18)

Sağ Elle Taharetlenmemek

١٦٥٥- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلاَ يَأْخُذَنَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ، وَلاَ يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ، وَلاَ يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1655. Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Biriniz, tuvaletini yaparken üreme organını sağ eliyle tutmasın, sağ eliyle de taharetlenmesin; bir şey içerken de kabın içine üflemesin.

(B154 Buhârî, Vudû', 19; M613 Müslim, Tahâret, 63)

Ayakkabı Giyme Âdâbı

١٦٥٦- عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَمْشِ أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ، لِيَنْعَلْهُمَا جَمِيعاً، أَوْ لِيَخْلَعْهُمَا جَمِيعاً».

وَفِي رِوَايَةٍ «أَوْ لِيُحْفِهِمَا جَمِيعاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1656. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, tek nalın/ayakkabı ile yürümesin.
Ya ikisini de giysin, yahut ikisini de çıkarsın.

(B5855 Buhârî, Libâs, 39; M5496 Müslim, Libâs, 68)

١٦٥٧- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ نَعْلِ أَحِدِكُمْ، فَلاَ يَمْشِ فِي الْأُخْرَى حَتّٰى يُصْلِحَهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1657. Yine Ebû Hüreyre'nin işittiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Birinizin nalın/ayakkabı bağcığı koptuğunda, onu
onarmadan tek nalın/ayakkabı ile yürümesin.

(M5497 Müslim, Libâs, 69)

١٦٥٨- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَنْتَعِلَ الرَّجُلُ قَائِماً. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1658. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), kişinin nalınını/
ayakkabısını ayakta giymesini yasakladı.[29]

(D4135 Ebû Dâvûd, Libâs, 44)

[29] Muhtemelen, Hz. Peygamber böyle yapan kişinin sendeleyip düşmemesi için bu tavsiyede bulunmuştur.

Yangına Karşı Tedbir Almak

١٦٥٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِي بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1659. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yatarken evlerinizde (yanık vaziyette) ateş bırakmayın.

(B6293 Buhârî, İsti'zân, 49; M5257 Müslim, Eşribe, 100)

١٦٦٠- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: احْتَرَقَ بَيْتٌ بِالْمَدِينَةِ عَلَى أَهْلِهِ مِنَ اللَّيْلِ. فَلَمَّا حُدِّثَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَأْنِهِمْ قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ النَّارُ عَدُوٌّ لَكُمْ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1660. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Medine'de geceleyin içinde aile bulunan bir ev yanmıştı. Resûl-i Ekrem'e haber verilince, "Bu ateş, sizin düşmanınızdır. Uyuyacağınız zaman onu söndürün." buyurmuştur.

(B6294 Buhârî, İsti'zân, 49; M5258 Müslim, Eşribe, 101)

١٦٦١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «غَطُّوا الْإِنَاءَ، وَأَوْكُوا السِّقَاءَ، وَأَغْلِقُوا الْبَابَ، وَأَطْفِئُوا السِّرَاجَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لاَ يَحِلُّ سِقَاءً، وَلاَ يَفْتَحُ بَاباً، وَلاَ يكْشِفُ إِنَاءً، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلاَّ أَنْ يَعْرُضَ عَلَى إِنَائِهِ عُوداً، وَيَذْكُرَ اسْمَ اللّٰهِ فَلْيَفْعَلْ، فَإِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ تُضْرِمُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ بَيْتَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1661. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur: Kaplarınızı kapayın, tulum ve kırbaların ağızlarını bağlayın, kapılarınızı kilitleyin, kandili söndürün. Çünkü şeytan (bağlı) tulumu çözemez, (sürgülü) kapıyı açamaz, (örtülü) kabı açamaz. Şayet biriniz, kapların ağzını kapatacak bir şey bulamazsa, bir ağaç parçasını besmele çekerek kabın üzerine koysun. (Yatarken kandili de söndürsün) çünkü fare ev halkı içerdeyken (kandili devirerek) evi yakabilir.

(M5246 Müslim, Eşribe, 96)

İşleri Zora Koşmamak

﴿قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ﴾

(Ey Muhammed!) De ki: "Bundan (tebliğ görevinden) dolayı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Ben kendiliğinden yükümlülük altına girenlerden değilim."

(Sâd, 38/86)

١٦٦٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: نُهِينَا عَنِ التَّكَلُّفِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1662. İbn Ömer'in (ra), "Bize durduk yere zorluk çıkartmak yasaklandı." dediği rivayet edilmiştir.

(B7293 Buhârî, İ'tisâm, 3)

١٦٦٣- وَعَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ
عَنْهُ فَقَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ عَلِمَ شَيْئاً فَلْيَقُلْ بِهِ، وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ، فَلْيَقُلْ:
اَللّٰهُ أَعْلَمُ، فَإِنَّ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ تَقُولَ لِمَا لاَ تَعْلَمُ: اَللّٰهُ أَعْلَمُ. قَالَ اللّٰهُ
تَعَالَى لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا
أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1663. Mesrûk'un şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Bir gün Abdullah b. Mes'ûd'un yanına vardık. O:
–Ey insanlar, birşeyler bilen onu söylesin. Bilmeyen de "Allah bilir.", desin. Zira kişinin bilmediği bir şey hakkında 'Allah bilir.' demesi de ilim (edebin)dendir.
Yüce Allah, Peygamber'ine Sav şöyle buyurmuştur:
(Ey Muhammed!) De ki: "Bundan (tebliğ görevinden) dolayı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Ben kendiliğinden yükümlülük altına girenlerden değilim."[30]

(B4809 Buhârî, Tefsîr (Sâd), 2)

[30] Sâd, 38/86.

Cenazenin Ardından Yas Tutmak

١٦٦٤- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْمَيِّتُ يُعَذَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ علَيْهِ». وَفِي رِوَايَةٍ: «مَا نِيحَ علَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1664. Ömer b. Hattâb'dan (ra) nakledildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Yakılan ağıt sebebiyle o ölüye kabrinde azap edilir.[31]
Bir rivayete göre de: "Ölüye ağıt yakıldığı sürece" denilmiştir.
(B1292 Buhârî, Cenâiz, 33; M2143-M2144 Müslim, Cenâiz, 17)

١٦٦٥- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[31] Bu rivayetin "Ölü, kendisi için feryat figan edilerek ağlanması sebebiyle ızdırap duyar." şeklinde de anlaşılabileceğini ifade etmek gerekir.

1665. İbn Mes'ûd'dan (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ölüye yas tutarken, elleriyle yanaklarını dövüp yakalarını yırtan
ve Câhiliye çığırtkanlığı yapan bizden değildir.

(B1297 Buhârî, Cenâiz, 38; M285 Müslim, Îmân, 165)

١٦٦٦- وَعَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: وَجِعَ أَبُو مُوسَى، فَغُشِيَ عَلَيْهِ، وَرَأْسُهُ فِي حِجْرِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ، فَأَقْبَلَتْ تَصِيحُ بِرَنَّةٍ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا، فَلَمَّا أَفَاقَ، قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِيءَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيءَ مِنَ الصَّالِقَةِ، وَالْحَالِقَةِ، وَالشَّاقَّةِ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1666. Ebû Bürde'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
(Bir gün babam) Ebû Mûsâ (el-Eş'arî) ciddi bir rahatsızlığından dolayı bayılmıştı. Başı, ailesinden bir hanımın (Safiyye'nin) kucağında idi. Eşi bağırarak ağlamaya başladı. Fakat Ebû Mûsa'nın ona karşı çıkmaya takati yoktu. Sonra ayılıp açılınca şöyle dedi: Resûlullah'ın (sav) uzak durduğu herkesten ben de uzağım. Resûlullah (sav), (musibet zamanında) yüksek sesle ağlayan, saçını başını yolan, elbisesini yırtan kadınlardan uzak idi.

(B1296 Buhârî, Cenâiz, 37; M287 Müslim, Îmân, 167)

١٦٦٧- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ، فَإِنَّهُ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1667. Muğîre b. Şu'be'nin (ra) işittiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ardından feryat edilerek ağlanan ölüye, bu feryat sebebiyle kıyamet günü azap edilir, buyurdu.

(M2157 Müslim, Cenâiz, 28; B1291 Buhârî, Cenâiz, 33)

١٦٦٨- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ نُسَيْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَخَذَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لاَ نَنُوحَ.

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1668. Ümmü Atiyye Nüseybe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*, biat (bağlılık yemini) esnasında cenazenin arkasından feryat etmeyeceğimize dair biz kadınlardan söz aldı.

(B1306 Buhârî, Cenâiz, 45; M2163 Müslim, Cenâiz, 31)

١٦٦٩- وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أُغْمِيَ عَلَى عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ رَوَاحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَجَعَلَتْ أُخْتُهُ تَبْكِي، وَتَقُولُ: وَاجَبَلاَهُ، وَاكَذَا، وَاكَذَا: تُعَدِّدُ عَلَيْهِ. فَقَالَ حِينَ أَفَاقَ: مَا قُلْتِ شَيْئاً إِلاَّ قِيلَ لِي: أَنْتَ كَذٰلِكَ؟، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1669. Numân b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Birgün Abdullah b. Revâha baygın düştü. Kız kardeşi "Vay benim dağ gibi kardeşim! Ah benim şöyle şöyle kardeşim!" diye onun meziyetlerini sayarak ağlamaya başladı. Abdullah b. Revâha kendine geldiğinde:
–Hakkımda ne söyledin ki bana "Sen şöyle şöyle misin?" denildi, dedi.

(B4267 Buhârî, Megâzî, 45)

١٦٧٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: اِشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ شَكْوَى، فَأَتَاهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ، وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ، وَجَدَهُ فِي غَشْيَةٍ فَقَالَ: «أَقَضَى؟ قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ. فَبَكَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا، قَالَ: «أَلَا تَسْمَعُونَ؟ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلٰكِنْ يُعَذِّبُ بِهٰذَا» وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ «أَوْ يَرْحَمُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1670. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Bir gün Sa'd b. Ubâde (ra) hastalanmıştı. Resûlullah *Sav*, Abdurrahmân b. Avf, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Abdullah b. Mes'ûd ile birlikte Sa'd'ı ziyarete geldiler. Hz. Peygamber, onu baygın bir hâlde görünce, "Yoksa öldü mü?" diye sordu. –"Hayır ey Allah'ın Resûlü!", dediler. (Hastanın hâline bakan) Allah Resûlü ağladı, onun ağladığını gören cemaat de ağladı. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem: "Dinler misiniz? Allah, gözyaşı ve kalp üzüntüsünden dolayı insana azap etmez. Fakat, (eliyle diline işaret ederek) işte bunun yüzünden ya azap eder veya (hayırlı söz söylenirse) merhamet eder." buyurdu.

(B1304 Buhârî, Cenâiz, 44; M2137 Müslim, Cenâiz, 12)

١٦٧١- وَعَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، وَدِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1671. Ebû Mâlik el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cenazeye ağıt yakan ağıtçı kadın, ölmeden evvel tövbe etmezse kıyamet günü üzerinde katrandan bir gömlek ve uyuzlu bir giysi olduğu hâlde diriltilir.

(M2160 Müslim, Cenâiz, 29)

١٦٧٢- وَعَنْ أُسَيْدِ بْنِ أَبِي أُسَيْدِ التَّابِعِيِّ عَنِ امْرَأَةٍ مِنَ الْمُبَايِعَاتِ قَالَتْ: كَانَ فِيمَا أَخَذَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي الْمَعْرُوفِ الَّذِي أَخَذَ عَلَيْنَا أَنْ لاَ نَعْصِيَهُ فِيهِ: أَنْ لاَ نَخْمِشَ وَجْهاً، وَلاَ نَدْعُوَ وَيْلاً، وَلاَ نَشُقَّ جَيْباً، وَأَنْ لاَ نَنْشُرَ شَعْراً. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1672. Tâbiûndan Ebû Üseyd b. Üseyd'in, Peygamber'e (sav) biat eden kadınlardan birinden rivayetine göre, o, şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) "iyilikte ona karşı gelmeyeceğimize" dair bizden aldığı biatta, (musibet anında) yüzlerimizi tırmalamayacağımıza, çığırtkanlık yapmayacağımıza, yaka paçalarımızı yırtmayacağımıza ve saçlarımızı yolmayacağımıza dair hususlar da vardı.

(D3131 Ebû Dâvûd, Cenâiz, 24, 25)

١٦٧٣- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ، فَيَقُومُ بَاكِيهِمْ، فَيَقُولُ: وَاجَبَلاَهُ، وَاسَيِّدَاهُ أَوْ نَحْوَ ذٰلِكَ إِلاَّ وُكِّلَ بِهِ مَلَكَانِ يَلْهَزَانِهِ: أَهٰكَذَا كُنْتَ؟» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1673. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Ölen biri için ağıtçıları "Vay dağ gibi dayanağımız, vay efendimiz!"
gibi sözler demeye başladıkları zaman, bu ölü için iki melek vazifelendirir.
Onlar: "Sen böyle böyle miydin?" derler.

(T1003 Tirmizî, Cenâiz, 24)

١٦٧٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اثْنَتَانِ فِي النَّاسِ هُمَا بِهِمْ كُفْرٌ: الطَّعْنُ فِي النَّسَبِ،
وَالنِّيَاحَةُ عَلَى الْمَيِّتِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1674. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
İnsanlardaki şu iki huy, nimete karşı nankörlükten kaynaklanmaktadır:
Soy-sopa dil uzatmak, ölüye feryat ederek ağlamak.

(M227 Müslim, Îmân, 121)

Kâhin, Falcı, Medyum ve Benzerlerine İnanmamak

١٦٧٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُنَاسٌ عَنِ الْكُهَّانِ، فَقَالَ: «لَيْسُوا بِشَيْءٍ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّهُمْ يُحَدِّثُونَنَا أَحْيَاناً بِشَيْءٍ فَيَكُونُ حَقّاً؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تِلْكَ الْكَلِمَةُ مِنَ الْحَقِّ يَخْطَفُهَا الْجِنِّيُّ. فَيَقُرُّهَا فِي أُذُنِ وَلِيِّهِ، فَيَخْلِطُونَ مَعَهَا مِائَةَ كِذْبَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ، فَيَسْتَرِقُ الشَّيْطَانُ السَّمْعَ، فَيَسْمَعُهُ، فَيُوحِيهِ إِلَى الْكُهَّانِ، فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ».

1675. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Bir grup insan, Resûlullah'a sav kâhinler hakkında (sorular) sordu.
Resûlullah sav:
–Onların hiçbir değeri yoktur, buyurdu. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, onların bize verdiği bazı haberler, dedikleri gibi çıkıyor, dediler. Bunun üzerine Resûlullah sav:
–Doğru çıkan bu sözü, (işiten) bir cin kapıp gelerek dostunun kulağına fısıldar. Onlar da, o gerçeğe kendilerinden yüz yalan karıştırırlar, buyurdu.

(B5762 Buhârî, Tıb 46, B3210 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 6; M5816-M5817 Müslim, Selâm, 122, 123)

Buhârî'nin bir rivayetinde Âişe (ra),
Resûlullah'in sav şöyle dediğini işittim, demiştir:
"Melekler bulutlara inerler ve gökyüzünde, gelecekte gerçekleşecek bazı şeyleri aralarında konuşurlarken şeytanlar onlardan bir haber kapıp, işittiklerini kâhinlere gizlice ulaştırırlar. Bu haberlerle beraber kendiliklerinden de yüz yalan uydururlar."

١٦٧٦- وَعَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَتَى عَرَّافاً فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، فَصَدَّقَهُ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلاَةٌ أَرْبَعِينَ يَوْماً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1676. Ebû Ubeyd'in kızı Safiyye'nin Hz. Peygamber'in sav hanımlarının bazılarından rivayetine göre Peygamber sav:
"Arrâfa (kayıp ya da çalıntının yerini haber veren kimseye) bir şey sorup da onu tasdik eden kimsenin kırk gün namazı kabul olunmaz." buyurdu.

(M5821 Müslim, Selâm, 125)

١٦٧٧- وَعَنْ قَبيصَةَ بْنِ الْمُخَارِقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْعِيَافَةُ، وَالطِّيَرَةُ، وَالطَّرْقُ، مِنَ الْجِبْتِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1677. Kabîsa b. Muhârik'ın (ra) işittiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kuşun ötmesini, uçmasını uğursuzluk saymak, ufak taşlar atarak veya kum üzerine çizgiler çizerek fal açmak, sihir ve kehanet çeşitlerindendir.

(D3907 Ebû Dâvûd, Tıb, 23)

١٦٧٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنِ اقْتَبَسَ عِلْماً مِنَ النُّجُومِ، اِقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ زَادَ مَا زَادَ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1678. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Yıldızlardan (burçlardan astrolojik) bilgi edinen kişi, sihirden bir parça elde etmiş olur. (Bilgisi) arttıkça, (günahı) da artar.

(D3905 Ebû Dâvûd, Tıb, 22)

١٦٧٩- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّى حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، وَقَدْ جَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى بِالْإِسْلَامِ، وَإِنَّ مِنَّا رِجَالاً يَأْتُونَ الْكُهَّانَ؟ قَالَ: «فَلاَ تَأْتِهِمْ» قُلْتُ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَتَطَيَّرُونَ؟ قَالَ: «ذٰلِكَ شَيْءٌ يَجِدُونَهُ فِي صُدُورِهِمْ، فَلاَ يَصُدُّهُمْ» قُلْتُ: وَمِنَّا رِجَالٌ يَخُطُّونَ؟ قَالَ: «كَانَ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ يَخُطُّ، فَمَنْ وَافَقَ خَطَّهُ فَذَاكَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1679. Muâviye b. Hakem'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Bir gün:
–Ey Allah'ın Resûlü, ben Câhiliye devrinden yeni kurtulmuş biriyim. Allah Teâlâ bize İslâm'ı getirdi. Bizden bazı kimseler kâhinlere gidiyor, (ne dersiniz), dedim. Resûl-i Ekrem:
–Sen gitme, buyurdu.
–(Ey Allah'ın Resûlü), bazılarımız da, uğursuzluğa inanıyorlar (buna ne dersiniz), dedim. Resûlullah (sav):
–Bu, onların kalplerine gelen birtakım vesveselerden ibarettir. Bu (inanç), onları işlerinden alıkoymasın, buyurdu.
–(Ey Allah'ın Resûlü), içimizde kumlar üzerine çizgiler çizen (ve geleceğe dair konuşanlar) var, dedim. Resûlullah (sav):
–Peygamberlerden biri de (kum üzerine) çizgiler çizerdi. Bir kimsenin çizdiği çizgi onunkine denk gelirse ne âlâ, cevabını verdi.[32]

(M1199 Müslim, Mesâcid, 33)

١٦٨٠- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ، وَمَهْرِ الْبَغِيِّ وَحُلْوَانِ الْكَاهِنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1680. Ebû Mes'ûd el-Bedrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), (niteliksiz) köpekleri satarak elde edilen bedeli, fuhuş yolu ile elde edilen kazancı ve falcılıktan alınan ücreti yasaklamıştır.

(B2280 Buhârî, İcâre, 20; M4009 Müslim, Müsâkât, 39)

32 İslâm âlimleri, fal kabilinden her türlü girişimin abesle iştigal olduğunu söylemişlerdir.

Uğursuzluk

١٦٨١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ عَدْوَى وَلاَ طِيَرَةَ وَيُعْجِبُنِى الْفَأْلُ» قَالُوا: وَمَا الْفَأْلُ؟ قَالَ: «كَلِمَةٌ طَيِّبَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1681. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
–Hastalığın kendiliğinden bulaşıcılığı yoktur. Uğursuzluk da yoktur. Fe'l (hayra yorma) ise hoşuma gider, buyurdu. Ashâb:
–(Ey Allah'ın Resûlü), "fe'l" nedir, diye sordu.
–Güzel sözdür, diye cevap verdi.

(B5776 Buhârî, Tıb, 54; M5801 Müslim, Selâm, 112)

١٦٨٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لاَ عَدْوَى وَلاَ طِيَرَةَ، وَإِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِي شَيْءٍ، فَفِي الدَّارِ، وَالْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1682. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav):
–Hastalığın kendiliğinden bulaşıcılığı yoktur. Uğursuzluk da yoktur. Şayet bir şeyde uğursuzluk olsaydı evde, kadında, atta olabilirdi, buyurmuştur.[33]

(B5753, B5772 Buhârî, Tıb, 43, 54; M5804-M5805 Müslim, Selâm, 116)

---

[33] Hz. Âişe, kadın, at ve evde uğursuzluk bulunduğunu ifade eden hadislerin Hz. Peygamber'den eksik işitildiğini belirtir. Ona göre, Hz. Peygamber, Câhiliye insanlarının veya Yahudilerin bu üç şeyi uğursuz saydıklarını anlatırken, hadisi nakledenler bu kısmı duymamışlardır. Bu konuda bkz. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VI. 246, 150, 240, hadis no: 25683, 26562, 26616; Tayâlisî, *el-Müsned*, s. 215, no: 1537.

١٦٨٣- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَتَطَيَّرُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1683. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, hiçbir şeyi uğursuz saymazdı.

(D3920 Ebû Dâvûd, Tıb, 24)

١٦٨٤- وَعَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: ذُكِرَتِ الطِّيَرَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَحْسَنُهَا الْفَأْلُ، وَلاَ تَرُدُّ مُسْلِماً، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَا يَكْرَهُ، فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ لاَ يَأْتِى بِالْحَسَنَاتِ إِلاَّ أَنْتَ، وَلاَ يَدْفَعُ السَّيِّئَاتِ إِلاَّ أَنْتَ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِكَ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1684. Urve'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'ın *Sav* yanında uğursuzluktan bahsedilmişti. Bunun üzerine o, şöyle buyurdu: Bunun en iyisi "fe'l" yani hayra yormadır. Uğursuzluk, bir Müslümanı yapmak istediği bir şeyden vazgeçirmesin. Sizden biri, hoşuna gitmeyen bir şey gördüğünde *"Allahümme lâ ye'tî bi'l-hasenâti illâ ente, velâ yedfeu's-seyyiâti illâ ente, velâ havle velâ kuvvete illâ bik. (Allah'ım, iyilikleri yalnız sen verirsin, kötülükleri de ancak sen savarsın. Kuvvet ve kudret, yalnız senin yardımınladır.)"* diye dua etsin.

(D3919 Ebû Dâvûd, Tıb, 24)

Canlı Resmi Yapmamak

١٦٨٥- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الَّذِينَ يَصْنَعُونَ هٰذِهِ الصُّوَرَ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُقَالُ لَهُمْ : أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1685. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
(Tapılmak maksadıyla) bu suretleri (heykelleri) yapanlar, kıyamet gününde azap görecekler ve onlara, "Yarattığınız şeylere can verin, bakalım!" denilecektir.

(B5951 Buhârî, Libâs, 89; B5181 Buhârî, Nikâh, 77; M5535 Müslim, Libâs, 97)

١٦٨٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَدِمَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سَفَرٍ وَقَدْ سَتَرْتُ سَهْوَةً لِي بِقِرَامٍ فِيهِ تَمَاثِيلُ، فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَوَّنَ وَجْهُهُ وَقَالَ: يَا عَائِشَةُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَاباً عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ»، قَالَتْ: فَقَطَعْنَاهُ، فَجَعَلْنَا مِنْهُ وِسَادَةً أَوْ وِسَادَتَيْنِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1686. Hz. Âişe (ra) şöyle anlatıyor:
Bir gün Resûlullah Sav bir savaştan/yolculuktan dönmüştü. Ben de evin önündeki girişi, resimli bir perde ile örtmüştüm. Bunu görünce Resûlullah'ın Sav benzi attı ve:
Ey Âişe, kıyamet günü en çetin azaba uğrayacak kimseler, yaratma konusunda Allah'a benzemeye çalışanlardır, buyurdu. Bunun üzerine biz de bu perdeyi kestik ve ondan bir veya iki yastık yaptık.

(B5954 Buhârî, Libâs, 91; M5528 Müslim, Libâs, 92)

١٦٨٧- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كُلُّ مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يُجْعَلُ لَهُ بِكُلِّ صُورَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسٌ فَيُعَذِّبُهُ فِي جَهَنَّمَ» قَالَ ابْنِ عَبَّاسٍ: فَإِنْ كُنْتَ لاَ بُدَّ فَاعِلاً، فَاصْنَعِ الشَّجَرَ وَمَا لاَ رُوحَ فِيهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1687. Abdullah b. Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
(Tapılsın diye) resim/heykel yapan herkes cehennemdedir. Yaptığı her resim başına bir şahıs yaratılır ve cehennemde o yapana işkence eder.
Hadisi rivayet eden İbn Abbâs:
Eğer, illa resim yapman gerekiyorsa, ağaç ve manzara gibi cansız varlıkların resmini yap, demiştir.

(M5540 Müslim, Libâs, 99; B2225 Buhârî, Büyû', 104)

١٦٨٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فِي الدُّنْيَا، كُلِّفَ أَنْ يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1688. Yine İbn Abbâs'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Dünyada bir canlı resmi yapandan kıyamet gününde yaptığı resme can vermesi istenir. Hâlbuki onun buna gücü yetmeyecek ve azabı da uzayacaktır.

(B5963 Buhârî, Libâs, 97; M5541 Müslim, Libâs, 100)

١٦٨٩- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَاباً يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوِّرُونَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1689. İbn Mes'ûd'un (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Kıyamet günü en çetin azaba uğrayacak olanlar, resim/heykel yapanlardır.[34]

(B5950 Buhârî, Libâs, 89; M5537 Müslim, Libâs, 98)

١٦٩٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ كَخَلْقِي، فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً، أَوْ لِيَخْلُقُوا شَعِيرَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1690. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Allah Teâlâ, "Benim yaratışım gibi yaratmaya kalkışanlardan daha zalim kim olabilir! Onlar, (güçleri yetiyorsa) bir karınca, bir tahıl tanesi veya bir arpa tanesi yaratsınlar, (yoktan var etsinler bakalım)." buyurdu.

(B5953 Buhârî, Libâs, 90; M5543 Müslim, Libâs, 101)

١٦٩١- وَعَنْ أَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتاً فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[34] 1686. hadisten de anlaşıldığına göre, Buhârî şârihleri bu şiddetli azabın, Allah'ın yarattığı gibi yaratmaya kalkışan, bu hususta Allah ile yarışa girişen, tapınılacağını bildiği hâlde put yapan ressam/heykeltraşlara ve bunu helâl sayanlara ait olduğunu açıklamışlardır.

1691. Ebû Talhâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İçinde köpek ve canlı resmi/heykeli bulunan bir eve (rahmet) melekler(i) girmez.[35]

(B5949 Buhârî, Libâs, 88; M5514 Müslim, Libâs, 83)

١٦٩٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: وَعَدَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِبْرِيلُ أَنْ يَأْتِيَهُ، فَرَاثَ عَلَيْهِ حَتّٰى اشْتَدَّ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَخَرَجَ فَلَقِيَهُ جِبْرِيلُ فَشَكَا إِلَيْهِ. فَقَالَ: إِنَّا لاَ نَدْخُلُ بَيْتاً فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1692. İbn Ömer (ra) şöyle anlatıyor:
Bir gün Cebrail (as), Resûlullah'ı (sav) ziyarete geleceğini vadetmişti. Fakat gecikti ve bu Resûlullah'ın (sav) zoruna gitti. Evden çıkınca Cebrail (as) ile karşılaştı. Onun gecikmesinden şikâyet etmesi üzerine Cebrail: "Biz melekler, içinde köpek ve resim/heykel bulunan eve girmeyiz." dedi.

(B5960 Buhârî, Libâs, 94)

١٦٩٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: وَاعَدَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فِي سَاعَةٍ أَنْ يَأْتِيَهُ، فَجَاءَتْ تِلْكَ السَّاعَةُ وَلَمْ يَأْتِه، قَالَتْ: وَكَانَ بِيَدِهِ عَصاً، فَطَرَحَهَا مِنْ يَدِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «مَا يُخْلِفُ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَلاَ رُسُلُهُ» ثُمَّ الْتَفَتَ، فَإِذَا جِرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ سَرِيرِه. فَقَالَ: «مَتَى دَخَلَ هٰذَا الْكَلْبُ؟» فَقُلْتُ: وَاللّٰهِ مَا دَرَيْتُ بِهِ، فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ، فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

[35] Bu kabil uyarılar, İslam'ın ilk yıllarında Câhiliye'den kalma inanç, âdet ve alışkanlıkların bir an evvel değiştirilmesine yöneliktir.

وَسَلَّمَ: «وَعَدْتَنِي، فَجَلَسْتُ لَكَ وَلَمْ تَأْتِنِي» فَقَالَ: مَنَعَنِي الْكَلْبُ الَّذِي كَانَ فِي بَيْتِكَ وَ إِنَّا لاَ نَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلاَ صُورَةٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1693. Âişe'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:
Cebrail (as), Resûlullah'ı bir ara ziyaret edeceğini vadetmişti. Vakit geldiği hâlde o gelmemişti. Resûl-i Ekrem "Allah ve elçileri sözünden dönmez!" diyerek elinde bulunan asayı yere attı. Sonra bir de baktı ki, sedirin altında bir köpek yavrusu var. Bunun üzerine:
–(Yâ Âişe), bu köpek buraya ne zaman girdi, diye sordu. Ben de:
–Vallahi bilmiyorum, dedim. Emri üzerine köpek yavrusu evden çıkarıldı. Hemen ardından Cebrail (as) Resûl-i Ekrem'i ziyarete geldi. Peygamber Efendimiz Cebrail'e hitaben:
–Geleceğini vadetmiştin, oturup bekledim ama gelmedin, deyince, Cebrail (as):
–Evinde bulunan bir köpek, ziyaretime engel oldu. Biz melekler,[36] içinde köpek ve resim/heykel bulunan bir eve girmeyiz, demiştir.

(M5511 Müslim, Libâs, 81)

١٦٩٤- وَعَنْ أَبِي الْهَيَّاجِ حَيَّانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ لِي عَلِيُّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَلاَ أَبْعَثُكَ عَلَى مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَنْ لاَ تَدَعَ صُورَةً إِلاَّ طَمَسْتَهَا، وَلاَ قَبْرًا مُشْرِفاً إِلاَّ سَوَّيْتَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1694. Ebu'l-Heyyâc Hayyân b. Husayn'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, demiştir ki:
Bir gün Alî (ra) bana şöyle dedi: "Resûlullah'ın beni gönderdiği (görev) ile seni göndereyim mi? Yok etmedik ne bir canlı resmi/heykeli,[37] ne de yüksek bir kabir bırak!" dedi.[38]

(M2243-M2244 Müslim, Cenâiz, 93)

[36] Hattâbî, Ebû Dâvûd ve diğer hadisçilere göre buradaki meleklerden kastedilen, Cebrail ve İsrafil gibi vahiy melekleridir. Hafaza (amelleri yazan yazıcılar) ve rahmet melekleri bunun dışındadır. İbn Hibbân ise, "Bu hüküm, Resûlullah'a özgüdür. Artık, Hz. Peygamber'den (sav) sonra vahiy kesildiğinden, başkalarını kapsamaz." der. Bkz: Aynî, *Umdetu'l-Kârî*, 11/224; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 13/167-168.

[37] Taberî bu hadisin tapınmak üzere yapılan canlı resimlerine ve putlara yorulduğunu söyler. Bu konudaki açıklama için 653. hadisin dipnotuna bakınız.

[38] Bu gibi görevler fertlerin değil, yetkililerindir.

Köpek Edinmemek

١٦٩٥- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنِ اقْتَنَى كَلْباً إِلاَّ كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ مَاشِيَةٍ فَإِنَّهُ يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «قِيرَاطٌ».

1695. İbn Ömer'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Av veya çoban köpeği hariç, köpek edinen kimsenin
sevabından her gün iki kîrat[39] eksilir.
Müslim'in diğer rivayetinde "bir kîrat" denilmiştir.

(M4024, M4026 Müslim, Müsâkât, 51, 53; B5480-B5481 Buhârî, Zebâih, 6)

[39] Kîrat, farklı bölgelerde kullanılan bir ağırlık ölçüsü birimi olmakla birlikte, cenazeye katılmaya verilecek sevapla ilgili hadiste "Her kîrat, Uhud Dağı gibidir" denilmektedir. (Buhârî, "Îmân", 35; Müslim, "Cenâiz", 52.) Dolayısıyla burada "kîrat" ile sevaplardan belli bir miktar kastedilmektedir.

١٦٩٦- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَمْسَكَ كَلْباً، فَإِنَّهُ يَنْقُصُ مِنْ عَمَلِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ إِلاَّ كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَنِ اقْتَنَى كَلْباً لَيْسَ بِكَلْبِ صَيْدٍ، وَلاَ مَاشِيَةٍ وَلاَ أَرْضٍ فَإِنَّهُ يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِهِ قِيرَاطَانِ كُلَّ يَوْمٍ».

1696. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bağ-bahçe köpeği veya çoban köpeği hariç, köpek edinen kimsenin amellerinin sevabından her gün bir kîrat eksilir.
Müslim'in bir rivayetinde ise, "Av, çoban ve arazi köpeği hariç, köpek edinen kimsenin ecrinden her gün iki kîrat eksilir." şeklindedir.

(B3324 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 17; M4030, M4032 Müslim, Müsâkât, 57, 59)

Hayvanlara Çan Takmamak

١٦٩٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَصْحَبُ الْمَلائِكَةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ أَوْ جَرَسٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1697. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Yanlarında köpek ve çan bulunan bir yolcu grubuna melekler eşlik etmez.[40]

(M5546 Müslim, Libâs, 103)

١٦٩٨- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْجَرَسُ مِنْ مَزَامِيرِ الشَّيْطَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ.

1698. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
(Hayvanların boynuna takılan) çan, şeytan çalgılarındandır.[41]

(M5548 Müslim, Libâs, 104; D2556 Ebû Dâvûd, Cihâd, 46)

---

40 Bunun Hz. Peygamber'in bulunduğu bir yolcu kafilesine özgü olduğu görüşünde olanlar vardır.

41 Köpek ve çan sesleri düşmanları veya eşkiyaları haberdar edip bu yüzden ansızın bir baskına uğramaları ihtimaline dayalı olarak mekruh kılınmış olmalıdır.

Pislik Yemeye Alışmış Hayvana Binmemek

١٦٩٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْجَلاَّلَةِ فِي الْإِبِلِ أَنْ يُرْكَبَ عَلَيْهَا

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1699. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*, pislik yiyen deveye binilmesini yasakladı.

(D2558 Ebû Dâvûd, Cihâd, 47)

Mescitleri Kirletmemek

١٧٠٠- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «اَلْبُصَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ، وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1700. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Mescitte tükürmek günahtır. Bunun kefâreti de
(zemin toprak-kum ise onu gömüp) yok etmektir.[42]

(B415 Buhârî, Salât, 37; M1231 Müslim, Mesâcid, 55)

١٧٠١- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ مُخَاطاً، أَوْ بُزَاقاً،
أَوْ نُخَامَةً، فَحَكَّهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[42] Bu rivayetlerde anlatılanlar, mescit zeminlerinin kum veya toprak olduğu erken dönemle ilgilidir. Günümüzde ise, cami ve mescitler, zeminleri halı döşeli, temiz ve nezih ibadet mekanlarıdır.

1701. Hz. Âişe'den nakledildiğine göre bir gün Resûlullah *sav*, mescidin kıble duvarında sümük veya tükrük, salya veyahut balgam gördü de onu (bir taş ile) kazıdı.

(B407 Buhârî, Salât, 33)

١٧٠٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ الْمَسَاجِدَ لاَ تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هٰذَا الْبَوْلِ وَلاَ الْقَذَرِ، إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللّٰهِ تَعَالَى، وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ» أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1702. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur: Bu mescitler, yalnız Allah'ı zikretmek ve Kur'an okumak için yapılmıştır. (Bir bedevinin yaptığı gibi) oraya bevletmek ve pislemek doğru olmaz. "Yahut (hadis aynen böyle değilse de), Resûlullah'ın *sav* buyurdukları gibidir." denilmiştir.

(M661 Müslim, Tahâret, 100)

Mescit Âdâbı

١٧٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ سَمِعَ رَجُلاً يَنْشُدُ ضَالَّةً فِي الْمَسْجِدِ فَلْيَقُلْ: لاَ رَدَّهَا اللّٰهُ عَلَيْكَ، فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لَمْ تُبْنَ لِهٰذَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1703. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Mescitte kayıp ilanı yaparak yitirdiği şeyi bulmaya çalışan birini işiten, "Allah, onu sana geri getirmesin!" desin. Çünkü mescitler bunun için yapılmamıştır.

(M1260 Müslim, Mesâcid, 79)

١٧٠٤- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِدِ، فَقُولُوا: لاَ أَرْبَحَ اللّٰهُ تِجَارَتَكَ، وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا: لاَ رَدَّهَا اللّٰهُ عَلَيكَ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1704. Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Mescitte alışveriş yapan birini gördüğünüzde "Allah ticaretine kazanç vermesin!" deyin. Mescitte kayıp ilanı yaparak yitirdiği şeyi bulmaya çalışan birini gördüğünüzde ise "Allah sana aradığını geri getirmesin!" deyin.

(T1321 Tirmizî, Büyu', 76)

١٧٠٥- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً نَشَدَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: مَنْ دَعَا إِلَيَّ الْجَمَلَ الْأَحْمَرَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا وَجَدْتَ إِنَّمَا بُنِيَتِ الْمَسَاجِدُ لِمَا بُنِيَتْ لَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1705. Büreyde'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Bir gün mescitte yitik arayan biri "Benim kırmızı devemi gören var mı?" diye soruyordu. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem:
–Bulamaz ol, mescitler yalnız, asıl amaçları (olan ibadet) için yapılmıştır, buyurdu.

(M1262 Müslim, Mesâcid, 80)

١٧٠٦- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الشِّرَاءِ وَالْبَيْعِ فِي الْمَسْجِدِ، وَأَنْ تُنْشَدَ فِيهِ ضَالَّةٌ، أَوْ يُنْشَدَ فِيهِ شِعْرٌ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1706. Amr b. Şuayb'ın, babasından, onun da dedesinden rivayet ettiğine göre Resûlullah *Sav*, mescitte alışveriş yapmayı, kayıp ilanı vermeyi, şiirler söylemeyi yasaklamıştır.

(D1079 Ebû Dâvûd, Salât, 213, 214; T322 Tirmizî, Salât, 123)

١٧٠٧- وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ الصَّحَابِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَحَصَبَنِي رَجُلٌ، فَنَظَرْتُ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَقَالَ: اِذْهَبْ فَأْتِنِي بِهَذَيْنِ فَجِئْتُهُ بِهِمَا، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ أَنْتُمَا؟ فَقَالَا: مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ، فَقَالَ: لَوْ كُنْتُمَا مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ، لَأَوْجَعْتُكُمَا، تَرْفَعَانِ أَصْوَاتَكُمَا فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟! رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1707. Sahâbî Sâib b. Yezîd'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: (Bir gün) mescitteydim. Biri bana küçük bir çakıl taşı attı. Bir de baktım ki o, Ömer b. Hattâb imiş. Bana:

–Git şu iki kişiyi bana getir, dedi. Ben de gidip onları Hz. Ömer'in yanına getirdim. Hz. Ömer:

–Siz nerelisiniz, diye sordu.

–Tâif halkındanız, dediler. Bunun üzerine:

–Eğer siz Medineli olsaydınız gerçekten ikinizin de canını yakacaktım! (Ne diye) Resûlullah'ın mescidinde seslerinizi yükseltiyorsunuz, diye onları uyardı.

(B470 Buhârî, Salât, 83)

Kötü Kokularla Camiye Gitmemek

١٧٠٨- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَكَلَ مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ يَعْنِي الثُّومَ فَلاَ يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «مَسَاجِدَنَا».

1708. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav* sarımsağı kastederek: Şu bitkiden yiyen mescidimize yaklaşmasın, buyurmuştur.

(B853 Buhârî, Ezân, 160; M1249 Müslim, Mesâcid, 69)

١٧٠٩- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَكَلَ مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ فَلاَ يَقْرَبْنَا ، وَلاَ يُصَلِّيَنَّ مَعَنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1709. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: (Sarımsak denilen) şu bitkiden yiyen, bize yaklaşmasın; bizimle beraber namaz kılmasın.

(B856 Buhârî, Ezân, 160; M1250 Müslim, Mesâcid, 70)

١٧١٠- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَكَلَ ثُوماً أَوْ بَصَلاً، فَلْيَعْتَزِلْنَا، أَوْ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ، وَالثُّومَ، وَالْكُرَّاثَ، فَلاَ يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا، فَإِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تَتَأَذَّى مِمَّا يَتَأَذَّى مِنْهُ بَنُو آدَمَ».

1710. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Soğan veya sarımsak yiyen, bizden veya mescidimizden uzak dursun.
Müslim'in bir rivayetinde:
Soğan, sarımsak veya pırasa yemiş olan kimse mescidimize yaklaşmasın. Çünkü insanoğlunun rahatsız olduğu şeylerden melekler de rahatsız olur, buyurmuştur.

(B855 Buhârî, Ezân, 160; M1253-M1254 Müslim, Mesâcid, 73, 74)

١٧١١- وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ خَطَبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ: ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ تَأْكُلُونَ شَجَرَتَيْنِ لاَ أَرَاهُمَا إِلاَّ خَبِيثَتَيْنِ: الْبَصَلَ، وَالثُّومَ، لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَجَدَ رِيحَهُمَا مِنَ الرَّجُلِ فِي الْمَسْجِدِ أَمَرَ بِهِ، فَأُخْرِجَ إِلَى الْبَقِيعِ، فَمَنْ أَكَلَهُمَا، فَلْيُمِتْهُمَا طَبْخاً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1711. Ömer b. Hattâb'dan (ra) gelen rivayete göre o,
bir cuma hutbesinde şöyle demiştir:
Ey insanlar! Siz bana göre berbat kokan şu iki bitkiyi, soğan ve sarımsağı yiyorsunuz. Oysa ben, Resûlullah'ın (sav), mescitte ağzı soğan veya sarımsak kokan birini, ta Bakî' Kabristanı'na kadar çıkarttığını gördüm. Dolayısıyla bunları yemek isteyenler, pişir(mek suretiyle kokusunu gider)sinler.

(M1258 Müslim, Mesâcid, 78)

Hutbe Dinlerken Oturma Adabı

١٧١٢- عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْحِبْوَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1712. Muâz b. Enes el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, cuma günü, imam hutbe verirken, cemaatin dizlerini dikerek iki elini kavuşturup oturmasını yasakladı, buyurmuştur.

(D1110 Ebû Dâvûd, Salât, 226, 228; T514 Tirmizî, Cum'a, 18)

Hacılara Benzemek İçin Zilhiccenin Başından İtibaren Kurban Kesinceye Kadar Saçın ve Tırnakların Kesilmemesi

١٧١٣- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ لَهُ ذِبْحٌ يَذْبَحُهُ، فَإِذَا أُهِلَّ هِلاَلُ ذِي الْحِجَّةِ، فَلاَ يَأْخُذَنَّ مِنْ شَعْرِهِ وَلاَ مِنْ أَظْفَارِهِ شَيْئاً حَتّٰى يُضَحِّيَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1713. Ümmü Seleme'nin (ra) naklettiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Kurbanı olan kimse, Zilhicce ayının girişinden, kurbanı kesinceye kadar saçından ve tırnağından hiçbir şey kesmesin.[43]

(M5121 Müslim, Edâhî, 42)

43 Kurbanı olan kimselerin hacılara benzemek için, kurbanı kesinceye kadar tıraş olmamaları ve tırnaklarını kesmemeleri bazı devirlerde kimi bölgelerde âdet olmuştur. Böyle yapmak Şafiîlere göre müstehap, Hanefîlere göre mübahtır.

Yasaklanan Yeminler

١٧١٤- عَنِ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفاً، فَلْيَحْلِفْ بِاللّٰهِ، أَوْ لِيَصْمُتْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحِ: «فَمَنْ كَانَ حَالِفاً، فَلَا يَحْلِفْ إِلَّا بِاللّٰهِ، أَوْ لِيَسْكُتْ».

1714. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ, size babalarınız üzerine yemin etmeyi yasaklamaktadır. Yemin edecek kimse, ya Allah adına yemin etsin, yahut sussun.
Müslim'in Sahihi'ndeki rivayetinde de:
"Yemin etmek isteyen, yalnız Allah'a yemin etsin veya sussun." denilmiştir.

(B6646 Buhârî, Eymân, 4; M4257 Müslim, Eymân, 3; D3249 Ebû Dâvûd, Eymân, 4)

١٧١٥- وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَحْلِفُوا بِالطَّوَاغِي، وَلَا بِآبَائِكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1715. Abdullah b. Semüre’den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ne putlar adına, ne de babalarınız adına yemin edin.

(M4262 Müslim, Eymân, 6)

١٧١٦- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ فَلَيْسَ مِنَّا». حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1716. Büreyde’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Emanet üzerine yemin eden kimse bizden değildir.[44]

(D3253 Ebû Dâvûd, Eymân, 5)

١٧١٧- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ حَلَفَ، فَقَالَ: إِنِّي بَرِيءٌ مِنَ الْإِسْلَامِ فَإِنْ كَانَ كَاذِباً، فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَإِنْ كَانَ صَادِقاً، فَلَنْ يَرْجِعَ إِلَى الْإِسْلَامِ سَالِماً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1717. Yine Büreyde’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
“İslâm’dan uzağım.” diye yemin eden kimse, eğer yemininde yalancı ise o dediği gibidir. Eğer doğru söylemişse o kimse İslâm’a sağlamca geri dönemez.

(D3258 Ebû Dâvûd, Eymân, 7)

---

[44] Emanet üzere yemin ile neyin kastedildiği kaynaklarda belirtilmemektedir. Bu tür yemin, ya Câhiliye yeminlerinden olduğu veya Allah adına yapılmayan bir yemin tarzı olduğu için yasaklanmış olmalıdır.

١٧١٨- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلاً يَقُولُ: لاَ وَالْكَعْبَةِ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: لاَ تَحْلِفْ بِغَيْرِ اللّٰهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللّٰهِ، فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1718. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Bir gün İbn Ömer, bir kimsenin, "Kâbe hakkı için" diye yemin ettiğini işitince, ona, "Allah'tan başkasına yemin etme. Çünkü ben, Resûl-i Ekrem'in, 'Allah'tan başkasına yemin eden, O'nu inkâr etmiş yahut O'na şirk koşmuştur.' buyurduğunu işittim." demiştir.[45]

(T1535 Tirmizî, Nüzûr, 9)

---

45 Bu hadis, bu tür sözlerden sakındırmaya yöneliktir. Çünkü şirk koşma dışında hiçbir günah veya isyan, ne kadar büyük olursa olsun, kişiyi imandan çıkarmaz.

Bilerek Yalan Yere Yemin Etmemek

١٧١٩- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى مَالِ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ بِغَيْرِ حَقِّهِ، لَقِيَ اللّٰهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضْبَانُ» قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِصْدَاقَهُ مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَناً قَلِيلاً﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ: مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1719. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*:
Bir Müslümanın malını haksız yere almak için yalan yere yemin eden kimse, Allah'ın huzuruna vardığında O'nun öfkesiyle karşılaşır, buyurdu.
Hadisi nakleden İbn Mes'ûd diyor ki:
Sonra Resûlullah *Sav* bize, Kur'an-ı Kerim'den bu hadisi tasdik eden şu âyet-i kerimeyi okudu: "Allah Teâlâ ile olan ahitlerine ve yeminlerine bedel, az bir şey satın alanlar yok mu? İşte onların ahirette (Allah'ın nimetlerinden) nasipleri yoktur, kıyamet günü Allah onlarla konuşmaz, onlara iltifat buyurmaz, onları (günahtan) temizlemez. Onlar için acıklı bir azap vardır."[46]

(B6659 Buhârî, Eymân, 11; M355-M357 Müslim, Îmân, 220-222)

---

[46] Âl-i İmran, 3/77.

١٧٢٠- وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ إِيَاسِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْحَارِثِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِيءٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ النَّارَ. وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئاً يَسِيراً يَا رَسُولَ اللّٰهِ؟ قَالَ: «وَإِنْ كَانَ قَضِيباً مِنْ أَرَاكٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1720. Ebû Umâme İyâs b. Sa'lebe el-Hârisî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):

–Allah Teâlâ, yalan yere yemin ederek bir Müslümanın hakkını gasbeden kimseye cehennemi vacip, cenneti de haram kılar, buyurdu.

Sahâbîlerden biri:

–Ey Allah'ın Resûlü, eğer o hak, değersiz bir şey ise, diye sordu.

Hz. Peygamber:

–Misvak ağacından kesilmiş bir dal parçası bile olsa, (böyledir), buyurdu.

(M353 Müslim, Îmân, 218)

١٧٢١- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰه بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْكَبَائِرُ: الْإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:
يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَا الْكَبَائِرُ؟ قَالَ: «اَلْإِشْرَاكُ بِاللّٰهِ» قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ:
«الْيَمِينُ الْغَمُوسُ» قُلْتُ: وَمَا الْيَمِينُ الْغَمُوسُ؟ قَالَ: «الَّذِي يَقْتَطِعُ مَالَ
امْرِئٍ مُسْلِمٍ،» يَعْنِي بِيَمِينٍ هُوَ فِيهَا كَاذِبٌ.

1721. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Büyük günahlar; Allah'a ortak koşmak, anne ve babaya asi olmak, adam öldürmek, bile bile yalan yere yemin etmektir.
Buhârî'nin diğer bir rivayeti de şöyledir:
Bir bedevi Hz. Peygamber'e (sav) gelip:
–Ey Allah'ın Resûlü, büyük günahlar nelerdir, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Allah'a şirk koşmak, dedi. Bedevi:
–Sonra hangisidir, deyince:
–Gamûs yemini, buyurdu.
Ravi Abdullah b. Amr diyor ki:
–Ey Allah'ın Resûlü, gamûs yemini nedir, dedim. Resûlullah:
–Bir Müslümanın malından alabilmek için yalan yere edilen yemindir, buyurdu.

(B6675 Buhârî, Eymân, 16; B6920 Buhârî, İstitâbetu'l-mürteddîn, 1)

Yemin Kefâreti

١٧٢٢- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «... وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَيْتُ غَيْرَهَا خَيْراً مِنْهَا، فَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَكَفِّرْ عَنْ يَمِينِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1722. Abdurrahmân b. Semüre'den (ra) rivayet edildiğine
o, göre şöyle demiştir:
Günün birinde Resûlullah *Sav* bana:
...Herhangi bir konuda yemin edip de, onun aksini daha hayırlı görürsen,
hayırlı olanı yap ve yemininin kefâretini öde, buyurdu.

(B6622 Buhârî, Eymân, 1, B6722 Buhârî, Keffârât, 10; M4281 Müslim, Eymân, 19)

١٧٢٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْراً مِنْهَا، فَلْيُكَفِّرْ عَنْ يَمِينِهِ، وَلْيَفْعَلِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1723. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bir konuda yemin edip de, onun aksini daha hayırlı gören, yemini için kefâret
versin ve hayırlı olanı yapsın.

(M4271-M4273 Müslim, Eymân, 11-13)

١٧٢٤- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنِّي وَاللّٰهِ إِنْ شَاءَ اللّٰهُ لاَ أَحْلِفُ عَلَى يَمِينٍ، ثُمَّ أَرَى خَيْراً مِنْهَا إِلاَّ كَفَّرْتُ عَنْ يَمِينِي، وَأَتَيْتُ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1724. Ebû Mûsâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Vallahi ben, Allah'ın izniyle bir şey üzerine yemin ederim de, sonra ondan daha hayırlısını görürsem, yeminimin kefâretini verir ve hayırlı olanı yaparım.

(B6623 Buhârî, Eymân, 1, B6721 Buhârî, Keffârât, 10; M4263 Müslim, Eymân, 7)

١٧٢٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَلَجَّ أَحَدُكُمْ فِي يَمِينِهِ فِي أَهْلِهِ آثَمُ لَهُ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى مِنْ أَنْ يُعْطِيَ كَفَّارَتَهُ الَّتِي فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1725. Ebû Hüreyre'nin (ra) naklettiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Birinizin, ailesi hakkındaki yemininde ısrarcı olması, Allah nezdinde yeminini bozup da Allah'ın farz kıldığı kefâreti vermesinden daha günahtır.

(M4291 Müslim, Eymân, 26; B6625 Buhârî, Eymân, 1)

Boş Yere Yapılan Yeminler İçin Kefâretin Olmaması

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ﴾

Allah, boş yere ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin kefâreti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak, yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa onun kefâreti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin kefâreti budur. Yeminlerinizi tutun...

(Mâide, 5/89)

١٧٢٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: أُنْزِلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ: (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ) فِي قَوْلِ الرَّجُلِ: لَا وَاللّٰهِ، وَبَلَى وَاللّٰهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1726. Hz. Âişe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Allah Teâlâ, boş yere yemin etmenizden dolayı sizi sorumlu tutmaz." (mealindeki) âyeti[47], kişinin (kasıtsız bir şekilde ağzından kaçırdığı) "Hayır vallahi, evet vallahi!" demesi hakkında indirildi.

(B4613 Buhârî, Tefsîr (Mâide), 8)

[47] Mâide, 5/89.

Alışverişte Yemin Etmemek

١٧٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَلْحَلِفُ مَنْفَقَةٌ لِلسِّلْعَةِ، مَمْحَقَةٌ لِلْكَسْبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1727. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: (Alışverişte) yemin, malın satışını artırır, kazancın bereketini ise götürür.

(B2087 Buhârî, Büyu', 26, M4125 Müslim, Müsâkât, 131)

١٧٢٨- وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلِفِ فِي الْبَيْعِ، فَإِنَّهُ يُنَفِّقُ ثُمَّ يَمْحَقُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1728. Ebû Katâde'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Alışverişte çok yemin etmekten sakının, çünkü bu, size önce malı sattırır, sonra (bereketini) kaybettirir.

(M4126 Müslim, Müsâkât, 132)

Allah İçin İstemek

١٧٢٩- عَن جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: «لاَ يُسْأَلُ بِوَجْهِ اللّٰهِ إِلاَّ الْجَنَّةُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1729. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Allah'ın rızası ile sadece cennet istenir.

(D1671 Ebû Dâvûd, Zekât, 37)

١٧٣٠- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ، فَأَعِيذُوهُ، وَمَنْ سَأَلَ بِاللّٰهِ، فَأَعْطُوهُ، وَمَنْ
دَعَاكُمْ، فَأَجِيبُوهُ، وَمَنْ صَنَعَ إِلَيْكُمْ مَعْرُوفاً فَكَافِئُوهُ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا
تُكَافِئُونَهُ بِهِ، فَادْعُوا لَهُ حَتَّى تَرَوْا أَنَّكُمْ قَدْ كَافَأْتُمُوهُ» حَدِيثٌ صَحِيحٌ،
رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ بِأَسَانِيدِ الصَّحِيحَيْنِ.

1730. İbn Ömer'den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah sav şöyle buyurmuştur:
Allah için size sığınan kimseyi koruyun. Allah için bir şey isteyene verin. Davet edenin davetine katılın. Size bir iyilik yapana onun benzeriyle karşılığını verin. Eğer benzeri ile karşılık vermeye gücünüz yetmezse, karşılıkta bulunduğunuza kanaat getirinceye kadar ona dua edin.

(D1672 Ebû Dâvûd, Zekât, 38)

Yöneticilere Hitap Tarzı

١٧٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَخْنَعَ اسْمٍ عِنْدَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ رَجُلٌ تُسَمَّى
مَلِكَ الْأَمْلَاكِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1731. Ebû Hüreyre’nin (ra) naklettiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Aziz ve Celil olan Allah katında en kötü isim, “melikler meliki (krallar kralı)” diye adlandırılan kimsenin ismidir.

(B6206 Buhârî, Edeb, 114; M5610 Müslim, Âdâb, 20)

Fasık ve Zalimlere Hitap Tarzı

١٧٣٢- عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَقُولُوا لِلْمُنَافِقِ سَيِّدٌ، فَإِنَّهُ إِنْ يَكُ سَيِّداً، فَقَدْ أَسْخَطْتُمْ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1732. Büreyde'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Münafık kimseye "Efendi!" diye hitap etmeyin; zira onu efendi (başkalarından üstün) saymanız (hâlinde), Aziz ve Celil olan Rabbinizin öfkesini çekmiş olursunuz.

(D4977 Ebû Dâvûd, Edeb, 75)

Hastalıklara Sövmemek

١٧٣٣- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ، أَوْ أُمِّ الْمُسَيَّبِ فَقَالَ: «مَا لَكِ يَا أُمَّ السَّائِبِ أَوْ يَا أُمَّ الْمُسَيَّبِ تُزَفْزِفِينَ؟» قَالَتْ: اَلْحُمَّى لاَ بَارَكَ اللّٰهُ فِيهَا، فَقَالَ: «لاَ تَسُبِّي الْحُمَّى، فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ، كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1733. Câbir (ra) anlatıyor:
Bir gün Resûlullah *Sav*, Ümmü's-Sâib veya Ümmü'l-Müseyyeb'in yanına geldi ve:
–Ey Ümmü's-Sâib veya Ümmü'l-Müseyyeb, sana ne oldu böyle titreyip duruyorsun, dedi. Ümmü's-Sâib:
–Allah kahretsin, sıtmaya yakalandım, dedi. Bunun üzerine Resûlullah *Sav*:
–Sıtmaya sövme, çünkü körüğün demirin pasını gidermesi gibi, sıtma da insanoğlunun (küçük) günahlarını temizler, buyurdu.

(M6570 Müslim, Birr, 53)

Rüzgâra Sövmemek

١٧٣٤- عَنْ أَبِي الْمُنْذِرِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَسُبُّوا الرِّيحَ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ مَا تَكْرَهُونَ، فَقُولُوا: اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هٰذِهِ الرِّيحِ وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُمِرَتْ بِهِ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هٰذِهِ الرِّيحِ وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُمِرَتْ بِهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1734. Ebu'l-Münzir Übey b. Kab'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Rüzgâra sövmeyin; hoşunuza gitmeyen tarafını gördüğünüzde, "Allah'ım, senden bu rüzgârın hayrını, onun getireceği ve sebep olacağı şeylerin hayrını isteriz. Onun kötülüğünden, getireceği ve sebep olacağı zararların kötülüğünden de sana sığınırız." diye dua edin.

(T2252 Tirmizî, Fiten, 65)

١٧٣٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: اَلرِّيحُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ، وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ،

فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلاَ تَسُبُّوهَا، وَسَلُوا اللّٰهَ خَيْرَهَا، وَاسْتَعِيذُوا بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّهَا»

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1735. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur: Rüzgâr, Allah tarafından gönderilmektedir. Bazen rahmet, bazen de azap getirir. Rüzgârı gördüğünüzde ona sövmeyin; onun hayrını isteyin, şerrinden de Allah'a sığının.

(D5097 Ebû Dâvûd, Edeb, 103, 104)

١٧٣٦- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا عَصِفَتِ الرِّيحُ قَالَ: «اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرسِلَتْ بِهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا، وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1736. Âişe (ra) anlatıyor:
Rüzgâr şiddetlendiği zaman Peygamber Sav:
Allah'ım, senden bu rüzgârın hayrını, taşıdığı ve getirdiği şeylerin de hayrını diler, bunun şerrinden ve yapacağı zararlardan da sana sığınırım, şeklinde dua ederdi.

(M2085 Müslim, İstiskâ, 15)

Horoza Sövmemek

١٧٣٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَسَبُّوا الدِّيكَ، فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلاَةِ»

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1737. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Horoza sövmeyin. Çünkü o, (insanı) namaza uyandırır.

(D5101 Ebû Dâvûd, Edeb, 105, 106)

Yağmurun Yağmasını Başka Sebeplere Bağlamamak

١٧٣٨- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ فِي إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟» قَالُوا: اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «قَالَ: أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي، وَكَافِرٌ بِي، فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللّٰهِ وَرَحْمَتِهِ، فَذٰلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا، فَذٰلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1738. Zeyd b. Hâlid el-Cühenî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*, Hudeybiye'de gece yağan yağmurdan sonra bize sabah namazını kıldırdı. Namaz sonrasında cemaate dönüp:

–Biliyor musunuz, Rabbiniz (bu gece) ne buyurdu, diye sordu. Sahâbîler:

–Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler. Resûl-i Ekrem:

–Allah Teâlâ, "Kullarımdan kimi bana iman ederek, kimi de kâfir olarak (nimete nankörlük ederek) sabahladı. 'Allah'ın fazlı ve rahmeti ile yağmur yağdı.' diyenler bana iman etmiş, yıldızları inkâr etmiştir; 'Filan ve filan yıldızın batıp doğması ile yağmur yağdı.' diyenler ise beni inkâr etmiş, yıldıza iman etmiştir." buyurdu, dedi.

(B4147 Buhârî, Megâzî, 36; B846 Buhârî, Ezân, 156; M231 Müslim, Îmân, 125)

Müslümana Kâfir Dememek

١٧٣٩- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ: يَا كَافِرُ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا، فَإِنْ
كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلاَّ رَجَعَتْ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1739. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bir adam (Müslüman) kardeşine, 'Ey kâfir!' derse bu söz ikisinden birine döner.
Eğer o, dediği gibiyse bu söz yerini bulmuş olur. Aksi takdirde bu söz, onu
söyleyene döner.

(M216 Müslim, Îmân, 111; B6104 Buhârî, Edeb, 73)

١٧٤٠- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ دَعَا رَجُلاً بِالْكُفْرِ، أَوْ قَالَ: عَدُوَّ اللّٰهِ، وَلَيْسَ كَذٰلِكَ
إِلاَّ حَارَ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1740. Ebû Zer'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Her kim, birine: 'Ey kâfir!' veya 'Ey Allah'ın düşmanı!' derse ve o kişi de böyle
değilse o sözler, söyleyene geri döner.

(M217 Müslim, Îmân, 112; B6045 Buhârî, Edeb, 44)

Kötü ve Çirkin Söz Söylememek

١٧٤١- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ، وَلاَ اللَّعَّانِ، وَلاَ الْفَاحِشِ، وَلاَ الْبَذِيِّ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1741. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Mümin, ne insanları karalayan, ne lânet eden, ne kaba ve kötü sözlü,
ne de hayâsız biridir.

(T1977 Tirmizî, Birr, 48)

١٧٤٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا كَانَ الْفُحْشُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ شَانَهُ، وَمَا كَانَ الْحَيَاءُ فِي شَيْءٍ إِلاَّ زَانَهُ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1742. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Arsızlık/fuhşiyat, bulunduğu ortamı kirletir; hayâ ise bulunduğu ortamı süsler.

(T1974 Tirmizî, Birr, 47)

Konuşma Âdâbı

١٧٤٣- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «هَلَكَ الْمُتَنَطِّعُونَ» قَالَهَا ثَلاَثاً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1743. İbn Mes'ûd'dan (ra) rivayete göre, Hz. Peygamber: "Eylem ve söylemlerinde aşırıya kaçanlar helâk oldu!" buyurmuş ve bu sözü üç defa tekrarlamıştır.

(M6784 Müslim, İlim, 7)

١٧٤٤- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ يُبْغِضُ الْبَلِيغَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ كَمَا تَتَخَلَّلُ الْبَقَرَةُ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1744. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah, sığırın ağzını evirip çevirdiği gibi, dilini ağzının içinde dolaştıra dolaştıra konuşan (gösteriş için söz sarf eden) kimselere öfkelenir.

(D5005 Ebû Dâvûd, Edeb, 86; T2853 Tirmizî, Edeb, 72)

١٧٤٥- وَعَنِ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ، وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِساً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقاً، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ، وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، الثَّرْثَارُونَ، وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيْهِقُونَ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1745. Câbir b. Abdullah'dan (ra) rivayet edildiğine göre,
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur.
Bana en sevgili olanlarınız ve kıyamet gününde meclisime en yakın bulunanlarınız, ahlâkı güzel olanlarınızdır. En sevmediğim ve kıyamet gününde benden en uzak kalacak olanlarınız da, gevezeler, avurtlarını şişirip (küstahça) konuşanlar ve bilgiçlik taslamak için kibirlenerek laf kalabalığı eden kimselerdir.

(T2018 Tirmizi, Birr, 71)

Kendi Nefsini Aşağılamamak

١٧٤٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ خَبُثَتْ نَفْسِي، وَلٰكِنْ لِيَقُلْ: لَقِسَتْ نَفْسِي» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1746. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, "Nefsim murdar oldu!" demesin, "Nefsim kötü oldu!", desin.[48]

(B6179 Buhârî, Edeb, 100; M5880 Müslim, Elfâz, 17)

48 "Habuset" ile "lekıset" sözcükleri aynı anlamda olsalar da Resûlullah, "murdar oldu, fasid oldu" manasına gelen "habuset" lafzını kullanmayı hoş görmemiş, ümmetine konuşma adabını öğretmek için onlara güzel ifadeler kullanmalarını tavsiye etmiştir.

Kötü Şeylere İyi İsimler Vermemek

١٧٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُسَمُّوا الْعِنَبَ الْكَرْمَ، فَإِنَّ الْكَرْمَ الْمُسْلِمُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَإِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ»

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ: «يَقُولُونَ الْكَرْمَ إِنَّمَا الْكَرْمُ قَلْبُ الْمُؤْمِنِ».

1747. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Üzüm (şarabına ve içen)e 'ker(e)m' (cömert) demeyin. Asıl ker(e)m, (cömertlik) müminin kalbindedir.

(B6182 Buhârî, Edeb, 101; M5867-M5869 Müslim, Elfâz, 6-8)

Müslim'in diğer rivayetinde "Kerem, ancak müminin kalbindedir." denilmiştir.
Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetlerine göre hadis:
"Üzüm (şarabına ve içen)e 'ker(e)m' (cömert) diyorlar, hâlbuki kerem (cömertlik) mümininin kalbindedir." şeklinde gelmiştir.

١٧٤٨- وَعَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَقُولُوا: الْكَرْمُ، وَلٰكِنْ قُولُوا: اَلْعِنَبُ، وَالْحَبَلَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1748. Vâil b. Hucr'dan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
(Şarap yapılan üzüme) 'kerm' demeyin,
lakin 'üzüm çubuğu, üzüm asması' deyin.

(M5873 Müslim, Elfâz, 12)

Kadınların Güzelliklerini Başkalarına Anlatmamak

١٧٤٩- عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تُبَاشِرِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ، فَتَصِفَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّهُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1749. İbn Mes'ûd'dan (ra), Resûlullah'ın *Sav*
şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Bir kadın, başka bir kadınla tensel temasta bulunmasın.
Sonra o kadın, kocasına onun güzelliğini anlatır da, adam
sanki ona bakmış gibi olur.[49]

(B5240 Buhârî, Nikâh, 119)

[49] Burada iki kadının aynı yatakta bulunmaları, birbirlerine bedensel olarak temas etmeleri veya mahrem yerleri-ni görmeleri ve başkalarına anlatmaları yasaklanmıştır. Lezbiyenlik vb. gayr-i ahlâki davranışlara karşı bir uyarı olarak yorumlanabilir.

Dua Üslûbu

١٧٥٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ: اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ، لِيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ، فَإِنَّهُ لاَ مُكْرِهَ لَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1750. Ebû Hüreyre'den (ra) Resûlullah'ın (sav)
şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Biriniz dua ederken, "Allah'ım, istersen beni bağışla,
istersen bana rahmet et." demesin; dileğini kesin olarak istesin.
Çünkü Allah'ı zorlayan (hiçbir kuvvet) yoktur.

(B7477 Buhârî, Tevhîd, 31; M6812-M6813 Müslim, Zikir, 8, 9)

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ : «وَلكِنْ، لِيَعْزِمْ وَلْيُعَظِّمِ الرَّغْبَةَ، فَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى لاَ يَتَعَاظَمُهُ شَيْءٌ أَعْطَاهُ».

Müslim'in bir rivayetinde:
"Dileğini kesin olarak istesin, rağbetini de iyice artırsın.
Çünkü vereceği hiçbir şey Allah'a büyük gelmez." denilmiştir.

(M6812 Müslim, Zikir, 8)

١٧٥١- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ، فَلْيَعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ، وَلاَ يَقُولَنَّ: اَللّٰهُمَّ إِنْ شِئْتَ، فَأَعْطِنِي، فَإِنَّهُ لاَ مُسْتَكْرِهَ لَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1751. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, dua ettiği zaman kararlı ve kesin bir şekilde istesin ve "Allah'ım, dilersen bana ver." demesin; çünkü Allah'ı zorlayan (hiçbir kuvvet) yoktur.

(B6338 Buhârî, Deavât, 21; M6811 Müslim, Zikir, 7)

“Allah ve Falan Kimse Dilerse” Dememek

١٧٥٢- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللّٰهُ وَشَاءَ فُلاَنٌ، وَلٰكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللّٰهُ، ثُمَّ شَاءَ فُلاَنٌ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

1752. Huzeyfe’den (ra), Hz. Peygamber’in *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Siz, “Allah ve filan dilerse.” demeyin. Fakat “Allah dilerse, sonra da filan dilerse.” deyin.

(D4980 Ebû Dâvûd, Edeb, 76)

Yatsıdan Sonra Sohbet Etmemek

١٧٥٣- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1753. Ebû Berze'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah Sav, yatsı namazından önce uyumayı, yatsıdan sonra da konuşmayı hoş karşılamazdı.[50]

(B568 Buhârî, Mevâkît, 23; M1463 Müslim, Mesâcid, 236)

١٧٥٤- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ، قَالَ: «أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هٰذِهِ؟ فَإِنَّ عَلَى رَأْسِ مِئَةِ سَنَةٍ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ الْيَوْمَ أَحَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

[50] İlmî çalışmalar, misafir ile sohbet ve hayırlı işler hakkında konuşmalarda sakınca yoktur.

1754. İbn Ömer'den (ra) gelen rivayete göre Resûlullah Sav, hayatının son günlerinde bize yatsı namazını kıldırdı. Selâm verince:
Bu geceyi görüyorsunuz ya, işte bu geceden itibaren yüz senesinin başında, bugün yeryüzünde olanlardan hiçbir kimse hayatta kalmayacaktır, buyurdu.

(B116 Buhârî, İlim, 41; M6479 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 217)

١٧٥٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُمُ انْتَظَرُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُمْ قَرِيباً مِنْ شَطْرِ اللَّيْلِ فَصَلَّى بِهِمْ، يَعْنِي الْعِشَاءَ قَالَ: ثُمَّ خَطَبَنَا فَقَالَ: «أَلاَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلُّوا، ثُمَّ رَقَدُوا» وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلاَةٍ مَا انْتَظَرْتُمُ الصَّلاَةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1755. Enes (ra) şöyle anlatıyor:
Bir gece sahâbîler, Hz. Peygamber'in mescide gelmesini beklediler. Resûlullah gece yarısına yakın gelerek onlarla birlikte yatsı namazını kıldırdı. Sonra bize hitap ederek:
Bakın, şu anda halk namazlarını kılmış ve uyumuştur. Siz ise namaz için beklediğiniz sürece namaz içindesiniz, buyurdular.

(B572 Buhârî, Mevâkît, 25)

Kadının Kocasına Karşı Yükümlülükleri

١٧٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبَتْ، فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا، لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتّٰى تُصْبِحَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَفِي رِوَايَةٍ: حَتّٰى «تَرْجِعَ».

1756. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Koca, hanımını (cinsel ilişki için) yatağına çağırdığı hâlde, eşi (mazereti olmaksızın) gelmez de kocası bu yüzden ona kırgın olarak gecelerse melekler sabaha kadar o hanımın Allah'ın rahmetinden uzak kalmasını dilerler.
Buhârî'nin bir rivayetinde:
"Kadın, kocasının yatağına dönünceye kadar." denilmiştir.

(B3237 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 7; M3541 Müslim, Nikâh, 122)

Hanımın, Kocasından İzinsiz Nafile Oruç Tutmaması

١٧٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ وَلاَ تَأْذَنَ
فِي بَيْتِهِ إِلاَّ بِإِذْنِهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1757. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın Sav şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Kadının, kocası yanında iken onun izni olmadıkça (nafile) oruç tutması ve yine izni olmadıkça onun evine bir kimsenin girmesine izin vermesi helâl olmaz.

(B5195 Buhârî, Nikâh, 86; M2370 Müslim, Zekât, 84)

İmamdan Evvel Rükû veya Secdeye Gitmemek

١٧٥٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رفع رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1758. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *sav* şöyle buyurmuştur:
Sizden biri, namazda başını imamdan önce kaldırdığında Allah'ın, başını merkep başına yahut suretini merkep suretine çevirmesinden korkmaz mı?[51]

(B691 Buhârî, Ezân, 53; M963 Müslim, Salât, 114)

[51] Muhtemelen merkebin inatçılığına ve uygunsuz davranış sergilemesine telmihen böyle bir benzetme yapılmış olmalıdır. İmama uyduğu hâlde ona muhalif hareket edenlerin tutumu inadına bir tutum olarak görülmüş ve uygunsuz bir davranış olarak nitelenmiş olmaktadır.

Namazda Eli Böğre Koymamak

١٧٥٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَهَي عَنِ الْخَصْرِ فِي الصَّلاَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1759. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav*, namazda elin böğre konmasını yasaklamıştır.

(B1219 Buhârî, Amel fi's-salât, 17; M1218 Müslim, Mesâcid, 46)

Yemek Hazırken veya Tuvalet İhtiyacı Varken Namaza Durmamak

١٧٦٠- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ صَلاَةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ، وَلاَ وَهُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1760. Hz. Âişe'den (ra) işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur: Kişinin yemek hazırken ve küçük ya da büyük tuvaleti onu sıkıştırmışken namaz kılması (uygun) olmaz.

(M1246 Müslim, Mesâcid, 67)

Namazda Göğe Bakmamak

١٧٦١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ،» فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذٰلِكَ حَتّٰى قَالَ: «لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذٰلِكَ، أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1761. Enes b. Mâlik'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*: "Bazı kimselere ne oluyor ki namaz kılarken gözlerini göğe dikiyorlar!" dedi ve (bu durumdan sakındırmak için) sözlerini o kadar ağırlaştırdı ki (sonunda): "Onlar ya (gözlerini semaya dikmekten) vazgeçerler, yahut gözlerinin feri alınıp kör olurlar." buyurdu.

(B750 Buhârî, Ezân, 92)

Namazda Sağa Sola Bakınmamak

١٧٦٢- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْاِلْتِفَاتِ فِي الصَّلاَةِ فَقَالَ: «هُوَ اخْتِلاَسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلاَةِ الْعَبْدِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1762. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Resûlullah'a *Sav*, namazda etrafa bakınmanın hükmünü sordum, o: Bu, kulun namazından şeytanın kapıp kaçtığı bir şeydir, buyurdu.

(B751 Buhârî, Ezân, 93)

١٧٦٣- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا بُنَيَّ إِيَّاكَ وَالْاِلْتِفَاتَ فِي الصَّلاَةِ، فَإِنَّ الْاِلْتِفَاتَ فِي الصَّلاَةِ هَلَكَةٌ، فَإِنْ كَانَ لاَ بُدَّ، فَفِي التَّطَوُّعِ لاَ فِي الْفَرِيضَةِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1763. Enes'ten (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Namazda iken sağa sola bakmaktan sakın! Zira namazda etrafa bakmak, helâke sebeptir. Eğer etrafa bakman gerekiyorsa bari nafilede olsun, farzda olmasın.

(T589 Tirmizî, Cum'a, 60)

Kabre Doğru Namaz Kılmamak

١٧٦٤- عَنْ أَبِي مَرْثَدٍ كَنَّازِ بْنِ الْحُصَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ تُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ، وَلاَ تَجْلِسُوا عَلَيْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1764. Ebû Mersed Kennâz b. Husayn'ın (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kabre karşı namaz kılmayın, kabir üzerine de oturmayın.

(M2251 Müslim, Cenâiz, 98)

Namaz Kılan Kimsenin Önünden Geçmemek

١٧٦٥- عَنْ أَبِي الْجُهَيْمِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصِّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْراً لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ» قَالَ الرَّاوِي: لاَ أَدْرِي: قَالَ أَرْبَعِينَ يَوْماً، أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْراً، أَوْ أَرْبَعِينَ سَنَةً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1765. Ebu'l-Cüheym Abdullah b. Hâris b. Sımme el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Namaz kılanın önünden geçen kimse ne kadar günaha girdiğini bilseydi, onun önünden geçmektense kırk (şu kadar uzun bir süre) beklemesi daha hayırlı olurdu.

Ravi diyor ki: "Kırk gün mü, kırk ay mı, yoksa kırk yıl mı dedi, bilemiyorum."

(B510 Buhârî, Salât, 101; M1132 Müslim, Salât, 261)

Namaz İçin Kâmet Getirildikten Sonra Nafile Namaza Başlamamak

١٧٦٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَلاَ صَلاَةَ إِلاَّ الْمَكْتُوبَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1766. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Farz namaz için kamet getirildiğinde, (artık) farzdan başka kılınacak bir namaz yoktur.

(M1644 Müslim, Müsâfirîn, 63)

Sadece Cuma Gününü Oruçla ve Gecesini İbadetle Geçirmemek

١٧٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَخُصُّوا لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ بِقِيَامٍ مِنْ بَيْنِ اللَّيَالِي، وَلاَ تَخُصُّوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ مِنْ بَيْنِ الْأَيَّامِ إِلاَّ أَنْ يَكُونَ فِي صَوْمٍ يَصُومُهُ أَحَدُكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1767. Ebû Hüreyre'nin (ra) rivayetine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Geceler arasında yalnız cuma gecesini namaz kılmaya ayırmayın. Günler arasında da, yalnızca cuma gününü oruca ayırmayın. Ama cuma günü, birinizin normalde oruç tuttuğu bir güne rastlarsa o zaman sakıncası yoktur.

(M2684 Müslim, Sıyâm, 148)

١٧٦٨- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ يَصُومَنَّ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلاَّ يَوْماً قَبْلَهُ أَوْ بَعْدَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1768. Yine Ebû Hüreyre’nin işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur: Sizden birin, cumadan bir gün evvel veya bir gün sonra oruç tutmadıkça, yalnız cuma günü oruç tutmasın.

(B1985 Buhârî, Savm, 63; M2683 Müslim, Sıyâm, 147)

١٧٦٩- وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ قَالَ: سَأَلْتُ جَابِراً رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1769. Muhammed b. Abbâd’dan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Câbir’e (ra), Peygamber *sav*, cuma günü oruç tutmayı yasakladı mı, diye sordum. –Evet, (yasakladı) cevabını verdi.

(B1984 Buhârî, Savm, 63; M2681 Müslim, Sıyâm, 146)

١٧٧٠- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهِيَ صَائِمَةٌ، فَقَالَ: «أَصُمْتِ أَمْسِ؟» قَالَتْ: لاَ، قَالَ: «تُرِيدِينَ أَنْ تَصُومِي غَداً؟» قَالَتْ: لاَ، قَالَ: «فَأَفْطِرِي» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1770. Müminlerin annesi Cüveyriye bint Hâris’in (ra) anlattığına göre, kendisi oruçlu iken bir cuma günü Hz. Peygamber onun yanına gelmişti ve:
–Dün oruç tuttun mu, diye sordu. Ben:
–Hayır (tutmadım), dedim. Resûlullah *sav*:
–Yarın oruç tutacak mısın, diye sordu. Ben yine:
–Hayır (tutmayacağım) dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber:
–Öyle ise orucunu boz, buyurdu.

(B1986 Buhârî, Savm, 63)

Visâl Orucu Tutmamak

١٧٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَعَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْوِصَالِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1771. Ebû Hüreyre ve Âişe'den (ra) nakledildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, visâl orucunu (iki veya daha fazla günü, arada iftar etmeksizin birbirine ekleyerek tutulan orucu) yasakladı.

(B1964 Buhârî, Savm, 48; M2569 Müslim, Sıyâm, 58)

١٧٧٢- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوِصَالِ. قَالُوا: إِنَّكَ تُوَاصِلُ؟ قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ مِثْلَكُمْ، إِنِّي أُطْعَمُ وَأُسْقَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ.

1772. İbn Ömer'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Resûlullah *Sav*, visâl orucunu (iki veya daha fazla günü, arada iftar etmeksizin birbirine ekleyerek tutulan orucu) yasaklamıştı. Ashâb:

–(Ey Allah'ın Resûlü), ama sen (iki orucu) birleştiriyorsun, dediler. Resûl-i Ekrem:

–Ben sizin gibi değilim. Ben (Allah tarafından) yedirilir, içirilirim, buyurdu.

(B1962 Buhârî, Savm, 48; M2564 Müslim, Sıyâm, 56)

Kabir Üstüne Oturmamak

١٧٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْ يَجْلِسَ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ، فَتُحْرِقَ ثِيَابَهُ، فَتَخْلُصَ إِلَى جِلْدِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَجْلِسَ عَلَى قَبْرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1773. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Birinizin, bir kor üzerine oturup elbisesini yakması ve ateşin vücuduna işlemesi, kabir üstüne oturmasından daha hayırlıdır.

(M2248 Müslim, Cenâiz, 96)

Kabirler Üzerine Yapı Yapmamak

١٧٧٤- عَنِ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُجَصَّصَ الْقَبْرُ، وَأَنْ يُقْعَدَ عَلَيْهِ، وَأَنْ يُبْنَى عَلَيْهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1774. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir. Resûlullah *Sav*, kabirlerin (yerden yüksekçe yapılıp) kireç vb. ile boyanmasını, kabir üzerine oturulmasını ve kabir üzerine bina (kubbe vb.) yapılmasını yasakladı.[52]

(M2245 Müslim, Cenâiz, 94)

---

[52] Hadis, kabirlerin çok şatafatlı birer yapıya dönüştürülmesini yasaklamaktadır. Zira bu, israf olduğu gibi, ibadet yeri gibi algılanma, takdis edilme hatta tapılma riskini taşır.

Efendisinden Kaçan Kölenin Durumu

١٧٧٥- عَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا عَبْدٍ أَبَقَ، فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1775. Cerîr'den (ra) nakledildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
(İşkence vb. meşru sebep olmadığı hâlde sahibinden) kaçan bir köle, güvenlik haklarından mahrum olur.

(M229 Müslim, Îmân, 123)

١٧٧٦- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَبَقَ الْعَبْدُ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «فَقَدْ كَفَرَ».

1776. Cerîr'den nakledildiğine göre Peygamber *sav*:
Köle, (efendisinden) kaçtığı zaman, kıldığı namaz kabul olmaz, buyurmuştur.
Müslim'in diğer rivayetinde "Küfür (nankörlük) etmiş olur." denilmiştir.[53]

(M228, M230 Müslim, Îmân, 122, 124)

---

[53] Bu tür hadislerde dile getirilen hususlar, Hz. Peygamber devrinin sosyal yapısıyla ilintilidir. Dolayısıyla o günkü koşullar dikkate alınarak anlaşılmaları gerekir.

Cezalarda Ayrımcılık Yapmamak

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini(nin koymuş olduğu hükmü uygulama) konusunda onlara acımaya kalkışmayın.

(Nûr, 24/2)

١٧٧٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، أَنَّ قُرَيْشاً أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقَالُوا: مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: وَمَنْ يَجْتَرِىءُ عَلَيْهِ إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، حِبُّ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللّٰهِ تَعَالَى؟» ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ قَبْلَكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ، أَقَامُوا عَلَيْهِ

الْحَدَّ، وَايْمُ اللّٰهِ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا»
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَتَلَوَّنَ وَجْهُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللّٰهِ؟» قَالَ أُسَامَةُ: اِسْتَغْفِرْ لِي يَا رَسُولَ اللّٰهِ. قَالَ: ثُمَّ أَمَرَ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ، فَقُطِعَتْ يَدُهَا.

1777. Âişe'den (ra) şöyle dediği aktarılmıştır:
(Mekke'nin fethi gününde) hırsızlık eden Mahzum Kabilesi'nden bir kadının durumu Kureyşlilerin zoruna gitti. Bunun üzerine (içlerinden bazıları):
–Bu kadın(ın affedilmesi) için Resûlullah'a gidip kim aracılık yapabilir, dediler. (Bazıları da:)
–Buna Resûlullah'ın çok sevdiği Üsâme b. Zeyd'den başkası cesaret edemez, dediler. O da, Hz. Peygamber'le konuştu. Bunun üzerine Resûlullah Sav:
–Allah'ın koyduğu cezalardan bir cezanın düşürülmesi için aracılık mı ediyorsun, buyurdu. Sonra kalkıp bir hutbe vererek şöyle dedi:
–Sizden öncekiler, içlerinden ileri gelenleri hırsızlık yaptığında onu bırakıvermeleri, zayıf biri hırsızlık yaptığında ise ona cezayı uygulamaları sebebiyle helâk olmuşlardır. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık etseydi, onun da elini keserdim, dedi.

(B3475 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4410 Müslim, Hudûd, 8)

Buhârî'nin diğer bir rivayetinde, bunun üzerine Resûlullah'ın benzi attı, renkten renge girdi ve:
–Allah'ın koyduğu cezalardan bir cezanın düşmesi için aracılık mı ediyorsun, dedi. Bunu duyan Üsâme:
–Ey Allah'ın Resûlü, benim (hatamın affolunması) için istiğfar et, dedi.
Ravi diyor ki: Sonra Peygamber'in emri gereği kadının eli kesildi.[54]

(B4304 Buhârî, Megâzî, 54)

---

[54] Bu kadının adı Fâtıma bint Esved'dir.

Topluma Rahatsızlık Veren Şeylerden Sakınmak

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا
فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَاناً وَإِثْماً مُبِيناً﴾

Mümin erkekleri ve mümin kadınları işlemedikleri şeyler yüzünden incitenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

(Ahzâb, 33/58)

١٧٧٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِتَّقُوا اللَّاعِنَيْنِ» قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ؟ قَالَ: «الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1778. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav:
–Lânetlenmeye sebep olacak iki şeyden sakının, buyurdu. Sahâbîler:
–Bunlar nelerdir, diye sordular. Peygamber Sav:
–Halkın geçecekleri yol üzerine veya gölgelenecekleri yerlere (ağaçların altına, su kenarlarına, mesken ve civarına) tuvaletini yapmaktır, buyurdu.

(M618 Müslim, Tahâret, 68)

١٧٧٩- عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نَهَى أَنْ يُبَالَ فِي الْمَاءِ الرَّاكِدِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1779. Câbir’den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav, durgun sulara bevletmeyi yasaklamıştır.

(M655 Müslim, Tahâret, 94)

Çocuklara Bağış Yaparken Eşit Davranmak

١٧٨٠- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَاهُ أَتَى بِهِ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقَالَ: إِنِّي نَحلْتُ ابْنِي هٰذَا غُلَامًا كَانَ لِي، فقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكُلَّ وَلَدِكَ نَحلْتَهُ مِثْلَ هٰذَا؟» فقَالَ: لاَ، فقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَأَرْجِعْهُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفعَلْتَ هٰذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ؟» قَالَ: لاَ، قَالَ: «اتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ» فَرَجَعَ أَبِي، فَرَدَّ تِلْكَ الصَّدَقَةَ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا بَشِيرُ أَلَكَ وَلَدٌ سِوَى هٰذَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «أَكُلَّهُمْ وَهَبْتَ لَهُ مِثْلَ هٰذَا؟» قَالَ: لاَ، قَالَ: «فَلاَ تُشْهِدْنِي إِذًا فَإِنِّي لاَ أَشْهَدُ عَلَى جَوْرٍ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «لاَ تُشْهِدْنِي عَلَى جَوْرٍ».

وَفِي رِوَايَةٍ: «أَشْهِدْ عَلَى هٰذَا غَيْرِي» ثُمَّ قَالَ: «أَيَسُرُّكَ أَنْ يَكُونُوا إِلَيْكَ فِي الْبِرِّ سَوَاءً؟» قَالَ: بَلَى، قَالَ: «فَلاَ إِذًا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1780. Numan b. Beşîr'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Babam Beşîr, beni Resûlullah'ın huzuruna götürdü ve:
–(Ey Allah'ın Resûlü!), sahip olduğum bir köleyi bu oğluma bağışladım, dedi.
Bunun üzerine Resûl-i Ekrem:
–(Buna bağışladığın gibi) diğer çocuklarının hepsine de bağışladın mı, diye sordu. Babam:
–Hayır (bağışlamadım), dedi. Bunun üzerine Peygamber (sav):
–Öyle ise, bu bağıştan vazgeç, buyurdu.
Bir rivayete göre Resûlullah (sav):
–Çocuklarının hepsine de bu şekilde bağış yaptın mı, diye sordu.
–Yapmadım, deyince, Resûl-i Ekrem (sav):
–Allah'tan korkun, çocuklarınız arasında adaletle davranın, buyurdu. Babam da (Peygamberin emrine uyarak) hibesinden vazgeçip verdiği sadakayı geri aldı.
Başka bir rivayette Resûl-i Ekrem (sav):
–Yâ Beşîr, bundan başka evladın var mı, diye sordu.
–Evet (var), deyince:
–Buna verdiğin gibi onlara da verdin mi, dedi.
–Hayır, cevabını alınca:
–Öyle ise beni şahit tutma, çünkü ben haksızlığa şahitlik etmem, buyurdu.
Başka bir rivayete göre:
–Bu bağışa benden başkasını şahit göster, dedi. Sonra:
–Çocuklarının hepsinin sana karşı aynı şekilde iyi davranmalarını ister misin, diye sordu.
–Evet deyince:
–Öyle ise (aralarında ayrımcılık) yapma, buyurdu.

(B2586 Buhârî, Hibe, 12, B2650 Buhârî, Şehâdât, 9; M4177-M4185 Müslim, Hibât, 9-18)

Kadının Yas Tutması

١٧٨١- عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَتْ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُوُفِّيَ أَبُوهَا أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَدَعَتْ بِطِيبٍ فِيهِ صُفْرَةُ خَلُوقٍ أَوْ غَيْرِهِ، فَدَهَنَتْ مِنْهُ جَارِيَةً، ثُمَّ مَسَّتْ بِعَارِضَيْهَا. ثُمَّ قَالَتْ: وَاللّٰهِ مَالِي بِالطِّيبِ مِنْ حَاجَةٍ، غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: «لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ، إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْراً» قَالَتْ زَيْنَبُ: ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا حِينَ تُوُفِّيَ أَخُوهَا، فَدَعَتْ بِطِيبٍ فَمَسَّتْ مِنْهُ، ثُمَّ قَالَتْ: أَمَا وَاللّٰهِ مَالِي بِالطِّيبِ مِنْ حَاجَةٍ، غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: «لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْراً». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1781. Ebû Seleme'nin kızı Zeyneb'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:

Hz. Peygamber'in eşi Ümm-i Habîbe'nin babası Ebû Süfyân b. Harb vefat ettiğinde Ümm-i Habîbe'nin yanına gitmiştim. Safranlı veya başka hoş bir koku istedi. Bu kokudan önce cariyeye sonra da kendi yanaklarına sürdü. Ardından dedi ki:

- Vallahi benim (gibi yas tutan bir kadının) kokuya ne ihtiyacı olabilir? Ancak ben Resûlullah'ın (sav) minber üzerinde şöyle dediğini işittim: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadının üç günden fazla ölüye yas tutması helâl değildir. Ancak kocası için dört ay on gün yas tutabilir."

Hadisi rivayet eden Zeyneb diyor ki:

Sonra bir kere de ben, kardeşi vefat ettiğinde Zeyneb bint Cahş'ın (ra) yanına gitmiştim. Zeyneb de koku isteyip süründü, sonra dedi ki:

- Vallahi benim (gibi yas tutan bir kadının) kokuya ne ihtiyacı olabilir? Fakat ben, Resûlullah'ın (sav) minber üzerinde şöyle dediğini işittim: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadının üç günden fazla ölüye yas tutması helâl değildir. Ancak kocası için dört ay on gün yas tutabilir."

(B1280-B1282 Buhârî, Cenâiz, 30, B5334-B5335 Buhârî, Talâk, 46; M3728-M3726 Müslim, Talâk, 58)

Alışveriş ile İlgili Bazı Yasaklar

١٧٨٢- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1782. Enes'ten (ra) rivayet edildiği üzere şöyle demiştir: Resûlullah *Sav*, şehirlinin –ana baba bir kardeş dahi olsa– simsarlık ederek köylünün malını (ücretle) satmasını yasakladı.

(B2150, B2158 Buhârî, Büyu', 64, 68; M3828 Müslim, Büyu', 21)

١٧٨٣- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَتَلَقُّوا السِّلَعَ حَتَّى يُهْبَطَ بِهَا إِلَى السُّوقِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1783. İbn Ömer'den nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: (Köylünün) satılık malını, (pazar yerine getirip piyasayı öğreninceye kadar) yolda karşıla(yıp satın al)mayın.

(B2165 Buhârî, Büyu', 71; M3819 Müslim, Büyu', 14)

١٧٨٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَتَلَقَّوُا الرُّكْبَانَ، وَلاَ يَبِعْ حَاضِرٌ لِبَادٍ»، فَقَالَ لَهُ طَاوُوسُ: مَا قَوْلُهُ «لاَ يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ؟» قَالَ: لاَ يَكُونُ لَهُ سِمْسَاراً. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1784. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Satılık eşyasıyla pazara gelen köylüleri (pazar dışında) karşıla(yıp mallarını satın al)mayın. Şehirli de, köylünün namına onun malını satmasın, buyurdu.
(Tâbiînden olan ravi) Tâvus, İbn Abbâs'a:
"Şehirli, köylünün malını satmasın." sözünün manası nedir, diye sordu. İbn Abbâs, "(Ücretle) simsarlık etmesin." cevabını verdi.

(B2158 Buhârî, Büyu', 68; M3825 Müslim, Büyu', 19)

١٧٨٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ وَلاَ تَنَاجَشُوا وَلاَ يَبِيعُ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلاَ يَخْطُبُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ، وَلاَ تَسْأَلِ الْمَرْأَةُ طَلاَقَ أُخْتِهَا لِتَكْفَأَ مَا فِي إِنَائِهَا. وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّلَقِّي وَأَنْ يَبْتَاعَ الْمُهَاجِرُ لِلْأَعْرَابِيِّ، وَأَنْ تَشْتَرِطَ الْمَرْأَةُ طَلاَقَ أُخْتِهَا، وَأَنْ يَسْتَامَ الرَّجُلُ عَلَى سَوْمِ أَخِيهِ، وَنَهَى عَنِ النَّجْشِ وَالتَّصْرِيَةِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1785. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) şehirlinin (ücretle simsarlık ederek) köylü namına malını satmasını yasakladı ve şöyle buyurdu:
Alıcı gibi görünerek müşteri kızıştırıp başkasını aldatmak için malın kıymetini arttırmayınız. Kimse kardeşinin pazarlığı devam ederken alıcı olmasın.[55] Din kardeşinin dünürlüğü sonuçlanmadıkça, aynı kıza dünür gitmesin.

---

55 Bu cümle aynı zamanda pazarlık esnasında ikinci bir alıcının mala talip olmasını ya da bitmiş bir pazarlığı bozdurarak tekrar satılmasını ifade etmektedir.

Bir kadın da (din) kardeşinin çanağındaki nimeti kendi kabına
doldurmak için onun boşanmasını istemesin.
Müslim'in rivayetinde Ebû Hüreyre şöyle diyor:
Resûlullah Sav kervanı (pazar dışında) karşılamayı ve şehirlinin köylü malını (ücretle) satmasını; bir kadının (din) kardeşinin boşanmasını şart koşmasını; bir kimsenin diğer kardeşinin pazarlığa giriştiği satılık mala talip olup, onun değerini artırmasını; sütü birkaç gün sağılmayıp göğsünde biriktirilen (dolayısıyla olduğundan daha sütlü gösterilen inek ve koyun gibi) hayvanları satmayı yasakladı.

(B2150 Buhârî, Büyu', 64; M3815-M3816 Müslim, Büyu', 11, 12; M3458 Müslim, Nikâh, 51)

١٧٨٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَلاَ يَخْطُبْ عَلَى خِطْبَةِ
أَخِيهِ إِلاَّ أَنْ يَأْذَنَ لَهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ مُسْلِمٍ.

1786. İbn Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Pazarlık devam ederken, (ilk müşteri çekilmedikçe) alıcı olmayın! Din kardeşinizin dünür olduğu bir kadına, o vazgeçmedikçe dünür olmayın.

(B5142 Buhârî, Nikâh, 46; M3812 Müslim, Büyu', 8)

١٧٨٧- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «اَلْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ، فَلاَ يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَبْتَاعَ عَلَى بَيْعِ
أَخِيهِ وَلاَ يَخْطُبَ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتّٰى يَذَرَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1787. Ukbe b. Âmir'den (ra) rivayet olunuğuna göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Mümin, müminin kardeşidir. Dolayısıyla bir mümine, kardeşinin satışı üzerine satış yapması (bitmiş veya devam eden satışı bozarak alıcı olması); din kardeşinin dünür olduğu bir kadına o vazgeçinceye kadar dünür olması helâl olmaz.

(M3464 Müslim, Nikâh, 56)

Meşru Olmayan Yerlere Harcama Yapmamak

١٧٨٨- عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَرْضَى لَكُمْ ثَلاَثاً، وَيَكْرَهُ لَكُم ثَلاَثاً: فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ، وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعاً وَلاَ تَفَرَّقُوا، وَيَكْرَهُ لَكُمْ: قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1788. Ebû Hüreyre'den (ra),
Resûlullah'ın *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Allah Teâlâ, sizin üç şeyinizden hoşnut olur, üç şeyinizden de hoşlanmaz: Allah'a ibadet edip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan, hep birlikte Allah'ın ipine (Kitabı'na) sımsıkı sarılmanızdan, tefrikaya düşmemenizden hoşnut olur. Dedikodu yapmanızdan, çok soru sormanızdan ve lüzumsuz yere mal harcamanızdan da hoşlanmaz.

(M4481 Müslim, Akdiye, 10)

١٧٨٩- وَعَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ قَالَ: أَمْلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي
كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلاَةٍ مَكْتُوبَةٍ: «لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ
الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اَللّٰهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ،
وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» وَكَتَبَ إِلَيْهِ أَنَّهُ
«كَانَ يَنْهَى عَنْ قِيلَ وَقَالَ، وَإِضَاعَةِ الْمَالِ، وَكَثْرَةِ السُّؤَالِ، وَكَانَ يَنْهَى
عَنْ عُقُوقِ الْأُمَّهَاتِ، وَوَأْدِ الْبَنَاتِ، وَمَنْعٍ وَهَاتِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1789. Muğîre'nin kâtibi Verrâd'dan naklolunduğuna göre o, şöyle demiştir:
Muğîre b. Şu'be, Muâviye'ye göndereceği bir mektupta bana şunları yazdırdı:
Peygamber Sav her farz namazdan sonra şöyle derdi:
"Lâ ilâhe illallâhü vahdehü lâ şerîke leh. Lehü'l–mülkü velehü'l–hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Allahümme lâ mânia limâ a'tayte, ve lâ mu'tiye limâ mena'te; ve lâ yenfeu ze'l–ceddi minke'l–ceddü.
Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O'nun ortağı da yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. Her şeye kudreti yeten O'dur. Allah'ım, senin verdiğine engel olabilecek hiçbir kuvvet yoktur. Vermediğini verecek hiçbir kuvvet de yoktur. Senin yardımın olmadıkça, servet sahibinin servetinin de kendisine fayda yoktur."
Muğîre, Muâviye'ye yazdığı mektupta şunu da yazmıştır:
Resûl-i Ekrem, bir de dedikodu yapmayı, lüzumsuz yere mal harcamayı ve çok soru sormayı yasakladı.
Yine, Peygamber Efendimiz, analara itaatsizliği, kız çocuklarını diri diri gömmeyi, verilmesi gereken şeyleri vermemeyi ve hakkı olmayan bir şeyi istemeyi de yasakladı.

(B6473 Buhârî, Rikâk, 22, B7292 Buhârî İ'tisâm, 3)

Müslümana Silah Çekmemek

١٧٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُشِرْ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسِّلَاحِ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ، فَيَقَعَ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَلْعَنُهُ حَتّٰى يَدَعَهُ ، وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ».

1790. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Kimse (din) kardeşine silah çekmesin; çünkü o bilmez ki, belki şeytan elini çeliverir (adamı vurur da) bu yüzden cehennemden bir çukura yuvarlanır.
Müslim'in bir rivayetine göre Ebû Hüreyre şöyle demiştir:
Ebu'l-Kâsım (sav) buyurdu ki:
Melekler, ana-baba bir de olsa, kardeşine silah çekene, onu bırakıncaya kadar lânet ederler.

(B7072 Buhârî, Fiten, 7; M6666 Müslim, Birr, 125)

١٧٩١- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُتَعَاطَى السَّيْفُ مَسْلُولاً». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1791. Câbir'in (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Resûlullah (sav), kınından sıyrılıp çıkartılmış kılıcın elden ele alınıp verilmesini yasakladı.

(D2588 Ebû Dâvûd, Cihâd, 66, T2163 Tirmizî, Fiten, 5)

Ezan Okunduktan Sonra Camiden Çıkmamak

١٧٩٢- عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ قَالَ: كُنَّا قُعُوداً مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ
فِي الْمَسْجِدِ، فَأَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ يَمْشِي، فَأَتْبَعَهُ
أَبُو هُرَيْرَةَ بَصَرَهُ حَتّٰى خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَّا هٰذَا فَقَدْ
عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1792. Ebu'ş-Şa'sâ'dan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Biz, Ebû Hüreyre ile birlikte mescitte oturuyorduk. Derken müezzin ezan okudu. Bir adam, – namazdan evvel – kalkıp yürümeye başladı. Mescitten çıkıncaya kadar Ebû Hüreyre onu gözü ile takip etti. Sonra da:
-Bu adam Ebu'l-Kâsım'a *Sav* isyan etti, dedi.

(M1489 Müslim , Mesâcid, 258)

İkram Edilen Güzel Kokuyu Geri Çevirmemek

١٧٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عُرِضَ عَلَيْهِ رَيْحَانٌ، فَلاَ يَرُدَّهُ، فَإِنَّهُ خَفِيفُ الْمَحْمَلِ، طَيِّبُ الرِّيحِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1793. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kendisine reyhan kokusu ikram edilen kimse, onu reddetmesin;
çünkü o hem hafiftir, hem de kokusu güzeldir.

(M5883 Müslim, Elfâz, 20)

١٧٩٤- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لاَ يَرُدُّ الطِّيبَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1794. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamberimiz *Sav*, (kendisine sunulan) güzel kokuyu reddetmezdi.

(B2582 Buhârî, Hibe, 9)

İnsanları Yüzlerine Karşı Övmemek

١٧٩٥- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلاً يُثْنِي عَلَى رَجُلٍ وَيُطْرِيهِ فِي الْمَدْحَةِ، فَقَالَ: «أَهْلَكْتُمْ، أَوْ قَطَعْتُمْ ظَهْرَ الرَّجُلِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1795. Ebû Mûsâ'nın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Peygamber *Sav* bir kimsenin, birini aşırı bir şekilde övdüğünü işitince: "Adamı mahvettiniz!" ya da "Adamın belini kırdınız!", buyurdu.

(B6060 Buhârî, Edeb 54; M7504 Müslim, Zühd, 67)

١٧٩٦- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَثْنَى عَلَيْهِ رَجُلٌ خَيْراً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَيْحَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ» يَقُولُهُ مِرَاراً «إِنْ كَانَ أَحَدُكُمْ مَادِحاً لاَ مَحَالَةَ، فَلْيَقُلْ: أَحْسِبُ كَذَا وَكَذَا إِنْ كَانَ يَرَى أَنَّهُ كَذٰلِكَ، وَحَسِيبُهُ اللّٰهُ، وَلاَ يُزَكَّى عَلَى اللّٰهِ أَحَدٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1796. Ebû Bekre'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:
Bir gün Peygamber'in (sav) huzurunda bir kimsenin ismi anılmış ve orada bulunanlardan biri, onu aşırı bir şekilde övmüştü. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) birkaç defa:
"Yazık sana, dostunun boynunu kopardın, (onu mahvettin)", dedi. Sonra da: "Şayet biriniz diğerini mutlaka övecek olursa, 'öyle sanıyorum ki o, şöyle iyidir, böyle iyidir.' desin ve bu sözü de adamın bu sıfatlara sahip olduğu kanaatindeyse söylesin. Onun iç yüzünü Allah bilir, ona göre hesaba çeker. Şu hâlde kimse, Allah'a karşı kesin bir şekilde tezkiye edilemez (temize çıkarılamaz)." buyurdu.

(B6061 Buhârî, Edeb, 54; M7501 Müslim, Zühd, 65)

١٧٩٧- وَعَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنِ الْمِقْدَادِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً جَعَلَ يَمْدَحُ عُثْمَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، فَعَمِدَ الْمِقْدَادُ، فَجَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ، فَجَعَلَ يَحْثُو فِي وَجْهِهِ الْحَصْبَاءَ، فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ: مَا شَأْنُكَ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الْمَدَّاحِينَ، فَاحْثُوا فِي وُجُوهِهِمُ التُّرَابَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1797. Hemmâm b. Hâris'in, Mikdâd'dan (ra) rivayet ettiğine göre bir gün bir adam Hz. Osman'ı övmeye başlayınca, orada bulunan Mikdâd, diz çökerek öven kişinin yüzüne ufacık taşları atmaya başladı. Bunun üzerine Hz. Osman:
–Ne yapıyorsun, deyince o da:
–Resûlullah (sav), "İnsanları övüp duranları gördüğünüz zaman yüzlerine toprak saçın." buyurdu,[56] dedi.

(M7506 Müslim, Zühd, 69)

---

[56] Hadiste geçen "insanları yüzüne karşı övüp duranların yüzüne toprak atma" tabiri Arapça'da, insanları çıkar amaçlı övenlerin beklentilerinden mahrum edilmesi, onlara hiçbir şey verilmemesi anlamında kinaye bir ifadedir.

Karantina

﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ﴾

Nerede olursanız olun, sapasağlam kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır...

(Nisâ, 4/78)

﴿وَلاَ تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾

...Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın.

(Bakara, 2/195)

١٧٩٨- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ خَرَجَ إِلَى الشَّامِ حَتّٰى إِذَا كَانَ بِسَرْغٍ لَقِيَهُ أُمَرَاءُ الْأَجْنَادِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ وَأَصْحَابُهُ فَأَخْبَرُوهُ أَنَّ الْوَبَاءَ قَدْ وَقَعَ بِالشَّامِ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَقَالَ لِي عُمَرُ: اُدْعُ لِي الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ فَدَعَوْتُهُمْ، فَاسْتَشَارَهُمْ، وَأَخْبَرَهُمْ أَنَّ الْوَبَاءَ قَدْ وَقَعَ بِالشَّامِ، فَاخْتَلَفُوا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: خَرَجْتَ لِأَمْرٍ، وَلاَ نَرَى أَنْ تَرْجِعَ عَنْهُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: مَعَكَ

بَقِيَّةُ النَّاسِ وَأَصْحَابُ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلاَ نَرى أَنْ تُقْدِمَهُمْ عَلَى هٰذَا الْوَبَاءِ، فَقَالَ: اِرْتَفِعُوا عَنِّي، ثُمَّ قَالَ: اُدْعُ لِي الْأَنْصَارَ، فَدَعَوْتُهُمْ، فَاسْتَشَارَهُمْ، فَسَلَكُوا سَبِيلَ الْمُهَاجِرِينَ، وَاخْتَلَفُوا كَاخْتِلاَفِهِمْ، فَقَالَ: اِرْتَفِعُوا عَنِّي، ثُمَّ قَالَ: اُدْعُ لِي مَنْ كَانَ هَا هُنَا مِنْ مَشْيَخَةِ قُرَيْشٍ مِنْ مُهَاجِرَةِ الْفَتْحِ، فَدَعَوْتُهُمْ، فَلَمْ يَخْتَلِفْ عَلَيْهِ مِنْهُمْ رَجُلاَنِ، فَقَالُوا: نَرَى أَنْ تَرْجِعَ بِالنَّاسِ وَلاَ تُقْدِمَهُمْ عَلَى هٰذَا الْوَبَاءِ، فَنَادَى عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فِي النَّاسِ: إِنِّي مُصَبِّحٌ عَلَى ظَهْرٍ، فَأَصْبِحُوا عَلَيْهِ: فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ ابْنُ الْجَرَّاحِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: أَفِرَاراً مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ؟ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: لَوْ غَيْرُكَ قَالَهَا يَا أَبَا عُبَيْدَةَ، وَكَانَ عُمَرُ يَكْرَهُ خِلاَفَهُ، نَعَمْ نَفِرُّ مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ إِلَى قَدَرِ اللّٰهِ، أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ لَكَ إِبِلٌ، فَهَبَطَتْ وَادِياً لَهُ عُدْوَتَانِ، إِحْدَاهُمَا خَصْبَةٌ، وَالْأُخْرَى جَدْبَةٌ، أَلَيْسَ إِنْ رَعَيْتَ الْخَصْبَةَ رَعَيْتَهَا بِقَدَرِ اللّٰهِ، وَإِنْ رَعَيْتَ الْجَدْبَةَ رَعَيْتَهَا بِقَدَرِ اللّٰهِ، قَالَ: فَجَاءَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ، وَكَانَ مُتَغَيِّباً فِي بَعْضِ حَاجَتِهِ، فَقَالَ: إِنَّ عِنْدِي مِنْ هٰذَا عِلْماً، سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ، فَلاَ تَقْدَمُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا، فَلاَ تَخْرُجُوا فِرَاراً مِنْهُ» فَحَمِدَ اللّٰهَ تَعَالَى عُمَرُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَانْصَرَفَ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1798. İbn Abbâs'ın (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Ömer b. Hattâb (ra), (halifeliği zamanında bir grup askerle beraber) Şam'a[57] gitmişti. 'Serğ' denilen köye varınca (ordu kumandanı) Ebû Ubeyde b. Cerrâh bazı komutanlarla birlikte Hz. Ömer'i karşılayarak, o bölgede veba salgını olduğunu haber verdi. İbn Abbâs diyor ki:
Bu haber üzerine Ömer (ra) bana:
–İlk muhacirleri yanıma çağır, dedi. Onları çağırdım. Hz. Ömer, onlarla istişare etti. Sahâbîler ihtilafa düştü. Bir kısmı:
–(Ey müminlerin emîri!) Sen belli bir iş (düşmanla savaşmak) için yola çıktın. Bu yoldan dönmeni uygun görmüyoruz, dedi. Bazıları da:
–Beraberinde Resûlullah'ın ashâbı ile geride kalan halk var ve biz onları vebanın içine götürmeni uygun görmüyoruz (Medine'ye geri dönme fikrindeyiz), dediler. Hz. Ömer (bu ihtilafı görünce):
–Yanımdan kalkın, gidin, dedi. Sonra bana:
–Ensarı çağır, dedi. Onları davet ettim. Onlarla da istişare etti. Ensar da muhacirler gibi ihtilafa düştüler. Ömer (ra) onlara:
–Siz de çıkın, dedi. Sonra bana:
–Mekke'nin fethinden evvel Medine'ye hicret etmiş olan buradaki Kureyş muhacirlerinin yaşlılarını çağır, dedi. Onları da çağırdım. Onlarla da istişare etti. Bunlar ihtilaf etmeyip hepsi de:
Halk ile birlikte Medine'ye geri dönüp vebanın üzerine varmamanızı uygun görüyoruz, dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer, insanlara seslendi ve kendisinin sabah yola çıkacağını ilan etti. Onlara, "Siz de hazırlanın" dedi. İşte tam o sırada Ebû Ubeyde b. Cerrâh (ra), (bu karara itiraz ederek):
–Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun, deyince halife Ömer (onun karşı çıkmasını hoş görmeyerek):
–Ey Ebû Ubeyde, keşke bu sözü sen değil de, başkası söyleseydi, dedikten sonra:
–Evet, Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyoruz. Düşün ki senin develerin bir tarafı otlak, diğer tarafı çıplak bir vadiye inmiş olsaydı, o develeri otlu yamaçta otlatır, karınlarını doyurursan senin bu amelin, Allah'ın kaderiyle olmaz mı? Aksine çıplak tarafında aç bırakırsan yine Allah'ın kaderi ile gütmüş olmaz mısın? dedi.

[57] İslâm tarihinde ve rivayetlerde geçen 'Şam' ile bugün Suriye'nin başkenti olan Şam (Dımaşk) değil; Filistin, Ürdün ve Suriye topraklarını içine alan bölge kastedilmektedir. Söz konusu hâdise de günümüzde Ürdün'de yer alan Ölü Deniz yakınlarındaki Gor Bölgesi'nde yaşanmıştır.

Ravi İbn Abbâs diyor ki:
Bu sırada, bir takım ihtiyaçlarını görmek için orada bulunamayan Abdurrahmân b. Avf geldi. (Durumdan haberdar olunca):
Bu hususa dair bende malumat var. Resûlullah'tan Sav işittim:
"Bir yerde veba olduğunu işittiğiniz zaman oraya gitmeyin, bulunduğunuz yerde veba baş gösterince de hastalıktan kaçarak oradan çıkmayın.", buyurdu, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (görüşünün bu hadise uygun düşmüş olmasından dolayı) Allah Teâlâ'ya hamd ü sena edip, (Medine'ye) geri döndü.

(B5729 Buhârî, Tıb, 30; M5784 Müslim, Selâm, 98)

١٧٩٩- وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الطَّاعُونَ بِأَرْضٍ، فَلاَ تَدْخُلُوهَا، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ، وَأَنْتُمْ فِيهَا، فَلاَ تَخْرُجُوا مِنْهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1799. Üsâme b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Bir yerde veba salgını olduğunu işittiğiniz zaman, oraya girmeyin. Bulunduğunuz yerde veba salgını baş gösterirse oradan da çıkmayın, buyurdu.

(B5728 Buhârî, Tıb, 30; M5787 Müslim, Selâm, 100)

Büyü

﴿وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ﴾

...Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre girmedi. Fakat şeytanlar, insanlara sihri öğrenmek suretiyle küfre girdiler...

(Bakara, 2/102)

١٨٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: «اَلشِّرْكُ بِاللّٰهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ، وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1800. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber *Sav*:
–Helâk edici şu yedi günahtan sakının, buyurdu. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, bunlar nelerdir, diye sordular. Peygamber *Sav*:
–Allah'a ortak koşmak, büyü yapmak, –hukukun gerektirdiğinin dışında– Allah'ın öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi öldürmek, faiz yemek, yetim malı yemek, düşman ile savaş yapılırken kaçmak, evli ve hiçbir şeyden haberi olmayan namuslu mümin bir kadına zina iftirası atmaktır, buyurdu.

(B2766 Buhârî, Vesâyâ, 23; M262 Müslim, Îmân, 145)

Zarar Görebileceği Yerlere Kur'an'ı Götürmemek

١٨٠١- عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُسَافَرَ بِالْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1801. Abdullah b. Ömer'in (ra), Resûlullah *Sav*, Kur'an ile düşman diyarına yolculuğu yasakladı, dediği rivayet edilmiştir.[58]

(B2990 Buhârî, Cihâd, 129; M4839 Müslim, İmâre, 92)

58 Ebû Hanîfe'ye göre, Mushaf-ı Şerif'in düşman elinde hakarete uğramayacağından emin olunması durumunda götürülmesi caizdir.

Altın ve Gümüş Kapları Kullanmamak

١٨٠٢- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «إِنَّ الَّذِي يَأْكُلُ أَوْ يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ».

1802. Ümmü Seleme'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav):
Gümüş kaptan bir şey içen kimse, karnına ancak
cehennem ateşi doldurmuş olur, buyurdu.
Müslim'in rivayetinde: "Gümüş ve altın kaplardan
yemek yiyen veya içen..." denilmiştir.

(B5634 Buhârî, Eşribe, 28; M5385-M5386 Müslim, Libâs, 1)

١٨٠٣- وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا عَنِ الْحَرِيرِ، وَالدِّيبَاجِ، وَالشُّرْبِ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَقَالَ: «هُنَّ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَهِيَ لَكُمْ فِي الْآخِرَةِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ فِي الصَّحِيحَيْنِ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لاَ تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلاَ الدِّيبَاجَ، وَلاَ تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلاَ تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا».

1803. Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber (sav), saf ipek ve atlas elbise giymeyi, altın ve gümüş kaptan bir şeyler içmeyi yasakladı ve "Bunlar, dünyada onları kullananların, ahirette de sizindir." buyurdu.
Buhârî ve Müslim'in diğer rivayetlerinde, Huzeyfe (ra) şöyle demiştir:
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim:
Saf ipek ve atlas elbise giymeyin. Altın ve gümüş kaptan bir şey içmeyin. Altın ve gümüş tabaklardan da yemek yemeyin.

(B5632 Buhârî, Eşribe, 27; M5388, M5400 Müslim, Libâs, 3, 5)

١٨٠٤- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عِنْدَ نَفَرٍ مِنَ الْمَجُوسِ، فَجِيءَ بِفَالُوذَجٍ عَلَى إِنَاءٍ مِنْ فِضَّةٍ، فَلَمْ يَأْكُلْهُ، فَقِيلَ لَهُ حَوِّلْهُ فَحَوَّلَهُ عَلَى إِنَاءٍ مِنْ خَلَنْجٍ، وَجِيءَ بِهِ فَأَكَلَهُ. رَوَاهُ الْبَيْهَقِي بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1804. Enes b. Sîrîn'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Bir gün Enes b. Mâlik ile birlikte Mecûsîlerden bir grubun yanında idim. Bize gümüşten bir kap içinde paluze (bir tür tatlı) getirildi. Enes bunu yemedi. Onu getirene, "Bu paluzeyi başka bir kaba boşalt." denildi. O da onu çam ağacından yapılmış bir çanağa aktarıp getirdi. Bunun üzerine Enes ondan yedi.

(BS104 Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, I, 57)

Erkeklerin Giyimi

١٨٠٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَتَزَعْفَرَ الرَّجُلُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1805. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav*, bir erkeğin (teninde veya giysisinde) zağferan (safran) kullanmasını yasaklamıştır.

(B5846 Buhârî, Libâs, 33; M5507 Müslim, Libâs, 77)

١٨٠٦- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ثَوْبَيْنِ مُعَصْفَرَيْنِ فَقَالَ: «أُمُّكَ أَمَرَتْكَ بِهٰذَا؟» قُلْتُ: أَغْسِلُهُمَا؟ قَالَ: «بَلْ أَحْرِقْهُمَا».

وَفِي رِوَايَةٍ، فَقَالَ: «إِنَّ هٰذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلاَ تَلْبَسْهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1806. Abdullah b. Amr b. Âs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber *Sav*, safranla boyanmış iki elbiseyi üzerimde gördü de:
–Bu elbiseyi giymeyi sana annen mi emretti, deyince:
–Onları yıkayayım (ey Allah'ın Resûlü), dedim.
–Hatta bunları yak, diye emretti.
Müslim'in diğer rivayetinde:
Bu, kâfirlerin giydiği elbiselerdendir, onu giyme, buyurmuştur.

(M5434, M5436 Müslim, Libâs, 27, 28)

Gün Boyunca Susmamak

١٨٠٧- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: حَفِظْتُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ يُتْمَ بَعْدَ احْتِلاَمٍ، وَلاَ صُمَاتَ يَوْمٍ إِلَى اللَّيْلِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ.

1807. Hz. Ali'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Ergenlik çağından sonra yetimlik söz konusu değildir. Bütün gün geceye kadar da susmak yoktur.

(D2873 Ebû Dâvûd, Vesâyâ, 9)

١٨٠٨- وَعَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: «دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَلَى امْرَأَةٍ مِنْ أَحْمَسَ يُقَالُ لَهَا: زَيْنَبُ، فَرَآهَا لاَ تَتَكَلَّمُ. فَقَالَ: «مَا لَهَا لاَ تَتَكَلَّمُ»؟ فَقَالُوا: حَجَّتْ مُصْمِتَةً، فَقَالَ لَهَا: «تَكَلَّمِي فَإِنَّ هٰذَا لاَ يَحِلُّ، هٰذَا مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِيَّةِ»، فَتَكَلَّمَتْ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1808. Kays b. Ebû Hâzim anlatıyor:
Ebû Bekir (ra), Ahmes Kabilesi'nden Zeyneb adlı bir kadının yanına gelmişti. Kadının hiç konuşmadığını görünce:
–Bu kadına ne oluyor da konuşmuyor, diye sordu.
–Susarak hac yapıyor, dediler. Bunu duyan Hz. Ebû Bekir kadına:
–Konuş, çünkü bu helâl değildir. Bu, Câhiliye işidir, buyurdu. Bunun üzerine Zeyneb de konuştu.

(B3834 Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 26)

Başkasını Kendi Babası Kabul Etmemek

١٨٠٩- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1809. Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Kim babası olmadığını bildiği hâlde, babasından başka birine "babamdır" diye neseb iddia ederse, cennet ona haramdır.

(B6766 Buhârî, Ferâiz, 29; M220 Müslim, Îmân, 115)

١٨١٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ أَبِيهِ فَهُوَ كُفْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1810. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Babalarınızdan yüz çevirmeyin. Kim babasından yüz çevirirse, bu bir nankörlüktür.

(B6768 Buhârî, Ferâiz, 29; M218 Müslim, Îmân, 113)

١٨١١- وَعَنْ يَزِيدَ بْنِ شَرِيكِ بْنِ طَارِقٍ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: لاَ وَاللّٰهِ مَا عِنْدَنَا مِنْ كِتَابٍ نَقْرَؤُهُ إلاَّ كِتَابَ اللّٰهِ، وَمَا فِي هٰذِهِ الصَّحِيفَةِ، فَنَشَرَهَا فَإِذَا فِيهَا أَسْنَانُ الْإِبِلِ، وَأَشْيَاءُ مِنَ الْجِرَاحَاتِ، وَفِيهَا: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَلْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ عَيْرٍ إِلَى ثَوْرٍ، فَمَنْ أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثاً، أَوْ آوَى مُحْدِثاً، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفاً وَلاَ عَدْلاً، ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، يَسْعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ، فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِماً، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفاً وَلاَ عَدْلاً. وَمَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفاً وَلاَ عَدْلاً». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1811. Yezîd b. Şerîk b. Târık'tan rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Hz. Ali'yi (ra) minber üzerinde hitap ederken gördüm ve şöyle buyurduğunu işittim:
Hayır, vallahi, bizim yanımızda Allah'ın kitabı ile bu sahifede yazılı olandan başka yoktur, dedi ve sahifeyi açtı. İçinde (zekâta tabi) develerin yaşları, yaralamalar karşısında ödenmesi gereken diyet bedelleri bildirilmekteydi. Yine o sahifede Resûlullah'ın şöyle buyurduğu yazılı idi:
"Medine'nin Ayr Dağı ile Sevr Dağı arası haremdir (güvenli bölgedir). Her kim Medine'nin bu bölgesi içinde (Allah'ın emrine ve Peygamber'in sünnetine) aykırı bir şey yapar veya böyle bidatı (dini, hukuki mesnedi olmayan bir şey) ihdas edeni himaye ederse Allah'ın, meleklerin ve bütün halkın lâneti onların üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, o kimsenin tövbe ve fidyesini kabul etmez.

Bütün Müslümanlar eşit düzeyde güvence verme hakkına sahiptir. Sıradan bir Müslümanın verdiği güvence dahi muteberdir. Kim bir Müslümanın verdiği güvenceyi çiğnerse, Allah'ın, meleklerin ve bütün halkın lâneti onun üzerine olsun. Allah kıyamet gününde onun tövbe ve fidyesini kabul etmez.[59]
Kim de babasından veya efendisinden başkasına mensubiyet iddiasında bulunursa, Allah'ın, meleklerin ve bütün halkın lâneti onun üzerine olsun. Allah Teâlâ kıyamet gününde onun tövbesini de fidyesini de kabul etmez."

(B3172 Buhârî, Cizye, 10, B7300 Buhârî, İ'tisâm, 5; M3327 Müslim, Hac, 467)

١٨١٢- وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيْسَ مِنْ رَجُلٍ ادَّعَى لِغَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُهُ إِلَّا كَفَرَ، وَمَنِ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ، فَلَيْسَ مِنَّا، وَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ دَعَا رَجُلاً بِالْكُفْرِ، أَوْ قَالَ: عَدُوُّ اللّٰهِ، وَلَيْسَ كَذٰلِكَ إِلَّا حَارَ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهٰذَا لَفْظُ رِوَايَةِ مُسْلِمٍ.

1812. Ebû Zer'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Babası olmadığını bildiği hâlde başka birisinin, kendi babası olduğunu iddia eden, nankörlük etmiştir.
Kendisine ait olmayan bir hakkı sahiplenmeye kalkan kimse bizden değildir ve o, cehennemdeki yerine hazırlansın.
Kim bir adama, 'Ey kâfir!' veya 'Ey Allah'ın düşmanı!' diye hitap eder de, o adam gerçekte böyle değilse bu sözler, kendisine döner.

(B3508 Buhârî, Menâkıb, 5, B6766 Buhârî, Ferâiz, 29; M217 Müslim, Îmân, 112)

---

59 Burada Hz. Peygamber devrindeki sosyal yapıyla ilgili bir durumdan söz edilmektedir. Mekke, Medine ve benzeri yerlerde dışarıdan gelen insanların güvenlik içerisinde yerleşip, hayatlarını devam ettirebilmeleri için oranın sakinlerinden bir kabile yahut şahsın güvencesini almaları şeklinde bir uygulama vardı. Dolayısıyla hadiste o günün şartlarında herhangi bir Müslümanın bu şekilde güvence verebileceği ve bu güvencenin de sosyal-hukuki bakımdan muteber olduğu ifade edilmektedir. Hadisin farklı açılardan değerlendirildiği de unutulmamalıdır. Bilhassa Müslüman topraklar dışından İslâm diyarına gelen yabancıların hukuki durumu ile ilgili olarak ikinci asrın Hanefi imamlarından Muhammed Şeybânî (ö. 189) ve daha sonraki fakihler tarafından hadis farklı şekillerde yorumlanmıştır.

Allah ve Peygamber'in Yasaklarını İşlememek

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

...Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar...

(Nûr, 24/63)

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ﴾

...Allah, sizi kendisine karşı dikkatli olmanız konusunda uyarmaktadır...

(Âl-i İmrân, 3/30)

﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾

Şüphesiz, Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

(Burûc, 85/12)

﴿وَكَذٰلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَل۪يمٌ شَد۪يدٌ﴾

Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte böyledir! Şüphesiz onun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir.

(Hûd, 11/102)

١٨١٣- وَعَنْ أَب۪ي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللّٰهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمَرْءُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1813. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ da, kıskanır (gücenir). Allah'ın kıskanması (gücenmesi), kişinin Allah'ın haram kıldığı şeylere yaklaşması (dolayısıyla)dır.

(B5223 Buhârî, Nikâh, 108; M6995 Müslim, Tevbe, 36)

Yasakları Çiğneyenin Tövbesi

﴿وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ﴾

Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın...

(Fussilet, 41/36)

﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ
تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾

...Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, kendilerine şeytandan bir vesvese dokunduğu zaman iyice düşünürler (derhal Allah'ı hatırlarlar da) sonra hemen gözlerini açarlar.

(A'râf, 7/201)

﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا
لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

﴿ أُولٰئِكَ جَزَٓاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴾

Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları, yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler –ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar– ve bile bile, işledikleri (günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir. İşte onların mükâfatı Rab'leri tarafından bağışlanma ve içinden ırmaklar akan cennetlerdir ki, orada ebedi kalacaklardır. (Allah yolunda) çalışanların mükâfatı ne güzeldir!

(Âl-i İmrân, 3/135, 136)

﴿ وَتُوبُوا إِلَى اللّٰهِ جَمِيعاً أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

...Ey müminler, hep birlikte tövbe ediniz ki, kurtuluşa eresiniz!

(Nûr, 24/31)

١٨١٤- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِي حَلْفِهِ: بِاللَّاتِ وَالْعُزَّى، فَلْيَقُلْ: لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ، تَعَالَ أُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1814. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
"Lat ve Uzza hakkı için" diye yemin eden,
(buna kefâret olarak) derhal "lâ ilâhe illallâh" desin.
Arkadaşına, "Gel de seninle kumar oynayalım."
diyen de (buna kefâret olarak) sadaka versin.

(B6107 Buhârî, Edeb, 74; M4260 Müslim, Eymân, 5)

Muhtelif Konularda Hadisler

١٨١٥- عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّجَّالَ ذَاتَ غَدَاةٍ، فَخَفَّضَ فِيهِ، وَرَفَّعَ حَتّٰى ظَنَنَّاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخلِ، فَلَمَّا رُحنَا إِلَيْهِ، عَرَفَ ذٰلِكَ فِينَا فَقَالَ: «مَا شَأْنُكُمْ؟» قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ ذَكَرْتَ الدَّجَّالَ الْغَدَاةَ، فَخَفَّضْتَ فِيهِ وَرَفَّعْتَ، حَتّٰى ظَنَنَّاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ فَقَالَ: «غَيْرُ الدَّجَّالِ أَخْوَفُنِي عَلَيْكُمْ، إِنْ يَخْرُجْ وَأَنَا فِيكُمْ، فَأَنَا حَجِيجُهُ دُونَكُمْ، وَإِنْ يَخْرُجْ وَلَسْتُ فِيكُمْ، فَامْرُؤٌ حَجِيجُ نَفْسِهِ، وَاللّٰهُ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ. إِنَّهُ شَابٌّ قَطَطٌ عَيْنُهُ طَافِئَةٌ، كَأَنِّي أُشَبِّهُهُ بِعَبْدِ الْعُزَّى بْنِ قَطَنٍ، فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ، فَلْيَقْرَأْ عَلَيْهِ فَوَاتِحَ سُورَةِ الْكَهْفِ، إِنَّهُ خَارِجٌ خَلَّةً بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِرَاقِ، فَعَاثَ يَمِيناً وَعَاثَ شِمَالاً، يَا عِبَادَ اللّٰهِ فَاثْبُتُوا». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا لُبْثُهُ فِي الْأَرْضِ؟ قَالَ: «أَرْبَعُونَ يَوْماً: يَوْمٌ كَسَنَةٍ، وَيَوْمٌ كَشَهْرٍ، وَيَوْمٌ كَجُمُعَةٍ، وَسَائِرُ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ». قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَذٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَسَنَةٍ أَتَكْفِينَا فِيهِ صَلَاةُ يَوْمٍ؟ قَالَ: «لَا، اقْدُرُوا لَهُ

قَدْرَهُ». قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا إِسْرَاعُهُ فِي الأَرْضِ؟ قَالَ: «كَالْغَيْثِ اسْتَدْبَرَتْهُ الرِّيحُ، فَيَأْتِي عَلَى الْقَوْمِ، فَيَدْعُوهُمْ، فَيُؤْمِنُونَ بِهِ، وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ فَيَأْمُرُ السَّمَاءَ فَتُمْطِرُ، وَالأَرْضَ فَتُنْبِتُ، فَتَرُوحُ عَلَيْهِمْ سَارِحَتُهُمْ أَطْوَلَ مَا كَانَتْ ذُرًى، وَأَسْبَغَهُ ضُرُوعاً، وَأَمَدَّهُ خَوَاصِرَ، ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ، فَيَرُدُّونَ عَلَيهِ قَوْلَهُ، فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ، فَيُصْبِحُونَ مُمْحِلِينَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ، وَيَمُرُّ بِالْخَرِبَةِ فَيَقُولُ لَهَا: أَخْرِجِي كُنُوزَكِ، فَتَتْبَعُهُ، كُنُوزُهَا كَيَعَاسِيبِ النَّحْلِ، ثُمَّ يَدْعُو رَجُلاً مُمْتَلِئاً شَبَاباً فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ، فَيَقْطَعُهُ جِزْلَتَيْنِ رَمْيَةَ الْغَرَضِ، ثُمَّ يَدْعُوهُ، فَيُقْبِلُ، وَيَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ يَضْحَكُ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ تَعَالَى الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقِيَّ دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ، وَاضِعاً كَفَّيْهِ عَلَى أَجْنِحَةِ مَلَكَيْنِ، إِذَا طَأْطَأَ رَأْسَهُ، قَطَرَ وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جُمَانٌ كَاللُّؤْلُؤِ، فَلاَ يَحِلُّ لِكَافِرٍ يَجِدُ رِيحَ نَفَسِهِ إِلاَّ مَاتَ، وَنَفَسُهُ يَنْتَهِي إِلَى حَيْثُ يَنْتَهِي طَرْفُهُ، فَيَطْلُبُهُ حَتَّى يُدْرِكَهُ بِبَابِ لُدٍّ فَيَقْتُلُهُ. ثُمَّ يَأْتِي عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْماً قَدْ عَصَمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ، فَيَمْسَحُ عَنْ وُجُوهِهِمْ، وَيُحَدِّثُهُمْ بِدَرَجَاتِهِمْ فِي الْجَنَّةِ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي قَدْ أَخْرَجْتُ عِبَاداً لِي لاَ يَدَانِ لأَحَدٍ بِقِتَالِهِمْ، فَحَرِّزْ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ، وَيَبْعَثُ اللَّهُ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ، فَيَمُرُّ أَوَائِلُهُمْ عَلَى بُحَيْرَةِ

طَبَرِيَّةَ فَيَشْرَبُونَ مَا فِيهَا، وَيَمُرُّ آخِرُهُمْ فَيَقُولُونَ: لَقَدْ كَانَ بِهَذِهِ مَرَّةً مَاءٌ.
وَيُحْصَرُ نَبِيُّ اللهِ عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ حَتَّى يَكُونَ رَأْسُ الثَّوْرِ لِأَحَدِهِمْ خَيْراً مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمُ الْيَوْمَ، فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللهِ عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، إِلَى اللهِ تَعَالَى، فَيُرْسِلُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ النَّغَفَ فِي رِقَابِهِمْ، فَيُصْبِحُونَ فَرْسَى كَمَوْتِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ، ثُمَّ يَهْبِطُ نَبِيُّ اللهِ عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ، إِلَى الْأَرْضِ، فَلَا يَجِدُونَ فِي الْأَرْضِ مَوْضِعَ شِبْرٍ إِلَّا مَلَأَهُ زَهَمُهُمْ وَنَتَنُهُمْ، فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللهِ عِيسَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ إِلَى اللهِ تَعَالَى، فَيُرْسِلُ اللَّهُ تَعَالَى طَيْراً كَأَعْنَاقِ الْبُخْتِ، فَتَحْمِلُهُمْ، فَتَطْرَحُهُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَطَراً لَا يُكِنُّ مِنْهُ بَيْتُ مَدَرٍ وَلَا وَبَرٍ، فَيَغْسِلُ الْأَرْضَ حَتَّى يَتْرُكَهَا كَالزَّلَقَةِ. ثُمَّ يُقَالُ لِلْأَرْضِ: أَنْبِتِي ثَمَرَتَكِ، وَرُدِّي بَرَكَتَكِ، فَيَوْمَئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ مِنَ الرُّمَّانَةِ، وَيَسْتَظِلُّونَ بِقِحْفِهَا، وَيُبَارَكُ فِي الرِّسْلِ حَتَّى إِنَّ اللَّقْحَةَ مِنَ الْإِبِلِ لَتَكْفِي الْفِئَامَ مِنَ النَّاسِ، وَاللَّقْحَةَ مِنَ الْبَقَرِ لَتَكْفِي الْقَبِيلَةَ مِنَ النَّاسِ، وَاللَّقْحَةَ مِنَ الْغَنَمِ لَتَكْفِي الْفَخِذَ مِنَ النَّاسِ. فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ تَعَالَى رِيحاً طَيِّبَةً، فَتَأْخُذُهُمْ تَحْتَ آبَاطِهِمْ، فَتَقْبِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَكُلِّ مُسْلِمٍ، وَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ فِيهَا تَهَارُجَ الْحُمُرِ فَعَلَيْهِمْ تَقُومُ السَّاعَةُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ

1815. Nevvâs b. Sem'ân'ın (ra) şöyle dediği rivayet olunmuştur:
Bir sabah Resûlullah *Sav* sesini kâh alçaltıp, kâh yükselterek (yahut Deccal'i aşağılayarak ve tehlikesinin büyüklüğüne dikkat çekerek) Deccal'den söz etti. Hatta biz Deccal'in Medine hurmalıklarına gelip dayandığını zannettik. Daha sonra Peygamber'in *Sav* yanına geldiğimizde o, endişeye kapıldığımızı anladı ve:
–Hayırdır, bu ne hâl, dedi. Biz de:
–Ey Allah'ın Resûlü, sabahleyin sesinizi kâh alçaltıp, kâh yükselterek (yahut Deccal'i aşağılayarak ve tehlikesinin büyüklüğüne dikat çekerek) Deccal'den söz ettiniz. Hatta biz Deccal'in Medine hurmalıklarına gelip dayandığını zannettik, dedik. Bunun üzerine:
–Sizin için asıl endişem, Deccal'in dışındaki başka şeylerdir. Şayet ben aranızda iken Deccal ortaya çıkarsa tek başıma ben ona karşı çıkarım. Eğer ben aranızda yokken çıkarsa artık herkes kendisini ona karşı savunsun. Ama, benden sonra her Müslümanı (bu konuda) Allah Teâlâ'ya emanet ediyorum. Deccal, kıvırcık saçlı, gözü dışarı fırlayıp pörtlemiş bir gençtir. Ben onu sanki Katan oğlu Abduluzzâ'ya benzetiyorum. Her kim Deccal'e yetişirse, ona karşı Kehf sûresinin başındaki âyetleri okusun.
Deccal, Şam (Filistin, Ürdün, Suriye Bölgesi) ve Irak arasındaki bir bölgeden çıkar, askeri birliklerini sağa ve sola gönderir. Ey Allah'ın kulları, (o zaman sakın) sarsılmayın, buyurdu.
–Ey Allah'ın Resûlü, Deccal yeryüzünde ne kadar kalacaktır, dedik.
–Kırk gün kalacak, bir günü bir sene, bir günü bir ay, bir günü de bir hafta kadar (sıkıntılı geçecek). Diğer günleri de sizin günleriniz gibi olacaktır, buyurdu. Bunun üzerine biz de:
–Ey Allah'ın Resûlü, bir sene hükmünde olan o günde, bir günün namazı bize yeter mi, diye sorduk. Resûlullah *Sav*:
–Hayır, siz ona göre takdir edin, buyurdu.
–Yâ Resûlallah, Deccal'in yeryüzündeki hızı ne kadardır, dedik. Resûlullah *Sav*:
–(Şiddetli) rüzgârın önünde sürüklediği bulut kadar hızlıdır. Bir toplumun yanından geçer, onları kendisine davet eder, onlar da ona inanırlar. O da, bulutlara emreder, yağmur yağar; yere emreder ve otlar, çayırlar biter. Hayvanlar da otlaktan hayli besili ve sütlü olarak dönerler. (Bolluk olur, refah seviyesi artar.) Sonra Deccal başka bir topluma gelir, onları da kendisine inanmaya davet eder. Fakat onlar, bu daveti reddederler. Deccal onların yanından döner. (Bu defa) o toplumdan yağmur kesilir, otlar kurur. Mal namına ellerinde hiçbir şey kalmaz. Deccal harap olmuş bu yere gelir, oraya:
–Definelerini çıkar diye emredince, bal arılarının beylerini takip ettikleri gibi, defineler süratle Deccal'in peşinden gider. Sonra Deccal, yağız genç bir adamı

kendisine inanmaya davet eder. (Kabul etmeyince öfkelenerek) hedefe atılmış ok hızında bir kılıç darbesiyle delikanlının vücudunu iki parçaya ayırır. (Onu tekrar hayata kavuşturup) yine kendisine inanmaya davet eder. Delikanlı güleç bir çehre ile yüzünü sıvazlayarak gelir. Tam o sıra Allah Teâlâ, Meryem oğlu Mesih'i gönderir. İsa (as), boyanmış iki elbiseye bürünmüş hâlde, ellerini iki meleğin kanatları üzerine koyarak Dimaşk'ın doğusundaki beyaz minareye iner. Başını eğince terler, kaldırdığında ise saçından inci taneleri gibi damlalar dökülür. Onun soluğunu koklayan kâfir ölür. Onun nefesi, gözün alabildiği yere kadar uzanır. İsa (as), Deccal'i aramaya koyulur. Nihayet ona 'Bâb-ı Lüdd'da (Beyt-i Makdis'e/ Kudüs'e yakın bir beldede) yetişir ve onu öldürür. Sonra Hz. İsa, Deccal'in şerrinden Allah'ın koruduğu bir topluluğun yanına gelir. İsa (as) onların yüzlerini sıvazlar ve onlara cennetteki derecelerini haber verir. Bu sırada Allah Teâlâ, Hz. İsa'ya şöyle vahyeder:

"Ben, kimsenin öldüremeyeceği kullar yarattım. Sen o kullarımı Tur Dağı'nda koru!" buyurur.

Sonra Allah, Ye'cûc ve Me'cûc (denilen iki büyük millet)i gönderir. Bunlar, yüksek yerlerden akın ederler, ilk topluluk Taberiyye Gölü'ne uğrayıp oradaki suları tamamen içer, son topluluk da oradan geçer ve "Vaktiyle burada çok su varmış." derler. Sonra İsa (as) ve ashâbı (Tur Dağı'nda) mahsur kalır. Kuşatma o kadar çetin geçer ki, bir öküz kellesi, onlardan her biri için, bugünkü paranızla yüz altından daha değerli olur.

Bunun üzerine Allah'ın elçisi İsa (as) ve ashâbı, (onların belasından kurtulmak için) Allah'a yalvarırlar, (Allah onların dualarını kabul edip) Ye'cûc ve Me'cûc'un enselerine kurtçukları musallat eder. Sabahleyin tek bir kişinin ölümü gibi onların hepsi de bir anda helâk olur. Sonra İsa (as) ve ashâbı (Tur Dağı'ndan) aşağı iner. Yeryüzünde onların kokmuş leşlerinin olmadığı bir karış yer bulamazlar.

Yine İsa (as) ve ashâbı Allah'a yalvarırlar da Cenab-ı Hak, deve gibi iri kuşlar gönderir. Bunlar, leşleri alıp Allah'ın istediği yere atarlar. Sonra Cenab-ı Hak, o kadar çok yağmur yağdırır ki hiçbir ev ve çadır bu yağmurdan korunamaz. O yağmur bütün yeryüzünü yıkar ve ayna gibi tertemiz, yemyeşil bir hâle getirir. Sonra yeryüzüne:

"Meyvelerini bitir, evvelki gibi bereketini ver!" diye emrolunur. İşte o gün bir grup insan tek bir nar yiyerek doyar, onun kabuğu ile de gölgelenirler. Otlağa gönderilen deve, sığır, koyun ve keçilerin de sütleri bereketli olur. Öyle ki sağmal bir devenin sütü, kalabalık bir cemaati; bir sığırın sütü, bir kabileyi; bir koyunun sütü de büyük bir aileyi doyurur. İşte bunlar böylece bolluk içinde rahat bir hayat geçirirken Yüce Allah hoş bir rüzgâr gönderir. (Bu rüzgâr)

kollarından tutup, mümin ve Müslüman herkesin canını alır. Geriye en şerli insanlar kalır. Birbirleriyle halkın huzurunda alenen merkepler gibi çatışırlar/çiftleşirler. İşte kıyamet onlar üzerine kopar.[60]

(M7373 Müslim, Fiten, 110)

١٨١٦- وَعَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ إِلَى حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ فَقَالَ لَهُ أَبُو مَسْعُودٍ، حَدِّثْنِي مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فِي الدَّجَّالِ قَالَ: «إِنَّ الدَّجَّالَ يَخْرُجُ وَإِنَّ مَعَهُ مَاءً وَنَاراً، فَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ مَاءً فَنَارٌ تُحْرِقُ، وَأَمَّا الَّذِي يَرَاهُ النَّاسُ نَاراً، فَمَاءٌ بَارِدٌ عَذْبٌ، فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ، فَلْيَقَعْ فِي الَّذِي يَرَاهُ نَاراً، فَإِنَّهُ مَاءٌ عَذْبٌ طَيِّبٌ» فَقَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: وَأَنَا قَدْ سَمِعْتُهُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1816. Rib'î b. Hıraş'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
(Bir gün) Ebû Mes'ûd el-Ensârî ile beraber Huzeyfe b. Yemân'a gittim. Ebû Mes'ûd, Huzeyfe'ye:
–Deccal hakkında Resûlullah'tan *sav* işittiklerini bana da haber versen, dedi.
Huzeyfe (ra) de:
–(Bizzat Peygamber'den *sav* işittim), buyurdu ki:
"(Ahir zamanda) Deccal çıkacak; yanında bir su, bir de ateş bulunacaktır. Fakat halkın soğuk su sandığı şey, yakıcı bir ateştir. Ateş sandığı da, soğuk, tatlı bir sudur. O zaman Deccal'e yetişen kimse ateş şeklinde gördüğü tarafta bulunsun; çünkü o tatlı, hoş bir sudur."
Ebû Mes'ûd, bunu ben de işittim, demiştir.

(B3450 Buhârî, Enbiyâ, 50; M7370 Müslim, Fiten, 107)

---

[60] Deccal, fiten ve kıyamet alametleri ile ilgili rivayetlere zaman içerisinde halk muhayyilesinin karıştığı anlaşılmaktadır. Bu kabil rivayetlerde metaforik, mecazi bir anlatım söz konusudur. Bu yüzden anlaşılmaları da o derece zordur. Hadis âlimleri fiten, megâzî ve melâhim gibi alanlardaki rivayetlerin ihtiyatla değerlendirilmeleri gerektiğine işaret etmişlerdir. Simgesel ve sembolik bir anlatımla nakledildikleri için de hakiki manalarıyla anlaşılmaları uygun değildir.

١٨١٧- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَخْرُجُ الدَّجَّالُ فِي أُمَّتِي فَيَمْكُثُ أَرْبَعِينَ، لاَ أَدْرِي أَرْبَعِينَ يَوْماً، أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْراً، أَوْ أَرْبَعِينَ عَاماً، فَيَبْعَثُ اللّٰهُ تَعَالَى عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَطْلُبُهُ فَيُهْلِكُهُ، ثُمَّ يَمْكُثُ النَّاسُ سَبْعَ سِنِينَ لَيْسَ بَيْنَ اثْنَيْنِ عَدَاوَةٌ. ثُمَّ يُرْسِلُ اللّٰهُ، عَزَّ وَجَلَّ، رِيحاً بَارِدَةً مِنْ قِبَلِ الشَّامِ، فَلاَ يَبْقَى عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ أَوْ إِيمَانٍ إِلاَّ قَبَضَتْهُ، حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ دَخَلَ فِي كَبِدِ جَبَلٍ، لَدَخَلَتْهُ عَلَيْهِ حَتَّى تَقْبِضَهُ. فَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ فِي خِفَّةِ الطَّيْرِ، وَأَحْلاَمِ السِّبَاعِ لاَ يَعْرِفُونَ مَعْرُوفاً، وَلاَ يُنْكِرُونَ مُنْكَراً، فَيَتَمَثَّلُ لَهُمُ الشَّيْطَانُ، فَيَقُولُ: أَلاَ تَسْتَجِيبُونَ؟ فَيَقُولُونَ: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ فَيَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ، وَهُمْ فِي ذٰلِكَ دَارٌّ رِزْقُهُمْ، حَسَنٌ عَيْشُهُمْ. ثُمَّ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ، فَلاَ يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلاَّ أَصْغَى لِيتاً وَرَفَعَ لِيتاً، وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يَلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ، فَيَصْعَقُ وَيَصْعَقُ النَّاسُ حَوْلَهُ، ثُمَّ يُرْسِلُ اللّٰهُ أَوْ قَالَ: يُنْزِلُ اللّٰهُ مَطَراً كَأَنَّهُ الطَّلُّ أَوِ الظِّلُّ، فَتَنْبُتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ. ثم يُقَالُ يَآ أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ، وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْؤُولُونَ، ثُمَّ يُقَالُ: أَخْرِجُوا بَعْثَ النَّارِ فَيُقَالُ: مِنْ كَمْ؟ فَيُقَالُ: مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعَ مِائَةٍ وَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ، فَذٰلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيباً، وَذٰلِكَ يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1817. Abdullah b. Amr b. Âs'tan,
Resûlullah'ın *Sav* şöyle dediği rivayet olunmuştur:
Deccal benim ümmetimin içinde çıkar. Kırk kadar (uzun bir süre) durur. (Ravi, kırk gün mü, kırk ay mı veya kırk sene mi olduğunu bilmiyorum, diyor.) Allah Teâlâ İsa b. Meryem'i (as) gönderir. O da Deccal'i arar ve öldürür. Sonra halk, yedi sene geçirir de bu sürede, iki kişi arasında dahi düşmanlık olmaz. Daha sonra Allah Teâlâ, Şam (Filistin-Ürdün-Suriye bölgesi) tarafından soğuk bir rüzgâr gönderir. Bunun üzerine, kalbinde zerre kadar hayır ve iman bulunan hiçbir kimse yeryüzünde kalmaz (ölür). Hatta biriniz bir dağın ortasına girse dahi, rüzgâr oraya kadar girip onun canını alır. Artık dünyada, iyilik bilmez, fenalıktan sakınmaz, şerre karşı bir kuş kadar hızlı, yırtıcı hayvanlar kadar vahşi, kötü insanlar kalır. Şeytan, insan kılığına girerek onlara:
–Hâlâ daveti kabul etmiyor musunuz, der. Onlar da:
–Bize ne emrediyorsun, derler. Şeytan onlara, putlara tapmalarını emreder. İşte bunlar, ahlâksızlıklar içinde yüzerler ve putlara taparlarken rızıkları çoğalır, yaşantıları iyileşir. Sonra ansızın sura üflenir (ölüm borusu çalınır). Bunu duyan herkes onun dehşetinden, başını bir tarafa koyup kaldırıncaya kadar ölür.
Bu ölüm borusunu ilk duyan adam, develerinin havuzunu çamurla tamir ederken can verir, etrafındakiler de ölür. Sonra Allah Teâlâ, çisinti gibi hafifçe bir yağmur gönderir ve böylece insanların cesetleri ortaya çıkar. Sonra (yeniden diriltilme için) ikinci defa (sur) üflenir. Halk kabirlerinden kalkıp Allah'ın emrini bekler. Sonra bunlara:
–Ey insanlar, haydi Rabbinize geliniz, denir. Meleklere de:
–Bunları (Arasat'ta) bekletin, çünkü bunlar sorgulanacaktır denilir.
Sonra yine meleklere:
–Cehennemlikleri ayırın, emri verilir. Ne kadarının çıkarılacağı sorulunca:
–Her bin kişiden, dokuz yüz doksan dokuzunu ayırın, (birini ise cennete gönderin), denir. İşte o gün, çocukları saçları ağarmış ihtiyarlara çeviren, herşeyin apaçık meydana çıktığı bir gündür.

(M7381 Müslim, Fiten, 116)

١٨١٨- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلاَّ سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ إِلاَّ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ، وَلَيْسَ نَقْبٌ

مِنْ أَنْقَابِهِمَا إِلاَّ عَلَيْهِ الْمَلاَئِكَةُ صَافِّينَ تَحْرُسُهُمَا، فَيَنْزِلُ بِالسَّبَخَةِ، فَتَرْجُفُ
الْمَدِينَةُ ثَلاَثَ رَجَفَاتٍ، يُخْرِجُ اللّٰهُ مِنْهَا كُلَّ كَافِرٍ وَمُنَافِقٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1818. Enes'ten (ra) nakledildiği üzere Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur: Deccal, Mekke ve Medine hariç her bölgeye ayak basacaktır. Mekke ve Medine'nin bütün yollarında oraları (Deccal'den) koruyacak sıra sıra melekler vardır. Dolayısıyla Deccal ancak Medine yakınlarındaki Sebeha denilen yere iner ve Medine üç defa sarsılır. Böylece Allah, oradan bütün kâfir ve münafıkları çıkarır.

(M7390 Müslim, Fiten, 123)

١٨١٩- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «يَتْبَعُ الدَّجَّالَ مِنْ يَهُودِ أَصْبِهَانَ سَبْعُونَ أَلْفاً عَلَيْهِمُ الطَّيَالِسَةُ»
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1819. Yine Enes'in (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
İsfahan Yahudilerinden taylasan (denilen başlık) giymiş yetmiş bin kişi Deccal'e uyacak.

(M7392 Müslim, Fiten, 124)

١٨٢٠- وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيَنْفِرَنَّ النَّاسُ مِنَ الدَّجَّالِ فِي الْجِبَالِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1820. Ümmü Şerîk (ra), Resûlullah'tan Sav şöyle işittiğini nakletmiştir:
İnsanlar, Deccal(in şerrin)den dağlara kaçacaklar.

(M7393 Müslim, Fiten, 125)

١٨٢١- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ أَمْرٌ أَكْبَرُ مِنَ الدَّجَّالِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1821. İmrân b. Husayn (ra), Resûlullah'ın (sav) şöyle söylediğini işittim demiştir: Âdem'in yaratıldığı zamandan kıyamete kadar, Deccal'dan daha büyük bir olay yoktur.

(M7395 Müslim, Fiten, 126)

١٨٢٢- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَخْرُجُ الدَّجَّالُ فَيَتَوَجَّهُ قِبَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَيَتَلَقَّاهُ الْمَسَالِحُ: مَسَالِحُ الدَّجَّالِ، فَيَقُولُونَ لَهُ: إِلَى أَيْنَ تَعْمِدُ؟ فَيَقُولُ: أَعْمِدُ إِلَى هٰذَا الَّذِي خَرَجَ، فَيَقُولُونَ لَهُ: أَوَ مَا تُؤْمِنُ بِرَبِّنَا؟ فَيَقُولُ: مَا بِرَبِّنَا خَفَاءٌ، فَيَقُولُونَ: اُقْتُلُوهُ، فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: أَلَيْسَ قَدْ نَهَاكُمْ رَبُّكُمْ أَنْ تَقْتُلُوا أَحَداً دُونَهُ، فَيَنْطَلِقُونَ بِهِ إِلَى الدَّجَّالِ، فَإِذَا رَآهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ هٰذَا الدَّجَّالُ الَّذِي ذَكَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْمُرُ الدَّجَّالُ بِهِ فَيُشَبَّحُ، فَيَقُولُ: خُذُوهُ وَشُجُّوهُ، فَيُوسَعُ ظَهْرُهُ وَبَطْنُهُ ضَرْباً، فَيَقُولُ: أَوَمَا تُؤْمِنُ بِي؟ فَيَقُولُ: أَنْتَ الْمَسِيحُ الْكَذَّابُ، فَيُؤْمَرُ بِهِ، فَيُؤْشَرُ بِالْمِنْشَارِ مِنْ مَفْرِقِهِ حَتّٰى يُفَرَّقَ بَيْنَ رِجْلَيْهِ، ثُمَّ يَمْشِي الدَّجَّالُ بَيْنَ الْقِطْعَتَيْنِ،

ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: قُمْ، فَيَسْتَوِي قَائِماً. ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: أَتُؤْمِنُ بِي؟ فَيَقُولُ: مَا ازْدَدْتُ فِيكَ إِلاَّ بَصِيرَةً، ثُمَّ يَقُولُ: يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لاَ يَفْعَلُ بَعْدِي بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، فَيَأْخُذُهُ الدَّجَّالُ لِيَذْبَحَهُ، فَيَجْعَلُ اللّٰهُ مَا بَيْنَ رَقَبَتِهِ إِلَى تَرْقُوَتِهِ نُحَاساً، فَلاَ يَسْتَطِيعُ إِلَيْهِ سَبِيلاً، فَيَأْخُذُ بِيَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ فَيَقْذِفُ بِهِ، فَيَحْسِبُ النَّاسُ أَنَّمَا قَذَفَهُ إِلَى النَّارِ، وَإِنَّمَا أُلْقِيَ فِي الْجَنَّةِ» فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هٰذَا أَعْظَمُ النَّاسِ شَهَادَةً عِنْدَ رَبِّ الْعَالَمِينَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَرَوَى الْبُخَارِيُّ بَعْضَهُ بِمَعْنَاهُ.

1822. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

–Deccal ortaya çıkar ve müminlerden bir kişi ona doğru yönelir. Deccal'in silahlı adamları onu karşılayıp, nereye gitmek istediğini sorarlar, o da:

–Ortaya çıkan bu adamın yanına, der. Onlar:

–Sen bizim Rabbimiz (Deccal)e inanmıyor musun, derler. O da:

–Bizim Rabbimizde (Deccal'inizdeki gibi) gizli bir şey yoktur, cevabını verir. Bunun üzerine Deccal'in adamlarından bazıları:

–Bu adamı öldürün, der. Bir kısmı da:

–Rabbiniz (Deccal), kendisinin bilgisi olmadan bir kimseyi öldürmeyi yasaklamadı mı, der ve o mümini Deccal'in yanına götürürler. Mümin, Deccal'i görünce:

–Ey insanlar, Resûlullah'ın (sav) söz ettiği Deccal işte budur, der ve Deccal, onun dövülmesini emreder. Mümini, karnı üzerine uzatırlar. Deccal:

–Bunu tutun ve dövün, der. O zatın hem sırtına, hem de karnına defalarca vururlar. (Yapılan işkenceleri o hiçe sayarak:) "Yalancı mesih sensin (sana inanmıyorum)." diye karşılık verince Deccal'in emri üzerine testere ile başının ortasından ayaklarına kadar vücudunu ikiye ayırırlar. Sonra Deccal, bu iki parça arasında yürür. Sonra bu cesede "Kalk!" emrini vermesi üzerine, dirilip ayağa kalkar. Tekrar Deccal ona:

–Peki şimdi bana inanıyor musun, deyince, o mümin:

–Bu öldürme ve diriltme işi, senin yalancı olduğuna dair olan inancımı daha da artırdı, cevabını verir ve:

–Ey insanlar, Deccal, yaptığı bu öldürme ve hayat verme işini benden sonra hiçbir kimseye yapamayacaktır, der. Yine iman etmediğinden dolayı (Deccal) onu boğazlamak üzere yakalarsa da Allah (o müminin) boynu ile omuz kemikleri arasında, bakır gibi kılıç işlemeyecek bir şey yaratır da, Deccal onu öldüremez. Bu defa Deccal, o mümini ellerinden ve ayaklarından tutarak (havaya) fırlatır, halk onu cehenneme attı zanneder. Hâlbuki o, ancak cennete atılmıştır. Resûl-i Ekrem Sav:

İşte, âlemlerin Rabbi katında en büyük şehit bu mümindir, buyurdu.

(M7377 Müslim, Fiten, 113; B7132 Buhârî, Fiten, 27)

١٨٢٣- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: مَا سَأَلَ أَحَدٌ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الدَّجَّالِ أَكْثَرَ مِمَّا سَأَلْتُهُ، وَإِنَّهُ قَالَ لِي: «مَا يَضُرُّكَ؟» قُلْتُ: إِنَّهُمْ يَقُولُونَ: إِنَّ مَعَهُ جَبَلَ خُبْزٍ وَنَهْرَ مَاءٍ، قَالَ: «هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللّٰهِ مِنْ ذٰلِكَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1823. Muğîre b. Şu'be'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: Peygamber'e Sav Deccal hakkında benden daha fazla soru soran olmadı. Bir gün Resûlullah Sav bana:

–Deccal sana ne zarar verecek, buyurdu. Ben:

–Deccal'in yanında dağ kadar ekmek ve ırmak kadar su var, diyorlar, dedim.

Peygamber Efendimiz:

–Deccal'in, Allah katında bu kadar bile değeri yoktur; (onun yaptığı hakikat değil, hayal ve göz boyamaktan ibarettir), buyurdu.

(B7122 Buhârî, Fiten, 26; M5624 Müslim, Âdâb, 32)

١٨٢٤- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلاَّ وَقَدْ أَنْذَرَ أُمَّتَهُ الْأَعْوَرَ الْكَذَّابَ، أَلَا إِنَّهُ أَعْوَرُ، وَإِنَّ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ لَيْسَ بِأَعْوَرَ، مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ ك ف ر» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1824. Enes'in (ra) naklettiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Her Peygamber, ümmetini pörtlek gözlü ve yalancı (Deccal'in) şerrine karşı uyarmıştır. Dikkat edin! Deccal pörtlek gözlüdür. Yüce Rabbiniz ise öyle değildir (noksanlardan münezzehtir). Deccal'in gözleri arasında (kâfir oldu anlamına gelen) (*ke-fe-ra*) harfleri yazılıdır.[61]

(B7131 Buhârî, Fiten, 26; M7363 Müslim, Fiten, 101)

١٨٢٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثاً عَنِ الدَّجَّالِ مَا حَدَّثَ بِهِ نَبِيٌّ قَوْمَهُ، إِنَّهُ أَعْوَرُ وَإِنَّهُ يَجِيئُ مَعَهُ بِمِثَالِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَالَّتِي يَقُولُ إِنَّهَا الْجَنَّةُ هِيَ النَّارُ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1825. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Bakın, ben Deccal hakkında hiçbir Peygamberin kendi toplumuna anlatmadığı bir hususu size haber vereceğim. Deccal pörtlek gözlüdür ve o, beraberinde cennet ve cehennemin bir benzerini getirir. Onun cennet dediği, cehennemdir.

(B3338 Buhârî, Enbiyâ, 3; M7372 Müslim, Fiten, 109)

١٨٢٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ الدَّجَّالَ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ النَّاسِ فَقَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ، أَلَا إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَانَ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

[61] Burada ifade edilenleri hakiki manasında anlamamak gerekir.

1826. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Resûlullah *Sav*, halkın arasında Deccal'den bahsederken şöyle buyurdu:
İyi bilin ki Mesih-i Deccal'in sağ gözü pörtlektir, sanki salkımdan dışa fırlamış üzüm tanesi gibidir. Allah öyle değildir (noksanlardan münezzehtir).

(B7123 Buhârî, Fiten, 26, B7407 Buhârî, Tevhîd, 17; M426 Müslim, Îmân, 274)

١٨٢٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّٰى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ حَتّٰى يَخْتَبِيءَ الْيَهُودِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ، فَيَقُولُ الْحَجَرُ وَالشَّجَرُ: يَا مُسْلِمُ هٰذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي تَعَالَ فَاقْتُلْهُ، إِلاَّ الْغَرْقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1827. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Müslümanlar, Yahudilerle savaşmadıkça kıyamet kopmaz. (Bu savaşta) bir Yahudi bir taş ve ağaç arkasına gizlense (Allah'ın izniyle) o taş ve ağaç (dile gelerek): "Ey Müslüman, arkamda bir Yahudi var! Gel, onu da öldür!" diyecektir. Yalnız (Beytülmakdis bölgesinde yaygın olan) ğarkad denilen ağaç bunun dışındadır. Çünkü o, Yahudilerin ağaçlarındandır.[62]

(M7339 Müslim, Fiten, 82)

١٨٢٨- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لاَ تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتّٰى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِالْقَبْرِ، فَيَتَمَرَّغُ عَلَيْهِ، وَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مَكَانَ صَاحِبِ هٰذَا الْقَبْرِ، وَلَيْسَ بِهِ الدِّينُ وَمَا بِهِ إِلاَّ الْبَلاَءُ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

62 Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned* (II/417, hadis no: 9387) adlı eserinde yer alan bu rivayet de fiten kategorisindedir. Rivayet ilk devirlerin dini, siyasi karşıtlıklarını da yansıtmaktadır. Hadis şarihleri bunu Deccal fitnesi ile ilintilendirmişlerdir. Rivayetin tarihsel mahiyeti ve eskatolojik özelliği dikkatten kaçırılmamalıdır.

1828. Yine Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki, bir adam, yanından geçtiği kabrin üzerinde yuvarlanarak, "Keşke bu kabirde yatanın yerinde ben olaydım." diye ölümü temenni etmedikçe kıyamet kopmaz. Bu, din bakımından (bir endişe sebebiyle) değil, (dünyevi) belalar sebebiyledir.

(M7302 Müslim, Fiten, 54; B7115 Buhârî, Fiten, 22)

١٨٢٩- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّٰى يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ يُقْتَتَلُ عَلَيْهِ، فَيُقْتَلُ مِنْ كُلِّ مِائَةٍ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ، فَيَقُولُ كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ: لَعَلِّي أَنْ أَكُونَ أَنَا أَنْجُو». وَفِي رِوَايَةٍ «يُوشِكُ أَنْ يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلاَ يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1829. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Fırat nehrinin suyu çekilip, altın bir dağ ortaya çıkmadıkça kıyamet kopmaz. Bu hazine(nin paylaşımı) üzerine savaş çıkar. Onlardan yüzde doksan dokuzu ölür. Fakat savaşa katılan herkes, "Belki kurtulan ben olurum", der.
Diğer bir rivayette şöyle buyrulmuştur:
Fırat nehrinin suyu çekilerek altın hazinesinin ortaya çıkma zamanı yakındır. O zaman orada bulunan kimse o hazineden bir şey almasın.

(M7272 Müslim, Fiten, 29; B7119 Buhârî, Fiten, 24)

١٨٣٠- وَعَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «يَتْرُكُونَ الْمَدِينَةَ عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ، لاَ يَغْشَاهَا إِلاَّ الْعَوَافِي يُرِيدُ:

عَوَافِيَ السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَآخِرُ مَنْ يُحْشَرُ رَاعِيَانِ مِنْ مُزَيْنَةَ يُرِيدَانِ الْمَدِينَةَ يَنْعِقَانِ بِغَنَمِهِمَا فَيَجِدَانِهَا وُحُوشاً. حَتَّى إِذَا بَلَغَا ثَنِيَّةَ الْوَدَاعِ خَرَّا عَلَى وُجُوهِهِمَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1830. Ebû Hüreyre'nin (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: İleride, şu hayır ve güzelliğine rağmen Medine'yi terk edecekler, artık orada sadece yırtıcı hayvanlar ve kuşlar kalacaktır. Medine'ye en son koyun sürüleriyle gelen Müzeyne Kabilesi'nden iki çoban olacak, onlar da Medine'yi vahşi hayvanlarla dolu bulacaklar. Seniyyetü'l-Vedâ' denilen yere vardıklarında, bunlar da, yüzleri üstüne düşeceklerdir.

(B1874 Buhârî, Fedâilü'l-Medîne, 5; M3367 Müslim, Hac, 499)

١٨٣١- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَكُونُ خَلِيفَةٌ مِنْ خُلَفَائِكُمْ فِي آخِرِ الزَّمَانِ يَحْثُو الْمَالَ وَلاَ يَعُدُّهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1831. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: İleride (servet o kadar çoğalır ki,) halifelerinizden biri, saymaksızın parayı avuç avuç dağıtır.

(M7317-M7318 Müslim, Fiten, 68, 69)

١٨٣٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ، فَلاَ يَجِدُ أَحَداً يَأْخُذُهَا مِنْهُ، وَيُرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتْبَعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَةً يَلُذْنَ بِهِ مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1832. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecektir ki, kişi altının zekâtını vermek üzere dolaşacak, onu alacak (fakir) kimse bulamayacaktır. Yine erkeklerin azlığından, kadınların çokluğundan dolayı, ortalıkta bir erkek görülünce de kırk kadın onun peşine düşecek ve onun himayesine girecektir.

(M2338 Müslim, Zekât, 59)

١٨٣٣- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اِشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَاراً، فَوَجَدَ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةً فِيهَا ذَهَبٌ، فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ: خُذْ ذَهَبَكَ، إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ الْأَرْضَ، وَلَمْ أَشْتَرِ الذَّهَبَ، وَقَالَ الَّذِي لَهُ الْأَرْضُ: إِنَّمَا بِعْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا، فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ، فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟ قَالَ أَحَدُهُمَا: لِي غُلَامٌ. وَقَالَ الْآخَرُ: لِي جَارِيَةٌ، قَالَ أَنْكِحَا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقَا عَلَى أَنْفُسِهِمَا مِنْهُ وَتَصَدَّقَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1833. Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
(İsrailoğulları zamanında) bir kişi, birinden bir arsa satın aldı. Satın alan kişi, arsada içi altın dolu bir küp buldu ve satan kimseye, "Şu altınlarını al! Ben senden yalnız arsayı satın aldım bu altınları satın almadım." dedi. Satıcı da ona: "Ben sana toprağı içindekilerle sattım." deyince, o iki zat bir hâkime başvurdular. Hâkim onlara, "Sizin çocuklarınız var mı?" diye sordu. Bunlardan birisi, benim bir oğlum var; öbürü, benim de bir kızım var, diye cevap verdi. Bunun üzerine hâkim, "Öyle ise bu oğlan ile bu kızı evlendirin ve bu altınlardan bir kısmını onlara harcayın ve bir kısmını da sadaka verin." dedi.

(B3472 Buhârî, Enbiyâ, 54; M4497 Müslim, Akdiye, 21)

١٨٣٤- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «كَانَتِ امْرَأَتَانِ مَعَهُمَا ابْنَاهُمَا، جَاءَ الذِّئْبُ فَذَهَبَ بِابْنِ إِحْدَاهُمَا، فَقَالَتْ لِصَاحِبَتِهَا: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ، وَقَالَتِ الْأُخْرَى: إِنَّمَا ذَهَبَ بِابْنِكِ، فَتَحَاكَمَا إِلَى دَاوُودَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَضَى بِهِ لِلْكُبْرَى، فَخَرَجَتَا عَلَى سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخْبَرَتَاهُ، فَقَالَ: ائْتُونِي بِالسِّكِّينِ أَشُقُّهُ بَيْنَهُمَا. فَقَالَتِ الصُّغْرَى: لَا تَفْعَلْ، رَحِمَكَ اللّٰهُ، هُوَ ابْنُهَا فَقَضَى بِهِ لِلصُّغْرَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1834. Yine Ebû Hüreyre'nin işittiğine göre Resûlullah (Sav) şöyle buyurmuştur: (Vaktiyle) yanlarında birer erkek çocukları olan iki kadın vardı. Bir kurt gelip bunlardan birinin çocuğunu kapıp götürdü. Çocuğunu kurt kapan kadın, diğerine: "Kurdun kaptığı çocuk senindi." dedi. O da "Hayır, senin oğlunu kaptı." dedi. Bunun üzerine Davud'un (as) huzurunda yargılandılar. Hz. Davud, sağ kalan çocuğu yaşı büyük olan kadına verdi.

Bunlar, davayı bir de, Davud'un (as) oğlu Hz. Süleyman'a arz ettiler. Süleyman (as) (işin gerçek yüzünü anlamak için):

"Bana bir bıçak getirin. Şu çocuğu ikiye bölüp bu iki kadın arasında paylaştırayım." deyince yaşı küçük olan kadın, Hz. Süleyman'a:

"Allah sana rahmet etsin, aman çocuğu kesme, zira çocuk bu kadının oğludur." dedi. Bunun üzerine Süleyman (as) da (kadının gösterdiği şefkat üzerine) çocuğun, yaşı küçük olan kadına ait olduğuna hükmetti.

(B6769 Buhârî, Ferâiz, 30; M4495 Müslim, Akdiye, 20)

١٨٣٥- وَعَنْ مِرْدَاسٍ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَذْهَبُ الصَّالِحُونَ الْأَوَّلُ فَالْأَوَّلُ، وَيَبْقَى حُثَالَةٌ كَحُثَالَةِ الشَّعِيرِ أَوِ التَّمْرِ، لَا يُبَالِيهِمُ اللّٰهُ بَالَةً»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1835. Mirdâs (b. Mâlik) el-Eslemî'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Salih kimseler peşpeşe (dünyadan) gider ve (geride) arpa ve hurma döküntüleri gibi, halkın döküntüsü kalır. Allah da onlara pek değer vermez.

(B6434 Buhârî, Rikâk, 9)

١٨٣٦- وَعَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ؟ قَالَ: «مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ» أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا قَالَ: «وَكَذٰلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْراً مِنَ الْمَلاَئِكَةِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1836. Rifâa b. Râfi ez-Zurakî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:
(Bedir Savaşı'nda) Cebrail (as) Peygamber'e (sav) geldi de:
–Aranızda Bedir'e katılanların derecesi nedir, diye sordu. Resûlullah (sav):
–Müslümanların en faziletlilerindendirler, dedi yahut buna benzer bir şey söyledi. Cebrail (as):
–İşte (bizim nezdimizde) meleklerden Bedir'e katılanlar da öyledir, dedi.

(B3992 Buhârî, Megâzî, 11)

١٨٣٧- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى بِقَوْمٍ عَذَاباً أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ. ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1837. İbn Ömer'in (ra) naklettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Allah'ın bir topluma gönderdiği azap, oradaki (iyi-kötü) herkesi kuşatır, sonra herkes (ahirette) amelleri üzerine diriltilir.

(B7108 Buhârî, Fiten, 19; M7234 Müslim, Cennet, 84)

١٨٣٨- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ جِذْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَعْنِي فِي الْخُطْبَةِ، فَلَمَّا وُضِعَ الْمِنْبَرُ، سَمِعْنَا لِلْجِذْعِ مِثْلَ صَوْتِ الْعِشَارِ حَتّٰى نَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ فَسَكَنَ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَلَمَّا كَانَ يَومُ الْجُمُعَةِ قَعَدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَصَاحَتِ النَّخْلَةُ الَّتِي كَانَ يَخْطُبُ عِنْدَهَا حَتّٰى كَادَتْ أَنْ تَنْشَقَّ.

وَفِي رِوَايَةٍ: فَصَاحَتْ صِيَاحَ الصَّبِيِّ. فَنَزَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى أَخَذَهَا فَضَمَّهَا إِلَيْهِ، فَجَعَلَتْ تَئِنُّ أَنِينَ الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّتُ حَتّٰى اسْتَقَرَّتْ، قَالَ: «بَكَتْ عَلَى مَا كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1838. Câbir (ra) anlatıyor:
Hz. Peygamber'in hutbe okurken üzerine çıktığı bir hurma kütüğü vardı. Hutbe için (yeni bir) minber yapıldığında bu kütükten, gebe develerin iniltisine benzer sesler çıktığını işittik. Peygamber Efendimiz minberden inip de elini üzerine koyunca kütük sakinleşti.
Bir rivayete göre cuma günleri Peygamber *Sav* minbere oturdukları zaman yanında hutbe okuduğu hurma kütüğü, öyle feryat ederdi ki yarılacak gibi olurdu. Diğer rivayete göre bir çocuğun haykırışı gibi ses çıkardı. Bunun üzerine Peygamber *Sav* minberden iner ve onu susturmak için ona sarılırdı. Kütük âdeta sakinleştirilmesi gereken bir çocuğun iniltisi gibi inlerdi. Peygamber *Sav*: O, işittiği zikirden dolayı ağladı, buyurdu.[63]

(B3584-B3585 Buhârî, Menâkıb, 25)

---

[63] Rivayetteki bu anlatıdan Hz. Peygamber devrinde mescitte yaşanan bir hadisenin duygu ve muhayyile ile beslenerek aktarıldığı sezilmektedir.

١٨٣٩- وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ جُرْثُومِ بْنِ نَاشِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى فَرَضَ فَرَائِضَ فَلاَ تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُوداً فَلاَ تَعْتَدُوهَا، وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلاَ تَنْتَهِكُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نِسْيَانٍ فَلاَ تَبْحَثُوا عَنْهَا» حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِي وَغَيْرُهُ.

1839. Ebû Sa'lebe el-Huşenî Cürsûm b. Nâşir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ birtakım şeyleri farz kılmıştır, onları yitirmeyin. Bazı sınırlar (günahlar için cezalar) koymuştur; onları aşmayın. Birtakım şeyleri haram etmiştir; onlara da el uzatmayın. Unutmuş olduğu için değil, sırf size merhametinden dolayı bir kısım şeylerin hükümleri hakkında da bir şey dememiştir; onları da soruşturmayın.

(DK4306 Dârekutni, es-Sünen, IV, 183; NM7114 Hâkim, el-Müstedrek, VII, 2542 (4/115))

١٨٤٠- وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللّٰهُ، عَنْهُمَا قَالَ: غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

وَفِي رِوَايَةٍ: نَأْكُلُ مَعَهُ الْجَرَادَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1840. Abdullah b. Ebû Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah *Sav* ile beraber yedi defa düşmanla savaştık ve o savaşlarda (zaman oldu açlıktan) çekirge yedik.

Diğer bir rivayette:

Peygamber Efendimizle beraber çekirge yerdik, denilmiştir.

(B5495 Buhârî, Zebâih, 13; M5045 Müslim, Sayd, 52)

١٨٤١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1841. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
Mümin, aynı delikten iki defa sokulmaz (yani aynı konuda iki kere aldatılmaz).

(B6133 Buhârî, Edeb, 83; M7498 Müslim, Zühd, 63)

١٨٤٢- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلاَ يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ عَلَى فَضْلِ مَاءٍ بِالْفَلاَةِ يَمْنَعُهُ مِنَ ابْنِ السَّبِيلِ، وَرَجُلٌ بَايَعَ رَجُلاً بِسِلْعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَحَلَفَ بِاللّٰهِ لَأَخَذَهَا بِكَذَا وَكَذَا، فَصَدَّقَهُ وَهُوَ عَلَى غَيْرِ ذٰلِكَ، وَرَجُلٌ بَايَعَ إِمَاماً لاَ يُبَايِعُهُ إِلاَّ لِدُنْيَا، فَإِنْ أَعْطَاهُ مِنْهَا وَفَى، وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ مِنْهَا لَمْ يَفِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1842. Yine Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah, kıyamet gününde şu üç kişiyle ne konuşur, ne onlara bakar ve ne de onları temize çıkarır. Onlar için acıklı azap vardır.
Birisi, çölde ihtiyaç fazlası suyu olduğu hâlde onu yolculardan esirger.
İkincisi, malını ikindiden sonra pazara çıkarır ve "Bunu şu fiyata aldım!" diye yalan yere yemin eder, yalan olmasına rağmen müşteri de ona inanır.
Üçüncüsü, çıkarı için devlet başkanına biat eder. Devlet başkanı ona istediğini verirse sözünde durur, vermezse durmaz.

(M297 Müslim, Îmân, 173; B2369 Buhârî, Müsâkât, 10, B2672 Buhârî Şehâdât, 22)

١٨٤٣- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ أَرْبَعُونَ» قَالُوا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أَرْبَعُونَ يَوْماً؟ قَالَ: أَبَيْتُ، قَالُوا: أَرْبَعُونَ سَنَةً؟ قَالَ: أَبَيْتُ. قَالُوا: أَرْبَعُونَ شَهْراً؟ قَالَ: أَبَيْتُ «وَيَبْلَى كُلُّ شَيْءٍ مِنَ الْإِنْسَانِ إِلَّا عَجْبَ ذَنَبِهِ، فِيهِ يُرَكَّبُ الْخَلْقُ، ثُمَّ يُنْزِلُ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً، فَيَنْبُتُونَ كَمَا يَنْبُتُ الْبَقْلُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1843. Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiğine göre Peygamber *Sav*:
İki sur üflenişi arasında kırk (gün, ay, yıl kadar bir süre) vardır, buyurdu. Ashâb:
–Ey Ebû Hüreyre, kırk gün mü, diye sordular. Ebû Hüreyre:
–Bilmem, dedi.
–Kırk sene mi, dediler.
–Yine bilmem, dedi.
–Kırk ay mı, dediler.
–Yine bilmem, dedi.
Ebû Hüreyre, rivayetine devam ederek, Peygamber'in *Sav* şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
İnsanın (kuyruk sokumundaki) acbü'z-zeneb denilen kemik dışında her organı çürür. İkinci yaratılış, ondan teşekkül eder. Sonra Allah Teâlâ gökten (hayat) suyunu indirir, bunun üzerine insanlar yeryüzünden tıpkı (tohumundan biten) bitkiler gibi ortaya çıkarlar.

(B4814 Buhari, Tefsîr, (Zümer) 4; M7414 Müslim, Fiten, 141)

١٨٤٤- وَعَنْهُ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ، جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: سَمِعَ مَا قَالَ، فَكَرِهَ مَا قَالَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ لَمْ يَسْمَعْ، حَتّٰى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ

السَّاعَةِ؟» قَالَ: هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ، قَالَ: «إِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ» قَالَ: كَيْفَ إِضَاعَتُهَا؟ قَالَ: إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1844. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah (sav) bir mecliste konuşurken çölden bir bedevi geldi ve:
–Kıyamet ne zaman kopacak, diye sordu. Resûlullah (sav), sözüne devam ettiğinden, orada bulunanların kimi:
–Peygamber (sav) bedevinin sözünü işitti ama sorusundan hoşlanmadığı için cevap vermedi, dedi. Kimi de:
–Belki de işitmedi, dedi. Resûl-i Ekrem sözünü bitirince:
–Kıyameti soran nerede, diye sordu. Bedevi:
–İşte benim, ey Allah'ın Resûlü, deyince:
–Sorumluluk yitirildiği zaman kıyameti bekle, buyurdu.
Yine bedevi:
–Ey Allah'ın Resûlü, sorumluluğun yitirilmesi nasıl olur, diye sordu.
Resûlullah (sav):
–İş (yönetim) ehil olmayan kimselere verildiğinde kıyameti bekle, buyurdu.

(B59 Buhârî, İlim, 2, B6496 Buhârî Rikâk, 35)

١٨٤٥- وَعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُصَلُّونَ لَكُمْ، فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَلَهُمْ، وَإِنْ أَخْطَئُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1845. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
(Bazıları önünüze geçip) size namaz kıldıracaklar. Şayet (şartlarına) uygun bir şekilde namaz kıldırırlarsa bu hem sizin, hem de onların lehinedir. Ama hata ederlerse bu sizin lehinize, onların ise aleyhinedir.

(B694 Buhârî, Ezân, 55)

١٨٤٦- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ: (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ) قَالَ: خَيْرُ النَّاسِ لِلنَّاسِ يَأْتُونَ بِهِمْ فِي السَّلاَسِلِ فِي أَعْنَاقِهِمْ حَتّٰى يَدْخُلُوا فِي الْإِسْلاَمِ.

1846. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre o:
"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz." âyetini[64], "İnsanların en hayırlıları boyunlarında zincirlerle esir olarak getirilip İslâm'a giren (sonra da insanlara hizmet eden) kimselerdir." şeklinde tefsîr etmiştir.

(B4557 Buhari, Tefsîr, (Âl-i İmran) 7)

١٨٤٧- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «عَجِبَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ قَوْمٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فِي السَّلاَسِلِ» رَوَاهُما الْبُخَارِيُّ.

1847. Yine Ebû Hüreyre'nin (ra) rivayetine göre
Hz. Peygamber *Sav* şöyle buyurmuştur:
(Müslümanlarla savaşırken esir düşüp) zincirlere bağlanan, (sonra da Müslüman olup) cennete giren bir topluluk Allah Teâlâ'nın hoşuna gider.

(B3010 Buhârî, Cihâd, 144)

١٨٤٨- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحَبُّ الْبِلاَدِ إِلَى اللّٰهِ مَسَاجِدُهَا، وَأَبْغَضُ الْبِلاَدِ إِلَى اللّٰهِ أَسْوَاقُهَا» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1848. Yine Ebû Hüreyre'den
Hz. Peygamber'in *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Beldelerin Allah'a en sevimli yerleri, mescitleridir, en sevimsizleri de çarşılarıdır.[65]

(M1528 Müslim, Mesâcid, 288)

---

[64] Âl-i İmrân, 3/110.
[65] Burada çarşılar, genellikle alışverişte yaşanan yalan, hile, aldatma, yemin vb. olumsuzluklar sebebiyle sevimsiz addedilmiştir.

١٨٤٩- وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ مِنْ قَوْلِهِ قَالَ: لاَ تَكُونَنَّ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ السُّوقَ، وَلاَ آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْهَا، فَإِنَّهَا مَعْرَكَةُ الشَّيْطَانِ، وَبِهَا يَنْصِبُ رَايَتَهُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ هٰكَذَا.

وروَاهُ الْبَرْقَانِي فِي صَحِيحِهِ عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لاَ تَكُنْ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ السُّوقَ، وَلاَ آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْهَا، فِيهَا بَاضَ الشَّيْطَانُ وَفَرَّخَ».

1849. Selmân-ı Fârisî'nin (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Yapabilirsen çarşıya ne ilk girenlerden ol, ne de oradan en son çıkanlardan. Çünkü çarşı, şeytanın bayrağını diktiği (kazanma hırsının egemen olduğu) bir savaş meydanıdır.

(M6315 Müslim, Fedâil, 100)

Berkânî, bu hadisi, Sahih'inde, Selmân-ı Fârisî'den rivayetle onun şöyle dediğini nakletmiştir: Resûlullah Sav buyurdu ki: Sakın çarşıya ilk giren ve oradan en son çıkan olma. Şeytan orada yumurtlayıp yavru yapar.

(MK6118, Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr, VI, 248)

١٨٥٠- وَعَنْ عاصِمٍ الْأَحْوَلِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَرْجِسَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ، قَالَ: «وَلَكَ» قَالَ عَاصِمٌ: فَقُلْتُ لَهُ: اِسْتَغْفَرَ لَكَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكَ، ثُمَّ تَلاَ هٰذِهِ الْآيَةَ: (وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ)، رَوَاهُ مُسْلِمٌ

1850. Âsım el-Ahvel, Abdullah b. Sercis'in (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bir gün Resûlullah'a *Sav*:
–Ey Allah'ın Resûlü, Allah seni bağışlasın, dedim.
–Seni de, dedi.
Ravi Âsım diyor ki: Abdullah b. Sercis bunu haber verince, ona:
–Resûlullah *Sav*, sana bu şekilde bağış diledi (öyle) mi, dedim.
–Evet, senin için de diledi, dedi ve şu âyeti okudu:
"(Yâ Muhammed,) hem kendi günahın, hem de erkek ve kadın müminlerin günahları için Allah'tan bağışlanma dile!"[66]

(M6088 Müslim, Fedâil, 112)

١٨٥١- وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1851. Ebû Mes'ûd el-Ensârî'den (ra),
Hz. Peygamber'in *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
İnsanların öteden beri bildiği ilk peygamberlik sözlerinden biri de:
"Utanmazsan istediğini yap!" sözüdür.

(B3483 Buhârî, Enbiyâ, 54, B6120 Buhârî, Edeb, 78)

١٨٥٢- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

---

66 Muhammed, 47/19.

1852. İbn Mes’ûd’dan (ra) rivayete edildiği üzere,
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Kıyamet günü, insanlar arasında ilk sonuçlandırılacak davalar, kan davalarıdır.

(B6864 Buhârî, Diyât, 1; M4381 Müslim, Kasâme, 28)

١٨٥٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1853. Hz. Âişe’den (ra), Resûlullah’ın Sav şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Melekler nurdan, cinler dumansız ateşten yaratıldı. Âdem (as) de, (Kur’an’da) size tarif edildiği üzere topraktan yaratıldı.

(M7495 Müslim, Zühd, 60)

١٨٥٤- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: «فَإِنَّ خُلُقَ نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ الْقُرْآنَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1854. Hz. Âişe’den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Hz. Peygamber’in ahlâkı, Kur’an (ahlâkı) idi.

(M1739 Müslim, Müsâfirîn, 139)

١٨٥٥- وَعَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ أَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ، وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ،

أَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ؟ فَكُلُّنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ، قَالَ: «لَيْسَ كَذٰلِكَ، وَلٰكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا بُشِّرَ بِرَحْمَةِ اللّٰهِ وَرِضْوَانِهِ وَجَنَّتِهِ أَحَبَّ لِقَاءَ اللّٰهِ، فَأَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ، وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَسَخَطِهِ، كَرِهَ لِقَاءَ اللّٰهِ، وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1855. Hz. Âişe'den rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Resûlullah *Sav*:
Allah'a kavuşmayı isteyene, Allah da kavuşmak ister; Allah'a kavuşmayı istemeyene, Allah da kavuşmak istemez, buyurdu.
–Ey Allah'ın Resûlü, burada kastedilen, ölümden hoşlanmamak ise hiçbirimiz ölümden hoşlanmayız, dedim. Resûlullah *Sav*:
–Öyle değil, ama can çekişme vakti geldiğinde mümine, Allah'ın rahmeti, rızası ve cenneti müjdelenir, o da hemen Allah'a kavuşmayı arzu eder. Allah da ona kavuşmayı ister. Kâfire ise Allah'ın azabı ve gazabı müjdelenince, Allah'a kavuşmayı istemez. Allah da ona kavuşmayı istemez, buyurdu.

(M6820-M6822 Müslim, Zikir, 14, 15)

١٨٥٦- وَعَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ صَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعْتَكِفاً، فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلاً. فَحَدَّثْتُهُ ثُمَّ قُمْتُ لِأَنْقَلِبَ، فَقَامَ مَعِيَ لِيَقْلِبَنِي، فَمَرَّ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، فَلَمَّا رَأَيَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْرَعَا. فَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَلَى رِسْلِكُمَا إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ» فَقَالَا: سُبْحَانَ اللّٰهِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ، فَقَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنِ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَرًّا أَوْ قَالَ: شَيْئاً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1856. Müminlerin annesi Safiyye bint Huyey'den (ra)
rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:
Peygamber Sav, mescitte itikâfta[67] iken, geceleyin onu ziyarete gelmiştim. Onunla biraz konuştuktan sonra geri dönmek üzere ayağa kalktım. Hz. Peygamber de uğurlamak için benimle kalktı. (Ümmü Seleme'nin odasının önündeki mescit kapısına geldiğimizde) ensardan iki kişi oradan geçiyordu. Peygamber'i Sav (yanında bir hanımla) görünce (kaçarcasına) hızlandılar. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem onlara:
–Ağır olun, yanımdaki kadın, (eşim) Safiye bint Huyey'dir, buyurdu. Onlar:
–Sübhânallâh, ey Allah'ın Resûlü (biz sizin hakkınızda nasıl kötü düşünebiliriz), dediler. Resûl-i Ekrem:
–Şeytan, insan (vücudun)da tıpkı kanın dolaştığı gibi dolaşır. Ben şeytanın sizin kalplerinize kötü bir şey atmasından endişelendim, dedi.

(B2035 Buhârî, İtikâf, 8, B3281 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 11; M5679 Müslim, Selâm, 24)

١٨٥٧- وَعَنْ أَبِي الْفَضْلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ:
شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ فَلَزِمْتُ أَنَا وَأَبُو سُفْيَانَ
بْنُ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ نُفَارِقْهُ،
وَرَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى بَغْلَةٍ لَهُ بَيْضَاءَ. فَلَمَّا الْتَقَى الْمُسْلِمُونَ
وَالْمُشْرِكُونَ وَلَّى الْمُسْلِمُونَ مُدْبِرِينَ، فَطَفِقَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
يَرْكُضُ بَغْلَتَهُ قِبَلَ الْكُفَّارِ، وَأَنَا آخِذٌ بِلِجَامِ بَغْلَةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَكُفُّهَا إِرَادَةَ أَنْ لاَ تُسْرِعَ، وَأَبُو سُفْيَانَ آخِذٌ بِرِكَابِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيْ عَبَّاسُ نَادِ أَصْحَابَ
السَّمُرَةِ» قَالَ الْعَبَّاسُ، وَكَانَ رَجُلاً صَيِّتاً: فَقُلْتُ بِأَعْلَى صَوْتِي: أَيْنَ أَصْحَابُ

[67] İtikâf, özellikle Ramazan ayının son on gününü ibadet, zikir, dua ve tefekkür ile bir mescit veya camide geçirme şeklindeki sünnettir.

السَّمُرَةِ، فَوَ اللّٰهِ لَكَأَنَّ عَطْفَتَهُمْ حِينَ سَمِعُوا صَوْتِي عَطْفَةُ الْبَقَرِ عَلَى أَوْلَادِهَا، فَقَالُوا: يَا لَبَّيْكَ يَا لَبَّيْكَ، فَاقْتَتَلُوا هُمْ وَالْكُفَّارُ، وَالدَّعْوَةُ فِي الْأَنْصَارِ يَقُولُونَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ، ثُمَّ قُصِرَتِ الدَّعْوَةُ عَلَى بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ. فَنَظَرَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى بَغْلَتِهِ كَالْمُتَطَاوِلِ عَلَيْهَا إِلَى قِتَالِهِمْ فَقَالَ: «هٰذَا حِينَ حَمِيَ الْوَطِيسُ» ثُمَّ أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصَيَاتٍ، فَرَمَى بِهِنَّ وُجُوهَ الْكُفَّارِ، ثُمَّ قَالَ: «انْهَزَمُوا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ» فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ فَإِذَا الْقِتَالُ عَلَى هَيْئَتِهِ فِيمَا أَرَى، فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَمَاهُمْ بِحَصَيَاتِهِ، فَمَازِلْتُ أَرَى حَدَّهُمْ كَلِيلاً، وَأَمْرَهُمْ مُدْبِراً. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1857. Ebu'l-Fadl Abbâs b. Abdilmuttalib'den (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir:

Resûlullah sav ile birlikte Huneyn Savaşı'na katıldım. Ebû Süfyân b. Hâris b. Abdulmuttalib ile ben, (Düldül adlı) beyaz katırı üzerindeki Resûlullah'ı izledik ve o gün ondan ayrılmadık. Müslümanlarla müşrikler karşılaşınca, Müslümanlar (dayanamayıp) geri çekilmeye başladılar. Bunun üzerine Resûlullah (korkusuzca) katırını inkârcıların üzerine sürdü. Ben, hızlanmasını istemeyerek Peygamber'in bindiği katırın gemini, Ebû Süfyân ise katırın üzengisini (eyerin iki tarafındaki ayak basılan demir halkayı) tutuyor (onu engellemeye çalışıyor)du. Bunun üzerine Resûlullah sav:

Yâ Abbâs, (Hudeybiye'de yapılan Rıdvan Sözleşmesi'nde bizimle) ağacın altında bulunanlara seslen, buyurdu. Ravi der ki: Hz. Abbâs'ın sesi gür idi. Ben de bütün gücümle "Ey ağacın altında söz veren Rıdvan Ashâbı! neredesiniz?" diye seslendim. Allah'a yemin ederim ki sesimi işitenler ineklerin yavrularına gelişi gibi süratle dönüp, "Lebbeyk, lebbeyk (Buyur, emret, buyur!)" diyerek hepsi Resûlullah'ın etrafında toplandılar ve kâfirlerle savaşa koyuldular. (Savaş meydanındaki) ensara da:

"Ey ensar topluluğu, ey ensar topluluğu!" diye seslendiler. Sonra çağrı, Hâris b. Hazrecoğulları'na indirgendi. Bu sırada Resûlullah sav katırın üzerinde doğrularak savaşa baktı ve:

–Şimdi tam savaşın kızıştığı vakit, dedi. Sonra bir miktar çakıl taşı alıp onları kâfirlerin yüzlerine doğru fırlattı ve:
–Muhammed'in (sav) Rabbine yemin ederim ki, bozguna uğradılar, buyurdu.
Ravi, "Ben olanları takip ediyor, savaşın olduğu gibi devam ettiğini görüyordum. Yemin ederim ki, Resûlullah çakıl taşlarını atar atmaz onların zayıfladıklarını ve gerilediklerini gördüm." dedi.

(M4612 Müslim, Cihâd, 76)

١٨٥٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللّٰهَ طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً، وَإِنَّ اللّٰهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى: (يَآ أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً) وَقَالَ تَعَالَى: (يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنَ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَبِّ يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذٰلِكَ؟» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1858. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Ey insanlar! Allah Teâlâ temizdir, ancak temiz olanı kabul eder. Allah, peygamberlerine emrettiği şeyleri müminlere de emretti. Peygamberlere: "Ey Peygamberler, hoş ve temiz yiyeceklerden yiyin, iyi ve güzel işler yapın!", müminlere de:
"Ey müminler, verdiğimiz hoş ve temiz yiyeceklerden yiyin!" buyurdu.
Sonra Resûl-i Ekrem, uzun yolculuklar yapmış, üstü başı tozlanmış, ellerini göğe uzatarak: "Yâ Rab, yâ Rab!" diye yalvarıp yakaran bir adamdan söz etti. Fakat onun yediği haram, içtiği haram, giydiği haram, gıdası haram idi. Peki, böyle birisinin duası nasıl kabul edilsin, buyurdu.

(M2346 Müslim, Zekât, 65)

١٨٥٩- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلاَثَةٌ لاَ يُكَلِّمُهُمُ اللّٰه يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلاَ يُزَكِّيهِمْ، وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1859. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Allah, kıyamet günü şu üç sınıf insanla ne konuşur, ne onları temize çıkarır, ne de onlara bakar. Onlar için can yakıcı azap vardır: Zina eden ihtiyar, yalancı yönetici ve kibirli fakir.

(M296 Müslim, Îmân, 172)

١٨٦٠- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «سَيْحَانُ وَجَيْحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنِّيلُ كُلٌّ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1860. Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil, hepsi de cennet ırmaklarındandır.[68]

(M7161 Müslim, Cennet, 26)

١٨٦١- وَعَنْهُ قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِي فَقَالَ: «خَلَقَ اللّٰهُ التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ، وَخَلَقَ فِيهَا الْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ، وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَخَلَقَ الْمَكْرُوهَ يَوْمَ الثُّلاَثَاءِ، وَخَلَقَ النُّورَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ، وَبَثَّ فِيهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ الْخَمِيسِ، وَخَلَقَ آدَمَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فِي آخِرِ الْخَلْقِ فِي آخِرِ سَاعَةٍ مِنَ النَّهَارِ فِيمَا بَيْنَ الْعَصْرِ إِلَى اللَّيْلِ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

[68] Burada adı geçen ırmaklara atfedilen değer mecazidir.

1861. Yine Ebû Hüreyre anlatıyor:
(Bir gün) Peygamber Sav elimi tuttu ve şöyle buyurdu:
Allah, cumartesi günü toprağı, pazar günü dağları, pazartesi günü ağaçları, salı günü istenmeyen şeyleri, çarşamba günü nuru yarattı. Perşembe günü yeryüzüne hayvanları yaydı. Yaratmanın en sonunda cuma günü ikindi sonrasında, gündüzün son vakti olan ikindi ile akşam arasında; Âdem'i (as) yarattı.[69]

(M7054 Müslim, Münâfikîn, 27)

١٨٦٢- وَعَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «لَقَدِ انْقَطَعَتْ فِي يَدِي يَوْمَ مُؤْتَةَ تِسْعَةُ أَسْيَافٍ، فَمَا بَقِيَ فِي يَدِي إِلاَّ صَفِيحَةٌ يَمَانِيَةٌ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1862. Ebû Süleymân Hâlid b. Velîd'in (ra) şöyle dediği rivayet olunmuştur:
Mute Savaşı günü elimde tam dokuz kılıç kırıldı. Elimde sadece Yemen yapımı (uzun ve enli) bir kılıç kaldı.

(B4246 Buhârî, Megâzî, 45)

١٨٦٣- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ، فَاجْتَهَدَ، ثُمَّ أَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِنْ حَكَمَ وَاجْتَهَدَ، فَأَخْطَأَ، فَلَهُ أَجْرٌ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1863. Amr b. Âs (ra), Resûlullah'ın Sav şöyle buyurduğunu işittim, demiştir:
Hâkim, içtihat eder de doğru hüküm verirse iki sevap; hata ederse (içtihadından dolayı) bir sevap alır.

(B7352 Buhârî, İ'tisâm, 21; M4487 Müslim, Akdiye, 15)

---

[69] Birçok âyette, Yüce Allah'ın varlıkları altı günde yarattığı açıkça ifade edilirken (Kâf, 50/38; Secde, 32/4; Hadîd, 57/4; Yûnus, 10/3; Furkân, 25/29) yaratılışın yedi günde gerçekleştiğini anlatması sebebiyle bu rivayet eleştirilmiş ve onun sahih olmadığı belirtilmiştir. Aslında bu hadis, Ka'bü'l-Ahbâr'ın sözüdür. Ebû Hüreyre ondan rivayet etmiştir. (*Esne'l-matâlib*, I/132)

١٨٦٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْحُمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأَبْرِدُوهَا بِالْمَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1864. Hz. Âişe'den (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: Yüksek ateş (humma), cehennem ateşinden bir parçadır. Onu su ile soğutun!

(B3261 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 10; M5751-M5752 Müslim, Selâm, 78)

١٨٦٥- وَعَنْهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَوْمٌ، صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1865. Hz. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Oruç borcu olduğu hâlde vefat eden kimsenin yerine velisi (yakını) oruç tutabilir.[70]

(B1952 Buhârî, Savm, 42; M2692 Müslim, Sıyâm, 153)

١٨٦٦- وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكِ بْنِ الطُّفَيْلِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا حُدِّثَتْ أَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ ابْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ فِي بَيْعٍ أَوْ عَطَاءٍ أَعْطَتْهُ عَائِشَةُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا: وَاللّٰهِ لَتَنْتَهِيَنَّ عَائِشَةُ، أَوْ لَأَحْجُرَنَّ عَلَيْهَا، قَالَتْ: أَهُوَ قَالَ هٰذَا؟ قَالُوا: نَعَمْ، قَالَتْ: هُوَ لِلّٰهِ عَلَيَّ نَذْرٌ أَنْ لاَ أُكَلِّمَ ابْنَ الزُّبَيْرِ أَبَداً، فَاسْتَشْفَعَ ابْنُ الزُّبَيْرِ إِلَيْهَا حِينَ طَالَتِ الْهِجْرَةُ. فَقَالَتْ: لاَ وَاللّٰهِ لاَ أُشَفِّعُ فِيهِ أَبَداً، وَلاَ أَتَحَنَّثُ إِلَى نَذْرِي. فَلَمَّا طَالَ

[70] Fakihlerin bu hadisi, ölen kimsenin tutamadığı oruçlar yerine, mirasçılarının onun adına sadaka/fidye vermeleri şeklinde değerlendirmişlerdir.

ذٰلِكَ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ كَلَّمَ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ، وَعَبْدَ الرَّحْمٰنِ بْنَ الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ وَقَالَ لَهُمَا : أَنْشُدُكُمَا اللّٰهَ لَمَّا أَدْخَلْتُمَانِي عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، فَإِنَّهَا لاَ يَحِلُّ لَهَا أَنْ تَنْذِرَ قَطِيعَتِي، فَأَقْبَلَ بِهِ الْمِسْوَرُ، وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ حَتّٰى اسْتَأْذَنَا عَلَى عَائِشَةَ، فَقَالاَ: اَلسَّلاَمُ عَلَيْكِ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَنَدْخُلُ؟ قَالَتْ عَائِشَةُ: اُدْخُلُوا. قَالُوا: كُلُّنَا؟ قَالَتْ: نَعَمْ اُدْخُلُوا كُلُّكُمْ، وَلاَ تَعْلَمُ أَنَّ مَعَهُمَا ابْنَ الزُّبَيْرِ، فَلَمَّا دَخَلُوا، دَخَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ الْحِجَابَ، فَاعْتَنَقَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا، وَطَفِقَ يُنَاشِدُهَا وَيَبْكِي، وَطَفِقَ الْمِسْوَرُ، وَعَبْدُ الرَّحْمٰنِ يُنَاشِدَانِهَا إِلاَّ كَلَّمَتْهُ وَقَبِلَتْ مِنْهُ، وَيَقُولاَنِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَمَّا قَدْ عَلِمَتْ مِنَ الْهِجْرَةِ. وَلاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ. فَلَمَّا أَكْثَرُوا عَلَى عَائِشَةَ مِنَ التَّذْكِرَةِ وَالتَّحْرِيجِ، طَفِقَتْ تُذَكِّرُهُمَا وَتَبْكِي، وَتَقُولُ: إِنِّي نَذَرْتُ وَالنَّذْرُ شَدِيدٌ، فَلَمْ يَزَالاَ بِهَا حَتّٰى كَلَّمَتِ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَأَعْتَقَتْ فِي نَذْرِهَا أَرْبَعِينَ رَقَبَةً، وَكَانَتْ تَذْكُرُ نَذْرَهَا بَعْدَ ذٰلِكَ فَتَبْكِي حَتّٰى تَبُلَّ دُمُوعُهَا خِمَارَهَا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1866. Avf b. Mâlik b. Tufeyl'den şöyle rivayet edilmiştir:

Hz. Âişe'nin yaptığı bir satış veya bağış hakkında (yeğeni) Abdullah b. Zübeyr'in: "Allah'a yemin ederim ki Âişe, ya bundan kendisi vazgeçer, yahut onu ben engellerim." dediği kendisine haber verilince Hz Âişe:

–Bunu o mu söyledi, dedi.

–Evet, demeleri üzerine:

–Abdullah b. Zübeyr ile asla konuşmamak üzere Allah adına nezir ediyorum (adak

adıyorum) dedi. Dargınlığın uzaması üzerine Abdullah b. Zübeyr, (teyzesinin affedip kendisiyle konuşması için) ona aracı göndermek istedi ise de Hz. Âişe:
–Hayır, Allah'a yemin ederim ki, onun hakkında ne aracılığı kabul ederim, ne de nezrimi (adağımı) bozarım, dedi.
Hz. Âişe'nin küs durma süresi iyice uzayınca Abdullah b. Zübeyr, Misver b. Mahreme ve Abdurrahmân b. Esved b. Abdiyağûs ile konuştu ve onlara:
–Allah aşkına beni (teyzem) Âişe'nin evine götürün! Çünkü onun benimle alâkayı kesmek üzere adak adaması helâl olmaz, dedi. Bunun üzerine Misver ve Abdurrahmân, onunla birlikte Hz. Âişe'nin evine vardılar. "Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun, içeri girebilir miyiz?" diyerek izin aldılar. O:
–Girin, dedi. Onlar:
–Hepimiz de mi, dediler. O da:
–Evet hepiniz de girin, dedi. Abdullah b. Zübeyr'in onların yanında olduğunu bilmiyordu. Bunlar girince Abdullah b. Zübeyr perdenin arkasına geçti ve teyzesinin boynuna sarıldı, ağlayarak:
–Allah aşkına beni affet, diye özür diledi. Misver ve Abdurrahmân da Hz. Âişe'ye, onun özrünü kabul etmesi ve onunla konuşması için Allah andı vermeye başladılar ve:
–Peygamber'in *Sav* dargınlığı yasakladığını biliyorsun. Bir Müslümanın Müslüman kardeşiyle üç geceden fazla küs durması helâl olmaz, dediler. Bu tür şeyleri hatırlatıp Hz. Aişe'nin üzerine fazlaca gidince, o da onlara (adağını) hatırlatmaya ve ağlamaya başladı:
–Ben nezrettim. Nezri bozmak zordur, dedi. Onların ısrarları üzerine sonunda Hz. Âişe, Abdullah b. Zübeyr ile konuştu ve nezrine kefâret olarak kırk köle azat etti. Daha sonraları o, bu nezrini hatırlar ve gözyaşları başörtüsünü ıslatacak kadar ağlardı.

(B6073-B6075 Buhârî, Edeb, 62)

١٨٦٧- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خرجَ إِلَى قَتْلَى أُحُدٍ. فَصَلَّى علَيهِمْ بَعْدَ ثَمانِ سِنِينَ كَالْمُوَدِّعِ لِلْأَحْيَاءِ وَالْأَمْوَاتِ، ثُمَّ طَلَعَ إِلَى الْمِنْبَرِ، فَقَالَ: إِنِّي بَيْنَ أَيْدِيكُمْ فَرَطٌ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ وَإِنَّ مَوْعِدَكُمُ الْحَوْضُ، وَإِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَيْهِ مِنْ مَقَامِي هٰذَا، وَإِنِّي لَسْتُ

أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا، وَلٰكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا أَنْ تَنَافَسُوهَا» قَالَ: فَكَانَتْ آخِرَ نَظْرَةٍ نَظَرْتُهَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: «وَلٰكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمُ الدُّنيَا أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا، وَتَقْتَتِلُوا فَتَهْلِكُوا كَمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ» قَالَ عُقْبَةُ: فَكَانَتْ آخِرَ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ.

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ: «إِنِّي فَرَطٌ لَكُمْ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِنِّي وَاللّٰهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ، وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ، أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ، وَإِنِّي وَاللّٰهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي وَلٰكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا».

1867. Ukbe b. Âmir'den (ra) nakledilmiştir:
Resûlullah Sav, birgün Uhud şehitlerini (ziyaret için) çıktı. Uhud Savaşı'nın üzerinden sekiz sene geçtikten sonra, ölülere ve dirilere veda eder gibi onlar için cenaze namazı kıldı/dua etti. Sonra minbere çıktı ve:
Ben ahirete sizden önce gideceğim ve sizin hakkınızda tanıklık edeceğim. Siz bana Kevser Havuzu'nda kavuşacaksınız. Ben şu an bulunduğum yerden cennetteki Kevser Havuzu'na bakıyorum. (Benden sonra) sizin, şirke düşmenizden korkmuyorum. Fakat dünya hırsıyla birbirinizle didişmenizden korkuyorum, buyurdu.
Ravi Ukbe b. Âmir (ra), Peygamer Efendimiz'i (minber üzerinde) en son görüşüm bu oldu, dedi.

(B1344 Buhârî, Cenâiz, 72; B4085 Buhârî, Megâzî, 28; M5976 Müslim, Fedâil, 30)

Müslim'in bir rivayetinde:
"Fakat sizin dünya hırsıyla birbirinizle boğuşup da, önceki milletlerin helâk olduğu gibi mahvolmanızdan korkuyorum." dedi.
Hadisi rivayet eden Ukbe:
Bu, minber üzerinde Resûlullah'ı Sav son görüşüm oldu, dedi.

Buhârî'nin bir rivayetine göre Peygamber Efendimiz:
Kevser Havuzu'na ilk ulaşanınız ben olacağım ve sizin hakkınızda tanıklık edeceğim. Vallahi ben, şu anda, cennetteki havuzuma bakıyorum. Bana dünya hazinelerinin (yahut yeryüzünün) anahtarları verildi. (İslâm dininin bütün cihana yayılacağı müjdelendi.) Vallahi benden sonra, sizin şirke düşmenizden korkmuyorum. Fakat sizin (dünya hırsıyla) birbirinizle boğuşmanızdan korkuyorum, buyurdu.

١٨٦٨- وَعَنْ أَبِي زَيْدٍ عمْرِو بْنِ أَخْطَبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَجْرَ، وَصعِدَ الْمِنْبَرَ، فَخَطَبَنَا حَتّٰى حَضَرَتِ الظُّهْرُ، فنَزَلَ فَصَلَّى. ثُمَّ صَعِدَ الْمِنبَرَ فَخَطَبَ حَتّٰى حَضَرَتِ الْعَصْرُ، ثُمَّ نزَلَ فَصَلَّى، ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتّٰى غَرَبَتِ الشَّمْسُ، فَأَخْبَرَنَا مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ، فَأَعْلَمُنَا أَحْفَظُنَا. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1868. Ebû Zeyd Amr b. Ahtab el-Ensârî'den (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle dedi:
Resûlullah Efendimiz Sav, bize sabah namazını kıldırdı ve minbere çıkıp öğleye kadar hitap etti. Minberden inip namaz kıldırdı. Sonra yine minbere çıkıp ikindi vakti girinceye kadar konuştu. Sonra inip namazı kıldırdıktan sonra tekrar minbere çıkıp güneş batıncaya kadar hutbesine devam etti. (Gün boyunca) bize, olmuş ve olacak her şeyden haber verdi.
(Bizim bunları) en iyi bilenimiz, hafızası en iyi olanımızdır.

(M7267 Müslim, Fiten, 25)

١٨٦٩- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللّٰهَ فَلْيُطِعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللّٰهَ، فَلاَ يَعْصِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1869. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Allah'a itaat etmeyi adayan kimse, (adağını yerine getirerek) O'na itaat etsin. Allah'a isyan etmeyi adayan da (adağından vazgeçsin ve) O'na karşı gelmekten sakınsın.

(B6696 Buhârî, Eymân, 28)

١٨٧٠- وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهَا بِقَتْلِ الْأَوْزَاغِ، وَقَالَ: «كَانَ يَنْفُخُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1870. Ümmü Şerik'in (ra) anlattığına göre Resûlullah *Sav* ona, (zehirli ve zararlı bir tür olan) büyük keleri öldürmesini emretmiş ve (şaka yollu) "o, İbrahim'in (as) üzerine ateş üflerdi." buyurmuştur.[71]

(B3359 Buhârî, Enbiyâ, 17; M5842 Müslim, Selâm, 142)

١٨٧١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَتَلَ وَزَغَةً فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ، فَلَهُ كَذَا وَكَذَا حَسَنَةً، وَمَنْ قَتَلَهَا فِي الضَّرْبَةِ الثَّانِيَةِ، فَلَهُ كَذَا وَكَذَا حَسَنَةً دُونَ الْأُولَى، وَإِنْ قَتَلَهَا فِي الضَّرْبَةِ الثَّالِثَةِ، فَلَهُ كَذَا وَكَذَا حَسَنَةً».

وَفِي رِوَايَةٍ: «مَنْ قَتَلَ وَزَغاً فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ، كُتِبَ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذٰلِكَ، وَفِي الثَّالِثَةِ دُونَ ذٰلِكَ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

---

71 "Hz. İbrahim'in ateşine üfleme" gerekçesi, ilgili rivayetlerin çoğunda yoktur. Muhtemelen şaka yollu söylenmiştir.

1871. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
(Zehirli bir kertenkele olan) alaca keleri ilk vuruşta öldürene şu kadar sevap yazılır. İkinci vuruşta öldürene, birinciden az olmak üzere şu kadar sevap vardır. Üçüncü vuruşta öldürene de (ikinciden az olmak üzere) şu kadar sevap vardır.
Müslim'in diğer rivayetine göre:
"(Zehirli bir kertenkele olan) alaca keleri ilk vuruşta öldüren yüz sevap, ikincide öldürene bunun altında, üçüncüde öldürene ise daha az sevap verilir." buyurmuştur.[72]

(M5846-M5847 Müslim, Selâm, 146, 147)

١٨٧٢- وَعَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَالَ رَجُلٌ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصُدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ زَانِيَةٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصُدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ، لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ غَنِيٍّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصُدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ، فَقَالَ اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأُتِيَ فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَعْتَبِرَ، فَيُنْفِقَ مِمَّا آتَاهُ اللّٰهُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِلَفْظِهِ، وَمُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ.

72 Maksat, zehirli ve zararlı haşereleri kaçırmadan ve onlara acı çektirmeden tek hamlede öldürmeye teşviktir.

1872. Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
(İsrailoğulları'ndan) biri, "Bir sadaka vereceğim." dedi ve (geceleyin dışarı çıkıp bilmeyerek) sadakasını bir hırsıza verdi. Sabah olunca halk, "Bu gece, bir hırsıza sadaka verilmiş!" diye söylendi. Sadaka veren kişi:
–"Allah'ım, sana hamdolsun, (bugün) tekrar sadaka vereceğim!" dedi. Yine (evinden) çıktı ve bilmeyerek sadakayı, bir fahişeye verdi. Sabahleyin herkes, "Bu gece de bir fahişeye sadaka verilmiş!" diye söylendi. Sadaka veren:
–"Allah'ım, sana hamdolsun, (bugün) yine sadaka vereceğim!" dedi. Bilmeyerek sadakayı, bir zengine verdi. Sabahleyin herkes, "Bu gece ise bir zengine sadaka verilmiş!" diye söylendi. Sadaka veren kişi:
–"Allah'ım, sadakamı hırzısa, fahişeye ve zengine vermiş olsam da, sana hamd ederim." diyordu.
Sonra bu kimseye (rüyasında) şöyle denildi:
Hırsıza verdiğin sadaka sebebiyle belki de o çalmaktan vazgeçerek dürüst bir hayata kavuşur. Fahişeye verdiğin sadaka sebebiyle belki de o zinadan vazgeçer de iffetini kazanır. Zengine verdiğin sadaka sebebiyle belki o da senden ibret alır da, bundan böyle Allah'ın kendisine verdiği maldan harcar.

(B1421 Buhârî, Zekât, 14; M2362 Müslim, Zekât, 78)

١٨٧٣- «وَعَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَعْوَةٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ فَنَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً وَقَالَ: أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، هَلْ تَدْرُونَ مِمَّ ذَاكَ؟ يَجْمَعُ اللّٰهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَيَنْظُرُهُمُ النَّاظِرُ، وَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي، وَتَدْنُو مِنْهُمُ الشَّمْسُ، فَيَبْلُغُ النَّاسُ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَالاَ يُطِيقُونَ وَلاَ يَحْتَمِلُونَ، فَيَقُولُ النَّاسُ: أَلَا تَرَوْنَ إِلَى مَا أَنْتُمْ فِيهِ، إِلَى مَا بَلَغَكُمْ؟ أَلَا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ: أَبُوكُمْ آدَمُ، وَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُونَ: يَا آدَمُ

أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ، خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَمَرَ الْمَلاَئِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ وَأَسْكَنَكَ الْجَنَّةَ، أَلاَ تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ؟ أَلاَ تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ، وَمَا بَلَغَنَا؟ فَقَالَ: إِنَّ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَباً لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ. وَلاَ يَغْضَبُ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنَّهُ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ، فَعَصَيْتُ. نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي. اِذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اِذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ. فَيَأْتُونَ نُوحاً فَيَقُولُونَ: يَا نُوحُ، أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَقَدْ سَمَّاكَ اللّٰهُ عَبْداً شَكُوراً، أَلاَ تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ، أَلاَ تَرَى إِلَى مَا بَلَغَنَا، أَلاَ تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ؟ فَيَقُولُ: إِنَّ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَباً لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَأَنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُ بِهَا عَلَى قَوْمِي، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اِذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ. فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ: يَا إِبْرَاهِيمُ أَنْتَ نَبِيُّ اللّٰهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، اِشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلاَ تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ فَيَقُولُ لَهُمْ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَباً لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي كُنْتُ كَذَبْتُ ثَلاَثَ كَذِبَاتٍ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اِذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اِذْهَبُوا إِلَى مُوسَى. فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ، فَضَّلَكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلاَمِهِ عَلَى النَّاسِ، اِشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلاَ تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ فَيَقُولُ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَباً لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ

بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْساً لَمْ أُومَرْ بِقَتْلِهَا. نَفْسي نَفْسي نَفْسي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْري، اذْهَبُوا إِلَى عِيسَى. فَيَأْتُونَ عِيسَى. فَيَقُولُونَ: يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ. أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ عِيسَى: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَباً لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْباً، نَفْسي نَفْسي نَفْسي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْري، اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَيَأْتُونَ مُحَمَّداً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي رِوَايَةٍ: «فَيَأْتُونِي فيَقُولُونَ: يَا مُحَمَّدُ أَنْتَ رَسُولُ اللّٰهِ، وَخَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ، وَقَدْ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ فَأَنْطَلِقُ، فَآتِي تَحْتَ الْعَرْشِ، فَأَقَعُ سَاجِداً لِرَبِّي» ثُمَّ يَفْتَحُ اللّٰهُ عَلَيَّ مِنْ مَحَامِدِهِ، وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئاً لَمْ يَفْتَحْهُ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي ثُمَّ يُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ تُعْطَهُ، وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَقُولُ أُمَّتِي يَارَبِّ، أُمَّتِي يَارَبِّ، فَيُقَالُ: يَامُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذٰلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ» ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَهَجَرَ، أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1873. Ebû Hüreyre'den (ra) nakledilmiştir:
Bir gün Resûlullah (sav) ile bir davette idik. Kendisine bir koyunun kolu ikram edildi. O, etin bu kısmını severdi. Ondan bir lokma kopardı, sonra:
–Ben kıyamet gününde insanların efendisiyim. Bunun sebebini bilir misiniz, diyerek şöyle buyurdu:
–Allah Teâlâ, (gelmiş-geçmiş) herkesi kıyamet gününde, düz ve geniş bir sahada toplayacaktır. Öyle ki onları gözeten biri hepsini görebilecek, onlara seslenen biri de sesini hepsine duyurabilecektir. Güneş de insanlara yaklaşacaktır. O kadar ki artık mahşer halkının hüzün ve sıkıntısı dayanılmayacak bir dereceye varacaktır. Bunun üzerine insanlar birbirlerine:
–İçinde bulunduğunuz şu (dayanılmaz) hâli görmüyor musunuz? Rabbinize karşı size aracılık (şefaat) yapacak birine bakmayacak mısınız, diyecekler.
Bunun üzerine içlerinden bazısı bazısına:
–Bu babanız Âdem (as) olabilir, der ve bunun üzerine Âdem'e (as) gelerek:
–Ey Âdem, sen insanların babasısın, Allah seni eliyle yarattı, sana kendi ruhundan üfledi (hayat verdi). Meleklere emretti ve sana secde ettiler (saygı gösterdiler). Seni cennete yerleştirdi. Bizim için Rabbine aracılık edemez misin? İçinde bulunduğumuz şu (dayanılmaz) hâli görmüyor musun, diyecekler. Âdem de (as):
Rabbim bugün, daha önce hiç öfkelenmediği ve daha sonra da hiç öfkelenmeyeceği kadar çok öfkelendi. Çünkü bana (cennetteki) o ağacın meyvelerinden yemeyi yasaklamıştı ben ise (ondan yiyip Allah'a) asi olmuştum. Bundan dolayı ben kendimi düşünüyorum, kendimi, kendimi! Siz benden başkasına bakın; Nuh'a (as) gidin, diyecektir. Onlar da Nuh Peygambere gidip:
–Ey Nuh, sen, yeryüzündeki insanlara gönderilen Resûllerin ilkisin. Allah seni (Kur'an'da) "çok şükreden kul" diye nitelendirdi. İçinde bulunduğumuz (dayanılmaz) vaziyeti görmüyor musun? Bizim için Rabbine aracılık edemez misin, diyecekler. Nuh da (as):
Rabbim bugün, daha önce hiç öfkelenmediği ve daha sonra da hiç öfkelenmeyeceği kadar çok öfkelendi. Çünkü ben vaktiyle kavmimin helâkı için dua etmiştim. Bundan dolayı ben kendimi düşünüyorum, kendimi, kendimi! Siz benden başkasına bakın, İbrahim'e (as) gidin. Onlar da Hz. İbrahim'e varıp:
–Ey İbrahim, sen Allah'ın Peygamberi ve yeryüzündeki halk içinde Allah'ın dostusun. Bizim için Rabbine aracılık edemez misin? İçinde bulunduğumuz şu (dayanılmaz) hâlimizi görmüyor musun, diyecekler. İbrahim de (as):
–Rabbim bugün, daha önce hiç öfkelenmediği ve daha sonra da

öfkelenmeyeceği kadar çok öfkelendi. Çünkü ben vaktiyle üç yerde yalan söylemiştim.[73] Bu yüzden ben kendimi düşünüyorum, kendimi, kendimi! Siz benden başkasına bakın, Musa'ya (as) gidin. Onlar da Musa'ya (as) varıp:

–Ey Musa, sen Allah'ın Resûlüsün. Allah, sana peygamberlik vermek ve seninle konuşmak suretiyle seni diğer insanlardan üstün kılmıştır. Bizim için Rabbine aracılık edemez misin? İçinde bulunduğumuz şu hâlimizi görmüyor musun, diyecekler. Musa (as) da onlara:

–Rabbim bugün, daha önce hiç öfkelenmediği ve daha sonra da öfkelenmeyeceği kadar çok öfkelendi. Çünkü ben vaktiyle, emrolunmadığım hâlde bir adamı (kazara) öldürdüm. Bundan dolayı ben kendimi düşünüyorum, kendimi, kendimi! Siz benden başkasına bakın, İsa'ya (as) gidin. Onlar da İsa'ya (as) varıp:

Ey İsa, sen Allah'ın Resûlü ve O'nun Meryem'e verdiği sözüsün. Allah'ın üflemesiyle vücuda gelen bir ruhsun. Sen ki daha beşikte iken insanlarla konuştun. Bizim için Rabbine aracılık edemez misin? İçinde bulunduğumuz şu hâli görmüyor musun, diyecekler. Hz. İsa da onlara:

"Rabbim bugün, daha önce hiç öfkelenmediği ve daha sonra da öfkelenmeyeceği kadar çok öfkelendi." dedi ve her hangi bir günah söylemedi. "Ben kendimi düşünüyorum, kendimi, kendimi! Siz benden başkasına bakın, Muhammed'e sav gidin!" diyecek. Onlar da Muhammed'e sav gelirler: (Bir diğer rivayette "Bana gelirler." ve:)

Yâ Muhammed, sen Allah'ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncususun. Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışladı. Bizim için Rabbine aracılık edemez misin? İçinde bulunduğumuz şu hâli görmüyor musun, diyecekler. Bunun üzerine ben de hemen Allah Teâlâ'nın Arşı altına varıp Rabbime secdeye kapanacağım. Secdede, Allah benden evvel hiçbir peygambere ilham etmediği en güzel hamdü senayı bana ilham buyuracak. Sonra Yüce Allah bana:

"Yâ Muhammed, başını secdeden kaldır! İste, dilediğin verilecek; aracılık et, kabul edilecek!" buyuracaktır. Ben de secdeden başımı kaldırıp:

"Ümmetim, ey Rabbim, ümmetim, ey Rabbim, (onları bağışla!)" diyeceğim. Yüce Allah bana:

"Yâ Muhammed, ümmetinden hesap ve sorguya lüzumu olmayanları cennet

---

[73] Burada Hz. İbrahim'in putperestleri düşündürmek amacıyla söylediği kinayeli, yoruma açık sözleri kastedilmektedir. İlki, putperestlerin bayramına katılmamak için onlara "hasta olduğunu" söylemesi (Sâffât, 37/88-89); ikincisi, onlar bayram yerinde iken, putlarını kimin kırdığını sorduklarında en büyük putu göstererek "o yaptı" demesidir. (Enbiyâ, 21/63) Üçüncüsü ise, Mısır'da bulunduğu sırada kadın düşkünü bir kral karşısında can güvenliği kaygısıyla din kardeşliğini kastederek eşi Sâre'yi "kız kardeşi" olarak tanıtmasıdır. (Bk. Buhârî, "Enbiyâ", 8; *DİA*, "İbrahim" c. XXI. s. 266-273.) Bununla birlikte, Fahri Râzî gibi rivayetin bizzat kendisini eleştiren âlimler de vardır.

kapılarından olan sağ kapıdan koy. Onlar, cennetin diğer kapılarından girişte de diğer insanlarla ortaktırlar." buyuracaktır, dedi. Sonra Resûl-i Ekrem Sav (bu hadisin sonunda):

Bu canı bu tende tutan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, cennetin kapılarındaki iki kanadın arası Mekke ile Hecer (Bahreyn), yahut Mekke ile (Suriye'deki) Busra arası kadar geniştir, buyurdu.

(B3340, B3361 Buhârî, Enbiyâ, 3, 9, B4712 Buhârî, Tefsîr, (Benî İsraîl) 5; M480-M481 Müslim, Îmân, 327, 328)

١٨٧٤- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأُمِّ إِسْمَاعِيلَ وَبِابْنِهَا إِسْمَاعِيلَ وَهِيَ تُرْضِعُهُ حَتّٰى وَضَعَهَا عِنْدَ الْبَيْتِ عِنْدَ دَوْحَةٍ فَوْقَ زَمْزَمَ فِي أَعْلَى الْمَسْجِدِ، وَلَيْسَ بِمَكَّةَ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ وَلَيْسَ بِهَا مَاءٌ، فَوَضَعَهُمَا هُنَاكَ، وَوَضَعَ عِنْدَهُمَا جِرَاباً فِيهِ تَمْرٌ، وَسِقَاءً فِيهِ مَاءٌ. ثُمَّ قَفَّى إِبْرَاهِيمُ مُنْطَلِقاً، فَتَبِعَتْهُ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ فَقَالَتْ: يَا إِبْرَاهِيمُ أَيْنَ تَذْهَبُ وَتَتْرُكُنَا بِهٰذَا الْوَادِي لَيْسَ فِيهِ إِنْسٌ وَلاَ شَيْءٌ؟ فَقَالَتْ لَهُ ذٰلِكَ مِرَاراً، وَجَعَلَ لاَ يَلْتَفِتُ إِلَيْهَا، فَقَالَتْ لَهُ: آللّٰهُ أَمَرَكَ بِهٰذَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَتْ: إِذًا لاَ يُضَيِّعُنَا، ثُمَّ رَجَعَتْ. فَانْطَلَقَ إِبْرَاهِيمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتّٰى إِذَا كَانَ عِنْدَ الثَّنِيَّةِ حَيْثُ لاَ يَرَوْنَهُ. اسْتَقْبَلَ بِوَجْهِهِ الْبَيْتَ، ثُمَّ دَعَا بِهٰؤُلاَءِ الدَّعَوَاتِ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ: (رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ) حَتّٰى بَلَغَ (يَشْكُرُونَ). وَجَعَلَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ تُرْضِعُ إِسْمَاعِيلَ، وَتَشْرَبُ مِنْ ذٰلِكَ الْمَاءِ، حَتّٰى إِذَا نَفِدَ مَا فِي السِّقَاءِ عَطِشَتْ وَعَطِشَ ابْنُهَا، وَجَعَلَتْ تَنْظُرُ إِلَيْهِ يَتَلَوَّى أَوْ قَالَ: يَتَلَبَّطُ فَانْطَلَقَتْ كَرَاهِيَةَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَيْهِ، فَوَجَدَتِ الصَّفَا

أَقْرَبَ جبَلٍ فِي الْأَرْضِ يَلِيهَا، فَقَامَتْ عليْهِ، ثُمَّ اسْتَقْبَلَتِ الْوَادِيَ تَنْظُرُ هَلْ تَرَى أَحَداً؟ فَلَمْ ترَ أَحداً. فَهَبَطتْ مِنَ الصَّفَا حَتّٰى إِذَا بلغَتِ الْوَادِيَ، رَفعتْ طَرَفَ دِرْعِهَا، ثُمَّ سَعتْ سَعْيَ الْإِنْسَانِ الْمَجْهُودِ حَتّٰى جَاوَزَتِ الْوَادِيَ، ثُمَّ أَتَتِ الْمَرْوَةَ، فَقَامَتْ عَلَيْهَا، فَنظَرَتْ هَلْ تَرَى أَحَداً؟ فَلَمْ ترَ أَحَداً، فَفَعَلَتْ ذٰلِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَذٰلِكَ سَعْيُ النَّاسِ بيْنَهُمَا». فَلَمَّا أَشْرَفَتْ عَلى الْمَرْوَةِ سَمِعَتْ صَوْتاً، فَقَالَتْ: صَهْ -تُرِيدُ نَفْسَهَا- ثُمَّ تَسَمَّعَتْ، فَسَمِعتْ أَيْضاً فَقَالَتْ: قَدْ أَسْمَعْتَ إِنْ كَانَ عِنْدَكَ غِوَاثٌ. فَأَغِثْ. فَإِذَا هِيَ بِالْمَلَكِ عِنْدَ مَوْضِعِ زَمْزَمَ، فَبَحَثَ بِعَقِبِهِ -أَوْ قَالَ بِجَنَاحِهِ- حَتّٰى ظَهرَ الْمَاءُ، فَجَعَلَتْ تُحَوِّضُهُ وَتَقُولُ بِيَدِهَا هٰكَذَا، وَجَعَلَتْ تَغْرِفُ الْمَاءَ فِي سِقَائِهَا وَهُوَ يَفُورُ بَعْدَ مَا تَغْرِفُ وَفِي رِوَايَةٍ: بِقَدَرِ مَا تَغْرِفُ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «رَحِمَ اللّٰهُ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ لَوْ تَرَكَتْ زَمْزَمَ أَوْ قَالَ: لَوْ لَمْ تَغْرِفْ مِنَ الْمَاءِ، لَكَانَتْ زَمْزَمُ عَيْناً مَعِيناً قَالَ فَشَرِبَتْ، وَأَرْضَعَتْ وَلَدَهَا. فَقَالَ لَهَا الْمَلَكُ: لَا تَخَافُوا الضَّيْعَةَ فَإِنَّ هٰهُنَا بَيْتاً لِلَّهِ يَبْنِيهِ هٰذَا الْغُلَامُ وَأَبُوهُ، وَإِنَّ اللّٰهَ لَا يُضَيِّعُ أَهْلَهُ، وَكَانَ الْبَيْتُ مُرْتَفِعاً مِنَ الْأَرْضِ كَالرَّابِيَةِ تَأْتِيهِ السُّيُولُ، فَتَأْخُذُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ. فَكَانَتْ كَذٰلِكَ حَتّٰى مَرَّتْ بِهِمْ رُفْقَةٌ مِنْ جُرْهُمَ، أَوْ أَهْلُ بَيْتٍ مِنْ جُرْهُمٍ مُقْبِلِينَ مِنْ طَرِيقِ كَدَاءٍ،

فَنزَلُوا فِي أَسْفَلِ مَكَّةَ، فَرَأَوْا طَائِراً عَائِفاً فَقَالُوا: إِنَّ هٰذَا الطَّائِرَ لَيَدُورُ عَلَى مَاءٍ لَعَهْدُنَا بِهٰذَا الْوَادِي وَمَا فِيهِ مَاءٌ فَأَرْسَلُوا جَرِيّاً أَوْ جَرِيَّيْنِ، فَإِذَا هُمْ بِالْمَاءِ، فَرَجَعُوا فَأَخْبَرُوهُمْ فَأَقْبَلُوا، وَأُمُّ إِسْمَاعِيلَ عِنْدَ الْمَاءِ، فَقَالُوا: أَتَأْذَنِينَ لَنَا أَنْ نَنْزِلَ عِنْدَكِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، وَلٰكِنْ لاَ حَقَّ لَكُمْ فِي الْمَاءِ، قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَأَلْفَى ذٰلِكَ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ، وَهِيَ تُحِبُّ الْأُنْسَ. فَنزَلُوا، فَأَرْسَلُوا إِلَى أَهْلِيهِم فَنزَلُوا مَعَهُمْ، حَتّٰى إِذَا كَانُوا بِهَا أَهْلَ أَبْيَاتٍ، وَشَبَّ الْغُلاَمُ وَتَعلَّمَ الْعَرَبِيَّةَ مِنْهُمْ وَأَنْفُسَهُمْ وَأَعْجَبَهُمْ حِينَ شَبَّ، فَلَمَّا أَدْرَكَ، زَوَّجُوهُ امْرَأَةً مِنْهُمْ، وَمَاتَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ. فَجَاءَ إِبْرَاهِيمُ بَعْدَ مَا تَزَوَّجَ إِسْمَاعِيلُ يُطَالِعُ تَرِكَتَهُ فَلَمْ يَجِدْ إِسْمَاعِيلَ، فَسَأَلَ امْرَأَتَهُ عَنْهُ فَقَالَتْ : خَرَجَ يَبْتَغِي لَنَا وَفِي رِوَايَةٍ: يَصِيدُ لَنَا ثُمَّ سَأَلَهَا عَنْ عَيْشِهِمْ وَهَيْئَتِهِمْ فَقَالَتْ: نَحْنُ بِشَرٍّ، نَحْنُ فِي ضِيقٍ وَشِدَّةٍ، وَشَكَتْ إِلَيْهِ، قَالَ: فَإِذَا جَاءَ زَوْجُكِ، فَاقْرَئِي عَلَيْهِ السَّلاَمَ، وَقُولِي لَهُ يُغَيِّرْ عَتَبَةَ بَابِهِ. فَلَمَّا جَاءَ إِسْمَاعِيلُ كَأَنَّهُ آنَسَ شَيْئاً فَقَالَ: هَلْ جَاءَكُمْ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، جَاءَنَا شَيْخٌ كَذَا وَكَذَا، فَسَأَلَنَا عَنْكَ، فَأَخْبَرْتُهُ، فَسَأَلَنِي كَيْفَ عَيْشُنَا، فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّا فِي جَهْدٍ وَشِدَّةٍ. قَالَ: فَهَلْ أَوْصَاكِ بِشَيْءٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ السَّلاَمَ وَيَقُولُ: غَيِّرْ عَتَبَةَ بَابِكَ. قَالَ: ذَاكَ أَبِي وَقَدْ أَمَرَنِي أَنْ أُفَارِقَكِ، الْحَقِي بِأَهْلِكِ. فَطَلَّقَهَا، وَتَزَوَّجَ مِنْهُمْ أُخْرَى. فَلَبِثَ عَنْهُمْ إِبْرَاهِيمُ مَا شَاءَ

اللّٰهُ ثُمَّ أَتَاهُمْ بَعْدُ، فَلَمْ يَجِدْهُ، فَدَخَلَ عَلَى امْرَأَتِهِ، فَسَأَلَ عَنْهُ. قَالَتْ: خَرَجَ يَبْتَغِي لَنَا. قَالَ: كَيْفَ أَنْتُمْ، وَسَأَلَهَا عَنْ عَيْشِهِمْ وَهَيْئَتِهِمْ فَقَالَتْ: نَحْنُ بِخَيْرٍ وَسَعَةٍ وَأَثْنَتْ عَلَى اللّٰهِ، فَقَالَ: مَا طَعَامُكُمْ؟ قَالَتْ: اَللَّحْمُ. قَالَ: فَمَا شَرَابُكُمْ؟ قَالَتْ: اَلْمَاءُ. قَالَ: اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي اللَّحْمِ وَالْمَاءِ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ يَوْمَئِذٍ حُبٌّ وَلَوْ كَانَ لَهُمْ دَعَا لَهُمْ فِيهِ» قَالَ: فَهُمَا لاَ يَخْلُو عَلَيْهِمَا أَحَدٌ بِغَيْرِ مَكَّةَ إِلاَّ لَمْ يُوَافِقَاهُ.

وَفِي رِوَايَةٍ فَجَاءَ فَقَالَ: أَيْنَ إِسْمَاعِيلُ؟ فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: ذَهَبَ يَصِيدُ، فَقَالَتِ امْرَأَتُهُ: أَلاَ تَنْزِلُ، فَتَطْعَمَ وَتَشْرَبَ؟ قَالَ: وَمَا طَعَامُكُمْ وَمَا شَرَابُكُمْ؟ قَالَتْ: طَعَامُنَا اللَّحْمُ، وَشَرَابُنَا الْمَاءُ. قَالَ: اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي طَعَامِهِمْ وَشَرَابِهِمْ فَقَالَ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَرَكَةُ دَعْوَةِ إِبْرَاهِيمَ» قَالَ: فَإِذَا جَاءَ زَوْجُكِ، فَاقْرَئِي عَلَيْهِ السَّلاَمَ وَمُرِيهِ يُثَبِّتْ عَتَبَةَ بَابِهِ. فَلَمَّا جَاءَ إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: هَلْ أَتَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، أَتَانَا شَيْخٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ وَأَثْنَتْ عَلَيْهِ، فَسَأَلَنِي عَنْكَ، فَأَخْبَرْتُهُ، فَسَأَلَنِي كَيْفَ عَيْشُنَا فَأَخْبَرْتُهُ أَنَّا بِخَيْرٍ. قَالَ: فَأَوْصَاكِ بِشَيْءٍ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلاَمَ، وَيَأْمُرُكَ أَنْ تُثَبِّتَ عَتَبَةَ بَابِكَ. قَالَ: ذَاكِ أَبِي وَأَنْتِ الْعَتَبَةُ أَمَرَنِي أَنْ أُمْسِكَكِ. ثُمَّ لَبِثَ عَنْهُمْ مَا شَاءَ اللّٰهُ، ثُمَّ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِسْمَاعِيلُ يَبْرِي نَبْلاً لَهُ تَحْتَ دَوْحَةٍ قَرِيباً مِنْ زَمْزَمَ، فَلَمَّا رَآهُ، قَامَ إِلَيْهِ، فَصَنَعَ كَمَا يَصْنَعُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ وَالْوَلَدُ بِالْوَالِدِ، قَالَ: يَا إِسْمَاعِيلُ إِنَّ اللّٰهَ أَمَرَنِي

بِأَمْرٍ، قَالَ: فَاصْنَعْ مَا أَمَرَكَ رَبُّكَ؟ قَالَ: وَتُعِينُنِي، قَالَ: وَأُعِينُكَ، قَالَ: فَإِنَّ اللّٰهَ أَمَرَنِي أَنْ أَبْنِيَ بَيْتاً هٰهُنَا، وَأَشَارَ إِلَى أَكَمَةٍ مُرْتَفِعَةٍ عَلَى مَا حَوْلَهَا فَعِنْدَ ذٰلِكَ رَفَعَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ، فَجَعَلَ إِسْمَاعِيلُ يَأْتِي بِالْحِجَارَةِ، وَإِبْرَاهِيمُ يَبْنِي حَتّٰى إِذَا ارْتَفَعَ الْبِنَاءُ جَاءَ بِهٰذَا الْحَجَرِ فَوَضَعَهُ لَهُ فَقَامَ عَلَيْهِ، وَهُوَ يَبْنِي وَإِسْمَاعِيلُ يُنَاوِلُهُ الْحِجَارَةَ وَهُمَا يَقُولَانِ: «رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ».

وَفِي رِوَايَةٍ: إِنَّ إِبْرَاهِيمَ خَرَجَ بِإِسْمَاعِيلَ وَأُمِّ إِسْمَاعِيلَ، مَعَهُمْ شَنَّةٌ فِيهَا مَاءٌ فَجَعَلَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ تَشْرَبُ مِنَ الشَّنَّةِ، فَيَدِرُّ لَبَنُهَا عَلَى صَبِيِّهَا حَتّٰى قَدِمَ مَكَّةَ. فَوَضَعَهَا تَحْتَ دَوْحَةٍ، ثُمَّ رَجَعَ إِبْرَاهِيمُ إِلَى أَهْلِهِ، فَاتَّبَعَتْهُ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ حَتّٰى لَمَّا بَلَغُوا كَدَاءَ نَادَتْهُ مِنْ وَرَائِهِ: يَا إِبْرَاهِيمُ إِلَى مَنْ تَتْرُكُنَا؟ قَالَ: إِلَى اللّٰهِ، قَالَتْ: رَضِيتُ بِاللّٰهِ. فَرَجَعَتْ، وَجَعَلَتْ تَشْرَبُ مِنَ الشَّنَّةِ، وَيَدِرُّ لَبَنُهَا عَلَى صَبِيِّهَا حَتّٰى لَمَّا فَنِيَ الْمَاءُ قَالَتْ: لَوْ ذَهَبْتُ، فَنَظَرْتُ لَعَلِّي أُحِسُّ أَحَداً، قَالَ: فَذَهَبَتْ فَصَعِدَتِ الصَّفَا. فَنَظَرَتْ وَنَظَرَتْ هَلْ تُحِسُّ أَحَداً، فَلَمْ تُحِسَّ أَحَداً، فَلَمَّا بَلَغَتِ الْوَادِيَ، سَعَتْ، وَأَتَتِ الْمَرْوَةَ، وَفَعَلَتْ ذٰلِكَ أَشْوَاطاً، ثُمَّ قَالَتْ: لَوْ ذَهَبْتُ فَنَظَرْتُ مَا فَعَلَ الصَّبِيُّ، فَذَهَبَتْ وَنَظَرَتْ، فَإِذَا هُوَ عَلَى حَالِهِ كَأَنَّهُ يَنْشَغُ لِلْمَوْتِ، فَلَمْ تُقِرَّهَا نَفْسُهَا. فَقَالَتْ: لَوْ ذَهَبْتُ، فَنَظَرْتُ لَعَلِّي أُحِسُّ أَحَداً، فَذَهَبَتْ فَصَعِدَتِ الصَّفَا، فَنَظَرَتْ وَنَظَرَتْ، فَلَمْ تُحِسَّ أَحَداً حَتّٰى أَتَمَّتْ سَبْعاً، ثُمَّ قَالَتْ: لَوْ ذَهَبْتُ، فَنَظَرْتُ مَا فَعَلَ. فَإِذَا هِيَ بِصَوْتٍ.

فَقَالَتْ: أَغِثْ إِنْ كَانَ عِنْدَكَ خَيْرٌ فَإِذَا جِبْرِيلُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ بِعَقِبِهِ هٰكَذَا، وَغَمَزَ بِعَقِبِهِ عَلَى الْأَرْضِ، فَانْبَثَقَ الْمَاءُ فَدَهِشَتْ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ فَجَعَلَتْ تَحْفِنُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطُولِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ بِهٰذِهِ الرِّوَايَاتِ كُلِّهَا.

1874. İbn Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre o, şöyle demiştir: İbrahim (as), eşi Hacer ve emzirmekte olduğu oğlu İsmail'i Mekke'ye getirdi ve onları Beyt'in (Kâbe) yanında yüksek bir yerde, zemzem kuyusunun yukarısındaki büyük bir ağacın yanına bıraktı. O günlerde Mekke'de kimse olmadığı gibi, içecek su da yoktu. İşte İbrahim (as) onları burada bıraktı. Yanlarına da hurma dolu bir kap ve su dolu bir kırba koydu. Sonra Hz. İbrahim oradan ayrıldı. İsmail'in annesi Hz. İbrahim'in peşinden biraz giderek:

–Ey İbrahim, görüşecek kimse ve (yiyip içecek) bir şey bulunmayan bu (ıssız) vadide bizi bırakıp nereye gidiyorsun, dedi. Hacer, bu sözleri birkaç kez tekrarladıysa da, İbrahim ona hiçbir cevap vermedi. Nihayet Hacer ona:

–(Bizi burada bırakmayı) sana Allah mı emretti, diye sordu. İbrahim (as):

–Evet, diye cevap verdi. Bunun üzerine Hacer:

–Öyle ise Allah bize sahip çıkar, dedi. Sonra (oğlunun yanına) döndü. İbrahim (as) de ayrılıp gitti. Hacer ve İsmail'in göremeyecekleri Mekke'nin üst tarafındaki 'Seniyye' denilen yere vardığında Hz. İbrahim yüzünü Beyt (istikametin)e çevirdi. Sonra ellerini kaldırarak şöyle dua etti:

–Ey Rabbimiz, ben soyumdan bir kısmını saygı duyulması gereken mukaddes evinin yanına, ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz, orada namazı dosdoğru kılsınlar diye, insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara yönelt (Kâbe'yi ziyarete gelsinler). Onları (dışardan gelecek) her türlü meyvelerle rızıklandır ki sana şükretsinler.[74]

Artık İsmail'in annesi, oğlu İsmail'i emziriyor ve kırbadaki sudan ona içiyordu. Kırbadaki su tükenince hem Hacer, hem de çocuğu susadı. Hacer, çocuğun susuzluktan toprak üstünde kıvrandığını görünce onu görmemek için yanından kalkıp gitti. Kendisine en yakın dağ olarak Safâ Tepesi'ni gördü ve onun üstüne çıktı. Sonra acaba birini görebilir miyim, diye vadiye baktı, fakat kimseyi göremedi. Bu defa Safâ Tepesi'nden indi. Vadiye varınca, ayağına dolanmasın diye elbisesinin eteğini topladı. Sonra çok zor durumdaki bir insanın son gayretiyle koşmaya başladı. Vadiyi geçip Merve'ye geldi. Orada da

---

74 İbrâhim, 14/37.

biraz durdu ve bir kimse görebilir miyim, diye baktı, fakat kimseyi göremedi. Hacer bu şekilde Safâ ile Merve arasından yedi defa gidip geldi.

Ravi İbn Abbâs diyor ki: Peygamber (sav):

İşte insanlar Safâ ile Merve arasında bunun için sa'y ederler (hızlı yürürler), buyurdu.

(İbn Abbâs rivayetine şöyle devam ediyor:)

Hacer (son defa) Merve üzerine çıktığında bir ses işitti ve kendi kendine: "Sus, iyice dinle!" dedi. Sonra dikkatle dinleyince o sesi tekrar işitti. Bunun üzerine Hacer, sesin geldiği tarafa bakıp:

–(Ey ses sahibi) sesini duyurdun. Eğer yardım imkânın varsa bize yardım et, dedi ve böyle der demez (şimdiki) zemzem kuyusunun bulunduğu yerde bir melek (Cebrail as.) göründü. Topuğu ile – veya kanadıyla – toprağı kazıp suyu (zemzemi) ortaya çıkardı. Hacer de bir taraftan (taşıp boşa gitmesin diye) eliyle suyun etrafını çevirip havuz hâline getiriyor, bir taraftan da kırbasını doldurmaya çalışıyordu. Su ise avuç avuç alındıktan sonra, yeniden fışkırıyordu.

İbn Abbâs (ra) diyor ki: Nebi (sav):

Allah İsmail'in annesine rahmet etsin. O, zemzemi kendi hâline bırakmış olsaydı yahut suyu avuçlamasaydı, zemzem akan bir pınar olurdu, buyurdu.

İbn Abbâs rivayetine şöyle devam ediyor:

Hacer bu sudan içti ve çocuğunu emzirdi. Cebrail (as) Hacer'e:

–Sakın yok oluruz diye korkmayın. İşte şurası Allah'ın Evi'nin yeridir. O Beyt'i bu çocukla babası yapacaktır. Muhakkak ki Allah, o Beyt'in ailesini yok etmez, dedi. Beytullah'ın yeri, (hafif bir) tepe gibi, yerden biraz yüksekçe idi. (Uzun zaman) seller sağını solunu kazıp aşındırmıştı.

Hacer bu şekilde yaşayıp giderken günün birinde Cürhüm Kabilesi'nden veya onların ailesinden bir grup Kedâ yolu üzerinden gelip Mekke'nin alt tarafına indiler. Cürhümlüler, zemzemin bulunduğu yerde kuşun dolaştığını görünce, "Kuşlar, mutlaka bir suyun başında döner, dolaşır. Hâlbuki biz bu vadide suyun bulunmadığını biliyorduk!" diyerek oraya, hızlı yürüyen bir iki kişi gönderdiler. Onlar, orada zemzemi bulunca dönüp gelerek orada su olduğunu haber verdiler. Bunun üzerine Cürhümlüler suyun yanına geldiler. Vardıklarında İsmail'in annesi suyun başında idi. Cürhümlüler ona:

–Senin yanına gelip yerleşmemize izin verir misin, dediler. Hacer de:

–Evet ama bu suda hak iddia edemezsiniz, dedi. Onlar da bunu kabul ettiler.

İbn Abbâs diyor ki: Nebi (sav) sözüne söyle devam ediyor:

Onların gelişi, insanlarla bir arada yaşama ihtiyacı hisseden Hacer'in bu arzusuna uygun düştü. Cürhümlüler Mekke civarına yerleştiler ve diğer ailelerine de haber gönderdiler, onlar da gelip Mekke'ye yerleştiler, ev bark sahibi oldular.

Hacer'in oğlu İsmail büyüyüp Cürhümlülerden Arapça öğrendi, onların beğenisini kazandı ve takdirlerini topladı. Sonra evlilik çağına erişince, Cürhümlüler onu, kendilerinden bir kızla evlendirdiler. Günün birinde İsmail'in annesi vefat etti. İsmail evlendikten sonra İbrahim (as), orada bıraktığı Hacer'i ve oğlunu görmeye geldi. İsmail o sırada evde yoktu. İsmail'in hanımına onu sordu. O da:

–Rızkımızı elde etmeye – bir rivayette – avlanmaya gitti, diye cevap verdi. Sonra İbrahim (as) ona, geçimlerinin ve durumlarının nasıl olduğunu sordu. O:

–Durumumuz çok kötü, darlık ve sıkıntı içindeyiz, diye şikâyet etti. İbrahim (as):

–Kocan geldiğinde ona selâmımı ilet ve kapısının eşiğini değiştirmesini söyle, dedi. İsmail geldiğinde (bir şey sezmiş gibi) eşine:

–Evimize biri mi geldi, diye sordu. O da:

–Evet, şu, şu şekilde yaşlı bir adam geldi, seni sordu. Ben de söyledim. Geçim şartlarımızı sordu. Çok sıkıntılı bir durumda olduğumuzu söyledim, dedi. Bunun üzerine İsmail:

–Sana bir şey tavsiye etti mi, diye sordu. O da:

–Evet, sana selâm söyledi ve "kapının eşiğini değiştir", dedi. İsmail hanımına:

–O gelen benim babamdır. Bana, senden ayrılmamı emretmiş. Artık sen ailenin evine git, dedi ve onu boşadı. Sonra Cürhümlülerden başka bir hanımla evlendi. İbrahim (as), Allah'ın dilediği bir müddet onlardan uzak kaldıktan sonra tekrar geldi. İsmail'i yine evde bulamadı. Bunun üzerine, İsmail'in hanımının yanına girdi. İsmail'i sordu. O da:

–Rızkımızı temin etmeye gitti, dedi. İbrahim (as):

–Durumunuz nasıl, diyerek, geçimlerini ve hâllerini sordu.

–Durumumuz iyi, elimiz geniş, dedi ve Allah'a hamd ve sena etti. İbrahim (as):

–Ne yiyor, ne içiyorsunuz, diye tekrar sordu. O:

–Et yiyoruz, (zemzem) suyu içiyoruz, dedi. İbrahim (as):

–Allah'ım, bunların etlerini ve sularını bereketli kıl, diye dua etti.

(Ravi İbn Abbâs diyor ki:) Peygamber Sav:

Hz. İbrahim zamanında Mekke'de tahıl (namına bir şey) yoktu. Eğer olsaydı Hz. İbrahim tahıl için de dua ederdi, buyurdu

İbn Abbâs diyor ki: Et ve su ile beslenmek, Mekke'den başka yerlerdeki hiçbir kimsenin sağlığına (Mekke'deki kadar) uygun düşmez.

Bir diğer rivayet ise şu şekildedir:

(İbrahim (as) Mekke'ye geldi ve:)

–İsmail nerededir, diye sordu. İsmail'in hanımı:

–Ava gitti; buyursanız da bir şeyler yiyip içseniz, dedi. İbrahim:

–Yediğiniz içtiğiniz nedir, dedi. İsmail'in hanımı:

–Yediğimiz (av) eti, içtiğimiz de (zemzem) suyudur dedi.
İbrahim (as) da:
–Allah'ım, onların yiyeceklerini, içeceklerini bereketli kıl, diye dua etti, buyrulmuştur. Ebu'l-Kâsım (sav) "(İşte bu,) Hz. İbrahim'in duasının bereketidir." buyurdu.
İbn Abbâs rivayetine şöyle devam ediyor:
–Kocan geldiği zaman ona benden selâm söyle, kapısının eşiğini sağlam tutsun, dedi. İsmail geldiğinde hanımına:
–Evimize kimse geldi mi, diye sordu. O da:
–Evet, güzel yüzlü bir ihtiyar geldi, dedi ve İbrahim'i (as) övdü. Seni sordu. Ben de haber verdim. Geçiminiz nasıl dedi. Ben de durumumuzun iyi olduğunu söyledim. Sonra İsmail:
–Sana bir şey tavsiye etti mi, diye sordu. O da:
–Evet, sana selâm söyledi ve kapının eşiğini sağlam tutmanı emretti, dedi.
Bunun üzerine İsmail, karısına:
–O, benim babamdır. Sözünü ettiği eşik de sensin. Babam bana seni hoş tutmamı emretmiş, dedi.
Sonra İbrahim (as) Allah'ın dilediği bir süre (daha İsmail ve ailesinden uzakta yaşadıktan) sonra tekrar Mekke'ye geldi. O sırada İsmail zemzem kuyusunun civarında büyük bir ağacın altında okunu düzeltmekte idi. İsmail babasını görünce hemen kalkıp karşıladı. Birbirlerinin hasretini çeken baba ve oğul nasıl davranırlarsa onlar da öyle yaptılar (birbirlerine sarıldılar). Sonra İbrahim (as), oğluna:
–Ey İsmail, Allah Teâlâ bana (şerefli) bir iş emretti, dedi. İsmail de, Rabbinin emrettiğini yerine getir, dedi. İbrahim (as):
–Peki bu işte bana yardım edecek misin, dedi. İsmail:
–Sana tabi ki yardım ederim, dedi. Bunun üzerine Hz. İbrahim, orada bulunan (hafifçe) yüksek bir tepeye işaret ederek:
–Allah bana şuraya bir ev yapmamı emretti, dedi. İşte tam orada Kâbe'nin temelini yükseltti. İsmail taş getirir, İbrahim de (as) binayı yapardı. Nihayet binanın duvarları yükselince İsmail, (şimdi Makam-ı İbrahim diye bilinen) taşı getirdi. Hz. İbrahim de onu ayağının altına (iskele olarak) koydu ve üzerinde inşaata devam etti. İsmail taş uzatır, İbrahim (as) de yapar ve ikisi de Allah Teâlâ'ya şöyle dua ederlerdi:
–Ey Rabbimiz, bizden (bu hizmeti) kabul buyur. Şüphe yok ki işiten ve bilensin.[75]
Diğer bir rivayet de şöyledir:
İbrahim (as), oğlu İsmail ve İsmail'in annesi Hacer ile birlikte yola çıktı,

---

[75] Bakara, 2/128.

yanlarında içinde su bulunan bir kırba vardı. İsmail'in anası kırbadan su içiyor, sütü çoğalıyordu. Nihayet İbrahim (as) Mekke'ye gelince, Hacer ile İsmail'i büyük bir ağacın altına koydu. Sonra İbrahim, ailesinin yanına dönmek üzere oradan ayrıldı. Bunun üzerine Hacer, bir süre İbrahim'in (as) peşinden gitti. Nihayet (Kedâ) denilen yere varınca Hacer, İbrahim'in (as) arkasından:

–Yâ İbrahim, bizleri kime bırakıyorsun, diye seslendi. İbrahim de (as):

–Allah'a, dedi. Hacer:

–(Öyleyse ben) Allah'ın himayesine razı oldum, dedi ve oğlunun yanına döndü. Kırbadan su içiyor ve sütü çoğalıyordu. Nihayet su tükenince kendi kendine "Şöyle gidip de etrafa bir baksam, belki bir kimse bulurum." dedi. Biraz gidip Safâ'ya çıktı. Bir kimse görebilir miyim diye tekrar tekrar baktı, kimseyi göremedi. Vadiye ulaşınca (çocuğunu görmediği için) koşup Merve denilen yere geldi. Burada birkaç defa sa'y etti (hızlıca yürüdü). Sonra kendi kendine, gidip çocuk ne yapıyor, bir baksam, dedi ve dönüp gitti. Baktı ki çocuk bıraktığı gibi susuzluktan bitkin bir hâlde duruyor. İçi rahat etmedi, gidip etrafa bir daha baksam, belki bir kimse görürüm, diyerek yürüdü; bir kere daha Safâ'ya çıktı. Baktı, baktı, fakat hiçbir kimse göremedi. Nihayet Safâ ile Merve arasında yedi defa yürüdü. Sonra kendi kendine, acaba çocuk ne yapıyor, bir baksam, derken bir ses işitti. (Sese hitaben):

–Yapabileceğin bir iyilik varsa imdadımıza yetiş, dedi. Bir de ne görsün! Zemzem mahallinde Cebrail (as) ökçesiyle yeri eşiyordu. Birden oradan su fışkırdı. İsmail'in annesi Hacer, hayret içinde kaldı ve avuçlarıyla kırbasına su doldurmaya başladı.

(B3364-B3365 Buhârî, Enbiyâ, 9)

١٨٧٥- وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «اَلْكَمَأَةُ مِنَ الْمَنِّ، وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1875. Saîd b. Zeyd'in (ra) işittiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: Mantar, (İsrailoğulları'na verilen kudret helvası gibi) Allah vergisi nimetlerden olup, suyu göz için şifalıdır.[76]

(B5708 Buhârî, Tıb, 20; M5343 Müslim, Eşribe, 158)

---

[76] Hz. Peygamber devrinde göz rahatsızlıklarında kullanılan geleneksel tedavi yollarından biri olarak anlaşılmalı.

Af Dileme (İstiğfar)

﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾

...Günahlarının bağışlanmasını dile!..

(Muhammed, 47/19)

﴿وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوراً رَحِيماً﴾

Allah'tan bağışlanma dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

(Nisâ, 4/106)

﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّاباً﴾

Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlanma dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir.

(Nasr, 110/3)

﴿لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَاَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ. اَلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا

إِنَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. اَلصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ
وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾

...Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için Rableri katında, içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve Allah'ın rızası vardır." Allah, kullarını hakkıyla görendir. (Bunlar), "Rabbimiz, biz iman ettik. Bizim günahlarımızı bağışla. Bizi ateş azabından koru" diyenler, sabredenler, doğru olanlar, huzurunda gönülden boyun büküp divan duranlar, Allah yolunda harcayanlar ve seherlerde (Allah'tan) bağışlanma dileyenlerdir.

(Âl-i İmrân, 3/15, 17)

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءاً أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوراً رَحِيماً﴾

Kim bir kötülük yapar, yahut kendine zulmeder, sonra da Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhamet edici bulur.

(Nisâ, 4/110)

﴿وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ
يَسْتَغْفِرُونَ﴾

Oysa sen onların içinde iken Allah onlara azap edecek değildi. Bağışlanma dilerlerken de Allah onlara azap edecek değildir.

(Enfâl, 8/33)

﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ
وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

Yine onlar, çirkin bir iş yaptıkları, yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayıp hemen günahlarının bağışlanmasını isteyenler –ki Allah'tan başka günahları kim bağışlar– ve bile bile, işledikleri (günah) üzerinde ısrar etmeyenlerdir.

(Âl-i İmrân, 3/135)

١٨٧٦- وَعَنِ الْأَغَرِّ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهُ لَيُغَانُ عَلَى قَلْبِي، وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ فِي الْيَوْمِ مِئَةَ مَرَّةٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1876. Eğarr el-Müzenî'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Bazen benim kalbimi de (unutma, dalgınlık vb. bazı duygular) kaplar ve ben bundan dolayı, günde yüz defa Allah'tan bağışlanmamı dilerim.

(M6858 Müslim, Zikir, 41)

١٨٧٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «وَاللّٰهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1877. Ebû Hüreyre'nin (ra), işittiğine göre Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
Allah'a yemin ederim ki ben, günde yetmiş defadan fazla Allah'tan bağışlanma diliyorum.

(B6307 Buhârî, Deavât, 3)

١٨٧٨- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا، لَذَهَبَ اللّٰهُ تَعَالَى بِكُمْ، وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللّٰهَ تَعَالَى فَيَغْفِرُ لَهُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1878. Yine Ebû Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki siz, günah işlememiş (tövbe ve istiğfar etmemiş) olsaydınız, Allah sizi ortadan kaldırır, yerinize günah işleyip, ardından kendisinden bağışlanma dileyecek bir topluluk getirir ve onları bağışlardı.

(M6965 Müslim, Tevbe, 11)

١٨٧٩- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنَّا نَعُدُّ لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ الْوَاحِدِ مِائَةَ مَرَّةٍ: «رَبِّ اغْفِرْ لِي، وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

1879. İbn Ömer (ra) anlatıyor:
Biz Resûlullah'ın (sav) oturduğu bir mecliste tam yüz defa şöyle dediğini sayardık:
"Rabbiğfirlî ve tüb aleyye inneke ente't-tevvâbü'r-rahîm.
(Yâ Rab, beni bağışla, tövbemi kabul et; çünkü sen tövbeleri çokça kabul edensin, çok merhamet edensin.)"

(D1516 Ebû Dâvûd, Vitir, 26, T3434 Tirmizî, Deavât, 38)

١٨٨٠- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَزِمَ الْاِسْتِغْفَارَ، جَعَلَ اللّٰهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجاً، وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجاً، وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ.

1880. Abdullah b. Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
İstiğfar (bağışlanma) dilemeye devam edene Allah, her sıkıntısı için bir çıkış yolu gösterir, her kederi için bir ferahlık sağlar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır.

(D1518 Ebû Dâvûd, Vitir, 26)

١٨٨١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ قَالَ: أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيَّ الْقَيُّومَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَ قَدْ فَرَّ مِنَ الزَّحْفِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالْحَاكِمُ، وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ وَمُسلمٍ.

1881. İbn Mes'ûd'dan (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: Kim *"Estağfirullâh'ellezî lâ ilâhe illâ hû, el–Hayye'l–Kayyûm ve etûbü ileyh (Ben, kendisinden başka ilah olmayan, diri ve her işi yapmaya kadir olan Allah'tan bağışlanmamı diliyorum ve O'na tövbe ediyorum.)"* derse, savaştan bile kaçmış olsa günahları bağışlanır.

(D1517 Ebû Dâvûd, Vitir, 26; T3577 Tirmizî, Deavât, 117; NM1884 Hâkim, el-Müstedrek, II, 718 (1/511))

١٨٨٢- وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سيِّدُ الاِسْتِغْفَارِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اَللّٰهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لاَ إِلٰهَ إِلاَّ أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ.

مَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِناً بِهَا، فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمْسِيَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1882. Şeddâd b. Evs'ten (ra), Nebi Muhterem'in Sav
şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
İstiğfar dualarının en üstünü, kulun şu şekilde mağfiret dilemesidir:
"Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente, halaktenî ve ene 'abdüke, ve ene 'alâ 'ahdike ve va'dike m'esteta'tü. Eûzü bike min şerri mâ sana'tü, ebûü leke bini'metike 'aleyye, ve ebûü bizenbî, fağfir lî feinnehû lâ yağfirü'z–zünûbe illâ ente. (Allah'ım, sen benim Rabbimsin, senden başka hiçbir ilah yoktur, beni sen yarattın, ben senin kulunum. Gücüm yettiğince, ezelde sana verdiğim sözü tutuyorum. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınıyorum. Bana verdiğin nimetleri de, günahımı da itiraf ediyorum. Beni bağışla! Zira günahları senden başka kimse affedemez.)"
İşte bu duayı gündüz içtenlikle inanarak okuyup akşam olmadan ölen kimse cennetlik olur. Yine içtenlikle inanarak gece okuyup da sabah olmadan ölen kimse de cennetliklerdendir.

(B6306, B6323 Buhârî, Deavât, 2, 16)

١٨٨٣- وَعَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلاَتِهِ، اِسْتَغْفَرَ اللّٰهَ ثَلاَثاً وَقَالَ: «اَللّٰهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ، وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ»
قِيلَ لِلْأَوْزَاعِيِّ وَهُوَ أَحَدُ رُوَاتِهِ: كَيْفَ الْاِسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: يَقُولُ: أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1883. Sevbân (ra) anlatıyor:
Resûlullah Sav namazını kıldıktan sonra üç defa Allah'tan bağışlanma (istiğfar) diler ardından da *"Allâhümme ente's-selâmu ve minke's-selâm tebârekte yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm. (Allah'ım, sensin selâm, sendendir esenlik, selâm. Ey yücelik ve ikram sahibi, sen çok mübareksin!)"* derdi.
Hadisi rivayet edenlerden biri olan Evzâî'ye:
–İstiğfar nasıl söylenir, diye sorulmuş. O da:
–Kişinin *"Estağfirullâh, estağfirullâh (Allah'ım bağışlamanı dilerim, Allah'ım bağışlamanı dilerim.)"* demesi şeklinde söylenir, cevabını vermiştir.

(M1334 Müslim, Mesâcid, 135)

١٨٨٤- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ: «سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1884. Âişe'den (ra) rivayet edildiğine göre o, Resûlullah *Sav*, vefatından evvel: *"Sübhânallâhi ve bihamdih, estağfirullâhe ve etûbu ileyh. (Allah'ı her türlü noksanlıktan yüceltir, O'na en yüce övgülerle hamd ederim. Allah'tan beni bağışlamasını diler, ona tövbe ederim.)"* sözünü çokça tekrarlıyordu, demiştir.

(B794 Buhârî, Ezân, 123, 139; M1086 Müslim, Salât, 218)

١٨٨٥- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولَ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلاَ أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلاَ أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقِيتَنِي لاَ تُشْرِكُ بِي شَيْئاً، لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ.

1885. Enes'in (ra) işittiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Allah Teâlâ buyurur ki: "Ey Âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden ümitvar olduğun müddetçe, günahlarının ne kadar olduğuna bakmaksızın seni bağışlarım. Ey Âdemoğlu, günahların gökyüzünü kuşatacak dereceyi bulsa da benden mağfiret dilesen, buna aldırmaksızın seni bağışlarım. Ey Âdemoğlu, yeryüzü dolusu günahlarla gelsen dahi, bana hiçbir ortak koşmayarak huzuruma çıkarsan, seni bütün yer dolusu mağfiretle karşılarım."

(T3540 Tirmizî, Deavât, 98)

١٨٨٦- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: «يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، وَأَكْثِرْنَ مِنَ الْاِسْتِغْفَارِ، فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ
أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ» قَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: ما لَنَا أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ؟ قَالَ: «تُكْثِرْنَ
اللَّعْنَ، وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَغْلَبَ لِذِي لُبٍّ
مِنْكُنَّ» قَالَتْ: مَا نُقْصَانُ الْعَقْلِ وَالدِّينِ؟ قَالَ: «شَهَادَةُ امْرَأَتَيْنِ بِشَهَادَةِ
رَجُلٍ، وَتَمْكُثُ الْأَيَّامَ لاَ تُصَلِّي» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1886. Abdullah b. Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
Ey kadınlar topluluğu, sadaka verin, çokça tövbe ve istiğfar edin. Çünkü ben (Mirac gecesi) cehennemdekilerin çoğunu sizin oluşturduğunuzu gördüm, dedi. Kadınlardan biri:

–Neden cehennem halkının çoğu bizden (oluyormuş),
diye sordu. Resûlullah Sav:

–Sizin (ona buna) çok lânet ediyor olmanız (böylece kul hakkını çiğnemeniz) ve eşlerinize karşı da (çok) nankörlük etmeniz(den olsa gerek). Bir de ben aklı başında bir adama; aklı ve dini eksik olan sizlerden daha üstün gelebilen kimseyi görmedim, karşılığını verdi. O kadın yine:

–Akıl ve din eksikliği (de) nedir, dedi. Resûlullah:

–İki kadının şahitliğinin bir erkeğin şahitliğine denk olması, (âdet hâlinde de) günlerce namaz kılamamasıdır.[77]

(M241 Müslim, Îmân, 132)

---

[77] Bu ve bu kabil rivayetler günümüzde üzerinde en çok spekülasyon yapılan rivayetlerdir. Kadınları aşağıladığı şeklinde anlaşılması nedeniyle kimilerince kadın karşıtı haberler olarak değerlendirilmektedir. Hadis bilimi açısından bakıldığında ise bu türden rivayetlerin terğîb ve terhîb kategorisinde değerlendirildiği görülür. Yani bu tür rivayetlerde muhatapları iyi ve faydalı, güzel ve yararlı işlere teşvik, kötü, zararlı ve günah olan işlerden de caydırma amacı güdülür. Bu nedenle de muhatabı sarsacak bir dil kullanılır. Cehennem ehlinin çoğunun hanımlardan olduğu şeklindeki ifadeyi böyle anlamak gerekir. Akıl ve din eksikliğinin de hadiste belirtildiği gibi bizzat kadınların akıllarının ve inançlarının eksikliği değil, şahitlik ve özel hâllerinde namaz kılamamaları konusuna telmihen bir niteleme olduğu görülür. Hatta orada kadınların daha akıllı ve zeki oldukları, kıvrak bir muhakeme ve zeka yeteneğine sahip olduklarının vurgulandığı da unutulmamalıdır. Çünkü onların "aklı başında bir adamı" mağlup edecek bir zekaya sahip oldukları belirtilmektedir. Dolayısıyla kimileri bunu hanımların duygusal bir zekaya sahip olmalarıyla da izah etmektedirler. Bütün bunlarla birlikte bilhassa günümüzde bu tür hadislerin Hz. Peygamber'e nisbetini eleştirenlerin ve bu hadisleri güvenilir kabul etmeyenlerin olduğu da unutulmamalıdır.

Allah'ın Müminlere Cennette Hazırladığı Nimetler

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ * اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ * وَنَزَعْنَا مَا فِي
صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ * لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا
هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ﴾

Şüphesiz Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, cennetler içinde ve pınarlar başındadır. Onlara, "Girin oraya esenlikle, güven içinde!" denilir. Biz onların kalplerindeki kini söküp attık. Artık onlar sedirler üzerinde, kardeşler olarak karşılıklı otururlar. Onlara orada hiçbir yorgunluk dokunmaz, onlar oradan çıkarılacak da değillerdir.

(Hicr, 15/45-48)

﴿يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ * اَلَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا
وَكَانُوا مُسْلِمِينَ * اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ * يُطَافُ عَلَيْهِمْ
بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ * وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ * لَكُمْ فِيهَا
فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾

(Allah şöyle der:) Ey âyetlerimize iman eden ve Müslüman olan kullarım! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeyeceksiniz de. Siz ve eşleriniz sevinç ve mutluluk içinde cennete giriniz. Onlar için altın tepsiler ve kadehler dolaştırılır. Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada ebedî olarak kalacaksınız. İşte, bu yapmakta olduklarınıza karşılık size mîras verilen cennettir. Orada sizin için bol bol meyve var, onlardan yersiniz.

(Zuhruf, 43/68-73)

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ * فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ * يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ
وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ * كَذٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ * يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ
فَاكِهَةٍ آمِنِينَ * لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولٰى وَوَقَاهُمْ عَذَابَ
الْجَحِيمِ * فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Allah'a karşı gelmekten sakınanlar ise güvenli bir yerdedirler. Bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. İnce ipekten ve parlak atlastan elbiseler giyinerek karşılıklı otururlar. İşte böyle. Ayrıca onları iri siyah gözlü hurilerle evlendirmişizdir. Orada güven içinde her türlü meyveyi isterler. Orada ilk ölümden başka bir ölüm tatmazlar. Allah onları cehennem azabından korumuştur. Bunlar Rabbinden bir lütuf olarak verilmiştir. İşte bu büyük başarıdır.

(Duhân, 44/51-57)

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ * عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ * تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ
نَضْرَةَ النَّعِيمِ * يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ * خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذٰلِكَ
فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ * وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ * عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾

Şüphesiz iyi kimseler, Naîm cennetindedirler. Koltuklar üzerinde, (etrafı) seyrederler. Onların yüzlerinde, nimetlerin sevincini görürsün. Onlara, mühürlü (el değmemiş) saf bir içecekten içirilir. Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır). İşte yarışanlar, bunun için yarışsınlar. O içeceğin katkısı Allah'a yakın olanların içecekleri bir pınar olan tesnimdir.

(Mutaffifîn, 83/22-28)

١٨٨٧- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَأْكُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فِيهَا وَيَشْرَبُونَ، وَلاَ يَتَغَوَّطُونَ، وَلاَ يَمْتَخِطُونَ، وَلاَ يَبُولُونَ، وَلٰكِنْ طَعَامُهُمْ ذٰلِكَ جُشَاءٌ كَرَشْحِ الْمِسْكِ يُلْهَمُونَ التَّسْبِيحَ وَالتَّكْبِيرَ، كَمَا يُلْهَمُونَ النَّفَسَ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1887. Câbir'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur: Cennetlikler, cennette yerler ve içerler, ama tuvalet ihtiyacı duymazlar, aksırmazlar ve sümkürmezler.
Yiyecekler, vücutlarından ter hâlinde çıkar, terleri de misk gibidir. Onlar zahmetsizce nefes aldıkları gibi, sabah akşam Allah'ı tesbih edip yüceltirler.

(M7154 Müslim, Cennet, 19)

١٨٨٨- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لاَ عَيْنٌ رَأَتْ، وَلاَ أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، وَاقْرَؤُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿ فَلاَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1888. Ebû Hüreyre'den (ra),
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Allah Teâlâ, "Salih kullarım için cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın gönlünden dahi geçirmediği nice nimetler hazırladım." buyurdu.
Bundan sonra Ebû Hüreyre, isterseniz şu âyeti okuyun, demiştir:
"Müminlerin işledikleri hayır ve ibadetlerin mükâfatı olarak (Allah hazinesinde) saklanmış olan o göz aydınlığı nimetleri kimse bilmez."[78]

(B3244 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 8; M7132-M7135 Müslim, Cennet, 2-5)

١٨٨٩- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَوَّلُ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ. ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَشَدِّ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ إِضَاءَةً: لاَ يَبُولُونَ وَلاَ يَتَغَوَّطُونَ، وَلاَ يَتْفُلُونَ، وَلاَ يَمْتَخِطُونَ. أَمْشَاطُهُمُ الذَّهَبُ، وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلُوَّةُ عُودُ الطِّيبِ أَزْوَاجُهُمُ الْحُورُ الْعِينُ، عَلَى خَلْقِ رَجُلٍ وَاحِدٍ، عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ آدَمَ سِتُّونَ ذِرَاعاً فِي السَّمَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ: آنِيَتُهُمْ فِيهَا الذَّهَبُ، وَرَشْحُهُمْ فِيهَا الْمِسْكُ، وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مُخُّ سُوقِهِمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ، لاَ اخْتِلاَفَ بَيْنَهُمْ، وَلاَ تَبَاغُضَ: قُلُوبُهُمْ قَلْبُ رَجُلٍ وَاحِدٍ، يُسَبِّحُونَ اللّٰهَ بُكْرَةً وَعَشِيّاً».

---

[78] Secde, 32/17.

1889. Ebû Hüreyre (ra), Resûlullah'ın Sav şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: Cennete ilk giren zümre(nin yüzleri), dolunay gibi parlaktır. Onların peşi sıra girenler de, kuvvetli ışık saçan yıldızlar gibidir. Bunlar cennette, ne küçük ne büyük abdest bozarlar ve ne de aksırır ve sümkürürler. Onların tarakları altın, terleri misk, buhurdanlıkları ud ağacındandır. Eşleri de (narin yapılı) hurilerdir. Cennetliklerin hepsi de babaları Adem gibi yaratılmış olup, boyları altmış arşındır.

(B3246 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 8, B3327 Buhârî, Enbiyâ, 1; M7149-M7150 Müslim, Cennet, 15, 16)

Buhârî ve Müslim'in bir rivayeti ise şöyledir:
Onların cennetteki kapları altın, terleri misktir. Her birinin iki eşi vardır. Öyle güzeldirler ki, baldırlarındaki kemiğin iliği, etin üzerinden görünür. Aralarında ne ihtilaf vardır, ne de kin. Kalpleri tek bir adam kalbi gibidir. Sabah akşam, Allah Teâlâ'yı tesbih ederek yüceltirler.

١٨٩٠- وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَأَلَ مُوسَى صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَبَّهُ، مَا أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً؟ قَالَ: هُوَ رَجُلٌ يَجِيءُ بَعْدَ مَا أُدْخِلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، فَيُقَالُ لَهُ: اُدْخُلِ الْجَنَّةَ. فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ كَيْفَ وَقَدْ نَزَلَ النَّاسُ مَنَازِلَهُمْ، وَأَخَذُوا أَخَذَاتِهِمْ؟ فَيُقَالُ لَهُ: أَتَرْضَى أَنْ يَكُونَ لَكَ مِثْلُ مُلْكِ مَلِكٍ مِنْ مُلُوكِ الدُّنْيَا؟ فَيَقُولُ: رَضِيتُ رَبِّ، فَيَقُولُ: لَكَ ذٰلِكَ وَمِثْلُهُ وَمِثْلُهُ وَمِثْلُهُ وَمِثْلُهُ، فَيَقُولُ فِي الْخَامِسَةِ: رَضِيتُ رَبِّ، فَيَقُولُ: هٰذَا لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ، وَلَكَ مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ، وَلَذَّتْ عَيْنُكَ. فَيَقُولُ: رَضِيتُ رَبِّ، قَالَ: رَبِّ فَأَعْلَاهُمْ مَنْزِلَةً؟ قَالَ: أُولٰئِكَ الَّذِينَ أَرَدْتُ، غَرَسْتُ كَرَامَتَهُمْ بِيَدِي وَخَتَمْتُ عَلَيْهَا، فَلَمْ تَرَ عَيْنٌ، وَلَمْ تَسْمَعْ أُذُنٌ، وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1890. Muğîre b. Şu'be'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Musa (as) Rabbine, cennetliklerin en alt derecesini sordu. Allah şöyle buyurdu:
–O kişi, cennetlikler cennete yerleştirildikten sonra gelir. Ona:
–Cennete gir, denir. O kimse:
–Ey Rabbim, herkes yerine yerleştikten ve alacaklarını aldıktan sonra ben cennete nasıl girebilirim, der. Yüce Allah ona:
–Dünyadaki krallardan bir kralın mülkü gibi bir mülkün olmasına razı olur musun, diye sorar. O da:
–Razıyım yâ Rab, cevabını verir. Cenab-ı Hak:
–Sana işte öyle bir mülk senindir. Ve bir o kadar daha, bir o kadar daha, bir o kadar daha, bir o kadar daha, buyurunca beşincide:
–Artık razı oldum yâ Rab, demesi üzerine Allah Teâlâ:
–İşte bunlar hep senin olduğu gibi, bunun on misli de senindir. Bir de canının çektiği, gözünün beğendiği şeyler de senindir, buyurur. Bunun üzerine o:
–Yâ Rabbi, razı oldum, der. Bu defa Musa (as):
–Yâ Rab, cennetliklerin en yüksek makam sahipleri nasıl, diye sordu. Cenab-ı Hak:
–(Asıl) istediğim kullar onlardır. Onların yücelik fidanlarını, kendi elimle dikip başkaları bilmesin diye mühür altına aldım. Onlar için hazırladığım nimetleri ne bir göz görmüş, ne bir kulak işitmiş, ne de bir kimsenin gönlünden geçmiştir, buyurdu.

(M465 Müslim, Îmân, 312)

١٨٩١- وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجاً مِنْهَا، وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولاً الْجَنَّةَ. رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ حَبْواً، فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: اِذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ، فَيَأْتِيهَا، فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلْأَى، فَيَرْجِعُ، فَيَقُولُ: يَارَبِّ وَجَدْتُهَا مَلْأَى فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ: اِذْهَبْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ. فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَعَشَرَةَ أَمْثَالِهَا، أَوْ إِنَّ لَكَ مِثْلَ عَشَرَةِ أَمْثَالِ الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: أَتَسْخَرُ بِي، أَوْ أَتَضْحَكُ

بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ» قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتّٰى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ فَكَانَ يَقُولُ: «ذٰلِكَ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1891. İbn Mes'ûd'dan (ra) nakledildiğine göre,
Resûlullah Sav şöyle buyurmuştur:
Ben, cehennemden en son çıkıp cennete en son girecek kimseyi biliyorum. Bu kişi, cehennemden emekleye emekleye çıkacak, Yüce Allah ona "Git, cennete gir!" buyuracak; o da cennete varacaktır. Fakat ona cennet dolu gibi görünecek ve dönüp:
–Yâ Rab, cenneti dopdolu buldum, diyecek. Yüce Allah ona yine: "Git cennete gir. Orada dünya kadar ve dünyanın on misli kadar yer senindir" buyurur. O kişi (âdeta buna inanamayarak):
–Yâ Rab, bütün kainatın hâkimi olduğun hâlde benimle alay mı ediyorsun; yahut (ravinin tereddüdüne göre) bana gülüyor musun, der.
Hadisi rivayet eden İbn Mes'ûd diyor ki:
Bunun üzerine Resûlullah'a Sav baktım, azı dişleri görünecek kadar güldü ve: "İşte cennetlikler içinde en alt dereceye sahip olan kişi, bu kimsedir." buyurdu.

(B6571 Buhârî, Rikâk, 51; M461 Müslim, Îmân, 308)

١٨٩٢- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ فِي الْجَنَّةِ لَخَيْمَةً مِنْ لُؤْلُؤَةٍ وَاحِدَةٍ مُجَوَّفَةٍ طُولُهَا فِي السَّمَاءِ سِتُّونَ مِيلاً. لِلْمُؤْمِنِ فِيهَا أَهْلُونَ، يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُ فَلاَ يَرَى بَعْضُهُمْ بَعْضاً». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1892. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den (ra) gelen rivayete göre
Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Cennette müminler için altmış mil yüksekliğinde, içi boş tek bir inciden yapılma bir çadır vardır. Burada müminlerin aileleri bulunur. Müminler onları ziyaret eder. (Mesafenin genişliğinden) ailelerden bazıları, bazılarını göremez.

(B3243 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 8; B4879 Buhârî, Tefsîr, (Rahmân) 2; M7158 Müslim, Cennet, 23)

١٨٩٣- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاكِبُ الْجَوَادَ الْمُضَمَّرَ السَّرِيعَ مِائَةَ سَنَةٍ مَا يَقْطَعُهَا» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَرَوَيَاهُ فِي «الصَّحِيحَيْنِ» أَيْضاً مِنْ رِوَايَةِ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: «يَسِيرُ الرَّاكِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ سَنَةٍ مَا يَقْطَعُهَا».

1893. Ebû Saîd'den (ra) rivayet edildiğine göre
Hz. Peygamber Sav şöyle buyurmuştur:
Cennette (Tûba denilen) bir ağaç vardır ki idmanlı, seri bir ata binen mahir bir süvari, yüz sene onun gölgesinde gider de, yine onun dışına çıkamaz.
Yine Buhârî ve Müslim Sahîhayn'de Ebû Hüreyre'nin:
Bir süvari yüz sene o ağacın gölgesinde gider de, dallarının kapladığı alanı aşamaz, dediği rivayet edilmiştir.

(B6552 Buhârî, Rikâk, 51; M7138 Müslim, Cennet, 8)

١٨٩٤- وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءُونَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الْأُفُقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوِ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ؟ قَالَ: «بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رِجَالٌ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1894. Ebû Saîd'den (ra) nakledildiğine göre Hz. Peygamber Sav:
–Cennetlikler, kendilerinden yüksekteki köşklerde oturanları, aralarındaki derece farkı sebebiyle, sizin ufkun doğu veya batı tarafındaki parlak yıldızı gördüğünüz gibi (uzaktan) göreceklerdir, buyurdu. Sahâbîler:
–Ey Allah'ın Resûlü, o yüce köşkler başkalarının ulaşamayacağı, sadece peygamberlerin makamları mıdır, diye sordu. Resûl-i Ekrem:

–Evet, o köşkler peygamberlerin ve bir de, canımı bu tende tutan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, Allah'a iman edip peygamberleri tasdik eden kimselerin dereceleridir, buyurdu.

(B3256 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 8; M7144 Müslim, Cennet, 11)

١٨٩٥- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَقَابُ قَوْسٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِمَّا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ تَغْرُبُ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1895. Ebû Hüreyre'den (ra) gelen rivayete göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennette bir yay (kadar küçük bir yer), üzerine güneş doğan veya batan her şeyden daha hayırlıdır.

(B2493 Buhârî, Cihâd, 5; Hadis, Müslim'de bulunamamıştır.)

١٨٩٦- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ سُوقاً يَأْتُونَهَا كُلَّ جُمُعَةٍ. فَتَهُبُّ رِيحُ الشِّمَالِ، فَتَحْثُو فِي وُجُوهِهِمْ وَثِيَابِهِمْ، فَيَزْدَادُونَ حُسْناً وَجَمَالاً. فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ، وَقَدِ ازْدَادُوا حُسْناً وَجَمَالاً، فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُوهُمْ: وَاللّٰهِ لَقَدِ ازْدَدْتُمْ حُسْناً وَجَمَالاً، فَيَقُولُونَ: وَأَنْتُمْ وَاللّٰهِ لَقَدِ ازْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْناً وَجَمَالاً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1896. Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
Cennette bir çarşı vardır ki cennet sakinleri her cuma oraya gelirler, (orada) onların yüzlerine ve elbiselerine cennet kokuları saçan bir kuzey rüzgârı eser. Bu suretle de onların güzellikleri artar. Onlar, güzellikleri artmış olduğu hâlde çarşıdan ailelerine döndüklerinde aileleri, "Yemin ederiz ki güzellikleriniz daha da artmış." derler. Cevap olarak onlar da:
"Biz de yemin ederiz ki, bizden ayrıldıktan sonra sizin de güzellikleriniz artmış." derler.

(M7146 Müslim, Cennet, 13)

١٨٩٧- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ الْغُرَفَ فِي الْجَنَّةِ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ فِي السَّمَاءِ» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1897. Sehl b. Sa'd'dan (ra)
Resûlullah'ın *Sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Şüphesiz cennettekiler, sizin gökyüzünde yıldızları gördüğünüz gibi, cennetteki yüksek köşkleri görüp seyrederler.

(B6555 Buhârî, Rikâk, 51; M7141 Müslim, Cennet, 10)

١٨٩٨- وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَجْلِساً وَصَفَ فِيهِ الْجَنَّةَ حَتَّى انْتَهَى، ثُمَّ قَالَ فِي آخِرِ حَدِيثِهِ: «فِيهَا مَا لاَ عَيْنٌ رَأَتْ، وَلاَ أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلاَ خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، ثُمَّ قَرَأَ (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) إِلَى قَوْلِهِ تَعَالَى: (فَلاَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ). رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

1898. Yine Sehl b. Sa'd şöyle anlatıyor:
Bir gün Resûlulah'ın *Sav* bir meclisteki sohbetine tanık oldum. Peygamber Efendimiz, cenneti anlattı ve sözlerinin sonunda:
Orada hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir kimsenin hatırından bile geçirmediği nice nimetler vardır, dedi: Sonra da şu âyeti okudu: "Müminler (ibadet için) yataklarından uzaklaşır; korkarak ve umarak Rablerine yakarırlar. Onlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Yaptıklarına karşılık olarak onlar için hazırlanmış olan gözleri aydınlatacak nimetleri kimse bilmez."[79]

(B3244 Buhârî, Bed'ü'l-halk, 8, B4779 Buhârî, Tefsîr, (Secde) 1; M7135 Müslim, Cennet, 5)

---

79 Secde, 32/16-17.

١٨٩٩- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يُنَادِي مُنَادٍ: إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيَوْا، فَلاَ تَمُوتُوا أَبداً وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصِحُّوا، فَلاَ تَسْقَمُوا أَبَداً، وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشِبُّوا فَلاَ تَهْرَمُوا أَبَداً وَإِنَّ لَكُمْ أَن تَنْعَمُوا، فَلاَ تَبْؤَسُوا أَبَداً» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1899. Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre
Resûlullah *sav* şöyle buyurmuştur:
–Cennetlikler, cennete girdikleri zaman onlara bir münâdî şöyle seslenir:
Artık burada ebediyen yaşayacak ve hiç ölmeyeceksiniz.
Daima sağlıklı kalacak ve asla hasta olmayacaksınız.
Ebediyyen genç kalacak, hiç yaşlanmayacaksınız.
Sonsuz nimetler içinde yaşayacak, asla sıkıntı çekmeyeceksiniz.

(M7157 Müslim, Cennet, 22)

١٩٠٠- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ أَدْنَى مَقْعَدِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ أَنْ يَقُولَ لَهُ: تَمَنَّ فَيَتَمَنَّى وَيَتَمَنَّى. فَيَقُولُ لَهُ: هَلْ تَمَنَّيْتَ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ فَيَقُولُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَا تَمَنَّيْتَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1900. Ebû Hüreyre'den (ra)
Resûlullah'ın *sav* şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Biriniz cennetin en düşük derecesinde bile olsa kendisine "Dile dilediğini!" denilir. O da gönlünden dileklerde bulunur. Tamam mı, diye sorulur. Evet, deyince ona: "Neler dilediysen sana iki katı verilecek." denir.

(M453 Müslim, Îmân, 301)

١٩٠١- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُونَ: لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: وَمَا لَنَا لاَ نَرْضَي يَا رَبَّنَا وَقَدْ أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ، فَيَقُولُ: أَلاَ أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذٰلِكَ؟ فَيَقُولُونَ: وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذٰلِكَ؟ فَيَقُولُ: أُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي، فَلاَ أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَداً» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1901. Ebû Saîd el-Hudrî'den (ra),
Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
Allah Teâlâ cennettekilere:
–Ey cennetlikler, diye seslenir, onlar:
–Ey her türlü iyiliğin sahibi Rabbimiz, buyur, derler. Allah Teâlâ:
–(Hâlinizden) hoşnut musunuz, diye onlara sorar. Onlar da:
–Nasıl hoşnut olmayalım ki, sen kimseye vermediğin nimetleri bize verdin, derler. Allah Teâla:
–Size bundan daha üstününü vereyim mi, diye karşılıkta bulunur. Onlar:
–Ey Rabbimiz, bundan daha üstün ne olabilir ki, derler. Bunun üzerine Cenab-ı Hak:
–"Benim hoşnutluğum ebediyyen sizinle olacak ve bundan sonra asla size kızmayacağım." buyurur.

(B7518 Buhârî, Tevhîd, 38; M7140 Müslim, Cennet, 9)

١٩٠٢- وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ عِيَاناً كَمَا تَرَوْنَ هٰذَا الْقَمَرَ، لاَ تُضَامُونَ فِي رُؤْيَتِهِ.» مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

1902. Cerîr b. Abdullah (ra) şöyle anlatıyor:
Bir gece Resûl-i Ekrem'le *Sav* birlikte idik.
Peygamber Efendimiz, dolunaya baktı ve:
–Siz, şu ayı, zahmetsizce nasıl rahat görüyorsanız
Rabbinizi de öylece göreceksiniz, buyurdu.

(B554 Buhârî, Mevâkîtü's-salât, 16; M1434 Müslim, Mesâcid, 211)

١٩٠٣- وَعَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ يَقُولُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: تُرِيدُونَ شَيْئاً أَزِيدُكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: أَلَمْ تُبَيِّضْ وُجُوهَنَا؟ أَلَمْ تُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ؟ فَيَكْشِفُ الْحِجَابَ، فَمَا أُعْطُوا شَيْئاً أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

1903. Süheyb'den (ra) rivayet edildiğine göre
Resûlullah *Sav* şöyle buyurmuştur:
Cennetlikler cennete girdikleri vakit Allah Teâlâ:
–Vermemi istediğiniz daha başka bir şeyler var mı, diye sorar. Onlar da:
–Rabbimiz, sen yüzümüzü güldürdün; bizi cennetine koydun; bizi ateşten kurtardın ya (daha ne isteyelim ki?), derler. Bunun üzerine Allah perdeyi kaldırır; artık cennettekiler için en büyük haz, (doya doya) Rablerine bakmaktır.

(M449 Müslim, Îmân, 297)

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ، دَعْوَاهُمْ فِيهَا: سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ، وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

(Fakat) iman edip salih ameller işleyenlere gelince, Rableri onları imanları sebebiyle, hidayete erdirir. Nimetlerle dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akar. Bunların oradaki duaları, "Seni eksikliklerden tenzih ederiz Allah'ım!", aralarındaki esenlik dilekleri, "Selâm"; dualarının sonu ise, "Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur." sözleridir.

(Yûnus, 10/9, 10)

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللّٰهُ﴾

...Hamd, bizi buna eriştiren Allah'a mahsustur. Eğer Allah'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık...

(Araf, 7/43)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَ رَسُولِكَ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ
وَاَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ. وَبَارِكْ عَلَى
مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الاُمِّيِّ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَاَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى
اِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيمَ، فِى الْعَالَمِينَ اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

Allah'ım, İbrahim'e (as) ve onun ailesine nasıl rahmet ettiysen kulun ve Resûlün, ümmi peygamber Muhammed'e *Sav*, onun âilesine, hanımlarına, nesline ve bütün ümmetine de rahmet et;
Allah'ım, âlemler içinde İbrahim'i ve İbrahim ailesini nasıl mübarek kıldıysan, ümmi peygamber Muhammed'i *Sav* onun ailesini, hanımlarını, neslini ve ümmetini de mübarek kıl; muhakkak ki sen, çok övülensin, çok yücesin.

...

Bu hadisleri derleyen Muhyiddin Nevevî; Allah Teâlâ'ya hamdü sena ve Resûl-i Zîşan'ına salâtü selâm ile başladığı ve yine hamdü sena ve salâtü selâm ile sona erdirdiği bu eserini, hicretin 670 yılında Dımaşk'ta tamamlamıştır.